DETKEN & ROCHOLL
NAPOLI
Piazza Plebiscito
LIBRERIA

BIBLIOTECA NAZ.
XXIV*
B
57
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

GRAMMATICA SYRIACA.

QUAM POST

OPUS HOFFMANNI

REFECIT

ADALBERTUS MERX,

PHIL. DR. THEOL. LIC. IN UNIVERSITATE LITTERARUM JENENSI PRIVATIM DOCENS.

PARTICULA PRIMA.

HALIS,

IMPENSIS LIBRARIAE ORPHANOTROPHEI.

1867.

Digitized by Google

Ne quis hunc librum integrum aut in compendii formam redactum lingua aliqua recentiore reddat, bibliopola et auctor vetant.

LIPSIAE, TYPIS NIESIANIS (CARL B. LORCK).

Digitized by Google

SUMME REVERENDO

THEOLOGORUM ORDINI JENENSI

SACRUM.

Digitized by Google

PRAEFATIO.

Postquam mihi cum bibliopola convenit de nova editione grammaticae syriacae, quam beatus Andreas Theophilus Hoffmannus, in facultate Theologorum Jenensi summe veneranda quondam professor, ante quadraginta annos elaboraverat, provinciam eo libentius suscepi, quo melius intellexi, quantopere grammatica syriaca a viris doctis desideraretur, quae nostri temporis de rebus grammaticis judicio quoad fieri posset, esset accommodata. Ea enim communis omnium, qui hisce studiis sunt occupati, est sententia, quam nuper etiam Hitzigius in illustri philologorum conventu publice proclamavit, reliquarum quidem dialectorum semiticarum grammaticam egregiis operibus esse illustratam, aramaeae vero nimium in modum esse neglectam. Id quod eo magis dolendum videtur, quo amplior hac ipsa aetate librorum syriacorum copia ex orientis regionibus in Europam est deducta, quibus aeque historiam sacram et profanam atque interpretationem scripturae sacrae non modo speramus illustratum iri, verum etiam progressionem fecisse dudum intelleximus.

At materiam congerens, deque ejus dispositione mecum reputans non poteram quin viderem, theoriam illam grammaticalem, quam e Gesenii libris Hoffmannus mutuam acceperat, valde recedere ab ea quae cum plurimis hodie mihi quoque

comprobata est. Quod in re summa discrimen necessario effecit, ut etiam in rebus singulis haud paucis aliter sentirem, quam is cujus opus denuo edendi inieram consilium. Unde quaestio mihi est exorta, utrum praestet Hoffmanni librum auctum et emendatum iterum in publicum emittere, servata ejus theoria, an novum prorsus a fundamentis opus. Pietas quidem erga virum sollertissimum, qui maxima industria et indefesso labore rem grammaticam linguae aramaeae excoluerat, eosque qui ante eum idem opus aggressi erant, doctrinae et vastitate et profunditate longe superaverat, suadebat alterum, at studiorum bonorum dignitas non minus quam ipsius Hoffmanni judicium, qui senex summo animi desiderio trahebatur operis, quod juvenis fecerat, reficiendi quominus in his acquiescerem me impediebant. Ruptis igitur vinculis, quibus adstrictus est quicunque aliorum opera secunda vice edit, ita rem institui, ut uterer quidem cum Hoffmanni bonis tum iis, quae ab aliis, Agrellum dico, Bernsteinium, Ewaldum al. publici juris facta essent, sed ea in formam redigerem, quae judicio meo de linguae ideoque etiam de grammaticae indole conveniret.

Ea vero mea est de emendanda grammatices ratione sententia, ut non tam singulas formas in lingua usitatas qualicunque ordine recenseat, nam tali modo tractata grammatica nihil est, nisi vastum formarum conciliabulum, quam leges potius universales, quibus omnis de derivatione et constructione doctrina comprehendatur, edoceat, deinde vero legis illius universalis, qui sit in rebus singulis usus afferat, quali demum modo descripta grammatica systema erit rationis legibus conveniens. — Leges vero linguae syriacae universales ex ipsa aeque derivari nequeunt, ac leges quibus reguntur linguae, quas romanas et germanicas appellant ex una alterave earum hispanica e. gr. et anglica. Omnes potius ejusdem antiquioris linguae propagines ex lingua primitiva lucem accipient,

dummodo ad variarum linguarum derivatarum proprietates animum recte attenderis.

Itaque quamvis ad linguae syriacae indolem specialem semper summo negotio attentus fuerim, tamen ut ultimas formarum caussas ex lingua semitica primaeva derivarem operam dedi, quae — ita me edocuit dialectorum instituta comparatio — arabismo fuit simillima, quamvis non liceat hancce dialectum pro ipsa linguà semitica primaeva habere. Philologis semiticis lingua arabica eodem fere loco est habenda, qui linguae sanscritae ab iis conceditur, qui grammaticae indogermanicae operam navant, scilicet utraque lingua inter propagines suae stirpis est ditissima et matri simillima, tamen nec linguae arabicae nec sanscritae cum matre sua prorsus convenit. Quapropter ut in linguis indogermanicis semper redeundum est ad linguam primitivam dudum emortuam et e variarum filiarum formis resuscitandam, sic in linguis etiam semiticis administranda res est. Qui vero hodie — nescio an delirantes — linguas semiticas cum indogermanicis e communi stirpe derivare audent, hos simul hoc loco monitos velim, ne unam alteramve hujus vel illius linguae indogermanicae vocem cum semitica aliqua sono simili conferant, in quem errorem nonnullos viros doctos videmus delapsos — nam tali modo linguae neogermanicae cum sinica necessitatem me probaturum esse confirmo — sed ut similia similibus conferant, h. e. linguam semiticam primaevam cum indogermanica primaeva, haec enim sola est et regia via.

Quamvis in hocce opere quidquid potui praestare studuerim, tamen non ignoro quantum absit a grammatica syriaca penitus absoluta, at perfectissima quaeque praestare in lingua cujus vix mediocre lexicon habemus unius hominis excedit vires. Lexici defectum quodammodo supplevit diligens Doepkii collectio, quam suo operis Castelliani a Michaeli editi inscripsit exemplari.

Digitized by Google

Denique non possum, quin viris doctissimis F. A. Arnoldo Hallensi et M. Schmidt Jenensi, qui qua sunt erga me comitate onus schedarum typographicarum susceperunt, eo majores reddam gratias quo difficilius fuit opus, cujus tot millia punctorum minimorum maximo correctorem taedio afficiunt.

Totum opus cujus jam manibus teris initium, quinque absolvetur particulis, indices et errorum typographicorum, quos tamen rarissimos fore spero, enumeratio in fine addetur. Tales vero errores facile excusabit is qui experientia edoctus fuerit, quam facile corrigentis mens in tot signa varia distracta hic illic aliquid omittat. In transscribendo ʒḛṣåṣå karyå consulto modo *o* modo *u* adhibui, ut lectores de varia pronunciatione iterum iterumque moneam, at in transscribendis vocibus neosyriacis incuriae me ipsum accuso, quod interdum Stoddarti orthographiam retinui, quam melius cum mea commutavissem.

Summa laude denique efferendum mihi est institutum typographicum C. B. Lorckii Lipsiense, in quo typorum orientalium ditissima copia ab hominibus artis typographicae peritissimis tam bene adhibetur, ut difficillima quaeque feliciter illis cesserint.

Jenae die 15 mensis Januarii 1867.

Adalbert Merx.

I. De Consonis.

§. 7.

De litteris.

Syrorum litterae ܐܳܬܘ̈ܳܬܳܐ seu ܐܰܠܦܰܒܶܝܬ *a dextra sinistrorsum* legendae, numero XXII, sunt tantummodo *consonae*, cum vocales aut prorsus non significentur, aut punctis quibusdam exprimantur vel supra vel infra litteras positis, aut litteris graecis singulis syllabis adscribantur. Litterarum quarundam figura pro loci, quem in vocibus obtinent, diversitate mutatur; alia enim est *initialis*, quae soli sequenti; alia *mediana*, quae utrinque; alia *finalis*, quae sola praecedenti; alia denique *absoluta*, quae nulli annectitur. Litterarum *formas* usitatiores et typis nostris excusas, *potestatem*, *nomina* et *ordinem* solitum haec exhibet tabula.

Figura. in fine.		med.	ab initio.	Nomen.		Potestas.	Valor numeral.
		ܐ	ܐ sive ܐ	'Aleφ	(ܐܳܠܰܦ[1])	' spiritus lenis	1
ܒ	ܒ	ܒ	ܒ	Beϑ	ܒܶܝܬ	b, sive cum aspiratione β	2.
ܓ	ܓ	ܓ	ܓ	Gåmal	ܓܳܡܰܠ	g, cum aspiratione γ	3.
		ܕ	ܕ	Dålaϑ	ܕܳܠܰܬ	d, cum aspiratione ∂	4.
		ܗ	ܗ	He	ܗܶܐ	h	5.
		ܘ	ܘ	Waw	ܘܰܘ	w	6.
		ܙ	ܙ	Zain	ܙܰܝܢ	z, sicut francogallicum zèle	7.
ܚ	ܚ	ܚ	ܚ	Ḣeϑ	ܚܶܝܬ	ḣ, aspirata fortior	8.
ܛ	ܛ	ܛ	ܛ	Ṭeϑ	ܛܶܝܬ	ṭ	9.
ܝ	ܝ	ܝ	ܝ	Yu∂	ܝܽܘܕ	y	10.
ܟ	ܟ	ܟ	ܟ	Kåφ	ܟܳܦ	k, seu cum aspiratione χ	20.
ܠ	ܠ	ܠ	ܠ	Låma∂	ܠܳܡܰܕ	l	30.

1) Ita Amira et Abr. Ecchellens. qui non Olaf pronuntiant.

Digitized by Google

Figura. in fine.		med.	ab initio.	Nomen.		Potestas.	Valor numeral.
ܡ	ܡ	ܡ	ܡ	Mim	ܡܺܝܡ	m	40.
ܢ	ܢ	ܢ	ܢ	Nun	ܢܽܘܢ	n	50.
ܣ	ܣ	ܣ	ܣ	Semcaϑ	ܣܶܡܟܰܬ	s	60.
ܥ	ܥ	ܥ	ܥ	ʒe	ܥܶܐ	ʒ sonus gutturalis infra describendus	70.
ܦ	ܦ	ܦ	ܦ	Pe	ܦܶܐ	p, seu cum aspiratione φ	80.
		ܨ	ܨ	Ṣ̊ade	ܨܳܕܶܐ	ṣ, sicut in francogallico savoir, in anglico seem	90.
ܩ	ܩ	ܩ	ܩ	Q̊aφ	ܩܳܘܦ	q	100.
		ܪ	ܪ	Riš	ܪܺܝܫ	r	200.
ܫ	ܫ	ܫ	ܫ	Šin	ܫܺܝܢ	š, germanicum sch, anglicum sh in fish, dish etc.	300.
		ܬ	ܬ	Tau	ܬܰܘ	t, seu cum aspiratione ϑ	400.

Hic syriacae scripturae ductus, quum apud Jaʒqobitas fuerit vulgatus, qui primi linguam syriacam in Europa docuere, in omnibus antiquioribus libris syriace impressis exstat. Widmanstadius in Novo testamento Viennae 1555 et Fabricius Boderianus in Severi ritibus baptismi cum aliis rubricas litteris ĕsṭrangelicis expresserunt. Nostro tempore vero non haec tantum litterarum forma, quam et nos adhibemus, in libris impressis invenitur, verum etiam alia ad normam scripturae ĕsṭrangelicae confecta, quam exhibet tabula ad elucidandam scripturae syriacae historiam depicta. Hac forma impressi sunt libri complures a Curetono, De Lagardio, Landio aliis editi, denique typum admodum similem antiquissimae litterarum formae sibi servaverunt Nestoriani, isque receptus est in editiones librorum neosyriacorum, itemque in Stoddarti grammaticam.

Annotationes.

I. De figura litterarum.

1) Syris ut Hebraeis aliquae sunt *litterae finales,* quae inde exortae sunt, quod scribae lineam illam inferiorem, quae singulas litteras inter sese conjungit, in fine vocis modo infra lineam ܡ pro ܡ, ܢ pro ܢ, ܟ pro ܟ deflexerunt, modo supra lineam in litteris ܥ et ܠ pro ܥ et ܠ produxerunt. Neque hic usus locum habet apud Nestorianos, qui etsi pro ܟ, ܢ, ܡ formam finalem habent, tamen in ܠ et ܥ nihil mu-

tant. Idem cadit in formam ẹstrangelicam. In Palmyrenis vero inscriptionibus, quod jam *Gesenius* recte monuit[1]), non vocum separatio, sed litterae finales una cum *solitis formis*[2]) inveniuntur. Ita שמן = ܫܡܫܢ cum Nun finali legitur in inscriptione a Levy edita Z. d. dm. G. XV. p. 616, שנן = ܫܢܝܢ anni l. l. XII. p. 214, sed praeter litteram finalem ܢ alia nondum est reperta. Ceterum de origine litterarum finalium hebraicarum jam Talmudistae nihil certi cognitum habebant, ita ut ante saeculum quartum post Christum exortae videantur. Inscriptio judaeo-aramaea Babylone in vasi figlino reperta omnes formas finales praebet (excepto ץ), sed quod mirum est, נ et ן promiscue adhibet Levy Z. d. d. M. G. IX. p. 475. Ex ordine litterarum *quinque* esse finales scito: ܟ, ܠ, ܡ, ܢ et ܗ[3]), quas nonnulli grammatici, ut *Nicolai*[4]), nomine עַל מְכֵן comprehendunt, alii, ut *Bucherus*[5]) ܟܠܡܢܗ vocant.

Annot. 2. Multae litterae propter similitudinem in Codd. Mss. facile confunduntur; hanc ob causam, quo differant singulae, paucis adumbrare lubet.

'Aleφ et *Zain* (ܐ, ܙ), *Lâmaδ finale* et *ʒè finale* (ܠ, ܗ), figura simillimae, magnitudine facillime distinguuntur; 'Aleφ enim et Lâmaδ supra reliquas litteras eminent, v. c. ܒܐ, ܒܠ, Zain vero et ʒè illas aequant ܒܙ, ܒܗ. Accedit quod in plerisque libris manuscriptis 'Aleφ quod nostra forma non exhibet anguiforme sit, Zain contra rectum et crassum.

Beϑ (ܒ) a littera simili Kâφ (ܟ) longitudine lineae superioris distinguitur, praeterea in scriptura ẹstrangelica et Nestorianorum Kâφ ܟ a parte dextra inferiore angulum acutum praebet, ܒ autem ad oblongi accedit figuram. *Waw* (ܘ) a Qâφ (ܩ) diversa rotunditatis specie et linea, quae totam litteram Qâφ subit, facile distinguuntur; praeterea Waw cum sequenti littera conjungi nequit, Qâφ contra debet conjungi, ubicunque littera sequens conjunctionem admittit; Qâφ in fine vocis accipit finalem figuram, ut ܪܩ (raqq), Waw non

1) Gesch. der hebr. Spr. p. 172.

2) Koppii Bilder und Schriften T. II. §. 61 sq.

3) Nonnulli, imprimis grammatici, si singulas finales Kâφ et Nun nullis aliis litteris additis scribere debent, figuram solitam et finalem simul adhibent, uti ܟ et ܢ, quem morem non sequimur.

4) Hodoget. harmon. orient. P. II. pag. 5.

5) Thesaurus Orientis in Tabul. ad p. 8.

item. In scriptura antiquiore ėstrangelica et Nestorianorum ܩ non rotunda pingitur forma sed quadrata, et quod jam Ambrosius Theseus dixit, Waw etiam posse cum sequenti littera connecti, licet hoc raro inveniatur (Introduct. in ling. Chald. f. 97, a.), id in libris Nestorianorum usitatissimum est, praesertim in libris neo-syriacis, in quibus Qåφ forma quadrata a rotundo Waw distinguitur. Ita e. g. in Codice Bar Alii Gothano No. 1091. Alia exempla praebent Adler Verss. syr. tab. I et III ܟܬܒܘܢ = ܟܬܒܘܢ, ܩܘܪܝܠܘܣ pro ܩܘܪܝܠܘܣ etc. et Bianchini Evang. quadrip. tab. III in adnotatione Thomae Ḥarqlensis. Difficiliores distinctu in scriptura antiqua interdum sunt ܡ et ܩ, quorum prius Mim plerumque a parte sinistra superiore lineam productam monstrat sic ܡ, quum Qåφ solum angulum habeat ܩ.

Litterarum *Dålaϑ* et *Risch* (ܕ, ܪ) solemnis in Syriacis scriptis confusio, quae quidem facillime librariorum neglegentia iis accidit vocabulis, quibus Ribbuy (§. 22.) superscriptum est. Praeterea punctum, quo solo differt utraque littera, saepe a librariis omittitur, unde multa varietas lectionis, maxime in nominibus propriis et innumera scriptionis vitia orta, quibus etiam Syriacam prisci foederis versionem in Bibliis Polygl. Paris. et Londin. inquinatam videmus. *Hierosolymitanae*, quae dicitur, dialecto proprium est illud quod littera Dålaϑ ܕ prorsus careat puncto, quo a Riš ܪ differat[1]). Qua in re codex versionis Hierosolymitanae, qui certe ante annum p. Christ. 1030 et post saeculum septimum est exaratus, mirum in modum convenit cum inscriptione Palmyrena anno post Christ. 134 incisa, in quo ܪ in vocibus ܥܡܪܐ, ܩܪܝܒ, ܟܘܪܣܐ puncto ornatum est, quod ܕ non habet Z. d. d. m. G. XV p. 616. Coalescit punctum litterae Riš cum uno duorum punctorum, quibus pluralis numerus significatur et cum punctis vocalis Zeqåφå.

Yuδ (ܝ) nonnunquam perexiguum, interdum majusculum, quo fit, ut saepe cum *Nun*, sola magnitudine diverso, confundatur maxime in nom. propriis. Saepe etiam ܢܝ Nun et Yuδ et ܝܢ Yuδ et Nun facillime cum ܫ confunduntur, quod tamen recta loci interpretatione, si non in nominibus propriis haec incuria locum habet, sine difficultate cognoscitur.

1) Adler. versiones Syriac. p. 140.

Frequentissime in Syriacis scriptis ex figurae similitudine oritur et litterae *Nun* cum *Låmaδ* permutatio; differunt enim hae litterae satis quidem magnitudine et recta figura et inclinata; verum cum festinantius pingentes Nun incurvent, et majus solito faciant, aut contrarium in Låmaδ accidat, saepe utriusque litterae figura confunditur.

Annot. 3. De variis formis quibus in libris cum impressis tum manu scriptis cernuntur litterae, haec sunt dicenda:

1) *'Aleφ* (ܐ) magna varietate flectitur, ut modo sit linea recta, modo anguiformis. Si duae voces se excipiunt, quarum prior terminatur in *Låmaδ*, posterior vero incipit ab ܐ, tunc saepe ܐ sequentis vocis praecedenti voci adjungitur, itaque pro ܥܠ ܐܪܥܐ scribitur ܥܠܐܪܥܐ *supra terram*, pro ܥܠ ܐܦܝܗܘܢ scribitur ܥܠܐܦܝܗܘܢ, ܥܠܐܣܘܐ pro ܥܠ ܐܣܘܐ. Simili modo ܢ et ܟ finale ita pinguntur ܕܢܘܟ. Eadem littera 'Aleφ in voce cum *Låmaδ* concurrens, si praecedit, inclinatur, ut ܐܠܗܐ pro ܐܠܗܐ *Deus;* si vero sequitur, litteram Låmaδ ad suam formam conformat, eamque rectam et proceram esse cogit, ut ܠܐ pro ܠܐ.

Dålaϑ et *Riš* (ܕ, ܪ) ubi praecedenti litterae annectuntur, angularem figuram nanciscuntur; in libris Nestorianorum vero et neosyriacis formam rotundam retinent, in scriptura ėsṭrangelica ubique angularia scribuntur.

Duplex Låmaδ in fine vocis concurrens ita formatur, ut alterius litterae pars toti priori litterae annectatur et haec oriatur figura ܠܠ, ut ܡܠܠ *mallel* dixit, ܫܟܠܠ *šaklel* perfecit. In scriptura ėsṭrangelica et nestoriana, in qua Låmaδ finale non scribitur, hic usus non obtinuit auctoritatem. In codice versionis Hierosolymitanae tenuis p ab aspirata φ distinguitur, ܦ enim est φ, ܦ est p. Adler Vss. syr. p. 140. Land Anecd. tab. A.

In litterarum nonnullarum fine et ab initio litterae *Šin* ductum quendam apud multos Syrorum librarios et saepe in libris quoque Romae typis excusis invenis litterae *Yuδ* valde similem, quacum caveas ne permutes eum et confundas; littera *Yuδ* ipsa in fine hunc ductum accipit. Oritur ita haec litterae Šin forma ܫ.

Annot. 4. Conjunctione singularum litterarum cum aliis figuram saepius nonnihil commutari, supra vidimus, aliquot vero litterae praecedenti tantum annecti solent, nusquam sequenti figurae,

scilicet ܐܒܓܕܗܘܙ[1]), et omni destituuntur conjunctione, quodsi una ex iis praecedit, v. c. ܙܘܪܐ *fastidium*.

Annot. 5. Litteris, quas *majusculas* sive *capitales* nos vocamus ad distinguenda nomina propria hominum aut locorum, Syri sicuti ceteri Semitae non utuntur; quae vero libri titulis aut singulis libri partibus aut capitibus inscribunt, ea litteris forma nonnihil majori, quam quibus libri textus scriptus est, exarare solent. Interdum Estrangelicum scribendi genus hunc in usum adhibent. Saepe etiam inscriptiones librorum et subscriptiones colore rubro, flavo al. pingunt.

II. De litterarum pronuntiatione.

Cf. C. Brücke, Grundzüge der Physiologie und Systematik der Sprachlaute. Wien 1856. p. 93 et p. 11.

Annot. 6. Syri quomodo ipsi singulas litteras lingua florente pronuntiarint, dubium interdum est, et certe aliis temporibus et aliis locis alia fuit pronuntiatio. De singulis autem litteris haec memoratu digna:

A. Labiales.

ܒ nostrum est b, et cum aspiratione, *β*, accedit ad anglicum w si aliquantum fortius ut v effertur. Optime neograeco *β* hic sonus exprimetur, pro ܐܒܐ itaque scribimus ἀβå. Nestoriani jam antiquiore tempore ܒ aspiratum a ܘ vix distinxerunt pro ܠܒܘܫܐ efferentes lẹwišå, pro ܐܒܐ ܘܒܪܐ åwå wawrå 'Isaac Sciadr. p. ܒ; idem fit in lingua neosyriaca Stoddart Grammar p. 10. Hanc ob causam ܒ post vocalem *u* tollitur, si alia sequitur consona, ܐܪܓܘܒܠܐ faber murarius sonat apud illos årgulå, ܚܘܒܠܐ debitum ḥulå 'Isaac Sciadr. l. l. Praeterea Neosyri eam ipsam ob causam *ă* et *â* cum sequenti ܒ, cui alia adnexa est consona in diphthongum ô contrahunt, pro ܓܒܪܐ vir, maritus dicentes gôrå, ܐܒܢܐ tempus zônå, ܢܥܒܕܘܢ ꜥôdî faciant, ܢܥܒܪܘܢ ꜥôrî intrent. Neque recentioris tantum temporis haec est pronuntiatio, quum jam anno 1288 papa Nicolaus IV in epistola pro ܝܗܒܐܠܗܐ scripserit, ideoque et audierit, Yaulaha, Assem. B. O. III. 2. p. 117. Cum praecedenti vocali i

---

1) Grammatici, uti in Hebr. lingua, sic etiam in Syriaca, ut memoriae has litteras facilius mandent, *voces memoriales* invenerunt; ita *Joh. Fridr. Nicolai* (Hodoget. harmonic. orient. P. II. pag. 4.) has litteras nomine אֶרֶץ תִּגְוַהּ (terra superbiet) insignivit.

ita ܒ coalescit, ut sonus anglico *ew* in *Lewis* similis oriatur, ܕܒ݂ܫܐ = dyušå, ܬܒ݂ܢܐ = tyunå. Cum ܒ conjungendum est ܦ, p et cum aspiratione φ, quam ad rem in dialecto syriaca antiquiore bene est attendendum; pronuntiandum itaque est ܫܶܦ݂ܰܪ šeφar, ܐܶܠܦ݂ܳܐ ėlφå at ܡܰܦܽܘܠܬܳܐ mappultå; ܫܰܦܺܝܪܳܐ šappirå. Neosyri pro ܦ aspirato proprium sibi formavere signum ܧ et haec consona easdem fere leges sequitur, quas ܒ aspiratum. Cum vocali ă in diphthongum coalescit, cujus sonus medius est inter anglicum *ow* in voce *now* et *ô*, ܢܰܦ݂ܫܳܐ anima nowšå, ܢܰܦ݂ܬܰܠܝ Naphthali, Nowtali; cum vocali i sonus exoritur anglico *ew* similis; post vocalem *u* aut omittitur ܪܘܦ݂ܬܳܐ a winnowing fan, ruštå, aut accedit ad sonum *ui* in voce anglica ruin. Notandum denique est sonum ܧ aspiratum apud Neosyros in vocibus exoticis plerumque inveniri, cum in vocibus indigenis, certe ne antiquioris linguae indolem nimis corrumpant, tenuis P pronuntietur. Hanc ob causam Missionarii americani in libris neosyriacis litteram ܧ non amplius adhibent. Consona ܘ w ut anglicum *w* in *where* pronuntiatur, ܡ uti *m* in linguis europaeis.

B. Palatales.

ܓ germanicum est g, gallicum g in garde; cum aspiratione ܓ݂, quem sonum γ scribimus, apud Neosyros teste Stoddarto ad arabicum غ accedit, et e profundiore gutturis loco exoritur quam Kåφ aspiratum; ܟ antiquo tempore nostrum k fuit et cum aspiratione χ, hodie autem Neoŝyri sonum ܟ mitiore modo efferunt, ita ut y statim post ܟ audiatur (son mouillé) sicuti et Turcae litteram ك interdum proferunt, كامل e. gr. kyâmil, كاتب kyátib, et sicut Angli in voce *kind* brevissimum y post k efferunt. Denique utraque consona et ܓ et ܟ more sanscriticarum palatalium a Neosyris ut gallicum et anglicum j in *joli*, *just*, et anglicum *ch* in cherry, rich et italicum c in cielo pronuntiantur, quod ubi locum habet utraque littera lineola curvata infra lineam insignitur ita ܓ̰, ܟ̰. Neque hoc recentiore tantum tempore factum est, nam in Mss. Nestorianorum χ in vocibus graecis syriaco ܟ݂ redditur, e. gr. στιχηρὸν = ܣܛܝܟ݂ܪܘܢ.

Idem Arabes non in littera ج solum fecere in Syria, verum etiam in littera ك, quam incolae terrarum Nağd et ʿIrâq uti ger-

manicum *tsch*, anglicum *ch* in church producunt. Wallin Z. d. d. m. G. IX p. 61. كيف = čaiφ.

Cum hisce consonis conjungenda est littera ܩ Qâ̊φ, quae utrum sit tenuis an media dubium potest videri, certe ejus sonus propius ad ܟ accedit quam ad ܓ. Nam si ܓ pronuntiatur media lingua contra medium palatum pressa, si ܟ ita pronuntiatur, ut pars linguae posterior contra palati partem posteriorem prematur, ܩ ita producitur, ut postrema linguae pars contra palatum extremum prematur, qua repente depressa aer erumpit. Est igitur consona palato-gutturalis. Ex loci, ubi ܩ producitur, in ore positione sequitur proximos illi sonos esse ܟ, quorum saepe commutatur, et ܐ quod explosione glottidis oritur. Ita non solum fit, ut Aegyptii pro ق nihil nisi ܐ efferant, قبيح = ȧbîḥ, verum etiam ut in ʿIrâqo ق sicut ܟ݁ tanquam german. dsch, gallicum j in joli efferatur ante vocalem *i*, e. gr. صناديق = ṣenadîǰ cistae. Tali modo pro syro-graeco ܩܰܬ݂ܘܠܺܝܩܳܐ Arabes scribere potuerunt جَاثُولِيق, et pro نَرْجِس persice نرگس vice versa Syri ܢܪܩܣ. Denique nullus dubito, Neosyros Turcarum orientalium modo ܩ saepe tanquam خ proferre, quum haec commutatio tritissima sit apud Turcas eos quibuscum Neosyri commercio quotidiano conjuncti sunt. Amira sonum ܩ cum cantu gallinae comparat, quae facto ovo canat. Ante ܬ݂ cum rukâ̊χâ̊ ܩ et ܟ pronuntiantur ut ܚ §. 24, VI. d.

C. Dentales.

Inter dentales ܬ et ܕ eosdem sonos habent quos apud nos t et d. Si cum aspiratione pronuntiantur ܬ݂ durius effertur ut anglicum th in thick, neograecum ϑ in ϑεός, ܕ݂ autem lenius, ut anglicum *th* in *these* et neograecum δ. Scribimus igitur pro aspiratis ϑ et δ. Sicuti apud recentiores Arabes ث et ذ saepe cum ت et د confunduntur, ita et Neosyri in planitie ʾUrmiae hasce dentales non cum aspiratione proferunt, in Kurdistania vero, ubi omnino sermo Syrorum purior videtur, tenues atque aspiratas probe distinguunt.

Eundem locum, quem inter palatales habet ܩ, inter dentales occupat ܛ, quod ita profertur, ut quum linguae pars anterior contra palati partem anteriorem prematur, simul et linguae parte postrema guttur claudatur, ac deinde aer e pectore emittatur. Tali modo dentalis cum emphasi quadam profertur, quam recte emphasin

gutturalem appellabis, quae et in sono consonae ܨ auditur. Hanc ob causam de consona ܛ, ط, dicitur ضِدُّهُ مُنْفَتِحٌ contrarium ejus est apertum quia guttur, cum pronuntiatur, clausum est, additurque اَلْإِنْطِبَاقُ مِنْ صِفَاتِ الْقُوَّةِ guttur clausum pertinere ad augendam vim pronuntiationis De Sacy Not. et Extr. IX p. 8. Gr. ar. II. ed. p. 29. Anthol. gramm. p. 40, et inter vitia pronuntiationis refertur إِذْهَابُ إِطْبَاقٍ omissio occludendi, Notices et Extr. IX. p. 42.

D. Tertio loco describendae sunt sibilantes, inter quas ܣ, s effertur sicuti s in lingua gallica, anglica, italica fortiore quam apud Germanos sono, majore etiam vi pronuntiatur ܨ ṣ, e contrario ܙ z mitiorem habet sonum gallici **z** in voce zèle, zéro, ܫ vero idem est quod germanicum *sch* anglicum *sh*, quem sonum Amira italice *sci* reddit. Addendum denique a Neosyris ܙ̇ et ܫ̇ lineola incurvata supra lineam insigniri ut tali modo eam sibilantem exprimant, quae in anglico *azure, pleasure* auditur. De permutatione soni ܙ et ܣ cf. §. 24, VI, d.

E. Porro de gutturalibus est agendum. ܐ 'Aleφ. Quum ex Semitarum sententia, nulla syllaba a mera vocali possit incipere, quia antequam vocales audiuntur, susurrus contracta glottide, per quam, dum aperitur, aer erumpit, exoritur, qui consonae potius naturam habet quam vocalis et hanc ob causam consonis gutturalibus adnumeratur, omnes linguae semiticae littera speciali hunc susurrum significant, quae est 'Aleφ. Tali modo littera 'Aleφ cum vocalibus a, i, u conjuncta nihil significat nisi impetum vocis, quae vocales pronuntiare nititur. Ex natura rei intelligitur in omnibus linguis humanis hunc susurrum et esse et audiri, at in perpaucis tantum alphabetis hic sonus signo speciali notatur. Recte igitur cum Graecorum spiritu leni (πνεῦμα ψιλὸν) comparatur, quamvis nomen spiritus non sit rectum, quum a spiratione sonus ille sit alienus, qui nihil est nisi initium, fragmentum quasi spirationis, et sua natura magis cum ܥ convenit quam cum ܗ. In linguis nostris admodum distincte in hiatu auditur e. g. in voce *Seeadler* vocales e et a non conjunguntur *Seeadler* sed distinguuntur *See'adler; si hideux* non si idö sed si 'idö, *he only = hi 'ônly, la mia vita serà allora* = serà 'allora non sera allora etc. Ex iis quae modo diximus, sequitur, nos si ab initio vocis vocalem pronuntiamus,

2

simul et consonam 'Aleφ pronuntiare; ita in vocibus ܐܢܐ ĕnâ, ܐܒܕ ĕβaδ, ܐܟܠ ĕχal revera 'Aleφ auditur.

Primitiva haec consonae tenuissimae vis paullatim est perdita, imprimis in media voce, ubi 'Aleφ inter duas vocales effertur ut Yud, ܩܐܶܡ, ܥܐܪ ܡܠܐܐ ܓܐܝܐ sonant qâyem, 'âyar, melâyâ, gaya. Similiter Arabes recentiores قائل, صائم pronuntiant qâyil, ṣâyim (Scheikh Tantavi Traité de la langue arabe vulgaire p. XII). Porro in media voce post semivocalem 'Aleφ omnino tollitur, itaque pro ܒܐܫ be'eš legitur beš, pro ܟܐܐ ke'â, kâ, quae res est gravissima in flexione verborum mediae 'Aleφ. Denique in fine vocis non auditur sive est littera radicalis sive mera terminatio status determinati ܓܠܐ = gelâ', ܡܠܟܐ = malkâ. In transscriptione nos spiritum lenem pro 'Aleφ ponimus, etymologiae potissimum ratione habita, in statu determinato vero et in indeterminato femininorum, ubi ܐ nihil est nisi signum vocalis efferendae, sicut hebraeum ה in femininis, solam vocalem scribimus.

Annot. Arabum ille usus, qui ad indicandam longitudinem vocalis *a* in media syllaba 'Aleφ scribunt, a Syris alienus est, qui etiam *â* longum scriptione non significant. Syri omnino litteras prolongationis حروف المدّ ignorant, nam sicut *ă* et *â* sine ܐ scribuntur, vice versa, *ŭ* et û semper per ܘ exprimuntur, nulla quantitatis habita ratione.

Proxime ad sonum ܐ accedit ܥ, ع, quod sicut ܐ non cum frictione producitur, sed ictu repentino. Ea in re vero diversum est ab ܐ, quod in pronuntiando 'Aleφ larynx regularem suam habet positionem, dum in efferendo ܥ ultra suetum elevatur, quo fit, ut cartilagines laryngis sibi invicem admoveantur, sonusque exoriatur vi ac natura insignis, et nobis quidem difficillimus. Quem ut recte discentes possint proferre, regulam eam adscribo, quam Wallin in Z. d. d. m. G. IX. p. 47 protulit. Dicit enim: Imponas digitum angulo prominenti laryngis, dum vocalem *â* profers. Deinde digito eodem loco manente, eleves totum laryngem, donec supra digitum sit sublatus, et tali modo profer *â*. Sonus qui tali modo in gutture producitur, rectum est ܥ, totaque syllaba erit عا, ܥܐ, ܥܵܐ. Propter hanc pronuntiationis difficultatem Syri ܥ, si alia sequitur gutturalis, cum ܐ commutant, itaque pro ܥܗܕ recordatus est dicunt ĕhaδ, pro ܥܗܪ lascivus ăhir. Apud Neosyros ܐ et ܥ, quamvis ab illis distinguantur, simillimae videntur, Stoddartus enim dicit a

Digitized by Google

peregrinis facile utriusque sonum confundi. Apud Mandaeos א et ע omnino non distinguuntur. Samaritani gutturales omnes non pronunciant.

Hae gutturales repentino ictu pronuntiantur, contra ܗ et ܚ non ita, sed cum flatu pulmonum producuntur. Inter sese vero ܗ et ܚ eodem modo distinguuntur, sicuti ܐ et ܥ; nam quum ܐ dum per glottidem ex contractione recedentem aer propellitur oritur, ita oritur ܗ coarctata glottide et spiratione forti e pulmonibus aere repletis; sicuti ܥ oritur elevato larynge, cartilaginibus laryngis sibi invicem admotis, ita ܚ oritur spiratione pulmonum eadem laryngis positione, quam supra descripsimus, itaque Arabs in Notices et Extr. IX. p. 23 dicit الحا من مخرج العين i. e. Ḣêϑ ex eodem gutturis loco procedit unde ʒAin. Consona ܗ h itaque efferenda est ut germanicum *h*, anglicum *h* in *here*, Galli et Itali hunc sonum non habent; ܚ vero, quod ḣ scribimus, est germanicum *ch* in voce *Bach*, hispanicum j et x, quem sonum Angli, Galli, Itali non habent. Apud Neosyros ܟ̰ χ (Kāφ aspiratum) cum ܚ confunditur Stoddart p. 10, Mandaei contra, quod ex affinitate sonorum explicatur, ܗ et ܚ confundere videntur, quum utramque consonam eadem scribant littera.

F. Restant deinde liquidae ܠ l, ܪ r, ܢ n; et ex his quidem ܠ est l dentale non polonicum ł, ܪ vero non est r dentale Gallorum, Neograecorum, sed gutturale Anglorum et Germanorum. ܢ ab initio syllabarum et ante vocales mera est liquida dentalis. Ante labiales a Neosyris et sine dubio etiam in antiqua lingua (cf. Arabum قلب conversionem Not. et Extr. IX. p. 35) tanquam *m* pronuntiatur e. gr. ܐܢܒܪ åmbår, et ante alias consonas, quod e rei natura sequitur, pro cujusque classis indole vel palatale vel dentale etc. fuit, sicuti et Arabes hanc consonam vario modo tractant secundum naturam consonae insequentis Not. et Extr. l. l. Ante gutturales assimilari Nun nunquam potest, qui usus et apud Arabes valet.

G. Restant denique semivocales ܘ et ܝ quorum prius fere anglicum *w* est in *wish* etc. et germanicum *w*, alterum ܝ, quod per y transscribimus, germanicum *j* in *jeder*, anglicum et gallicum y in *year*, *yes*, Ba*y*onne, Ma*y*ence. In initio syllabae ܝ cum semivocali ut vocalis i pronuntiatur, ܝܠܶܕ iled, atque hic interdum 'Aleφ adponitur ܐܝܠܶܕ, ita ut ܝ merum signum vocalis sit. (Cf. quae de usu litterae 'Aleφ diximus.) Haec res ad secundum litterarum ܘ et ܝ

usum nos perducit. Sicuti enim, quod supra diximus ad indicandum ă et å nunquam fere ܐ scribitur, ita ad indicandum î *semper* ܝ et ad indicandum ŭ et û semper ܘ scribitur ܩܛܝܠܐ qeṭilå interfectus, ܩܦܘܕ qeφŭď sive qeφoď. Ex hoc consonarum ܘ et ܝ usu, secundum quem in scriptura vocalium vicibus funguntur, porro sequitur, eas conjunctas cum vocali heterogena ă, å diphthongos indicare ܝܘܡܐ dies, yaumå, ܫܝܢܐ šainå. In transscriptione nos ܘ et ܝ tanquam vocalis vices gerentes vocali *u* et *i* reddimus, idem et in diphthongis valet. Suffixa ܝ et ܘ in nominibus et verbis muta sunt, reliquiae felicioris temporis ubi lingua aramaea largiore vocalium copia utebatur, ܩܛܠܘ igitur qeṭal, interficiunt, ܡܠܟܝ malk, rex meus pronuntiatur. In transscriptione vero pro ܘ et ܝ muto w et y in fine addere, itaque ܩܛܠܘ reddere qeṭalw, ܡܠܟܝ malky consultissimum erit.

III. De divisione consonarum.

Vario modo secundum rationes physiologicas consonarum classes constitui possunt, idque hoc loco nos non curamus, explicandum potius hic est, quomodo grammatici syriaci complures consonarum ordines distinxerint, quod eo magis necessarium est, quum in hac divisione fundamenta posita sint, doctrinae de permutatione consonarum in variis dialectis semiticis.

Quinque distinxerunt enim classes Amira, Abr. Ecchel. Isaac Sciadr. quarum est

Prima: *Classis gutturalium*, ܓܪܓܪܝܬܐ, الحَلْقِيَّة, de quarum pronuntiatione supra fusius egimus. Producuntur e gutture, mota vario modo radice linguae (ܡܢ ܓܪܓܪܬܐ ܡܦܩܢܘܬܗ ܕܠܫܢܐ ܥܩܪܐ Isaac Sciadr.) et hae sunt: ܥ, ܚ, ܗ, ܐ. Addendum est ܪ Semitarum gutturale propter vocalium quae cum ܪ conveniunt affectiones.

Secunda: *Classis palatalium*, ܕܡܢ ܚܢܟܐ, الشَّجَرِيَّة, cui hae sunt adnumerandae ܩ, ܓ, ܟ, ܝ.

Tertia: *Classis lingualium*, ܕܡܢ ܠܫܢܐ, quae continet has ܕ, ܛ, ܠ, ܢ, ܬ.

Quarta: *Classis dentalium*, ܕܡܢ ܫܢܐ, ad quam referendae ܫ, ܙ, ܣ, ܨ, quae a Syris orientalibus Amira p. 8 dicuntur ܡܫܪܩܢܝܬܐ, sibilantes. Huic classi grammatici syriaci adnumerant ܪ, quod tamen melius inter gutturales refertur. Alio nomine etiam ܕܡܫܪܩܢܝܬܐ

appellantur, spirantes, arabice ٱلْأَسَلِيَّةُ i. e. quae pertinent ad anteriorem linguae partem, أَسَلَةٌ dictam.

Quinta: *Classis labialium,* ܫܦܘܬܢܝܬܐ, ٱلشَّفَاهِيَّةُ, ad quam pertinent ܒ, ܡ, ܘ, ܦ.

Adnot. 1. Vocibus memorialibus iisdem, quae in grammatica hebraea adhibentur, gutturales dicuntur ܐܗܚܥ, palatales ܓܝܟܩ, linguales ܕܛܠܢܬ, dentales ܙܣܨܪܫ, labiales ܒܘܡܦ. Omissa est consona ܪ.

Adnot. 2. Systema consonarum naturale haec exhibet tabula:

Gutturales { explosivae ܩ, ܐ. / continuae ܚ, ܗ.

Sibilantes ܫ, ܙ, ܨ, ܣ.

	explosivae	continuae
Dentales	ܛ, ܕ, ܬ	ܕ݂, ܬ݂
Palatales	ܟ, ܓ, ܩ	ܓ݂, ܟ݂
Labiales	?, ܦ, ܒ	ܒ݂, ܦ݂

Liquidae: guttur. ܪ, palat. ܠ, dental. ܢ, labial. ܡ.

Semivocales: guttur. ܐ, palat. ܝ, labial. ܘ.

Nasales: dent. ܢ, labial. ܡ.

Tertia labialis, quae hic deest, apud Aethiopes reperitur, Pait ጰ, et Acurensis مُقَرَّعَةٌ ܦ enumerat, de quo vide §. 16, XII, quod tamen nihil est nisi π graecum, Syris pronuntiatu difficillimum.

IV. De nominibus et ordine Litterarum.

Nomina litterarum et ordo Semitis septentrionalibus communia sunt, itaque quae hac de re dicenda sunt, ad grammaticam comparativam seu potius ad historiam Alphabeti pertinent, neque ad grammaticam singularum linguarum.

Adeant, qui hanc rem addiscere cupiunt Gesenii Monumenta Phoeniciae, Levy Phoenikische Studien, Boetticher Unseres Alphabets Ursprünge al.

Annot. Quanquam Syriaca lingua fere emortua est, et inter Syriae incolas viget jam dudum sermo Arabicus, plerumque tamen in Arabicis suis scriptis, praecipue in iis, quae ad religionem christianam spectant, propter Moslemorum odium *christianos*, quos dicunt, h. e. *Syriacos* characteres sibi servaverunt. Cum vero Arabica

Digitized by Google

lingua pluribus utatur litteris, quam Syriaca, has e more Arabum diacritico puncto supplere solent aliquot litteris apposito. Namque ض *Dhad* et ط *Ta* ab affinium litterarum figuris ܨ et ܛ formant in hunc modum ܨ̇ et ܛ̇ seu ܛ̣; deinde خ *Kha* littera ܟ exprimunt puncto subscripto, ergo ܟ݂ et ܟ̣, et غ *Ghain* nudo ܓ, ج *Gim* vero puncto litterae ܓ inscripto, nempe ܓ̰; ad litteras ث *Ta* et ذ *Dal* significandas ܬ et ܕ adhibent Arabicis ت *Ta* quoque et د *Dal* respondentia. Pro ة denique ponunt ܗ̈, at per incuriam in libris in tota hac re magna confusio invenitur, et attendendum est ad usum varium librariorum, Acurensis e. gr. ض reddit per ܛ̇ ايضا = ܐܝܛ̇ܐ, حضرة = ܚܛ̇ܪܗ̈.

§. 8.

Numerorum signa; numericus litterarum valor.

I.) *Numeri* Syri raro nominibus numeralibus, sed plerumque litteris indicare solent, ut in tabula litterarum (§. 7.) significatum est. Qua in re hanc viam ingrediuntur. Primis alphabeti litteris inde ab ܐ usque ad ܛ *unitates*, quae dicuntur, novem dein sequentibus a ܝ usque ad ܨ *decadas*, et reliquis *centurias* notant; ceteros denique numeros harum additione supplent. In unitatum vero cum decadibus et centuriis compositione eadem est litterarum pro numeris usurpatarum consecutio, quae in vocabulis legendis solennis est, a dextra videlicet sinistram versus, itaque maior numerus a dextra parte, minor a sinistra ponitur, ut ܝܓ = 13, ܝܚ = 18, ܠܐ = 31, ܬܡܕ = 444; nempe ܬ = 400, ܡ = 40 et ܕ = 4. Super numeros ita expressos et in Codd. mss. et in libris typis excusis distinguendi gratia linea scribi solet, ut ܫ̄ܛ̄ = 309.

II.) Ad numerum 500 et qui sequuntur exprimendum centurias ܩ — ܬ inter sese conjungunt, nam si ܩ = 100, ܪ = 200, ܫ 300, ܬ 400 sunt, 5 exprimitur per ܬܩ, 600 per ܬܪ, 700 per ܬܫ, 800 per ܬܬ, 900 per ܬܬܩ. Praetereo vero hunc in finem litteras ܟ, ܡ, ܢ, ܦ et ܨ adhibent, puncto uno singulis imposito, itaque

ܟ̇ = 500. ܡ̇ = 600. ܢ̇ = 700. ܦ̇ = 800 et ܨ̇ = 900.

Apposito enim puncto ex parte superiori quaevis littera decadem significans decies i. e. ad centuriae vim et potestatem evehitur, eodemque modo indicatur per ܝ̇ 100, ܟ̇ 200, ܠ̇ 300, ܡ̇ 400. Syri

itaque duplici modo centurias indicare possunt, ܩ, 100, ܩ̇; ܪ, 200, ܪ̇; ܫ, 300, ܫ̇; etc. *Millia* vero si vis Syriace exprimere, litteris subicias lineam a sinistra dextram versus obliquam, quae quamcunque litteram ornat, ad millenariam profert potentiam; quot enim unitates littera sola significat, totidem linea illa adjecta denotat millia, e. g. ܐ = 1000; ܒ = 2000; ܓ = 3000; ܕ = 4000 cet. ܛ = 9000 cet. Si ad numerum millenarium minores accedunt, Amira lineolam obliquam majori numero apponit, ita ܒܐ 1002, ܦܚ 8500, Isaac Sciadr. vero minori ܐܐ 1001, ܓܐ 1003.

Eaedem vero litterae horizontalem litteram habentes subscriptam *myriadas* exprimunt, itaque haecce linea quemvis numerum littera significatum cum decies mille multiplicandum innuit; e. g.
ܐ = 10,000; ܒ = 20,000 etc. ܛ = 90,000; ܩ = 100,000;
ܪ = 200,000; ܫ = 300,000 cet. ܨ = 900,000; ܒ = 1,000,000;
ܪ = 2,000,000; ܫ = 3,000,000; ܬ = 4,000,000.

Hic quoque in numeris compositis Amira majorem numerum lineola horizontali ornat ܕܗ 40005, ܣܘ 600006, Isaac Sciadrensis minorem ܒܐ 10002, ܓܐ 10008.

Millia denique *myriadum* duabus lineis obliquis litterae subjectis signantur, ita ut littera quaeque tot myriadum millia indicet, quot sine illis lineis unitates exprimit; e. g.
ܐ = 10,000,000; ܒ = 20,000,000; ܓ = 30,000,000; ܕ = 40,000,000 cet.
ܩ = 100,000,000; ܒ = 200,000,000; ܫ = 300,000,000 cet. ܒ = 1,000,000,000; ܪ = 2,000,000,000; ܫ = 3,000,000,000, et ܬ = 4,000,000,000.

Denique si varia millia millium myriadum exprimenda sunt, duae lineolae obliquae, una supra, altera infra litteram pinguntur ita ܐ 10,000,000,000; ܒ 20,000,000,000 etc.

III.) *Numeros fractos*, qui dicuntur, ita scribunt, ut litterae numerali imponant lineolam obliquam a sinistra ad dextram ductam; e. g. ܐ = 1/1; ܒ = 1/2; ܓ = 1/3; ܩ = 1/100; ܬ = 1/400.

IV.) Rationem ab ea, quam ex Amira hausit Hoffmannus diversam, docet Joseph Acurensis Gram. p. ܫܒ sq. Is enim millia insignit non lineola obliqua ܐ = 1000 sed potius lineola horizontali ܐ = 1000. Centena millia duobus lineolis obliquis infra litteram pictis notat, quibus Amira insignit millia myriadum, itaque ܒ apud Josephum Acurensem sunt 200,000, apud Amiram vero

20,000,000. Quum Acurensis in definiendis centuriis rationem supra II attulerimus, jam restat ut signa millium apud eum usitata proponamus. Est igitur ܐ 1000, ܒ 2000, ܓ 3000 usque ad ܛ 9000, deinde ܝ 10,000, ܟ 20,000, ܠ 30,000, ܡ 40,000 usque ad ܨ 90,000 denique ܐ 100,000, ܒ 200,000, ܓ 300,000, usque ad ܛ 900,000. Majorum numerorum signa non dedit.

Apparet eum litteris ܐ — ܛ designare unitates, litteris ܝ — ܨ decades 10 — 90, litteris ܩ — ܬ simplicibus et inter se conjunctis centurias 100 — 900, litteris ܐ — ܛ millia 1000 — 9000, litteris ܝ — ܨ dena millia 10,000 — 90,000, litteris ܐ — ܛ denas myriades 100,000 — 900,000. Litteras compositas ita scribit[1]) ܐܕ 1004, ܐܝܛ 1019, ܐܡܙ 1047, ܐܣܐ 1061, ܐܩ 1100, ܐܩܡܕ 1144, ܐܬ 1400, ܐܬܩ 1500, ܐܬܬܩ 1900, ܝ 10000, ܩ 100,000, ܬ 400,000 denique ܬܩ 500,000.

V.) Sicuti Phoenices[2]) ita Aramaeos quoque antiquos ad numeros significandos adhibuisse signa peculiaria, Palmyrenae probant inscriptiones[3]) et codices Musei Britannici a Landio Anecdota syr. p. 94 enumerati. Haec signa vero, in codicibus saeculi 5 — 7 frequentiora, sunt postea neglecta. Etenim Palmyreni Romanorum more numeros 1 — 4 lineis modo rudius, modo accuratius scriptis signant 𐡹 = 1, 𐡹𐡹 = 2, 𐡹𐡹𐡹 = 3, 𐡹𐡹𐡹𐡹 = 4; deinde 5, 10 et 20 his signis 𐡽 = 5, 𐡾 = 10; et 𐡿 = 20; reliquos his conjunctis insigniunt e. c. 6 = 𐡹𐡽; 11 = 𐡹𐡾; 12 = 𐡹𐡹𐡾; 30 = 𐡾𐡿, 90 = 𐡾𐡿𐡿𐡿𐡿. Qua in conjunctione major numerus minorem praecedit, ut 12 = 𐡹𐡹𐡾, 54 = 𐡹𐡹𐡹𐡹𐡾𐡿𐡿. Centum vero et centena eadem figura exprimuntur ac 10, praemissis tamen unitatibus, ut 100 = 𐡾𐡹, 500 = 𐡾𐡽; mille denique signo numeri 10 geminando lineaque superscripta, ut $\overline{𐡾𐡾}$𐡹 = 1000. Unitates praemissae quot millia intelligantur indicant. Sicuti Palmyrenorum cifrae ex antiquioribus Phoenicum processerunt, a quibus in eo tantum sunt diversae, quod numerum 5 proprio signo notaverunt, ita et Syrorum seriora signa cum Palmyrenis cohaerent; nihil enim sunt nisi signa

1) Apud Acurens. p. ܩܡܚܒ typothetae neglegentia omissa est lineola sub ܐ ad designandum numerum millenarium.

2) Cfr. de eorum more numeros signandi *John Swintoni dissertation upon the Phoenician characters antiently used at Sidon* in *Philos. Transact.* T. L. p. 791 sq. Gosenii Mon. Phoen. I. p. 86.

3) Haec signa primus omnium *Swintonus* explicuit in *Philosoph. Transact.* T. XLVIII. P. 2. p. 721. 728 — 729. et 741.

Digitized by Google

16. Cf. Levy in Z. d. d. m. G. V. 18. p. 99. Ceterum de Syrorum cifris cf. Z. d. d. m. G. 16. p. 577. Journal of sacred. Litterature April 1863.

Digitized by Google

Sin

5) Haec signa primus omnium *Swintonus* explicuit in *Philosoph. Transact.* XLVIII. P. 2. p. 721. 728—729. et 741.

Digitized by Google

palmyrena, negligentius et celerius in charta picta. Notandum est, ex Landii sententia l. l. p. 95. numerum vicenarium, si non conjunctus est cum numero minore, duobus circulis oo scribi, quod ex palmyreno 3 processisse videtur, si vero cum minore numero conjunctus est uno circulo, llo = 22. Ipsum palm. 3 ex duobus ⥱ = 10 + 10 exortum censeo. — Apparet 20 et 40 tali modo non posse distingui, et quomodo codices numerum 40 sine unitate addita scripserint Landius non docuit. Cf. adnt. 1 in tabula. Tabula exhibet signa hieroglyphica et demotica, in quibus signum numeri 20 proprium deest, signa Phoenicum, qui numerum 20 proprio signo scribunt. Sequuntur signa Palmyrena, quorum proprium est 5 = Y, denique signa recentiora. Medium inter hos ultimos numeros locum obtinent cifrae inscriptionis palm. capitolinae[1]), quas ex meo ipsius emplastro repeto, quod cl. Zangenmeister mihi dono dedit.

II. De Vocalibus.

§. 9.

De antiquissimis vocalium notis.

Cf. Hupfeld, Beleuchtung dunkler Stellen etc. in Studien und Kritiken, 1830.
H. Ewald, Abhandlungen zur oriental. u. bibl. Litteratur. Erst. Thl. Götting. 1832. p. 53.
Nöldecke, über die Mundart der Mandäer. Abhdlg. d. gött. Ges. Vol. X.

In notandis vocalium sonis Syri deinceps quatuor methodos adhibuerunt, inter sese maxime diversas. Quod tamen non ita instituerunt, ut sequior aetas ea deleverit, quae consuetudine jam recepta erant. Itaque factum est, ut vestigia omnium harum methodorum in orthographia, qualis nunc est, sint servata, quae hanc ipsam ob causam non recte perspicitur nisi originis semper justa habita ratione. Primum consonis quibusdam vocalium loco positis,

1) Swintonus repetiit Apographum *Montefalconii* L'Antiquit. expliq. T. II. pl. CLXXIX. cll. *Gruteri* Corp. inscriptt. p. 86, quod multis laborat vitiis. Iterum edidit hanc inscriptionem A. Georgi *Epist. de inscript. Palmyren. quae in Museo Capitol. adservantur* ad p. 52. Inserta est *Musei Capitolini contin. marmora anaglypha cum animadverss. cura Nic. Foggini* Tom. IV. Rom. 1784. Num. 18. Cf. Levy in Z. d. d. m. G. V. 18. p. 99. Ceterum de Syrorum cifris cf. Z. d. d. m. G. 16. p. 577. Journal of sacred. Litterature April 1863.

Digitized by Google

deinde uno puncto, variis locis picto, tum duobus punctis inter sese conjunctis vocalium et sonum et locum definiverunt, denique vocales graecas receperunt, seu infra seu supra lineam scriptas. Quae quum ita sint, consultissimum videtur primum singula systemata ordine historico describere, deinde totius vocalismi, qualis nunc est, conspectum proponere.

I. Antiquissimo tempore Aramaeos sicuti Phoenices solas consonas scripsisse nulla vocalium habita ratione ex utriusque dialecti monumentis epigraphicis constat. In inscriptionibus phoeniciis כהנם, חמשם, שלבם, פעמם scribitur, ubi postea כהנים, חמישים etc. inserto Yod positum est, eandemque rationem vides initam in ארן = אָרוֹן, אדנן = אֲדוֹנֵינוּ, צדן = צִידוֹן, צר ≐ צוּר et in multis aliis vocibus. Haud alio modo Aramaeos scripsisse cum per se maximam veri speciem habeat, tum comprobatur inscriptionibus e. gr. בעל שמן = ܒܥܶܠܫܡܰܝܢ Baal coeli, קרבת = ܩܽܘܪܒܰܬ, ut vult Levy, sed me judice ܩܽܘܪܒܰܬ שע = ܫܢܐ hinc, illinc. Cf. dissert. mea Bemerkungen über bis jetzt bekannte aram. Inschriften.

Imperfectum hoc scribendi genus, etsi propter specialem linguarum semiticarum indolem facilius ferri potest, in quibus e forma grammatica ubique fere dijudicatur, quaenam vocalis ad quamque syllabam pertineat, parum habile fuit, ita ut ratio alia ineunda videretur, qua lectorum commoditati prospiceretur. Tali modi in omnibus linguis semiticis factum est, ut consonae vocalibus proximae ܐ, ܝ, ܘ vocalium loco scriberentur, ut harum consonarum auxilio lectores edocerentur, quaenam vocalis in quamque syllabam caderet. In plerisque dialectis vero hae litterae vocalibus longis indicandis tantum inserviunt, et perfectum hujus vocales scribendi rationis systema soli Mandaei elaboraverunt, Syri vero et Hebraei plerumque litteris *Yuδ* et *Waw* solis utuntur, apud quos 'Aleφ rarius adhibetur, Arabibus usitatissimum.

II. Specimina hujus scribendi generis exhibent inscriptiones Palmyrenae, aegyptiaco-aramaicae, Carpentoractensis, ubi legitur ܝܘܠܝܣ Julius, ܐܘܪܠܝܣ Aurelius, ܩܪܝܣܦܝܢܘܣ Crispinus, ܐܘܪܠܝܕܘܪܣ Aureliodorus, ܕܘܩܢܪܐ ducenarius, ܠܓܝܘܢܐ legio, ܡܟܣܝܡܘܣ Maximus, ܐܕܝܢܬ 'Οδαίναθος, אוסרי Osiris, ܗܓܡܘܢܐ ἡγεμών al.; ܐܓܪܢܘܡܘܣ agoranomus, ἀγορανομήσας, ܐܝܠܘܠ Elul, ܣܓܝܐܝܢ multi, ܐܩܝܡ exstruxit. ܢܗܝܪܐ λαμπρότατος, ܪܚܝܡ dilectus, ܒܪܝܟ benedictus, ܒܢܘܗܝ filii ejus, ܚܝܝܗܘܢ vita eorum, ܡܘܕܐ confiteor, voveo ܨܒܝܬܐ ornamentum, alia.

Apparet in vocibus vere syriacis ܐ non adhibitum esse, quod in Aureliod*o*rus et M*a*ximus exstat, itaque ܘ et ܝ tantum scripta sunt, et quidem non nisi in syllabis, quarum vocalis est longa. Seriore aetate littera ܘ ad breves quoque vocales designandas adhibetur, quo fit ut quantitas vocalium *ex sola scriptura* cognosci non possit, id quod in lingua arabica ubique fere fieri potest. Vocalem *ŭ* sine ܘ scriptam deprehendimus in ܒܡܕܝܪܗ = ܒܡܘܕܝܪܗ urbs sive vita et ܙܐܝܢ = ܙܘܐܝܢ, ܙ̈ܝܩ calamitas, Palmyr. 4, quae seriore aetate, si in libris scriptis invenirentur, non sine ܘ scripta essent. Uno loco et *ŭ* breve per ܘ expressum invenisse mihi videor in voce ܡܩܘܒܠܬܐ, qua adventum significari censeo, sed recte *ŭ* in ܐܠܗܝܗܘܢ dii eorum, ܐܒܗܘܢ pater eorum, sine ܘ legigitur Palm. 3. Cf. Levy in Ztschrft d. dm. G. 18. p. 101.

Constat igitur ex his inscriptionibus vocales *ă* et *â* proprio signo ܐ in vocibus semiticis non scribi, sonos *î* et *ai* per ܝ, *û* et *au* per ܘ exprimi, qua in re tamen non ubique ea qua par est constantia scribae usi sunt e. gr. in suffixo pluris ܗܢ et ܗܘܢ. Praeterea memoria dignum videtur, statum constructum pluralis per ܐ scriptum obvium esse in vocibus ܚܝܐ ܐܚܘܗܝ vita fratris sui et ܒܢܐ ܒܢܘܗܝ filii filiorum ejus Palmyr. 2 et 16, quae tamen sculptorum potius vitia quam contractae per ê pronuntiationis ḣayê, benê monumenta videntur.

Haec fuit orthographiae syriacae conditio medio saeculo post Christum natum tertio, ultima enim palmyrena inscriptio, quantum scimus, anno p. Chr. 267 exarata est.

III. Mandaeos sublata distinctione vocalium brevium et longarum, omnes exprimere consonis א, י, ו, quibus accedit ע supra indicavimus. Jam nunc accuratius eorum systema explicandum est.

1) Mandaei si paucas voces brevissimas et saepe obvias exceperis, omnes vocales per consonas homogenas scribunt pro *ă* et *â* igitur א, pro *i* י et pro *u* ו ponunt. Diphthongi *ai* litteris אי et *au* litteris או exprimuntur. Ita legitur האזא ḣaza vidit, אמאר âmar dixit, אנא âna ego; תושביחתא tušbiḣta, laus, זיוא ziva splendor, בשומאיהון bešumaihun in nomine eorum, מראוראב meraurab exaltatum, נסאב nesab sumsit, אזלין 'âzlin abeuntes, נימאר nimar dicet, באיתא baita domus, מכאסאי mekasai tectus rell.

2) Vocales mixtae *e* et *o* in media voce per י et ו scribuntur, e. gr. נינהאר = ܢܢܗܪ, ניפקאת = ܢܦܩܬ processit fem. ניהויא = ܢܗܘܐ, נהורא nehora lux, יומא yoma dies, רורביא rorebi potentes.

In fine vocis *e* et *i* litteris יא reddi solet: ליא = ܠܝ mihi, אמארליא dixit ei, רביא rabbi multi, מאנדאייא Mandaji Mandaei, בריא = ܒܪܗ filius ejus, ברישיא = ܒܪܫܗ etc. Saepe pro יא in suffixo tertiae personae msc. singl. solum א ponitur e. gr. לא = ܠܗ illi, שיקלא = ܫܩܠܗ sumsit eum, קודאמא ante eum. At vice versa si verbum in vocalem *e* יא exiens cum sequenti pronomine coalescit in unam vocem, א non solet scribi, e. gr. איתילא duxit me = ܐܝܬܝ + ܠܝ, ניהוילון sit illis = ܢܗܘܐ + ܠܗܘܢ, הוילאן esto nobis = ܗܘܝ + ܠܢ.

3) In initio vocis ă et â, sive est prima radicalis א seu ע, semper littera א exprimitur אדאם ʾAdam, ארבא ârba quatuor, א מא mundus ܥܠܡܐ, אביד faciens ܥܒܕ, אבדא servus = ܥܒܕܐ, אבאד fecit.

E contrario *i*, *î* et ê semper per ע redduntur, sive prima radicalis est א seu י seu ע. Itaque scribitur עדא = ܝܕܥ novit, עדא = ܐܝܕܐ manus, עזיל = ܐܙܠ ito, עמא = ܐܡܐ mater, עבאד = ܐܥܒܕ faciam, עסאק = ܐܣܩ adscendam, עמאר = ܐܡܪ dicam, עבדאת = ܥܒܕܬ fecit fem., כוי עתחאשאב sicut cogitavit (Yušamin) = ܐܬܚܫܒ, ענגירתא = ܐܓܪܬܐ epistola.

Si particulae ב, ל, ו praecedunt vocem ab ע incipientem, ע retinetur, ועבידאתא et facta, נפאל בעדאיאן cecidit in manus nostras ܢܦܠ ܒܐܝܕܝܢ raro י scribitur e. gr. ב סקאת רורבא cum sigillo potentium = ܒܥܙܩܬ.

Denique *ŭ* et *ū* plerumque ע raro sine ו scribuntur e. gr. עוראיתא = ܐܘܪܝܬܐ lex, עובדיא = ܥܒܕܐ facinora עותרא aeon, rarius עתרא.

Diphthongi *ai* et *au* ab initio positi אי et או scribuntur, איתיא adduxit, אותיב posuit, אינאי oculi mei. Radices primae ע et א cum semivocali per א scribuntur si semivocales ad *ă* accedit, אלאהא deus ܐܠܗܐ, אראב occidit = ܥܪܒ, per ע si semivocales ad ĕ accedit עתית veni = ܐܬܝܬ.

Adnot. Aliquando ע etiam in media voce et in fine pro *e* et *i* scribi, haec exempla docent: הע = ܗܝ ea, לע = ܠܝ mihi, שאלאמאנע pacifici, לישאנע linguae, נשמא audimus, בעלא = ܡܠܐ modus al. In radicibus tertiae Yud, ne compluria י conveniant primo

Digitized by Google

loco ע interdum scribitur מצעיא = ܡܫܟܚܝܢ, *δυνάμενοι*, שרעיא = ܫܪܝܐ fem. habitans. Mira litterarum profusio in ניריג = נירג Mars cernitur, ניעיל = ܢܥܘܠ intrabimus, ואכינן = ואכין puri.

IV. Ad propriam Syrorum antiquissimorum scripturam redeuntibus vix monendum est de defectibus primitivi illius systematis, neque quisquam mirabitur cogitasse illos de perficienda vocalium notatione, quod adhibito uno puncto bene illis cessit. Scilicet puncto consonae superscripto vocales *ă*, *â* indicaverunt, puncto infra lineam picto vocalem *ĭ*, quae in syllabis clausis in *ĕ* commutata est, ita ut punctum hoc nunc etiam sonum *ĕ* significet, ܡܿܢ igitur est *man* quis, ܡܢ̣ *men* praepositio *a*, *de*. Praeterea vero ex orthographia Qoranorum cuficorum (De Sacy Not. et Extr. VIII. p. 310) recte concludes, vocalem *u* quondam puncto in ipsa linea posito expressam fuisse, quod et in hebraeo ֻ locum habet, nam Arabes a Syris cum litteris et vocalium signa accepisse admodum probabile videtur. De puncto consonas vocali destitutas insigniente (še*β*â hebr.) vide §. 21, II.

Hoc systema deinde conjunctum est cum priore illo, in quo ܝ et ܘ tantum scribebantur, et ܘ quidem non solum in syllabis longis verum etiam in brevibus, quod supra diximus. Quum vero in designando *u* puncti juxta litteram ܘ positio difficultatem quandam praeberet, hoc quoque punctum seu infra seu supra ipsam litteram ܘ posuerunt, quia tali modo nec cum *ă* nec cum *ĭ* potuit confundi. Infra lineam positum *ū*, supra *o* = *ŭ* denotat. Diphthongi *ai* et *au* denique ita scribebantur ut punctum vocalis *a* vices gerens super litteram eam poneretur, quae praecedebat ܘ et ܝ. Exempla haec rem illustrabunt:

1) Vocales *ă*, *â*, ܫܿܢܬܐ *šattâ* annus, ܡܿܢ m*a*n quis, ܡܿܢܘ m*a*nu quis, ܩܿܕܡ q*a*ddem, ܐܬܟܿܬܒ *eϑkattab* scriptum est, ܢܿܠܦܘܢ n*a*lle*φ*un docebunt, ܚܿܟܝܡ *ḣakkîm* sapiens, ܚܿܪܫܐ *ḣarrâšâ*, ܣܝܿܡܐ *seyâmâ* positio, ܐܿܡܪ *'âmar* dicens, ܩܿܛܘܠܐ *qâtulâ* interfector, ܦܘܚܿܡܐ *puḣâmâ* comparatio, ܢܦܫܿܬܗܘܢ *naφšâϑhun* animae eorum (Eus. Theoph. ed. Lee III. ܟܠܗ), ܟܠܿܗ *kullâh*, ܗܿܢܘܢ *hânun*.

2) Vocales *ĕ* (*ĭ*), *ī*, *ē*, ܡܢ̣ܢܬܐ *menneϑâ* chorda, ܡܩܘܐ *meqawwe* durans, ܐܘܠܕ̣ *auledh* genuit, ܚܐ̣ܫ *ḣâ'ēš* patiens, ܫܠ̣ܡ *šallem*, ܢܩ̣ܝܡ *neqîm* exstruet, confirmabit, ܒ̣ܝܫܐ *βîšâ* malus, ܣܣܝܣܘܬ *sesîsuϑ* se*φ*wâϑâ compressio labiorum, ܫܒ̣ܝܥܝܐ *šebîâyâ* septimus, ܐܒ̣ܠܐ

*ʾi*lânâ arbor, ܐܣܝ âssi curavit, ܒܥܝܢ bâ*ʿê*n quaerentes, ܚܙܝܢ hâz*ê*n videntes, ܩܢܝܢ qân*ê*n acquirentes, ܢܚܘܢ n*i*hun al. Apparet *ĭ* breve sine ܝ in antiquiore scriptura expressum, hîc solo puncto indicari, *î* contra longum et ê, in antiqua scriptura per ܝ redditum in secundo hoc systemate exprimi puncto cum Yu*δ* conjuncto.

3) Vocales ŭ û, ܚܘܒܐ h*ŭ*bbâ amor, ܥܘܒܐ ʿ*û*bâ sinus, ܐܘܪܚܐ ʾ*ŭ*rhâ via, ܠܒܘܫܐ le*βû*šâ vestitus, ܡܠܟܘܬܐ malk*uϑ*â regnum, ܕܡܘܬܐ dem*uϑ*â similitudo, ܬܠܝܘܡܐ teli*u*mâ, ܣܗܕܘܬܐ sâhduϑâ testimonium, ܛܘܪܐ turâ rupes, ܡܢܘ man*u* quis Jud. 9, 28, imo ܒܠܗܘܢ Esth. 3, 2. At quod diximus, punctum etiam super lineam pingitur, praecipue in suff. ܗܘܢ et ܟܘܢ et in 2. prs. fut.; cujus rei exempla haec sint: ܠܐ ܬܛܡܐܘܢ ܢܦܫܬܟܘܢ lâ *ϑ*etamme*ʾu*n na*φ*šâ*ϑ*e*χu*n ne inquinetis animas vestras, ܒܗܘܢ beh*u*n in illis, ܐܠܗܟܘܢ âlâhe*χu*n deus vester, ܬܬܩܕܫܘܢ te*ϑ*qaddeš*u*n, sanctificemini, ܬܗܘܘܢ tehw*u*n sitis etc. cf. Levit. 11, 43 ed. Lee; ܐܪܢܘܢ ârn*u*n fluvius Arnon Jos. 13, 9, ܕܝܒܘܢ Dibon, ܥܡܘܢ Ammon, ܐܡܘܢ Jos. 11, 17, ܢܡܘܣܟ nâm*u*sâ*χ* ps. 118, 34 lex tua etc. Punctum supra ܘ proprie vocalem *o* = *ŭ* designare, infra demonstrabitur, itaque pro hoc *ŭ* recentioris pronunciationis, antiquitus *o* dicebatur.

4) Diphthongi *ai*, *âi* et *au*: ܗܝ hâi illa, ܐܝܕܐ âidâ quae, (contra ܐܝܕܐ i*δ*â manus, ܗܝ hi ea), ܐܝܟܐ âikâ, ܠܝܬ lait non est quomodo, ܥܘܠܐ ʿaulâ iniquitas Jud. 9, 24; sed ܦܪܥܘܢ = فِرْعَوْن Pharao Exod. 1, 19, 22 saepius, tamen *φ*er*ʿo*n pronuntiandum censeo, punctum enim supra ܘ ponitur nec supra litteram praecedentem, pertinet igitur ad secundam vocalis *u* scriptionem.

In universum de hoc systemate monendum est, ne punctum, de quo egimus confundatur cum alio puncto diacritico cujus usus est frequentissimus in distinctione personarum verbi, punctum enim id, de quo egimus non pertinet nisi ad vocalium notationem, alterum, de quo modo dicturi sumus adhibetur ad distinguendas formas verborum grammaticas iisdem consonis scriptis, et exortum est ex antiquo puncto, quo tanquam še*β*â quiescente Syri utebantur ad notandas consonas vocali destitutas §. 21, II.

V. Quodsi quis quaerit, *quando* et *quo loco* primum haec vocales notandi ratio sit inventa, historiae testimoniis destituti, nihil certi hac de re proferre possumus, sed non in errore versari nobis videmur, si statuimus, hoc scripturae incrementum deberi

scholae Edessenae. Quamvis quo tempore scriptores illo uti coeperint, dici nequeat, tamen *quarto* jam *saeculo* usu est receptum, quin etiam de eo fortasse jam *Ephraemus* (IV saec.)[1]) locutus est. Qualis saeculo quarto exeunte scriptio vocalium fuerit, docet codex ille Musei britanici add. 12150, anno p. Chr. 411 Edessae exaratus, e quo Recognitiones Clementinas De Lagardius edidit. Rara sunt puncta, solum Ribbuy frequentius adest, sed ubicunque vocales notantur id ipsum systema, de quo hucusque egimus, cernitur. Habes enim ܫܘܪܐ = ܫܘܪ̈ܐ Recogn. p. ܝܗ, 5, murus, ܥܬܝܕܝܢ 16, 21, ܣܗ l. 16 = ܥܬܝ̇ܕܝܢ futurae, ܚܙܐ = ܚܙ̇ܐ, ܗܟܢܐ = ܗܟ̇ܢܐ, ܗܠܝܢ = ܗ̇ܠܝܢ, cet. in quibus å longum puncto indicatur, idem punctum illud in ܣܬܘܐ = *χειμῶνα* pro quo codex recentior ܣܬܘܝܐ praebet p. ܡܐ l. 16 significare censeo. Deinde ă breve in ܝܕܥܬ = ܝܳܕܥܬ sciens tu yåđʕat ib. l. 17 exstat, eodem modo in ܬܐܠܦ = ܬܐܠ݁ܦ docebis? p. ܪܙ l. 17, ܥܒܕܢ = ʕaβd*a*n fecit nos p. ܠܗ, 17, ܕܝܠܐ = ܕܝ݁ܠܐ p. ܪܙ l. 5. ܗܘ = ܗܘ̇ saepius, ܟܠ omnis p. ܡܐ l. 16; ܢܗܘܘܢ = ܢܗ̇ܘܘܢ saepius, ܢܥܒܕܘܢ = ܢܥܒ̇ܕܘܢ p. ܡܠ l. 22, ܢܦܩܘܢ = ܢܦ̇ܩܘܢ p. ܠܗ l. 21, ܠܗ̇ܘܢ saepe, ܢܬܒܥܬܗ̇ܘܢ p. ܢܐ l. 2, imo ܦܬܟ̇ܘܢ, quod supra attulimus p. ܣܗ l. 32. Vocalem *u*, quam exceptis verbis ܟܠ et ܡܛܠ, consona ܘ ubique indicat, insuper puncto infra lineam posito insignitam non inveni. Quodsi in ܡܢܗ̇ܝܢ p. ܗܕ l. 26 vocalis *e* puncto superiori expressa videtur, statuendum potius est, punctum illud monere de genere suffixi feminino, nam ex primitiva forma suffixa fem. singl. tertiae personae ܗ̇ = åh, cui ex sua natura vocalis å, ideoque et punctum superius convenit, id ipsum punctum superius ad omnia suffixa 3. pers. fem. tanquam punctum diacriticum, quo a masculinis distinguantur, translatum est, etiamsi illa suffixa vocali å non utuntur. In participiis passivis ܟܬܝ̇ܒܐ p. ܡܐ l. 15, ܡܫܝ̇ܚܐ p. ܡܠ l. 28 punctum consonae Yuđ superscribitur, quod nescio, an sit punctum diacriticum participiorum, antiquo tempore fortasse et passivis additum cf. §. 21. an ex analogia puncti illius expli-

1) Opp. Syr. T. I. p. 184. E. legimus ad Gen. XXXVI. 24: ܐܶܪܥ ܠܡܶܕܰܥ ܕܰܚܢܰܢ ܠܰܡܕܽܘܥܳܐ ܝܰܡܝܢܳܐ ܐܶܫܟܰܚܢܰܢ ܒܬܰܪ̈ܬܶܝܗܶܝܢ ܕܺܝܰܬܺܩ̈ܳܐ. ܘܠܳܐ ܝܰܡܝܢܳܐ ܐܰܝܟ ܕܐܶܣܬܰܒܰܪ ܠܐܢܳܫܺܝܢ ܡܶܢ ܠܳܐ ܡܪܰܕܝܳܢܶܐ. *Attinct scire, nos hucusque* ܝܰܡܝܢܳܐ *invenisse in utroque testamento, neque* ܝܶܡܝܢܳܐ, *uti putarunt nonnulli imperitorum.* Quomodo enim Ephraemus utramque vocem distinguere poterat nisi puncto, vocales indicante, quod sub Ephraemi mortem sine dubio notum erat? Ceterum quaeri potest an scholium illud sit genuinum, ideoque in textu *fortasse* diximus.

candum, quod super ܘ scribitur, ceterum et punctum infra ܼ in hoc codice est rarissimum.

Omnia igitur, quae hucusque diximus de vocalium historia hisce duabus sententiis comprehenduntur: Saeculo p. Chr. tertio medio inscriptiones *lapidibus incisae*, — quales fuerint codices ignoramus — vocales solum per ܘ et ܝ (aliquando ܐ) exprimunt, punctum non adhibetur nisi ad distinguendum ܪ riš a ܕ dålaϑ; ineunte saeculo quinto vocales uno puncto vario modo sed raro posito significantur. Eodem tempore punctum litterae ܕ dålaϑ diacriticum adest quidem, sed saepe omittitur, praesertim si aliud punctum cum illo conjungendum est, cf. ܟܬܒܝ Recognit. p. ܠܗ l. 21, ܨܗ l. 16. Reliqui libri ex eodem codice editi eandem monstrant punctationis indolem, Eus. Theoph. ed. Lee e. gr. talia praebet ܦܘܩܕܗ, ܢܦܠܘ, ܢܣܒܘ, ܥܒܕܐ; ܥܒܕܗ opus, ܨܝܕܐ venator; ܢܣܒ, ܣܘܦ, ܕܡܘܬܗ; ܚܫܘܟܐ IV. cap. ܗ Eus. Martyr. Palaest. ed. Curet. p. ܣܗ, in suffixo I. prs. plur. ܦܘܩܕܢ, ܕܠܢ, ܚܘܒܢ et ܚܘܒܝܢ; ܥܘܠܐ = ܥܘܠܐ infans Theoph. I. cap. ܚܙܘ, ܐܢܫ, ܠܡܫܝܚܢ, ܕܡܫܝܚܢ; ܬܘ venite, ܕܝܢܐ judex, ܚܡܝܡܐ iracundus Martyr. p. ܐ.

Bina puncta in ܦܘܩ̈ܕ Theoph. cap. ܝ, ܚܙܘ ib. cap. ܗ et ܚܙܘ ib., ܩܡܘ Joh. Eph. p. 18, *si primae manui debentur*, ita intelligenda sunt, ut punctum superius vocalem *a* indicet, inferius tempus perfectum et tertiam personam.

Haec mansit vocalisationis syriacae conditio, donec a Jacobo Edesseno (circa 700) perfectior sit reddita, et egregium exemplar hujus scriptionis praebet codex Histor. ecclesiasticae Johannis Ephesini a Curetono editus (Oxoniae 1853) qui hunc librum anno 688 exaratum esse conjicit. Transscribo lectoribus ex eo specimen, ut ipsi judicare possint de sententia mea, puncta vario modo posita vocalium esse vicaria, qua in re tamen ad id velim attendant, puncta illa haud raro non recto loco esse posita, sed ad praecedentem seu sequentem consonam rejecta; praeterea moneo ne puncta diacritica verborum confundant cum vocalium signis. Vocales in columna dextra signis graecis expressi, puncta verborum intacta reliqui.

Digitized by Google

Joh. Eph. ed. Cureton p. 57 cum punctis.

ܒܬܪ ܕܝܢ ܐܢܫܐ ܠܘܬܗ. ܗܘܐ
ܒܬܪܗ ܦܘܠܘܣ ܐܢܫ ܐܦܝܣܩܘܦܐ
ܣܘܠܛܘܣ ܕܐܠܟܣܣ ܕܐܦܝܣܩܘܦܐ.
ܗܘ ܕܩܘܣܛܢܛܝܢܘܦܘܠܝܣ ܘܡܕܝܢܬܗ ܗܘܐ
ܡܡܘܬܕܐ ܟܢܫܐ. ܗܢܐ ܕܡܫܝܚܐ ܕܗܘܐ
ܣܡܗ ܠܗ ܠܟܘܡܪܐ ܡܟܣܦ. ܠܗܠܐ
ܘܡܫܡܫܢܐ ܐܦܝܣܩܘܦܐ ܘܡܟܬܒܝܢ ܩܠܝܪܘܣ
ܗܘܬ. ܘܡܩܕܫܢܐ ܘܡܫܡܫܢܘܬܐ ܕܠܐ
ܡܬܢܩܦܝܢ. ܠܐܬܘܗܝ ܡܢܐ ܟܠ ܫܢܝܐ
ܢܦܩܘ.

Idem locus cum vocalibus graecis.

ܒܬܪ ܕܝܢ ܐܢܫܐ ܠܘܬܗ.[1] ܗܘܐ
ܒܬܪܗ ܦܘܠܘܣ ܐܢܫ ܐܦܝܣܩܘܦܐ
ܣܘܠܛܘܣ ܕܐܠܟܣܣ ܕܐܦܝܣܩܘܦܐ.
ܗܘ ܕܩܘܣܛܢܛܝܢܘܦܘܠܝܣ ܘܡܕܝܢܬܗ ܗܘܐ
ܡܡܘܬܕܐ ܟܢܫܐ. ܗܢܐ ܕܡܫܝܚܐ ܕܗܘܐ
ܣܡܗ ܠܗ ܠܟܘܡܪܐ ܡܟܣܦ. ܠܗܠܐ
ܘܡܫܡܫܢܐ ܐܦܝܣܩܘܦܐ ܘܡܟܬܒܝܢ ܩܠܝܪܘܣ
ܗܘܬ. ܘܡܩܕܫܢܐ ܘܡܫܡܫܢܘܬܐ ܕܠܐ
ܡܬܢܩܦܝܢ. ܠܐܬܘܗܝ ܡܢܐ ܟܠ ܫܢܝܐ
ܢܦܩܘ.

§. 10.

De duplici puncto vocalium vicario deque graecis vocalibus a Syris mutuatis.

Cfr. Sebaldus Ravius de eo, quod Arabes ab Aramaeis acceperunt. Joh. Lorenz Isenbiehl vom Gebrauch des syr. puncti diacritici bei den Verbis. Goettingen 1773. 4. J. D. Michaelis dissert. de Syrorum vocalibus ex Ephraemo. Goetting. 1763. 4. Assemanius ex Barhebraei grammatic. majori et lib. IX. Chronic. in Bibl. Orient. T. I. p. 64. 477—478. 521.

I. Ex iis, quae hucusque de historia signorum vocales indicantium diximus, constat, satis accurate tres vocales primarias *a*, *i*, *u* insignitas fuisse, sed toto in systemate quantitatis nulla omnino habita est ratio. Quantitatem igitur indicaturi novam excogitavere Syri scriptionem, antiquiori illi puncto alterum conjunxerunt, ita ut duplici puncto varii vocalium soni clarius indicarentur. Cujus scripturae amplificationis non auctor sed propagator (Ass. B. O. II, 307) Jacobus Edessenus videtur fuisse, nam jam ante Jacobum passim bina puncta adhibita videmus. Paulus enim Antiochenus, presbyter Syrus, Graecorum quoque scripturam ab

1) Bina puncta in ܠܘܬܗ. etc. non ad vocalium notationem pertinent, sed ad interpunctionem, puncta infra formas verborum, ܗܘܐ, ܢܦܩܘ sunt diacritica personarum etc., denique bina puncta in ܐܦܝܣܩܘܦܐ initium monstrant excultioris punctationis, cujus vestigia etiam in Eus. Theophania invenimus.

Digitized by Google

initio mancam fuisse, sensimque novis litteris adjectis ad majorem pervenisse perfectionem, prisca traditione certior factus, *Jacobum Edessenum* († 710), tunc temporis de patrii sermonis cultura longe meritissimum (Assem. B. O. I, 477.) rogavit, ut quae in Syrorum scriptura desiderarentur, suppleret; quod ille, quamvis utile esse videret, consulto quidem recusavit, ne libri antiquo et imperfecto scripturae genere exarati interirent; punctum tamen antiquum geminans varieque ponens *septem vocalium signa* fecit, quae a Nestorianis usque ad hunc diem adhibentur et quibus aliquot typographi utuntur.

Singularum vocalium designationem his punctis effectam vid. § 11, 2.

II. Perutilis autem ista Jacobi inventio communem auctoritatem non adepta est; etenim *Theophilus Edessenus, Maronita* (anno 785 p. Chr. nat. obiit), cum *Homerum Syriace verteret*, quinque vocales Graecas, figuram modo earum nonnihil mutans, recepisse dicitur, quibus Syriaca verba facillime pronuntiari possent. Graeca haec vocalium signa praeter Nestorianos omnes Syri adhibere solent, quod tamen non ita intelligendum est, ac si puncto duplici omnino abstinerent, saepe enim et bina puncta in Mss. Jacobitarum et Maronitarum inveniuntur. Ceterum Theophilum Edessenum primum graecas vocales libris syriacis inseruisse omnino non constat; nulla enim alia re nititur, nisi conjectura, quam Assemanus non improbabilem vocat B. O. I. p. 64, 521, 607, III, II. 378, et communi Syrorum recentiorum opinione, „quo argumento debilius nihil esse potest" (Wiseman Hor. syr. p. 182). Quod si vero Wisemanus l. l. Jacobum Edessenum graecas vocales introduxisse conjicit, hoc argumentis firmis probasse non videtur. Nam cum Edessenus in epistola de orthographia syriaca et de *punctis* (ܥܠ ܩܪܝܢܐ ܫܘܕܥܐ ܘܢܘܩܙܐ Assem. B. O. I. p. 478) loquatur de punctis imo de *punctis inter sese conjunctis* (ܢܘܩܙܐ ܐܦ ܚܘܫܒܢܐ ܕܡܠܝܢ ܢܘܩܙܐ ܐܘ ܒܡܠܝܢ ܕܡܬܚܒܟܢ) non de vocalibus graecis cogitavit sed de propria Syrorum ab ipso inventa punctatione. Ex Syrorum modo a dextra ad sinistram scribendi, vocalium quibus plurimi scriptores utuntur, figura explicatur; graecae enim litterae inversae sunt. Ita si more Syrorum litteras Graecas unciales scribis Α Ε Η Ο Υ apud quos omnia ad sinistram protrahuntur, haec exoritur forma ܰ = Α, ܶ = Ε, ܺ = Η, ܳ = Ο, ܽ = Υ, prouti in libris Syriacis reperiuntur.

Antiquissimum codicem, anno 861 Edessae exaratum, qui praebet vocales graecas descripsit Assemanus in B. O. I. p. 63, quinque ibi obviae sunt figurae ܰ ܳ ܶ ܺ ܽ, diphthongus *au* simplici ܰ cum ܘ conjuncto exprimitur. Alius codicis specimen, qui habet vocales graecas, et quidem modo ceterum inusitato praebuit Wisemanus in Horis syrr. Insignis est liber, quod diphthongos non uno A cum ܘ et ܝ conjuncto notat sed graecis diphthongorum litteris, sinistrorsum pictis; eodem modo pro *u* ibi legitur *ου*. Exempla affero haec: ܐܘܟܘܗܝ, ܐܘܟܕܪ, ܣܘܪܐܩܘܣܐ = *Συράκουσα*, ܥܡܗܘܢ, in suffixo ܗܘܢ, ܒܘܠܘܛܝܣ = *βουλευτής* al. Codex saeculi noni exeuntis apud Landium (Anecd. tab. XVI. spec. 78) diphthongos quidem, si ex brevissimo specimine judicare licet, una tantum vocali notat, verum *u* indicatur signo ܽ.

Annot. 1. *I. D. Michaelis* iam ante Theophilum in *versione Philoxeniana*, quae cum superstitiosa diligentia sonos Graecos reddit, graecas vocales adjectas esse putat, sed argumentis hoc non probavit, *Assemani* potius sententia ex Barhebraeo desumta accipienda est. *Opitius* atque *Cellarius* illam vocalium figuram, quae punctis absolvitur, pro *recentiore* habent, contrarium *Hermann de Hardt*, et uterque *Michaelis* recte tuentur.

Annot. 2. *Nestoriani* vocalium figuris Graecis uti non solent, sed earum loco puncta adhibent, quae utrum eadem sint, quorum auctorem Jacobum Edessenum referunt, necne ambigitur; cum vero scripturam et pronuntiationem antiquam retinerent[1]), hac quoque in re prisca potius servasse, quam prorsus nova quaesivisse videntur.

Annot. 3. Cum lingua Syriaca inde a XIII saeculo in desuetudinem laberetur, quamvis in rebus sacris a christianis conservaretur, etiam inter clericos ejus usus in dies diminuta est, ita ut haud dubie etiam sacerdotes ipsi ne verbum quidem eorum quae legebant in ecclesia intelligerent. His autem adjuvandis, ut verba haud intellecta rectius pronuntiarent, *Gabriel Heva Maronita* saeculo XVIII orthographiam mutare, litterasque ad vocales designandas substituere temere est conatus; semivocalibus enim diverso modo scriptis quinque vocalium figuras efficere studuit, quippe qui pro *ă curvam*, pro *å rectam* litterae 'Aleφ figuram, pro *i* Yuď, pro

1) Assem. Bibl. Or. T. III. P. II. p. 378. cfr. §. 4, 8.

U Waw, pro *E* 'Aleφ *cum puncto* sinistrorsum posito (ܐ̣) adhibuit. Quod consilium in *libro Psalmorum Davidis* idiomate Syro ex typographia Petri Ferri Romae 1737 edito expedivit; an vero anagnostae ejusmodi libris uti coeperint, valde dubitamus.

Libri, quos typis excusos habemus, alii Graecis vocalium figuris, alii punctis instructi sunt, alii utramque punctationem miscent, alii denique vocales prorsus non indicant; chrestomathiae vero in tironum usum factae textus et punctatos et punctorum auxilio destitutos offerunt.

§. 11.

Conspectus vocalium.

Vocalium figurae, nomina et potestas.

I. Vocalium signa in plurimis Syrorum grammaticis adhuc editis *quinque* sunt, *duplici*, ut diximus, *figura* picta, Syriaca scilicet, quae punctis vocalem exprimit, et Graeca. Cum tamen ipsi Amira et Sciadrensis re vera non quinque sed quantitatis ratione habita octo vocales enumerent, qui in libris veteribus melioris notae adhibentur, nos omnes in sequenti tabula propondituri sumus. Apparet neglecta quantitate quinque tantum vocales restare, quarum signa graeca columna dextra praebet, iisque respondent quinque syriaca si *ĕ* et *ĭ* et *o* (ܘ) non curantur, quod in libris impressis factum est. A nonnullis nominantur ܡܩܠܢܝܬܐ φωνήεντα et consonantes contra ܕܠܐ ܩܠܐ *litterae sine voce*[1]); ab aliis vocales appellantur ܙܘܥ̈ܐ = حركات *motus* aut ܢܩ̈ܫܐ *soni*, quia ipsae per se sonent

1) *Amira* hanc divisionem non probat, sibi id non placere dicens, quod doceat David, Pauli filius, de litterarum divisione in ܡܩܠܢܝܬܐ et ܕܠܐ ܩܠܐ, addit tamen illius grammatici explicationem: ܡܩܠܢܝܬܐ ܕܝܢ ܡܬܩܪ̈ܝܢ ܡܛܠ ܕܗܢܝܢ ܡܢܗܝܢ ܘܒܗܝܢ ܡܫܡܠܝܢ ܠܩܠܐ : ܘܠܐ ܣܢܝܩܢ ܠܒܢ̈ܝ ܙܘܓܗܝܢ ܒܫܘܡܠܝܐ ܕܩܪ̈ܥܐ ܕܩܠܗܝܢ. ܐܠܐ ܚܕܐ ܚܕܐ ܡܢܗܝܢ ܡܢܗ ܘܠܗ ܡܫܡܠܝܐ ܠܗܓܝܬܗ ܕܝܠܗ . ܗܠܝܢ ܕܝܢ ܕܡܬܩܪ̈ܝܢ ܕܠܐ ܩܠܐ ܠܘܬ ܕܠܐ ܡܫܟܚܢ ܒܠܚܘܕܝܗܝܢ ܠܡܫܡܠܝܘ ܩܠܐ ܐܝܟ ܡܩܠܢܝܬܐ. i. e. *vocales autem vocantur, quoniam ipsae ex se et per se voces perficiunt, et non egent sociabus suis in completione pulsantium vocum suarum* (in complendis s. perficiendis vocum suarum sonis), *sed unaquaeque illarum ex se et sibi perficit syllabam suam; illae autem* (litterae consonantes) *quae vocantur sine voce,* (*ita nominantur*) *propterea quod non possunt solae perficere voces sicut vocales.*

Digitized by Google

et consonantes per eas moveantur; deinde ܣܝ̈ܡܳܐ *positiones*, *appositiones*, quod litteris apponantur et ܢܘܩܙ̈ܐ *puncta*, quia punctis consistant.

II. Ex iis quae §. 10, 1 diximus constat binis punctis Syros non vocales tantum distinxisse verum etiam earum quantitatem indicasse, jam quum in vocalibus *a*, *e*, *i*, *u* quantitatem vario modo notaverint octo exoriuntur vocalium signa syriaca, quibus tamen quinque duntaxat graeca respondent.

Vocalium notas uno conspectu exhibet haec tabula:

		fig. syr.	nomen	signa graeca
I Vocalis *a*	ă breve	◌ܰ	ܦܬܳܚܳܐ peϑâhâ	◌ܰ
	â longum	◌ܳ	ܙܩܳܦܳܐ zeqâφâ	◌ܳ
II Vocalis *i*	ĭ breve	◌ܺ	ܚܒܳܨܳܐ ܟܰܪܝܳܐ hĕβâsâ karyâ	◌ܺ
	î longum	◌ܝܺ	ܚܒܳܨܳܐ ܐܰܪܺܝܟ݂ܳܐ hêβâsâ ârîχâ	
III Vocalis *u*	o, *δίχρονον*	◌ܳܘ	ܥܨܳܨܳܐ ܟܰܪܝܳܐ ʿesâsâ karyâ	◌ܽ
	u, *δίχρονον*	◌ܽܘ	ܥܨܳܨܳܐ ܐܰܪܺܝܟ݂ܳܐ ʿesâsâ ârîχâ	
IV Vocalis *e*	ĕ breve,	◌ܶ	ܪܒܳܨܳܐ ܟܰܪܝܳܐ reβâsâ karyâ	◌ܶ
	ê longum	◌ܷ	ܪܒܳܨܳܐ ܐܰܪܺܝܟ݂ܳܐ reβâsâ ârîχâ	

Diphthongi *ai*, *âi*, *au* ita exprimuntur, ut vocalium signa ◌ܰ, ◌ܰ, ◌ܳ, ◌ܳ ei litterae superscribantur, quae cum diphthongo efferenda est, secunda diphthongi pars, *u* et *i* per ܘ et ܝ indicatur, habes igitur ܥܰܝܢܳܐ seu ܥܳܝܢܳܐ = äinâ, ܗܰܝ seu ܗܳܝ hâi, ܝܰܘܡܳܐ seu ܝܳܘܡܳܐ yaumâ.

Adnot. Octo syriaca signa ex Amira et Sciadrensi dedimus, qui tamen ipsi non octo sed quinque tantum linguae syriacae admittunt vocales, eas nempe quas litteris graecis insigniunt, assentientibus Ecchellense et Acurense, et hoc re vera sufficit, cum in legendo a Syris syllabae longae et breves, excepto ◌ܰ et ◌ܳ, qui variis signis exprimuntur, non distinguantur, quod docet Amira p. 37. Ex hac pronunciationis neglegentia deinde exorta est neglegentia scribendi, ita ut „multi scriptores puncta illa bina parvula faciant esse communia" (Amira l. l.) eandemque figuram pro vocalibus longis et brevibus adhibeant. Attamen, quae Amira dicit ad malos tantum scriptores pertinere, cum boni accuratissime vocales *o*, *u*, *ĭ*, *î*, *ĕ*, *ê* distinguant, paucis exemplis hoc loco juvat demonstrare simulque monere, *ut ii, qui libros syriacos typis exscribi*

Digitized by Google

curant, operam dent ut accurata librorum manu scriptorum punctatio in editionibus impressis servetur, quippe quae revelet pronunciationis antiquae mysteria, et clarissime doceat, quae ratio in rebus etymologicis intercedat inter varias Semitarum dialectos.

1) Vocalem ŏ et ô punctum supra ܿ indicat; itaque in imperativis verborum formae ܩܛܘܿܠ qeṭōl quorum ŏ est breve = اُقْتُلْ קְטֹל Nomenclator syro-arabicus Eliae bar Šinâyâ (Cod. Goth. 1091) scribit: ܫܬܘܿܩ = اُسْكُتْ tace, ܗܦܘܿܟ = اِقْلِبْ كُفّ inverte, ܢܩܘܿܒ = اُنْقُبْ, perfora; eodem modo in verbis primae ܢ e. gr. ܢܨܘܿܒ = اغرس planta, ܕܒܘܿܚ = اِذْبَحْ occide, et in verbis gem. ܒܘܿܙ, ܒܘܿܙ = اِنْهَبْ rape. Vice versa in verbis med. ܘ, imperativi ŭ longum puncto infra lineam posito insignitur, ܢܘܼܚ = استرِحْ quiesce nûḥ, ܦܘܼܫ = امكث resta pûš, ܩܘܼܡ, ܪܘܼܡ, ܨܘܼܡ etc. Punctum supra ܘ proprie vocalem *o* designare, quod hucusque nemo docuit, inde concludo, quod suffixa ܗܘܿܢ et ܟܘܿܢ, quod supra monuimus, eo instructa sunt, quae a Judaeis הון et כון scribuntur. Aliud exemplum praebet Bar Ali (Cod. Goth. 1091[a]), qui vocem *μᾶλλον* syriace scribit ܡܰܠܠܘܿܢ, quam ܝܰܬܝܪ seu ܝܰܬܝܪܳܐܝܬ vertit. Neosyri ܿ ubique **o** proferre infra videbimus. Cf. §. infra Adnot. III, 12.

2) Vocalem i (pro quantitate seu pro alia in pronuntiando proprietate) vario modo scribi, haec docent exempla: ܐܬܬܥܝܪ = اِسْتَيْقِظْ surge, ܐܪܝܡ tolle (profer ĕtteir, ărim) sed ܛܪܝܩܠܝܢܘܢ (sic sine ܐ!) = الغُرَف بثلثة وجوه, *τρικλίνιον*, ܐܪܝܣ = *Ἄρης*, ܡܩܨܘܪܬܐ = المقصورة (Ex Eliae Nomenclatore), deinde ܐܝܠ = ܐܝܠ ܐܝܠܳܢܳܐ, ܒܝܠ Bel, ܒܝܡܐ = منبر *βῆμα*, sed e contrario ܒܝܢܐ = خشب الأثل lignum tamaricis etc. (ex Bar Alii lexico.)

3) Vocalis ĕ, cui plerumque respondet in hebraea et arabica lingua ĭ scribitur ܸ, ܐܸܡܪܐ = אִמְּרָא agnus, ܫܸܡܫܐ sol, ܒܸܠ = المشترى Juppiter (Bar Šinâyâ) ܒܸܛܢܬܐ gravida, ܡܸܢ unde, et ܡܸܢ = من هاهنا inde; sed ĭ, ejus loco invenimus in ܡܳܚܸܐ = يضرّ = מַכֶּה caedens, ܦܸܠܓܐ = الاقسام pĕlgi partes, ܬܚܝܬ infra teḥiṯ apud Bar Alium. Signum ܸ pro ĕ proprio nomine catena sive ܫܫܠܬܐ dictum esse ex hac glossa Bar Alii sequitur: ܫܫܠܬܐ ܡܢ ܬܚܬ . ܐܝ . ܕܐܝܬܝܗ

ܐܠܚܐܡܠ . ܒ ܚܒܠܐ ܡܩܒܠܐ ܒܡܚܒܠܐ i. e. ܦܪܐܐ cum Peϑâḥâ litterae ܒ, dum sub ܒ est catena, gravida. Vocem ܦܐܪܐ fructûs Bar Ali cod. Goth. fol. 59[b] scripsit ܦܐܪܐ, quod esset pĕ're, sed Elias Bar Šînâyâ ܦܐܪܐ = pĭ're, qua in re variae pronuntiationis video exemplum; eodem modo Elias scribit ܟܐܒܐ dolor et ܦܐܡܐ balbutiens per ĭ breve. Codicum adminiculo destitutus haec tantum dare potui, quaestionem ad finem perducant ii, quibus largior est librorum manu scriptorum copia. Ceterum confusio inter ◌ܶ et ◌ܺ in exemplis allatis cernitur.

III. Inter grammaticos Syrorum magna de numero vocalium controversia est, neque omnes in hac re nobiscum Amiram sequentibus consentiunt. Itaque septem eas vocales, quas *Elias* in grammatica sua et *sex* vocales, quas David bar Paulus enumerant hac tabula proponimus.

Elias has enumerat vocales hisce nominibus:

Peϑîḥâϑâ	ܦܬܝܚܘܬܐ	= Peϑâḥâ	*a*	◌ܰ	
Reβîsâϑâ	ܪܒܝܨܘܬܐ	= Reβâṣâ	*e*	◌ܶ	
Daqeδâm masqâϑâ	ܩܕܡ ܡܣܩܬܐ	= Ḥeβâṣâ	*î*	◌ܺ	*)
Daqeδâm ḥeβîṣâϑâ	ܩܕܡ ܚܒܝܨܘܬܐ		*i*	◌ܺ	
Zeqîφâϑâ	ܙܩܝܦܘܬܐ	= Zeqâφâ	*â*	◌ܳ	
Daqeδâm rewîḥâϑâ	ܩܕܡ ܪܘܝܚܘܬܐ	= ɜEṣâṣâ	*o*	◌ܳ	**)
Daqeδâm âlîṣâϑâ	ܩܕܡ ܐܠܝܨܘܬܐ		*u*	◌ܽ	***)

*) duo puncta sub littera Yuδ ad latus scripta, ܚܒܨܐ ܡܚܒܨܐ.

**) punctum *super* Waw positum ܪܘܚܐ ܦܬܚܐ.

***) punctum *infra* Waw positum ܐܠܝܨܐ ܥܨܐ.

Paulus vero grammaticus sex distinguens vocales hunc sequitur ordinem et haec tribuit vocalibus nomina:

Peϑâḥâ	ܦܬܚܐ	*a*	Ḥeβâṣâ	ܚܒܨܐ	*i*	
Zeqâφâ	ܙܩܦܐ	*â*	'Assâqâ	ܥܨܨܐ	*o*	= ɜEṣâṣâ
Zelâmâ	ܙܠܡܐ	*e* (Reβâṣâ)	ɜemâqâ	ܥܡܩܐ	*u*	

IV. Neosyri septem vocales distinguunt, quarum hic est conspectus:

ܦܬܚܐ	◌ܰ — ă		ܙܠܡܐ ܩܫܝܐ	◌ܶ —	î in pîn Zelâmâ durum
ܙܩܦܐ	◌ܳ — â (å)		ܪܘܚܐ	◌ܳ	o in note
ܙܠܡܐ ܦܫܝܩܐ	◌ܶ — ê, sonus inter anglicum *e* in *e*late et *a* in h*a*te intermedius.		ܪܒܨܐ	◌ܽ	û
			ܚܒܨܐ	◌ܺ	î

Nomen ܦܘܠܘܣ Paulus quoque habet, nomen ܕܘܿܫܐ (o) apud Eliam exstat in forma ܕܘܿܫܐ ܕܡܘܪܝ, antiquam igitur Neosyri sibi servaverunt traditionem; ܪ̈ܚܡܐ quod supra docuimus esse *e*, apud Neosyros est *ŭ*. Signum vocalis *ĕ* proprium — rejecerunt, et — pro *i* adhibent, quod in vetere systemate erat ê; ita septem hic efficiuntur vocales, rejecta *ĕ* vocali, quae modo in *ī* modo in *ē* est mutata.

Quod adtinet ad pronuntiationem neosyriacam ă ante gutturales ܐ ܗ ܚ producitur, ita ܕܪܥܢܐ sonat derå₃nå brachium, in syllaba composita interdum in ŭ corripitur e. g. ܐܬܪܐ = ŭϑrå locus. Zeqåφå interdum ad sonum è accedit, ܣܥܡܢ sanabo = bèsmin. Zelåmå longum inter *ī* et *ē* ut diximus suspensum est; conjungitur in scriptione cum ܝ, ܗܘܝܬܘܢ håwêton, sed tum plerumque *i* pronunciatur ܗܘܝܬܘܢ håwiton. Simili modo Zelåmå durum modo *ĭ* modo *ĕ* profertur, si vero gutturalis ܚ sequitur sonus producitur, qui accedit ad — e. gr. ܫܡܥܬܘܢ = šemê₃mon. Ceterum Zelåmå durum sicuti Peϑåχå non nisi ante consonas geminates servatur et ante binas consonas inter quas vocalis non auditur; itaque in ܕܒܐ ursus dibbå, ܬܢܢܐ tinnå fumus, ܐܢܝ ănnê, hi, ܠܦܐ lappå unda, media consona geminata est. Deinde ܘ est û, sed ܘ *semper est* o, neque dubium est, quin discrimen illud antiquissimae orthographiae, de quo §. 9, IV, 3 egimus e diversa vocalium *u* et *o* pronunciatione exortum sit, ita ut ubicunque ܘ scribitur *o* producendum sit. Seriore aetate apud Syros occidentales haec vocalis in *u* abiit, apud orientales servata est. Sed quod maxime offendit id est, quod ܘ o in iis quoque formis invenitur qui in ceteris dialectis *ŭ* postulant, e. gr. in 3. pers. plur. imperfecti ܢܦܩܘܢ, ܢܥܒܕܘܢ.

Denique ܝ est *ī*, si vero alia sequitur vocalis simul consonae *y* vices gerit, ܚܝܠ tali modo effertur hīyål cogitatio خيال.

Sonorum indistinctorum (Šeβå) usus et in hodierna et in antiqua lingua est frequentissimus, qui cuinam loco competant e rationibus etymologicis dijudicatur, qua in re ad recte stabiliendam analogiam bene attendendum est ad formas Qušåyå seu Rukåχå instructas, ubicunque enim aspiratio (Rukåχå) locum habet, brevissima certe vocalis praecedit.

V. Secundum rationes et physiologicas et historicas tota vocalium copia ad tres vocales primarias referenda est, quae respondent

Digitized by Google

litteris ܐ a, ܝ i, ܘ u. Tres itaque distinguendae sunt classes vocalium, quas insequens exhibet tabula:

Classis prima: Vocalis *A.*

Pe϶åhå (ܰ) seu (ܲ) a

Zeqåφå (ܳ) sive (ܴ) å, ā in sermone orientalium *elegantiori*, o in sermone occidentalium.

Littera *'Aleφ* huic classi respondet.

Classis altera: I et E.

Heβåså breve (ܸ) sive ܺ ĭ
Heβåså longum (ܸ) sive (ܝܼ) ī } Littera Yud plerumque huic classi respondet.
Reβåså breve (ܶ) sive ܶ ĕ
Reβåså longum (ܹ) sive ܹ ē

Classis tertia: O et U.

ܥEsåså karyå (ܘܿ) sive (ܘܼ) ō, seriore aetate apud occidentales u

ܥEsåså årixå (ܘܼ) sive (ܘܼ) ū

Littera *Waw* huic classi respondet.

Arabes tribus tantum vocalium signis utuntur, quorum singula uni ex his classibus respondent; exigua igitur discrimina, quae e. c. inter *e* et *i*, *o* et *u* intercedunt, scriptura non significant.

Mandaei quoque cum Arabibus hac in re consentiunt tribus tantum vocalium signis utentes, quae litteris suis annectunt; non vero primo horum signorum, ut Syri (Annot. 11.), vocales *a* et *o* simul exprimunt, sed solam vocalem *a*.

Annotationes.

I. De figura signorum vocales indicantium et de puncto quod dicunt diacritico.

1) Puncta vocales signantia situm mutare non posse, per se intelligitur. Graecae autem figurae non semper eum, quem in tab. iis tribuimus situm, servant, sed ex arbitrio aut commoditatis caussa cum infra, tum super litteram collocantur, attamen ܸ et ܸ plerumque, sicuti et ܸ, quod nos quidem meminerimus, super consonantibus invenitur. Utramque et Graecam et Syriacam vocalium figuram saepissime misceri, ut una syllaba hanc, altera illam habeat figuram, jam supra monuimus. (§. 10, II.)

2) Solent Syrorum librarii figuras punctorum, quibus vocales indicant, graciliores formare; caetera puncta (§. 16 sq.), quae aliis funguntur muneribus, figuris insigniunt seu tenuibus, seu pingui-

oribus, ne similitudine eorum nascatur confusio. Puncta Qušåyå et Rukåχå in libris impressis et in manuscriptis, nisi forte colore rubro picta sunt, tenuiora sunt, aliud autem punctum, quod diacriticum appellare solent, longe crassius scribi solet in codicibus quam bina puncta vocalium signa. De hoc autem puncto quid sentiendum sit, nunc videamus.

Sicuti ad primitivam vocalium scribendi rationem per ܘ et ܝ punctum accessit §. 9, 4, qua in re ܘ et ܝ non omissa sunt sed servata, ita tum quoque, cum Syri binis punctis vocales notare coeperunt, antiquiorem scribendi morem ita retinuerunt, ut punctum, quo pro ejus loco *a*, *i*, *u* significare solebant, non omiserint sed accurate posuerint. Tali modo factum est, ut vocales non uno sed duobus signis in eodem verbo notarentur, scilicet puncto uno antiquiore et punctis binis recentioribus. Jam si bina puncta vera vocalium signa habebantur, punctum unum non amplius signum vocalis esse videbatur, et cum saepe adhiberetur in vocibus iisdem consonis scriptis, quae tamen diversis utuntur vocalibus, punctum illud, quod antiquo tempore vocalem indicaverat, recentiore tempore quo usus primitivi obliti erant, pro puncto mere diacritico habuerunt. Ita si scribitur ܡܰܠܟܳܐ rex et ܡܶܠܟܳܐ consilium, crassius illud supra et infra ܡ punctum, quod antiquitus vocalium *a* et *ĭ* (*ĕ*) vices gesserat, quae seriore aetate binis punctis ܰ et ܶ expressae sunt, nihil videbatur nisi signum distinctionis vocum duarum iisdem consonis scriptarum. Quod ad praxin legendi, unum illud punctum est utilissimum, facile enim ejus auxilio varia vocabula iisdem litteris scripta distinguuntur e. gr. ܗܳܢܽܘܢ hånon et ܗܶܢܽܘܢ henon, illi, hi, ܗܰܘ, ܗܳܝ hau, håy, ille, illa, ܗܘ, ܗܝ hu, hi, is, ea, ܐܰܝܕܳܐ åiδå, quae, ܐܺܝܕܳܐ iδå, manus, ܡܶܠܠܬܶܗ mellẹϑeh, mscl., ܡܶܠܠܬܳܗ mellẹϑåh, fem., verbum ejus, §. 9, IV, ܐܺܝܬܰܝ, ܐܺܝܬܰܝܢ iϑai, iϑain, sum, sumus, ܐܳܝܬܶܐ, ܐܳܝܬܺܝܢ åiti, åitin, affert, afferimus, ܡܰܢ man, quis, ܡܶܢ men, ex, de, verum si recte attenditur intelligitur punctum superius ubique pro *a*, inferius pro *i* (*e*) positum esse. Ceterum cave, ne confundas punctum diacriticum verborum, cujus vis acta est grammatica (§. 21) cum hocce puncto cujus vis est mere phonetica. Ita e. gr. ܐܳܝܬܶܐ åiti, affert, et ܐܳܝܬܺܝܢ åitin, proprie huc non pertinent, quum hoc punctum sit diacriticum verborum, in ܐܺܝܬܰܝ vero itai, sum, punctum est phoneticum proprie litterae ܝ superscribendum, Syros enim in definiendo puncti phonetici loco negligentius egisse §. 9, 5 vidi-

mus. Ewaldus ceterum de punctis acute disserens in eo rectum non attigit, quod puncta phonetica non satis a diacriticis distinxit, neque intellexit tres vocales a, i, u loco puncti indicari. Ita semper inter duplicem puncti indolem et usum fluctuat. Cf. Ejus Abhandlungen zur bibl. u. orient. Literatur I. p. 59—77.

3) Vocalis *u* raro sine ܘ scribitur, exceptis duabus vocibus ܟܠ *omnis* et ܡܛܠ *propter* quae in codicibus antiquissimis et recentioribus sine ܘ saepissime scribuntur, prout lineae spatium postulat. Ita in Clementis Recognitionibus ed. Delagarde codex antiquior semper fere exhibet ܟܠ, ܡܛܠ, ubi codex secundus saeculi fere IX ܟܘܠ et ܡܛܘܠ praebet. Proferendae sunt voces kul et meṭul non, ut quidam perverse conjecerunt kül seu köl et meṭül. Etiam vocalis *o* nunquam sine Waw scribitur.

4) In libris carschunicis, i. e. in libris arabicis, qui litteris syriacis sunt scripti, Syri vocales arabicas adhibent neque suis formis utuntur.

5) Zeqâφâ duobus punctis expressum nonnunquam cum diacritico litterae Riš puncto coalescit, ut ܢܘܪܐ *nurâ* (ignis), sicuti Peϑâhâ cum puncto litterae Dâlaϑ, ut ܕܝܪ *dayar* (habitavit) et cum punctis Ribbuy (§. 22, 1.), ut ܩܡܨܐ *qamṣe* (locustae).

II. Nomina vocalium.

6) *Nomina* fere omnium vocalium a *positione organorum* quibus proferuntur repetenda sunt: de singulis vero haec tenenda: 1) ܦܬܚܐ a verbo ܦܬܚ *aperuit,* quasi *apertio oris*, quia vocalis *a* ore simplici modo aperto profertur. Eodem nomine Hebraei hanc vocalem פַּתַח et Arabes فَتْحَة, *Fatḥa* appellant, quod communis originis in scribendis et appellandis vocalibus est vestigium. Ex naturali oris positione vario modo organis compressis exoriuntur reliqui soni; ita si lingua et palatum sibi admoventur *i* et *e*, quae hanc ob causam ܪܒܨܐ et ܚܒܨܐ dicuntur, utrumque enim nomen *depressionem* denotat. Sicuti ܦܬܚܐ arabico فَتْحَة respondet, ita nomina ܪܒܨܐ et ܚܒܨܐ cum arabico خَفْض depressio comparanda esse censeo, imo جَرّ ab Ḥaririo eodem modo explicatur. De Sacy gram. arab. I. §. 900. Nomen arabicum كَسْرَة fractio, unde hebraeum שבר (Liber Kusari 3, 31) et צרי i. e. confractum, originem ducunt, Syri sibi non eligerunt. Deinde vocalis *u compressis* labiis oritur ita-

que appellata est ܚܒܳܨܳܐ compressio, cui respondet arabicum ضَمَّة, hebraeum קמץ et קָמֶץ, quod ab initio nomen vocalis ô videtur fuisse. Fürst D. M. Z. 18, p. 319. Denique ܙܩܳܦܳܐ erectio vocalis â (å) eam ob causam appellata videtur, quia sono paulo crassiore ad **o** propenso pronunciabatur, quod fit labiis aliquanto magis compressis et erectis quam in pronunciando *a* necessarium est. Originem eandem habet nomen vocalis *u* arabicum رَفْع et in grammatica hodierna hebraea nomen זָקֵף etsi non inter vocales tamen inter accentûs est obvium, sed Tiberienses vocalem ā זָקֵף appellaverunt Fürst Z. d. d. m. G. XVIII p. 320. Acurensis p. ܩܦܐ litteram vocali Zeqåφå instructam appellat منصوب quum dicat: تصريف الثاني مثل ܩܦܐ : يعنى كل كلمة يكون حرفها الثاني منصوب او الاول منصوب. Bar Ali ܒ puncto inferiore instructum appellat ܡܨܒܐ fol. 86a.

7) Nomina ܦܬܝܚܳܬܳܐ *apertae*, ܪ̈ܒܝܨܳܬܳܐ *depressae*, ܙܩܝܦܳܬܳܐ *sublatae*, quae Elias vocalibus tribuit, ex antecedentibus perspiciuntur si mente tenemus participia passiva epitheta esse consonarum earum, quae vocali Peϑåĥå, Reβåṣå, Zeqåφå instructae sunt. Ita hebraei grammatici scribunt e. gr. פתוחים השין והעין šin et ʿayin instructa Paϑaĥo etc. et Arabes simili modo adhibent مَخْفُوض, مَجْرُور, مَرْفُوع, censemus igitur nomina ܦܬܝܚܳܬܳܐ, ܙܩܝܦܳܬܳܐ, ܪ̈ܒܝܨܳܬܳܐ proprie ad consonas referendas esse, quas hae vocales sequuntur. Neque alio modo formulae ܩܕܡ ܡܣܬܠܩܳܢܳܬܳܐ quae ante ascendentes, ܩܕܡ ܦ̈ܬܝܚܳܬܳܐ quae ante dilatatos scil. sonos etc. sunt intelligendae, redeunt ad consonas quae praecedunt, quae igitur ante ascensiones i. e. vocales *î* etc. positae sunt. Idem valet in explicatione nominum ܩܕܡ ܡܬܪ̈ܒܨܳܢܶܐ quae ante depressos (sonos) et ܩܕܡ ܡܬܚ̈ܒܨܳܢܶܐ quae ante compressos (sonos) = ܚܒܳܨܳܐ compressio. Amira p. 34 vertens *quae ante ascendentes* etc. nomen syriacum recte quidem reddidit, verum nominis originem omnino non explicuit, Hoffmannus quum explicet ܩܕܡ ܦ̈ܬܝܚܳܬܳܐ etc. quae *magis* dilatatae etc. vocem ܩܕܡ sensu ceterum inaudito adhibuisse videtur.

8) *David* grammaticus, *Pauli filius*, vocalem *e* ܥܨܳܨܳܐ i. e. *curvationem* nominat, quam denominationem ex Amirae judicio a figura illius curva (—) desumsit. Cum vero signum — pro ĕ a Bar Alio ܫܫܠܬܐ catena sit appellatum equidem nomen Zelåmå quoque ad hocce signum ab initio adhibitum esse conjicio.

Vocalem *o*, *u*, quam alii ʿeṣâṣâ appellant, distinguit ille et alii in *brevem* et *longam;* brevi, *o*, tribuit nomen ܐܣܩܐ i. e. *ascensio*, longae vero, *u*, nomen ܥܡܩܐ i. e. *profunditas*. Quae quidem nomina vel e *vocalis figura*, vel ex sonorum natura quae his signis indicantur, sunt explicanda; vocalis *o* enim punctum *supra* Waw ponit, ergo quasi *ascendit* (ܘ݁); *u* contra suum punctum *infra* Waw ponit, *descendit profundius*. Sed cum ܘ݁ = ܐܣܩܐ vel ܩܡܨܐ ܚܘܪܐ antiquitus sonum o habuerit, praestare videtur *ascensionem vocis* ad vocalis naturam referre, quae acutiore voce effertur quam *u* = ܥܡܩܐ, quod voce gravi pronunciatur.

9) Bar Ali in lexico vocalem ܶ ĕ appellat ܪܒܨܐ i. e. depressam; ad significandam i = ܺ in voce ܛܐܒ hac utitur phrasi

ܛܐܒ ܡ ܢܚܬܐ ܝ ܩܕ ܛܠܝܐ . أَزْجُرْ وَٱزْبُرْ وَٱنْتَهِرْ

i. e. repelle, denega.

10) Sunt et alia nomina, quibus Syri vocales appellant, memoriae servientia puerorum; sunt nomina propria ab iisdem vocalibus incipientia:

(ܲ) vocatur ܐܒܪܗܡ *Abraham*. (ܵ) vocatur ܐܕܡ *Adam*.
(ܶ) „ ܐܫܥܝܐ *Jesaia*. (ܘ݁) „ ܐܘܪܝܐ *Uria*.
(ܺ) „ ܐܝܣܚܩ *Isaac*.

III. De pronuntiatione vocalium Pe̥ϑâhâ, Ze̥qâφâ et ʿe̥ṣâṣâ.

11) *Pe̥ϑâhâ* tanquam *a* clarum legimus; an interdum etiam tanquam *ae* efferendum sit, quod nonnulli contenderunt[1]) valde dubitamus, cum exempla eius generis, ut ܐܢܓܠܛܪܐ *Angleterre*, quod solum Michaelis affert, omnino nihil probent. Primum enim vox est peregrina, deinde ex apposito Pe̥ϑâhâ lexicorum nostrorum profecto non definire possumus, utrum Syri Angliterra dixerint an Anglitarra. Quidni ܵ scribitur? Neosyri pro ܲ pronunciant, sicuti Stoddartus dicit, sonum eum quem habet *a* in anglico *hat* petasus; in vocibus quibusdam ut ܐܬܪܐ, quod supra diximus, in u corripitur (ûtrâ) sed haec regulam tollere non possunt, efferatur *ă*.

Ze̥qâφâ a Syris *occidentalibus* tanquam *o* pronunciabatur teste Amira, orientales vero sicuti et Neosyri elegantiori sive Nestoria-

1) I. D. Michaelis Gramm. Syr. p 27.

norum dialecto usi, *â longum* eius loco efferunt, ut ܢܘܪܐ illi *nuro*, hi vero *nura* pronuntient. Nos ut lectores pro arbitrio occidentalium vel orientalium pronunciationem possint sequi Zeqâfâ reddimus å minusculo o superscripto. Antiquo tempore etiam in Syria occidentali hanc vocalem *â* fuisse facile colligitur e transscriptionibus graecis vocum aramaicarum in novo testamento ut ταλιθά = ܛܠܝܬܐ, Mrc. 5, 14, Μαρὰν ἀθά = ܡܪܢ ܐܬܐ, 1 Cor. 16, 22, ἀββᾶ = ܐܒܐ, μαμωνᾶ = ܡܡܘܢܐ, Ἀκελδαμά = ܚܩܠ ܕܡܐ, at sicuti apud Hebraeos ita et apud Syros *â* in *o* corruptum est. Cf. Schwenter Ventilatio grammatica gemina, altera de pronunciatione vocalis syriacae ܙܩܦܐ, altera an Syri diphthongos agnoscant.

12) Distinguunt grammatici syriaci antiquiores, qui florente etiam lingua scripserunt ʒeṣâṣâ ârîχâ (longum) et karyâ (breve), quocum convenit varia scriptio ܘ et ܝ, et hanc distinctionem cum aliis illis inter *ĕ* et *ê*, *ĭ* et *î* Amira et qui eum secuti sunt ipsi non intellexerunt, imo Barhebraeus in grammatica metrica omnes has elegantioris accuratiorisque pronunciationis Syrorum Orientalium i. e. Nestorianorum distinctiones audacius, ut videtur, quam justius condemnat. (Ed. Bertheau p. 4.) Etenim cum in codicibus antiquissimis Edessenis ܝ et ܘ nullo modo confundantur — et edessanam dialectum Syri ad unum omnes purissimam habent — cum veteres Grammatici Elias, Paulus vel ipse Amira et Sciadrensis hanc distinctionem proferant, cum in libris manuscriptis iisque bonae notae, Bar Alii dico lexicon et Eliae Nomenclatorem (in cujus editione typis exscripta puncta omnia perperam omissa sunt), haec distinctio ubique sit obvia, denique cum et Neosyri cum antiquis grammaticis hac in re conveniant, nullo pacto dubitari potest, quin re vera ʒeṣâṣâ ârîχâ diversum fuerit ab ʒeṣâṣâ karyâ. Maronitae vero, qui primi in Europa linguam syriacam docuerunt in sua pronunciatione diversos sonos ܝ et ܘ non servaverant, itaque factum est, ut eorum pedissequi hanc ad rem non attenderent, totaque res oblitteraretur imo falsa videretur (cf. e. gr. Ewald Abhdl. zur orient. u. bibl. Litt. I. p. 79), qua in re grammatici recentiores a vero fuerunt alienissimi.

Jam si distinguendum est inter ܝ et ܘ quaeritur, quomodo ܝ pronunciandum sit, nam ܘ *ū* esse inter omnes constat. Neosyri (Nestoriaui) apud quos traditionem oralem invenimus, omue ܝ pronunciant *o* si Stoddarto (p. 14) fides est habenda, quod vix dubi-

tandum; tamen apud eos o = ܳ saepe quam proxime ad sonum graviorem *ŭ* accedit, unde exorta videtur neglegentia Maronitarum, qui vocalium harum diversam naturam non amplius curant. Cum hac Nestorianorum traditione conspirat Bar Ali quum reddat *δόγμα* ܕܘܓܡܐ, *μᾶλλον* ܡܘܠܠܘܢ, *ὠκεανός* ܐܘܩܝܢܘܣ, *ζύθος* ܙܘܬܘܣ, centurio, ܩܢܛܪܘܢܐ, ܐופיר ܐܘܦܝܪ, ܐרגב ܐܪܓܘܒ, מזהב ܡܗܘܒ contra *οὐσία* ܐܘܣܝܐ, *μουσική* ܡܘܣܝܩܝ, *μουσεῖον* ܡܘܣܝܘܢ etc.

Ex his exemplis, quae facile augeri possunt, sequitur ܳ apud Nestorianos jam antiquo tempore fuisse o, idque eo certius est, quum etiam in lingua chaldaica, quam dicunt, saepe ו positum sit, ubi Syri habent ܳ, quod §. 13, A. V. videbimus, ubi de ṛeṣâṣâ karyâ erit sermo. Hoc loco sub finem moneatur e nomine ܚܒܨܐ ܦܬܝܐ minime sequi vocalem, quae hoc nomine insignitur re vera fuisse *u* breve, ܚܒܨܐ enim est compressio, non speciatim nomen vocalis *u*, et compressionem brevem Syri eodem jure vocalem *o* potuerant appellare quam *ŭ* breve. Analogum est פַּתַח קָטָן nomen vocalis ◌ֶ, pro quo seriores grammatici סֶגּוֹל dixerunt, dum פַּ׳ גָּדוֹל est *ă*, ◌ַ; adjectiva גדול et קטן non quantitatem, sed qualitatem sonorum respiciunt, eademque est res in adjectivis ܐܠܝܨܐ et ܦܬܝܐ.

IV. De vi quam consonae clausae habent in vocales, quae illas sequuntur.

Cum in pronunciandis consonis quibusdam organa oris positionem peculiarem habeant, haec totius oris indoles vim exercet in vocalium sonos quae consonas illas proxime sequuntur vel antecedunt. Consonae quae tali modo vocales afficiunt, eae sunt in quarum pronunciatione simul guttur movetur ܨ, ܛ, ܩ, ܥ, ܚ, nam quia guttur, cum producantur ultra suetum est clausum, §. 7, II. B. E. vocales quoque quae e gutture procedunt sonum rauciorem accipiunt. Idem in pronunciatione Arabum valet, apud quos consonae clausae (حروف المطبقة) scilicet ض, ص, ظ, ط, gutturales ح, ع denique ق id efficiunt, ut insequens vocalis duriore sono proferatur, quem Wallinus sonum clausum appellat D. M. Z. 9, p. 5. Simili modo post ل, ر, خ, غ vocales sonum habent emphaticum, et utrumque vocalium affectum grammatici arabici crassitiem تفخيم et تغليظ appellant seu pinguedinem تسمين. Opposita huic pronunciationi est tenuitas ترقيق, quem vocalium sonum Wallinus appellat apertum.

His de vocalium affectibus grammatici syriaci nondum egerunt, primus Stoddartus digito ad rem intendit, qui homines syriace viva voce loquentes audivit. Quae Stoddartus p. 16 docet, qui rem ad rectam pronunciationem gravissimam esse affirmat, haec sunt:

Consonae ܦ, ܛ, ܨ, ܩ, ܚ in vocales ă, â, ĭ quae eas sequuntur id efficiunt, ut sonus earum obscurior reddatur. (The general tendency of these letters is to make the vowels joined with them somewhat like short *u*, though this is not the uniform effect.) Itaque pro ܚܡܫܝܢ quinquaginta Neosyri dicunt ḣŭmšî, ܛܪܛܡ murmurare ṭŭrṭŭm, ܚܕܪܬ circuibis ḣudrit, ܩܪܝܢܐ lector qŭryânâ. Ita et ĭ, — post hasce litteras in ŭ convertitur, e. gr. ܚܫܠܝ ḣŭšlî veni, ܥܣܪܐ ŭsrâ decem, ܡܨܪܝܢ Aegyptus mŭṣrîn etc. Omnia tamen exempla, quae affert Stoddartus, vocalem *a* vel *i* in syllaba clausa composita habent, ubi syllaba est simplex sicut in ܢܚܛܐ peccabit, ܢܛܫܐ celabit, ܩܪܐ leget, â, immutatum manet.

Interdum etiam post ܡ, ܘ, ܪ vocales obscuriores redduntur e. gr. ܡܣܛܪ mustâr regula ad ducendas lineas, ܡܪܝܡ muryam Maria, ܝܘܟ iwŭk sumus, ܪܘܡܠܗ rumli surrexit etc. Imo vocalem praecedentem hae consonae commutant, sicuti e. gr. in ܒܛܢܐ bŭṭna concipiet. Haec fere Stoddartus, de dialecto neosyriaca. Sed cum hi vocalium affectus ex ipsius oris natura proficiscantur, non potest esse dubium, quin sicuti apud Arabes, ita et apud Syros jam antiquo tempore locum habuerint, quod quibusnam in vocibus et syllabis factum sit hodie accuratius definiri non potest. — Stoddart l. l. pro ܘ praebet ܦ, qui error videtur, desunt enim exempla.

§. 12.

Signa vocalium cum litteris quiescentibus conjuncta. Diphthongi.

I. Syri in apponendis vocalium signis, sive sunt graeca sive puncta, antiquiorem scribendi rationem, qua litteris ܘ, ܝ, ܐ vocales insignibant, non mutasse §. 9, 4 diximus. Duplici modo igitur hodie vocales scribuntur, unde fit, ut consonae ܘ, ܝ, ܐ, superfluae videantur, quas grammatici tunc in vocalibus suis quiescere, verbo sane inepto solent dicere, quod utinam nunquam esset inventum. Jam cum ad notandum *u* et *o* adhibuerint ܘ et pro *e* et *i* posuerint ܝ, dicunt, quiescere ܘ in ܥܨܐܨܐ ʿeṣâṣâ, ܩܘܡ qûm surge, ܢܘܠܝ nûlî

quiesce, et in Zeqâφâ ܬܪܘܢܘܣ *θρόνος*; ܝ vero in Reβâṣâ (ܻ) et Heβâṣâ (ܶ) ut ܥܝܢ *oculus*, ܕܝܢ *autem*.

'Aleφ denique non in *a* tantum e. gr. ܡܠܟܐ malkâ rex, sed in reliquis quoque vocalibus quiescit, ut ܢܐܬܐ *aperiet*, ܠܡܐܡܪ *dicere*, ܒܐܘܪܚܐ *in via;* saepissime vero et prae ceteris sonum *i* amat, ut ܦܐܪܐ *fructus*, ܕܐܒܐ *lupus*. Haec vero exempla alio modo esse intelligenda, neque omnino ܐ in *i* et *u* quiescere §. 13, III. videbimus.

Annot. 1. Libri typis excusi exempla in nonnullis vocibus *Graecis Waw* in *a* quoque et *e* quiescentium exhibent, ut ܐܪܟܘܣ *ἀρχαῖς* Eph. 3, 10. ܐܪܛܘܣ Aretas 2 Cor. 11, 32. ܐܬܢܘܣ *'Αϑήνας* et ܐܬܢܘܣ *'Αϑήναις* Act. 17, 16, sed editores N. T. in vocalibus adjiciendis minus accurati hanc effecisse videntur anomaliam in Codd. mscr. sane vitatam. Nestoriani scribunt ܐܪܟܣ, ܐܪܛܣ, ܐܬܢܣ.

Annot. 2. Zeqâφâ, litterae Waw quidem non respondens, tamen in exoticis Nominibus propriis ei appingitur, ut ܦܝܠܣܘܦܐ *φιλόσοφος*, ܡܠܠܘܢ *μᾶλλον*, ܗܪܘܕܣ *Herodes*. In Nestorianorum et Neosyrorum systemate tamen *o*, cum Zeqâφâ clarius = *â* pronuncietur, nunquam binis punctis ܼ exprimitur, sed puncto litterae ܘ superscripto. Itaque Bar Ali praebet ܗܪܘܕܣ Herodes etc.

Annot. 3. *He* semper est consona, neque ut Hebraicum ה ad designandam vocalem adhibetur; sequior vero Syriasmus in Graecarum vocum translatione tanquam matre lectionis vocalium *ε* et *αι* saepe ܗ adhibet, v. c. versio N. T. *Philoxeniana* reddit *Πέτρος* ܦܗܛܪܘܣ, *εὐαγγέλιον* ܐܘܢܓܗܠܝܘܢ, *Γεννησαρέτ* ܓܗܢܢܝܣܐܪܗܛ, *Ματϑαῖος* ܡܛܬܗܝܘܣ. Imo in initio vocum graecarum pro *ε* scribitur ܗ e gr. ܗܦܝܠܐܦܣܝܐ epilepsia, ܗܦܝܦܐܢܝܣ epiphanes, ܗܛܘܡܘܠܘܓܝܐ etymologia, ܗܛܝܡܛܐ *αἰτήματα*, qua in re tamen grammaticorum potius video commentum, quam pronunciationis aspiratae testimonium, quum in vocibus similibus exstet ܐ. Apud Neosyros ܗ in suffixis mutum est.

II. Sicuti Grammatici litteras ܐ, ܝ, ܘ dicunt quiescere in suis vocalibus, ita vice versa vocales plene seu defective scribi docent, plenam scriptionem dicentes eam, in qua praeter puncta vel vocales graecas etiam ܘ, ܝ, ܐ posita sunt, defectivam eam in qua sola puncta vel signa graeca scripta sunt. Cum quod e §. 9, I. sequitur pro û, ŭ, o et î longo semper fere ܘ et ܝ positum sit (excipiendae ܟܠ, ܟܠܗ §. 11, Adn. I., 3), de ă, â et e (ĭ) agendum est, de quibus haec dicenda:

Vocalis ă, Pe𝜗ăḣå, in vocibus syriacis perraro consona ܐ indicatur e. gr. ܢܦܩ rad. ܢܦܩ, ܡܕܐܬܐ maddă𝜗å tributum, ܡܐܟ involucrum, ܡܐܚܕ diligens Ev. Joh. ḣarql. 11, 5. contra å, Zeqåφå, in fine vocum semper littera ܐ instructum est ܥܠܡܐ ʿålmå mundus, ܐܪܥܐ ărʿå terra etc.; rarius in media voce ܐܢܛܐܦ febris genus, ܐܦܘܩܐܛܐ medicina veterinaria. Denique vocalis ē (ī) rarissime littera ܐ insignitur ܐܝܠܢ, ܐܝܠܕܐ, ܐܝܡܬܐ, cum interdum ī in ܥܐܕܐ pro ܥܐܕܐ festum, ܩܐܒܘܬܐ pro ܩܒܘܬܐ κιβωτός, arca scribatur per ܐ, vel ī longum per ܐ exprimatur in ܥܐܕܐ ʿīdå festum, ܚܐܪܘܬܐ libertas, ܬܐܒܝܠ orbis. Vocalis ē in statu determinato pluralis semper littera ܐ scribitur ܪ̈ܓܠܐ pedes etc. Major autem libertas in iis vocibus adhibita est, quae ex Graeco sermone in Syriacum immigrarunt, cum alii nimis superstitiosi Graecorum vocalibus consonas homogenas substituerunt, ut ܐ pro α et αι, ܛܐܓܡܐ τάγμα, ܩܐܡܘܣ camus, interdum vel ܝ pro αι et ει ܩܐܣܪ Καῖσαρ, ܐܝܣ εἰς. Alii vero minus anxii nunc eundem sequebantur modum, nunc nudas scribebant vocales. In antiquioribus scriptis cernitur parsimonia quaedam in usu consonarum vocalium vices gerentium, nisi etymologia eas postulabat; sequior vero Syriasmus externis, praecipue Graecae linguae proprietatibus nimium adhaerens, plenam scriptionem, ubi necessaria non est, facile admittit.

III. Diphthongi ita exprimuntur, ut altera pars scriptis litteris ܘ et ܝ indicetur, quas praecedunt signa vocalium earum quae cum *u* et *i* conjunctae diphthongum efficiunt. Itaque exprimitur *au* per litteram Waw: ܘ ab initio, in medio et in fine dictionis, ut ܡܘܬܐ *mautå* (mors), ܐܘܬܒ *ăuteβ* (collocavit), ܡܠܟܘܗܝ *malkau* (reges ejus). Diphthongi tum quoque exoriuntur si pronomen ܗܘ (cujus ܗ mutum est, si est copula) concurrit cum praecedente ă seu å, itaque legitur ܐܢܐ ܗܘ ēnau pro ēnå hû, ܐܠܗܐ ܗܘ ܬܘܕܪܘܢ ălåhau ʾădorhûn ܥܘܠܐ ܗܘ ʿaulau, pro ălåhå hû, ʿaulå hû etc. Amira p. 243.

Syri orientales et Neosyri diphthongum ܘ au contrahunt in ô, itaque in conjugg. ʾaφʿel ejusque derivatis etc. radicum primae ܘ et ܝ non proferunt ܐܘܬܒ ăuteβ sed ôteβ, ܡܘܬܒܐ moteβå, sedes, ܡܘܬܐ motå, mors. Praeterea saepissime Zeqåφå scribitur, ܡܘܬܐ etc. et raro tantum apud Neosyros ܘ exstat e. gr. ܬܘܬܫܘܢ totišon quaerite.

Ad exprimendum *ăi* et *åi* adhibetur consona ܝ, cui praecedit Pe𝜗ăḣå seu Zeqåφå, in principio, medio atque fine dictionis, ut ܒܝܬܐ

baitå (domus), ܡܠܟܝ malkai (reges mei), ܓܠܝܬܘܢ gelaitun (manifestastis); ܩܕܡܝ qadmâi (primus), ܥܪܛܠܝ ʿartellâi (nudus), ܪܒܝܥܝܬܐ reβiʿâitâ (quarta). Pronomen ܗܘ (copula) cum praecedente ܵ coalescit in *âi*, ܩܪܝܒܬܐܗܘ qariβtâi proxima est, ܪܒܐܗܘ rabbâi magna est. Nestoriani, quod tradit Amira p. 245 in his et similibus exemplis Zeqâφâ commutant in Peϑâhâ, ܙܥܘܪܐܗܘ zeʿuryai parvus est, ܪܒܐܗܘ rabbai. Talis autem commutatio re vera locum non habet; cum Nestoriani Zeqâφâ tanquam â pronuncient, quod Amira tanquam *o* legere consueverat, Zeqâφâ cum ܝ conjunctum naturali modo diphthongum âi effecit apud Nestorianos, apud Amiram vero et Maronitas *oi*. Pro ܗܕܐܗܘ dicunt hâdai et hâdoi. Neosyri ܹ et ܸ omnino non distinguunt, utrumque pronunciantes ut *ey* in anglico they, a qua regula tamen discedunt in ܐܝܟܐ ubi, ܠܝܬ non est, ܐܝܟ sicut, quas voces pronunciant ʾēkâ, līt, âχ.

Si litterae clausae praecedunt §. 11, IV diphthongus *ai* magis acuitur, ita ut conveniat cum *ei* in anglico *height* e. gr. ܛܝܪܐ teirâ avis, ܩܝܣܐ qeisâ arbor etc.

De diphthongo *eu* cf. Adnot. 2.

Denique *ui*, *u* ante Yud, exoritur si suffixa sive pronomen ܗܘ tanquam copula cum nominibus in *û* desinentibus conveniunt.

Adnot. 1. Vocales a, å non cum labiali w tantum, sed etiam cum ܒ et ܦ in diphthongum apud Neosyros coalescere §. 7, II. A diximus. Itaque ܒ݂ et ܦ݂ sicut *ô* pronunciantur ܓܒܪܐ gorâ vir, ܥܒܪܝܢ ʿorî intrent; ܦ݂ (non ܒ݂) gravius sono ad *au* inclinato profertur (a sound varying between *ow* in *now* and *o*) e. gr. ܒܢܦܫܗ benowšû (ipse) in anima ejus. Denique si ܶ (Zelâmâ breve) praecedit consonas ܘ, ܒ, ܦ exoritur diphthongus *iu* (a sound nearly like that of *ew* in *Lewis*) e. gr. ܕܒܫܐ diušâ mel, ܐܘܩܝܢܘܣ ʾuqyânos oceanus, ܩܘܦܪܘܣ qiupros Cyprus.

Adnot. 2. Codex a Wisemano descriptus (Horae syr. p. 161 seq.) Vatic. 153 versionem N. T. Carcaphensem continens diphthongos binis litteris graecis, *a sinistra ad dextrum scriptis* ΑΥ, ЄΥ, ΗΥ exprimit. Itaque scribitur ܝܘܡܝܢ yaumin dies, ܐܘܡܝܟ âumeyâχ conjuro te, ܕܢܦܘܩܝܗܘܢ denahew ut redimat, ܘܡܠܝܘ wameliw impleti fuerunt. Diphthongum *au* Syros non pronunciasse constat, dubium tamen est utrum *ευ* pronunciaverint *eu* an *ew*, ceterum ΗΥ non *eu* sed *iw* apud illos fuisse e natura forma ܡܠܟܘ intelligitur. Wisemanus l. l. et Opitzius (Syriasm. p. 8) litteris ܥ̈

diphthongum effici conjecerunt, tamen quum Graeci illo tempore, quo codex de quo agimus exaratus est, vocales ΗΥ certe *iw* pronunciaverint, dubium non est, quin et Syri ܝܘ legerint iw. Ex orthographia graeca *ευ*, *quod Graeci ew proferunt*, eodem modo sequitur, Syros diphthongum eu non habuisse, ita ut non sit legendum ܩܫܝܘ qešeu sed qešew, ܐܣܛܝܘ ěštew, ܕܟܝܘ deχew aut qeše'u, deχe'u, sed non ěšte'u. Qui *eu* pronunciant contra horum codicum auctoritatem peccant. Etiam in lexico Bar Alii ut in codice Qarqaφensi vocalis ε a sinistra ad dextram superscribitur in voce ἡμέρα, ubi legitur يوم . ܗܡܝܪܐ Cod. Goth. fol. 112a, idem locum habet in glossa التعليم ܡܠܦܢܘܬܐ ܡܬܡܛܝܩܝ . ܡܐܬܡܛܝܩܐ mathematica et ܐܝܣܡܝܪܐ = اِستوا النهار, ἰσημερία.

Annot. 3. *Schwenterus*[1]), *Dilherr*[2]) et *Nicolai*[3]), antiquos Syros ne nomen quidem diphthongorum cognovisse, nedum diphthongos admisisse falso contendunt; quanquam enim nomen diphthongi Syri non commemorant, rem tamen ipsam habuerunt[4]). In antiquis vero librorum Syriacorum editionibus diphthongorum notatio interdum ea est, quae in codice Karkaphensi habetur, ut Marc. 2, 16. 12, 9. (ed. Widmanst.) legimus ܡܢܘ pro ܡܢܘ *quidnam?*

Annot. 4. De Mandaeorum diphthongis vide §. 9. III.

Annot. 5. In vocalibus graecis reddendis Syros ithacismum, qui dicitur sequi, per se intelligitur, itaque pro ι, ει, η scribunt ܝ, ܝ, ܐ pro αι, ε vero *e* ܶ, pro α ܰ seu cum seu sine 'Aleφ. Exempla: διαθήκη = ܕܝܐܬܝܩܝ, Καισαρεία = ܩܣܪܝܐ, στρατεία = ܐܣܛܪܛܝܐ, σπεῖρα = ܐܣܦܝܪ. Pro αυ, ευ, ου ponunt ܘ, ܘ, ܘ, uti in

1) *Ventilatio grammatica gemina*, altera de pronuntiatione vocalis Syriacae ܙܩܦܐ, altera an Syri diphthongos agnoscunt. Cui ἐν παρόδῳ genuina pronuntiatio τοῦ Kamez et Pathahh Hebraeorum accessit. Dictata Altdorphi Noricorum Anno 1627 Mense Majo a *M. Daniele Schwenter* Noriberg. Ling. Orient. Professore. Norimb. p. 22 sq.

2) Rudiment. ling. Syriac. p. 10.

3) Hodogetic. Orient. P. II. p. 8.

4) *Schwenterus* imprimis ad *Masium*, *Guidonem Fabricium* et *Tremellium* provocat, quorum tamen auctoritas certe hac in re nulla esse potest; deinde ad originem diphthongorum, quippe quae concursu duarum vocalium oriri debeant. In Syriaca autem lingua pariter ac in Hebraea et Chaldaea non vocales, sed consonam et vocalem contendit convenire (*Waw* et *Pethocho, Jud* et *Sekofo* cet.), ita ut exempla ab adversariis allata, ܦܘܠܘܣ, ܐܝܢܐ et ܡܢܘ *parlos, ajno* et *monaw* essent legenda. In aliam igitur abiisset sententiam: si ad duplicem litterarum ܐ, ܘ et ܝ potestatem animadvertisset.

βουλευτής = ܒܘܠܘܛܐ Mrc. 15, 43, *Παῦλος* = ܦܘܠܘܣ, *βάναυσός* = ܒܢܐܘܣܘܣ, *οὐσία* = ܐܘܣܝܐ etc. Haec omnia sunt simplicissima, at difficultas exoritur si reddendae sunt vocales *o, οι, υ, ω,* pro quibus ܘ scribi solet. In libris impressis pro *o* et *ω* additur litterae *o* Zeqâfâ itaque *Στωικοί* = ܐܣܛܘܐܝܩܐ, *αὐτοκράτορες* = ܐܘܛܘܩܪܐܛܘܪܐ, pro *οι* et *υ* vero ܪܒܨܐ uti in *Φοίβη* = ܦܘܒܐ, *Φοινίκη* = ܦܘܢܝܩܐ, *Λιβερτῖνοι* = ܠܝܒܪܛܝܢܘ, *ξύλα* = ܩܣܘܠܐ, tamen pro *υ* scribitur ܘ e. gr. in *κίνδυνος* Act. 19, 40 = ܩܝܢܕܘܢܘܣ (Polygl. Walt. autem ܩܝܢܕܘܢܘܣ, Nestor. ܩܝܢܕܝܢܘܣ).

Ad transscribendas vocales *o, ω,* Bar Alius plerumque ܘ adhibet, *ὁρισμὸς* ܗܘܪܝܣܡܘܣ, *αὐτόματος* ܐܘܛܘܡܛܘܣ (pronunciandum est ŏṭomoṭos), *ὁμόνομα* ܗܘܡܘܢܘܡܐ, *ἐπίσκοπος* ܐܦܝܣܩܘܦܐ, *Ἱπποκράτης* ܗܦܘܩܪܐܛܝܣ[1]); *ὁρίζων* = ܗܘܪܝܙܘܢ. Pro *οι* idem adhibetur *οἴδημα* ܐܘܕܝܡܐ, ŏđîma; vel *κοιτὼν* = ܩܘܛܘܢܐ; ita et in plurali graeco; alibi tamen ܘ legitur e. gr. *ὠκεανὸς* ܐܘܩܝܢܘܣ[2]), *ὄργανον* ܐܘܪܓܢܘܢ, *οὐράνιοι* ܐܘܪܢܝܐ, *κωμῳδοί* ܩܘܡܘܕܝܐ Theoph. II. Omittitur *o* in *Ἀπόλλων* ܐܦܠܘܢ Eus. Theoph. ed. Lee II., *Ποσειδῶν* ܦܣܝܕܘܢ ib. Pro *αυ* habes *ew* in *αὐτοκράτωρ* ܐܘܛܘܩܪܐܛܘܪ (cf. *αὐθεντής* et efendi), vel *ευ* puncto super o scripto exprimitur in eunuchus, ܐܘܢܘܟܐ. Denique *υ* eodem modo redditur, *ὑποθήκη* ܗܘܦܘܬܝܩܐ, *βυρσεύς* = ܒܘܪܣܐ, alibi signum ĭ brevis — adscribitur, *ὑπομνήματα* ܗܘܦܘܡܢܡܛܐ, alibi scribitur ܝ, ܛܝܦܠܘܣ *τυφλός*, *ὕλη* ܗܝܠܐ Theoph. I. 25 vel etiam ܗܘܠܐ Cast. Mich. lex. imo omnino non exprimitur *Διόνυσος* ܕܝܘܢܣܘܣ, *Γανυμήδης* ܓܢܡܝܕܝܣ Theoph. II. Denique ܘ ibi quoque invenitur, ubi justa causa non est, *Ἄρης* ܐܘܪܝܣ ib., *ἀρχὰς* ܐܘܪܟܘܣ, *ἀδάμας* juxta ܐܕܡܘܣ et ܐܕܡܣ. Diphthongum *ευ* apud B. Alium invenis ita scriptum ܒܐܣܝܠܐܘܣ = *βασιλεύς*, ܡܠܟܐ, الملك.

§. 13.

De qualitate et quantitate vocalium.

A. Ad dijudicandam vocalium naturam et originem formarum grammaticarum plurimum interest, recte perspexisse quaenam ratio

1) Lineolam super ܘ saepius in B. Alio obviam ex §. 7, II, B. explicandam censeo, scilicet pronunciabant ippoġratis, ĕwṭoġraṭor. Neosyri lineam infra consonam ponunt.

2) Bernsteinius in glossario ܐܘܩܝܢܘܣ Ephr. I. 122; Wiseman. Hor. p. 192 ܐܘܩܝܢܘܣ cf. aethiopicum ውቅያኖስ፡

intercedat inter vocales syriacae linguae et cognatarum dialectorum. Itaque statim ab initio proponendum est, quomodo singulae dialecti in vocalibus ponendis egerint, idque eo magis videtur necessarium, cum quantitas vocalium, quae in negligentissima vocales per signa graeca scribendi methodo paene oblitteratur, tum demum cognosci possit, si unius cujusvis vocis vocalismus comparatur cum vocalibus in cognatis linguis respondentibus.

I. Pe̥ϑâȟâ *ă* respondet arabico φatȟ ـَ, hebraeo Paϑaȟ primitivo, cujus loco propter tonum saepissime Qâmêṣ; sed ibi tantum est obvium, ubi contra correptionem in vocalem brevissimam e̥ (Še̥βâ) defenditur 1) binis consonis quae sequuntur, seu 2) consona ex etymologiae legibus geminanda, seu 3) tono in syllaba clausa. Quum vero in lingua arabica et hebraea *ă* ante litteras geminatas et ante binas consonas saepissime in *ĭ* correptum sit (Olshausen Lehrb. d. hebr. Sprache §. 55 d), syriacum Pe̥ϑâȟâ arabico et hebraeo *ĭ* quoque respondet. 1) ܡܰܕܒܚܳܐ = مَذْبَح, מִזְבֵּחַ ara, ܡܰܕܒܪܳܐ = מִדְבָּר desertum, ܡܰܓܕܠܳܐ = مِجْدَلٌ, מִגְדָּל turris, ܬܰܠܡܺܝܕܳܐ = تِلْمِيذٌ, תַּלְמִיד discipulus, ܡܰܢܝܳܐ = מָנֶה, مَنًا mina, ܥܰܦܪܳܐ = עָפָר, عَفْرٌ pulvis etc. 2) ܓܰܠܺܝ = גִּלָּה, جَلَّى aperuit, ܡܰܠܳܚܳܐ = מַלָּח, مَلَّاحٌ nauta, ܛܰܒܳܚܳܐ = טַבָּח, طَبَّاخٌ coquus etc. 3) ܩܛܰܠ = קָטַל, قَتَلَ interfecit, ܬܰܠ stat. constructus, tumulus. Corripitur in syllaba aperta, ܚܢܳܢܳܐ حَنَانٌ misericordia, ܩܰܕܺܝܡܳܐ קָדִים itaque terminatio *ătŭ* in statu emphatico correpta est in e̥ϑâ, عِلَّةٌ, ܥܶܠܬܳܐ, unde explicatur Rukâχ litterae ܬ cf. §. 19.

II. Ze̥qâφâ respondet arabico â, hebraeo â, quod plerumque in ô, ו, depressum est, et cum haec vocalis non tono sed natura sit longa, tolli non potest. Exempla: ܟܬܳܒܳܐ, كِتَابٌ, כְּתָב liber, ܐܰܢܳܟܳܐ, آنُكٌ plumbum, ܩܳܛܠܳܐ, قَاتِلَةٌ, קוֹטְלָה.

III. Vocalis ĭ primitiva, quae arabico ĭ respondet et primitivo *ĭ* hebraeo, quod nunc in ê productum est apud Syros in syllaba clausa semper est ĕ, in syllaba aperta vero eaque tonum non ferente corripitur in e̥ (še̥βâ). Exempla: ܕܶܒܚܳܐ, ذِبْحٌ, זֶבַח, זִבְחִי

sacrificium, ܕܒܚܐ, ذِبْحٌ uter, ܬܪܘܝܗܘܢ, cui si reperiretur comparandum esset تَلْبِيَةٌ, operimentum; ܐܡܐ, أُمٌّ, אֵם mater, ܡܩܝܡ = تَقْيِيمٌ; ܟܬܒܐ, عِلَّةٌ causa, ܨܘܪܬܐ, صِفَةٌ forma, ܫܢܐ, سِنٌّ dens.

At corripitur in syllaba aperta, ܟܬܒܬܐ, כֹּתְבָה كَاتِبَةٌ scribens fem. dum in syllaba clausa ܟܬܒܬ retinetur, ܟܬܒܐ, كِتَابٌ, liber; ܩܝܡܬܐ, قِيَامَةٌ resurrectio.

Apparet in vocibus syriacis ĭ raro reperiri, scribitur tamen i, praesertim in vocibus exoticis, e. gr. ܐܢܕܝܩܛܝܘܢ indictio, ܒܣܝܣ basis, ܐܨܢܐ = الصِّنّ canistrum, ܒܝܥܐ, ova, ܡܕܝܢܐ, تِكَّةٌ ligaculum femoralium; ܟܡܝܢܐ, الكمين insidiator; ܛܪܝܩܠܝܢ triclinium, ܣܦܣܪܐ gladius. Levis hac in re difficultas inde exoritur, quod in syllabis clausis, quarum posterior consona est 'Aleφ, dubium interdum fuit, utrum 'Aleφ servandum sit an omittendum, quod si locum habebat vocalis non corripienda erat, sed producenda. Oriuntur tales syllabae in vocibus derivatis a radicibus, quarum prima aut secunda radicalis est 'Aleφ, et vario modo hae syllabae pronunciatae sunt.

Voces igitur tales ut ܕܐܒܐ = ذِئْبٌ, זְאֵב lupus, ܒܐܪܐ = بِئْرٌ, בְּאֵר puteus, ܦܐܪܐ cf. פֹּארָה Ez. 17, 6, ܟܐܒܐ, كَأْبٌ, כְּאֵב dolor, in quibus prima syllaba antiquitus utebatur vocali ĭ, dĭ'bâ, bĭ'râ, kĭ'bâ etc., si 'Aleφ pronunciabatur hoc ĭ commutare debebant in ĕ, sin vero 'Aleph non amplius pronunciabatur suum ĭ producere in ī. Priorem pronunciationem tradit lexicon Bar Alii, qui scribit *e*, qua in re tamen observandum est litteram 'Aleφ apud illum aliquando excidisse. Habes igitur ܕܐܒܐ dĭ'βâ lupus, sed ܒܐܪܐ bĕrâ puteus, ܦܐܪܐ fĕ'râ fructus cod. Goth. fol. 79. b., ܟܐܒܐ kĕ'βâ dolor, ܟܐܢܐ justus, ܟܐܢܘܬܐ justitia, ܟܐܦܐ lapides, ܢܐܠܐ dolus etc. Eliae exempla vero ĭ breve praebent, ܟܐܒ dolor, ܦܐܦܐ = الالثغ الفافاني balbutiens, ܒܪܐ puteus. Pronunciationem alteram omisso 'Aleφ eamque ob causam producto ī adhibuerunt Maronitae, quae ab illis in nostras editiones, et lexica migravit, ubi hodie scribitur, ܕܐܒܐ seu ܕܝܒܐ, ܒܝܪܐ etc. In imperfecto verborum primae ܐ apud Bar Alium invenio ܐܐܡܪ 'ĕmar dicam, ܐܐܠܦ 'ĕlaφ sciam, ubi apud Maronitas scribitur ܐܡܪ, ܐܠܦ,

et in infinitivo ܡܥܡܪ (Maronitae ܡܥܡܰܪ), scilicet formae primitivae fuit mi'mar.

Adnot. Interdum vocales breves *a* et *e* (*i*) in syllaba aperta inveniuntur, at tunc re vera sunt semivocales in modum hebraei ḥateφ paϑaḥ et ḥateφ segol intelligendi. Ita in praefixo àφ'el radicum concavarum ܐܰܩܺܝܡ chald. אֲקֵים, ܡܰܩܝܡܳܐ, ܡܰܩܝܳܢܳܐ. Alibi servatum est quia insequens consona, quae etymologice non geminanda erat in pronunciatione geminabatur, ita ex. gr. ܫܡܰܝܳܐ coelum, quod arabice est سَمَاءٌ. Forma *samâ'ū* syriace esse deberet *šemâyâ*, hoc *â* autem in *ă* correptum ideoque insequens ܝ geminatum est. Cf. §. 36. I. not. 1; 37. III. not. 2.

IV. Vocalis î respondet arabico et hebraeo î, ܕܺܝܢ, دِين, דִּין; ܟܽܠܗܶܝܢ, عَالِمِين; ܩܰܝܳܡ, تَقِيمٌ, חָקִים. In statu absoluto nominum med. ܝ formae ܩܛܠ î invenitur, quod diphthongis *ai*, *ê* respondet, ܚܝܠ robur, خَيْلٌ, חַיִל; ܥܝܢ oculus, عَيْنٌ, עַיִן; hoc tamen î non ex primitivo (*ai*) ê depressum est, nam recta status absoluti forma esset syriace ܥܰܝܳܢ 'eyàn, ܚܰܝܳܠ ḥeyal (cf. ܪܫܳܐ abs. ܪܶܫ, ܫܠܳܛܳܐ, ܫܰܠܺܝܛ etc.), et hac in forma e tenuissimum cum sequente *y* coalescit in *î*, quo facto *â* absorbetur. Apud Bar Alium tamen invenio s. v. ܒܘܦܬܠܡܘܣ glossam ܬܘܪܐ ܥܝܢ 'ĕn taurâ buphthalmos, et alibi ܥܝܢ = 'ên, sicut in orthoepia Maronitarum ex ܒܰܝܬܳܐ domus status constructus fit ܒܶܝܬ. Denique ex syllaba ye procedit *î* in verbis primae y, ܐܺܝܠܶܕ pro yelid et mediae *w*, ܩܺܝܡ ex qeyîm pro qewîm, eodem modo ex eye = antiquo îya ut ܓܒܺܝܳܬܳܐ selecta ܡܰܫܪܝܳܬܳܐ castra, quae olim fuerunt gabîyatū, mašriyatū. Tali modo oritur ܡܰܫܬܺܝܢ a voce ܡܰܫܬܝܳܐ pro maštéyeχon.

V. Vocalem, quae 'esâsâ karyâ dicitur non esse *ŭ* sed *o* §. 11, III, 12, diximus, et hoc loco explicandum restat quibusnam in locis hoc *o* adhibitum sit, et quibus vocalibus hebraeis et arabicis respondeat, nam aramaeismus judaeus plerumque ֹ habet ut syriasmus.

Invenitur 'esâsâ karyâ 1, loco hebraei et arabici *û* in tertia pers. mscl. pluralis imperfectorum, ܢܶܗܘܳܘܢ nehwôn, ܢܶܩܛܠܘܢ neqtelôn cll. Num. 15, 39; deinde in nominibus formae ܩܛܘܠܐ, quibus respondent arab. نَاظُورٌ etc. e. gr. ܒܳܙܘܽܙܳܐ bâzôzâ praedo, ܡܳܠܘܽܟܳܐ mâlôkâ consiliarius, ܟܳܣܘܽܪܳܐ kâsôrâ, olitor البَقَّال, ܠܳܥܘܽܙܳܐ lâ'ôzâ barbarus, et

in femininis ejusdem formae ut ܣܟܝܢܬܐ liâlôφtâ culter, السكين, denique in abstractis inde derivatis e. gr. ܒܪܘܝܘܬܐ bârôyûϑâ creatio a ܒܪܘܝܐ creator. In aramaismo judaico verborum לא tantum futura habent ו ut יגלון, תגלון; formae ܩܛܘܠܐ respondet קטולא e. gr. פרוקא.

Respondet vero arabico *ŭ* quod Hebraei in *ĕ*, ֶ corripuerunt in affixis ܟܘܢ et ܗܘܢ, in ܐܢܬܘܢ vos ܐܢܘܢ illi (Eus. Theoph. I. 37, II. 7,), ܟܠܟܘܢ, ܠܟܘܢ Joh. Eph. p. 241, ܥܡܟܘܢ ib. 243, ܐܢܘܢ, ܡܠܟܘܢ Levit. 26, 19, 20, coll. Gen. 46, 19, 20, ܥܡܟܘܢ etc. Ita et in afformativo perfecti ܬܘܢ e. gr. ܥܢܝܬܘܢ respondistis. Suffixa in aramaismo Judaeorum הון et כון scribuntur.

Deinde convenit cum hebraeo ו in terminatione nominum diminutivorum, צוערון, אישון etc. in diminutivis, quorum terminatio est ܘܢܐ, e. gr. ܐܚܘܢܐ fraterculus, ܐܢܫܘܢܐ homuncio, ܡܓܙܘܢܐ = المنجل الصغير falx parva, diminutivum vocis ܡܓܙܐ rad. ܓܙ totondit, unde explicatur Qušây litterae ܩ, ܚܘܪܘܢܐ papilla الحلمة, eodem modo in aliis nominibus ܢܣܝܘܢܐ tentatio B. Ali s. v. ܢܣܝܢ cf. נסיון chaldaice. Porro adest in terminatione diminutivorum ܘܢܐ e. gr. ܥܠܝܡܘܢܐ puerulus, et in nominibus quibusdam, quae omnia colligi hodie nequeunt, quum lexica puncta non praebeant. Exempla sunt ܡܢܘ olim, ܓܢܘܢܐ thalamus, ܡܡܘܢܐ mammon, ܡܪܘܠܐ ligo, ܡܢܘܢܐ, القمع B. A. infundibulum (Cast.), ܡܢܘܪ = الجحر, ܡܢܘܪ ܐܣܦܝܣ ubi Lee edidit ܡܢܘܪܐ Jes. 11, 8, ܡܢܘܪܬܐ c. ruk. ܩ, ciconia (ܡܕܒܪܐ desertum), ܚܘܫܐ prunus[1]), ܫܥܘܬܐ cera, ܡܚܘܪܐ, المصاق collatorium, ܡܚܘܪܐ cum rukâχ simulacrum dei parvum, ܒܠܚܘܕ solum, ܡܡܬܘܡ unquam, ܥܡܡܐ in plurali gentes, sed in singulari ܥܡܐ; ܝܫܘܥ išoʒ Jesus, praeterea omnia, quoad vidi, nomina hebraea a 'יו incipientia, ܝܘܐܫ Yo'aš, ܝܘܬܡ Yotam, ܝܘܝܩܝܡ Yoyaqim etc. et voces graecae, hebraeae et aegyptiacae in quibus est *o*, *ω*, ו, e. gr. ܢܘ ܐܡܘܢ nomen urbis Alexandriae, ܦܪܥܘܢ Pharao, item ܝܘܦܐ Yoppe, ܐܠܘܗܝܡ ĕlohim, ܒܥܠ ܦܥܘܪ Beʒel Peʒor etc.

Denique pro arabico *ŭ*, quod apud Hebraeos in *ŏ* mutatum est, invenitur in omnibus imperfectis et imperativis verborum, exceptis verbis ܢܦܩ, ܢܚ et ܢܚܬ et ܐܙܠ. Exempla: ܐܬܢܩܘܦ, ܐܬܦܪܘܩ, ܐܬܢܟܘܪ, ܐܬܥܘܩ, ܐܬܢܘܪ, ܦܫܘܩ, ܦܩܘܕ etc.; geminantia ܫܘܓ ܪܫܟ lava caput

1) Bar Alii glossa ad quam respicit Michaelis s. v. haec est ܚܘܫܐ ܐܚܠܐ ܘܫܬܢܐ . شجرة الاجاص . وفى الاخرى يسما بهذا الاسم الحرشف

tuum, rad. ܚܛܦ, ܚܛܘܿܦ rape; primae ܢ ܦܘܿܩ exi, ܢܟܘܿܣ macta, ܢܨܘܿܒ planta (ܢܨܒ, ܢܨܒ). Vice versa verba med. ܘ sive ܝ punctum infra ܘ̣ habentes cum *û* efferuntur. B. ʿAli pluralem puncto infra lineam notavit in radice gem. ܢ, ܚܘܼܢܘܼܢܝ miseremini mei rad. ܚܢ.

Syri occidentales ubicunque ܘܿ scribitur non *o*, sed *ŭ* pronuntiari jubent. In vocibus ܟܠ et ܡܛܠ etiam ubi ܘ non scribitur haud raro punctum superius ponitur in Cod. Hall. psalterii. Ceterum vero in codice saec. noni exeuntis pro *o* jam pronunciatio *u* jubetur, habes enim apud Land Anecd. Tab. XVI. spec. 78 una cum puncto superiore vocalem *u* per ˊ et ˆ notatam §. 10, II. in ܒܫܘܼܒܩܳܢܳܐ, ܐܘܼܚܕܳܢܳܐ, in ܐܘܼܚܕ modo ˆ ponitur.

VI. Vocalis ʒẹṣâṣâ ârîχâ ܘ̣ cum arabico ŭ tum û respondet, *ŭ* tamen sicut *ĭ* et *ă* in syllaba aperta plerumque, at non semper in brevissimum ẹ correptum est. 1) ܘ̣ = arab. *û*, hebr. *û*, ܩܘܼܡܝ קוּמִי قُومِي, ܬܩܘܼܡ תָּקוּם تَقُومُ, qûmy, tẹqûm. ܢܘܼܗܪܐ ,نور ,ܪܘܼܚܐ رُوحٌ רוּחַ etc. 2) ܘ̣ = arab. *ŭ*, hebr. *o*, ܩܘܼܕܫܐ قُدْسٌ קֹדֶשׁ, ܬܘܼܠܬܐ ثُلْثٌ, ܪܘܼܒܥܐ رُبْعٌ, ܒܘܼܟܪܐ cf. بُكْرٌ, ܦܘܼܢܝܐ بُنْكٌ (اى المقيم فى البلد والمسنوط له), quibus in vocibus contra correptionem binis consonis defenditur, quae vocalem sequuntur. Idem locum habet in vocibus formae ܬܫܘܼܡܠܬܐ et ܡܫܘܼܡܠܬܐ (cf. مُكْحُلَةٌ et تَبْصِرَةٌ ubi loco *ĭ* adhibetur *ŭ* in lingua syriaca, quod Arabes habent in تَقَتُّلٌ) quorum *ŭ* in plurali corripitur e. gr. ܬܫܡܫ̈ܬܐ, ܡܫܡܫ̈ܬܐ a ܬܫܘܼܡܫܬܐ, ܡܫܘܼܡܫܬܐ. Denique in nominibus abstractis formae ܩܘܼܛܳܠܐ = قُتَالٌ, *ŭ* servatum est e. gr. ܩܘܼܕܳܫܐ, قُدَاسٌ sanctificatio, eucharistia, ܩܘܼܠܳܠܐ allevatio cf. قُلَالٌ, in alia tamen forma فُعُولٌ = ܩܛܘܿܠܐ *ŭ* correptum est, sicut *ĭ* et *ă* in syllabis apertis e. gr. ܚܐܪܘܼܬܐ libertas, nobilitas, ita ut pronunciatio syriaca prorsus conveniat cum arabica recentiore, quae vocales breves in syllaba prima si aperta est corripere solet. Caussin de Perceval. Gram. ar. vulgaire §. 47. Correptum igitur est *ŭ* in ẹ in praefixis imperfecti, ubi non sequitur gemina consona ܢܩܘܼܡ = تُقَيِّمُ תָּקֻם, ܢܩܘܼܡ = تُقِيمُ תָּקִים. 3) *û* ex diphthongo *au*, hebr. *ô*, processit in statu absoluto nominum med. ܘ e. gr. ܡܘܼܬܐ, ܡܘܼܬ, et hoc *û* eodem modo e forma yẹwàm ortum est, ut *î* vocis ʒîn ex ʒẹyàn. Cf. supra IV. Simili modo *û* procedit ex syllaba *we* in

ܚܰܝܘ̈ܬܳܐ animal, ܚܰܕ̈ܘܳܬܳܐ gaudium, ܡܰܚ̈ܘܳܬܳܐ plaga al., quorum forma primitiva fuit ḣaywatŭ, ḣadwatŭ, maḣwatŭ syr. haywe̥ϑå, ḣadwe̥ϑå, unde pluralis ܚܰܝ̈ܘܳܬܳܐ, ܚܰܕ̈ܘܳܬܳܐ, ܡܰܚ̈ܘܳܬܳܐ. Pe̥ϑāḣå, quod elidendum est (cf. supra I.) in syllaba aperta, hisce in vocibus in singulari est semivocalis ḣateφ paϑaḣ. §. 35 III., 36 I.

VII. Vocalis *ĕ*, ut supra vidimus, ex antiquiore *ĭ* in syllaba clausa processit, sed haud raro etiam ex primitivo *ă*, idque locum habet 1) in verbis primae ܐ e. gr. ܐܶܡܰܪ = אֱמֹר, ܐܶܡܰܪ, أَمَرَ אָמַר [1]; 2) in praefixis nominum et imperfectorum, quorum *ă* primum quidem in *ĭ* depressum, deinde in *ĕ* resolutum videtur, تَقْتُلُ, chaldaice יִקְטֻל, hebraice יִקְטֹל, syriace ܢܶܩܛܽܘܠ tĕqṭol deinde apud Syros occidentales ܢܶܩܛܽܘܠ teqṭŭl; مَقْتَل, chald. מִקְטָל, syr. ܡܶܩܛܠ et in nominibus formae ܡܶܩܛܠܳܢܳܐ ut ܡܶܕܒܪܳܢܳܐ, ܡܶܫܟܢܳܐ et in ipsa radice ܡܶܕܪܳܐ, مَدَر gleba, ܓܶܢܒ = צַד latus. Denique *ĕ*, ut apud Hebraeos Segol in אַתֶּם = أَنْتُمْ, ex antiquiore *ŭ* correptum est cf. ܕܶܒܳܐ = דֹּב, دُبّ aethiopice ut syriace ድብ ursus; ܒܶܛܡܳܐ, بُطْم fructus Therebinti, ܚܶܠܳܐ pulvis, חוֹל arena, ܒܶܣܪܳܐ = בֹּסֶר uvae acidae, ܦܶܪܕܳܐ = פְּרֻדּוֹת granum. Apud Neosyros in nominibus similibus profertur ĭ, ergo ܕܶܒܳܐ ursus, ܬܶܢܳܐ fumus, ܛܶܦܪܳܐ ungula, (de signo ـِ = *ĭ* cf. §. 11, 4.) quod et in participiis activis invenitur, e. gr. ܝܳܠܶܦ yālip discens, ܪܳܗܶܛ currens, ܚܳܡܶܨ acescens, ubi ex Maronitarum sententia proferendum ܝܳܠܶܦ, ܪܳܗܶܛ.

VIII. Vocalis *ê*, conveniens cum hebraeo *ê*, ex diphthongo *ai* est contracta ܒܶܝܬ, בֵּית, بَيْت stat. constr. Deinde ut *ĕ* processit ex *ĭ*, ita *ê* processit ex *î* e. gr. in terminatione status determinati pluralis *ê*, cui respondet apud Hebraeos îm apud Arabes îna, ܩܳܛ̈ܠܶܐ = קֹטְלִים = قَاتِلِينَ in genitivo, abjecto enim nasali *m* seu *n* vocalis producenda erat. Mandaei hanc pluralis terminationem etiam hodie proferunt *î*, Neosyri scribunt ܚܕ̈ܝܐ ܐܢܫ̈ܐ ـِ.

IX. Diphthongus *ai* convenit cum arabico *ai* hebraeo *ăyĭ* seu *ê*, ܒܰܝܬܳܐ, بَيْت, בַּיִת, בֵּית, ܥܰܝܢܳܐ, عَيْن, עַיִן, עֵין etc., contrahitur in ê, et alibi exoritur î cf. nro IV. — Denique diphthongus *au* respondet arabico *au*, quod in lingua vulgari est ô, et hebraeo *ăwĕ*, ô, ܡܰܘܬܳܐ, مَوْت, מָוֶת, מוֹת; Nestoriani et Neosyri diphthongum in ô

1) Hoc ĕ deinde prolongatum est cf. infra B, 2, d, 4.

Digitized by Google

contrahunt, litteramque praecedentem non Peϑâlâ ܼ sed Zeqâφâ ornant ita ܡܘܬܒܐ môteβâ sedes, ܐܘܩܕ 'ôqeđ incendit etc. Denique ex *au* procedere potest *û* cf. nro. VI.

Apud Neosyros syllabas *ăβ*, *ăφ*, *åβ*, *åφ*, *ĭβ*, *ĭw*, *ĭφ*, ad diphthongos pertinere §. 12, III., adn. 1. diximus.

X. Brevissimum e̥ (šeβâ) etsi apud Syros non scribitur adest tamen, id quod cum ex natura rei sequitur, tum a Stoddarto p. 15 confirmatur. Indistincti hujus soni natura fert, ut modo huic modo illi vocali propius accedat, quod tamen hodie, quum lingua syriaca sit exstincta, accuratius definiri non potest. Recte igitur Schultens Instit. aram. p. 114 jam docuit, ܢܦܩ efferendum esse ne̥φaq neque npaq, et re vera ad varios *ă*, *ĭ*, *ŭ* sonos hancce brevissimam vocalem indistinctam accedere inde colligitur, quod Amira, Gabriel Sionita, alii voces ܐܙܙܐ, ܐܪܒܥܐ, ܒܠܚܘܕܐ transscribunt ozozo, arboo, oblhodho, quia hisce in verbis sonus vocalis e̥ ad ŏ accessit. Vario modo tinctam hanc vocalem esse, praeterea confirmant Norbergus qui Constantinopoli Maronitam Germanum Conti audivit J. D. Michaelis gram. syr. p. 33 et Thomas Erpenius apud Ludov. de Dieu gram. harm. p. 43 et praef. ad. Apocalypsin syr. Lugd. Batav. 1627[1]).

Oritur haec vocalis ut supra vidimus ex *ă*, *ĭ*, *ŭ* *in syllaba aperta* et nos ejus loco in transscriptionibus ponimus e̥, quod quibusnam syllabis conveniat ex analogia linguarum cognatarum cognoscitur. Vestigia hujus vocalis indubitata habemus in aspiratione litterarum ܒܓܕܟܦܬ cf. §. 16, quae, nisi vocali etsi brevissima praecedente locum non habet. Apostolorum tempore vocalem clare pronunciatam esse, sequitur e transscriptionibus graecis ταλιθὰ ܛܠܝܬܐ Mrc. 5, 41, ταβιθὰ ܛܒܝܬܐ Act. 9, 36, ἀκελ δαμὰχ (Cod. Vat.) ܚܩܠ ܕܡܐ Act. 1, 19, λημὰ σαβακτανὶ (Cod. Vatic. profer lĭmâ) = ܠܡܐ ܫܒܩܬܢܝ, (pe̥šiṭϑâ ܠܡܢܐ).

Hodie vocalismus particularum ܒ, ܕ, ܘ, ܠ, quarum vocalis primitiva *a* fuit, varius est pro natura vocis sequentis, ita ut modo ܒ *ba* modo ܒ be̥ legatur, quod quomodo se habeat vide §. 16, VII.

XI. Totam vocalium in lingua syriaca, arabica, hebraea inter sese relationem uno conspectu haec tabula praebet.

1) Similem hujus semivocalis naturam apud Hebraeos fuisse docet Jehuda Ḣayyuǵ in Ewald und Dukes Beiträge III, p. 1.

Syriacum	Arabicum	Hebraeum
ـܱ ـܰ *ă* Pe̥ϑåliå	*ă* (*ĭ*)	*ă* (*å ĭ*)
ـܴ ـܳ *å* Ze̥qåφå	*â*	*â* (*o*)
ـܻ ـܺ ـܶ *ĭ* (*ĕ*) Ḥe̥βåṣå karyå	*i*	*e* ֵ *e* ֶ
ـܻ ـܺ *î* Ḥe̥βåṣå åriχå	*î ai*	*î ê*
ܘ ܘܳ *ō* (*u*) ʿe̥ṣåṣå karyå	*ŭ û*	*ŭ û ŏ ô e* ֶ
ܘ ܘܽ *ū* ʿe̥ṣåṣå årîχå	*û ŭ*	*û ŏ*
ـܷ ـܶ *ĕ* Re̥βåṣå karyå	*ĭ ă ŭ*	*ĭ e* ֵ *å ŭ ŏ*
ـܹ ـܶ *ê* Re̥βåṣå årîchå	*ai î*	*ê î*
ـܰܝ ـܰܝ *ai*	*ai*	*ăyi ê*
ܰܘ ܰܘ *au*, ܘ *ô*	*au*, sermo vulg. *ô*	*åwĕ ô*
e	*ă ĭ ŭ*	*å e e̥ ŏ*

Adnot. 1. Linguae aethiopicae non habuimus rationem, cum ejus vocalismus primitivus ad arabicum accesserit; itaque in schemate nostro simul repraesentetur in columna arabica. Antiqua vero vocalium conditio cum in lingua aethiopica valde mutata sit, semper ad normam arabicam est redeundum, si vocales aethiopicae sunt comparandae cum vocalibus reliquarum dialectorum. Ceterum in eo Aethiopes cum Syris conveniunt, quod saepissime vocales *a*, *i*, *u* in *ĕ* mutaverint e. gr. ምድር፡ ܡܶܕܪܳܐ, مَدَرٌ, terra, lutum; ድብ, ܕܶܒܳܐ, دُبٌّ, ursus.

Adnot. 2. A comparatione vocalium aramaismi judaici abstinendum censemus, primum quia conditio punctorum in targumis non ea est, quae suadeat semper hic rectam traditam esse pronunciationem, deinde quia ubique fere vocalismus chaldaicus cum syriaco convenit, nam in quibus uterque dispar est, chaldaismus aut hebraismis inquinatus est, aut antiquiorem pronunciationem linguae aramaicae monstrat, quae in libris syriacis eam ob causam non reperitur, quod temporum decursu ipsa pronunciatio mutata est. Aetas targumorum enim septimo fere p. Christum saeculo finitur, qua aetate libri vocalibus instructi syriaci longe sunt recentiores. Denique in quibus aramaismus judaeus (lingua chaldaica) recedit a christiano (lingua syriaca), ea ex regionum varietate facile explicantur, pro qua Syrorum pronunciationem diversam esse

supra exemplis quibusdam vidimus, cf. supra III, nisi forte punctatorum scribarumque debentur errori.

In eandem fere sententiam deductum videmus Dietrichium, qui quamvis discrimina dialectorum velit constituere, dicit: Igitur in universum quidem vocalium ratio apud Syros et apud Chaldaeos *etiam uti in libris nostris habetur* eadem est, ita tamen in singulis quibusdam discesserunt, ut Chaldaei juxta syriacas vocales principales etiam Hebraeas, in cujus locum successerant, retinuerint, ubi has vero non sequuntur in nominibus monosyllabis obscuras praetulerint, in longioribus vocibus certe ordine vocalium inverso a syriaca dicendi consuetudine discesserint.

Cf. Fr. Dietrich de sermonis Chald. proprietate Lipsiae 1839 p. 18. Priora Hebraismis sunt adnumeranda, reliqua si non errores, qui commutatis in libris manuscriptis ܘ et ܝ facillime exoriuntur, ex varietate temporum et regionum explicantur.

§. 13, B. I. Quae hucusque sunt disputata, ea ad vocalium indolem et naturam primitivam pertinent, at longe alia res est si quaeritur, quomodo unaquaeque vocalis a Syris sit pronunciata; saepe enim factum est, ut neglecta origine quantitas vocalium a populis immutaretur. Nunc ergo quae de pronunciatione actuali ab uno Amira[1]) sunt tradita, etsi pauca et manca, sunt proponenda. Respiciendae sunt vocales eae, quae ancipites sunt et quae nulla quantitatis habita ratione cum breves tum longae uno eodemque signo graeco notari solent, *e*, *i*, *u*, nam de Pe̥ϑåḣå ă et Ze̥qåφå å (â) dubium oriri non potest. Cf. §. 15 I. adnot. 1. Addimus Amirae regulis ea, quae ex Bar Alii lexico colligi potuerunt, seu iis patrocinantur, seu obstant.

II. Vocalis *e* Re̥βåṣå, quamvis sit ex *ă* vel *ĭ* profecta, contra originis analogiam producitur.

a) In plurimis nominibus *vere Syriacis* prima syllaba vocali *e* affecta producitur, ut ܫܶܢܳܐ dens, ܐܶܡܳܐ mater, ܒܶܙܬܳܐ direptio; in *exoticis* vero nominibus propriis corripitur, ut ܐܶܫܰܥܝܳܐ Esaias, ܚܶܙܩܝܳܐ Ezechias. Ita quidem Amira, at haec pronunciatio, si recte docet, aut ad ea tantum nomina pertinet, quae a radicibus gem. ܥ derivantur, aut propria est Syrorum occidentalium, Bar Ali enim

1) Gramm. syr. p. 466—470.

scribit ܡܫܟܐ mĕškâ pellis, ܐܠܦܐ 'ĕlφâ navis etc. imo in radice gem. ܒܙܐ bezzâ papilla, ܚܠܐ h'ĕllâ pulvis, ܛܒܐ tĕbbâ nuntius etc.

b) In reliquis vocibus Reβâṣâ alicui consonae appositum, tum quoque cum ܘ aut ܝ (quiescens) consonam illam sequuntur, corripitur, ut ܪܡܝܢ abjiciunt, ܣܦܪܘܗܝ libri ejus, ܓܝܪ enim, ܕܝܢ autem, ܓܐܪܐ sagitta.

c) In flexione verborum *ĕ* corripitur

1) in praeformativis imperfecti et infinitivi verborum sanorum i. e. eorum quae tribus consonis firmis constant neque contrahuntur, e. gr. ܢܩܛܘܠ nĕq. ܬܣܬܥܪ tĕs ܡܣܬܥܪ. Idem cadit in verba ܐ, itaque in ܢܐܟܘܠ, ܡܐܟܠ *ĕ* breve est mĕ'kal. Cf. supra A. III.

2) in ultima syllaba primae personae perfecti ܦܪܫܬ pĕršĕϑ, ܣܓܕܬ seγdĕϑ, ܩܡܬ qâmĕϑ et in participio activo ܣܐܡ, ܪܐܫ, ܓܐܠ, sâγĕđ, râyĕs, gâlĕ et ex Bar Alii auctoritate in Paɜel et Eϑpeɜel cf. infra.

3) in prima pers. imperfecti verb. med. ܘ (et ܝ), ܐܩܘܡ 'ĕqûm, quarum prima radicalis, si est ex ܩܘܫܝܐ, qusâyâ accipit, §. 16. V. 2.

4) in ultima syllaba verborum ܐ in imperfecto, infinitivo et participio omnium stirpium, ܢܒܢܐ nêbnĕ, ܐܫܡܠܐ 'ĕšamlĕ, ܡܫܡܠܐ mešamlĕ.

d) Producitur vero *ê* in verborum flexione

1) in prima syllaba imperfectorum et infinitivorum verborum ܐ et gem. ܢ; ܢܒܘܙ nêboz, ܡܒܙ mêbaz, ܢܒܢܐ nêβnĕ, ܡܝܠܐ mêγlâ, cf. c, 4.

2) in ultima syllaba verborum med. *e*, ܢܩܦ neqêφ adhaesit, ܣܓܕ seγêđ adoravit.

3) in prima syllaba, in persona prima perfecti ܦܪܫܬ pêršĕϑ, et in person. tertia fem. ܦܪܫܬ pêršâϑ.

4) in prima syllaba verborum ܐ in perfecto, ܐܟܠ 'êχal, ܐܟܠܬ 'êχalt, ܐܟܠܬ 'êχlĕϑ edit, edisti, edi.

Adnot. Bar Alius, qui in lexico accuratissime pronunciationem sua aetate vulgatam notasse videtur, quae saepe cum neosyriaca convenit, in praefixis verborum plerumque ĕ scribit ‿, in ultima syllaba stirpium Paɜel et 'Aφɜel vero saepissime *ĭ*, ‿, quam ob causam Syrorum quoque occidentalium *ĕ* hisce in formis breve videtur. Exempla: ܐܬܚܦܝ 'ĕhappit, ܐܢܦܫ, ܐܝܠ, (sed ܐܝܠܐ), ܐܘܠܐ, ܦܣܥ vel ܐܦܣܥ cum Peϑâhâ primae syllabae, ܐܟܘܠ cum Zeqâφâ

Digitized by Google

mediae syllabae; et in 'Aφ3el ܐܦܩ, ܐܣܒ, ܐܬܚܙܝܢ, alibi ê — invenitur, ܐܬܠ, ܐܬܝܗܒ, ܐܬܦܢܝ, ܐܦܣܩ, ܐܦܠ, ܐܦܩܐ, ܐܬܐܡܪ et ĕ — ܐܬܝܣܪ. Alia verba et in Pa3el et 'Aφ3el ĕ, — habent, ܐܬܒܣܡ, ܐܬܒܣܡ, ܐܦܪܣ, et participium per ê — scriptum est ܐܦܣ. Verba ܐܝ et in imperfecto in secunda syllaba ī — ܐܬܝܐ accipiunt, per ê scribitur ܢܐܬܐ = استمع واسعى. Quae afferenda videntur tanquam exempla pronunciationis multifarie variantis, cujus in libris a Maronitis editis nulla sunt vestigia. Cf. §. 11, II, 3.

In prima syllaba formarum d, 1 allatarum B. A. habet — e. gr. ܐܒܢܐ 'êβnī aedificabo, ܐܒܣܐ spernam, sed alibi invenitur — ܐܒܩܐ 'ĕβqī, sicuti et in formis c, 1 descriptis reperitur ê, —, ܐܒܩܘܪ, ܐܒܩܘܪ. In Pa3el nihil nisi — deprehendi.

III. Heβâṣâ longum fere ubique quiescibile Yuđ sequitur, ut ܕܝܢܐ judicium, ܐܝܕܐ manus, ܬܥܠܝܢܢܝ introducas me; neque tamen ܝ ubique pro ī habeas, corripitur v. c. in ܪܝܚܐ odor, ܠܡܝܢܐ portus, ܠܡܦܕܐ lampas, B. A. ܠܡܦܐܕܐ et ܠܡܦܐܕܐ, quod etiam valet de sequente 'Aleφ, ut ܕܐܒܐ lupus, ܢܐܡܪ dicet, B. A. ܕܐܒܐ, ܢܐܡܪ. Multis in vocibus, omisso ܝ Heβâṣâ corripitur, ut ܐܣܟܡܐ figura, ܐܚܪܢܐ alius, ܡܣܟܢܐ egenus, ܠܠܝܐ nox, ܬܐܢܐ ficus, ܨܦܪܐ hircus, ܦܪܩܠܝܛܐ Paracletus, ܟܪܣܛܝܢܐ Christianus. B. A. ܐܣܟܝܡܐ, ܡܣܟܝܢܐ, ܠܠܝܐ. In vocibus peregrinis exeuntibus in *ius* et *ia*, *ium*, *i* producitur e. gr. ܐܘܠܝܡܦܝܩܘܣ, ܩܣܛܘܢܝܘܣ.

IV. Quae de vocali ŏ (ܘ) 3eṣâṣâ karyâ supra dicta sunt conveniunt cum Amirae de pronunciatione regulis, praeterquam Amira hanc vocalem non *o* sed *ŭ* proferri jubet. Una res in qua Amira differt a regulis supra propositis ea est, quod dicit syllabam ܘ non nisi in imperfecto verborum ܐܝ, ܬܩܕܘܢ, ܬܐܡܪܘܢ, ܬܩܕܘܢ corripiendam esse, in reliquis verbis vero producendum ܬܐܡܪܘܢ, ܬܠܒܫܘܢ, ܢܦܩܘܢ, ܬܐܟܠܘܢ. Nos cum et in hisce formis ܘ pronunciandum censeamus, auctoritate librorum antiquissimorum nitimur, in quibus punctum supra ܘ pictum invenimus.

Digitized by Google

III. De signis orthoepicis et diacriticis.

§. 14.

Cum iis signis, quibus vocales indicantur, arctissime cohaerent reliquae notae orthographicae, quae accuratiorem et distinctiorem reddunt vocis sensum atque lectionem. Quonam vero tempore singula haec signa inventa sint, hodie dici non potest. Notae orthoepicae hae sunt: *Rukåχå* et *Qušåyå* (§. 16), *Marheṭånå* et *Mehagyånå* (§. 17), *Lineola occultans* (§. 18); notae vero diacriticae: *Linea diacritica* (§. 19), *Ribbuy* (§. 20) et *Puncta* quibus verborum variae formae definiuntur (§. 21). Appendicis loco denique de punctis distinctionis et accentibus erit agendum (§. 22). Antequam vero de singulis notis diligentius agamus, disputationem de litterarum geminatione praemittamus necesse est (§. 15).

§. 15.

Geminationis nota (Dageš forte) Syris defuit.

1) Quamvis constet Syros geminandas litteras nota speciali non insignivisse, rem tamen ipsam, litterarum nimirum geminationem, sine dubio habuerunt, occidentales vero Syriaci sermonis dialecti ab omni litterarum geminatione abhorrentes, quae est earum incuria in rebus ad linguam pertinentibus, eam paulatim prorsus neglexerunt.

Annot. 1. *Assemanus*[1]) „*Orientales* (*Syri*), ait, *litteras geminant, quibus Zeqåφå* (ـَ) *seu Peϑåhå* (ـَ) *adposita est, si praecedant litterae motae vocali A seu I, quas Patacham et Rvassam nuncupant. Ita proferunt* ܐܲܠܵܗܵܐ *Allaha*, ܐܸܬܩܲܕܲܫ *Etkaddas*, ܩܲܕܝܼܫܵܐ *kaddiscia, ubi occidentales nullibi litteras geminant, sed pronuntiant: Aloho, Etkadas, Kadiscio.*" Haec cum Assemanus dicat, apparet, eum non de vocibus allatis modo agere, verum in

1) Bibl, Orient. T. III. P, II. p. 379. cfr. *Amira* in praelud. in Grammatic. Syriac. p. 3. Ceterum Assemani verba parum accurata sunt; dicere voluit consonas inter Peϑåhå et Reβåṣå seu Peϑåhå positas esse geminatas, quod ex exemplis allatis colligitur.

universum docere, Syros occidentales consonas nunquam geminasse, quocum consentiunt Amira (Gram. Syr. praef. p. 3) et Sciadrensis Gram. p. ܢܒ. At ex Assemani verbis minime intellegi potest, quibusnam locis litterae geminandae fuerint, imo vox allata ܩܘܡܬܐ regulae ab Assemanio prolatae non convenit. Tamen tota res facillime ad finem perducitur, si mente tenemus, vocales breves non nisi in syllaba clausa servari, in syllaba aperta vero corripi in e̥ §. 13, A, I, III, VI, X. Ubicunque igitur vocalis brevis in syllaba, quae aperta videtur, adest, syllaba re vera non est aperta, sed clausa per consonam, quae sequitur, geminandam. Ita syllaba prima in å-låhå et qa-dišå et secunda in ĕϑqa-daš, še̥ma-yå videtur quidem aperta, re vera autem clausa est geminata sequente consona, ål-låhå, qad-dišå, ĕϑqad-daš, še̥may-yå, ceteroquin vocalis ă correpta esset. Syri occidentales vero cum geminationem non amplius proferant, haud dubie vocalem quantitative produxerunt, pronunciantes 'āloho, ĕϑqādāš etc., idemque apud eos accidit vocali ĭ, ĕ, quae ante consonas ex etymologiae legibus geminandas sed propter pronunciationis neglegentiam non geminatas, produci solet, e. gr. ܐܡܐ = 'ēmå pro 'ĕmmå §. 13 B. II. a. Eadem neglegentia etiam apud Nestorianos invaluit, apud quos saepe ـ scribitur pro ـ ante consonas geminandas, ܐܚܐ §. 13. B. II. adnot., ܒܛܝܠܐ, ܒܣܝܡܐ pro baṭṭîlå, bassîmå Stoddart. p. 130, ܙܡܪܐ pro zammårå ib. p. 122 etc. Occidentales, accuratius sonum ā productum significare nec poterant nec debebant, scilicet omne ـ producendum illis erat, nisi in syllaba clausa erat positum et clausa quidem non per litteram geminandam; contra ـ non ā sed o pronunciabatur. Orientales vero qui ă et ā scriptura distinguere poterant, pronunciationem accurate notaverunt, ita ut intellegatur, apud eos quoque geminationem neglectam in ܙܡܪܐ etc. productione vocalis esse compensatam.

Annot. 2. Si *aspirata* est geminanda ex etymologiae legibus, aspirationem perdit, ita ut ejus pronunciatio geminationem prodat (§. 16), sicuti vice versa vocalem e̥ prodit, si cum aspiratione pronunciatur. §. 13, A. X.

II. Geminatio vero litterarum propter duas caussas adhibetur, aut propter assimilationem consonarum inter se (geminatio compensativa) aut propter etymologiam, cum formae quaedam geminationem medii praesertim radicalis postulent (geminatio characteristica). Utriusque vero naturam et usum docet analogia ceterarum

dialectorum, unde *compensativa* in verbis primae ܢ et gem. ܥ praecipue reperitur, ut ܐܦܦܩ ěppoq pro ܐܢܦܩ ěnpoq (exibo), ܐܚܬ åhheϑ deposuit pro ܐܢܚܬ ånheϑ; Chald. אַפֵּק et אַחֵת. In verbis gem. ܥ aequales consonae saepe in unam geminatam coeunt, ut in ܒܙܬ rapui pro ܒܙܙܬ et in ܥܠܬ ʒellıϑ pro ܥܠܠܬ (ingressa est). Deinde et prima radicalis post praefixa vocali instructa geminatur, scilicet geminatio quae secundae radicali convenit, ad primam ita refertur, ut geminatio alterius radicalis compensetur. E. gr. ܐܕܩ åddeq pro ådeqq pro ådqeq, ܢܒܙܘܙ nebbuz pro nĕbuzz pro nebzuz. Exorta est haec geminatio primae radicalis, ut vocalis praefixi contra correptionem in e defendatur §. 13, A, X, I, III, et cum Syri occidentales geminationem pronunciare desierint, vocales syllabae primae produxerunt cf. supra I, adnot. 1. Nomina quoque a radicibus gem. ܥ derivata iisdem legibus adstricta esse per se intellegetur e. gr. ܐܡܐ = 'ĕmmå, occidentales 'ēma, ܝܡܐ yammå, occident. yāmå. Alia exempla geminationis primitivae ad defendendas vocales contra correptionem, cujus vestigia in Qušåyå inveniuntur vide §. 16, IV, adnot. et V, 2. Accidit vero haec litterae excidentis compensatio etiam nominibus nonnullis, ut ܓܦܬܐ geφettå pro ܓܦܬܐ (vitis); ܚܕܬܐ hedattå pro ܚܕܬܬܐ nova. *Characteristicam* vero geminationem deprehendis in conj. Paʒel et Eϑpaʒal earumque derivatis, ut ܦܩܕ paqqeď (praecepit), ܐܬܒܛܠ eϑbattal (abolitus est), ܓܢܒ gannåβ (fur). Cfr. Chald. et Hebr. אִתְבַּטַּל, פַּקֵּד, גַּנָּב.

III. Syri cum geminationis signum non habeant, aliquando litteram ab Hebraeis et Chaldaeis dagešatam indicandae originis et distinctionis caussa bis scribunt, ut ܐܬܬܚܕ, Chald. אִתְּחַד comprehensus est; ܐܬܬܣܝܡ, Chald. אִתְּשִׂים positus est; ܥܡܡܐ, Hebr. עַמִּים gentes.

Exoticarum etiam vocum litteram geminandam Syrorum nonnulli bis scribunt, ut ܝܘܚܢܢ 'Iwannis (Joannes), ܦܝܠܝܦܦܘܣ Philippus, est tamen mos sequioris Syriasmi, cum ea scribendi ratio in versione Philoxeniana occurrat, ubi in antiqua versione e. c. ܦܝܠܝܦܘܣ scriptum legimus. Qua in re per se intellegitur, inter consonas bis scriptas vocalem inseri nunquam posse.

IV. Geminationem Syri interdum litterae insertione compensant; hac itaque epenthesi ܢ praecipue et ܪ voci iniciunt, ut ܢ in ܓܢܒܪܐ heros, جَبَّار, et ܪ in stirpe Parʒel pro Paʒel.

In Mandaeorum dialecto haec geminationis compensatio est usitatissima, et nasalem insertam re vera pronunciatam esse neque merum signum orthographicum (notam geminationis) inde sequitur, quod ante labiales in *m* mutatur. Ex: מאנדא = ܡܰܕܥܳܐ intellectus, ܡܫܚܳܐ = מִדָּא modus, ראנדיד = רַדֵּד expulit, עתאנגאר = אִתַּגַּרוּ vendiderunt, עמבא = ܐܰܒܳܐ fructus, תיהאמביל = ܬܚܰܒܶܠ perdes, קומבא = قُبَّة. In uno verbo ܡܶܠܬܳܐ rad. ܡܠܠ duplex *l* per *nl* compensatur, inserta tamen vocali, ut litterae incompatibiles *l* et *n* separentur, est igitur מינילתא, at ܡ̈ܶܠܶܐ plur. = מיליא sed cum suff. etiam מינילא verba ejus. Nöldeke, üb. d. Mundart der Mandäer §. 19.

Adnot. Nos quamvis Syri occidentales geminationem non curent, etymologiae causa in transscriptionibus eam exprimendam censemus.

§. 16.

Rukåχå et Qušåyå.

Cfr. Amirae gramm. Chald. p. 124—143 et 419—414. Isaac Sciadr. p. ܡܚ — ܨܒ; Abraham Ecchellensis p. ܟܛ seq.; Josephus Acurensis p. ܩܡ. Ludov. de Dieu grammat. lingg. orientt. harm. p. 25—34. Barhebraei gramm. metr. p. 32, 62. ed. Bertheau. Ewald, Abhandl. zur orient. u. bibl. Lit. Göttingen p. 82—90. Bernstein, Das heilige Evangelium des Johannes in harklens. Uebersetzung. Leipzig 1853, Vorbericht p. XII.

Syrorum grammatici hanc rem copiose tractarunt, sed cum totius rei causam non satis perspexerint, ideoque sana principia non statuerint, regulae multis turbantur exceptionibus, quae si accuratius examinantur, legibus primariis, Syris ipsis ignotis, optime conveniunt. *Amira* nominum et verborum asperitatem lenitatemque seorsim tractat quasi diversam, et cum in nominibus variam aspiratarum pronunciationem a varietate vocalium, quibus consonae praecedentes afficiantur, pendere opinetur, singulas vocales divisionis fundamentum sumsit; deinde quod variam pronunciationem inde pendere censet, utrum consonae ambiguae vocali sint instructae an non, ubique hujus quoque rei rationem habet. In verborum denique asperitate et lenitate demonstranda *Amira* diversa verborum genera variasque conjugationes respexit[1]), cum vero quae ad doctrinam de elementis pertinent in omnibus orationis partibus eadem

1) De singulari ejus verborum et conjugationum distributione ab ea, quae apud nostrates valet, diversissima, infra agetur.

sint et esse debeant, fieri non poterat, quin fere idem, quod de nominibus monuerat, hic repeteret. — Ex antiquorum grammaticorum commentationibus de hac re scriptis duae adhuc Romae in Cod. Ecchell. 27. servantur, quae *Mar Eliae* (I.) catholico et Johanni Zuʿbi tributae *de litteris lenius vel asperius pronunciandis*[1]) agunt. Ejusdem Eliae Nomenclator syro arabicus Cod. Gothanus Nro. 1091 in ponendis hisce punctis concinit cum Amirae hac de re regulis, ideoque aeque ac Bernsteinii editio versionis evangelii Johannei ḥarqlensis probat, recta ea esse, quae Amira tradit, etsi rei veram caussam non docuerit.

I. Puncta Rukåχ et Qušåy consonis ܩܘܫܝ ܪܘܟܟ, in codicibus manuscriptis plerumque *rubro* colore, ne cum aliis punctis confundantur, in Romanis vero librorum editionibus, in Bernsteinii lexidio et editione evangelii Johannei colore quidem nigro apponuntur, sed figurae parvitate satis distinguuntur. Punctum infra illas consonas positum (Rukåχ) eas *cum aspiratione*, ut β, γ, δ, χ, φ, ϑ efferendas esse, supra easdem litteras positum (Qušåy) eas *sine aspiratione*, ut *b*, *g*, *d*, *k*, *p*, *t* legendas esse indicat; uti ܟܬܒܟ keϑåβåχ (liber tuus), et ܟܬܒܝܟ keϑåβaik (libri tui); ܣܒܪ seβar (putavit), et ܣܒܪ sabar (annuntiavit). Ex quo usu puncta illa nomen traxerunt suum; ܪܘܟܟ enim est *emollitio* et ܩܘܫܝ *induratio*. Consonas vero cum aspiratione efferendas ܡܪܟܟܢܐ *molles*, et sine aspiratione pronunciandas ܡܩܫܝܢܐ *duras* vel *asperas* grammatici vocant. Aspiratio ipsa consonae alicujus ܪܘܟܟܐ, ترقيق, ܠܘܚܡ, contrarium ܩܘܫܝܐ, تفخيم, ܠܩܘܫ, nominatur. Ceterum in libris manuscriptis qušåyå haud raro in ipsis litteris pingitur neque supra lineam.

Annot. Haec puncta neque in libris mssc. neque in impressis semper apponuntur, praesertim in nostris typographiis fere nunquam adhibentur; in libris autem Romae editis et in Codd. Mscr. non sine utilitate scribuntur cum ex eorum positione saepe vocum origo cognoscatur, in Bibl. Polygl. Londinens. vero, praecipue in libris Estherae, Tobiae et Judith obvia quadratis punctis, ut a reliquis distinguantur, sunt expressa.

---

1) Assemani Bibl. Orient. T. III. P. I. p. 307, 308.

II. Amirae, Sciadrensis et Ecchellensis de aspiratione regulae, etsi prolixae, veram pronunciationem docent, conveniunt enim ea quae dicunt cum punctatione lexicographorum quos Bernsteinius in lexidio Chrestomathiae Kirschianae est secutus, et cum Elia bar Šinåyå et cum Bar Alio, quos ipse contuli; librorum manuscriptorum auctoritas quidem passim grammaticis repugnat, verum scribas erroribus hac in materia saepissime esse obnoxios docent Bernsteinii observationes ad evgl. Johannis l. l. Vorbericht p. XII, deinde non ubique et omni tempore in minutissima hac re eadem pronunciandi consuetudo necessario invaluit, ita ut in re dubia consultissimum videatur, grammaticos eos sequi, qui regulis condendis summum laborem adhibuerunt, et quorum regulae scriptione codicum longe in plurimis vocibus confirmantur. Nos igitur quae viri supra laudati tradiderunt, melius tamen digesta et hic illic aucta repetemus, summa tamen principia illis ignota primo loco posituri. Alii[1]) in linguae hebraeae et chaldaeae analogia acquiescendum esse docent, quarum illa multis in vocibus analogiam non praebet, e. gr. מַלְכֵי kåφ habet sine dages, ܡܰܠܟ݁ܰܝ̈ vero Qušåy, eodem modo מוֹתִי et ܡܰܘܬܝ, קָדְשֵׁיכֶם, ܩܽܘܕ̈ܫܰܝܟ݁ܽܘܢ, haec vero, quamvis certe cum syriaca conveniat, facilius e Syrorum regulis lucem accipiet, quam eas illustrabit. Quae enim est conditio textuum targumicorum, quos etsi χαλκέντερος Buxtorfius castigavit, in codicibus tamen aliis vocalibus instructos esse constat! Cf. Rich. Simon Disquisitiones Criticae cap. XIII. p. 103. Ita comparata hebraea et „chaldaica“ lingua nihil lucrabimur et in Syrorum regulis est subsistendum.

III. Quam gravis neglecta haec grammaticae pars ipsis Syris sit visa, Amirae et Sciadrensis docent verba, qui foedissima et tetria vitia appellant lapsus in pronunciatione litterarum ܒܓܕܟܦܬ. „Quid enim, Amira ait, deformius esse potest quam legere ܢܰܦܫܳܐ anima et ܢܶܛܦ݁ܬ݂ܳܐ gutta cum ܦ duro, quid obscoenius quam legere ܢܰܦܶܩ elargitus est ܡܟܦܢܘܢ cum ܦ leni, cum legenda sint cum aspero?“ Ex quibus intelligitur, quanti intersit recte perspexisse has elegantioris pronunciationis leges. Tamen non de elegantia

1) Nuper etiam Cowperus The principles of syriac grammar London 1858, p. 11 docuit: the best rule, where practicable, will be to follow the analogy of Hebrew and Chaldee. Egregie sane, but where not practicable?

tantum agitur, verum haud raro etiam de recta derivatione et sensu vocum, ita e. gr. ܢܶܨܒܽܘܢ nessęβon est plantabant rad. ܢܨܒ, ܢܶܨܒܽܘܢ nēsbon volent rad. ܨܒܐ, ܢܶܟܣܽܘܢ nekkęson mactabunt rad. ܢܟܣ, ܢܶܟܣܽܘܢ nēχson celabunt, rad. ܟܣܐ; ܚܽܘܪܒܳܐ hurbâ desertum, ܚܘܪܒܐ horęβâ ciconia B. A. ܚܘܪܒܐ, ܚܶܣܕܳܐ hesdâ proprium, ܚܶܣܕܳܐ hesędâ misericordia, ܚܰܕܽܘܬܳܐ hądụθâ gaudium[1]), ܚܰܕܽܘܬܳܐ hadduθâ cumulus frumenti (rad. ܚܕܪ?), ܐܰܟܺܝܠܳܐ 'ąχîlâ comestum, ܐܰܟܺܝܠܳܐ âkîlâ mensuratus rad. ܟܝܠ; ܐܳܚܕܺܝܢ 'âhęđîn claudentes, ܐܳܚܕܺܝܢ 'âhdîn tenentes; ܙܳܓܳܐ zâggâ tintinnans in phrasi ܐܪܙܐ ܙܳܓܳܐ rad. ܙܓܓ, contra ܙܳܓܳܐ zâγâ vitriolum (الفرك? الزاج B. Šin.); ܐܰܩܶܢ stabilivit, ܐܰܩܢܝ naturam indidit; ܐܡܟܪ (nomen act. ܡܡܟܪܢܘܬܐ et ܡܟܘܪܐ), desponsabo, ܐܡܟܪ nom. ܡܟܪܐ irrigabo terram; ܐܟܣܐ celabo, ܐܟܣܘܪ diruam, ܓܪܒܐ lepra laborans, ٱلْأَبْرَص, ܓܪܒܐ ipsa lepra ٱلْبَرَص.

IV. Suprema lex ad quam omnia redeunt haec est, ut consonae ܒܓܕܟܦܬ post vocales longas et post brevissimum sonum ę cum aspiratione efferantur, eodemque modo post vocales breves, si ipsae ܒܓܕܟܦܬ vocalem et geminationem non habent; rukâχâ ergo locum habet in ܛܳܒܳܬܳܐ tâβâθâ, ܣܒܰܪ sęβar, ܢܰܦܫܳܐ naφšâ. E contrario vero post consonas et vocales breves sine aspiratione pronunciantur, id quod et locum habet si consonae ܒܓܕܟܦܬ ex etymologiae legibus sunt geminatae; e. gr. ܡܰܪܓܳܐ pratum = مَرْج, ܟܰܠܒܳܐ canis = كَلْب, margâ, kalbâ, ubi *g* et *b* immediate sequuntur consonas *r* et *l*: ܚܕܰܬܳܐ hęđattâ, nova; ܓܒܶܬܳܐ gęβettâ, caseus; ܩܰܕܺܝܫܳܐ qaddišâ, sanctus; ܐܰܟܳܪܳܐ âkkârâ, arator. Diphthongi *au*, *âi* et *ai* sonis sequentibus aspirationem demunt, itaque ܠܰܝܬ lait, ܒܰܝܬܳܐ baitâ, ܟܰܘܟܒܳܐ kaukęβâ, ܟܬܳܒܰܝܟ kęθâβaik, ܛܳܐܒܺܝܢ tâibin. Sola vox ܐܰܝܟ âiχ, sicut, excipitur, cf. p. 43, et in verborum ܫܒܐ et ܫܒܝ, participiis ܫܒܝܐ et ܫܒܝܐ consona ܒ rukâχâ habet. De ܟܰܘܬܳܐ kawwęθâ, fenestra cf. §. 27. IV, 2.

Adnot. Apparet, usum puncti rukâχâ convenire cum Hebraeorum consuetudine, qui post vocales dageš lene nunquam ponunt, at usus puncti qušâyâ non convenit cum ea ratione qua Hebraei adhibent suum dageš lene, latius enim patet et haud raro invenitur, ubi Hebraei consonam cum aspiratione proferunt. Exempla

1) Signum ą indicat semivocalem ad *a* inclinatam, ḣateφ paθaḣ, sicut ę šęβâ simplex.

praeter ea, quae supra II. dedimus, sat multa mox inveniemus. — Summum principium sane ab initio in utraque dialecto idem fuit, scilicet post vocales consonae ܒܓܕܟܦܬ cum aspiratione, post consonas sine aspiratione erant pronunciandae; a simplici vero hoc principio Syri recesserunt, id quod in textibus Hebraeorum biblicis non reperitur. Tamen vix potest esse dubium, quin veteres Hebraei quoque, florente etiam lingua, non tam stricte legi primariae adhaeserint, ut nobis fortasse potest videri, facilius enim creditur, legis hujus usum constantem punctatorum magis deberi sollicitudini quam certae pronunciationis cujusvis consonae traditioni. Simili modo in lingua sanscritica affectiones consonarum, quae ex arcta conjunctione vocum (sandhi) procedunt grammaticorum potius videntur curae tribuendae, quam hominum vulgarium pronunciationi.

Caussa cur Syri a primitiva simplicitate abierint, in eo sunt quaerendae, quod §. 13. A. X. diximus, scilicet in syllaba aperta vocales breves facillime corripi, nam cum haec festinantis orationis consuetudo nimium in modum vocalismum deleret, geminatâ primum consonâ sequente, ac deinde, cum geminationem non amplius pronunciarent, omissâ certe aspiratione vocali praecedenti majorem firmitatem dare studuerunt. Ita pro ḥ̊eđăϑẹϑå puto primum exortam esse formam ḥ̊ẹđăttå, ut tali modo ă servetur, deinde neglecta geminatione ḥ̊ẹđătå ܚܕܬܐ. Eodem modo explicatur qušåyå mediae radicalis in nominibus formae ܩܛܠܐ = قَتَّالٌ cum ŭ brevi, e. gr. ܩܘܕܫܐ = قُدَّاسٌ cf. infra V, 4. Cf. quae de origine geminationis et asperitatis formae ܩܛܪ § 15, II. sunt disputata[1]). Praeterea interdum brevissimum ẹ quod ex cognatarum linguarum analogia exspectatur, a Syris est omissum, quo facto qušåyå in formis invenitur, in quibus proprie rukåχå locum haberet e. gr. ܢܩܦܗ, ܟܬܒܐ naqpuh, kåϑbå pro primitivo naqᵉφuhå, kåϑiβå.

V. Quomodo vero in singulis syllabis et vocibus lex supra prolata adhibita sit, una cum exceptionibus quarum haud parvum numerum usus, grammaticae tyrannus, produxit, id jam nunc accuratius est definiendum. Itaque Qušåyå locum habet:

1) ab initio sententiarum et vocum earum, quas non praecedunt vocales å, ê, î, û. Exempla: ܩܕܡ ܐܠܗܐ ܗܘܐ (qušåyå in

1) Simile quid divinavit Ewald l. l. p. 87 not. quem Bernstein l. l. p. XVI not. injuste videtur vituperasse.

ܦ et ܒ) at rukâχâ ponitur in ܐܶܬ݂ܩܰܕܰܫܬ݁ ܒܪܺܝܬ݂ܳܐ ܗܘܳܐ. Post diphthongos *au*, *âi*, *ai* et post suffixa ܗ̇ܝ, ܘܗ̇ܝ, ܢܳܗ̇, ܟܽܘܢ, ܗܽܘܢ, ܝܗܽܘܢ, quorum illa *h* consonam habent p. 41, haec vero, cum ܗ sit mutum, in diphthongum exeunt, ita ut modo *au* et *âi* audiatur, ponitur qušâyâ. Expl.: ܕܰܐܒ݂ܳܐ ܩܰܕܫܶܗ, quem pater sanctificavit Joh. 10, 36 [1], ܫܰܕܰܪ ܠܶܗ ܐܰܚܘܳܬ݂ܶܗ ܠܡܺܐܡܰܪ miserunt ad eum dicentes Joh. 11, 3. ܗ̇ܝ ܕܶܝܢ illa autem vs. 29, ܬܰܠܡܺܝܕܰܘܗ̱ܝ ܕܝܽܘܚܰܢܳܢ, ܐܰܝܟ ܕܝܳܕܥܺܝܬ݁, ܬܰܠܡܺܝܕܰܘܗ̱ܝ disciipuli Johannis 3, 25, ܕܐܰܒ݂ܳܐ ܕܩܰܕܫܶܗ; ܬܰܠܡܺܝܕܰܘܗ̱ܝ ܕܝܽܘܚܰܢܳܢ ܗܘܳܐ, ܘܰܡܫܰܕܰܪ ܠܗܽܘܢ.

Particulae ܠ, ܘ, ܕ, ܒ si ante vocem a consonis ܒܓܕܟܦܬ incipientem ponuntur aspirationem efficiunt, cum per brevem vocalem $\underset{\circ}{e}$ pronuncientur. Cf. infra VII. Vox ܠܘܳܬ݂ semper ruk. habet.

2) Post vocales breves Peθâlîâ et Reβâṣâ, cum consonae eas sequentes sive etymologice, sive per assimilationem, sive servandae vocalis caussa geminatae sint, ideoque ipsae vocalem habeant, etsi brevissimum $\underset{\circ}{e}$. Itaque in ܪܰܒ݁ܳܐ rad. ܪܒܒ, ܠܶܒ݁ܳܐ rad. ܠܒܒ, ܓܽܘܦܬ݁ܳܐ vitis, ܢܰܓ݁ܳܐ rivus, et in feminino ܐܰܦܬ݁ܳܐ, ܚܶܟ݁ܬ݂ܳܐ, ܢܶܣܒ݁ܬ݂ܳܐ. ܚܶܡܬ݁ܳܐ ira cf. ܚَܡَّ; his simile est ܣܰܒ݁ܬ݂ܳܐ עֲבָתָה [2]; praeterea ܩܰܒ݁ܳܐ scutum, ܟ݁ܰܟ݁ܪܳܐ talentum, ܩܶܦ݁ܳܐ rad. ܩܦܠ partic. ăφel, et ܣܰܒ݁ܺܝܟ݂ܳܐ spissus, quamquam ejus ܟ non sit geminatum. Deinde in vocibus etymologice geminatam mediam radicalem habentibus e. gr. ܚܰܒ݁ܺܝܒ݂ܳܐ, ܫܰܒ݁ܺܝܚܳܐ, ܬܰܠܰܓ݁ܳܐ, ܣܰܓ݁ܺܝܐܳܐ et in paɜel, ܫܰܓ݁ܶܠ ɜaggel, ܨܰܕ݁ܶܩ ṣaddeq, ܫܰܕ݁ܰܪ šaddar, ܡܒܰܣܡܳܐ hilari animo, ܒܰܣܺܝܡܳܐ hilaris. De nomine ܡܶܬ݂ܬ݁ܰܪܥܳܐ cum ruk. cf. §. 36, I.

Eodem modo in ܩܶܛܠܶܬ݁ 1. prs. et ܩܶܛܠܰܬ݁ 3. prs. fem. rad. ܩܛܠ et in omnibus aliis verbis gem. ܬ, praeterea in nominibus earundem radicum, ܩܶܛܠܳܐ, ܩܛܳܠܳܐ, ܩܰܛܳܠܳܐ, ܩܶܛܠܳܐ, ܩܛܺܝܠܳܐ, ܩܰܛܺܝܠܳܐ etc. et propter ܢ assimilatum, ܚܶܟ݁ܳܐ = ܚܶܢܟ݁ܳܐ ܚَنَكٌ palatum, ܢܶܩܫܳܐ. ܢܰܩܶܫ, ܢܰܦ݁ܶܩ, ܢܰܦ݁ܳܐ, ܙܶܒ݁ܘܪܳܐ = زَنْبُورٌ vespa, ܢܶܦ݁ܩܳܐ, ܢܶܦ݁ܳܩܳܐ et in verbis primae ܢ, ܢܰܦ݁ܶܠ, ܢܶܦ݁ܩܶܬ݂; praeterea ܐܶܕ݁ܳܪܳܐ, area أَنْدَرٌ cui convenit qušâyâ propter ܢ assimilatum.

Denique ad defendendam vocalem brevem qušâyâ adhibetur in vocibus ܓܰܒ݂ܪ̈ܶܒ݂ܶܐ, ܥܶܕܪܳܐ, ܟܰܕ݂ܒ݂ܳܐ (mandaice מנדאיא neosyr. ܡܢܕܝܐ), al. deinde post praefixum ܐ primae pers. imperf. paɜel, ܐܶܒ݂ܰܕܶܪ, ܐܶܒܰܕ݂ܶܪ = أُبَدِّدْ distribui, dissipavi, ܐܶܩܰܦ݁ܶܕ, ܐܶܩܰܦ݁ܶܪ decurtavi, et in verbo med. ܘ

1) Vox ܒܪܳܐ hic rectius haberet qušâyâ.

2) Tamen ܥܰܒ݂ܬ݂ܳܐ scribitur Joh. 5, 10 sc. B. B.

Digitized by Google

e. gr. ܐܶܓܙܪ, ܐܶܬܓܰܒ = أُكْتُمْ, أَسْتُرْ celabo Mich. astutus fuit. (Bar Ṣināyā) §. 13 B. II. c., et post reliqua praefixa si ipsa et insequens consona vocalem habent, ܬܶܕܰܥ, ܢܶܕܰܥ scies, sciet, ܢܶܬܶܒ sedebit.

Eandem ob caussam in vocibus formae ܩܶܛܠܳܐ et ܩܽܛܠܳܐ tertia radicalis sine aspiratione pronunciatur, e. gr. ܦܶܪܟܳܐ milium, ܩܽܦܬܳܐ casula, ܦܰܓܪܳܐ cadaver sine capite.

Exceptionem radicum primae ܐ vide VI, 2.

3) Post syllabas clausas, quarum vocalis est *ă*, *å*, *ī*, *u*, *e*; syllabis clausis adnumerandae sunt eae quae exeunt in diphthongos *au*, *ai*, *åi* Nro. IV supra.

ă ܥܰܡܛܳܐ, ܟܰܠܒܳܐ, ܕܰܟܬܳܐ, ܪܰܒܬܳܐ, ܢܰܦܫܳܐ in verbis ܡܰܩܛܶܠ, ܐܰܫܟܰܚܬܽܘܢܳܗ, ܐܰܬܶܒ, ܢܶܣܬܰܟܠܽܘܢ Joh. 1, 37, ܬܶܬܟܰܬܫܽܘܢ, ܢܰܦܩܳܢ, ܢܰܦܩܶܬ, ܐܶܬܟܰܬܒܶܬ, ܐܰܦܶܩܘ, ܠܰܟܘܳܬܶܗ, ܢܰܦܩܶܬ, ܢܰܦܩܰܢ, ܐܶܣܰܒ, ܐܶܬܝܰܒ. Omnino media radicalis in åφ3el, šaφ3el corumque derivatis habet qušāyā. Excipiuntur feminina, quorum ܬ interdum rukāχā habet cf. VIII, et post diphthongum rukāχā habet ܚܰܝܬܳܐ. Praeterea ܬܰܫܡܶܫܬܳܐ et fortasse alia; denique participia pa3el, ܡܰܦܩܶܬ.

å ܚܳܪܬܳܐ, ܫܳܟܒܳܐ, ܫܳܦܬܳܐ, ܫܳܒܩܽܘܬܳܐ, ܚܳܒܪܬܳܐ, ܫܳܕܪܳܐ, ܫܳܕܳܟܳܐ, ܪܳܒܬܳܐ, eodem modo in participiis activis, ܥܳܒܕܳܐ, ܫܳܟܒܳܐ, ܫܳܟܒܳܢ, ܫܳܟܒܝܢ, ܢܳܦܩܝܢ, ܫܳܦܪܝܢ, ܫܳܒܩܝܢ, ܪܳܕܦܝܢ, ܪܳܕܦܳܐ, ܫܳܒܪܬܳܐ. Excipiuntur participia verborum ܫܶܦ et ܫܳܦ cf. supra IV, et nomina ܟܳܬܒܳܐ, ܥܳܒܕܳܐ, ܢܳܦܩܳܐ, ܫܳܒܩܳܐ, ܪܳܒܳܐ, ܥܳܒܕܳܐ.

ī ܡܺܐܬܳܐ, ܫܺܒܥܳܐ, ܪܺܒܬܳܐ, ܢܺܕܪܳܐ, ܥܺܩܒܬܳܐ, ܥܺܩܒܳܬܳܐ, ܐܺܕܪܳܐ, ܡܺܐܬܳܐ, ܓܺܒܬܳܐ, ܥܺܩܪܳܐ, ܫܺܒܥܬܳܐ, ܡܺܫܬܳܐ partic. posita, quibus adnumerandum ܬܺܐܬܳܐ cujus ܒ (תְּאֵנָה) assimilatum est. Excipitur ܣܺܝܡܬܳܐ thesaurus. In verbis primae ܐ et ܝ, quorum imperfecta in prima syllaba habent *ī*, ex analogia universali qušāyā in ultima radicali ponitur ܢܺܐܟܽܘܠ, ܬܺܐܟܽܘܠ, ܢܺܐܟܽܠܽܘܢ etc., eodem modo in ܬ secundae personae åφ3el verb. med. ܘ et ܝ c. gr. ܐܰܩܺܝܡܬ, ܐܰܩܺܝܡܬܽܘܢ, ܐܰܩܺܝܡܬܶܝܢ, ܐܰܩܺܝܡܬܳܝ et in tertia radicali ut in ܐܰܬܺܝܬܽܘܢ.

u ܪܽܘܚܬܳܐ, ܪܽܘܚܬܳܐ, ܥܽܘܒܕܳܐ, ܩܽܘܒܪܳܐ, ܫܽܘܚܕܳܐ, ܬܶܫܽܘܒܚܬܳܐ (ita Amira, contra Bernsteinius in lexidio ܬܶܫܽܘܒܚܬܳܐ sicuti ܡܫܽܘܚܬܳܐ Schol. in Job. 6, 2.), ܟܽܘܠܒܳܐ, ܬܽܘܪܥܬܳܐ, ܥܽܘܪܩܳܐ etc. Excipiuntur ܪܽܘܓܙܳܐ, ܫܽܘܒܩܳܐ, ܫܽܘܒܚܳܐ, ܫܽܘܟܬܳܐ, ܡܽܘܪܟܳܐ Joh. 5, 19 alibi cum ܟ. Eodem modo in verbis post syllabas clausas, quae *u* continent, consonae ܒܓܕܟܦܬ habent qušāyā, ܢܶܟܬܽܘܒܽܘܢ, ܐܶܬܟܬܽܘܒ etc.

e Etiam post syllabas clausas, quae continent vocalem *e*, consonae ܩܘܫܝܐ qušåyå solent accipere, tamen hic multa nomina sunt excipienda. Post praefixa verborum (imperf. infinit. reflex. ܐܬ et in metathesi ..ܐܣܛ, ..ܐܨܛ, ..ܐܙܕ, in 1. pers. et 3. fem. perf., in 2. pers. verborum med. *e* et in åφ'el), ܬܬܒܥܘܢ, ܬܬܦܣ, ܢܬܪܐ, ܡܫܬܟܚ, ܡܫܬܡܥ imo ܢܙܒܢܘܢ Joh. 4, 8, ܬܬܦܩܘܢ, ܐܬܒܚܪ, ܐܬܟܬܫ, ܐܙܕܒܢ, ܫܒܩܬ, ܫܒܩܬ, ܦܩܕܬ, ܐܚܒܬ dilexisti. In nominibus, ܚܒܝܫܬܐ, ܫܒܝܩܬܐ, ܢܦܩܬܐ, ܢܦܩܬܐ, ܢܬܝܟܬܐ, ܚܛܝܬܐ, ܣܝܡܬܐ, ܣܘܦܬܐ, ܫܬܝܬܐ, ܟܢܫܬܐ Scholia in Job. 6, 4, ܥܒܕܬܐ, ܐܒܕܬܐ, ܡܬܚܬܢܘܬܐ, ܒܝܬܐ, ܩܫܬܐ, ܫܒܬܐ. Excipiuntur ܫܕܬܐ, ܩܠܬܐ, ܟܠܬܐ, ܟܢܬܐ et magna femininorum copia, quae a radicibus gem. ܥ derivata sunt, ܫܟܝܒܬܐ, ܪܚܝܩܬܐ, ܡܟܝܠܬܐ, ܟܠܝܠܬܐ, ܐܨܬܐ Bar Šin., Bernst. ܐܨܬܐ, ܡܕܝܬܐ, ܗܕܪܬܐ, ܟܪܬܐ, simili modo ܫܢܬܐ = سَنَةٌ, ܚܢܛܬܐ = حِنْطَةٌ et particula ܡܛܠܗܕܐ = ܡܢ ܡܛܠ. Haec igitur proferenda sunt šeneϑå, gezzeϑå, memmeϑum etc.

4. Post vocalem *u*, ʿeṣåṣå, si consonae ܩܘܫܝܐ ipsae vocali instructae sunt, in nomm. formae ܩܘܛܠܐ: ܣܘܟܟܐ, ܪܘܓܙܐ, ܪܘܦܩܐ, ܚܘܪܒܐ, ܚܘܪܒܐ, ܣܘܟܠܐ, ܫܘܒܚܐ etc. ܩܘܪܒܐ, ܫܘܩܦܐ, ܚܘܠܡܐ; ܡܫܘܕܥܢܘܬܐ, ܣܘܦܐ, ܟܘܣܐ, ܦܘܪܩܢܐ, ܩܘܦܐ, ܫܘܒܐ, in aliis tamen vocibus rukåχå invenitur, ܩܘܒܠܐ, ܓܘܒܝܐ, ܟܘܬܪܐ, ܫܘܪܐ, ܦܘܬܓܡܐ, ܡܘܟܟܐ, ܡܘܪܐ, id quod in femininis in ܬܐ locum habere solet, ܓܘܒܬܐ, ܚܘܫܒܬܐ, ܥܘܡܩܬܐ etc. Abraham Ecchell. p. ܣܒ docet, ante ܐ status determinati consonas ܩܘܫܝܐ si praecedit *u*, rukåχå esse instruendas, a qua regula certe nomina a radicibus gem. ܥ ut ܫܘܒܐ etc. excipienda sunt. Secundum hanc regulam igitur ܫܘܒܪܐ, ܟܘܒܪܐ, ܣܘܡܩܐ etc. aspirationem habent, et a priore lege, voces formae ܩܘܛܠܐ in media radicali accipere qušåyå tunc recedentes non habeo nisi ܓܘܦܢܐ, ܛܘܓܢܐ[1]). Ceterum post *u* in forma ܩܘܛܠܐ ponitur qušåyå, quia vocalis brevis, respondet enim forma قُتَّالٌ, contra correptionem defendenda erat, dum ceteris formis, ܡܟܬܒܢܐ etc., ܟܬܒܐ (*û* longum) tali fulcro non opus fuit. cf. IV. adnot.

VI. Rukåχå locum habet:

---

1) Utraque vox peregrina est, quam ob caussam primitiva consonarum *γ*, *χ* pronunciatio est servata, prius ex τέχνη Syris mutatum est, alterum a τήγανον, unde etiam طاجن, est desumtum. En quanta legis constantia in lingua, quam hucusque depravatam plurimi habuerunt.

1) In fine vocum, si non duabus terminantur consonis, ut ܐܪܟ̈, ܫܒܩܬ, seu consonâ, cui praecedit diphthongus *ai* ܫܒܩܬܝ. Itaque scribitur ܫܦܝܪ, ܫܒܩܬ, ܫܒܩܬܝ, eodemque modo in radicibus gem. ܥ ut ܪܒ, ܩܡ etc. Ewald l. l. p. 89 etiam ܫܒ affert. Vox ܚܣܡ aemulatus est cum derivatis tamen qušåyå habet, ita distinguitur a ܚܣܡ (חָסַד) benignus fuit, quod cum derivatis semper rukåχå habet.

2) Post vocales *ă*, *å*, *e*, *ī*, *u* si nec compensativa nec characteristica geminatio locum habet cf. V, 2.

ă In åφ̔el et šaφ̔el ܐܟܬܒ, ܐܦܩܕ, ܐܪܟܒ, ܐܬܒ, ܐܘܬܒ etc. ܫܥܒܕ, palpel ܟܒܟܒ, èϑpa̔al ܐܬܟܬܒ. Excipiuntur formae verborum med. ܐ quod scio horum ܐܟܐܒ, ܐܟܐܒ, et verborum med. ܘ, ܐܩܝܡ, ܐܛܝܒ, ܐܩܝܡ, quorum *ă* primae syllabae per qušåyå servatur. In nominibus ܬܒܥܐ, ܟܒܪܐ, ܫܒܠܐ, ܩܛܠܐ etc. et in particulis, quae habent ܐ prostheticum, ܐܝܟܢ, ܐܦܠܐ, ܐܟܐ, ܐܬܪܐ, ܐܟܣܝ, ܐܟܣܐ, praeterea ܟܒܪ, ܟܒܝܪܐ. Denique in derivatis radicum primae ܐ, quorum *ă* (ḁ) pro semivocali e̥ propter naturam gutturalem consonae ܐ est positum, ܐܟܠܐ pro ʼe̥χîlå, ܐܬܟܢܫܐ, ܐܟܪܐ, ܐܟܠܐ, excipitur vero ܐܟܪܐ. De hac semivocali cf. §. 35, III.

Nota, grammaticos et lexicographos unanimi consensu dicere, ܐܒܐ, (ruk. ܒ) esse patrem carnalem sed ܐܒܐ (quš. ܒ) patrem spiritalem. Sed cf. e. gr. Evgl. Joh. harql. 4, 53, 22; 11, 41.

e in nominibus ut ܕܒܪܐ, ܕܒܫܐ, ܫܒܝܠܐ, ܐܒܪܐ, ܐܕܪܐ, ܕܒܝܠܐ al. excipitur ܐܕܪܐ area = أَنْدَرٌ et אִדְּרָא cujus ܢ cum ܕ coaluit, cf. V, 2, et ܦܪܕܬܐ = פְּרָדוֹת granum, cf. IV. adnot. Ita et ܡܟܬܒܢܘܬܐ, ܡܟܬܒܢܘܬ, ܐܟܦܐ etc.

Post praefixa imperfectorum et infinitivorum, ܢܟܬܘܒ, ܢܟܬܒ, ܡܟܬܒ, ܡܟܬܒܘ; exceptionem vide V 2; in affixo 1. pers. perfecti ܫܒܩܬ se̥γdeϑ, in ultima radicali pa̔el, åφ̔el et šaφ̔el, èϑpe̔el etc., ܩܒܪ, ܟܬܒ, ܐܫܒ rad. ܫܒܒ, ܡܕܒܪ, ܐܬܢܟܝ eorumque derivatis, ܡܟܬܒ etc. In verbis primae ܐ, ܐܟܠ, ܐܡܪ, ܐܬܐ, et in particip. act. ܟܬܒ, ܫܦܝܪ. In particulis ܕܝܢ. In vocibus quarum *ê* ex *ai* contractum est, e. gr. ܒܝܬ (sed ܒܝܬܐ).

å in nominibus, e. gr. ܐܟܐ, ܫܒܐ, ܐܕܡܐ, ܟܬܒܐ, ܣܦܪܐ, ܟܬܝܒܐ, ܩܛܠܐ et in omnibus formis pluralis femininorum ܡܟܬܒܢܘܬܐ, ܡܠܟܘܬܐ etc. Pro ܐܬܒܢܐ alibi scribitur ܐܬܒܢܐ Joh. 10, 1, 8; pro ܡܥܕܪܢܐ adjutor, Bernst. lexd. praebet ܡܥܕܪܢܐ. In ultima rad. verborum med. ܘ ܩܡܬ, ܛܒܬ, ܕܒ, ܕܒܬ, ܕܒܬ etc.

î in nominibus ut ܐܝܟܐ, ܟܬܝܒܐ, ܡܟܬܝܒܐ, ܡܫܝܚܐ etc. excipitur ܬܪܬܝܢ cf. V, 3. In verbis primae ܐ et ܝ, ܝܬܒ, ܐܬܐ, ܐܬܝܬ etc. et in

ȧφel verb. med. ܘ et ܝ, ܐܘܬܒ, ܐܝܢܩ et in participio passivo, ܡܘܬܒ, ܡܝܢܩܐ fem. ܡܘܬܒܐ. Ita et in ܡܩܝܡ, ܡܩܝܡܬ, ܡܩܝܡܬ = ܐܢܬ ܡܩܝܡ.

u si sequitur consona vocali destituta, ܡܘܬܒܢܐ, ܡܘܕܥܢܐ, ܟܘܬܪܐ, ܡܘܩܕܫ, ܬܘܕܝܬܐ eodem modo in fine vocum ܡܘܬܪ, ܥܡܘܪ, ܢܡܘܬ, ܢܩܘܕܬ, ܬܩܘܬ etc.

Excipiuntur ܦܘܬܩܐ, caupona, *πανδοκεῖον*? ܦܘܬܩܐ? ܦܘܬܩܐ cf. V, 4.

e̥ Post vocalem brevissimam e̥ consonae ܒܓܕܟܦܬ ubique rukåχå habent, ܬܓܪܐ, ܣܦܪܐ, ܡܫܝܚܐ, ܟܬܒ, ܥܒܕܬ, ܐܦܐ, ܟܬܒ, ܢܦܩ idemque pertinet ad praefixa verborum ܬ, ܢ, ܐ, e. gr. ܢܬܒܪܐ, ܢܬܒܪܐ, ܬܬܒܪܐ, sed ܐܬܒܪܐ V, 2. Eodem modo post mediam geminatam radicalem conj. paꜥel et eϑpaꜥal cum derivatis, itaque ܡܫܒܚܢܐ, ܡܫܬܒܚܢܘܬܐ etc. Cave tamen ne participiorum tertiae radicali apponas rukåχå, quorum e̥ neglectum est, ita ut qušåyå habeant ܦܩܕܐ V, 3.

Suffixum pronominale ܟܘܢ semper rukåχå habet, ܦܩܕܟܘܢ, ܡܠܟܟܘܢ, in plurali vero V, 3 qušåyå ܦܩܕܬܟܘܢ.

VII. Particulae ܒ in, ܠ ad, ܘ et, ܕ pronomen relativum, ante syllabas, quae vocalem habent sola brevissima vocali e̥ instruuntur ܒܒܝܬܐ beβaitå, ܠܡܠܟܐ le̥malkå, ܘܢܠܝܙܐ we̥nelize, ܕܢܐܡܪ de̥nimar, at si consona sequitur, quae nihil nisi semivocalem habet, per *a* pronunciantur, ܒܢܚܫܐ bane̥hȧšå, ܠܢܚܫܐ, ܘܢܩܝܡ wane̥qim, ܕܢܡܘܬ dane̥muϑ. Eadem lex valet si una harum particularum cum alia conjungitur, itaque dicitur ܘܠܡܠܟܐ wale̥malkå, ܘܒܢܚܫܐ we̥βane̥hȧšå, ܘܕܠܒܡܕܝܢܬܐ we̥ðale̥βame̥ðiϑå etc.

Ante voces monosyllabicas, quarum media, interdum et ultima littera est ܐ, particulae ܒܘܕܠ vocalem *a* sibi adsciscunt. ܕܦܐܐ, ܘܠܐܠ, ܕܦܐܐ, ܕܠܐ daφe', dale', quia prima forma fuit daφe̥'e, dale̥'e ex qua postquam ܐ in pronunciatione evanuit, *a* primae syllabae servatum est[1]). Pluralia quoque harum formarum *ă* tribuunt praefixis, quod apparet in versu septem syllabis constante

1) In Bibl. Polygl. Londin. et in Gutbiriana N. T. editione paucae occurrunt exceptiones, ut Eph. 6, 15. ܘܣܐܢܘ *et calceate*. Ed. Urm. habet ܘܣܐܢܘ. In versibus plerumque vocalem *a* additam invenimus, e. gr. ܘܐܠܦ Ephr. Carm. Nisib. ed. Bickell 2, 201, 205, ܕܐܠܗܐ Knös Chst. 77, 16; tamen interdum *a* deest, ita ut nova syllaba non exoriatur. E. gr. in versu dodecasyllabo Knös 81, 8:

ܥܡܠܟܐ ܡܠܟܐ ܡܠܟ ܡܫܡܫ ܡܠܟܘܬܐ ܕܐܠܗܐ ܗܘܐ

quod locum habet, si ante ܒ, ܕ, ܘ, ܠ vocalis praecedit, uti etiam in versu ܠܡܠܐܟܐ ܘܡܠܟܘܬܐ, quinque syllabis constante. Cf. Bickell l. l. p. 35.

ܬܫܪܝ ܕܡܢܝܚ ܠܠܝܐ October qui recreat fessos

ܡܢ ܚܠܐ ܘܫܘܒܐ[1] ܕܩܝܛܐ pulvere et aestu aestatis,

ubi legendum est: tešrây damenîh lalayyâ pro lale'ayyâ. Amira p. 81, Assem. B. O. I. 93, Abrah. Ecch. p. ܡܘ. Ante voces incipientes a syllaba *ă*, ..ܐ et ĭ, ..ܐ, sine vocali apponuntur ܒܐܠܗܐ ballâhâ pro be'alâhâ, ܠܐܠܝܕܐ lilidâ pro le-îlidâ; denique ante voces ܫܬܐ sex, (Jos. Acur. scribit ܐܫܬܐ), ܣܪܛܐ linea, ܩܕܡ antea, vocalis *e* adhibetur, ܐܫܬܐ, ܐܩܕܡ, ܐܣܪܛܐ, idemque valet in vocibus graecis ut ܐܣܛܕܝܘܢ *στάδιον*, ܐܣܛܘܟܣܐ *στοιχεῖα*, ܐܣܛܦܢܘܣ *στεφανός*, ܐܣܛܪܛܝܘܛܐ *στρατιῶται*, ante quas, etsi ܐ non scriptum est, ܥܨܒ habent *e* ut ܣܛܪܛܝܘܛܐ etc.

Haec praemittenda fuerunt, antequam doceri potuit, quid concursus harum particularum cum aliis vocibus efficiat in positionem punctorum qušâyâ et rukâχâ. Cum particulae, de quibus agitur, enclyticae cum aliis vocibus omnino coalescant, facile exspectatur propter novas syllabas clausas, quae inde exoriuntur, insequentem litteram ܒܓܕܟܦܬ accipere qušâyâ, ita ut scribendum sit ܕܒܝܬ (ܒ post syll. clausam[2]), *at haec exspectatio fallitur. Positio punctorum qušâyâ et rukâχâ immutata retinetur, et prima consona, cum post* ܥܨܒ *certe semivocalis e audiatur, semper rukâχâ habet.* Itaque scribitur ܕܟܬܝܒܐ ܗܘ hâi daχeϑîβâ, ܕܒܫܡܝܐ Joh. 15, 25, ܕܒܫܡܝ 13, 14, ܕܦܩܕܬ 14, 31, ܕܟܬܒܬ 13, 5, ܕܡܟܢܫܝܢ dameχannešîn, ܘܟܕ, et si duae particulae conveniunt ܘܕܒܟܠܗܘܢ 2, 19, ܘܒܟܬܒܐ ܕܟܬܒܢ 14, 17, ܕܒܟܬܒܐ. Una tamen in re Syri ab hac lege abierunt, nam post ܘ et ܕ praefixum futuri, ubicunque vocali destitutum est, accipit qušâyâ et dicitur ܕܬܟܦܫ dateφasse, ܘܬܟܦܫ, at ܕܬܟܦܫܘܢ plur. cf. Bernst. l. l. p. XVIII. idemque efficit particula ܘ in insequentem consonam ܕ sive est nota relationis sive pertinet ad radicem, ergo scribitur ܘܕܪܫܗ waderâšeh Joh. 12, 38, ܘܕܢܕܥ wadeneda' 17, 23, ܘܒܪܟܘ wedβareχuu (sic!) 14, 3, ܘܕܪܘܪܒܝܢ waderaureβîn 14, 12. Cujus rei causam vide supra IV. adnot. in fine. Scilicet ad servandam vocalem particulae prima consona vocis in pronunciatione geminata, deinde certe aspiratione privata est, quod cum in ceteris

1) Assem. l. l. ܕܚܠܐ praestat tamen Amirae lectio.

2) Hanc legem ignoravit Uhlemann gr. p. 9 et J. W. Wenig cum in chrestom. syriaca (Oeniponte 1866) p. 1—16 in his et similibus vocibus proprio Marte semper qušâyâ falso posuerit. Omnia secundum legem sunt emendanda.

imperfecti praefixis punctis notari non potuerit, in sola littera ܬ hodie observatur, et in ܕ relativo.

VIII. Terminatio femininorum ܬܐ pronunciatur per qušåyå post syllabas clausas, quarum vocalis est *i*, *å*, *u*, *e*; ita ܚܝܪܬܐ, ܩܪܝܢܬܐ, ܡܕܝܢܬܐ, ܫܠܝܚܘܬܐ, ܗܕܝܘܛܘܬܐ, ܕܫܡܫܘܬܐ; ܚܪܘܬܐ, ܥܢܕܪܬܐ, ܝܠܝܕܬܐ, ܨܠܘܬܐ, ܓܘܢܬܐ, ܫܡܬܐ, ܕܪܬܐ, ܫܪܝܪܬܐ, ܟܠܝܠܬܐ, ܐܘܪܚܬܐ, ܐܪܙܬܐ, ܠܒܫܬܐ; ܩܠܝܬܐ, ܥܠܝܬܐ, ܚܠܝܬܐ. Cf. V, 3.

E contrario vero rukåχå ponitur, si consonam ܬ praecedit consona semivocali ܘ instructa, quod accidit femininis radicum med. gem. ܐܡܬܐ, ܥܠܬܐ, ܐܒܬܐ, ܟܠܬܐ, ܪܒܬܐ, ܥܡܬܐ, ܡܫܬܐ, ܚܬܐ, ܓܒܬܐ, ܒܝܬܐ, quorum analogiam sequitur ܫܒܬܐ sabbatum et ܫܢܬܐ, ܫܶܢܬܳܐ somnus et ܒܪܬܐ baϑå filia, porro nominum formae ܩܛܠܬܐ, ܩܛܘܠܬܐ, ܩܛܝܠܬܐ ut ܡܠܟܬܐ, ܚܪܒܬܐ, ܩܪܝܬܐ, ܥܒܕܬܐ, ܡܫܡܫܢܘܬܐ, ܐܚܬܐ, ܫܠܒܬܐ, ܓܠܘܬܐ, ܫܢܝܬܐ, ܥܠܬܐ, ܟܢܘܫܬܐ, ܡܫܝܚܘܬܐ, ܩܪܝܬܐ etc. ܦܘܪܫܢܘܬܐ. Denique rukåχå apparet in terminatione abstractorum ܘܬܐ, e. gr. ܡܠܟܘܬܐ, ܡܫܝܚܘܬܐ, ܥܒܕܘܬܐ etc. et in pluralis forma ܘܬܐ, ܡܠܟܘܬܐ, ܐܒܗܬܐ etc.

ܬ vero post syllabam clausam cujus vocalis est *ă* plerumque non qušåyå habet sed rukåχå, ut ܣܦܪܬܐ, ܩܕܡܬܐ, ܡܕܝܢܬܐ, ܫܘܩܬܐ, ܚܟܡܬܐ, ܥܠܡܬܐ, ܐܓܪܬܐ, ܩܪܝܬܐ, ܡܫܚܬܐ, ܡܠܟܬܐ, ܦܪܫܬܐ, ܡܓܪܬܐ, ܟܢܫܬܐ, ܡܥܪܬܐ, lacuna, ܐܦܪܬܐ, ܒܣܬܐ, ܟܪܣܬܐ, ܡܫܡܫܬܐ, ܡܪܟܒܬܐ, ܡܕܒܪܬܐ, ܡܪܟܒܬܐ.

In his (et fortasse etiam aliis) vocibus qušåyå apparet: ܡܠܟܬܐ, ܡܫܚܬܐ, ܡܥܣܪܬܐ, ܚܪܒܬܐ, ܡܥܒܪܬܐ, ܬܫܒܘܚܬܐ, ܬܪܥܝܬܐ, ܟܪܝܗܬܐ, ܠܚܡܬܐ, ܡܚܙܪܬܐ [1]).

Denique in fem. formae ܬܩܛܠܬܐ, ܬܩܛܘܠܬܐ qušåyå ponitur ܬܫܒܘܚܬܐ, ܬܫܡܫܬܐ, ܬܫܒܘܚܬܐ, ܬܫܡܠܝܬܐ, ܬܟܫܦܬܐ al.

IX. In nominibus quinque consonis constantibus, antiquior vocalismus ferebat ut media radicalis syllabam clausam sequeretur, unde factum est, ut hodie media radicalis, quae tertia vocis consona est, qušåyå accipiat, prima et tertia vero, quae secundam et quartam vocis consonam efficiunt, rukåχå. Itaque ܡܠܟܬܐ pro malkatū, ܡܕܒܚܐ = ܡܰܕ݂ܒܚ, ܡܥܒܕܢܐ, ܬܫܒܘܚܬܐ, ܡܫܟܢܐ, ܡܟܪܙܐ et feminina for-

1) Abraham Ecchel. p. ܦܗ dicit ܬ fem. post binas syllabas vocali instructas, quarum ultima est syllaba clausa, accipere qušåyå, a qua regula certe ea nomina excipiuntur, quae modo enumerata sunt.

mac ܡܰܟܬܳܒܳܐ etc. modo allata. Eadem positio punctorum qušåyå et rukåχå in nominibus sex consonarum, locum habet, quarum insuper quinta rukåχå accipit, ut ܬܰܠܡܺܝܕܬܳܐ, ܬܶܫܒܽܘܚܬܳܐ, ܡܰܕܒܪܳܢܘܬܳܐ, ܐܶܦܺܝܣܩܽܘܦܘܬܳܐ, ܪܶܥܝܳܢܘܬܳܐ, ܠܶܘܝܳܬܳܐ al. et femin. allata cum exceptionibus. Praeter feminina allata a lege redeunt ܐܶܓܰܪܬܳܐ, ܡܰܠܟܬܳܐ, ܥܶܙܪܬܳܐ, ܡܶܥܒܪܬܳܐ.

X. Si eadem consona ex ܒܓܕܟܦܬ, non intercedente vocali, bis adest, ita ut prior rukåχå, altera qušåyå proprie debeat accipere, id quod saepissime locum habet in ܬ conjugationis passivae ut, ܐܶܬܬܰܩܰܢ, ܐܶܬܬܠܺܝܡ etc., vel si consonae eorundem organorum e. gr. dentalis cum dentali concurrunt, vario modo grammatici et scribae qušåyå et rukåχå adhibent. Amira enim utrumque punctum, uti ex legibus primariis sequitur, ponit, e. gr. ܐܶܬܬܪܺܝܡ, ܐܶܬܬܰܩܰܢ, ܐܶܬܬܣܺܝܡ, ܐܶܬܬܠܺܝ, ܐܶܬܬܚܶܪ, alii vero, cum consonae in unam coalescant, inter utramque *unum* qušåyå pingunt e. gr. ܡܶܬܬܪܶܡ, ܡܶܬܬܩܰܢ, ܡܶܬܬܠܶܐ, ܐܶܬܬܢܺܝܚ, ܡܶܬܬܩܰܒܠܺܝܢ; hoc qušåyå in aliis libris altiore loco ponitur, ܐܶܬܬܣܺܝܡ, ܡܶܬܬܰܩܰܢ, praeterea et hunc in modum pingitur ܐܬܬ, ܐܬܬ, ܐܬܬ, ܐܬܬ, qua in scriptione vestigia varia pronunciationis latent, alii enim *ét*, alii *éϑt* dicebant. Concurrentibus ܕܬ Amira rukåχå et qušåyå prout lex postulat, tribuere solet, ܚܕܬܳܐ, ܥܕܬܳܐ, ܚܶܕܬܳܐ, alibi rukåχå omittitur ܣܳܗܕܬܳܐ, ܣܗܕܘܬܳܐ.

Si vero earundem concurrentium prior qušåyå habet, posterior rukåχå, cum tales consonae intercedente ܫ coalescere non possint, utrumque punctum servatur, e. gr. ܐܰܕܬܳܐ, ܐܶܕܬܳܐ, ܡܶܬܦܰܩܕܺܝܢ, ܐܶܬܟܬܶܒ.

XI. Voces ex aliis linguis depromtae Syrorum legibus non sunt adstrictae, retinetur enim, quoad fieri potest pronunciatio primitiva. Ita scribitur ܟܠܰܡܽܘܣ χλαμύς, ܟܺܝܠܺܝܪܟܳܐ χιλίαρχος, ܦܺܝܠܺܝܦܶܐ Φίλιππε, ܐܰܦܳܘܟܪܺܝܣܺܝܣ ἀπόκρισις, ܣܦܽܘܓܳܐ σπόγγος, ܐܰܪܟܽܘܢ ἄρχων, ܟܪܺܝܣܛܝܳܢܳܐ χριστιανός, ܟܪܺܝܣܛܳܘܦܳܘܪܳܘܣ χριστοφόρος, ܦܰܘܠܳܘܣ Παῦλος, ܦܶܛܪܳܘܣ Πέτρος, ܓܪܺܝܓܳܘܪܺܝܳܘܣ γrigorios, ܓܺܝܘܪܓܺܝܣ gorgis, ܓܶܐܳܘܡܶܛܪܺܝܐ γεωμετρία, ܐܶܘܰܢܓܶܠܺܝܳܘܢ εὐαγγέλιον, ܠܰܡܦܺܝܕܳܐ lampiδå. Pro κ et τ graeco vero non ܟ et ܬ scribuntur sed ܩ et ܛ, ξ exprimitur per ܩܣ e. gr. ܛܰܩܣܳܐ τάξις, ܠܶܩܣܺܝܣ λέξις. Verbis graecis Bar Hebraeus adnumerat ܐܦܣ, ܦܺܝܣ, quod semper ܦ habet. In persicis et hebraeis vocibus idem valet, itaque scribitur ܐܶܓܳܪܳܐ, إنْجَار (pers.?) tectum, ܐܺܝܓܰܪܳܐ, ἀσκάνδαι legatus, ܐܶܓܰܪܬܳܐ, ἀγγαρεύειν, epistola, ܣܶܕܺܝܢܳܐ σινδών, סָדִין, scr. sindhu copt. ϣεντω, ܟܬܳܢܳܐ, ܟܬܳܢܬܳܐ, كَتَّان, כְּתָנָא, ⲉⲛⲧⲟ cf. قُطْن, ܦܶܕܬܳܐ = אֵפוֹד, ܨܶܦܪܳܐ = צִפֹּר,

ܟܡܝܒܐ = לִוְיָתָן; ܐܣܛܪܘܬܘܩܡܠܘܣ = شُترمُرغ struthiocamelus. Arabicum ثُرَيّا Plejades redditur ܬܘܪܝܐ, الدَّبَرَان Aldebaran stella, ܥܝܘܬܐ Bar Hebr. Schol. in Job. 9, 9 ed. Bernstein, ܩܘܦܐ, कपि simia.

XII. Sub finem de consona ܦ agendum est, de cujus pronunciatione grammatici varias opiniones protulerunt, nam cum alii (Schaafius Opus aram. p. 7 et Jahn Aram. Sprachlehre p. 14) falso contenderint, ܦ semper esse *φ*, alii rectius statuerunt duplicem pronunciationem, 'ut Masius gramm. ling. Syr. p. 8 (Bibl. Polygl. Antwerp. tom. VI.), Amira et Assemanus. Quibus tamen obstare videtur Ambrosii Thesei testimonium, dicentis (*Introduct.* in chald. ling. fol. 78. a. et b.): *cum Elias sacerdos ad Lateranense Concilium Romam a Petro, Patriarcha Antiochiae, missus fuisset et mihi postmodum in litteris latinis erudiendus in canonica nostra pacis Romae per biennium pontificis jussu traditus, vix unquam ac non sine gravi molestia ac difficultate p proferre poterat. His tunc quotidianis meis calcaribus stimulatus — — — balbi alicujus hominis instar — — nescio quid in illius verbi* (Papa) *prolatione secum prius immurmurare videtur ac demum in ipso pressu oris quodam cum impetu ex ore impulsum emittit, nonnihil immoratus p ipso saepius interrupto et* (*si dicere fas est*) *pipizato Ppappam tandem cum geminatis p enuntiabat.* Quod testimonium ea ratione Hoffmannus reici posse censebat, ut statueret, in singulari oris indole Eliae illius hancce pronunciationis proprietatem positam fuisse.

Tota res explicatur loco Josephi Acurensis p. ܨܣ qui docet:

واما الفا لها ثلاث انواع واضراب تسمى مركّكة مقشّية ومفرقعة ف المركّكة أمو ܦ ܢܦܫܐ ܢܦܩ ܢܦܩܬܐ وما يشابه ذلك وف المقشية أمو ܦܬܘܪܐ ܦܬܟܪܐ وف المفرقعة ܦܝܪܝܘܢ ܦܪܨܘܦܐ ܐܘܣܦܐ ܦܘܠܘܣ ܘܫܢ

h. e. Consona ܦ triplici ratione pronunciatur, quarum una dicitur ܡܪܟܟܬܐ aspirata, altera ܡܩܫܝܬܐ non aspirata, tertia مُفَرْقَعَة, ad tertiam hanc classem pertinent ܦܘܠܘܣ *Παῦλος*, ܐܘܣܦܐ *ὕσσωπος*, ܦܝܪܝܘܢ *πυρεῖον*, ܦܪܨܘܦܐ, (mihi ignotum), itaque voces non syriacae sed graecae. Earum *π* vero Syris sonum difficillimum fuisse Ambrosii verba innuunt, atque cum dicat, Eliam in pressu oris quodam cum impetu ex ore sonum impulsum emisisse et aliquantulum immoratum sono consonae *π* saepius interrupto et *pipizato p-pap-pam* cum geminatis *p* pronunciasse, eandem soni naturam describit,

quam Acurensis مُفَرْقَعَة appellat. In Qâmûso enim فَرْقَعَ explicatur *retroflexit collum et digitos*, deinde idem est quod نَقَضَ[1]) *efficere ut articuli crepitum edant;* تَفَرْقُعٌ et اِفْرَنْقَعٌ nom. act. فِرْقَاعٌ est crepitum ventris emisit, tali sono igitur Syrorum ܦ مُفَرْقَعَة sive, ut Ambrosius vult, *pipizatum* simile fuit. Praeter hunc graecae mutae π sonum exstat ܦ aspiratum et non aspiratum, et Syros illud π difficile produxisse, etiam eam ob causam maxime est credibile, quod Arabes quoque hoc sono π carent atque Aethiopes propriam litteram Pâ ፐ ad eum designandum introduxerunt, quorum Pait ጰ cum ጠ et ፀ conjungendum, non graeco π respondet, et in vocibus vere aethiopicis invenitur. Dillmann aeth. gram. § 28.

Jam si ܦ مُفَرْقَعَة est graecum π, et ܦ cum rukåχå graecum φ, de qua re omnes conveniunt, quaeritur quid sit ܦ cum qušåyå; et ad hanc quaestionem nihil habeo, quod respondeam, nisi videri ܦ cum qušåyå lenius, labiis non tam firme clausis ut in π solet fieri, pronunciatum esse, itaque ejus sonus fuit suspensus inter φ et π, cum neutro tamen convenit. Apud Neosyros ܦ paene exstinctum est, cum vocalibus producit diphthongos, alibi in ܦ mutatum est, cujus pronunciationem accuratius describere Stoddartus est oblitus.

Cum hac Acurensis opinione Bar Hebraeus non solum convenit, verum etiam quartam consonae ܦ pronunciationem addit. Primum enim affert ܦܐ ܝܘܢܝܐ, π graecum, quod nunquam accipit rukåχå, cap. I. vs. 285 ed. Bertheau, idque obvium est in ܦܪܨܘܦܐ, ܐܘܦܐ, ܠܡܦܝܣܢܐ i. e. deprecanti a forma ܐܦܝܣ πείθω B. H. l. l. II. 235, et ab hoc diversum est ܦܐ ܩܫܝܐ in vocibus ܐܦܫܐ uvae passae, ܐܦ etiam, ܢܦܫܐ anima, ܢܦܬܠܝ Naφtâli, ܝܦܬ Japhet, ܪܦܫܐ vannus. His accedit ܦܐ ܡܪܟܟܐ in vocibus ܡܦܘܠܬܐ casus, ܦܦܐ tabula, ܡܦܘܚܝܬܐ afflatus, ܦܠܓܐ rivus rad. ܢܦܚ, itaque habemus Acurensis ܦ مُفَرْقَعَة, مُرَكَّكَة et مُقَشِّيَة, quod ita recte sese habere etiam inde intellegitur, quod uterque in duobus prioribus generibus eadem affert exempla.

---

1) Qâmûs: (نَقَضَ) الفعل كَنَصَرَ وَضَرَبَ وَأَنْقَضَ أَصَابِعَهُ ضَرَبَ بِهَا لِتُصَوِّتَ وبالدَّابَّةِ الصَّقَ لسانه بالحنك ثم صوّت فى حَافَتَيْهِ.

Tribus his generibus deinde quartum addit Bar Hebraeus vs. 294, ubi dicit:

ܘܦܐ ܬܘܒ ܪܟܝܟܐ . ܡܢܘܩܕܐ
ܟܕ ܠܐ ܡܚܝܠܐ . ܐܝܟ ܕܦܪܬܐ ܕܢܦܫܐ ܪܦܦܐ .
ܓܦܬܐ ܥܩܒܐ ܘܫܘܦܐ

Iterum modo peculiari aspirationem subit ܦ etiamsi vocali instructum est, ut in vocibus fimus, spiritus, nictus oculi, vitis, talus, frictio.

Qua in re vero hujus pronunciationis peculiaritas posita fuerit accuratius definiri nequit.

Insequentes Bar Hebraei versus 296—301 perperam intellecti collatis Acurensis de ܦ canonibus illustrantur. Acurensis p. ܨܒ dicit: اعلم ان الفا المركّكة لم تقع فى اول اسم ولا فى اخره ولم تتركك اذا سقط عليها احد الزوايد الا ف ܦܬܟܪܐ ✻ ثم اعلم ان ليس ف متحركة تكون مركّكه بل مقشّية ولا ف ساكنة تكون مقشّية بل مركّكة افهم ذلك ✻

Secundum Acurensem igitur ܦ initiale et finale nunquam aspirationem habet, neque eam accipit post ܨܘܡ̈ܐ (الزوايد) excepta voce ܦܬܟܪܐ. Contra ܦ vocali instructa semper est durum, at sine vocali semper aspiratum. Falsam hanc legem, quam haud dubie ex antiquiore grammatico, Bar Hebraeo noto, desumsit, impugnat Bar Hebraeus vs. 296—301, qui ita sunt vertendi: Consonam ܦ in initio vocum post ܨܘܡ̈ܐ (ܡܫܡܫܢܐ = الزوايد) cum aspiratione profer et lege: ܒܦܬܐ et ܒܦܘܡܐ et ܒܦܠܓܐ et ܒܦܪܨܘܦܐ, (at per vocem) ܒܦܬܟܪܐ [in lapidicina] nemo te in errorem ducat, (dicens) hanc solam cum aspiratione profer. Eodem modo circa ܦܐ aspiratum errat, qui dicit, eam nunquam vocali esse instructam, non enim attendit ad voces ܦܦܫܐ et ܪܦܢ idolum *Ῥαιφάν* Am. 5, 26, LXX, Hxpl. neque ad ܢܦܩ, ܢܦܠ, ܢܦܫ, ܢܦܚ, ܢܦܨ.

Haec de usu punctorum qušāyā et rukāχā sufficiant. Canones grammaticorum collegi et disposui, eorumque caussas explicare conatus sum, ad enumerandas exceptiones in tantis lexicorum defectibus haud omnia colligi potuerunt. Alii quae hic sunt proposita augebunt, emendabunt, si quis vero emendandi studio trahitur, memoria teneat, codicum variorum in his punctis ponendis variam esse consuetudinem, sive pro temporis sive pro loci diversitate.

Speciminis loco edo e codice Orphanotrophei Halensis qui ordinem baptismi nestorianum continet, carmen Nestorianis decantatum postquam infans recens baptizatus sponsori traditus est.

ܦܪܘܩܢ ܕܒܩܢܘܡܗ ܚܕܬ ܥܘܠܡܐ.
ܘܫܟܠܠ ܐܡܪܐ ܬܡܝܡܐ
ܘܢܛܪܝܘܗܝ ܐܠܗܐ ܕܫܘܒܚܐ.
ܡܢ ܟܠܗ ܕܡܚܒܠܢܘܬܐ܀
ܗܐ ܫܡܫܐ ܐܡܪܐ ܚܕܬܐ:
ܘܒܫܡܐ ܕܡܚܒܠܢܘܬܐ
ܕܚܘܪܝܢ ܡܢ ܒܗ ܡܚܝܐ:
ܫܒܘܚܐ ܕܡܫܒܚܢܘܬܐ..
ܡܢ ܟܠܗ ܢܟܝܢ ܒܗ ܢܛܪܝܘܗܝ:
ܢܟܝܢܐ ܘܥܝܢ ܒܝܫܬܐ.
ܘܡܢ ܡܟܐ ܕܡܚܒܠܢܘܬܐ.
ܢܟܝܐ ܠܗ ܡܚܒܠܐ ܫܝܕܐ܀
ܐܡܪܐ ܗܘ ܕܬܫܡܫܘܢ.
ܘܢܦܠܘܢ ܐܬܝܠܗ ܟܝܢܐ
ܕܢܛܪ ܡܢ ܟܠܗ ܟܠܢܐ
ܚܝܐ ܒܗ ܟܪܐ ܕܟܠܗ..

Adnot. Vs. 2 ܬܡܝܡܐ c. quš. ܬ, radix ܬܡ, sed vs. 5 ܚܕܬܐ rad. حدث, utrumque contra canones, sed et Amira p. 161 scribit ܚܕܬܐ fem. Vs. 13 ܕܬܫܡܫܘܢ error scribae est pro ܕܬܫܡܫܘܢ, ita et vs. 16 ܟܪܐ pro ܟܪܐ.

§. 17.

Marhetânâ et Mehaggyânâ.

I. *Marhetânâ* linea superna est litteram unam vocali destitutam ante aliam indicans, ut ܡܠܟܬܐ malkeϑâ (regina), ܥܙܩܬܐ ʒezqeϑâ (annulus), ܐܬܩܒܪ éϑqeβar (sepultus est). Nomen ipsum hujus lineae ܡܪܗܛܢܐ *currere faciens* a verbo ܪܗܛ (currere) derivatum aptissimum est; litteram enim, cui hoc signum imponitur, cursu quodam et velociter legendam esse docet. Cum tali modo vocis pondus quasi allevetur arabice Marhetânâ dicitur التَّخْفِيف, e contrario vero Mehaggyânâ التشديد Jos. Acur. p. ܠ, qui vero horum signorum usui non magnam utilitatem videtur tribuere, dicens فان ذلك كان عادة القدما et haec quidem fuit consuetudo proavorum.

II. *Mehaggyânâ* linea inferna est litteram vocali destitutam cum vocali, plerumque *e*, rarius *a* efferendam esse docens, ut ܕܚܠܬܐ dehelϑâ (timor), ܡܕܢܚܐ madenhâ (oriens), ܢܒܢܝܢ neβanyân (aedificabunt f.). Cujus lineae nomen a voce ܗܓܝܢܐ syllaba deri-

vandum est; forma est participium nominale, verbi ܗܓܐ in pa‛el, unde et ܗܓܝܐ syllaba, et participium nihil potest significare nisi, *syllabam efficiens*, *syllabam efferre jubens*. Amira vertit *meditari faciens*, J. D. Michaelis gram. syr. p. 42 *distincte in syllabas dispesci jubens*, utrumque non satis accuratum est.

III. Cf. Ewald Abhdlg. zur orient. u. bibl. Litteratur p. 91. Marheṭânâ, quod Neosyris dicitur ṭalqânâ, ܛܠܩܢܐ, apud hos sicuti et in antiquis libris manuscriptis virgulâ obliquâ indicatur, ita ـ, ܐܙܠ = ܐܙܠܢܐ eo, I am going. Invenitur in initio vocum, si prima consona in pronunciatione omittenda est e. gr. ܐܚܪܝܬܐ hriϑâ, ܗܘܐ wâ copula, ܚܢܢ nan nos, ܐܢܬܘܢ ton vos; in media voce indicat consonam, cui superscriptum est, vocalem non habere, ܠܒܘܫ leβuš vestimentum, ܥܘܠܐ = ܥܘܠܐ iniquitas, ita in verbis ܢܬܩܛܠܘܢ, ܢܬܩܛܠܘܢ, ܐܬܩܛܠ, ܐܬܩܛܠ, ܡܬܩܛܠܐ, ܢܬܩܛܠܘܢ, ܢܬܩܛܠܘܢ, ܡܬܩܛܠܝܢ, ܬܬܩܛܠܝܢ, ܐܬܩܛܠ, quo facto pe‛al, âφ‛el et èϑpe‛el a pa‛el et èϑpa‛al facile distinguuntur, denique in nominibus ܡܣܒܠܐ seu ܡܣܒܠܐ maχšelâ, ܦܪܕܬܐ pardeϑâ, ubi alibi ܦܪܕܬܐ peredeϑâ scribitur, ܡܠܟܬܐ, ܡܠܟܬܐ, ܒܪܬܐ, ܢܦܫܗܘܢ. Saepe marheṭânâ adhibetur in vocibus, quae exeunt in duas consonas vocali destitutas, ܟܣܦ kesφ, ܩܛܠܬ, ܐܘܕܥܬ, ܐܬܩܛܠܬ, et ante suffixa verborum ܬܩܛܠܘܢܗܘܢ, vel in voce ܐܢܬ, et in imperativo èϑpe‛el ܐܣܬܡܟ èstamk, plur. ܐܣܬܡܟܘ èstamk, ܬܬܩܛܠܘ, ܐܬܩܛܠܘ, ܐܬܒܢܝ, ܐܬܩܛܠ, in quo media radicalis omni vocali caret, ideoque ultima radicalis accipit qušâyâ §. 16, V, 3. E contrario in imperativo èϑpa‛al ponitur mehaggyânâ et rukâχâ ܐܬܠܒܒ, èϑlabbeβ.

Interdum etiam in initio vocum consonae vocali egenti superponitur, ܬܟܬܘܒ, ܬܟܠ, ܡܗܝܡܢ, denique superscribitur consonis quondam vocali destitutis, deinde vero prorsus in pronunciatione omissis ܡܕܝܢܬܐ meδittâ, urbs, ܒܪܬܐ baϑâ filia, cui Bar Ali superponit virgulam, deque cujus ܪ dicit ابنة . ܪ . ܡܢ ܡܠܬܐ ܪܝܫ ܒܪܬܐ; huc pertinent et pronomina personalia ܐܢܐ, ܗܘ, ܗܝ, ܐܢܘܢ, ܐܢܝܢ, quae si copulae vices gerunt, Marheṭânâ accipiunt, ܐܢܐ, ܗܘ, ܗܝ, ܐܢܘܢ, ܐܢܝܢ, ܚܢܢ etc.

Saepissime hoc signum super gutturalibus adhibitum esse ut prohibeat, quin vocalis cum iis audiatur, Ewaldus observavit.

Sine dubio ex hac linea processit ǵezm arabicum, de quo de Sacy Not. et extr. vol. VIII. p. 313 dicit: Le soucoun s'indique toujours par un trait جَزْمَة rouge au-dessus de la lettre, et apud Hebraeos vox ܡܗܓܝܢܐ reddita est חָטֵף *rapiens*, quod in systemate

punctationis babylonicae, ut linea parva consonis vocali destitutis superscriptum est, ita זכרון = זִכְרוֹן, מכתיר = מַכְתִּיר. Ejus loco in systemate nobis usitato adhibetur šeβâ. Fürst in Z. d. d. m. G. XVIII. p. 319. Ita Syrorum scriptura mater est arabicae et punctationis hebraicae cf. §. 11, p. 35.

IV. Mehaggyânâ scribitur ubi vocalis e, a inserenda est inter duas consonas, quae proprie hanc vocalem non habent, uti tali modo pronunciatio facilior reddatur. Exempla sint ܡܬܐܒܝܢ mateβîn pro mat'eβîn, ܡܠܐܝܐ malayâ pro mal'eyâ, ܡܬܐܡܪ meϑemar, ܐܬܝܗܒ eϑiheβ pro eϑyeheβ, ܡܫܬܒܗܪܝܢ meštaβherîn pro meštaβherin, ܡܢܗܪܝܢ manherîn pro manherin. Grammatici Syrorum docuerunt, mehaggyânâ locum habere si posterior consona est ܡ, ܠ, ܢ, ܥ, ܪ ut ܡܢܗܪܢܘܬܐ, ܡܫܬܠܛܢܐ, ܪܒܥܠܝܢܐ, ܡܫܬܥܝܢܐ, ܡܫܬܥܒܕܐ, ܡܥܪܒܢܐ, alii addunt etiam ܗ, ܚ et ܐ, ܘ, ܝ ut ܡܬܢܗܪܐ, ܪܚܡܐ, ܬܠܝܢ, ܡܥܝܩܐ. Vocalis *a* ante consonam ܚ, ܥ solet addi, ante reliquas ponitur *e*, ita ܪܚܡܐ, ܟܪܝܗܐ, ܚܪܝܗܐ sed ܬܫܒܘܚܬܐ, ܡܪܟܒܐ.

Saepe Mehaggyânâ invenitur infra consonam geminatam ut ܥܡܡܐ, ܐܬܬܠܝܡ, ܩܦܠ, et qušâyâ secundum §. 16, IV, adnot. instructam ܩܕܝܫ, ܐܚܝܕܐ, quod eo consilio positum est, ut vocalis sonum clare et distincte pronunciandum esse moneat, qui ex lege §. 13 A I, III, VI, prolata facile corripitur, ex quo hujus lineolae usu explicatur, quomodo Isaac Sciadr. p. ܨܒ arabice eam appellare potuerit التَّشْدِيد cum marhetânâ e contrario nominet التَّخْفِيف i. e. defectum geminationis. Alia hujus rei exempla sunt: ܚܟܝܡܐ, ܢܦܫܗ, ܟܠܒܐ = כֶּלֶב ܠܚܡܐ, ܡܢܝܢܐ, ܥܡܡܐ, ܦܘܢܝܐ, ܢܘܗܪܐ, ܟܠܒܐ, ܥܢܝܢܐ, ܐܒܝܠܐ, ܢܦܝܠܐ, ܐܟܝܠܐ.

Pronomen ܐܢܐ *ego,* si est subjectum habet mehaggyânâ ܐܢܐ = ènâ, si vero copula, marhetânâ ܐܢܐ = nâ.

V. Utraque lineola saepe liberius non ad eam consonam apponitur ad quam vere pertinet, itaque habes ܬܫܬܒܚ, ܢܫܬܒܚ et ܢܫܬܒܚ vel duo marhetânâ scribuntur ܬܫܬܒܚܘܢ; eodem modo mehaggyânâ ante consonam scribitur, cui convenit ܢܣܒ.

VI. Usus harum lineolarum, quae (§. 18.) in libris impressis mira neglegentia nunquam recte adhibentur, ad accuratam pronunciationem est maximus, prout ex exemplis allatis intellegitur, in carminibus vero recte legendis iis omnino carere non possumus, quamvis, quod dolendum est, hucusque editio nulla exstet, quae

rectam earum positionem exhibeat. Nam si in versibus ad complendum syllabarum numerum diaeresi opus est, syllabae exorienti mehaggyânâ subscribendum est, sin vero syllaba superflua est corripienda, ideoque synaeresis necessaria, marhetânâ syllabae corripiendae est superponendum.

Mehaggyânâ igitur e. gr. ponendum est in hisce versibus septem syllabis constantibus

ܘܬܘܒ ܠܡܢ ܕܠܐ ܚܙܐ ܚܟܡܬܐ wetûβ leman delâ ḣezâ ḣeχemϑâ.
ܩܕܡ ܡܝܘܬܐ ܒܚܟܡܬܐ qeδâm mâyoϑe βeḣeχemϑâ.
ܘܡܬܝܗܒܐ ܠܗܘܢ ܥܙܩܬܐ wemeϑyahbâ lehon ʒezeqϑâ.
ܒܠܥܕܝܗ ܕܡܘܗܒܬܟ. belʒâδêhe δemauhaβϑâχ.

et in his, quorum quatuor sunt syllabae:

ܢܚܘܫ ܥܠܝܗܘܢ neḣus ʒelaihun, ܠܪܘܟܒܐ lerukâβâ, ܫܐܠ ܘܫܡܥ šayel wašmaʒ.

Contra marhetânâ pertinet ad hos:

ܛܐܒܐ ܗܝ ܚܟܡܬܐ ܡܢ ܙܝܢܐ țâβai ḣeχmeϑâ men zainâ.
ܢܗܘܝܢ ܫܪܝܪܝܢ ܡܠܝܟ nehwyân šarrirân mellaik.
ܚܠܦ ܣܩܐ ܕܠܒܝܫܝܢ ܗܘܘ ḣelâφ saqqe δaleβîšîn wau.
ܕܢܚܘܢܝܘ ܕܒܘܪܗ daneḣonniw deβôreh pro ܕܐܒܘܪܗ dâβôreh (5 syllabae).
ܐܬܐ ܩܕܝܫܐ ܘܡܬܐ ܠܢܗܪܐ ܕܢܚܘܬ ܢܥܡܕ 'eϑâ qaddišâ wametâ lenahrâ δanehuϑ neʒmaδ, pro èϑâ, duodecim syllabae.

Sed haec sufficiant, plura in parte metrica exhibebuntur.

§. 18.

Lineola occultans.

I. *Lineola* seu *virgula occultans* linea transversa dicitur infra litteram posita, quae indicat, litteram tali signo affectam non pronunciandam, ut ܐܢܐ nâ (ego), ܡܕܝܢܬܐ medittâ (urbs), ܒܪܬܐ baϑâ (filia)[1]. Monendum est, in voce ܒܪܬܐ assimilationem consonarum

1) Nonnulli hanc notam nominarunt *lineam otii*, quod nobis minus placet, quia inter litteras, quae occultantur, et eas, quae otiantur, discrimen intercedit.

ܪ et ܬ non locum habere, ܬ enim accipit rukåχå, itaque ex forma beraϑå, ejecto ܪ processit baϑå, non vero e forma barϑå. Eas autem litteras, quae quamquam scribendo exprimuntur, in pronunciatione prorsus negleguntur, *occultari* grammatici dixerunt; Syri ipsi praeter ܡܛܲܫܝܵܐ, occultatam, talem consonam etiam appellant ܡܬܲܚܬܝܵܐ subductam et ܡܬܒܲܠܥܵܐ devoratam. At de usu et notione occultantis lineae parum accurate disserunt Amira p. 38, Sciadr. p. ܠܗ, Ecchell. p. ܐ, cum nemo, quod gravissimum est, docuerit, quomodo haec linea distinguenda sit a Mehaggyånå. Unus Ewaldus l. l. rectum vidit; tota linea occultans in libris antiquo tempore scriptis non reperitur, in quibus omnia, quae postea lineolâ occultante indicantur, rectius et clarius adhibito Marhetånå exprimuntur. Quae igitur hodie in libris impressis ita scribuntur voces, ܡܕܝܼܢ݇ܬܵܐ, ܫܢ݇ܬܵܐ, ܐܢ݇ܬ, eae antiquo tempore habebant Marhetånå ܡܕܝܼܢ݈ܬܵܐ, ܫܢ݈ܬܵܐ, ܐܢ݈ܬ §. 17, III. Quando primum haec confusio, qua lineola superior, Marhetånå commutata est cum inferiore Mehaggyånå, inceperit, ignoramus, certum est magnum inde detrimentum rem. grammaticam cepisse. Quomodo vero haec confusio exorta sit §. 21, II. explicatur.

II. Praeterquam quod in pronominibus personalibus, copulae vices gerentibus, hodie linea subscribitur, quibus proprie convenit Marhetånå §. 17, III, usus lineolae occultantis, quam dicunt, frequentissimus est in Imperativo stirpium éϑpeɜel et éϑpaɜal quorum uterque in grammaticis et libris impressis formam habet ܐܬ݇ܩܲܛܲܠ, ܐܬ݇ܩܛܸܠ. Hac in re vero latet error, qui facile detectus esset, si grammatici melius ad positionem punctorum qušåyå et rukåχå attendissent. Scilicet in éϑpeɜel ultima radicalis habet qušåyå, in éϑpaɜal vero rukåχå, sicuti Amira formam éϑpeɜel scribit p. 354 ܐܬ݇ܝܲܠܕ éϑyald etc., et p. 346 ܐܬ݇ܚܲܣܕ éϑasd, at in éϑpaɜal p. 424 ܐܬ݇ܢܲܓܸܕ éϑnaggeδ, qua in re recte adnotat Nestorianos (orientales remotiores) in imperativo plenam vocalem adhibere, itaque dicere ܐܬ݇ܕܲܟܲܪ pro ܐܬ݇ܕܲܟܪ, ܐܬ݇ܦܲܨܲܠ pro ܐܬ݇ܦܲܨܠ. Ex hac vero positione puncti qušåyå et rukåχå sequitur, in stirpis éϑpeɜel imperativo mediam radicalem ne levissimam quidem vocalem e habere, quae tamen in éϑpaɜal ubique adest, imo cujus loco saepe plena vocalis ă servatur cf. Eph. 6, 10 ܐܬ݇ܚܲܝܲܠܘ, Matth. 9, 27, ܐܬ݇ܪܲܚܲܡ. Quod etiam eam ob causam necessarium est, quia vocali e non intercedente, tres consonae (media geminata et tertia radicalis) convenirent, quod lingua non fert. Itaque cum imperativus éϑpaɜal

post mediam radicalem habeat e recte per Mehaggyânâ, scribitur ܐܬܢܓܶܕ, ܐܬܗܦܶܟ éϑnagged, éϑhappex, e contrario vero Marhetânâ convenit imperativo éϑpeʿel ܐܬܐܡܰܪ éϑašd, ܐܬܕܟܰܪ. Tali modo imp. éϑpeʿel scribitur in bonis codicibus ܐܣܬܥܰܪܘ, ܐܣܬܥܰܪܬܘܢ, ܐܬܦܪܰܩܘ, ܐܬܗܪܰܘ, ܐܬܢܰܟܦ, ܐܬܚܰܡܰܪ per Marhetânâ *super media* radicali, sed in éϑpaʿal ponitur Mehaggyânâ *infra mediam* radicalem ܐܬܠܰܒܶܒ éϑlabbeβ = تَشَجَّعْ أَنْتَ (Bar Šinâyâ), et hanc rationem nos in paradigmatis verborum inibimus, auctoritate nisi librorum antiquorum et Eliae Bar Šinâyâ, simulque sperantes inveteratum errorem penitus deletum iri.

Ex his quae modo diximus, apparet *lineam occultantem omnino non esse, ejus notionem ex confusione maxima processisse ideoque e grammatica syriaca eliminandam esse*, ita ut ejus loco Marhetânâ et scribendum sit et dicendum.

III. Constituto ita discrimine inter imperativos éϑpeʿel et éϑpaʿal addendum est grammaticum Eliam bar Šinâyâ etiam in perfecto éϑpeʿel adhibere Mehaggyânâ eo consilio ut recte distinguatur a stirpe éϑpaʿal, scribit igitur in éϑpeʿel sub prima radicali seu ejus vicario ܬ Mehaggyânâ, ܐܣܬܟܶܠ, ܐܬܥܰܒܕܶܬ, ܐܬܪܚܶܡ, ܐܬܚܫܶܒ, ܐܬܡܰܠܟܶܬ, contra éϑpaʿal nullam omnino accipit lineolam, ܐܣܬܰܟܰܠ, ܐܬܪܰܚܰܡ etc. Schema formarum, ut ex antecedentibus patet, cum Qušâyâ et Rukâxâ, Mehaggyânâ et Marhetânâ hoc est:

Perfectum éϑpeʿel, éϑpaʿal.
éϑkeϑeβ ܐܬܟܬܶܒ; éϑkattaβ ܐܬܟܰܬܰܒ
éstexal ܐܣܬܟܶܠ; éstakkal ܐܣܬܰܟܰܠ

Imperativus éϑpeʿel, éϑpaʿal.
éϑkaϑb ܐܬܟܰܬܒ; éϑkatteβ ܐܬܟܰܬܶܒ sive éϑkattaβ ܐܬܟܰܬܰܒ
éstaxl ܐܣܬܰܟܠ; éstakkel ܐܣܬܰܟܶܠ sive éstakkal ܐܣܬܰܟܰܠ

IV. Lineam occultantem, quam litterae ܕ subscriptam vides in vocibus, in quibus post ܕ positum est ܗ, ut ܕܗܪ recordatus est, ܕܘܗܪܢܐ memoria, ܕܗܢܐ conveniens, ܕܗܢܘܬܐ, ܕܗܪܐ lascivus, rectius pro Mehaggyânâ habebis, nam cum duae gutturales sese immediate sequentes cum difficultate quadam pronuncientur, lineâ illâ lector monetur, vocalem distincte esse pronunciandam, ut utraque consona clarius audiatur. Ita Nestoriani orientales re vera

ܚ his in vocibus pronunciant, Syri occidentales vero ejus loco nihil nisi ܐ producunt, illi igitur dicunt ʒẹhad, hi vero ʼĕhad, qua in re ut semper Nestoriani antiquiorem modum servaverunt. Sciadr. p. ܠ. Occidentalium pronunciatio ʼĕhad per vocalem ē inde explicatur, quod hoc verbum ad pronunciationem verborum ܦܐ accessit, quorum prima syllaba in perfecto accipit Rẹβâṣâ longum §. 13 B, II, d.

§. 19.
Linea diacritica.

I. Praeter lineas jam commemoratas et illas, quae litteris numerum indicantibus (§. 8, I. II.) apponuntur, Syri alias quoque habent. Quibus cum fere eadem esset figura, ac lineae Marheṭânâ et Mẹhaggyânâ, multi grammatici has cum illis conjungunt, nos vero separandas putamus, quod alia linea aliud indicat.

II. Linea superna eademque transversa tanquam *compendium scriptionis* usurpatur, ut ܫܒ pro ܫܘܒܚܐ gloria, ܐܝܬ pro ܐܝܬܘܗܝ est, ܩܕ ܐܦ pro ܩܕܝܫܐ sancti, episcopi, ܛܝܒ pro ܛܝܒܘܬܐ gratia; ܗ pro ܗܘ est, significat; ܡܪ pro ܡܪܢܐ Sing. et ܡܪܝ pro ܡܪܘܬܐ Plural. Quae quidem compendiaria scribendi ratio in ecclesiasticis scriptoribus frequentior est; linea etiam litteris numeros significantibus imponitur (§. 8, 1.), ut ܫܢܬ ܐܪܠܗ (anno 1235), ܚܕ ܕܚ = ܚܕ ܬܡܢܝܐ pars octava.

III. Eadem linea ad distinguendam particulam *exclamandi* ܐܘ (o!) a particula *disjunctiva* ܐܘ (aut) utuntur; illa enim vocalium signis non adjectis ܐܘ, haec vero ܐܘ scribitur. In antiquis codicibus et a Nestorianis interjectioni ܐܘ, o, non linea sed signum in forma graeci ω superscribitur ita ܐܘ, seu ܐܘ. De Lagarde Anal. syr. 177, 21. Wright Contributions to the apocryphal litter. p. ܟܒ, ܟܓ.

§. 20.
Ribbuy.

1) *Ribbuy* nominantur gemina puncta supra vocem horizontalia, quae Plur. numerum a Sing. distinguunt in vocibus quarum singularis scriptione consonarum non distingui potest a plurali, ut ܡܠܟܐ et ܡܠܟ̈ܐ *reges*. Si tali voci ܪ inest, plerumque punctum

hujus litterae cum uno ex duobus hujus signi punctis coalescit, ne nimiis punctis exoriatur obscuritas, ut ܪ̈ܓܠܐ pedes, ܩܒ̈ܪܐ sepulcra pro ܩܒ̈ܪܐ. Huic litterae ܪ imprimis adhaeret Ribbuy. Contrahitur etiam cum Pe϶ăhâ punctis expresso (§. 11, II.), ut ܫܬܐܣ̈ܘܗܝ fundamenta ejus pro ܫܬܐܣ̈ܘܗܝ, ܩܡ̈ܨܐ locustae.

Praeter illud nomen ܪܒ̈ܘܝ his duobus punctis *Joannes* quidam Syrus[1]) hoc tribuit: ܣܝ̈ܡܐ i. e. positiones, quia numero plurali apponantur, quo modo etiam vocalium signa a nonnullis appellantur (§. 11, 1.); alius grammaticus propter similitudinem punctorum cum guttis aquae, ea ܢܛ̈ܦܐ i. e. guttas, plurimi vero ܕܡܢܝ̈ܢܐ ,ܢܘ̈ܩܙܐ i. e. puncta numeri nominant.

II. In nominum stat. determinato, ac saepe in verbis, sine vocalibus scriptis, sing. a plur. distingui nequibat, ut ܐܝܬܝ attulit msc. et attulerunt fem., ܡܫܡܫܢܐ minister et ministri, quam ambiguitatem ut tollerent, jam antiquissimo tempore hoc signum pluralis invenerunt, ut ܐܬܟܣܝ tectus est, ܐܬܟܣ̈ܝ tectae sunt, ܟܬܒܐ liber, ܟܬ̈ܒܐ libri. Idem signum adhibetur et in nominibus ܐܢܫܐ homo, ܐ̈ܢܫܐ homines, ܫܡܝܐ coelum, ܫܡ̈ܝܐ coeli, quorum ne vocales quidem in plurali mutantur. Ubi vero ex litteris ipsis aut terminatione plur. cognoscitur, hoc signum ne in libris quidem vocales non habentibus necessarium est, neque tunc adpingitur, ut ܐܢܘܢ illi, ܬܟܝܠܝܢ confidentes, ܟܐܢܝܢ justi, ܡܠܟܝܢ reges. Ante suffixa autem, quamquam numerus ibi bene distingui potest, scribae multi sed non omnes plur. Ribbuy superponunt, ut ܦܘܩܕ̈ܢܘܗܝ jussa ejus. Nomina quoque collectiva ut ܒܩܪܐ grex boum, ܫܪܒܬܐ agmen, ܣܕܪܐ acies, ܐܟܠܘܣܐ agmen, ܩܢܝܢܐ bona, possessio, ܟܢܫܐ coetus, ܡܫܪܝܬܐ castra, exercitus, ܥܡܐ populus, quorum pluralis in usu est ܒܩ̈ܪܐ, ܡܫܪ̈ܝܬܐ etc. in hoc plurali ribbuy habent, non vero in singulari. Alia collectiva ut ܥ̈ܢܐ = צאן pecora, ܡ̈ܝܐ aqua, ܪ̈ܚܫܐ reptilia, ܕ̈ܡܝܐ pretium, ܡ̈ܕܝܢܐ oppida, ܪ̈ܟܫܐ equi, a quibus pluralis forma ܥ̈ܢܐ etc. derivari non potest, punctis insigniuntur, quod Bar Hebr. in gram. metr. p. 16 (edidit Berth.) improbat. Eodem modo scribuntur ܦܪ̈ܚܬܐ volucres, ܒܥܝ̈ܪܐ jumenta, quorum pluralis ܦܪ̈ܚܬܐ, ܒܥܝ̈ܪܐ inusitatus est.

III. De *nominibus numeralibus*, quae ipsa significatione ad pluralem numerum pertinent, non una est grammaticorum et libra-

1) Apud Amiram in gramm. chald. p. 48.

riorum opinio. Alii enim, inter quos *Amira*[1]), iis Ribbuy plane supervacaneum non addunt, ut ܬܠܳܬ̈ܳܐ et ܬܠܳܬ̈ tres, tamen excipientes formas ܚܕ̈ܥܣܪ 11, ܬܪ̈ܬܥܣܪ 12 etc. usque ad ܬܫ̈ܥܣܪ; alii in solis femininis haec puncta scribunt, ut ܐܪ̈ܒܥ quatuor f., ܬܠ̈ܬ tres f., ܬܪ̈ܬܝܢ duae; alii denique ea omnibus numeralibus apponunt, quem morem Bibl. Polygl. Lond. sequuntur. Quoties vero numeralia cum suffixis conjunguntur, a plurimis iisdemque optimis scriptoribus, ut Amira ipse fatetur[2]), hoc signo induuntur, ut ܬܪ̈ܝܢ nos duo, ܬܠܳܬ̈ܰܝܟܽܘܢ vos tres, ܬܪ̈ܬܰܝܟܶܝܢ vos duae, ܫܬ̈ܰܝܢ nos sex etc. Numeralia vero numerum denarium excedentes cum suffixis Ribbuy non habent, ܬܪܶܥܣܪܰܝܢ nos duodecim Jos. Acur. p. ܣܩܘ. Idem Acurensis formis *masculinis* Ribbuy apponit, ܐܪ̈ܒܥܐ, ܚܡ̈ܫܐ, ܬܪ̈ܝܢ etc., ܬܠܳܬ̈ܳܐ ܫ̈ܬܐ, ܫܒ̈ܥܐ ܬܫ̈ܥܐ etc. non autem *femininis* ܐܪܒܰܥ, ܚܡܶܫ neque ܬܪܬܶܝܢ in numeris 2—10. Numeri 11—19 fem. Ribbuy super ܥܣ̈ܪܐ habent ita ܚܕ ܥܣ̈ܪܐ, 11, ܬܠܳܬ̈ܥܣܪܐ etc., numeri 20—1000 eo non instrui solent, ܥܣܪܝܢ, ܬܠܳܬܝܢ etc.

Sciadrensis p. ܩܢ scriptores hac in caussa pro lubitu egisse docet, in antiquis Mss. itaque ܬܠܳܬ̈ܥܣܪܐ legitur Mart. of Palaest. p. ܨܝ, alibi vero ܫ̈ܬܐ sex msc. contra grammaticorum praecepta. Cf. praeterea ܕܡ̈ܰܐ ܕܐܪ̈ܒܥܝܢ Athan. Fest. lett. p. 31.

IV. Etiam Nomina pluralia particularum loco adhibita, quae recipiunt suffixa, his punctis utuntur, ut ܣܚܪ̈ܢܘܟ circa te, ܠܒܰܪ̈ ܡܶܢܝ sine me, ܠܥܶܠ̈ܳܘܗܝ coram eo. Excipiuntur vero ܠܬܰܚܬ infra, ܩܕܳܡ ante, ܛܘܒܰܝ bene agitur cum (proprie *salus sc. sit*) et a nonnullis etiam ܒܠܚܘܕ tantum, solum. Eodem modo alias particulas ܟܠ, ܡܛܠ, ܡܢܗ, ܟܕ, ܟܠܡܕܡ etc. Ribbuy *non* habere simul hoc loco moneatur. His punctis Syri ita sunt adsueti, ut ea etiam in libris ponant iis, quibus vocalium signa adjecta sunt, et vix unquam omittant.

V. In verbis Ribbuy apponi solet tertiae pers. fem. plur. perf. et imperativi ܩܛܰ̈ܠܝ interficiunt, fem. ܟܬܰ̈ܒܝ scribunt, fem. ܪܚܰ̈ܡܝ imprt. amate fem. ܩܘ̈ܡܝ state fem. In antiquioribus vero libris mss. id tum tantum fit, si ܝ non scribitur e. gr. ܗܘ̈ܝ sunt f. contra ܩܛܰ̈ܠܝ interficiunt sine Ribbuy obvium esse solet, ܝ enim ipsum, ut infra patebit, non etymologice sed feminini indicandi caussa tantum positum est, ut ܩܛܰ̈ܠܝ distinguatur a ܩܛܰܠܗ et ܩܛܰܠ.

1) Gramm. chald. p. 50.

2) Gramm. chald. p. 50. Concinit Sciadr. p. ܩܢ.

Digitized by Google

§. 21.

De punctis quibus insigniuntur verba.

Cf. Lorenz Isenbiehl Beobachtungen von dem Gebrauche des syrischen puncti diacritici bei den Verbis. Götting. 1773. Ewald Abhandlungen p. 64.

I. Post Amiram grammatici locuti sunt de punctis tempora personasque verborum indicantibus, quae puncta diacritica verborum appellaverunt. Verum puncta quae solam vim grammaticam neque omnino phoneticam habent ut in scriptura Hebraeorum ita et apud Syros non sunt obvia. Puncta verborum antiquo tempore phonetica erant, sicuti puncta nomiuum, quae hodie diacritica videntur §. 11, adnot. I, 2, cum vero seriore aetate uberior vocalium notatio ad ea accesserit, idem iis accidit quod punctis nominum accidit, homines seriores, originis rei obliti, naturam phoneticam non perspexerunt, itaque sinistre de utroque punctorum genere judicaverunt[1]).

II. Ad intellegendum hujus punctationis systema non modo ea memoria sunt tenenda, quae §. 9, IV dicta sunt de puncto, quod supra lineam positum indicat *ă*, *å*, infra lineam *i*, *e*, cum ܘ̣, *û*, et ܘ̇ *o*, verum hoc loco addendum est, *punctum infra lineam positum simul indicare, consonam eam sub qua positum est, vocali esse destitutam.* Hoc punctum infra lineam pictum tali modo in vetere punctatione idem effecit, quod in systemate recentiore efficit Marheṭânå, et a veri specie non videtur alienum, confusionem illam, quam in libris Syrorum occidentalium deprehendimus in usu signorum Mehaggyåuå et lineae occultantis §. 18, I, exortam inde esse, quod punctum antiquioris systematis, consonae vacuae signum, in lineolam excrevit, quae jam a Mehaggyânå distingui nequit. Verum cum de usu puncti hujus grammatici syriaci altum teneant silentium, rem paullo longius repetere juvabit. Ceterum inventum hoc per unum punctum vocales notandi systema jam ante annum p. Chr. 400 §. 9, IV.

1) Puncta litterarum ܫ̇ et ܫ, ܪ et ܕ, ب, ث, ت, ن omnia ad pronunciationem spectant, et per se admodum incredibile est, antiquos illos punctorum inventores eorum ope grammaticas formas designasse neque sonos; soni enim si accurate notantur snfficiunt; et cur scriptura distinguenda sunt, quae sonis non distinguuntur?

III. Crinesius Gymnas. syr. cap. IV. animadverterat, punctum in voce ܕܚܠܬܐ, ܕܚܠܬܗ Math. 28, 4, Mrc. 4, 41 consonam vocali vacuam notare, at hujusmodi exempla non sunt rara verum frequentissima, ut facili negotio quisque videre potest. Ita apud Johannem Ephesinum 4, 6, 7 haec habes ܡܫܡܫܢܘܬܗ, ܥܡܪܐ, ܫܠܡܘܬܐ, ܫܡܗܬܐ, ܘܡܠܟ (et nos) ܫܟܠܠܬܐ, ܬܫܡܫ, ܫܒܩ, ܕܥܠܘܗܝ, 1 Rg. 1, 2 ܟܬܪܘ, ܟܬܪܘܗܝ, ܫܒܩܐ Mart. of Pal. p. ܨܘ, quibus in exemplis de puncti sensu dubitari nequit. In vocibus, quarum vocalis est *e* dubium esse potest, utrum puncto non accurate posito notetur *e* an consona vacua, hoc ultimum tamen locum habere censeo in ܕܚܠܬܐ Joh. Eph. 4, 6, ܐܡܪܐ Num. 28, 4, 8, ܥܕܥܐ 29, 2, ܡܢ ܥܡܠܐ Prov. 24, 22, ܥܡܠܐ ps. 58, 8, quia ubique consonae vacuae punctum subscriptum est; idem in ܫܠܡܘܪ Joh. Eph. 4, 7 fit, cujus punctum non vocalem *ă* notare potest, ideoque ad ܠ vacuum debet pertinere. Adhibito hoc puncto distinguuntur voces quarum media radicalis vocali destituta est ab iis, in quibus med. rad. habet *å* e. gr. ܟܬܪܐ et ܟܬܪܐ, ܥܒܕܐ et ܥܒܕܐ, ܩܕܡܐ, ܡܫܪܝܐ, ܡܫܡܫܢܐ, vocales *i* et *u* puncto non opus habebant, cum per ܝ et ܘ notarentur, quibus tamen punctum solet addi, ut ܡܝܬܐ, ܟܘܫܦܐ etc.

Sicuti hoc puncto in nominibus forma grammatica perspicue indicatur, ita et in formis verborum iisdem consonis scriptis, maximo est usui, cum totus vocalismus tum satis sit definitus, cum constet, cuinam consonae vocalis *non* sit addenda. Ita si scribitur ܐܬܩܛܠ forma necessario est éϑpeɜel, si vero ܐܬܩܛܠ éϑpaɜal, si habes Apoc. 17, 6 ed. de Dieu ܐܬܕܡܪܬ haec forma aut ܐܬܕܡܪܬ aut ܐܬܕܡܪܬ erit in éϑpaɜal, cujus punctum ܐܬܕܡܪ hic non est necessarium, cum hac in forma vocalismus utriusque stirpis éϑpeɜel et éϑpaɜal conveniat. Porro si distinguendum est inter fem. 3. pers. ܩܛܠܬ et inter primam ܩܛܠܬ, vocalis *a* addito superiore puncto indicatur ita ܩܛܠܬ, quod servatur in éϑp. Joh. Eph. p. 149, ܐܬܡܣܪܬ, ܐܬܕܒܪܬ fem. e contrario prima persona est ܢܦܠܬ Joh. Eph. 4, 6. ܐܫܟܚܬ inveni Mart. of Pal. p. ܨܘ lin. penult. ibidem etiam ܐܫܬܟܚܬ fem. uno puncto notatur. In secunda persona perf. peɜal, qetalt prima et tertia radicalis vocalem non habet, itaque scribitur ܩܛܠܬ sive ܩܛܠܬ, 1 Rg. 1, 11 ܚܙܝܬ, Jos. 13, 1 ܣܒܬ ܩܫܬ quo facto a ܩܛܠܬ et ܩܛܠܬ satis est distincta. Eandem ob causam in plurali habes ܩܛܠܬܘܢ et ܩܛܠܬܝܢ sive ܩܛܠܬܝܢ. Participium activi est ܩܛܠ et haud raro duplici puncto ܩܛܠ, quorum inferius vocalem *e*

designat, partic. pass. est ܡܫܬܠܛ aut ܡܫܬܠܛ et in imperfecto habes ܢܣܒܐ ps. 58, 10, ܢܚܨܘܕ Prov. 22, 8, ܢܗܘܐ Eus. Theoph. I, 50, ܢܥܒܕܘܢ Num. 29, 1, ܢܬܟܠܝ Joh. Eph. 4, 6 et in prima pers. plur. ܢܫܬܠܛ. Sola prima pers. sing. habet punctum superius, ܐܬܟܠܝܬ Joh. Eph. 4, 6, quod tamen non modo legem non laedit, verum etiam confirmat, scilicet hoc punctum docet Syros antiquo illo tempore, quo puncta sunt inventa, pronunciasse ȧšluṫ, ȧqṭul etc. ܐܩܘܡ ȧqûm, uti Arabes, qui hodie eodem modo *e* habent. Ejus usus igitur fuit phoneticus, imo ܢܬܟܠܘܢ 3. singl. legitur Joh. Eph. 4, 6.

In stirpibus verborum paʒel a peʒal puncto superiori distinguitur, ܡܚܪܒ, ܡܫܡܠܗ, ܚܡܪ, ܐܬܚܡܪ, ܩܕܫ paʒel, ܚܡܪ peʒal, haud raro duplex punctum adest, ܥܒܕ, ܣܒܪ, ܠܡܫܠܡܘ, ܡܫܡܠܐ, eodemque modo ἐϑpeʒel ab ἐϑpaʒal, ܐܬܩܪܝ, ܐܬܩܪܝ (ܐܬܢܨܚܘ) ܡܬܩܢܢܐ sed ܡܫܬܠܛ, ܡܬܢܨܚܝܢ, ἐϑpaʒal. Ἀφʒel et šaφʒel cum quadrilitteris puncto superiori distingui patet ܐܫܡܥܘܢ, ܐܘܕܥ, ܐܬܟܠ, ܐܘܬܒ, ܡܫܠܡ, ܦܪܢܣ, punctum inferius saepe deest ܢܫܬܟܚ, ܐܫܟܚ, ܡܫܬܩܠ. Qua in re ut eo certius constet, punctorum vim ab initio mere phoneticam fuisse, addo alibi scribi ܐܬܡܠܟܘ Eus. Theoph. III, 39, ܐܬܡܠܟܘܗ Mart. of Pal. p. ܨܡ, ܐܫܬܟܚ 1 Rg. 1, 11, ubi punctum in ἔštaφ. consonam vacuam insignit, ideoque non characterem habet diacriticum. Participia infinit. et imperfect. eodem modo insigniuntur, itaque in peʒal et ἐϑpeʒel inf. ܡܫܬܠܛ, ܡܬܢܨܚܘ; paʒel, ἀφʒel etc. ܡܫܬܠܛܘ, ܡܫܬܠܛܘ. fut. ܢܫܬܠܛܘܢ, ܐܩܝܡ ἀφ. ܢܫܟܚ. In participiis activa et passiva distingui possunt, ܡܗܝܡܢ = ܡܗܝܡܢ est pass., vocalis *a* puncto superiore notatur, at in activo puncto inferiore *e* ܡܗܝܡܢ. Verb. med. ܘ scribuntur ܡܩܝܡ et ܡܩܝܡ in part. ἀφ. Perfectum est ܣܝܡܢ Wright Syriac. Apocr. p. ܨܗ, e contrario ܣܝܡܢ esset participium cum pronomine ܚܢܢ.

IV. Puncta verborum sicuti nominum §. 9, IV. incuria scribarum non semper recto ponuntur loco, id quod iis condonabit qui maximam punctorum copiam in libris contemplatur. Ita fit, ut inveniatur ܢܗܘܐ pro ܢܗܘܐ Eus. Theoph. III, 39, ܢܗܘܘܢ pro ܢܗܘܘܢ ib. I, 53, ܐܡܪ saepissime pro ܐܡܪ, ܢܦܩ pro ܢܦܩ ib. I, 59, ܘܦܩ pro ܘܦܩ I, 62, imo ܕܐܡܪ pro ܕܐܡܪ etc. sed haud raro etiam rectus puncti locus servatur ܢܗܘܐ Theoph. I, 50, ܢܗܘܐ 51, ib. ܐܬܦܪܫ; ܐܬܦܪܫܘ 56, ܡܪܕܘ 59, ut plerumque in paʒel et ἀφ. ܢܦܩ 60. ܢܡܘܬ 1 Rg. 1, 2, etiam in peʒal verborum med. ܐ ut ܫܐܠ 1 Rg. 1, 1, ܫܐܠ ib. 5. Propter litteras seu infra seu supra lineam dilatatas puncta

saepe loco moventur; idem fit propter ܪ et ܕ, ita semper invenitur ܐܶܡܰܪ pro ܐܡܪ etc., lectores tamen linguae gnari facile quid pronunciandum sit intelligent, ita ܝܶܠܕܳܐ pro ܝܰܠܕܳܐ, ܡܥܰܡܕܺܝܢ pro ܡܥܰܡܕܺܝܢ etc.

V. Cum hac consuetudine, puncta non recto loco ponendi, alia conjuncta est, qua scribae puncta et iis formis apponunt, quarum vocalismo proprie non conveniunt. Ita si juxta ܐܰܘܕܝܰܬ 3. fem. *confessa est*, ubi puncta vocales notant, legitur ܐܰܘܕܝܰܬ Joh. Eph. 4, 6 punctum inferius eam ob causam positum est, quia tertiae pers. fem. perf. ܩܛܠܰܬ solet addi, itaque in ܐܘܕܝܰܬ jam non vocalis vices gerit, sed punctum vere diacriticum evasit. Eodem modo in ܩܰܒܶܠ paɜel pro ܩܰܒܶܠ Joh. Eph. 4, 6. Simili modo in ܣܩܘ ascendite imperativum, in ܩܰܪܒܶܗ perfectum, in ܡܩܛܰܠ, ܡܩܛܰܠ infinit., in ܐܶܬܩܰܛܠܘ, ܐܶܬܩܰܛܰܠ ė𝜗paɜal, tanquam stirpi paɜel analogum, in ܢܩܛܘܠ imperfectum indicat. Denique abusu potius quam usu saepissime primae personae sgl. perf. ܩܶܛܠܶܬ punctum superscribitur, nisi hic quoque conicere mavis antiquissimo tempore formam *qatle𝜗* fuisse pronunciatam. Saepe vero et infra lineam ponitur e. gr. ܩܛܠܬ scripsi Land. Anecd. Tab. V. spec. 11. Denique punctum et ibi naturam signi diacritici induit, ubi terminationibus accedentibus, loco primitivo non motum est ut ܢܩܛܠܘܢ.

VI. Sub finem denique paradigma exhibemus; quod docet, quam libere puncta soleant poni cujus rei caussa ex praecedentibus patet. Omnia eo redeunt ut in peɜal praeter primam personam perfecti et imperfecti et praeter partic. activi, quae punctum superius habent, sub quamvis litteram punctum ponatur. Conjugationes derivatarum stirpium punctum characteristicum ܩܰܛܶܠ, ܐܰܩܛܶܠ, ܐܶܬܩܛܶܠ, ܐܶܬܩܰܛܰܠ servant, saepe tamen non scribitur.

Nestoriani ܬ tertiae pers. fem. perf. duplici puncto inferiore distinguere solent, ita ܡܪܬ, ܐܬܒܫܪܬ Luc. 1, 28, ܩܡܬ vs. 39 etc. scribitur in libro edito a societate bibliorum propagandorum cui titulus:

ܟܬܳܒܳܐ ܕܐܘܢܓܠܝܘܢ ܩܕܝܫܐ ܕܡܪܢ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܐܝܟ ܕܡܬܩܪܐ ܘܡܫܬܡܠܝܐ ܡܢܗܘܢ

London Watts 1829. Amira p. 49. Sciadr. p. ܩܗ eos scribere docent ܩܡܬ, ܐܬܬ, ܩܒܠܬ etc.

Paradigma verbi *notis diacriticis scripti.*

Praeterit.						Futur.		
	Masc.			Fem.			Masc.	Fem.
	Peʿal	Paʿel	ʾAφʿel					
Sing. 3.	ܩܛܠ ܩܛܠ ܩܛܠ	ܩܛܠ ܩܛܠ	ܐܩܛܠ ܐܩܛܠ	ܩܛܠܬ ܩܛܠܬ ܣܒܬ	ܩܛܠܬ ܩܛܠܬ ܩܛܠܬ	Sing. 3.	ܢܩܛܘܠ ܢܩܛܘܠ ܢܩܛܘܠ	ܬܩܛܘܠ ܬܩܛܘܠ ܬܩܛܘܠ
2.	ܩܛܠܬ ܩܛܠܬ ܩܛܠܬ	ܐܫܥܒܕܬ ܐܫܥܒܕܬ				2.	ܬܩܛܘܠ ܬܩܛܘܠ ܬܩܛܘܠ	
1 comm.	ܩܛܠܬ ܩܛܠܬ ܩܛܠܬ; ܩܨܝܬ ܩܪܝܬ					1 comm.	ܐܩܛܘܠ ܐܩܛܘܠ ܐܚܙܐ ܐܬܚܫܒ ܐܡܪ	
Plur. 3.	ܩܛܠܘ ܩܛܠܘ ܩܛܠܘ ܩܛܠܘ ܗ̈ܘ					Plur. 3.	ܢܩܛܠܘܢ ܢܩܛܠܘܢ ܢܩܛܠܘܢ ܢܩܛܠܘܢ	puncto non insignitur.
2. puncto non insignitur.						2.	ܬܩܛܠܘܢ ܬܩܛܠܘܢ ܬܩܛܠܘܢ ܬܫܬܒܩܘܢ	puncto non insignitur.
1 comm.	ܩܛܠܢ ܩܛܠܢ					1 comm.	ܢܩܛܘܠ ܢܩܛܘܠ ܢܩܛܘܠ ܢܚܒܫ	

Infinitivus.	Participium.		
		Masc.	Fem.
ܡܩܛܠ ܡܩܛܠ ܡܩܛܠ ܡܩܛܠ ܡܩܛܠܘ cet. ܡܩܛܠܘܬܗ ܡܒܥܘܬܗ	Praes.	ܩܛܠ ܩܛܠ, ܐܩܛܠܐ! ܡܩܛܠܐ, ܡܩܛܠ ܡܩܛܠ ܡܩܛܠ ܡܩܛܠ	ܩܛܠܐ
Imperativus.			
Sing. ܩܛܘܠ ܩܛܘܠ ܩܛܘܠ, ܦܘܩ, ܦܬܚ, ܐܬܚܫܒܘ ܩܛܘܠܝ ܩܛܘܠܝ ܩܛܘܠܝ ܩܛܘܠܝ	Praet.	ܩܛܝܠ ܩܛܝܠ, ܡܩܛܠ ܩܛܝܠ	

§. 22.

De interpunctione et accentibus.

Cf. Amira Gramm. p. 475—80. Ewald Abhandlungen zur bibl. u. morgenl. Litt. p. 103, ejusdemque ad hanc commentationem additamenta in Zeitschrift für Kunde des Morgenlandes Vol. I. p. 205, II. p. 109. Bar Hebraeus gram. metr. p. 86 ed. Bertheau.

I. In libris syriacis haec solet esse interpunctionis ratio ut punctum in ipsa linea positum, cui nomen est ܦܣܘܩܐ, sector, singula enunciata separet. Cum vero enunciata plerumque composita sint e protasi (ܫܘܕܝܐ proprie promissio) atque ex apodosi (ܦܘܪܥܢܐ proprie retributio, satisfactio), haec duo membra distinguuntur puncto infra lineam posito, cui accedit punctum in ipsa linea, et hoc punctum propter locum, quem obtinet, dicitur ܬܚܬܝܐ inferius. Exempla quaevis pagina praebet, itaque habes: ܟܕ ܐܬܩܛܠ ܗܘ ܚܠܝܦܐ ܡܘܣܬܥܨܡ. ܐܫܠܛ ܡܠܟ ܡܠܟܐ ܒܒܓܕܕ ܠܓܒܪܐ ܕܡܬܩܪܐ ܥܠܝ ܒܗܕܘܪ. Cum interfectus esset Halîφa Mustaʒṣim, rex regum Bagdado praefecit hominem ʒali Bahadur appellatum. Kirsch-Bernst. Chst. p. 121. ܐܢ ܕܝܢ ܨܒܐ ܕܢܟܬܘܒ ܕܝܬܝܩܐ. ܒܢܘܗܝ ܝܪܬܐ ܢܩܝܡ ܐܝܟ ܨܒܝܢܗ. si vult scribere testamentum, filios pro lubitu haeredes instituit. Land Anecd. p. 30.

II. Si vero protasis e compluribus membris composita est, haec membra separantur duobus punctis :— ܫܘܝܐ paria dictis. Ex.: ܐܢ ܕܝܢ ܠܐ ܟܬܒ ܫܡܐ ܕܦܩܘܠܝܢ: ܟܕ ܡܝܬ ܗܘ ܕܚܪܪ: ܦܩܘܠܝܢ ܠܗ ܝܪܬܘܗܝ ܦܩܘܠܝܢ ܕܗܘ ܥܒܕܐ ܕܐܬܚܪܪ. Si vero non scripsit (herus) nomen peculii, ubi mortuus est is quem manumisit, ejus haeredes obtinent peculium servi manumissi Land Anecd. p. 36. ܐܠܘ ܥܒܕܐ ܠܐ ܥܒܕܬ ܩܕܡܝܗܘܢ: ܐܝܠܝܢ ܕܐܢܫ ܐܚܪܝܢ ܠܐ ܥܒܕ: ܚܛܝܬܐ ܠܐ ܗܘܬ ܠܗܘܢ. Si non opera coram iis fecissem, (šewayyâ) quae alius homo non fecit, (talitâyâ in fine protaseos) non esset illis peccatum. Joh. 15, 24 ܠܐ ܓܝܪ ܠܩܘܪܢܬܝܐ ܒܠܚܘܕ ܗܕܐ ܡܠܟ: ܡܛܠ ܕܐܦ ܠܐ ܗܘܐ ܕܝܠܗܘܢ ܒܠܚܘܕ ܫܠܝܚܐ: ܐܠܐ ܟܕ ܐܦ ܕܥܡܡܐ ܡܠܦܢܐ ܗܘܐ ܒܗܝܡܢܘܬܐ ܘܒܫܪܪܐ. ܐܦ ܠܢ ܒܗܠܝܢ ܡܠܟ ܠܢ. Non enim Corinthiis solum hoc suasit, (šewayyâ) quia etiam non eorum tantum fuit apostolus, (šewayyâ), sed cum etiam gentium doctor fuerit in fide et veritate, (talitâyâ in fine protaseos), nos quoque per illa monet. (Pâsoqâ) Athanas. Festal letters p. 54.

III. Apodosis, ܦܘܢܝܐ, si e compluribus membris composita est, singula membra puncto supra lineam posito, quocum conjungitur punctum in ipsa linea .— distinguuntur, quod signum dicitur ܥܠܠܝܐ superius. Expl.: ܛܝܒ ܠܟ ܗܫܐ ܬܪܝܢ ܡܢ ܥܒܕܐ ܡܬܩܝܡܢܐ ܕܝܕܥܝܢ ܐܪܙܝܟ܆ ܕܢܟܡܢܘܢ ܠܗ ܒܚܕܐ ܡܢ ܡܥܪܬܐ ܕܪܡܬܐ܉ ܘܢܩܘܡܘܢ ܥܠܘܗܝ ܘܢܩܛܠܘܢܝܗܝ. Interea para duos e servis constantibus, secretorum tuorum gnaros, (taḣtåyå in fine protaseos) ut insidias ei struant in aliqua caverna collis, (ɜellåyå in media apodosi) eumque adoriantur et interficiant. Kirsch-Bernst. Chrst. p. 25 ܘܗܟܢܐ ܐܬܥܛܝܬ ܨܘܪܬܗ ܕܝܘܚܢܢ ܒܬܪ ܡܘܬܗ܆ ܐܝܟ ܕܐܬܚܦܛ ܗܘ ܠܡܫܕܐ ܨܘܪ̈ܬܐ ܕܩܕ̈ܝܫܐ. ܘܠܡܩܡܘ ܕܝܠܗ. tali modo oblitterata est imago Johannis post mortem ipsius, (taḣtåyå) sicut conatus est reicere imagines sanctorum (ɜellåyå) suamque intrudere. Joh. Eph. p. 111.

IV. Systema tali modo in periodis longioribus exoriens hoc est:

Påsoqå	ɜellåyå	Apodosis	Taḣtåyå	Šewayyå	Protasis
.	.·	.·	.	:	:

et si complures protases adsunt, omnes per taḣtåyå definiuntur Delagarde Anal. p. 40, 14 etc. sicut membra apodoseos per ɜellåyå ib. 43, 3. Expl.: ܟܠ ܐܢܫ ܕܫܒܩ ܒ̈ܬܐ : ܐܘ ܐ̈ܚܐ : ܐܘ ܐ̈ܚܘܬܐ : ܐܘ ܐܒܐ : ܐܘ ܐܡܐ : ܐܘ ܐܢܬܬܐ : ܐܘ ܒ̈ܢܝܐ : ܐܘ ܩܘܪ̈ܝܐ ܡܛܠ ܫܡܝ . ܚܕ ܒܡܐܐ ܢܩܒܠ . ܘܚ̈ܝܐ ܕܠܥܠܡ ܝܪܬ. quicunque reliquerit domus, vel fratres, vel sorores etc. propter nomen meum (taḣtåyå), centuplum accipiet, (ɜellåyå) et vitam aeternam haereditabit. Math. 19, 29.

Tale est systema e mente Barhebraei et Amirae, et hoc sufficit ad definiendum nexum membrorum orationis, ita ut in plurimis libris alia signa non sint obvia. Notandum tamen est, šewayyå quidem *nunquam* in apodosi locum habere, cum tamen ɜellåyå *aeque in apodosi, ubi plerumque est*, *atque in protasi poni possit,* quod docet Barhebr. cum dicat:

ܘܥܠܠܝܐ . ܢܦܠ ܦܠܓܐ   ܒܡܨܥܬܗ ܕܡܩܕܡܬܐ ܘܕܦܘܢܝܐ h. e.

ɜellåyå cadit modo in mediam protasin et in mediam apodosin, nam ܡܩܕܡܬܐ apud Barhebr. idem esse quod Amira appellat ܩܘܕܡܝܐ e versu sequente colligitur

ܘܬܚܬܝܐ . ܒܡܨܥܬܗ ܕܡܩܕܡܬܐ   ܠܦܘܢܝܐ ܡܢܗ ܫܪܐ h. e.

taḣtâyâ inter mimrâ et purᴣânâ habet ordinem (locum). Denique šewayyâ

ܠܐ ܢܦܠ ܗܘ ܒܡܨܥܬܐ ܕܗܕܡܐ ܕܦܘܢܟܝܬܐ h. e.

nunquam cadit inter membra apodoseos.

Taḣtâyâ praeterquam quod periodum in duas partes separat, etiam signum interrogationis est. Eodem modo ᴣellâyâ adhibetur. Expl.: ܠܡܠܟܟܘܢ ܐܙܩܘܦ. regem vestrum crucifigam? Joh. 19, 15 ܡܢܘ ܡܢܟܘܢ ܓܒܪܐ ܕܐܝܬ ܠܗ ܥܪܒܐ ܚܕ . ܘܐܢ ܢܦܠ ܒܫܘܚܬܐ ܒܝܘܡܐ ܕܫܒܬܐ . ܠܐ ܐܚܕ ܘܡܩܝܡ ܠܗ. Quis est ex vobis vir, qui habet ovem, et si ceciderit in foveam die sabbathi eam non tenebit et eriget? Math. 12, 11. Secundum Amir. ᴣellâyâ in protasi e. gr. invenitur Mrc. 9, 39 ܠܝܬ ܓܝܪ ܐܢܫ ܕܥܒܕ ܚܝܠܐ ܒܫܡܝ . ܘܡܫܟܚ ܥܓܠ ܠܡܐܡܪ ܥܠܝ ܕܒܝܫ. Non enim est homo qui miracula facit in nomine meo, et statim dicere potest de me malum. Eodem modo in Delagardii Anal. syr. p. 126, 2 ܒܙܒܢܘܗܝ ܐܬܟܢܫܘ ܗܘܘ ܐܦܝܣܩܘܦܐ ܣܓܝܐܐ ܒܣܘܢܗܕܘܣ ܕܐܢܛܝܘܟܝܐ . ܘܐܬܝܕܥܬ ܘܐܬܒܣܪܬ ܡܢ ܟܠܢܫ ܡܠܦܢܘܬܗ ܢܘܟܪܝܬܐ ܕܦܘܠܐ . ܗܘ ܕܗܘܐ ܪܫܐ ܕܗܪܣܝܣ ܗܝ ܒܝܫܬܐ. Ejus tempore multi episcopi in synodo Antiocheno congregati erant, et facile cognita et contempta est a quovis homine doctrina aliena Pauli (Samosateni), qui princeps fuit hujus pravae haereseos.

V. Finis seriei longae vario modo per circulos ooo sive per quatuor puncta ⁘ indicatur, sive per duo ..

Adnot. 1. Praeter majorem signorum taḣtâyâ et ᴣellâyâ formam, in qua puncta magno spatio distant ·—̣, ·—̇, etiam taḣtâyâ et ᴣellâyâ minus observare mihi videor, quorum prius membra protaseos sejungit, majore tamen vi quam šewayyâ, quod in eodem enunciato obvium est, alterum vero in apodosi adhibetur. E. gr. Delagarde Anal. 7, 14. ܐܝܟܢܐ ܕܝܢ ܕܢܣܘܒ ܕܫܡܝܢܝܐ . ܘܡܛܠ ܕܠܐ ܟܠܗܘܢ ܕܢܗܘܘܢ . ܗܘܐ ܠܡܣܒ ܠܗ ܕܐܠܗܘܬܗ ܕܐܠܗܐ. Cf. 45, 11; 47, 15; 40, 1 etc. Majorem etiam vim habet taḣtâyâ minus, si infra lineam est positum, uti l. l. 41, 14: ܘܠܘܬ ܐܡܪ . ܠܐ ܡܬܚܙܝܢ ܐܠܗܝ ܕܡܣܬܟܠܘ ܕܐܠܗܐ ܐܬܚܙܝ : ܘܪܘܚܗ ܕܐܠܗܐ: ܠܡܪ ܟܠܢ. ܐܝ ܐܝܟ ܠܡܣܬܟܠܘ ܕܐܠܗܐ ܡܫܟܚ. ܡܫܟܚ ܠܗ ܠܐܠܗܐ.

Adnot. 2. Ex analogia originis historicae signorum vocales notantium, quorum antiquissima forma unum punctum variis locis pictum erat, recte concludi potest, similem rationem etiam initam esse in interpunctione, idque antiquissimo codice Musei Britan.

12150 ao. 411 Edessae exarato satis confirmatur. Nam hic codex talītâyâ et ɜellâyâ majus exprimit per punctum a linea semotum ـّـ, dum ɜellâyâ minus puncto propius ad lineam accedente ـِـ indicatur, et sicut vocales per duo puncta notata in hoc antiquo libro sunt rarae ita et signa interpunctionis. Ex. gr. cf. Clem. Rom. Recog. ed. Delagarde p. ܢܗ l. 19 ܘܒܬܪ ܗܠܝܢ ܕܝܢ ܒܟܘܟܒܐ ܨܒܬܗ ܠܫܡܝܐ ܀ ܘܫܡܫܐ ܘܣܗܪܐ ܥܒܕ ܕܢܢܗܪܘܢ ܚܕ ܒܠܠܝܐ ܘܐܚܪܢܐ ܒܐܝܡܡܐ. et postea stellis ornavit coelum, et solem et lunam fecit ut illuminent, altera noctu alter interdiu. Ib. p. ܢܘ l. 23. ܗܘ ܐܠܗܐ ܗܘ ܕܥܒܕܗ ܠܥܠܡܐ ܀ ܘܐܝܬܘܗܝ ܡܪܐ ܕܟܠܡܕܡ ܀ ܪ̈ܫܢܐ ܠܟܠܡܕܡ ܣܡ . ܥܕܡܐ ܠܐܝ̈ܠܢܐ ܘܠܟ̈ܐܦܐ ܘܠܡ̈ܒܘܥܐ ܘܠܢܗ̈ܪܘܬܐ deus ille qui fecit mundum, qui est dominus omnium, principes omnibus imposuit; usque ad plantas et lapides et fontes et fluvios. Neque haec scribendi consuetudo statim evanuit, verum in libris in quibus bina puncta saepe usurpantur, enunciati membra etiam uno puncto distinguuntur e. gr. .... ܠܐܢܫ̈ܝܢ ܡܩ̈ܝܡܐ ܘܡܬܬ̈ܩܢܢܐ ܕܥܒܕܘܗܝ ܠܥܠܡܐ܀ ܐܝܟܢ ܕܫܡܥܝܢ ܘܦܘܪܫܢܐ ܐܫܟܚܝ܀ ܡܠܟܐ ܘܫܘܠܛܢܐ ܒܥܠܡܐ܀ ܡܢ ܐܠܗܐ ܐܬܝܗܒ ܘܡܢ ܩܕܡ ܣܘܟ ܡܢܝܢܐ. Wright Contributions to the apocr. Litt. p. ܢܘ, ubi ܐܟܘ habet talitâyâ uno puncto expressum. Cf. ܐܝܟ ܗܝ ܕܡܫܐܠܢܘܬܐ ܠܐܘܟܠܐ ܡܫܬܐܠܢܐ ܘܠܐ ܐܣ̈ܟܠ ܡܫܬܐܠܢܐ. cum talitâyâ sub ܡܫܐܠܢܘܬܐ apud Cyrill. Commt. in Lucam ed. Payne Smith.

Adnot. 3. Praeter simplex systema, de quo hucusque egimus, etiam aliud exstat systemati accentuationis masorethicae simile, de quo egit Ewaldus in dissertationibus supra commemoratis. Hoc verum systema, cum in libris impressis non exstet, ita ut hoc loco fontibus destitutus nihil praebere possim, quod non ex Ewaldo sit desumptum, totam rem intactam relinquo et lectores ad Ewaldum rejicio.

VI. Praeter haec interpunctionis signa ܦܣܘ̈ܩܐ mensurae dicta, quod mensuram singulorum orationis membrorum definiunt, etiam aliud genus accentuum exstat, quo vocis in legendo modulatio indicatur. Nomen eorum est ܢܥ̈ܡܬܐ ܩܪ̈ܝܢܐ modulationes lectionum sive ܢܘܓ̈ܡܐ ܪ̈ܢܢܝܐ notae musicae, et ex ipso hoc nomine intelligetur pertinere hos accentus ad lectionem sollemnem ecclesiasticam.

Amira affert septem, quae uno puncto indicantur, quod nominatur:

a) ܡܫܐܠܢܐ interrogans, in interrogatione, ut ܐܝܟܐ ubi?
b) ܩܪܘܝܐ vocans, ut ܬܘ ܠܘܬܝ venite ad me!

c) ܡܶܬܕܰܡܪܳܢܳܐ admirans, pro quo et interdum duo puncta oblique ponuntur, ut ܐܰܝܟܰܢܳܐ et ܐܰܝܟܰܢܳܐ quomodo! Hoc ultimum convenit cum ܙܩܳܦܳܐ sive ܡܙܺܝܥܳܢܳܐ magno Ewald Ztschr. f. Kunde d. Morgl. II. p. 115.

d) ܡܫܰܒܚܳܢܳܐ laudans, ܐܰܝܟ ܓܽܘܪܝܳܐ ܕܰܐܪܝܳܐ ܝܺܗܽܘܕܳܐ uti catulus leonis Juda.

e) ܝܳܗܶܒ ܛܽܘܒܳܐ beatitudinem dans, a praecedente in eo tantum differt, ut semper in prima sermonis voce ponatur, ut ܛܽܘܒܰܘܗܝ ܠܓܰܒܪܳܐ beatus est vir. Aliud ejus nomen est ܡܥܰܠܝ.

f) ܡܚܰܘܝܳܢܳܐ demonstrator, ut ܗܳܐ ecce, hîc; ܗܳܢܰܘ hic est.

g) ܦܳܩܽܘܕܳܐ imperans, ut ܙܶܠ abi, ܬܶܒ sede.

Quibus addo h) ܡܣܰܡܟܳܢܳܐ conjunctorem seu ܙܳܩܽܘܪܳܐ textorem voces arcte cohaerentes indicantem ut ܐܚܝܕ ܟܠ παγκρατής, ܠܐ ܡܳܝܽܘܬܳܐ ἀθάνατος, ܡܙܰܘܓܳܢܳܐ ܩܕܳܡܳܝܳܐ quem passim in libris impressis observavi.

i) ܡܟܰܣܝܳܢܳܐ sive ܡܣܰܟܝܳܢܳܐ (?) Jer. 4, 30 ita ܡܢܐ ܕܬܨܒܬܝܢ ܥܡ ܠܐܬܟܚܠܝܢ ܐܣܬܟܠܐ܀

k) ܡܩܰܪܝܳܢܳܐ et ܡܫܰܡܥܳܢܳܐ ܀, qui compositus est qâroyâ et ex ܡܫܰܡܠܝܳܢܳܐ accentu liturgico ܀ Zeitschr. f. Kunde d. Morgenl. I. 206.

Denique accentus in textibus biblicis interdum servati sunt ܐܶܬܠܳܝܬܳܐ ܕܥܶܠܳܝܬܳܐ ܀ et ܪܺܫܳܐ ܕܦܣܽܘܩܳܐ ܀ Joh. 27, 12; 28, 20; et signum exclamationis ܀ Jes. 28, 23 Ewald Abhdl. p. 115.

VII. E Syrorum traditione colligitur systema accentuum certe saeculo post Christum quinto excultum fuisse, et saeculo septimo homines docti Thomas Ḥarqlensis et Jacobus Edessenus varias de eorum significatione protulerunt sententias Zeitschr. f. Kunde d. Morgenl. II. 111, 115.

Adnot. De signis criticis hexaplorum syriacorum cf. Norberg Codex Syriaco Hexapl. praef. et Roordam Libri judicum et Ruth fasc. I. Havniae 1859. ab initio.

Caput secundum.

De consonarum inter sese relatione et natura, de syllabis atque tono.

§. 23.

Absoluta descriptione elementorum scriptionis de consonis et vocalibus agendum est deinde de earum in syllabas conjunctione, denique de vocum ipsarum ex his syllabis compositarum tono. Cum vero ubi de vocalium signis egimus fieri non potuerit quin earum naturam statim accuratius explicuerimus, ideoque §. 13. quae de vocalibus dicenda videntur jam allata sint, hoc loco sola de consonarum indole restat disputatio quam excipiet doctrina de syllabis atque tono.

I. Consonarum mutationes.

§. 24.

Consonarum radicalium permutatio.

I. Consonas sono similes in omnibus linguis facile *permutari* vocesque eodem aut simili significatu utentes et leniori et duriori modo pronuntiari inter omnes constat; in Syriaco igitur quoque sermone idem locum habere non est mirum. Haec vero permutatio ad consonas radicales tantum pertinet, e quibus singulae radices compositae sunt, neque ad eas consonas, quarum ope flexiones efficiuntur (consonae serviles). Itaque hic agitur de relatione quae intercedit inter varias stirpis semiticae propagines ac definitur cuinam consonae hebraeae, arabicae, aethiopicae respondeat aramaica.

II. Suprema lex cui omnes ejusmodi permutationes adstringuntur haec est, ut similia similibus commutentur. Tali modo fit ut consonis aramaicis in cognatis linguis aliae respondeant, quae iisdem proferuntur organis; labialibus respondent labiales, palatalibus palatales etc. §. 7, III. Commutatio in linguis indogermanicis frequens, qua etiam variorum organorum consonae secundum certam legem sibi respondent, ut in equus ἵππος açvas, اسب etc.,

apud Semitas non nisi inter liquidas invenitur. Plerumque in omnibus linguis semiticis consonae eorundum organorum immutatae manent, rarius tantum neque secundam certam legem in alias abeunt, certa lex obvia est solum in sibilantibus et dentalibus, de quibus nunc agendum est.

III. In alphabeto arabico quaedam sunt consonae duplici modo pronunciatae ت t, ث ϑ; د d, ذ ϑ; س s, ش š; ص ṣ, ض ḍ; ط ṭ, ظ ʿṭ; ح ḥ, خ ḫ; ع ʾ, غ quae etsi eodem signo scriptae jam antequam varii populi Semitarum separati sunt, vario modo pronunciabantur. Re vera jam antiquissimo tempore id locum habuisse, necessario inde efficitur, quod variae dialecti varias unius loco substituerunt consonas easque non pro lubitu sed ex certa lege, quod fieri non potuisset, nisi antiquiorem pronunciationem paullatim corrumpentes distinctiones sonorum tamen servare voluissent. Ita si pro ثَلَاثٌ ϑalâϑū hebraice dicitur שָׁלוֹשׁ šalos syriace vero ܬܠܳܬ telâϑ, pro ثَمَّ tamma vero hebraice et syriace תם tam, apparet apud Hebraeos sonum ث ϑ abiisse in שׁ š, sonum ت t vero esse servatum. Haec tamen in שׁ š commutatio nullo modo explicari potest, nisi statuitur, jam antiquissimo tempore antequam Hebraei ab Arabibus sejuncti erant, cosonam ח in certis radicibus (non ex legibus euphonicis §. 13) cum aspiratione pronunciatam esse, in aliis sine aspiratione. Idem locum habet in radicibus in quibus arabice ع et غ, ح et خ adest, quae apud Hebraeos et Syros scriptione non distinguuntur, e. gr. ערב = عَرِبَ suavem esse et غرب abire etc. Ex primitiva hac varia pronunciatione unius consonae, pro qua aliae dialecti alios substituerant sonos, uti שׁ pro ث, exoritur certa ratio inter consonas variarum dialectorum, imprimis inter dentales et sibilantes, nam gutturales ع, غ, ح, خ ubique fere retinentur, etsi haud dubie in aliis radicibus alio modo pronunciatae sunt, quod in nominibus hebraeis ex transscriptionibus graecis intelligetur עֵלִי Ἠλί, עֲמֹרָה Γομοῤῥά etc.

Rationem inter varias sibilantes et dentales intercedentem haec monstrabit tabula:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Respondet arabico	د	ذ	س	ش	ص	ض	ط	ظ	ز	ت	ث
hebraicum	ד	ז	ס שׂ	שׁ	צ	צ	ט	צ (ט)	ז	ת	שׁ
aramaicum	ܕ	ܕ	ܣ ܫ	ܫ	ܨ	ܥ	ܛ	ܛ	ܕ	ܬ	ܬ

Exempla. 1) دُبٌّ, דֹּב, ܕܶܒ݂ܳܐ, ድብ: ursus, دِبْسٌ, דְּבַשׁ, ܕܶܒ݂ܫܳܐ mel, יָדַע, ܝܺܕܰܥ, አእመረ: scire.

2) ذِئْبٌ, זְאֵב, ܕܺܐܒ݂ܳܐ, ዝእብ: lupus, ذَكَرَ, זָכַר, ܕܟ݂ܰܪ, ዘከረ: meminit, بَذَرَ, בָּזַר, ܒܕܰܪ dispersit, ذَهَبٌ, זָהָב, ܕܰܗܒ݂ܳܐ aurum, ذَا, זֶה, דָּא, ዝ: is.

3) سَلَامٌ, שָׁלוֹם, ܫܠܳܡܳܐ, ሰላም: pax, سَبْعٌ, שֶׁבַע, ܫܒ݂ܰܥ, ሰብዑ: septem, سُنْبُلَةٌ, שִׁבֹּלֶת, ܫܶܒܠܬܳܐ mandaice שומבעלתא, ሰንበል spica, نَفْسٌ, נֶפֶשׁ, ܢܰܦ݂ܫܳܐ, ነፍስ: anima, سَوْطٌ, שׁוֹט, ܫܰܘܛܳܐ flagellum, سَلَطَ, שׁלט, ܫܠܰܛ, ሠለጠ: potestatem habuit, سَجَدَ, ܣܓܶܕ se prostravit, كَسَا, כסה, ܟܣܳܐ obtexit, أَسَرَ, אָסַר, ܐܶܣܰܪ ligavit.

4) شَنَأَ, שָׂנֵא, ܣܢܳܐ odit, שִׂים, ܣܳܡ, ሠመ: posuit, شَهِدَ, ܣܗܶܕ testavit.

5) صار, צור, ܨܳܪ formavit, صام, צום, ܨܳܡ jejunavit, صاد, צוד, ܨܳܕ venatus est.

6) أَرْضٌ, אֶרֶץ, ܐܰܪܥܳܐ terra, ضَأْنٌ, צאן, ܥܳܢܳܐ pecora, יָצָא, ወፅአ: ܢܦܰܩ egressus est, بيضة, בֵּיצָה, ܒܰܥܬܳܐ ovum, مَرِضَ, מָרַץ (?), ܡܪܰܥ aegrotavit. Interdum etiam ص respondet ܥ ut in صَرَفَ vertit, صَيْرَفِيٌّ et ܡܥܰܪܦܳܢܳܐ nummularius. Si per hanc commutationem duo ܥ in una voce conveniunt, prius in ܐ solet abire cf. §. 18, IV. ita pro عَصَا, עֵץ et proprie עעא habes אָע Ezr. 5, 8, عرض, ערץ obviam ire ܐܶܪܰܥ, ܐܘܪܥܳܐ, ضِلْعٌ צֵלָע costa ܥܶܠܥܳܐ. In una voce ضحك צחק risit invenitur ܓܚܶܟ, ܓܚܰܟ, mandaice etiam אחך, ubi ע propter insequens ח in א mutatum est.

7) طَعِمَ, טָעַם, ܛܥܶܡ gustavit, طَرَدَ, טָרַד, ܛܪܰܕ expulit, طَيِّبٌ, טוֹב, ܛܳܒ݂ܳܐ bonus.

8) نَظَرَ, נָצַר et נְטַר, ܢܛܰܪ intuitus est, ظُفْرٌ, צִפֹּרֶן, ܛܶܦ݂ܪܳܐ unguis, ظَعَنَ migravit VIII. vecta fuit, ܛܥܰܢ portavit, ظَبْيَةٌ, צְבִי, ܛܰܒ݂ܝܳܐ dorcas, ظِلٌّ, צֵל, ܛܶܠܳܠܳܐ umbra, حَفِظَ recordatus est, חָפֵץ delectatus est ܚܦܰܛ studuit.

9) زَيْنٌ, זַיִן, ܙܝܢܐ arma, زَيَّرَ, זוּר, ܙܘܪ compressit, زَرْعٌ זֶרַע, ܙܪܥܐ semen, عزّ, עזז, ܥܙ, ዐዘዘ potens fuit.

10) שָׁתָה, ሰተየ, ܐܫܬܝ bibit, تِبْنٌ, תֶּבֶן, ܬܒܢܐ stramen, تمّ, תמם, ܬܡܡ integrum esse.

11) تَابَ, שׁוּב, ܬܘܒ rediit, vox تاب se convertit, resipivit a Syris christianis ad Arabes migravit, ثَلَاثٌ, שָׁלוֹשׁ, ܬܠܬ tres, ثَبَرَ, שָׁבַר, ܬܒܪ, ሰበረ: fregit, حَدَثٌ, חָדָשׁ, ܚܕܬ novus, שָׁדַיִם, ثَدْيٌ, ܬܕܝܐ mamma, اِثْنَتَيْنِ, שְׁנַיִם, ܬܪܝܢ duo, שׁוֹר, ثَوْرٌ, ܬܘܪܐ taurus, ثَلْجٌ, שֶׁלֶג, ܬܠܓܐ nix, مَثَلٌ, מָשָׁל, ܡܬܠܐ, مِثْقَالٌ, מִשְׁקָל, ܡܬܩܠܐ etc.

Adnot. Ab hac lege primaria, quam pleraeque radices sequuntur, hic illic aliae recedere videntur, quod tamen ex varia in eadem dialecto pronunciatione proficiscitur, ita habes juxta حَزَّ juvit etiam syriace ܚܙܙ, juxta תֶּלֶם sulcus ثَلْمٌ crena in margine gladii et vasis, sed etiam تَلَمٌ sulcus terrae vomere factus. Itaque in instituendis comparationibus ad legem semper est attendendum. Abstinendum censuimus a comparatione sibilantium aethiopicarum, quae nimium in modum inter sese confunduntur. Dillmann, Gramm. d. aethiop. Spr. §. 31.

IV. Praeter has regulares in variis dialectis permutationes etiam aliae sunt, legibus certis non adstrictae, praeter eam quod in eadem classe consonae inter sese mutantur. Itaque commutantur

a) Labiales ܘ, ܒ, ܦ, ܡ ut ܟܒܪܝܬܐ, كِبْرِيتٌ et גָּפְרִית sulphur, ܦܪܙܠܐ, בַּרְזֶל ferrum, ܙܘܦܐ, אֵזוֹב, الازاب hyssopus, ܫܒܩ sprevit et ܐܫܬܒܩ, ܙܒܢ et זְמַן chld. tempus, ܚܠܒܐ et חֶמְאָה butyrum, (Bar Ali ܚܘܬܐ الزبد والسمن), בָּקַע et ܦܩܥ fidit, פָּגַר et ܦܓܪ debilis fuit, חֲבַצֶּלֶת et ܚܡܨܠܝܬܐ colchicum autumnale, אַרְגָּמָן = ܐܪܓܘܢܐ purpura, ܡܒܘܠܐ = מַבּוּל diluvium, ܟܘܟܒܐ = kabkab stella.

b) Palatales ܟ, ܓ, ܩ ut كُمْظٌ fovea, Chald. כּוּמְצָא et קוּמְצָא; ܙܓܘܓܝܬܐ, Hebr. זְכוּכִית vitrum, ܩܘܒܥܐ pileus, כּוֹבַע et קוֹבַע galea et מִגְבָּעָה velamen capitis sacerdotale; دَقَّ comminuit, Hebr. דַּךְ profligatus, oppressus; ܪܓܠܐ pes, Hebr. רָגַל = רָכַל circumvagari; ܣܟܪ occlusit, Hebr. סָגַר, שָׁקֵד, ܫܓܕܐ amygdalus, ܢܪܩܝܣ, نَرجِيس

نرگس narcissus, ܨܘܐ, ܨܘܚ clamavit. Kåφ cum rukåχå respondet interdum arabico خ e. gr. ܦܗܐ hiavit = فخر.

c) Dentales ܕ, ܬ, ܛܒܐ fama, דִּבָּה, ܒܛܢ concepit, בָּטַן, بَطْن, بَطْن venter, ܚܛܦ, חָתַף rapuit, ܛܥܐ, תָּעָה erravit, ܩܛܠ, قَتَلَ interfecit.

d) Sibilantes ܣ, ܫ, ܨ, ܙ, ܩܘܣܡܐ, קֶסֶם divinatio, ܙܥܩ, צָחַק clamavit, ܙܕܩܐ, צֶדֶק justitia, ܒܣܐ, בָּזָה contempsit, ܟܢܫ, כָּנַס congregavit, ܢܫܐ, נֵס signum, שִׁרְיוֹן, ܣܪܝܢܐ, סִרְיוֹן lorica, אֶשְׁכּוֹל, ܣܬܘܠܐ uva, ܚܣܢܐ = حِصْن arx.

e) Litterae liquidae ܠ, ܢ, ܡ, ܪ in plurimis linguis tanquam simillimae permutantur, imprimis α) ܠ et ܢ ut ܝܗܒ dedit, Hebr. נָתַן; ܪܘܒܝܠ, Hebr. רְאוּבֵן Ruben; ܡܪܓܢܝܬܐ unio, מַרְגָּלִית, στήλη, ܐܣܛܠܐ, פְּסַנְתֵּרִין, ψαλτήριον. β) ܠ et ܪ ut ܐܪܡܠܬܐ vidua, אַלְמָנָה, qua in voce etiam ܠ et ܢ permutantur; ܥܝܠܐ pullus, עַיִר; ܫܦܝܠܐ, סַפִּיר sapphirus, ܫܫܠܬܐ, שַׁרְשְׁרָה, catena, חֲלָצַיִם, חַרְצָא lumbi. γ) ܡ et ܢ, ut ܡܠܟܝܢ reges, Hebr. מְלָכִים; ܐܢ si, Hebr. אִם; ܙܢܐ et ܙܢܝ scortatus est, ܒܛܡܬܐ pistazia, Hebr. בָּטְנִים. δ) ܢ et ܪ, ut ܛܡܪ abscondidit, Hebr. טָמַן; ܕܢܚ ortus est (sol), Hebr. זָרַח; ܬܪܝܢ duo, Hebr. שְׁנַיִם; ܒܪ filius, Hebr. בֵּן.

V. In dialectis aramaicis ipsis, quae admodum sunt depravatae consonarum permutationes haud raro locum habent. Itaque in dialecto Samaritanorum commutantur:

a) Labiales. ࠁࠏࠅ et ࠁࠏࠅ quaeso, ࠄࠁࠄ et ࠄࠁࠄ da, ࠄࠁࠅ et ࠄࠁࠅ posuit, ࠓࠏࠌ rad. ࠄࠏࠁ depasci fecit, ࠃࠁࠅ et ࠃࠁࠅ judicavit, ࠄࠓࠁ et ܡܪܪܐ amaritudo, ࠄࠓࠁ et ܡܪܥ aegrotare, ࠓࠁࠃ et ܛܘܪ mons, ࠁࠃࠋ = לְבַד solus, ࠋࠁࠋࠁ = לִבְלֵב germinavit, ࠓࠍࠁࠄ = ܨܘܪܐ, צַוָּאר collum, ࠍࠁࠓࠍ = ܡܟܪܘܢܐ sponsus.

b) Palatales. ࠄࠋࠃࠉ et ࠄࠋࠃࠉ generatio, ࠓࠉࠋ et ࠓࠉࠋ foetus, ࠄࠋࠊࠄ et ࠄࠋࠊࠄ vadens (?), ࠏࠌࠔ et ࠏࠌࠔ audivit, ࠇࠊࠔ et ܐܫܟܚ invenit, ࠂࠅࠐ = גּוּף corpus, ࠇࠉࠃ vidit cf. ܚܙܐ.

c) Dentales. ࠃࠐ, ࠃࠐ, ࠃࠐ = תֹּף, دُفُوف cymbalum, ࠋࠁࠈ = טָבַל tinxit, ࠓࠈࠍ et ܢܛܪ custodivit, ࠄࠇࠃ et דָּחָה impulit, ࠃࠋ = لفت inflexit.

d) Sibilantes. ࠐࠎࠅࠀ = ܐܘܣܦ addidit, ࠍࠎࠅࠍ = ܡܙܘܢܐ nutrimentum, ࠓࠐࠑ = ܨܦܪ matutinum tempus, ࠑࠐࠍ = ܢܨܦ im-

pegit, ࠍࠔࠓ = ܢܫܪܐ aquila, ࠍࠐࠔ = ܢܦܫ dilatavit Gen. 26, 22. ࠇࠌࠔ juxta, ࠇࠌࠔ = ܚܡܫ quinque, ࠏࠔࠉࠊ = אשך testiculus.

e) Commutationis liquidarum haec sunt exempla: ࠏࠑࠍ = עצר retinuit, ࠀࠓࠑ = ܥܨܝܪ angustus, חָרֵץ, ܚܨܐ lumbus et ࠇࠍࠑ. Caute tamen de commutationibus consonarum *l* et *n* judicandum est, quarum forma in libris manuscriptis similis est, *l* enim ita pingitur ࠋ, *n* vero ita ࠍ.

f) De gutturalium usu denique monendum est Samaritanos eas *omnino non pronunciare*, quam ob causam maxima cum libertate eas inter sese commutant, ࠄࠇࠓࠉ et ࠀࠇࠓࠉ, אחרי post, ࠍࠏࠕ = ܢܚܬ descendit etc.

Hinc sequitur gutturales a Samaritanis in syllabis longis posse scribi, uti in aliis dialectis adhibetur ʼAleφ, Yuδ et Waw, itaque habes ࠒࠏࠌ = ܩܐܡ stat, ࠉࠑࠏࠃ = ܢܨܘܕ venabitur, ࠀࠃࠏࠓ = ܢܕܪ, ࠌࠀࠕ = ܡܝܬ mortuus est, ࠉࠒࠏࠌ = יְקוּם etc.

VI. Apud Mandaeos liberius etiam consonae permutantur, imprimis vero eorum in tractandis gutturalibus ratio describenda est, cum non ut Samaritani pro lubitu eas permutent sed ex certa lege. Commutantur igitur[1])

a) Labiales ut פאת = בַּת filia stat. cstr. (forma determinati בראתא), פתולא = ܒܬܘܠܐ virgo[2]), ܫܦܬܐ = ܫܒܬܐ sabbathum, ܕܘܫܦܐ panis dulciarius cf. ܕܘܒܫܐ mel, זמאן invitavit cf. ܙܡܢ, אוריא perditi rad. ܐܒܕ.

b) Palatales כ et ק כושטא veritas ܟܘܫܛܐ, כאצומא = ܩܨܘܡܐ incantator, כאריר longus cf. ܐܪܝܟ, ܟܕܫ = ܩܕܫ vovit, nam radix per ܩ scripta eo sensu usurpatur ut hebraeum קְדֵשָׁה; raro כ et ג ut ܟܫܫ palpavit syr. ܓܫܫ, saepissime vero ג et ק, praesertim si קט conveniunt. e. gr. גטל interfecit ܩܛܠ, גטר ligavit et fumavit cf. קטר, קיטור, ܓܝܛܐ syr. ܩܝܛܐ aestas, לגט = ܠܩܛ collegit, ܓܫܐ = ܩܫܐ exploravit, פוגדאניא = ܦܘܩܕܢܐ jussa, ܙܓܝܓ purus, rad. זקק, ܓܪܣܐ expeditio bellica, syr. ܩܪܣܐ, ܓܨܦ fregit cfr. קצף unde קֶצֶף sarmenta, al.

---

1) Voces mandaicae litteris syriacis scriptae e Norbergii lexidio sunt desumtae.

2) Bar Hebr. ed. Bertheau I. 333

ܘܟܠܗ ܥܡܗ ܕܒܬܘܠܬܐ ܐܘܟܝܐ ܥܘܗܕܢܐ ܕܒܬܘܠܘܬܐ

ܗܘ ܕܐܡܪ ܕܒܬܘܠܘܬܐ ܟܠܗ ܗܘ ܥܡܗ ܕܒܬܘܠܬܐ.

c) Dentales. כדב scribere juxta כתב, שדק tacere = ܫܬܩ, ܬܓܪ commercium habuit juxta שותאפא socius. Praeterea ד illud quod respondit arabico ذ, hebraeo ז cf. supra III. 2, apud Mandaeos saepe est ז itaque זהבא = ܕܗܒܐ aurum, האזא = ܗܳܕܶܐ هٰذا hic, plur. האזין, ܕܐܒܐ = ܕܺܐܒܳܐ lupus, ܕܒܚ = ܕܒܰܚ mactare etc., quam analogiam sequitur זמא = ܕܡܐ, دَمٌ sanguis. Vice versa hebraeo זחק, ضحك risit respondet ܓܚܶܟ Norb.

d) Sibilans ס ante ג et ד mutatur in ז in voce מאזגדא = مَسْجِدٌ, ܡܙܓܕܐ = ܣܓܕܐ ignominia (c. qušâyâ ܕ), ante ט mutatur in צ, in voce צלא deflexit syriace ܣܠܳܐ, denique ז ante ק mutatur in ס in voce ביסקאת = ܒܥܶܙܩܬܶܗ stat. cstr. cum annulo.

Adnot. Hac in re Mandaeorum scriptura accurate exprimit suetam Syrorum pronunciationem, nam si consonam ܙ sequitur ܓ cum rukâχâ et ܒ, ܦ cum qušâyâ et rukâχâ durius ut ܣ profertur, exempla ܙܓܪ̈ܐ, ܙܓܐ, ܙܓܠܐ, ܙܒܢܐ, ܙܦܬܐ. Ex aliorum grammaticorum sententia idem fit ante ק; exempla: ܙܩܝܦܐ, ܙܩܦ, ܙܩܦܐ (profer seqaφ non zeqaφ). Vice versa ante ܕ, ܟ, ܓ consona ܣ profertur ut ܙ; exempla: ܣܕܪܐ, ܣܓܕܐ, ܐܣܟܠ.

Hisce de pronunciatione sibilantium regulis adde, palatales ܟ et ܩ ante ܓ cum rukâχâ proferri ut ܓ; exempla: ܩܢܓܐ, ܩܘܡܓܐ, ܟܘܡܓܐ, ܩܘܡܓܢܐ, ܟܘܡܘܡܓܢܐ. De ܨܘܡܟܘܡܓܐ et ܡܕܒܓܢܐ vide supra a. adnot. [2]). Amira pag. 28, Isaac Sciadr. p. ܣܘ.

e) Liquidarum permutationes hae sunt: ר in ל, כאלוזא = ܟܪܘܙܐ praeco, תארמידא = ܬܰܠܡܺܝܕܳܐ discipulus, ܛܪܛܠ = טַלְטֵל ejecit rad. טול, ܡܪܡܠ = ܡܠܡܠ supplantavit, גירגלא rota = ܓܝܓܠܐ pro גַּלְגַּלָּא; ר in נ, ܡܪܘܛ = ܡܢܘܛ, قُرْزُلٌ galerus, nodus e crinibus factus, ܡܢܩܪܐ = ܡܰܢܩܳܘܪܳܐ rostrum; ל in ר, ܣܪܕܢܐ = סַנְדַּלְבִּין sardonyx.

f) Gutturales. 1) Deest in alphabeto mandaeo consona ה, quae eodem signo ut ח scribitur. Itaque habes בשומאיהון pro הון in nomine eorum, תבחון לאתאר נהור investigabis locum lucis rad. בחן et נהור, האזין pro האזין hi etc. Ex qua scriptione sequi videtur, has consonas in pronunciatione non esse distinguendas verum omnino convenire.

2) Litterae א et ע ab initio vocalem *a* et *e* exprimunt §. 9, III, itaque ibi omnino non sunt consonae; praeterea etiam ע in media voce apud Mandaeos uti apud Syros ܥ neglegitur, ita ut

I. post vocales, II. post syllabam clausam et III. post semivocalem ḙ prorsus elidatur. Exempla: I. מאברא = ܡܥܒܪܢܐ transitus, תיבאד = ܬܥܒܕ facis, עבאד = ܐܥܒܕ faciam, ubi ע vices vocalis gerit, טאמא = ܛܥܡܐ gustus, שיחא = ܫܥܬܐ hora, באואתא = ܒܥܘܬܐ precationes, ניצבא = ܢܨܒܥ tinget, זארא = ܙܪܥ seminans; II. פירוניא = ܦܘܪܥܢܐ poenae, סאבא = ܣܒܥܗ satiavit eum, זירא = ܙܪܥܐ semen, יאדיא = ܝܕܥܐ scientes; III. בא = ܒܥܐ precatus est, עתאר etar = אִתְעַר expergefactus est, בותא = ܒܥܘܬܐ precatio. Idem cadit in ܥ itaque מיכאל = ܡܥܠ, נימאר = ܢܐܡܪ dicet etc.

Uti apud Syros ܐ inter duas vocales ut Yuď effertur §. 7, II, E, ita apud Mandaeos etiam ע, cujus loco י scribitur; respondet igitur באייא syriaco ܒܥܝܐ, מאייל = ܡܥܠ introducens, באיין = ܒܥܝܢ intrantes, תייול = ܬܥܘܠ intrabis, יאדויא = ܝܕܘܥܐ peritus, hariolus, נישתייא = ܢܫܬܥܐ enarrabit, דראייא = ܕܪܥܐ brachia, שאייא = ܫܥܐ horae; קאיים = ܩܐܡ stans, האיים = ܚܐܡ misertus, דאיין = ܕܐܢ judicans, al.

3) Gutturales ה et ח si primam seu secundam efficiunt radicalem, servantur ut תיחזון = ܬܚܙܘܢ videbitis, ניביהתון = ܢܒܗܬܘܢ pudore afficientur. Eliditur tamen saepe in suffixo הון et הין praeterea in vocibus שורא = ܫܘܚܕܐ donum, סירא = ܣܗܪܐ luna, אתותא sub, ex primitivo ܬܚܘܬ cui accessit ܐ prostheticum.

Si ה seu ח efficiunt tertiam radicalem, servantur cum vocalis praecedat et alia vocalis sive ת feminini sequitur ut רוחא spiritus, ניאחא quies, תושביחתא laus ܬܫܒܘܚܬܐ; sin vero vocalis non sequitur, eliduntur נו = نوح Noa, אשכא = ܐܫܟܚ invenit, דנא = ܕܢܚ ortus est et plur. orti sunt, משאבא = ܡܫܒܚ laudatus, אשכאתין = ܐܫܟܚܬܘܢ invenitis. Idem locum habet si vocalis non praecedit sed consona, מישא = ܡܫܚܐ oleum, משביא = ܡܫܒܚܐ laudati, מאשכין = ܡܫܟܚܝܢ invenientes, תשכון = ܬܫܟܚܘܢ invenietis, אשכאתון = ܐܫܟܚܬܘܢ invenitis, אשכאנין = ܐܫܟܚܢܢ invenimus, משאביח = ܡܫܒܚ ܐܢܬ. Etiam suffixa ܗ̇ et ܗ̣ mutantur in יא et א. Vox מארבחא altare retinet ח.

4) Defenditur ע contra elisionem a) mutatione in ח seu ה, quod scriptione non distinguitur רקיחא = ܪܩܝܥܐ firmamentum, מאמבוחא = ܡܒܘܥܐ fons, מאנדיחתא rad. ܝܕܥ conscientia, b) metathesi radicalium, ita ut פתח ponatur pro ܦܬܚ, ܕܒܚ pro ܕܢܚ, פחל pro ܦܠܚ. Exempla: פאתחית = ܦܬܚܬ ܐܢܬ, פיחלא ד פלא = ܦܠܚ ܕ ܦܠܚܐ,

אשתיכחאת = ܐܶܫܬܰܟܰܚ inventa est, עיתרא = ܐܽܘܪܚܳܐ via. Aliquando et prima radicalis ע, א mutatur in ה (ה) ut האתיקא = ܥܰܬܺܝܩܳܐ antiquus, alibi אתיקא, האפיקא = אָפִיק torrens juxta אפיקא, denique in ק ut אקאפרא = ܥܰܦܪܳܐ pulvis, אקאמרא = ܥܰܡܪܳܐ lana, et ארקא pl. ארקאהאתא = ܐܰܪ̈ܥܳܬܳܐ terra.

5) In Verbis med. ו, quae exeunt in ח seu ה, in iis formis, in quibus gutturalis vocali est destituta, additur *â* et eliditur media vocalis, נחא quietus sis pro ܢܽܘܚ, זחא = ܙܽܘܥܘ timete, מארחא = ܡܙܺܝܥܳܐ part. âφ. msc. stat. abs.

Adnot. Hic et alibi, ubi de Mandaeis agitur nos sequimur Noeldeckii dissertationem Ueber die Mundart der Mandäer in actis regiae societatis litterarum Gottingensis, classis hist. phil. Vol. X. p. 81, cui et exempla debentur, quae augere vix possumus, cum libri manuscripti praeter eos, quos Noeldeckius contulit, mihi non adsint.

§. 25.

Permutatio consonarum in formis derivatis, assimilatio, dissimilatio.

I. Assimilationes consonarum, quarum fundamentum in grammatices flexionibus quaerendum, hae sunt:

a) Consonae infirmae ܐ, ܘ, ܝ, quae vocalium vices gerunt in quibusdam quoque grammaticis flexionibus invicem permutantur, ut ܛܰܡܺܝ polluit a ܛܡܐ immundus fuit. Omnes vero hae permutationes, quas illae invicem subeunt, simul et conjunctim tractabuntur §. 37.

b) ܬ characteristicum coni. Èϑpe̥ʿel et Èϑpaʿal cum sibilantibus transpositum (§. 26, II.) post ܙ commutatur cum ܕ, post ܨ cum ܛ, ut ܐܶܙܕܩܶܦ pro ܐܶܬܙܩܶܦ crucifixus est; ܐܶܨܛܒܺܝ pro ܐܶܬܨܒܺܝ placuit sibi; ܐܶܙܕܪܰܥ pro ܐܶܬܙܪܰܥ seminatus est. Idem apud Zabios valet, ut מיצטבאר colligatus (Cod. Vim. 2, lin. 9.) a צָבַר.

c) ܐ characteristicum coni. ʾAφʿel in ܬ abire debet in formanda coni. Èϑtaφʿal, quae syllaba ܐܬ ante ʾAφʿel posita oritur. Etenim ܐ praecedenti ܬ assimilatur et in ܬ mutatur, ut in ܐܬܬܰܘܬܰܒ pro ܐܬܐܰܘܬܰܒ; eodem modo prima radicalis ܐ in coni. Èϑpe̥ʿel et Èϑpaʿal mutatur in Tau, ut ܐܶܬܬܚܶܕ pro ܐܶܬܐܚܶܕ clausus est; ܐܶܬܬܰܢܰܚ pro ܐܶܬܐܰܢܰܚ ingemuit.

d) Media radicalis verborum ܥܝ̈, quaecunque sit, in stat. abs. mscl. Partic. activi transit in ܐ ut ܩܳܐܶܡ, ܛܳܐܶܒ a ܩܳܡ et ܛܳܒ, solum ܚܳܝܶܠ intrans, in fem. quoque ܚܳܝܠܳܐ, et plur. ܚܳܝܠܺܝܢ, fem. ܚܳܝ̈ܠܳܢ, retinet ܝ, in reliquis fem. est ܩܳܝܡܳܐ, ܛܳܝܒܳܐ, plur. ܩܳܝܡܺܝܢ, ܛܳܝܒܺܝܢ. Hoc ܐ ut y profertur ʒåyel §. 7, II. E.

e) Prima radicalis ܢ in formis iis, in quibus ܢ vocali destitutum est, insequenti consonae assimilatur, ܡܰܦܽܘܠܬܳܐ mappultå rad. ܢܦܰܠ, ܢܶܕܰܪ neddar vovebit rad. ܢܕܰܪ, quo facto media radicalis geminatur. Vice versa ܢ tertia radicalis assimilatur a Syris occident. in ܡܕܺܝܢ݂ܬܳܐ urbs, ܣܦܺܝܢ݂ܬܳܐ navis al. et media radicalis ܢ rad. ܓܢܒ latus al.

f) Radices gem. ܥ geminationem, quae proprie convenit secundae radicali transferunt ad primam, quae hanc ob causam, si fieri potest accipit qušåyå, ܢܶܒܰܙ nebbaz pro neβazz, cf. scriptionem aramaeo-judaicam תִּדּוֹק tiddoq et secund. fem. תִּדְּקִין tiddeqin pro tedoqqin. Syri occidentales qui geminationem non proferunt vocalem producunt §. 13 B. II. d. quod et in chaldaismo invenitur, cum scribatur תֵּבִיז, תֵּגוֹז pro תִּבַּז, תִּגּוֹז rad. בזז et גזז praedari, tondere.

II. Hisce in exemplis, cum lingua consonas duas in unam geminatam mutaverit, alibi unam geminatam in duas dissolvit, qua in re liquidae ܪ, ܢ, solent adhiberi. Itaque resolvitur geminata consona:

1) addito ܪ in ܟܽܘܪܣܝܳܐ, كُرْسِيّ rad. כסא, כִּסֵּא thronus, שַׁרְבִּיטָא sceptrum שֵׁבֶט, ܩܽܘܪܢܳܣܳܐ faber ferrarius rad. ܩܡܫ ardet, accensus est ignis, קַרְדֹּם hebr. = قَدُّوم securis al. Stirps paʒel tali modo resoluta abiit in parʒel ut ܟܪܰܗܠ volvit rad. ܟܗܠ volvit, ܟܪܰܥܠ nudus fuit, عَطَّلَتْ denudata fuit mulier monilibus, ܐܶܬܦܰܪܰܥ dissolutus fuit = تَفَشَّعَ stupravit mulierem, oppressit, segnis fuit, (ܣ et ش cf. §. 24, III, 4), ܟܪܰܙܠ implicuit, ܟܙܰܠ, غزل nevit, in fila duxit gossypium, ܡܪܰܙܢܳܐ gryllus cf. حجل assilivit et multa alia.

2) ܢ syr. adest in ܓܢܒܳܪܳܐ = גִּבּוֹר vir potens; saepe vero in dialectis aramaicis obvium est, itaque in aramaismo judaico habes תִּנְדַּע = ܬܶܕܰܥ (cum quš. ܕ), אִנְבָּא = ܐܶܒܳܐ fructus, חִנְגָּא saltatio festiva rad. חגג, et apud Mandaeos, מאנדא = מַדַּע intellectus, ܡܰܕܥܳܐ = מִדָּא mensura, ראנדיד = רַדֵּד expulit, עתאנגאר = אִתְּגַּרוּ emerunt rad. תגר, נאנגארא = ܢܰܓܳܪܳܐ fabor, immo ante ל in voce מינילתא =

ܡܡܠܠܐ verbum rad. ܡܠܠ plur. מינילאת, אמינטול = ܡܛܠ propter. Ante ב nasalis mutatur in מ ut נאמבא = ܓܢܒܐ latus, מאמבוהא = ܡܒܘܥܐ scaturigo, ܡܒܥܒܥ parturivit, al.

§. 26.

Metathesis consonarum.

I. Praeter metathesin gutturalium apud Mandaeos §. 24, VI, f, hic illic in lingna syriaca etiam aliae consonae in radicibus transferuntur, ut ܚܩܠܐ ager cf. חֶלְקָה, ܬܕܐܐ seu ܬܐܕܐ herba cf. דֶּשֶׁא דִּתְאָא, quod tamen raro tantum locum habet et in lexicis potius quam in grammatica adnotandum est. Ex mandaeis transpositionibus afferantur etiam ליגרא pes = ܪܓܠܐ, יראל genuit = ܝܠܕ, ארקבא scorpio = ܥܩܪܒܐ, פוגראמא res = ܦܘܪܓܡܐ, interdum et in derivatis radicis ܟܦܪ consonae ܪ et ܦ transferuntur e. gr. נארכבא = ܢܟܦܪܗ eam incurvabimus.

II. Regularis transpositio invenitur in coni. Ėϑpeel et Ėϑpaal (non in Ėϑtaφal), in quibus ܬ praefixi cum prima radicali sibilante transponitur, ut ܐܫܬܕܝ pro ܐܬܫܕܝ rejectus est; ܐܣܬܠܩ pro ܐܬܣܠܩ in altum sublatus est; ܐܫܬܟܚ pro ܐܬܫܟܚ inventus est. Idem transpositum post ܙ in ܕ, post ܨ vero in ܛ commutatur (25, I. b). Cessat tamen transpositio, si ܬ characteristicum geminatur, scilicet in Ėϑpeel verborum ܥ״ܘ et ܥ״ܥ ut ܐܬܬܣܝܡ positus est, ubi non scribitur ܐܣܬܬܝܡ; ܐܬܬܨܝܕ irretitus est, ܐܬܬܫܝܛ contemtus est. Eodem modo ܬ cum ܫ coni. Šaφel in formanda conjugatione Ėštaφal transponi solet, ut ܐܫܬܘܕܥ pro ܐܬܫܘܕܥ cognitus est, a ܫܘܕܥ, šaφ. rad. ידה. Denique in formatione verborum quorundam consonae permutantur, e. gr. ܗܪܛ curre imprt. verbi ܪܗܛ, et in aliis, quae infra seorsim enumerabuntur.

Adnot. Idem in Zabiorum lingua valet; itaque מיצטאראר (Cod. Vim. 2. a. lin. 8.) compactus; מישתריא soluti.

§. 27.

De Syllabis.

I. Compositis consonis cum variis vocalibus oriuntur syllabae, ea tamen in linguis semiticis valet lex, ut a consona omnis syllaba incipiat, nunquam a vocali, nam vocalis proferri non potest

quin ante audiatur sonus ܐ §. 7, II. E. Quodsi igitur in verbis primae ܝ syllaba ye resoluta est in î, ante î auditur, ܐ raro etiam scribitur, ut ܐܺܝܕܰܥ scit, ܐܺܝܕܰܥܬܳܟ݂ scientia tua Joh. Eph. p. 17 juxta ܝܺܕܰܥ cet. Ita et in nominibus ܐܺܝܡܳܡܳܐ dies, ܐܺܝܕܳܐ manus cet. et in extraneis, ܐܺܝܩܽܘܢ εἰκῇ, ܐܺܝܣܰܓܽܘܓܺܝ εἰςαγωγή.

II. In primitiva lingua semitica syllaba non nisi vocali terminari poterat, cui in formis nominalibus nasalis adhaerebat *n* seu *m* (nunatio تنوين, mimatio), id quod cum ex universa dialectorum historia intelligitur, quae vocales finales elidere student, sicuti pro antiquo kitâbû, kátaba, madda Arabes hodie dicunt kitâb, katab, medd et pro katábta katabt, tum ex formis iis, quae jam antiquitus vocales amiserunt, quas tamen ibi servant, ubi accedentibus suffixis defenduntur contra apocopen, ut *u* in كَتَبْتُمُوهُ katabtumûhu scribitis id juxta كَتَبْتُمْ katabtum scribitis. Similis est ratio pronominum et suffixorum arabicorum ántum, kum, hum, vos, eos juxta aethiopicas antemu, kemu, homu et vice versa femininorum aethiopicorum ånten vos, ken vos suff., hôn eas suff. juxta formas arabicas åntunna, kunna, hunna, et multa alia ejusmodi.

III. Rejectis vocalibus finalibus voces exeunt in consonam, itaque syllabarum variae formae hae sunt, ut componantur 1) ex consona cum vocali brevi, 2) ex consona cum vocali longa, 3) ex duabus cousonis, inter quas inserta est vocalis brevis, 4) ex duabus consonis, inter quas est vocalis longa; duo priora genera appellantur syllabae apertae, non exeuntes in consonam, duo genera posteriora vero syllabae clausae. Quintum genus efficiunt syllabae bis clausae, nam si syllabam clausam in antiqua linguae conditione sequebatur syllaba aperta cum vocali brevi, quae postea rejecta est, duae consonae restabant, quibus syllaba terminatur. Ita ex qatalta primitivo fit syriace ܩܛܰܠܬ, ex qatalnâ ܩܛܰܠܢ rejecta vocali finali.

IV. His praemissis syllabarum syriacarum conditio haec est, ut

1) syllabae apertae cum vocali brevi ex §. 13 A, I, III, VI, rarissimae sint ut ܡܰܠܟܽܘܬܳܐ; scilicet sola vocalis *ŭ* in syllabis apertis servatur in forma ܩܽܘܕܫܳܐ = قُدَاسٌ = קֻטָל seu קְטֹל hebraice ut שׁוּעָל vulpes, פְּרָת = فُرَاتُ Euphrates.

2) Syllabae apertae cum vocali longa plurimae, quarum exempla afferri non est necessarium. Observandum tamen hic est, in flexionibus verborum longas vocales finales apocopen subire, ita ut pro qaṭalû, qaṭalâ dicatur qeṭal, qeṭal, ܩܛܰܠܘ, ܩܛܰܠܝ sive ܩܛܰܠܶܝܢ interfecerunt msc. fem. Praeterea syllabae apertae cum vocali longa oriuntur in terminatione nominum omissa primitiva nunatione, cum defectus nasalis, quo nomina afficiuntur, compensetur productione vocalis. Haec est origo status determinati, seu ut alii eum dixerunt, emphatici, scilicet e casu obliquo baitā بَيْتًا, kâhinā كَاهِنًا cet. fit apocopata nasali et producta vocali baitå, ܒܰܝܬܳܐ domus, kåhnå ܟܳܗܢܳܐ presbyter, ita et in femininis ex kawwatā fit kawweϑå كَوَّةً, ܟܰܘܬܳܐ fenestra (cujus ܟ habet rukåχå propter antiquam vocalem ă a Syris elisam); ex مِظَلَّةً ܡܛܰܠܬܳܐ umbracula cet. Quod vero casus obliquus (accusativus) basin efficit nominum aramaicorum id eum non offendit, qui idem in plurali nominum قَاتِلِينَ, ܩܳܛܠܺܝܢ, קֹטְלִים apud Semitas et in innumeris formis linguarum indogermanicarum observavit.

3) Syllabae clausae cum vocali brevi seu longa et syllabae bis clausae ubique in lingua syriaca sunt obviae, neque tamen earum vocales legibus adstrictae sunt similibus iis, quae in lingua hebraea valent.

4) Multae syllabae, quae antiquitus breves vocales habuerunt, postea correpta vocali nihil nisi semivocalem e̥ servaverunt, hoc igitur genus, Syris et Hebraeis et Aethiopibus proprium, syllabas e consona cum semivocali compositas continens, sextum est.

V. Vocalium in syllabis mutationes, de quibus infra agitur, facile intelleguntur, si ad primitivas formas adtendis animum, memor eorum quae §. 13. A. dicta sunt. Summa rerum, ad quam omnia redeunt, haec est, ut longae vocales formarum primitivarum serventur exceptis terminationibus personalibus verborum IV, 2, breves vocales vero in syllaba aperta corripiantur, in syllaba clausa serventur. Quod ultimum, cum syllabam clausam insequens syllaba a consona inchoata excipiat, et ita exprimi potest, ut dicamus vocales breves ante binas consonas servari. Ita habes ܬܩܽܘܡ = تَقُومُ, ܬܩܽܘܡܺܝܢ = تَقُومِينَ servato û sed ܬܶܩܛܽܘܠ = تَقْتُلُ, ܬܶܩܛܠܺܝܢ

= تَقْتُلِين eliso *ŭ* brevi. In vocibus quarum vocales duae sunt breves, ea supprimitur, cujus elisione syllaba clausa oritur, i. e. media. Necessario igitur ex malikā fit ܡܠܟܐ, at in statu constructo ܡܠܟ rejecta vocali finali nihil potest procedere nisi melek, syllaba bicomposita (bis clausa) enim, si fieri potest, non adhibetur. Eodem modo ex kataba, qaṭala non procedit katb et qaṭl sed ketab et qeṭal. Ad evitandam syllabam bicompositam nomina una vocali brevi instructa in statu constructo hanc vocalem ad mediam transferunt radicalem. Ergo pro qabrā quidem dicitur ܩܒܪܐ, at pro قَبْرُ (stat. cstr.) ܩܒܪ, ita ܐܓܪܐ st. cstr. ܐܓܪ, ܐܓܪܐ emptio ܐܓܪ, pro ܩܘܪܒܐ st. cftr. ܩܘܪܒ etc. De singulis vide §. 34—36.

§. 28.

De euphonicis syllabarum et consonarum elisionibus.

Amira et post eum alii locuti sunt de litteris, quae scribuntur et non pronunciantur (Sciadr. p. ܢ, ܐܬܘܬܐ ܕܡܬܟܬܒܢ ܘܠܐ ܡܬܡܠܠܢ) et in hoc capite res maxime diversas in unum congesserunt, scilicet primum apocopen syllabarum, deinde elisionem consonarum, denique synaloiphen vocalium, quae exoritur postquam consonae elisae sunt. Nos hac paragrapho vero eas tantum afferimus mutationes, quae non e legibus grammaticis procedunt, quas euphonicas appellare liceat. Grammaticas insequens paragraphus praebet.

Tales syllabae et consonae in libris Nestorianorum et in antiquis codicibus linea Marheṭānā solent insigniri §. 17, III, cujus loco a Maronitis lineola infra litteras picta adhibetur, quae in libris impressis plerisque usu venit et a grammaticis linea occultans dicitur §. 18. Nos vero usum simul antiquiorem et clariorem restituentes ubique Marheṭānā scribendum censemus.

Jam ut omnia quae huc pertinent facile perspici possint, enumerandae sunt voces in quibus tota syllaba initialis in pronunciatione tollitur.

I. Itaque sublata syllaba initiali pronunciantur, ܐܚܪܝ ḥeray, ܐܚܪܝܐ postremus cum derivatis ܐܚܪܝܬܐ, ܐܚܪܝܬܐ postrema, postremae, ܐܚܪܝܬ adverb. ultimum; ܐܚܪܢ, ܐܚܪܢܐ alius, plur. ܐܚܪܢܝܢ, ܐܚܪܢܐ, fem. ܐܚܪܬܐ plur. ܐܚܪܢܝܢ, ܐܚܪܢܝܬܐ, ܐܚܪܢܝܬܐ alia fem. In voce ܚܪܬܐ con-

sona ܐ omnino non scribitur. Praeterea vox ܐܚܝܢܐ fraternus, propinquus cum derivatis et ܐܚܝܢܘܬܐ fraternitas, propinquitas, ita et ܐܪܙܐ mysterium (nestor.), quod Syri occidentales ܪܙܐ solent scribere, denique ܐܢܫ homo, et ܐܢܫܐ, cujus 'Aleφ in arcta conjunctione cum voce praecedente non scribitur ܒܪܢܫ filius hominis, ܟܠܢܫ omnis homo. — Eodem modo in verbo ܗܘܐ fuit prima syllaba he̥ tollitur si tanquam auxiliare additur ad participia activa et perfecta e. gr. ܩܛܠ ܗܘܐ interficiebat qâṭel 'wâ, ܩܛܠ ܗܘܐ interfecerat qe̥ṭal 'wâ. Alibi hujus verbi syllaba prior non supprimitur. — Denique in pronominibus ܐܢܐ ego, ܚܢܢ nos ܐܢܬܘܢ msc. ܐܢܬܝܢ fem. vos, si cum participiis conjuncta tempus praesens exprimunt prima syllaba tollitur, et legitur ܩܛܠ ܐܢܐ qâṭel 'nâ, ܩܛܠܝܢ ܚܢܢ qâṭlin 'nan, ܩܛܠܝܢ ܐܢܬܘܢ qâtlitun, ܩܛܠܢ ܐܢܬܝܢ qâtlâten, quae formae etiam in unam vocem contrahuntur ܩܛܠܝܬܘܢ etc. Pronomen ܐܢܐ semper apocopata syllaba *è* pronunciatur, reliqua illaesa servari possunt. — In imperativo vocis ܐܬܐ prima syllaba tollitur ac dicitur ܬܐ veni. — Et in vocibus ܙܘܦܐ = אֵזוֹב hyssopus, ܚܕ = אֶחָד unus ܐ radicale a Syris rejectum est. Cf. §. 44, IV.

II. Elisionem vel assimilationem et contractionem subeunt litterae, quae bis scribuntur ad derivationem orthographia significandum; itaque

a) In nominibus mediae radicalis geminatae, una ex illis litteris geminis in pronunciatione neglegitur, ut ܡܡܠܠܐ mamlâ (loquela), ܓܠܠܐ (acervus), ܓܠܠܐ (fluctus), ܡܢܢܐ (manna), ܡܛܠܠܝܢ (obumbrantes), ܥܡܡܝܢ (populi), ܟܠܠܐ, ܟܠܠܬܐ sponsae, singl. ܟܠܬܐ; ܩܠܠܐ linteola, singl. ܩܠܬܐ; ܥܠܠܐ causa stat. abs. ܥܠܠܬܐ proventus, fruges, reditus, B. Hebr. Chr. 92 l. 14.

b) Huc etiam pertinet, si leniorem litteram Dâlaθ vacuam durior quidem sed cognata excipit littera Tau; tum enim illa assimilatur, hanc vero nonnulli in pronunciatione duplicant[1]), ut ܚܕܬܐ ḣattâ (novus), ܥܕܬܐ ʒittâ (ecclesia); alii Amiram sequentes voces illas *ḣato* et *ʒito* pronunciant.

c) Nomina formae ܡܘܬܒܐ, quae processerunt e stirpe šaφʒel radicum primae ܐ et ܝ, qua in forma radicales ܐ et ܝ abierunt in ܘ, alterum etiam accipiunt ܘ, vocalis *u* signum. Scribuntur igitur

1) Asseman. Bibl. Orient. T. III. P. II. p. 379. Cfr. §. 15, 1. Annot. 1.

per duo ܘ, quorum secundum, licet antiquo tempore pronunciatum est, resolvitur in *û*, quod praecedit. Ita ex ܫܰܘܕܰܥ declaravit, rad. ܝܺܕܰܥ, fit ܫܽܘܕܳܥܳܐ significatio, ex ܫܰܘܕܺܝ promisit rad. ידה, ܫܽܘܕܳܝܳܐ promissio, protasis grammatica. Praeterea affero ܫܽܘܙܳܒ݂ܳܐ liberatio, ܫܽܘܗܳܝܳܐ cunctatio, et ܫܽܘܪܳܝܳܐ inflammatio capitis Cast. Mich. p. 894, quae vox mihi dubia videtur. Simile quid in ܘ vide p. 6.

Annot. In fem. ܚܕܰܬ݂ܳܐ (nova) Dâlaϑ effertur ac legitur ḥeđattå, nam ܬ fem. non scribitur, proprie enim per duo ܬ haec vox scribenda esset ܚܕܰܬ݂ܬ݂ܳܐ. In numero plurali ܕ assimilatur ܚܰܕ̈ܬ݂ܳܬ݂ܳܐ.

d) *Lâmađ* verbi ܐܶܙܰܠ abiit, quoties ex analogia vocali uti debet, media autem radicalis vacua est, ad hanc remittit vocalem suam atque eliditur, ut ܐܶܙܰܠܬ pro ܐܳܙܰܠܬ, ܬܶܐܙܠܽܘܢ (abibunt) pro ܬܶܐܙܠܽܘܢ. Quando vero *prodesse* significat, occultationem non admittit.

e) *Nun* assimilatur in pronomin. 2. pers. ܐܰܢ̱ܬ, ܐܰܢ̱ܬܝ tu; ܐܰܢ̱ܬܽܘܢ, ܐܰܢ̱ܬܶܝܢ vos; in multis nominibus, ut ܙܒܺܝܢ̱ܬܳܐ emta, ܡܕܺܝܢ̱ܬܳܐ urbs, ܣܦܺܝܢ̱ܬܳܐ navis, ܡܣܟܺܝܢ̱ܬܳܐ inops, ܚܰܣܺܝܢܳܐ potens, ܚܰܣܺܝܢܽܘܬ݂ܳܐ fortitudo, ܐܶܬ݂ܚܰܣܰܢ fortis fuit, ܫܢ̱ܬܳܐ annus, ܓܶܢ̱ܒ latus, ܐܰܢ̱ܬ݁ܬ݂ܳܐ mulier, ܙܒ݂ܢ̱ܬܳܐ tempus, vicis, ܡܣܟܺܝܢ̱ܬܳܐ pauper, fem. ܓܽܘܦܢ̱ܳܐ vitis גֶּפֶן.

Annot. Nestoriani in vocibus ܙܒܺܝܢ̱ܬܳܐ et ܡܣܟܺܝܢ̱ܬܳܐ consonam *n* pronunciant, non item Syri occidentales. — Consonas ܬ et ܒ, quibus assimilatur ܢ accipere qušâyâ, per se intelligitur, in voce ܓܶܢ̱ܒ rukâχâ locum habet, quia vox littera ܒ terminatur. Saepe sine ܢ nomen ܓܶܒ scribitur, ceterum ܓܶܒܳܐ est status determinatus.

f) *Riš* denique in voce ܒܰܪ̱ܬܳܐ filia eliditur, et in Imperativo ܗܛܽܘ pro ܪܗܛܽܘ curre a ܪܗܶܛ cucurrit, assimilatur. Eodem modo in ܚܰܨܳܐ lumbus חַרְצָא hebr. חֲלָצַיִם.

g) Consona ܗ *non* eliditur in suffixo pronominis tertiae pers. msc. cum in nominibus tum in verbis, itaque legitur ܐܰܒ݂ܽܘܗ̱ âβuh pater ejus, ܫܶܢ̈ܰܘܗ̱ šennauh dentes ejus, ܐܺܝܕܰܘܗ̱ manus ejus, ܩܪܳܝܗ̱ qerâih vocavit eum, ܓܒ݂ܳܝܗ̱ geβâih selegit eum etc. Attamen ܗ excidit in voce ܝܰܗ̱ܒ dedit pro îheβ, et in nominibus graeca forma a Syris receptis ܪܗܽܘܡܺܝ Ῥώμη, ܪܗܽܘܡܳܝܳܐ Ῥωμαῖος, ܣܽܘܢܗܳܕܽܘܣ σύνοδος, ubi spiritum asperum exprimit. Nestorianos vero sunhodos (cum *h*) proferre Sciadrensis disertis verbis tradit p. ܠ. Horum analogiam sequitur ܝܽܘܕܳܝܳܐ Judaeus. Cf. p. 65 et Bernst. Evgl. Joh. Vorb. p. XIII.

III. Post elisionem consonae ܗ si duae vocales conveniunt, contractio sive synaloiphe vocalium locum habet. Invenitur hoc si pronomina personalia ܗܽܘ et ܗܺܝ copulae vices gerentia posita

sunt post voces exeuntes in vocales *å* et *e*. Itaque ܐܢܐ ܗܘ ênau legendum est pro ܐܢܐ ܗܘ ego sum, ܒܣܪܐ ܗܘ besrau caro est, ܗܢܐ ܗܘ ille est, ܗܕܐ ܗܝ hådåy illa est, ܩܫܐ ܗܘ qešew durum est etc. cf. §. 12, III. — Si vero ante ܗܝ et ܗܘ praecedit consona eliso ܗ nihil nisi vocalis *î* et *û* proferri patet. Legendum igitur est ܡܢ ܗܝ quaenam est manî, ܠܝܬ ܗܘ laitu non est, ܒܣܪܝ ܗܘ besru caro mea est. Saepe vocales *î* et *û* super ultimam consonam vocis ante ܗܝ et ܗܘ positae scribuntur. Cf. §. 44, IV.

IV. Denique breves voces in unam interdum contrahuntur, scribiturque ܐܝܟܘ aikau ubi est, ܗܢܘ hånau hic est pro ܐܝܟܐ ܗܘ et ܗܢܐ ܗܘ et ܡܢܘ quis est pro ܡܢ ܗܘ, ܐܦܢ etiamsi pro ܐܦ ܐܢ.

Adnot. 1. Syrorum grammatici has elisiones, assimilationes, apocopas dicunt variis nominibus ut ܡܒܠܥܐ absorptio, ܐܬܘܬܐ ܕܓܢܒܘܬܐ litterae furti, ܐܬܘܬܐ ܕܡܬܓܢܒܢ litterae subductae, ܐܬܘܬܐ ܡܛܫܝܢܝܬܐ litterae celatae, occultatae.

§. 29.

De grammatica consonarum aphaeresi, contractione, apocope.

Consonae quaedam etiam in scribendo prorsus excidunt, quod quidem praecipue accidit litteris ܐ, ܘ, ܝ et liquidis. Quae consonantium abjectio ab initio vocis litteris vacuis plerumque accidit (*Aphaeresis*), in media voce, si alia praecedit vacua (*Contractio, Syncope*) et in fine vocis (*Apocope*), ubi rarius quidem accidit. Quae hic enumerantur regulae non mutationes passim obvias, in voce derivata euphoniae causa instituendas, attingunt, sed mutationes in universa derivatione grammatica necessarias et gravissimas. Itaque

I. Ab *initio* vocis hoc modo abjiciuntur:

a) *Yud*, ut in Imperativo verborum ܝܗܒ, ܗܒ da pro ܝܗܒ, ܬܒ sede pro ܝܬܒ.

b) *Nun*, in Imperativo verborum ܢܦ (§. 70.) ܦܠ cade pro ܢܦܠ, ܛܪ serva pro ܢܛܪ et in nonnullis nominibus.

II. In *media* voce, si *contractione* littera quaedam excidit, illa quae praecedit, abjectae vocalem accipit, ut ܢܠܦ docebit pro ܢܐܠܦ nalleφ, et hoc pro ܢܐܠܦ ne'alleφ. Hoc interdum, si, quae praecedit littera, vocali destituta est, sequentibus accidit litteris:

a) ܐ, quo nulla consona lenius sonat, si est prima radicalis, post ܐ praeform. Fut. Peʿal et Paʿel semper, post reliqua vero praeformativa et Fut. et Part. earundem conjugg. aliquando excidit, ut ܐܰܠܶܦ eadem pro ܐܶܐܰܠܶܦ, ܡܰܠܶܦ pro ܡܰܐܰܠܶܦ meʾalleφ docens. ולא עתמאכא non prostravit se (Cod. Vimar. fol. 4. a. lin. 6.).

b) Litterae *quiescentes* ܘ et ܝ, praecipue in verbis mediae quiescentis, ut ܐܰܩܺܝܡ pro ܐܰܩܝܺܡ stare fecit, ܚܰܝܳܐ pro ܚܰܝܳܝܳܐ vivere, ܐܶܚܶܐ pro ܐܶܚܝܶܐ vivam.

c) In magno numero nominum in quarum forma tota radix (plerumque gem. ܥ et med. ܘ, ܝ) reduplicata est, secunda consona evanuit. Qua in re statuendum est, aut proximae (tertiae) consonae secundam esse assimilatam aut praecedentem vocalem productam esse, ut defectus consonae compensetur. In scriptura vero hoc oculis cerni raro potest, quia geminationis signum non habent Syri et quia hisce in vocibus prima syllaba saepe vocali *u* utitur, cujus quantitas non cognosci potest, cum aeque *ū* longum quam *ŭ* breve littera ܘ exprimatur. Exemplum productionis vocalis indubitatum praebet vox ܓܺܝܓܠܳܐ rota, quae processit ex antiquiore gĭlgelå. Jam cum ex §. 13. A. III. *ĭ* antiquum apud Syros in *ĕ* sit mutatum, necessario si **l** cum **g** assimilatum esset, forma gegglå exorta esset, quod si vero gīgla dicitur, hoc ita e primitiva forma processit, ut eliso **l** vocalis sit producta. Eodem modo ܓܺܝܓܰܪܬܳܐ vinacea ex girgartå processit cf. جِرْجِر faba, eliso **r**, producto *ī*; vocalis *a* pro *e* gigartå pro gigertå propter gutturale *r* est posita. Assimilationis ex qua geminatio procedit exemplum est ܓܰܓܰܪܬܳܐ guttur pro gargartå, *ă* breve enim primae syllabae locum habere non posset, nisi secundum ܓ esset duplicatum §. 13. A. I. Productionem vocalis *ă* in *å* praebent ܓܳܓܽܘܠܬܳܐ et ܩܳܩܽܘܠܬܳܐ.

Exempla hujusmodi elisionis haec habes: ܒܽܘܠܳܐ pro balbelå, ܒܽܘܠܒܳܠܳܐ confusio rad. ܒܠܒܠ; ܒܽܘܠܒܳܠܳܐ juxta ܒܽܘܠܒܳܠܳܐ agitatio, ܥܽܘܫܢܳܐ (?) fertilis rad. ܥܫܢ; ܓܳܓܽܘܠܬܳܐ cranium גֻּלְגֹּלֶת; ܓܽܘܓܪܳܐ ruminatio rad. ܓܪܓܪ גֵּרָה; ܩܳܩܽܘܠܬܳܐ placenta cf. حَرَّ caluit ܚܪ aruit, ܓܽܘܡܪܶܐ carbones; ܟܽܘܟܠܳܐ placenta, rad. ܟܠܟܠ, coronavit, proprie coronulae, ܟܰܟܪܳܐ talentum rad. ܟܪܟܪ proprie in orbem ivit, unde et ܟܽܘܟܪܳܢܳܐ favus; ܟܽܘܟܣܳܐ rosio كسّس, ܟܽܘܟܠܳܐ quinque ex vertebris dorsi, ܟܽܘܟܣܳܣܳܐ cartilago, rad. ܟܣܟܣ; ܣܽܘܣܝܳܐ cupiditas, rad. ܣܘܣ cupivit; ܣܽܘܣܢܳܐ flores dactylorum, dactylus, cf. סַנְסִנִּים rami palmae penduli; ܣܽܘܣܪܬܳܐ exercitus cf. סרר

contumax fuit, ܣܰܪ male egit; ܨܘܨܝܐ turturis genus, ܨܶܨܠܐ cymbalum cf. צֶלְצַל Job. 40, 31., Jes. 18, 1. quocum cohaeret ܨܶܨܪܐ gryllus et ܨܘܨܪܐ genus locustae repens; ܩܰܠܩܰܠܬܐ sterquilinium chld. קִלְקַלְתָּא; ܩܰܠ vilem esse; ܩܰܠܩܳܐ vermis, ܫܰܠܫܶܠܬܐ catena rad. ܫܰܠ extraxit; ܫܰܠܗܒܐ ardor cf. ܫܰܠܗܶܒ; ܫܰܪܫܪܐ sporta, canistrum cf. שׁרר in orbem vertit; ܫܘܫܡܳܢܝܬܐ formica cf. ܫܡܰܫܡܳܢ agilis; ܙܘܥܙܥܐ pro ܙܘܥܙܥܐ motus. His adde ܡܫܡܫ pro ܡܫܡܫܢ partic. verbi ܫܡܫ Cast. Mich. lex. p. 365, et chld. אתרריב. Assimilationem radicalis primae praebet ܡܰܡܘܢܐ = מָמוֹן *μαμμωνᾶ*; idem accidit in nominibus exoticis ut ܒܰܢܐ = balneum, ܦܶܢܩܺܝܬܐ; hic illic consona evanuit.

d) *Litteras bis ponendas* in verbis ܥܥ Syri contrahunt, ut ܕܰܩ comminuit pro ܕܩܰܩ, ܢܒܘܙ pro ܢܒܙܘܙ praedabitur, si vocalis brevis inter utramque intercedit. Sin vero vocalis est longa, non contrahuntur ut ܒܙܺܝܙܐ. In nominibus, quae a talibus radicibus derivantur, idem fit, e. c. ܥܰܡܐ populus pro ܥܰܡܡܐ, plur. ܥܰܡܡܶܐ populi; ܩܶܢ nidus. Consonae contractae, quae ejici videntur, duplici ratione compensantur. Primum enim si radicalem geminandam sequitur vocalis, neque praefixum adest, haec ipsa radicalis geminatur ut ܕܰܩܬ = deqqaϑ, ܒܶܙܬ = bezzaϑ דַּקַּת, בַּזַּת, deinde vero, si praefixa ad radicem accedunt, geminatio secundae radicalis transfertur ad primam, quae hanc ob causam si e numero consonarum ܒܓܕܟܦܬ est, accipit quššâyâ, ut ܐܶܒܙ, ܢܶܬܒܙܙ, אָבֵז, תָּדֹקּוּ. Ita et nomina a talibus radicibus derivata ut ܡܰܛܠܬܐ, rad. ܛܠ cf. §. 16, V, 2. Praefixi vocalis *e* a Syris iis, qui geminationem non pronunciant, producitur §. 13, B, II, d.

e) *Tau*, si nulla vocali gaudet, ante Tau in femininorum statu Sing. determinato abjicitur, ut ܚܕܰܬܐ nova, cum quš. ܬ, pro ܚܕܰܬܬܐ. In *passivis* vero conjugg. *duo Tau* concurrentia scribi solent, ut ܐܶܬܬܣܺܝܡ positus est, at tertio ܬ accedente, quod praeformativum Impf. est, unum abici solet; ergo ܬܶܬܪܰܥܶܐ efferas te pro ܬܶܬܬܪܰܥܶܐ. Attamen sicubi Tau ܬ radicalis est, vel tribus concurrentibus servatur radicis et significationis indicandae gratia, ut ܬܶܬܬܟܺܠܺܝܢ confidebis (fem.), quod Isaac Sciadr. in paradigmatibus et alibi servat.

f) Nihil nisi orthographiae neglegentia est, si ܐ in media voce excidit ut ܪܺܫܐ pro ܪܺܫܐ caput, ܩܕܳܡ pro ܩܕܳܡ coram, quod tamen in ܐܰܡܪܐ fieri solet. Exempla pluria, quae protulit Agrell Otiol. p. 51 ex errore profecta videntur, cum concurrentibus ܢ et ܐ

(quae in his exemplis ubivis sunt obvia), littera minima ܝ editoribus librorum falso in Mss. non scripta videretur.

III. In fine denique vocis consonarum *apocope* rarius accidit:

a) *Nun* in statu constructo Plur. sicuti apud Hebraeos ם abjicitur ܝܘܡܝܢ dies, in stat. constr. ܝܘܡܝ. Eodem modo in plurali verborum ܩܛܠܬܘ .pro ܩܛܠܬܘܢ, ܩܛܠܬܝ pro ܩܛܠܬܝܢ etc., ubi utraque forma usitata est.

b) Litterae ܘ et ܝ, cum interdum in flexione verborum non audiantur, abiciuntur, itaque ܓܢܒܐ ܐܙܠ iverunt fures pro ܐܙܠܘ, ܝܠܕ pepererunt pro ܝܠܕܝ. De ܝ infra uberius dicetur §. 32, II.

c) In verbis ܠܝ, si accedit terminatio 3. pers. Sing. fem. et Plur. masc., radicalis tertia in Peʿal excidit, ut ܓܠܘ detexerunt pro ܓܠܝܘ, ܓܠܬ pro ܓܠܝܬ, cf. arab. غَزَوْا, غَزَتْ, رَمَوْا, رَمَتْ.

d) Nomina feminina subeunt apocopen ultimae vocalis *å* ad formandum stat. constr. ut ܝܠܕܬܐ, cstr. ܝܠܕܬ, pariens, ܡܠܟܘܬܐ, cstr. ܡܠܟܘܬ regnum; deinde vero et consona ܬ apocopatur, quo facto vocalis *ă* producitur in *å*, ac tali modo oritur stat. absolutus; itaque ex ܝܠܕܬ fit ܝܠܕܐ, ex ܥܒܕܘܬܟ ܥܒܕܘ. In femininis exeuntibus in ܘܬܐ postquam syllaba ܬܐ apocopata est, *û* immutari non posse, per se intellegitur.

e) Rarissime in nominibus a radicibus biliteris geminatis derivatis ultima radicalis eliditur, quod fit in γολγοθᾶ juxta ܓܓܘܠܬܐ et in ܓܠܘܬܐ volumen BH. Chr. p. 38 l. 5 infr.

f) Abbreviationem nominis proprii ܐܡܪܘ pro ܐܡܪܘܢ praebet Bar Ali s. v. cf. arabicum يَا مَرْوَ, يَا مَنْصَ pro يَا مَرْوَانُ, يَا مَنْصُورُ.

§. 30.

Consonarum Prosthesis, Epenthesis, Paragoge.

Multo rarius fieri solet, ut euphoniae et facilitatis caussa in vocibus formandis consonae ab initio et in fine apponantur aut mediae voci inserantur; inprimis *ʾAleφ* cum reliquis consonis Riš, *He* et *Nun* huic rei inserviunt.

I. Apud Syros *prosthesis* syllabae levissimae ab initio vocis, quae littera ܐ exprimitur (ʾAleφ prostheticum) locum habet:

a) in vocabulis quibusdam quae a duabus consonis incipiunt, quia Syri duas in syllabae principio consonas non nisi difficillime

efferunt; ut ܐܟܘܬ sicut pro ܟܘܬ, ܐܟܢܐ sicut, ܐܟܚܕܐ simul, una, ܐܟܡܐ quemadmodum, ܐܟܡܢ at qui, quae voculae compositae sunt e particula comparationis ﻙ, ܟ, cui cum vocalem non haberet additum est ܐ. Haec particula in compositis tantum servata est in lingua syriaca, ut ܟܡ = ܕ ܡܐ, ܟܡܐ = ܐܝܟ ܡܐ, ܐܟܢ = ܐܝܟ ܗܢ, quod Bernstein in lexidio scite observavit, quem docere miror, ܐܟܢܐ etc. ex ܐܟ et ܗܢܐ etc. profectum esse, quod a vero longe abest. — Hisce vocibus adde duo verbo ܐܫܬܝ bibit pro ܫܬܝ et ܐܫܟܚ invenit pro ܫܟܚ. Pro ܐܬܡܠܝ legitur Eus. Theoph. III, 7 ܐܬܡܠܝ. De ܐܡܬܝ quando, ܐܬܡܠܝ heri, ܐܫܬܩܕܡ anno superiore vide §. 32, I. c.

b) Maxime autem in nominibus exteris, quodsi sibilans cum quadam alia consonante conjunctim primam syllabam constituit, Syri illo 'Aleφ prosthetico utuntur, ut ܐܣܛܕܝܘܢ στάδια, ܐܣܛܘܟܣܐ στοιχεῖα, ܐܣܦܘܓܐ σπόγγια, ܐܣܦܝܪܐ σφαῖρα, ܐܟܣܢܝܐ ξένος, ܐܣܟܡܐ σχῆμα, ܐܣܩܝܛ Scete. Quae nomina etsi non ab initio scriptum habent ܐ, syllabam auxiliarem *ĕ* accipiunt et pronunciantur, ac si ܐ adesset, ܐܣܛܪܛܝܘܛܐ, ܣܛܪܛܝܘܛܐ, ܣܦܩܠܛܪ, ܣܩܘܠܣܛܝܩܐ etc. Isaac Sciadr. p. ܢܒ dicit: ܘܐܦ ܠܐ ܡܠܬܐ ܕܡܫܪܝܐ ܡܢ ܐܬܘܬܐ ܕܠܐ ܙܘܥܐ ܠܓܡܪ.

II. Litterae media in voce insertio in Syriaco sermone interdum accidit, ita ܐ inseritur et ܢ et ܪ.

a) Cum ܐ vices vocalium *ă*, *å*, *e* gerat, aliquando scribitur ubi in solita orthographia locum non habet; e. gr. ܣܐܢܐ = ܣܢܐ osor, BHbr. Chron. p. 32, 11, ܣܐܢܬܐ = ܣܢܬܐ odium, ib. p. 61, 4, ܣܐܓܝ = ܣܓܝ multum, p. 38, 13, ܐܝܟܐܢ = ܐܝܟܢ sicut is qui, p. 125, 1, ܫܩܐܠ = ܫܩܠ sustulit, Tychs. El. 52, 4 infr., ܨܪܐ = ܨܪ scidit, BHbr. Chr. p. 28, 1, ܡܐܠܠܘܢ = ܡܠܠܘܢ μᾶλλον al. Cf. §. 12, II.

b) De epenthesi liquidarum ܪ et ܢ ejusque causa vide §. 25, II.

c) De usu Syrorum, qui spiritum asperum graecum adhibito ܗ exprimunt, quod non proferri solet, vide §. 28, II. g.

III. Paragogen consonae ܢ habemus in forma 1. pers. Plur. per. ܩܛܠܢܢ, ܩܛܠܢܢ pro antiquiore eoque ex historia dialecti recto ܩܛܠܢ, ܩܛܠܢ. Nam cum vocales finales Syri abjecerint, de forma qatalnâ sive qatalnù, utrum arabica sit primitiva an hebraea, nihil ad rem facit, restat ܩܛܠܢ et ܩܛܠܢ quas formas nimis duras addita vocali *a* cum nasali suaviores reddere Syri studuerunt. Usitatior vero est forma durior, altera rarius invenitur.

Mandaci formam paragogicam solent adhibere, נחיתנין igitur est ܢܚܸܬܠܲܢ descendimus, נסאבנין, ܢܣܸܒܠܲܢ cepimus, נפאלנין ܢܦܸܠܠܲܢ cecidimus etc.

Adnot. Forma femininorum in 3. pers. plur. Perf. et Imprt. ܩܛܼܘܿܠܹܝܢ, ܡܩܲܛܠܹܝܢ, ܡܲܩܛܠܹܝܢ, ܡܩܲܛܠܹܝܢ non per paragogen syllabae *en* exorta est, verum ex antiquiore terminatione *an* processit, cujus vocalis in *e* conversa est §. 13. A. VII; 50, III, B.

§. 31.

Consonae gutturales.

I. De gutturalium ܗ, ܚ, ܥ natura §. 7, II. E. egimus, et cum, quod ibi docuimus, hae consonae in ipso larynge et ultima palati parte producantur, facile intellegitur vocalem **a**, quae eodem loco oritur, facilius ante gutturales pronuntiari, quam reliquas vocales. Ita factum est, ut imprimis vocalis *e* ante gutturales abeat in *a*, et dicatur pro ܦܬܸܚ, ܦܬܲܚ et pro ܐܪܹܥ, ܐܪܲܥ. Proclivitas illa litterarum gutturalium ad vocalem *a* inprimis in fine vocum cernitur et alibi, ubi ex analogia vacuam litteram expectaveris, ut ܪ̈ܲܥܘܹ pro ܪ̈ܵܥܘܹ pastores.

II. In iis verborum formis, in quarum ultima syllaba *ŭ* breve locum habet, ante gutturales interdum *a* adhibetur, itaque dicitur ܬܒܲܠܥ devorabit pro neβluʒ, ܬܣܲܢܩ opus habebit pro nelisur al. In aliis tamen *u* apparet, ܬܡܫܘܚ mensurabit, ܬܦܪܘܥ progerminabit etc., omnia vero quae exeunt in ܗ accipiunt *a* ܬܢܲܓܗ neggah illucebit. In nominibus vero *ŭ* semper retinetur ܐܲܡܫܘܚܬܵܐ, ܐܲܦܪܘܥܬܵܐ etc.

III. Verba exeuntia in ܐ, quod pro ܝ et ܘ positum est, ad gutturales non pertinent, sed propriam classem constituunt, idemque cadit in verba primae ܐ. Raro in fine ܐ vera est gutturalis, de qua vide §. 37. I. Adnot. 2.

IV. Quod quidem gutturalibus proprium esse diximus, id etiam in litteram *Riš* cadit ad illas litteras proxime accedentem §. 7. II. F.; amat enim vocalem *a*, diciturque ܐܵܡܲܪ dicens, pro ܐܵܡܹܪ; ܫܕܲܪ misit, pro ܫܕܸܪ; ܚܐܲܪ liber stat. abs. pro ܚܐܹܪ; ܒܣܲܪ stat. abs. caro pro ܒܣܹܪ.

§. 32.

De ܘ et ܝ vocalium emortuarum reliquiis et de ܝ diacritico femininorum.

I. Syrorum orthographia est historica; sicuti in notandis vocalibus, cum uberior et accuratior methodus inventa esset, ea quae antiquiore consuetudine recepta erant, non omiserunt §. 9., ita et in vocibus et formis, quae secundum antiquiorem linguae conditionem in vocales exierunt, postea, cum hae vocales neglegerentur, neque amplius pronunciarentur, consonas ܘ et ܝ, quibus vocales illae insigniebantur, non deleverunt, sed probe servaverunt. Ita factum est, ut interdum consonae ܘ et ܝ scriberentur ubi omnino non leguntur, neque tanquam consonae *w* et *y* neque tanquam vocales *u* et *i*. Harum consonarum, quae olim vocalium vices gerebant, eadem est conditio, quam in lingua francogallica habet *e* mutum in fine vocum, quod in orthographia quidem servatum est, cum scribatur père, mère, vie, in pronunciatione vero omissum, cum dicatur paer, maer, vî.

Quae cum ita sint, nos totius rei originem spectantes, hasce vocalismi uberioris reliquias appellabimus *vocales emortuas*, dum Hoffmannus eas appellabat litteras otiantes, quo nomine rei vera caussa non exprimitur, sicuti et ceteris terminis litterarum occultarum, quiescentium rationes grammaticae non modo non explicantur verum difficiliores redduntur. Quos terminos nos hanc ob causam omnes evitavimus. Elias has litteras ܡܬܬܘܣܦܢ̈ܝܬܐ ܝܕ̈ܝܥܬܐ additiones consuetas, quo nomine ea quae sub II. enumerata sunt, bene significantur, appellavit.

Vocales emortuae igitur significantur:

a) Consona ܘ in plurali 3. pers. Perfecti et Imperativi masculinae ܩܛܠܘ qṭal, ܩܛܘܠܘ qṭul interfecerunt, interficite pro antiquiore qṭalu, qṭulu. Hoc ܘ cum omnino non audiatur, interdum et in scriptura omittitur §. 29, III. b.

Adnot. Mandaei hoc ܘ omnino non scribunt, ita ut Singl. et Plur. forma non distinguantur, ita נבאב est cepit et ceperunt, רגאז iratus est et irati sunt, עשתאדאר missus est et missi sunt.

b) Consona ܝ in fem. singl. Imperativi ܩܛܘܠܝ juxta קְטֻלִי أُقْتُلِي et in suffixis pronominalibus ܝ, ܟܝ, ܗ̈ܘܢܝ, ܟ̈ܘܢܝ pro antiquiore

î, ani, auhi, åihi, ut ܡܠܟܝ malk, rex meus, ܦܩܕܬܢܝ paqeđan, me visitasti, ܣܗܕܘܗܝ såhdauh, testes ejus, ܩܛܠܬܝܗܝ qetaltåih, interfecisti eum, pro primitivo malki, paqeđani, såhdauhi, qetaltåihi.

c) Consona ܝ in nonnullis substantivis et adverbiis, ut ܐܬܡܠܝ èϑmål (heri), ܡܢܐܬܡܠܝ, ܐܡܬܝ èmaϑ (quando?), ܐܫܬܩܕܝ anno superiore, ܫܝܠܝ šel (tranquillitas) et in similibus nominibus tertiae Yuđ, quae tamen in statu absoluto fere non usitata sunt. Vox ܐܬܡܠܝ enim respondet chaldaico תְּמָלֵי, אֶתְמָלֵי aeth. ትማልም፡ unde sequitur vocalem e seu totam syllabam em apocopatam esse, vox ܐܡܬܝ vero arabico مَتَى, quod syriace in meϑay correptum est, cui ܐ prostheticum deinde est additum, èmeϑay sive èmeϑi, quo facto ultima vocalis omissa et in mediam syllabam *a* primitivum repositum est.

Adnot. Vox ܐܬܡܠܝ de cujus origine dubitant (Gesenius Thes. s. v. מוּל, Ewald Hebr. Gr. edit. sext. p. 90) necessario ad radicem ملو referenda est, cujus significatio primitiva est *duravit*, II prolongavit, V in phrasi تملّى عُمْرَةُ longa vita praeditus est, مَلْوَةٌ est idem quod بُرْهَةٌ longum tempus et مُثَلَّثَانِ duo trientes. Qam. Secundum formam nihil est, nisi nomen verbale (infinitivus) stirpis sextae, quae tamen in Qamuso non enumeratur; huic formae تَمَالٍ aramaice respondet תְּמָלֵי et cum ܐ prosthetico אֶתְמָלֵי, ܐܬܡܠܝ hebr. תְּמוֹל. — Vox ܐܫܬܩܕܝ composita est ex ܫܢܬܐ annus et ܩܕܡ praecedens, cui accedit ܐ prostheticum, syllaba ultima apocopata.

II. Cum amissis vocalibus finalibus in formis quibusdam verborum et pronominum masculina a femininis non amplius distingui possent, Syri ut scriptura certe distinguantur femininis in fine addiderunt ܝ, idque in formis, in quibus ex historia formarum vocalis î locum nunquam potuit habere. Hoc ܝ igitur non est vocalis emortuae signum, verum nihil est nisi signum diacriticum femininorum neque unquam effertur. Invenitur in fem. Singul. tertiae et secundae personae Imperfecti ܬܩܛܘܠܝ, ܬܩܛܠܝ etc. juxta ܬܩܛܘܠ, ܬܩܛܠ; ܬܩܛܘܠܝܢ juxta ܬܩܛܘܠܢ, imo in ܬܓܠܝ, ܬܓܠܝ, ܬܬܓܠܝ etc., quae formae antiquitus erant taqtulu, tuqattilu, taqtulina etc., ita ut oculis cerni possit, vocalem *î* hic nunquam fuisse, et consonam ܝ signum esse diacriticum. Eodem modo adhibetur in

3. pers. fem. Perf. plur. ܩܛܠܝ̈ qẹṭal, quae e primitiva qẹṭalâ processit, ut §. 50. III. B. demonstrabitur. Tale ܝ, cum etymologicam rationem non habeat, saepenumero omitti non est mirum, habes igitur ܙܒ̈ܢ emerunt fem. Mrc. 16, 2 in ed. Londinensi in usum Orientalium ao 1829 impressa, ubi Widm. Gutb. alii praebent ܙܒ̈ܢܝ al. et nunquam scribitur in verbis ܠܐ in quibus msc. ܓܠܘ a fem. ܓܠ̈ܝ, cujus ܝ est tertia radicalis, satis est distinctum. Dubium videri potest, num in 2. fem. ܩܛܠܬܝ juxta qaṭaltĭ, et in pronominibus ܐܢܬܝ juxta antĭ, ܟܝ, ܝ̈ܟܝ e. gr. in ܟܬܒܟܝ, ܟܬܒ̈ܝܟܝ liber tuus, libri tui, fem. juxta kitâbukĭ, ܝ pro antiquiore ĭ sit positum. Hoc tamen a veri specie longe alienum est, nam ĭ breve apocopandum esset, neque per ܝ exprimendum, itaque et hîc ܝ nihil est, nisi distinctivum feminini, quod interdum omittitur ut ܢܦܩܐ ܐܢܬ ܡܢ ܥܠܡܐ ܗܢܐ ܐܝܟܢܐ ܕܨܠܝܬ exibis (tu Maria) ex hoc mundo, sicuti precata es Wright Syr. Apocr. p. ܩܣ, ܝܕܥܐ ܐܢܬ ܡܪܬܝ scis domina mea ib. p. ܠܐ.

Adnot. 1. Quae usus extraordinarii hujus Yuđ diacritici affert exempla Agrellus Otiol. p. 52 ex errore processisse videntur.

Adnot. 2. Jam Bar Hebraeus Gr. metr. II. 30 hujus Yuđ usum esse ad distinguendum masculinum et femininum, perspicue docuit, simulque tradidit, fuisse, qui hunc usum vetarent, cum dicat:

... ܗܘ ܝܘܕ ܕܫܠܝܐ . ܕܒܣܘܦܐ ܕܡܠܬܐ ܣܝܡܐ
ܘܣܦܩܐ ܕܡܦܪܫ ܡܫܡܫܢܘܬܐ . ܠܕܟܪܐ ܘܢܩܒܬܐ ܒܨܘܪܬܐ
ܘܕܚܩܐ ܬܘܒ ܠܬܘܡܗܬܐ . ܡܢ ܣܘܟܠܐ ܕܪܥܝܢܬܐ
ܘܠܐ ܬܫܡܥ ܠܐܢܫܐ ܕܟܠܐ . ܡܢ ܦܘܪܫ ܡܠܬܐ ܗܕܐ
ܘܪܚܡ ܠܒܘܠܒܠܐ ܕܡܠܬܐ . ܟܕ ܠܝܬ ܠܗ ܐܦܘܕܝܩܣܝܣ

Yuđ illud quiescens in fine vocis positum (scribe in femininis.)
Et sufficienti modo distinguit in scriptura masculina et feminina in forma,
simulque pellit dubia ex intellectu sensus. Ne audias eum, qui vetat distinctionem verbi simplicis (solis elementis, radicalibus scripti scil. per additionem litterae ܝ), confusionis sermonis (nimium) cupidus, cum argumentum ei non sit in promptu.

Adnot. 3. Yuđ in suffixis et in nominibus tertiae ܝ consona est, simul ac vocalis immediate sequitur itaque Joh. 6, 51 ܦܓܪܝ ܗܘ (corpus meum est) pronunciatur payryu, Jes. 45, 14 ܒܟܝܘ ܗܘ (lacrimatio est) beχju. Sed cf. §. 44. IV.

Adnot. 4. In iis formis quae sub II. enumeratae sunt, ܝ pronunciari non posse ex ipsa re sequitur, in iis vero formis et vocibus quae sub I. allatae sunt, re vera non pronunciandum esse, disertis Syrorum ipsorum testimoniis confirmatur. Hoc enim jubet Abr. Ecchell. p. ܝܗ. ܣܘܪ (ܕܝܢ ܩܠܝܐ ܠܐ ܡܬܩܪܝܢܐ) ܒܡܠܝܢ ܐܬܘܬܢ ܘܡܢ quocum concinit Amira p. 26 et Isaac Sciadr. p. ܨ et BHebr. l. l. qui Yuđ appellat ܡܬܢܝܚܐ quiescens, insuperque fusius de hac rẹ agit II. 179—196, 78—85.

Contra haec de pronunciatione testimonia Leusdenii objectiones nihil possunt facere (Schol. syr. p. 62, 59[1]), qui eam ob caussam hoc Yuđ pronunciandum esse conjecit, quod Christi tempore Mth. 27, 46. Mrc. 15, 34. 5, 41[2]). Joh. 20, 16. pronunciatum esset, quod neglecta vocali magna confusio exoriretur, quod in lingua chaldaica hae syllabae pronunciarentur; hoc tamen ad ea restringendum est, quae sub I. allata sunt. At monemur his dubiis, ut accuratius definiamus intra quodnam tempus Syri has vocales reicere coeperint. Christi tempore vocales auditas fuisse e locis allatis sequitur, at Ephraemi aetate eas non amplius pronunciatas fuisse ex ejus carminibus colligitur, et jam Bardesanes † c. 220, qui metro pentesyllabico cantica composuit, ubi scripsit:

ܬܪ̈ܥܐ ܕܗܘܢܬܢ
ܕܬܪ̈ܥܘܗܝ ܒܦܓܪܢ
ܐܬܦܬܚܘ ܡܪܝ ܐܚܐ

Ephr. adv. Haeres. Hym. 55. Vol. II. p. 558 B.

neque θarʒauhi neque eθpeθahu potuit legere, verum apocopata vocali θarʒauh et eθpeθah. Idem etiam vocalem finalem cum sequente ܗܝ in diphthongum contraxit, cum versu quinquesyllabico dicat l. l. p. 557 F. ܬܪ̈ܥܐ ܗܘ ܕܟܠ ܬܕܡܘܪ̈ܢ. Itaque duobus primis nostrae aerae saeculis maxima haec vocalismi mutatio, Edessae certe, ubi Bardesanes vixit, perfecta fuit; utrum aliis in regionibus eodem tempore idem acciderit, an vario tempore variis in regio-

1) Cum Leusdenio consentiunt Buxtorf Gramm. Chald. et Syr. p. 9 et Hottinger Gramm. Chald. Syr. praef. * 5 et p. 62.

2) Memoria dignum est in codice Vatic. et Sinaitico non legi ταλιθὰ κουμι ut in textu recepto, sed κουμ omisso Jota, quod cum syriaca pronunciatione optime convenit.

nibus hodie statui nequit. Ex his omnibus vero certissimum est, eo tempore quo Syrorum litterae floruerunt, hasce syllabas dudum in pronunciatione fuisse omissas.

§. 33.
De vocalium mutatione in universum.

In linguis semiticis formae eae, quae non accedentibus ad radices consonis ܡ, ܬ al. derivantur, solo vocalismo definiuntur. Ita e. gr. passiva et activa ab initio sola vocalium mutatione distinguebantur, qatala interfecit et qutila interfectus est, ita et nomina activa qâtilū interficiens a passivis qatilū etc. In enumerandis hujusmodi vocalium mutationibus pars etymologica grammaticae versatur, ubi radix tribus constans consonis, tanquam *materia* tractatur, cui imprimuntur varia vocalium *schemata*, quo facto *vox* exoritur. Materiam ergo efficiunt exempli gratia consonaė q. d. š., schema nominum abstractorum vocales ŭ — â, itaque qudåšå est abstractum, sanctificatio. De his etymologicis vocalium mutationibus hoc loco non agitur, sed de iis tantum, quae vocibus certis vocalibus instructis accidunt, quarum caussa posita est in mutata syllabarum vocis conditione.

His praemissis intellegitur, primo loco agendum esse de vocalibus iis, quae mutari omnino non possunt, deinde de iis quae mutationes patiuntur.

At cum etiam consonae tres ܐ, ܘ, ܝ, quae arctissimo vinculo cum vocalibus cohaerent, haud raro commutentur, ubi vocales quibuscum cohaerent commutantur, tertio loco de harum consonarum mutatione erit dicendum.

§. 34.
De vocalibus immutabilibus (impuris).

Vocales quae omnino non sunt variabiles, quoquo modo syllabarum conditio mutatur, sunt:

I. Vocales longae *â* (*å*), *î*, *û*, *ô* cum vocales longae aeque in syllaba aperta atque in syllaba clausa locum habere possint. Immutabile igitur å est e. gr. in ܛܳܒ bonus, ܛܳܒܳܐ, ܛܳܒܺܝܢ, ܛܳܒܳܬ݂ܳܐ, ܚܺܐܪܳܐ liber, ܚܺܐܪܬ݂ܳܐ, ܚܺܐܪܺܝܢ, ܚܺܐܪܽܘܬ݂ܗܽܘܢ; î in ܩܛܺܝܠ interfectus, ܩܛܺܝܠܬ݂ܳܟ݂ܽܘܢ, ܩܛܺܝܠ

malus, ܨܢܥܐܝܬ adverb.; û in ܩܘܡ sta plur. ܩܘܡܘ, ܩܘܡܝܢ, ܡܪܘܕܐ rebellis, ܡܪܘܕܝܟܘܢ rebelles vestri, mâruδâ antiquitus mârôδâ.

Cum ex §. 13. A. vocales â et î semper sint longae, ĭ breve enim aut in e abiit, aut in ẹ correptum est, de harum immutabilitate dubium esse non potest; sed de ŭ, quod aeque ut *û* per ܘ scribitur, ambigi potest, neque de ejus natura alia ratione judicari potest nisi ex etymologia cf. §. 13. A. VI. Nos enumerabimus eas formas in quibus *ŭ* mutabile occurrit §. 35.

De origine vocalis *û* in ܩܘܡ et *î* in ܕܝܢ, ܫܝܢ, ܬܟܝܠ, quae mutabiles *videntur*, ܩܘܡܐ, ܕܝܢܐ, ܬܟܝܠܐ §. 13. A. IV. et VI. dictum est.

Adnot. Apparet quam incaute plerumque dicatur, vocales eas immutabilis esse, quae in homogenea lectionis matre quiescant, nam Zeqâφâ semper fere in media voce *sine* ܐ scribitur, quod ܐ mater lectionis (nomine sane egregio) dicitur, et ɜeṣâṣâ *quamvis* in ܘ „quiescat" saepe mutabile est. In sola vocali î, quae per ܝ semper *fere* scribitur, haec regula minus falsa est, nam scribitur etiam interdum î sine ܝ ut ܡܣܟܢܐ pauper, ܐܚܪܢܐ alius.

II. Vocales breves *ă*, *ĕ*, *ŭ* (*ŏ* ɜeṣâṣâ karyâ) in syllabis clausis, et clausae, quod per se intellegitur, eae quoque syllabae sunt, quas sequitur consona etymologice geminanda. Immutabile igitur est *ă* in ܥܡܐ populus, ܥܡܝ, ܥܡܡܘܗܝ, in ܝܡܐ mare, ܩܕܝܫܐ sanctus, chald. קַדִּישָׁא, *ĕ* in ܓܦܐ ala rad. ܓܦܦ, ܪܒܘ myrias, ܥܕܢܐ tempus עִדָּן, عِدَّان, ܡܠܬܐ verbum, *ŭ* in ܩܘܕܫܐ sanctitas, ܒܘܪܟܐ genu c. suff. ܒܘܪܟܝ, ܒܘܪܟܘܗܝ. Praeterea vocalis *ŭ* mutari nequit in forma qŭṭâlâ, ܩܘܛܠܐ = قُتَّال in qua geminatio mediae radicalis locum habuisse videtur, quia consonae ܒܓܕܟܦܬ in hac forma qušâyâ accipiunt §. 16. IV. adnot. V. 4, ut ܪܘܟܒܐ, ܩܘܕܫܐ, ܒܘܪܟܐ etc.

Si vero syllabarum conditio ita mutatur, ut vocales breves in syllaba aperta ponantur corripiuntur aut in certo casu transponuntur §. 35. II.

Adnot. 1. In quibus formis una ex radicalibus geminanda sit ex etymologia cognoscitur neque hoc loco singula enumerari possunt.

Adnot. 2. De *o* longo et immutabili, quod apud occidentales Syros deinde sicut *ŏ* breve in *ŭ* abiit, cf. §. 13. A. V. Longum et immutabile habes in ܡܬܟܢܫܘܗܝ al. Nos ut pro lubitu pronuntiare possint lectores cum signo ܘ conjungimus ܘ, itaque scripsimus ܡܪܘܕܐ duplici signo duplicem pronunciationem indicantes.

§. 35.

De vocalibus mutabilibus (puris).

I. Variabiles ut e paragrapho praecedente patet breves tantum sunt vocales et quidem eae, quarum syllabae accedentibus ad vocem novis syllabis aperiuntur. Itaque si ad ܐܬܩܛܠ interficies accedit terminatio feminini în non exoriri potest forma *teqtŏ-lîn* verum correpto *ŏ* *teqtelîn*. In nominibus ut ܣܘܥܪܢܐ, ܬܕܡܘܪܬܐ ŭ (*o*) breve in plurali eam ipsam ob causam corripitur, ac dicitur ܣܘܥܪ̈ܢܐ, ܬܕܡܪ̈ܬܐ casus, miracula, in stat. cstr. sing. ܣܘܥܪܢ, ܬܕܡܪܬ, c. suff. ܣܘܥܪܢܗ, ܬܕܡܪܬܗ. Eodem modo ex ܩܛܠ paɪel si suffixa a vocali incipientia adsumuntur, fit ܩܛܠܢ pro *qatte-lan*, ܩܛܠܟ pro *qatte-loχ*, at si suffixa a consona incipiunt *e* servatur, ܩܛܠܟܘܢ, ܩܛܠܟܝܢ, ܠܘܬܟܘܢ, ܐܒܘܟܘܢ; eandem legem habes in ܒܬܪܟ post te juxta ܒܬܪܟܘܢ; ܥܠܡܗܘܢ mundus eorum juxta ܥܠܡܐ mundus, ܣܗܕܟ testis tuus juxta ܣܗܕܟܘܢ. Excipienda est forma tertiae pers. masc. et fem. plur. perf. ܩܛܠܘ, ܩܛܠܝ et fem. plur. imperat. ܩܛܘܠܝܢ, in qua vocalis brevis in syllaba aperta servatur, quod et locum habet in stirpibus reliquis ܢܩܛܠܝܢ, ܐܬܩܛܠܝܢ. Eodem modo in imperativo msc. et fem. sing. et fem. plur. vocalis brevis retinetur si suffixa pronominalia accedunt, ܩܛܘܠܝܢܝ interfice me, ܩܛܘܠܝܗܝ interfice eum, in fem. sing. ܩܛܘܠܝܢܝ, ܩܛܘܠܝܗܝ, et in fem. plur. ܩܛܘܠܝܢܝ, ܩܛܘܠܝܗܝ, ܩܛܘܠܝܗ, ܩܛܘܠܝܟܝ.

II. Linguae syriacae etsi non omnino propria, simile quid enim apud Hebraeos quoque accidit, tamen usitatissima transpositio vocalium est, quae in nominibus locum habet una brevi vocali instructis §. 27, V.

Nam a) Nomina mascul. formae ܩܛܠܐ, ܩܛܠܐ, ܩܘܛܠܐ in formis, quae per apocopen syllabae *å*, quae primitivae nunationis §. 27, IV. est vestigium, sunt exortae, statum absolutum dico et constructum, non qaṭl, qeṭl, quṭl sonant, sed transposita vocali, cum syllabam bis clausam Syri evitent, qeṭal, qeṭel, qeṭul. Ita status absolutus et constructus nominum ܩܒܪܐ sepulcrum, ܝܘܩܪܐ onus, ܚܩܠܐ campus est ܩܒܪ, ܝܩܪ, ܚܩܠ vocum, ܪܓܠܐ pes, ܪܓܠ, ܩܘܕܫܐ sanctitas, ܩܘܕܫ, ܒܘܪܟܐ genu, ܒܘܪܟ al.

Nomina quorum ultima radicalis est gutturalis pro legitimo *e* sibi adsciscunt *a* ut ܣܦܪܐ liber, ܣܦܪ, ܕܒܚܐ sacrificium ܕܒܚ §. 31, I.

Eorum analogiam alia quoque sequuntur ut ܐܬܠܐ stercus ܐܬܠ, quae ex usu discenda sunt. Ex hac lege stat. cstr. nominum ܥܝܢܐ, ܚܝܠܐ cet. proprie est ʒeyan, ḣeyal deinde ܥܝܢ, ܚܝܠ §. 34, I.

b) Eandem transpositionem habes in harum formarum femininis, quae non sunt qatleϑå, qetleϑå, qutleϑå, verum tralata vocali ܡܠܟܬܐ, ܡܠܟܬܐ, ܡܠܟܬܐ. Exempla: ܝܕܥܬܐ scientia (pro yeδaʒϑå), ܥܘܢܬܐ onus, ܥܓܠܬܐ vitula, ܦܪܝܬܐ fecunditas B. H. ܓܘܡܪܬܐ pruna, ܟܢܘܫܬܐ synagoga; horum nominum status constr. est ܝܕܥܬ, ܥܘܢܬ, ܥܓܠܬ, etc. vocis ܓܘܡܪܬܐ pluralis est ܓܘܡܪܐ.

Adnot. Nomina hujus formae haud raro primitivam positionem vocalis retinent, ut ܐܘܡܢܘܬܐ ars, ܚܡܫܬܐ papilla. Haec nomina ܬ cum rukåχå habere videntur, reliqua vero, quorum vocalis transfertur plerumque ܬ cum qušåyå, tertia enim radicalis, cum vocalis brevis praecedat (ʒeγel-ta, ge-mur-tå) ne levissimum quidem e potest ferre, quo facto aspiratio consonae ܬ tollitur. Tamen quaedam voces hujus formae habent rukåχå §. 16. VIII.

c) In nominibus ܩܘܕܡܐ stat. cstr. ܩܘܕܡ = قُبُلْ pars anterior et ܩܘܕܡܬܐ stat. cstr. ܩܘܕܡܬ (fem.) pars anterior, quae cum praepositione ܠ ita coalescunt, ut unam vocem efficiant, quae praepositionis et adverbii ad, versus, in parte anteriore, antea vices gerunt, eadem vocalis transpositio adhibetur. Scilicet *u* in syllabam clausam transfertur, seu quod idem est, semper ante duas consonas ponitur. Itaque dicitur quidem in stat. determ. ܠܩܘܒܠܐ lequβ-lå et cum suff. ܠܩܘܒܠܟ lequβ-låχ, ܠܩܘܒܠܗ, ܠܩܘܒܠܝ at in stat. constr. ܠܘܩܒܠ et cum suff. ܠܘܩܒܠܟܘܢ, ܠܘܩܒܠܗܘܢ, etc. Eodem modo dicitur in plur. ܠܩܘܒܠܝܢ et in singulari ܠܩܘܒܠܝ. Similis est conditio samaritani ࠋࠒࠁࠋ aliquid juxta ܠܩܘܒܠ et ܩܘܒܠ = ܩܒܠܐ.

d) De verbo ܐܙܠ, cujus ܠ eliditur, quo facto vocalis consonae ܠ necessario ad praecedens ܙ transfertur ܢܐܙܠܘܢ nizûn pro nizelun vide §. 28. II. d. De transpositione vocalium *i* et *u* in ܗܝ et ܗܘ cf. §. 28. III.

e) In plurali imperativi peʒal ܩܛܘܠܘ si accedunt suffixa vocalis *u* in primam syllabam rejicitur, itaque dicitur ܫܩܘܠܘܢܝ portate me pro šequlûn; imo si in secunda syllaba non est *u* sed *a*, ut in ܫܡܥܘ audite, ܕܒܪܘ sumite, in formis suffixo instructis primae syllabae inseritur *u* ac dicitur ܫܘܡܥܘܢܝ, ܕܘܒܪܘܗܝ.

Adnot. Similis est apud Hebraeos metathesis vocalis *o* in imperativo sing. accedentibus suffixis קְטֹל, קָטְלֵנִי cet.

III. Sunt syllabae quaedam apertae, in quibus contra legem breves vocales poni videntur, ut perf. ăφ̣ʻel verborum concavorum ܐܰܩܺܝܡ, ܐܰܬܺܝ, eodem modo in derivatis radicum prim. ܐ, ut ܐܳܟܽܘܠܳܐ, ܐܶܣܰܪ, ܐܶܡܰܪ, et in ĕϑpe̥ʻel rad. prim. ܘ ut ܐܶܬܺܝܠܶܕ. Sed hisce in vocibus peϑåḣå et re̥βåṡå non verae vocales sed potius semivocales ḣaṭeφ paϑaḣ et ḣaṭeφ segol sunt habendae, quae propter gutturalem consonae ܐ naturam pro e̥ positae et in aramaismo judaico scriptae sunt. Id eo certius intellegitur, cum in fut. ăφ̣ʻel vocalis ă tollatur et dicatur ܢܩܺܝܡ ne̥qîm, ܢܶܬܶܒ ne̥ϑiβ. In aliis ut ܐܶܡܰܪ producitur ĕ et dicitur ʼêmar §. 13 B. III. d. pro ʼĕmar, in aliis denique, cujus rei vestigium in quṡåyå cernitur insequens consona olim geminata erat ut ܐܶܬܳܐ §. 16. V, 2. In formis denique ut ܐܶܬܺܝܠܶܕ, ܐܶܬܺܝܕܰܥ ambigi potest, utrum legendum sit ĕϑʼileđ, ĕϑʼiđaʻ, an cum semivocali ʼe̥-ϑileđ, ʼe̥-ϑiđaʻ, prius tamen sine dubio rectum est.

Exceptio vera in ܐܰܬܺܝ fut. ܢܰܬܺܝ et similibus inesse videtur, de qua agitur §. 37. I. Adnot. 3.

Vocalis ŭ in forma ܩܽܘܕܫܳܐ non est semivocalis, at olim geminatione (quṡåyå inde restitit §. 16. V. 4.) servata est.

§. 36.

Continuatio.

I. Cum ex lege universali breves vocales corripiantur, haud raro fit, ut in ea vocis forma, quae in grammaticis et lexicis tanquam primitiva enumeratur, vocalis aliqua correpta sit, quae in aliis ejusdem vocis formis propter mutatam syllabarum conditionem servata est. Ita si ex primitiva forma *paqađaϑ* jussit fem. processit ܦܶܩܕܰܬ݂ et si ad ܦܶܩܕܰܬ݂ suffixum åχ adnectitur, quo facto dicitur ܦܰܩܕܳܬ݂ܳܟ݂, in forma peqdaϑ media vocalis primitivae formae paqađaϑ elisa est, in forma ܦܰܩܕܳܬ݂ܳܟ݂ vero prima et tertia. Utraque elisio e lege primaria necessario processit. Jam si quis historicam variarum formarum inter sese relationem non curat, ita ut censeat formam ܦܰܩܕܳܬ݂ܳܟ݂ processisse ex priore ܦܶܩܕܰܬ݂, quod hucusque grammatici syriaci fecerunt, necessario in gravissimum inducitur errorem, non enim poterit fieri, quin statuat, vocales *e* et *a* formae ܦܶܩܕܰܬ݂ rejectas esse in ܦܰܩܕܳܬ݂ܳܟ݂ et novam vocalem *a* esse assumptam. Quantus vero hic sit error facile intellegitur, si reputamus Semi-

ticos populos, eo ipso tempore quo dixerunt paqaďaϑ etiam formam suffixo instructam habuisse paqadatka, e quarum priore exorta est forma ܦܩܕܬ, e secunda vero ܦܩܕܬܟ. Eandem rationem habes e. gr. in voce ܡܚܘܬܐ plaga, ܚܕܘܬܐ gaudium[1]) (stat. cstr. ܡܚܘܬ, ܚܕܘܬ, stat. abs. ܡܚܘܐ, ܚܕܘܐ) quarum forma primitiva fuit maḣwatū, ḣadwatū, quae aramaice primum quidem in maḣwḙϑå, ḣaďwḙϑå corripi debebant, deinde vero cum syllaba infirma wḙ in vocalem û resoluta esset, in mḙḣûϑå et ḣaďûϑå. Hasce formas si quis primarias habet, statuet in statu constr. novam vocalem ǎ esse assumtam, unde vero vocalis å in statu abs. derivanda sit nullo modo dicere poterit; si vero redit ad formam vere primitivam maḣwatū, ḣadwatū omnia facile intelleguntur, omissa nunatione oritur stat. cstr. maḣwaϑ, ḣaďwaϑ, rejecto ϑ, producta vocali ǎ in å denique stat. abs. maḣwå, ḣaďwå. Non igitur recte dicitur in ܦܩܕܬܟ vocales formae ܦܩܕܬ mutatas esse, neque in ܡܚܘܬ novam vocalem esse assumtam, nam neque ܦܩܕܬܟ a ܦܩܕܬ est derivandum, neque ܡܚܘܬ a ܡܚܘܬܐ, ita potius tota haec res est tractanda, ut quaevis forma comparetur cum antiquiore, peqďaϑ cum paqaďaϑ, pḙqadtåχ cum paqadatka, maḣwaϑ cum maḣwatū.

Haec qui probe tenet, non amplius loqui potest de vocalibus quae assumuntur, tota res enim ea est, ut propter variam syllabarum apertarum conditionem in alia forma alia ex vocalibus iis elisa sit, quibus utebatur forma primitiva, quae semper majore vocalium numero instructa erat, quam formae seriore aetate adhibitae.

II. Mutationes vocalium, quales sub I. descripsimus, in tota nominum et verborum flexione occurrunt, suoque loco tractandae sunt, neque hic possunt enumerari. Exempla verae assumtionis vocalium, quae linea Mḙhaggyånå indicatur, §. 17. IV. allata sunt. De vario usu vocalis a cum particulis ܒ, ܕ, ܘ, ܠ §. 16 egimus.

---

1) Vocalis Pḙϑåḣå in ܚܕܘܬܐ sicut in ܡܚܘܬܐ et aliis non est verum ǎ, sed potius semivocalis ḣateφ paϑaḣ, in quod abiit semivocalis ḙ propter ܚ gutturale. Hoc sequitur non inde modo, quod ܚܕܝ non in paʿel, sed in pḙʿal usurpatur, cujus nom. action. est ḣaďwḙϑå cum simplici ܕ, verum etiam scriptura confirmatur, ܕ enim rukåχå habet, quod non haberet si Pḙϑåḣå verum ǎ breve esset. Cf. §. 16. VI. 2. et IV. adnot.

Digitized by Google

Qualis sit vocalis quae in plurali femininorum quorundam in ܬܳܐ inseritur e. gr. ܡܰܪܓܳܢܺܝܬܳܐ plur. ܡܰܪܓܳܢܝܳܬܳܐ, ܡܰܠܟܽܘܬܳܐ plur. ܡܰܠܟܘܳܬܳܐ, ܕܽܘܟܬܳܐ, ܕܽܘܟܝܳܬܳܐ in universum definiri nequit, sed in quovis nomine ex etymologia tantum dijudicari potest.

Annot. Frequentissime etiam et fere semper in Bibl. Polygl. Londinens. litteris alias vacuis media in dictione brevis vocalis tribuitur, ut ܢܶܗܽܘܘܢ pro ܢܶܗܘܘܢ producant Gen. 1, 19; ܐܶܫܬܰܟܰܚ inventus est pro ܐܶܫܬܟܰܚ Gen. 2, 20. ܢܶܫܟܚܰܢܝ ܢܶܩܛܠܰܢܝ qui invenerit me, occidet me 4, 14. Immo etiam Waw alias diphthongescens in nonnullis fit mobile, ut ܪܰܘܪܒܶܐ pro ܪܰܘܪܒܶܐ magni 1, 16. 21.; ܟܰܘܟܒܶܐ pro ܟܰܘܟܒܶܐ stellae 15, 5. cll. 1, 16.

§. 37.

De mutationibus consonarum ܐ, ܘ, ܝ.

Cum ܘ et ܝ designandis vocalibus inserviant, apparet mutatis vocalibus etiam in scriptura consonas illas mutari. Praeterea etiam si verae consonae *w* et *y* naturam habent saepe, si cum homogenea vocali *u* et *i* conveniunt, resolvuntur, si vero cum heterogenea, diphthongos producunt, aut inter sese commutantur. Similia accidunt etiam consonae ܐ, quamvis vocalium vices raro tantum gerat §. 12. insuperque propter magnam hujus consonae infirmitatem non solum vocales subeunt mutationes, verum etiam propter vocales concurrentes ܐ in ܘ et ܝ transit. Omnia quae hisce consonis accidunt hac paragrapho proponenda sunt. Itaque

I. 1) Consona ܐ in media voce syllabam neque incipere neque finire potest, nam semper in pronunciatione omittitur si non inter duas vocales posita est; si vero inter duas vocales locum habet ut Yud pronunciatur. Vocalis proprie ad ܐ pertinens rejicitur ad praecedentem consonam. Tali modo ܢܶܫܐܰܠ non legendum est nes'al sed ne-šal, ܬܐܺܢܳܐ non te'înâ תְּאֵנָה sed tînâ; ܡܳܐܐ mâ centum, ܣܶܢܐܬܳܐ seneϑâ, ܣܳܢܐܝ sânay, ܛܰܐܕܳܐ tadâ, ܠܶܐܬ liϑ (pro le'iϑ), ܒܐܶܫ beš, ܒܺܐܪܳܐ bîrâ, ܕܺܐܒܳܐ dîβâ. Si ܐ syllabam claudens excidit vocalis necessario producitur, at §. 13. A. III. observavimus breves quoque vocales ante ܐ inveniri, quod si fit, ܐ in pronunciatione servatum est. Utrum infinit. et imperf. verborum primae ܐ ut ܡܶܐܟܰܠ, ܢܶܐܟܽܘܠ re vera sine ܐ pronuncianda sint, dubium videtur,

quia reᵦâsâ his in formis corripitur §. 13. B. II. Idem cadit in ܡܥܡܪ mi'mar, me'mar, mîmar, ܕܥܒܐ di'bâ, de'bâ, diᵦâ §. 13. A. III. Secundum regulam particulae ܒ, ܕ, ܘ, ܠ cum syllaba ab ܐ incipiente concurrentes vocalem consonae ܐ accipiunt, ita ut dicendum esset ܕܐܠܗܐ dallâhâ, ܒܐܘܪܚܐ burhâ, ܒܐܝܕܐ bidâ uti transscripsit Amira, tamen Nestorianos audivi legentes de'alâhâ, be'urhâ, be'idâ.

2) Inter duas vocales ut Yuđ effertur ܩܐܡ qâyem قايم, ܫܐܠ šâyel سايل, si vero accedente ad voces syllaba, secunda vocalis excidit, pro ܐ etiam ܝ scribitur ܩܝܡܐ, ܫܝܠܐ. In pa'el et ĕϑpa'al verborum med. ܐ plerumque ܝ scribitur ܣܝܒ pollutus est rad. ܣܐܒ, at retinetur etiam ܐ ut ܐܫܐܠ Act. 25, 26. Praeterea in voce ܡܪܝܐ dominus stat. cstr. ܡܪܐ cf. مرى consona ܐ in ܝ mutata est.

3) Radices quarum ultima radicalis ܘ aut ܝ est, in stirpe pe'al, propter ultimam vocalem *a* hasce consonas mutant in ܐ, itaque scribitur ܓܠܐ revelavit rad. جلى et ܪܡܐ jecit, rad. رمى. In stirpibus vero auctis et in multis intransitivis etiam in pe'al legitur î et scribitur ܝ, ܐܬܓܠܝ revelatus est, ܓܠܝ revelavit, ܕܟܝ dakkî purum reddidit, ܚܕܝ ḥeđî gavisus est, ܣܓܝ multus fuit[1]). In imperf., imperat. et in participii msc. act. statu absoluto et constructo iterum ܐ scribitur ܢܓܠܐ, ܓܠܐ, ܓܠܐ, eodem modo in part. ĕϑpe'el et ĕϑpa'al ܡܬܓܠܐ, ܡܬܓܠܐ. Ita et in infin. pe'al ܡܓܠܐ.

4) Porro in stirpibus aᵩ'el et ša'ᵩel cum passivis diphthongus *au* ex 'a' sive 'â exoritur ac dicitur ܐܘܟܠ cibavit pro ܐܐܟܠ, ܫܘܚܪ, ܐܘܚܪ cunctatus est pro ܫܐܚܪ, ܐܐܚܪ, pass. ܐܬܬܘܟܠ cibatus est. Nomina derivata per duo ܘ scribuntur ܫܘܘܚܪܐ cunctatio, quorum alterum non pronunciatur §. 28. II. c. Verbi unius ܐܬܐ venit aᵩ'el diphthongum ay accipit ܐܝܬܝ adduxit, ܗܝܡܢ enim, credidit, vox peregrina est הֶאֱמִין.

5) Denique si consonam vocali destitutam sequitur ܐ cum semivocali, prior consona accipit *e*, cum ܐ omittatur, itaque pro neš'elun quaerent dicitur ne-šelun ܢܫܐܠܘܢ, ĕϑeχal ܐܬܐܟܠ pro ĕϑ'eχal.

1) Syros cum Arabibus convenire apparet, qui in stirpibus auctis ܘ mutant in ي, at hic usus abhorret ab Hebraismo, qui ubique postulat ה, dum Aethiopes w et y semper retinent a talawa formantes 'atlawa, a sateya 'astaya. Syri ܝ dobuerunt scribere quia media radicalis stirpium auctarum vocali *e* utitur, quocum ܝ et ܘ in î coalescunt.

Adnot. 1. Quomodo diphthongi *au* et *ai* in ܐܘܒܠ et ܐܝܬܝ exoriantur, certo dici nequit, sed quamvis statui possit haec verba infirma in analogiam verborum primae ܘ et ܝ recepta esse, tamen rectius videtur diphthongus explicari ex primitivo *'ă'*, quod in *'å* productum est, sicuti apud Hebraeos יֹאבֶה processit ex primitivo ya'be. Vocalis 'å vero et alibi in flexione verborum in *au* et *ai* abiit, quod locum habet in stirpibus pauʒel, paiʒel, quas comparandas esse patet cum stirpe tertia arabica et aethiopica denique cum Hebraeorum poʒel. Eadem ratio intercedit inter ܠܐ et ܠܘ non, quorum posterius, cum vocalis vis sit aucta, emphatice solet adhiberi, ideoque saepe ante ܐܠܐ (sed, sed potius) invenitur. E. gr. Assem. B. O. I. 103 ܠܐ ܢܛܥܘܢܟ ܐܦ ܩܠܝܗܘܢ ܕܡܘܕܝܢ ܒܒܪܐ ܟܕ ܠܘ ܠܗ ܝܠܝܕܐ ܗܘ ne te in errorem ducant voces eorum (Arianorum), qui filium confitentur, dummodo *non* sit (Deo vero) satus. Assem. de Nestor. 126 ܐܢܬ ܠܘܬܗ ܕܒܝܕܘ ܐܬܝܬ ܘܠܘ ܠܘܬܢ, tu ad Baidum quidem venisti, *non* ad nos. ܬܡܝܡܐ ܠܘ ܟܝܢܐ ܐܠܐ ܦܫܝܛܐ ܕܨܒܝܢܐ integer *non* natura sed potius simplex voluntate.

Adnot. 2. Pauca sunt verba tertiae ܐ, in quibus ܐ vera est gutturalis neque graphice tantum pro ܘ et ܝ positum ut ܒܝܐ, ܛܡܐ, ܠܐܐ. His formis si adnectitur terminatio a vocali incipiens, vocalis ad mediam radicalem rejicitur, cum ܐ eam ferre non possit. Ita dicitur ܒܝܬ bayyaϑ monuit, fem. ܒܝܬ bayyeϑ monui pro bayyẹ'aϑ et bayyẹ'eϑ.

Adnot. 3. Pronunciationis neglegentia, qua ܐ omitti solet haud ita antiqua est id quod sequitur e ratione vocalismi, quem §. 13. A. III. ex Bar Alio attulimus. Illa neglegentia vero factum est, ut leges de syllabis, quas si apertae sunt brevem vocalem non habere docuimus, aliquantum laedantur, cum legatur nĕ-še-lûn, mĕ-χal §. 13. B. II. Hoc tamen florente etiam lingua ita sese habuisse, vix crediderim, pronunciationem potius corruptam aevi recentissimi hoc loco invenire mihi videor. Quṣ̌åyå formarum ܐܪܥܘܢ, ܐܥܡܪ monstrat, Syros antiquos *ĕ* in syllaba aperta non tulisse. Quae de infirmitate consonae ܐ diximus, ea apud Mandaeos etiam in ע cadunt, quod in eorum dialecto syllabam non potest claudere, et neque statim post syllabam clausam neque post semivocalem poni. Excidit igitur ע primum in מאברא = ܡܥܒܪܐ, תיכאר = ܬܬܥܟܪ, טאמא = ܛܥܡܐ, ראיא = ܪܥܝܐ, deinde in תיבון = ܬܒܥܘܢ, שימאת = ܫܡܥܬ, יאריא = ܝܪܥܐ, denique in בותא = ܒܥܘܬܐ, עתאר

ētar = אִתְעַר expergefactus est. Inter duas vocales ע mutatur in י e. gr. מאייל = ܡܥܠܐ introducens, נישתאייא = ܢܫܬܥܐ enarrabit, דראייא = ܕܪܥܐ brachia. Nöldecke p. 97. Samaritani omnes gutturales in pronunciatione omittunt.

II. 1) Consona ܘ si prima est radicalis plerumque pro antiquiore ܝ posita est, hoc ܝ vero in stirpibus áφʾel et šaφʾel cum passivis servatur, ita ut ܐܘܬܒ formetur a ܝܬܒ, ܘܠܕ, ܡܘܕܥ, ܐܫܬܘܕܥ a ܝܕܥ cf. ودع. Ubi vero ܝ est primitivum, his in formis servatur, ܐܝܢܩ, ܐܝܠܠ cf. הֵינִיק, הֵילִיל. In imperfecto, imperativo et infinitivo pe̥ʾal radices quaedam ܝ elidunt, ut ܬܕܥ rad. ܝܕܥ, ܬܢܩ rad. ܝܢܩ, quo facto media radicalis si e numero consonarum ܒܓܕܟܦܬ est, accipit qušåyå, aliae radices, quae vocalem î adsumunt ܝ commutant in ܐ sicuti ܝܬܒ, impf. ܢܐܬܒ, infin. ܡܐܬܒ.

2) Media radicalis ܝ servatur in pe̥ʾal, éϑpe̥. ubi cum semivocali primae radicalis coalescit in î ܣܝܡ impr. (pro ܣܝܡ se̥yam ut ܩܛܠ pro ʾe̥yan) imperf. ܢܣܝܡ. In participio act. mutatur in ܐ, ܣܐܡ såyem, in infinit. eliditur ܡܣܡ pro mesyam, quo facto vocalis ǎ producitur in å. In voce ܚܝܐ vixit eliditur praeter formas perf. et partic. act. pe̥ʾal. Itaque imperf. est ܢܚܐ, ܢܚܘܢ, áφʾel ܐܚܝ. Plura infra, ubi de verbis ܚܝ agitur, quaere.

3) Tertia radicalis ܝ, si vocalis praecedens antiquo tempore fuit ĭ, hodie e̥ quocum in vocalem î longam coalevit, quae deinde in ê abiit §. 13. VIII. (et hoc ê postea correptum est §. 13. B. II. d.), necessario cum ܐ in scriptione commutanda erat, cum solum ܐ vices vocalis e possit gerere, ܝ enim pro î usurpatum erat. Itaque ex tabkî تَبْكِي fit ܬܒܟܐ, ex mubakkî ܡܒܟܐ, ܡܓܠܐ cf. I. 3.

4) Si vero post ܝ posita est vocalis ǎ, å servatur, ܓܠܝܐ, ܓܠܝܬܐ, ܓܠܝܬܗ, ܓܠܝܢܗ, (stat. abs. ܓܠܐ, ܓܠܝܐ) ܡܓܠܝܢܐ, ܓܠܝܬܗ, ܓܠܝܢܗ, ܢܓܠܝܢ, ܬܓܠܝܢ, ܬܬܓܠܝܢ et si haec apocopatur ܝ in ܐ abit, ubi praecedens vocalis olim fuit ĭ aut î ܓܠܐ = جَالٍ, ܓܠܝܐ (pass. formae ܡܓܠܝ), at ubi vocalis praecedens fuit a diphthongus ay exoritur ܡܒܣܝ, ܡܒܣܝܢ partic. pass. áφʾel rad. ܒܣܐ contemptus, cujus stat. determ. est ܡܒܣܝܐ[1]). Quomodo in stirpibus verborum auctis retineatur vide supra I. 3.

1) In lingua arabica hae formae aliam sequuntur normam, nunatio enim cum praecedente ante و et ي vocali contracta est, dum Syri apud quos nunatio

5) Inter duas semivocales et inter î et semivocalem ܝ resolvitur in *î* ܓܠܝܬܐ pro gâleyeϑâ جَالِيَةٌ, ܓܒܝܬܐ pro geβiyeϑâ, cum *eye* ex *iya* ut in ǵâliyatū processerit; si vero, quod fit in derivatis passivi ex *aya* semivocales exoriuntur, diphthongus *ai* procedit ܡܫܬܝܢܘܬܐ, alibi vero *î* in ejus locum intrat ut ܡܫܬܝܢܗܘܢ pro maštᵉyeḥun cf. ܡܫܬܝܢ. Ex eadem lege qatlaya abit in ܩܛܠܬ §. 54. III.

6) Ante consonam ܝ cum praecedente *ă* diphthongescit, ܓܠܝܬ, ܓܠܝܬܘܢ; cum sequente vocali *e* resolvitur in î ܓܠܝܬ, ܚܕܝܬ, ܓܠܝܬ 1. prs. perf. singl. pro gelyeϑ, ḣedyeϑ, gallyeϑ, ita et cum praecedente *e* in ܓܠܝܘ, ܐܓܠܝܬܘܢ pro galleyu, 'agleytun.

Adnot. De origine vocalis *e* in prima persona ܩܛܠܬ infra agetur §. 50. III. A.

7) Si vero syllabam *ay* nulla sequitur consona, in infinitivo pe'al ܝ transit in ܐ, vocalis *ă* in *å* producitur et pro meglay = ܡܓܠܝ dicitur ܡܓܠܐ, in tertia persona fem. plur. perf. pe'al vero diphthongus *ai* oritur ܓܠܝܝ. Hujus formae ܝ non est signum feminini sed radicalis et diphthongus eam ob caussam exortus videtur, ut haec forma, quae tali modo bene a ܓܠܝ distinguitur, etiam a ܓܠܐ (3. mscl. perf. pe'al) sit diversa, quacum prorsus conveniret, si ay in *å* mutatum esset scilicet ex primitivo galayâ(na) processit gᵉlai.

8) Prorsus excidit ܝ in 3. pers. fem. singl. perf. pe'al ܓܠܬ, quae immediate a ܓܠܐ derivata est ut رَمَتْ a رَمَى (cum 'Aleφ brevi), dum in ܨܒܝܬ (cf. رَضِيَتْ) servatum est, et in 3. pers. mscl. plur. perf., imperf. et in plur. mscl. imperat. ante primitivam vocalem finalem *ū* ܓܠܘ, ܢܓܠܘܢ, ܐܬܓܠܘ etc. Eodem modo excidit ܝ in femininis formae ܡܩܛܠܬܐ ut ܡܢܬܐ pars, sors pro metuytâ, ܡܚܘܬܐ pro mehuytâ, et in fem. forma ܡܩܛܠܬܐ in quibus *ă* producitur, ܡܢܬܐ pars cf. مَنَاةُ idoli nomen, ܨܒܬܐ pro besaytâ. Cf. arabice

---

accusativi §. 27. IV. in formam stat. determinati abiit, consonam ܝ servant. Ita respondet بَاكٍ pro bâkiyū syriaco ܒܟܝܐ et in pass. خَفِيٌّ pro ḣaφiyū juxta formam contractam عَيِس, حَفٍ, syriaco ܚܦܝܐ hoc est *tectus*. Status cstr. syr. ܒܟܐ, ܚܦܐ respondet arabicae formae بَاكِي, خَفِيّ. Ceterum hic Syrorum stat. determ. antiquiorem formam servavit quam Arabum absolutus.

Digitized by Google

عَصًا fem. عَصَاةٌ baculus, شَكَاةٌ morbus rad. عصو, شكو, apud Syros enim omne ܘ in fine cum ܝ commutatum III. 9. est ut apud Hebraeos, et مِرْمَاةٌ sagitta rad. رمى.

Adnot. Scriptio ܡܫܡܫܝܬܐ pro ܡܫܡܫܘܬܐ exstat in inscriptione palmyrena IV, 2. Cf. dissertationem meam Bemerkgn. z. aram. Inschr.

9) Post *å* et *û* (*ô*) ܝ semper servatum est ܩܝܡܐ, ܨܝܡܐ, ܒܟܝܐ flens, ܥܩܪܝܐ sterilitas, ܒܪܘܝܐ creator, ܕܠܘܝܐ haustor. Arabes hic ponunt hamza cf. نَجَاءٌ asylum, بَكَّاءٌ multum flens. Servatur etiam post consonam ܪܥܝܐ pabulum رِعْيٌ, ܡܬܩܝܬܐ mustum, ܚܠܝܐ dulcedo. Ita et apud Hebraeos et Arabes. De ܩܢܝܐ, ܡܬܩܢܝܐ etc. vide §. 13. A. III. adnot.

III. 1) Consona ܘ in initio vocum plerumque in ܝ abiit II. 1., rarae sunt radices, quae ܘ servaverunt, ut ܘܥܕ promisit, ܘܐܝ decet.

2) In media radice ܘ mutatur in ܐ in participio act. ܩܐܡ = قَايِمٌ, quod ܐ tanquam y legendum, si accedunt terminationes et per ܝ scribitur ܩܝܡܐ, ܩܝܡܬܐ, ܩܝܡܝܢ.

3) Post vocalem *ă*, si alia sequitur vocalis ܘ geminatum transit in ܝ, diciturque pro qawwem paʒel ܩܝܡ pass. ܐܬܩܝܡ, ܡܩܝܡܝܢ; geminatum vero in hisce formis esse ܘ inde sequitur, quod *ă* praecedit, quod corriperetur sin insequens consona non geminata esset. Si vocalis post ܝ posita corripitur, ܝ cum praecedente *ă* diphthongescit, itaque oriuntur formae ܩܝܡܬ qaimaϑ, ܢܩܝܡܘܢ neqaimun pro qayyemaϑ, neqayyemun.

4) Post omnes semivocales ܘ evanescit, et insequens vocalis producitur, *ă* in *å*, *ĕ* in *î*, *ŭ* in *û*. Ita dicitur ܩܡ pro qewam, ܐܬܬܫܝ pro èϑšewey[1]), ܨܘܡ pro sewŭm. Sonus *ewî* abit in *î* ܩܝܡ = qewim ut ܡܩܝܡܝ.

---

1) Cum in his formis maxima contractio invasisset, detrimentum tali modo compensaverunt Aramaei, ut ܬ praefixi geminarent, ܐܬܬܩܝܡ ponentes pro èϑqîm, eodem modo אִתְּקָם (cum dageš תּ) אִתְקָם, אִתַּקִּים. In èϑpaʒal, ubi tres radicales servatae sunt, haec geminatio locum non habet ܐܬܩܝܡ, אִתְקַיַּם. Neque haec est orthographiae singularitas sed compensatio e rei natura necessaria.

5) Post consonas ܘ evanescit et vocalis *ă* in *å*, *ĕ* in *î*, *ŭ* in *û* producitur. Tali modo procedit ܡܩܘܡ ex meqwam, ܐܫܝ ex åšweγ, ܢܫܝ ex našweγ [1]), ܢܕܘܢ ex neδwun.

6) Diphthongescit ܘ in media voce, si vocalis *ă* praecedit, neque ܘ ipsum vocali utitur, ܩܘܡܐ qaumå, ܪܘܡܐ raumå. Cum praecedente *ĕ* (*ĭ*) mutatur in *î*, ܦܢܝܬܐ panni rad. ܦܢܝ, ܥܐܕܐ festum rad. عاد proprie periodus pro šiwgå, ʒiwdå, cum praecedente *ŭ* coalescit in *û*; ܪܘܚܐ, ܢܘܪܐ pro ruwhå, nuwrå.

7) Ejicitur sine omni compensatione in derivatis, in quibus tota radix geminata est ܪܡܪܡ elevavit, rad. ܪܘܡ, ܥܝܕܝܕ festum celebravit rad. ܥܘܕ.

8) Denique notandum est in radicibus quibusdam ut ܚܘܪ albus fuit, ܬܘܗ obstupuit, ܘ hasce mutationes omnino non, aut non omnes subire. Hoc cadit in omnes eas radices quorum ultima radicalis est ܐ ex ܝ exorta, ut ܐܘܝ conjunxit, ܙܘܐ tumuit, ܚܘܝ indicavit al.

9) Si ܘ tertia radicalis fuit, semper in ܐ et ܝ abiit, de quarum mutationibus I. 3. et II, 3—7 egimus.

IV. Mutationes vocalium et consonarum ܐ, ܝ, ܘ haec exhibet tabula:

---

1) Vocalis *ă* in ܐܫܝ, ܐܫܘܬܐ est semivocalis ḣaṭeφ paϑaḣ §. 36. I. not. [1]) propter ܐ gutturale posita, si vero aliud adest praefixum, ܢܫܘܡ, ܡܫܝ legitimo modo corripitur §. 13. A. I.

Exoritur syriacum — ex antiquiore.

A. *'au* ܐܰܘ — 'a' ܐܰܘܟܶܠ ex 'a'kel.

'e ܐ — a'a, a'i ܫܐܶܠ ex ša'ala, ܒܐܶܫ ex ba'iša بَيِّس.

B. *e* — iy, iy ܓܠܺܝ ex gåliyu, ܓܒܺܝ ex gebiyu, apocopato ŭ.

eye (iya) si praecedit syllaba aperta, aut syllaba cum semivocali: ܓܰܠܝܳܬܳܐ ex gåleyeϑå.

i — eya, ܥܺܝܢ ex ʿeyan.

iye (iya, iyya) ܓܒܺܝܬܳܐ ex gebiyeϑå.

aye (aya) ܡܫܬܰܝܗܘܢ ex maštayehun ܩܳܛܠܺܝܢ ex qaṭlaya.

ya ܡܣܳܡ ex mesyam.

å — *ay* ܡܢܳܬܳܐ ex menaytå } ex *aya* primum vocalis finalis *a* apocopata est.

aya ܪܳܡܳܐ ex ramaya

ū — uy ܡܚܘܬܳܐ ex mehuytå.

ai — eye (aya) ܡܣܰܠܶܝܢ, ܡܣܰܠܝܳܬܳܐ ex maslayå, maslayaϑå.

ya — eya (aya) post syllabam cum semivocali ܓܰܠܝܳܬ ex gallayaϑ.

yå — eyå (iyå, ayå) ܓܰܠܝܳܐ ex gåliyå.

iyå ܓܰܒܝܳܐ ex gabiyå.

C. *å* — wa, ܡܩܳܡ ex meqwam.

ewa, ܩܳܡ ex qewam.

i — we ܢܩܺܝܡ ex naqwem.

ewe ܐܬܬܩܺܝܡ ex eϑqewem.

(iw) ew + consona ܥܺܐܕܳܐ ex ʿiwdå.

ewi ܩܺܝܡ ex qewim.

ū — wu, ܢܩܽܘܡ neqwum.

ewu ܩܽܘܡ impert. ex qewum.

uw + conson. ܪܽܘܚܳܐ ex ruwhå.

au — aw + consona ܪܰܘܡܳܐ ex rawmå.

ayye, ayyå — awwe, awwå, ܩܰܝܶܡ ex qawwem, ܡܩܰܝܡܺܝܢ ex meqawwåmu.

åy — åwi ܩܳܝܡܳܐ ex qåwimå.

Adnot. Apparet Aramaeos in terminationibus participiorum *yå*, *ai* ut ܓܰܠܝܳܐ, ܡܓܰܠܶܝܢ antiquiores formas servasse quam Arabes, qui tales terminationes ex iyū, ayū, exortas in ī et ā contrahunt, رَامٍ, مُرْضًى ut nunationem servent.

§. 38.

Tonus ejusque mutatio.

I. In vocibus syriacis tonum ferre solet syllaba penultima, quod inde a Ludovico de Dieu grammatici recte docuerunt, et quod Stoddarti de lingua neosyriaca disserentis testimonio confirmatur. Ita enim dicit p. 20: It is almost a universal rule, that the primary accent is on the penult, and the secondary accent on the ante-penult. So strong is the tendency in this direction, that a beginner in English will come and ask for the Pee-póv-day, meaning by this the little book called Peep of Day.

Linguae syriacae accentus in universum convenit cum accentu Arabum, qui penultimam acuunt si longa est, antepenultimam vero si penultima brevis est. Jam cum apud Syros ultima vocalis simplex apocopetur, nunatio vero in terminatione status determinati â servata sit, voces eae tantum quarum ultima (olim penultima) longa est, eam acuunt, si vero ultima brevis est, penultima accentum habet. In statu determinato vero brevis vocalis, si olim ante terminationem â locum habuit, excidit, syllaba igitur, quae tonum ferens ab initio antepenultima fuit, jam nunc penultima facta est.

Tali modo dicitur ܡܰܠܟܳܐ málkâ = málikū, ܩܳܛܶܠܬܳܐ qâtéltâ = qâtílatū, ܪܰܚܡܳܢܳܐ raḣmânâ = raḣmânū, deinde vero ܪܰܚܡܳܢ raḣmân, ܡܰܠܟܺܝܢ malkín = malikîna, ܡܳܐܬܶܝܢ matén = miʾataíni etc. Itaque exoriuntur regulae hae:

A. In statu determinato nominum penultima acuitur ܓܰܒܪܳܐ gáƀrâ, ܡܰܠܟܽܘܬܳܐ malkúϑâ, etiam si ʒeṣâṣâ karyâ praecedit ut ܐܢܳܫܳܐ.

B. Ita et in omnibus aliis formis si ultima brevis, est penultima acuitur ܢܶܒܒܽܘܙ nébboz, ܩܶܛܠܶܬ qéṭleϑ, ܩܶܛܠܰܬ qéṭlaϑ cf. §. 13. B. II. c. d., ܣܳܥܶܕ sâʾγeđ.

C. Si vero ultima longa est, accentum fert, id quod potissimum locum habet in terminationibus grammaticis ـܺܝܢ, ـܳܢ, ـܺܝܢ, ـܽܘܢ, ـܬܽܘܢ et in statu constr. et abs. nominum formarum ܩܛܺܝܠ, ܩܛܽܘܠ, ܩܛܳܠ, ܩܳܛܽܘܠ, ܡܩܰܛܠܳܢ, ܬܰܩܛܺܝܠ, ܬܰܩܛܽܘܠ, ܩܶܛܠܳܢ, ܡܰܠܟܽܘܬ, ܩܪܳܒ (ex ܥܩܰܪܒܳܐ).

D. Nomina et verba quae brevem tantum habent vocalem et semivocalem, necessario brevem acuunt, ܩܛܰܠ qeṭál, ܡܠܶܟ meléχ etc.

E. Voces quae per mehaggyânae vocalem augentur tonum non mutasse videntur ܕܶܗܠܬܳܐ déheleϑâ.

F. Si verbis auxiliare ܗܘܳܐ et ܐܢܳܐ additur, utraque vox cum verbo ita coalescit, ut ejus ultima syllaba videatur, itaque acuitur syllaba quae posita est ante *wå* et *nå*, ac dicitur ܐܳܬܶܐ ܗܘܳܐ 'åϑé-wå, ܐܡܰܪ ܐܢܳܐ 'åmár-nå.

G. In vocibus exteris, praecipue *Graecis*, si ultima aut penultima tonum habebat, apud Syros in eadem syllaba manebat, uti εὐχαριστία ܐܶܘܟܰܪܺܝܣܛܺܝܰܐ éwχaristía; βασιλεῖος ܒܰܣܺܝܠܺܝܘܣ basilíos; si vero Graeci antepenultimae tonum tribuerent, Syri eum, quia in illa syllaba poni nequibat, penultimae dare solebant, ut εὐαγγέλιον ܐܶܘܰܢܓܶܠܺܝܘܢ, evangelíon.

Adnot. 1. Antiquissimi grammatici Syria ipsa oriundi hanc rem omnino praetermiserunt, ita ut neque Maronitae neque quisquam eorum, quibus contigit a Syris institui magistris, eam ne verbo quidem commemoraverint. *Barhebraeus* vero de *rhetorico,* qui dicitur, tono praecepit[1]), sed haec memoratu digniora non tetigit. Itaque *Crinesius*[2]), *Dilherr*[3]), alii, Hebraeorum pronunciationem in Syriacis quoque adhibendam nimis temere opinati sunt. Etenim hujus dialecti cognatae analogia certa non constituitur regula; rectius ad Arabicam dialectum respicitur. Alii vero, *Ludovico de Dieu* praeeunte[4]) de accentu regulas proposuerunt[5]).

Adnot. 2. Quae sub C. diximus de formis, quarum ultima acuitur, non pugnant cum Stoddarti regula, quippe qui non dicit omnes sed *fere* omnes voces accentum habere in penultima. (It is *almost* a universal rule.) Cur Hoffmannus praecedentes grammaticos secutus docuerit, ultimam syllabam in perf. verborum ܦܶ ܝܬܶܒ ítéβ et in iis formis quae exeunt in consonam vocali destitutam ut ܪܳܬ݂ܰܚ råϑáh, ܡܰܠܟܰܝ malkaí acuendam esse, ignoro. Ipsa syllabae ye iu î mutatio in verbis ܦܶ mihi contrarium videtur probare, ceterum vero norma arabica est adhibenda.

1) Gramm. metr. ed. Berth. p. 86 agit *de mensura et tenoribus in orationis lectionibus* ܥܰܠ ܡܫܽܘܚܬܳܐ ܘܢܺܩܳܫ̈ܶܐ ܡܶܠ̈ܶܐ ܕܰܩܪ̈ܳܝܳܬܳܐ.

2) Gymnas. Syriac. Lib. I. cap. VI.

3) Rudiment. grammat. Syr. p. 25.

4) Gramm. lingg. orientt. harmonic. p. 55 sq.

5) *Dilherr*, Rudiment. gr. Syr. p. 23. sq. *Hottinger*, Rudiment. gramm. harmon. p. 16. *Leusden*, Schol. syr. p. 33. *Grafunder*, Gram. Syr. p. 19. *Cellarius*, Porta syr. 9. *Opitii* Syriasmus p. 24. *C. B. Michaelis* Syriasmus p. 29. *Joh. D. Michaelis* Gram. syr. p. 49.

Digitized by Google

PARS SECUNDA.

DE VOCUM DERIVATIONE ET FLEXIONE.

Digitized by Google

Caput primum.

Introductio.

§. 39.

De totius libri dispositione.

I. Absoluta disputatione de consonarum et vocalium natura, de earum in syllabas, deque syllabarum in voces compositione, transeundum est ad descriptionem formarum etymologicarum, quas singulae voces obtinent, deinde docendum est quomodo formae illae etymologicae, quae orationis quasi sunt elementa, ubi in enunciatis inter sese conjunguntur, sint immutandae. Prius complectitur theoria derivationis, posterius theoria flexionis. Ex dictis apparet grammaticam proprie ita esse adornandam, ut primo loco leges derivationis proponantur omniumque formarum quae in lingua inveniuntur conspectus exhibeatur, deinde harum formarum flexio explicetur, sed cum in grammatica tali modo res arctissime cohaerentes separentur, usus practici rationem habentes aliam inibimus viam. Nam cum vocum diversa sint genera haud magnum etiam systemati philosophico inferet detrimentum, si cujusvis generis derivationem et flexionem seorsim tractamus, ne variorum generum in derivatione et flexione conjunctio discentibus majorem praebeat difficultatem quam commodum.

II. Quot vero vocum sint genera, intellegitur ex analysi enunciati simplicis et compositi. Constat enim enunciatum simplex duabus partibus, quarum una id continet de quo aliquid dicitur (subjectum), altera vero id quod dicitur (praedicatum). Utrique enunciatorum parti proprium vocum genus destinatum est, itaque subjecti vices gerunt nomina, quae res per se spectatas designant

dum vis praedicandi inhaeret verbis, quae res (actionem et statum) designant, quatenus ad res alias pertinent, quae subjecto indicantur. Duabus his vocum classibus tota vocabulorum copia complectitur, si accurate examinantur, nam quae praeterea exstant classes, voces inter sese et enunciata singula conjungentes (conjunctiones, adverbia, praepositiones), omnes, cum originem spectes, nominibus adnumerabis. Nihilominus hae voces, quae flecti non possunt et primitivam nominis formam propter frequentem usum corruptae dudum amiserunt, in grammatica semitica conjungi solent, tertiamque constituunt classem particularum, id quod propter caussas practicas nos quoque retinebimus. Distinguimus igitur cum ipsis Orientalibus vocum genera tria, scilicet nomen ܫܡܐ, اِسْم, verbum ܡܠܬܐ, فِعْل, et particulas ܐܣܘܪܐ, حُرُوف.

Adnot. Haec grammatica vocum distinctio ab Arabibus ad Syros pervenisse videtur, nam recentiores grammatici Barhebraeus, Amira, Abraham Echell., Isaac Sciadr., Joseph Acur. eam sequuntur, cum antiquiores Grammatici Johannes Stylita (circa 830) et Elias bar Šinâyâ c. 1049 septem orationis partes distinxerint, Amir. p. 56. Septem orationes partes enumerat etiam Johannes bar Zuɛbi circa 1200 Ass. B. O. III. 1, p. 308. II. 455, et Barhebraeus, qui pronomina, adverbia et adjectiva nomini ܫܡܐ adnumerat, praepositiones vero particulis ܐܣܘܪܐ ed. Berth. p. 5, dicit quatuor illas partes, praeter ܫܡܐ, ܡܠܬܐ et ܐܣܘܪܐ ab *antiquioribus* grammaticis esse propositas ܐܪ̈ܥܢܐ ܡ̈ܠܟܢܐ ܐܣ̈ܘܪܐ ܘܫܡܗ ܡ̈ܩܝܡܢܐ. Tali modo Arabes ut Hebraeorum ita et Syrorum in grammatica fuere doctores, quorum praecepta Aristarchi doctrinae, qui excepto articulo septem distinxerat orationis partes (col. Aegidii Menagii observationes in Diogenem Laertium p. 288), in linguis semiticis multum praestant. Amiram octavam partem interjectiones addentem non est quod refutemus.

III. Quonam ordine nomina et verba in grammatica tractantur, nullius est momenti, et quomodocumque in linguis semiticis rem adgrederis, nec verborum flexionem explicare poteris, quin ad nominum analogiam respicias, nec nominum derivationem perspicies, quin varias verborum derivatas formas mente teneas. Itaque non est quod recedamus a consuetudine recepta, qua in linguis semiticis primo loco verba solent tractari. Verborum paradigma-

Digitized by Google

tibus addi solent derivata quaedam nominalia, nomen actionis dico (infinitivus), deinde genus unum nominis actoris (participium activum) et nominis descriptivi صِفَةٌ seu possessivi (participium passivum), id quod eo facilius ferri potest, cum etiam in syntaxi horum participiorum usus est in effingendis formulis praedicativis, quae in linguis indogermanicis, tataricis al. forma speciali praesente et perfecto exprimuntur, quibus Semitae egent. Nos igitur primo loco voces praedicativas, verba, proponemus, deinde voces subjecta designantes[1]), nomina, denique de particulis erit sermo, quae cum ad nomen pertineant non tractari possunt nisi absoluta doctrina de nomine.

IV. Jam si quinam sit flexionis ambitus quaeritur, in nomine Syri flexione designant genus et numerum, iisdemque flexionibus etiam verba utuntur. Eae vero nominum relationes quae mutatione vocalis finalis in lingua arabica antiqua notabantur, *declinatio*, scilicet relatio nominis recti ad nomen regens (genetivus) et relatio nominis recti (objecti) ad praedicatum regens (accusativus), in lingua syriaca externa formae mutatione non amplius significantur. E contrario vero flexionem nominis Syri sibi excoluerunt, quam reliquae stirpis semiticae propagines non habent, dum in verbis id flexionis genus, in quo summa Arabismi vis et elegantia est posita, quod etiam Aethiopes et Hebraei partim sibi servaverunt, prorsus amiserunt, imperfectum dico apocopatum, energicum etc., quod syriace in sola voce ܠܗܐ = ܠܗܘܐ servatum est. At quaenam sint flexiones verbis propriae et nominibus, id ex utriusque vocum generis interna natura explicandum est, qua fit ut alterum subjecta designet, alterum praedicata. Nam in subjecto opus est designari, utrum sit notum et determinatum per se, an determinatum per aliud nomen genetivo appositum, an denique omnino sit indeterminatum, itaque cum Syri has definitiones flexione designent tres oriuntur formae, seu ut dici solet status, determinatus, quem antiquiores grammatici appellaverunt emphaticum,

---

1) Per se intellegitur, hic quoque a potiori fieri denominationem, nomina enim praedicati locum saepe habent, nec tantum subjecta designant, at vice versa verba nunquam subjectum efficere possunt, ita ut nihilo minus utriusque generis natura aliter definiri nequeat nisi cum dicatur: verbum est ea orationis pars, qua aliquid praedicatur, nomen vero ea, de qua aliquid praedicatur, qua tamen etiam aliquid praedicari potest.

indeterminatus (aliis absolutus, sed male), denique constructus, et omnes hi status in utroque genere et numero adhibentur. In verbo vero, quod res designat quatenus ad alias pertinent, seu eis conveniunt, necessario formae inter sese diversae oriuntur cum hominibus non sufficiat explicare tantum, quid factum sit, sed saepissime dicendum sit de rebus praesentibus, futuris, faciendis, exoptatis etc., et his accuratioribus praedicati definitionibus inserviunt variae formae, tempora et modi, quarum Syri tres tantum habent, perfectum, imperfectum, imperativum. Praeterea vero formis specialibus indicatur, utrum subjectum id ad quod redit verbum absit, an adsit eo loco, ubi de eo est sermo, et relatio prior exprimitur forma absentia indicante, 3. pers. اَلْغَايِبُ, הַנִּסְתָּר. Jam si inter subjecta quae adsunt ea relatio locum habet, ut inter ea colloquium instituatur, necessario alterum ab altero erat distinguendum, itaque subjectum loquens sese distinguit a subjecto cui loquitur, aliamque de se ipso adhibet formam 1. pers. اَلْمُتَكَلِّمُ, הַמְּדַבֵּר, aliam de eo, cui loquitur, 2. pers. اَلْمُخَاطَبُ, הַנֹּכַח. Praeterea, quod proprie non erat necessarium, in secunda et tertia persona genus distinguitur, non autem in prima, quam audientes oculis adspiciebant. Flexiones igitur verbo convenientes, prout eorum postulat natura, sunt tempora, modi, personae; numerus eodem modo ut nomini iis convenit, quod si vero genus indicatur, quod neque in nomine necessarium est, linguae habes formam pulcram quidem sed supervacaneam.

V. In iis quae praecedunt nos ab analysi enunciati profecti, statim de vocibus egimus, earum classes distinximus, harum classium flexiones enumeravimus, veram autem vocum originem ne verbo quidem tetigimus, id tantum statuentes unam classem res designare per se spectatas, alteram quatenus ad alias pertineant. Jam cum tali modo aeque verbis et nominibus non *notiones in universum* significentur, verum *notiones sub certis attributis*, necessario cogitandum est de sonorum complexu, qui notionem puram putam exprimit, nondum certis attributis conjunctam. Si ex. gr. *ǵána* vir, *ǵânî, qvêns, queen* mulier, *ǵanitâ'r* genitor, *γενέτωρ*, *ǵantú* animal, *γένος*, genus, quibus omnibus inhaeret notio generandi sub variis attributis, inter sese comparantur, si inter sese conjunguntur ܝܶܠܕܰܬ peperit, ܐܰܘܠܶܕ generavit, ܡܰܘܠܕܳܐ generator, ܡܰܘܠܕܳܐ

generatus, filius, ܡܰܘܠܳܕܳܐ generatio, תּוֹלֶדֶת generatio, مِيلَادٌ tempus natale, مُوَلِّدَةٌ obstetrix, quibus eadem notio inhaeret sub diversis attributis, quae formis derivationis indicantur, — non possumus quin statuamus, omnibus his vocibus subesse sonorum complexum quendam, qui puram putam exprimit notionem generandi, e quo ut complures rami ex eodem trunco, complures processerunt voces. Hunc sonorum complexum, in priore exemplo *gan*, in secundo *wld* appellamus radicem, in qua indistincte latent significationes variae aeque ac categoriae universales nominis et verbi, quae deinde inter sese variis formis distinguuntur.

VI. A describenda *radice* omnis grammatica philosophiae legibus accommodata exordium faciat necesse est, descriptionem radicis excipiant leges de origine formarum, quas singulae voces obtinent, *derivatio*, denique addatur enumeratio earum mutationum, quibus singulae voces in enunciato ipso sensus specialissimi exprimendi caussa afficiuntur, *flexio*. *Radices* ita efficiunt quasi auream materiam, e qua singuli globuli et annuli orationis concatenatae, i. e. singulae *voces* secundum certum aliquod schema in suam formam conficiuntur, denique *flexiones* sunt instar uncis, quibus globuli illi et annuli in unam seriem torquis connectuntur (cf. نَظْم et phrasin persicam دُرر سُفْتن), aut si alia imagine utimur, *radices* sunt substantia, *derivatio* attributum, *flexio* modus. — Ab hac ratione rem tractandi nos tamen usum practicum respicientes in eo recedemus, quod verba et nomina seorsim proponemus, ac deinde prout postulat docendi facilitas canones flexionis generales trademus antequam formae derivationis enumerantur.

Haec omnia vero praecedit doctrina de radice.

Caput secundum.

De radicibus et germinibus.

§. 40.

De radicum indole et divisione.

I. Radices linguarum semiticarum, quarum singulae voces hodie omnes fere tribus constant consonis cum earum vocalibus, antiquissimo tempore duabus tantum vel una consona cum vocali constitisse, ex multis colligitur vestigiis. At jam antequam varii stirpis semiticae populi sese separaverunt atque alii alias occupavere terras, simplex haec radicis forma, quam populi indogermanici nunquam amiserunt, ab illis mutata et vario modo aucta est. Scilicet eam sibi imposuere legem, ut omnis radix ad numerum trium consonarum eveheretur, quae vocibus in lingua usitatis subjacent. Hanc rem qui accuratius contemplantur, non poterunt non intellegere, necessario res maxime diversas, radices scilicet monosyllabicas bilitterales vel una tantum consona cum vocali constantes, earumque propagines trilitterales bisyllabicas vel trisyllabicas variis nominibus esse designandas, et ita quidem, ut nominibus simul indicetur in formis illis monosyllabicis antiquiorem linguae latere statum, e quo serior forma nobis nota profecta est. Jam cum imagine satis perspicua formae trilitterales hodie ab omnibus appellentur radices, nos comparationem linguae cum planta persequentes formas bilitterales appellandas censemus germina[1]), itaque sicuti e germine radix, e radice surculi, e surculis folia procedunt, eodem modo e forma bilitterali (germine) exoriuntur trilitterales (radices), e trilitteralibus certo vocalismo instructis stirpes verborum et nominum, denique accedente terminatione flexionis singula vocabula. Germen igitur si est קץ cum notione *dividendi, secandi,* ex hoc germine magna radicum copia procedit קצץ, קצא, קצב, קצד, קצו, קצל, קצם, קצן, unde קָצִין judex, quod non a قضى potest derivari, קצע, קצף, קצר, קיץ et aliae fortasse. Hae radices vocalibus suis instructae vocum stirpes efficiunt, et vocales indices

1) Omne simile claudicat, ita et nomen a me propositum, quod libenter mutabo, si quis meliorem invenerit titulum.

notionis esse infra saepius videbimus, itaque habes قَصّ, قِصّ, قُصّ unde accedente flexionis nota قَصَّ *resecuit*, قُصّ resectio, lana ovis detonsa, قِصَّةٌ *historia*, قُصَّةٌ *capillus frontis* a secando denominatus, קֵץ *finis* ex qiṣṣū, ܩܨ pro qaṣṣa *pactus est* = כָּרַת בְּרִית, ܩܘܨܐ *tonsor*, ቀጸ *secando aptavit*, ቀጸቀጸ *disrumpi dolore*, قَصَبَ, קָצַב *amputavit*, fregit, ܩܨܒܐ *lanio*, *coquus* proprie sector, قَصَّابَةٌ *obtrectator*, قَصَلَ n. a. قَصْلٌ *fregit lignum*, قِصْلَةٌ *fragmentum rei*, قَصَى *distitit*, קָצוּ = qaṣwū *extremitas*, ܩܨܝܐ *fragmentum*, ܩܨܝܬܐ *fractura*, *usura* (cf. נֶשֶׁךְ), ቈጽል *frons*, ቈጽሉ *frondosus*, proprie in ramos seu folia divisus cf. בעף divisit et ܣܘܟܐ germinavit, ܣܘܟܝܬܐ rami[1]), قَصَلَ *secuit*, passiv. ܐܬܩܨܠ, قِصْلٌ *partes quae mundando a tritico separantur*, قَصَمَ *fregit*, قِصْمٌ *fragmentum*, قَصَفَ *fregit* navem procella, ܩܨܦ *invidit* cf. قَصَّابَةٌ, קֶצֶף = qaṣφū *vimen*, *sarmenta*, קָצַע *incîdit*, مِقَصَّعٌ *gladius secans*, ܩܨܘܥܐ, ܡܩܨܥܢܐ *frangens*, قَصَرَ *praecidit*, קָצַר *brevem*, proprie amputatum esse, قَصْرٌ *arx*, locus septus, ab aliis separatus, unde ቀጸረ *circumsepire* proprie separare, קָצִיר *resectio*, *messis*, קוֹץ *spina* fortasse etiam قاض med. و *diruit*, resolvit in partes, قَاضَ med. ى *rupit*, ruptus est اَلشَّقُّ et اَلإنْشِقَاقُ.

Ex hoc exemplo intellegitur ad augendum germen tertiam addi consonam, quae modo in fine modo in media voce inseritur; et omnes fere consonas in hunc usum adhiberi, unum germen qaṣ monstrat, quod augetur consonis א, ב, ד, ו, י, ל, מ, נ, ע, פ, צ, ר, ita ut duodecim inde procedant radices, e quibus exoritur magna vocum copia. Cur reliquae consonae ת; ג, כ; ז, ס, שׁ; ה, ח; hîc non appareant, e quibus certe ultimae adhiberi potuissent, infra VI. explicatur.

1) Cf. Schol. ad Ibn Doraidi Maqṣuram vs. 1: سمى الشجر شجرا لاختلاف اغصانه ومنه اشتجرت الرماح اذا اختلفت بالطعن وقد شجر بينهم امر اذا اختلف قال الله تعالى حتى يحكموك فيما شجر بينهم. Sur. 4, 68

II. Hanc quam descripsimus radicum semiticarum conditionem, si quis comparaverit cum indole linguae indogermanicae, statim videbit, aliam esse radicis naturam in utroque linguarum genere, scilicet quae apud Indogermanos dicitur radix apud Semitas est germen, *eo tamen discrimine, quod radix indogermanica certe utitur vocali, id quod in germine semitico non locum habet*, ea verum consonarum compositio, quam nos radicem appellamus, est thema grammaticae indogermanicae. Ceterum nihil est nisi abstracta grammaticorum idea, quae proferri non potest, nam simulatque addis vocales jam non habes *radicem* sed *formam vocis*, qua in re nihil interest, utrum haec vox usitata sit in lingua nec ne. Radicum e germine processus conferri quodammodo potest cum origine stirpium indogermanicarum e radice, sicuti e ǵar जॄ *conteri*, procedit ǵárâmi, ǵîryâmi, ǵṛṇâmi, ǵâráyâmi, verum quantum inter utrumque derivationis genus sit discrimen, etsi coecum tamen lippum non fugiet. Hoc dictum volo iis, qui inviti quidem quantopere in flexione Semitae recedant ab Indogermanis intellegentes, ad „radices" seu potius germina confugiunt, quae cum radicibus indogermanicis comparare indomita libidine conantur. *Etiam in germinibus linguarum semiticarum indoles recedit a natura radicum indogermanicarum*, et hujusmodi comparationes eo magis incertae sunt, cum hodie analysis radicum semiticarum in sua germina vix inceperit nedum perfecta sit. Antequam vero de germinum semiticorum indole et natura certi quid cognitum erit, oleum et operam perdent, qui ea comparant cum radicibus seu indogermanicis, seu copticis seu tataricis cet., ac tales comparationes lusus potius puerilis videntur, quam studium serium et dignum historiae linguarum. Illa vero ipsa radicum in germina analysis summis laborat difficultatibus, itaque eo magis videtur necessarium recta constituere principia ad hocce opus perficiendum. Quae principia derivanda sunt ex analysi radicum plurilitteralium.

III. Scilicet ea ipsa vis, quae e germinibus procreavit radices, has quoque iterum auxit et formas produxit quadrilitterales et quinquelitterales, quae si accurate explicantur, leges, quas lingua in excolendis germinibus secuta est, aliquo modo illustrabuntur. Una res quae ponitur ad adstruendam theoriam nostram haec est, ut statuamus etiam in primitivo linguarum statu easdem vires efficaces fuisse, quas etiamnunc videmus, et haec hypothesis rationi

et historiae magis sane convenit, quam contraria, quae nescio quas vires miraculosas inducit, quae antiquitus viguisse dicuntur, quarum tamen efficacia procedente tempore evanuerit. Jam cum radices plurilitterales, quod in confesso est, recentiori aetati debeantur, ex illis leges formationis antiquioris quoque illustrantur.

Accuratior radicum quadrilitteralium analysis docet[1]), hasce formas non exortas esse per compositionem sive per synaloephen duarum formarum trilitteralium tali modo, ut ex *a b c* et *a b d* procedat nova forma *a b c d*, quemadmodum חֶרְמֵשׁ *falx* ex خرم, et חרשׁ *secare* conflatum volebant et ארנבת ex ארה et ניב. Quae enim hujusmodi inveniuntur formae, de quarum synaloepha dubitari nequit, ut حَمْدَلَ dixit الحمد لله, بَسْمَلَ dixit بِسْمِ ٱللّٰهِ, وَشْحَلَ dixit واش انت واش حالك *quomodo te habes et quis est status tuus*, حَيْعَلَ dixit حَىَّ عَلَى الصلاة; حَوْلَقَ et حَوْقَلَ dixit لا حول ولا قوة الا بالله, ܚܪܨܦ adversarius fuit (ex ܚܪܨܘܦܐ), ܐܬܚܪܡ solitarius factus est (ex ܚܪܡܘ), eae omnes aliam compositionis monstrant indolem et praeterea rariores sunt, quam ut in earum origine et formatione lex derivationis universalis possit latere. Eam potius initam videmus rationem, ut elementa radicis trilitteralis vario modo reduplicata sint aut aucta per consonas additas, qua in re intellegi hodie nequit, cur haec vel illa adhibita sit consona; consonis enim propriam inhaerere significationem ab omni veri specie alienum est neque exemplis potest comprobari. Formationes nonnullae hujus generis adeo usitatae sunt, ut in numerum derivationem regularium sint receptae, e. g. piʿlel اِفْعَلَّ, pamʿel قَمْطَرَ, quod aliis non accidit, quamvis principium derivationis in omnibus sit idem §. 54, IV.

Ea vero quae de origine legali plurilitteralium observasse nobis videmur haec sunt:

1) Hac de re egerunt Gesenius Lehrgeb. p. 861, qui plurima recte vidit, tamen synaloephen duarum trilitteralium negare non audet, et C. B. Michaelis lum. syr. Multa egregie congessit F. Dietrich in libro cui inscripsit Abhandlungen für semit. Wortforschung, Leipz. 1844 p. 282. E. Meier in libro Hebr. Wurzelwörterbuch, Mannheim 1845, p. 641, qui plurima quadrilitteralia ex dissimilatione formae piʿelicae derivat, reliqua ex variis reduplicationibus exorta censet, qua in re vero coactus est permutationes et dissimilationes admittere quas certa inductione non comprobavit. E. c. נבעל ex נבגל reduplicato ג, צנחר ex צנצר, סמדר ex סמכר profectum esse conicit, nec tamen commutationem consonarum ג et ע, ח et צ, ד et כ exemplis adstruxit.

A. *Augetur radix trilitteralis elementis ex ipsa radice desumptis*, quod augmenti genus in universum *reduplicatio* est appellandum, et geminatur quidem aeque media et tertia radicalis[1]). Reduplicatione mediae radicalis oriuntur formae paʿel cum derivatis et nomina pleraque, in quibus eodem modo ut in forma paʿel notio radicis vi aucta usurpatur. Reduplicatione ultimae radicalis vero procedunt piʿlel, arab. IX., XI. cum cognatis aliarum dialectorum formis et nomina haud pauca; vis primitiva hujus formationis ea nobis videtur fuisse, ut repetitio actionis radice designatae indicetur. In universum igitur formae mediae geminatae sunt *intensivae*, tertiae geminatae vero *iterativae*, qua in re cernitur indoles derivationis semiticae symbolica, qua populi illi semitici nixi sunt externo modo praesidiis in ipsa lingua positis i. e. amplificatione seu correptione sonorum, eas notionum affectiones repraesentare auribus, quas in ipso pectore sentiebant, ideoque exprimenda censebant[2]).

---

1) Monendum videtur in linguis semiticis reduplicationem nonnisi in media et extrema voce locum habere, cum e contrario in linguis indogermanicis reduplicatio ab initio tantum vocis adhibeatur.

2) Tota Semitarum in derivatione ratio optime illustratur comparata arte musica. Nam sicut thema musicum ex certo quodam animi affectu procedit, cujus quasi est echo, ita etiam radices immediate ex animo processerunt, cujus affectiones quodam sonorum complexu ita exprimuntur, ut secretus sit inter affectum et sonum nexus: scil. hic quoque sonus quasi est echo affectionis animi. Deinde sicut idem thema musicum cum varia mensura tum variis instrumentis adhibitis multifarie immutatur ac, quamvis suam semper retineat indolem, tamen vario modo auditores afficit, ita etiam radices, quarum una alterave consona geminatur, aut quibus novae consonae adduntur, modo hunc modo illum affectum in auditoribus producunt. Atque hac in caussa patet etsi magnum tamen finitum esse numerum geminationum et insertionum, ita ut hic tempore et consuetudine paullatim ex primitiva formandi licentia certa lex processerit, qua certis formandi rationibus etiam certae mutationes ideae radice indicatae respondent. Denique sicuti thema musicum pro indole concentus et harmoniae modo hunc modo illum affectum in auditoribus producit, ita etiam vocalismi natura fert, ut alia radicis affectio in qaṭṭâl percipiatur, alia in qaṭṭîl et qaṭṭûl. Symbolicus hic vocalium usus per totam derivationem semiticam extenditur, cujus hoc est proprium, ut vocalis *a*, *â* media sit. quae aeque in masculino ac feminino §. 43, III. in nominibus actoris et descriptivis etc. adhibetur, cum vocales *i*, *î*, *u*, *û*, sibi utraeque eodem modo opponantur, uti etiam vim habent vocali *a* contrariam. Quae omnia cum hic ulterius prosequi non possimus, alio loco tractanda relinquimus. Hoc tamen dicendum putamus, nostram de origine radicum (germinum) semiticarum sententiam aeque abesse ab eorum opinione, qui originem linguae onomatopoeticam adstruunt, atque ab eorum, qui ridicula sane ratione originem radicum ex pactione hominum primitivorum derivare audent, qua in re, cum homines illi primitivi linguam h. e. medium quo pactio potuisset fieri, non-

Hujus reduplicationis exempla ut זמר, سَوْدَدٌ, رِقَلّ etc. afferri non opus est, cum quaevis lexici pagina magnum numerum praebeat, memoria tamen dignum videtur, in duabus certe dialectis, amharicam dico et tigréam, geminationem mediae radicalis interdum resolvi, uti *taqadadama* pro *taqaddama* invicem operam dare, ut alter alterum praecedat, et *tasararaqa* sibi invicem furtum facere.

Praeterquod *aut media aut tertia* radicalis iteratur, etiam utraque consona potest repeti, quo facto oritur forma quinquelitteralis קְטַלְטַל cujus exempla afferre, cum notissima sint, non operae pretium est.

B. Augetur radix elementis quae in radice non sunt et quidem a) vocalibus b) consonis.

a) Vocalis sive diphthongus post primam radicalem inseritur et huc pertinent formae qâtl, Poʿel, ar. III., qaitl, qautl §. 56, B, 4; exempla in quibus radices per vocalem post secundam radicalem auctae basin derivationis efficiunt non adsunt[1]).

Adnot. 1. Quomodo ex geminatione per dissimilationem novae consonae exoriantur §. 26, II. docuimus. Eodem modo ex diphthongis primam radicalem sequentibus consonae procedunt §. 56. I. B. 4.

Adnot. 2. In formandis quadrilitteralibus etiam utraque ratio adhibetur, reduplicatio et insertio vocalis, uti in arab. XII. اخشوشن durus fuit, اِقْعَوْعَمَ plenus fuit.

b) Adduntur radici consonae et quidem

1) in fine. Expl. هذر deliravit in sermone, هذرب multiloquus fuit, cf. هذرف et هذرم celer fuit; بهر eminuit,

---

dum habuerint, dici nequit, quomodo inter illos de sonorum significatione convenerit. Ad solvendam quaestionem invocanda est analogia artium, et observatio psychologica de natura notionum in quibus semper praecedit idea universalis, quae vario modo potest excoli. Ita et in germinibus prius est idea universalis et indistincta, ac quo recentiores sunt singulae voces eo magis concreta est earum significatio.

1) Agitur enim hic non de *formis vocum* ut *kitâb, ḥusain* etc. in quibus vocalis inservit derivationi ex radice *ktb* et ex adjectivo *ḥasanû*, agitur potius de origine radicum auctarum, quae certis vocibus subjacent. Ita participium مُسَافِرٌ, ܡܫܰܒܰܪ redit ad radicum auctam sâφara, saibar, in quibus incrementum vocalis ad radicem simplicem sφr, sbr accessit, atque in omnibus derivatis servatur.

تبهرس superbius incessit, تبهرج superbus fuit; √ حمر rasit, excoriavit ovem, حِمْرِقَةٌ lana ovis; √ جعب humi prostravit جعبأ id.; √ هدك conicere, agitare, هُدَكِرٌ mulier ossa in incessu movens, crassa, lac spissum, هَيْدَكُورٌ, √ ابن, ابنم √ حلق, حلقوم guttur. Huc pertinent hebr. גַּרְזֶן securis, כַּרְמֶל hortus, קַרְסֹל talus al., et sicuti accedente vocali in his vocibus incrementum consonae geminatum esse cernitur כרמלו, ita arabice habes سُمْعُنَّةٌ, نِظْرَنَّةٌ audiendi, videndi cupida.

Hoc incrementum radicis per omnes consonas effici videtur; exempla congessi, in quibus א ב נ ח כ ל מ נ ס פ צ ק ר ש ת cernuntur, nec dubito quin etiam consonae, quae hic desunt, in accuratiore quadrilitteralium analysi prodituræ sint.

2) post mediam radicalem. Expl. √ خرق laceravit, خربق id. juxta خبرق, √ دغر miscuit, دغمر id. √ هتك laceravit, هترك leo, √ دكل in unum coegit, دبكل congregavit pecora, √ هجم invasit, هَجْمَعَةٌ fortitudo, √ دحر propulit, دحلر volvit, contra دحرج ad classem praecedentem pertinet. Huc refero חרמשׁ falx, quod derivandum est a חרשׁ incîdit.

Consonae quarum insertionem observavimus hae sunt: א ב ד כ ל מ ע ר, rel'quas quoque adhibitas esse, a veri specie omnino non est alienum.

3) ante mediam radicalem. Expl. √ بكع secuit, بلكع, بركع amputavit, √ خجل attonitus, segnis fuit, خُفَاجِل mentis inops, praeterea accedente *n* خَفَنْجَل piger, insipiens, √ دمس abscondidit, مُدَغْمَس, مدعمس, مدهمس, مدخمس res abscondita; √ خُثَارَة reliquiae rei, خَنْثَر res in campo post discessum hominum reliquae.

Consonae tali modo adhibitae quas vidimus hae sunt: ר פ ע נ מ ל י ח ו ה.

4) ab initio radicis hucusque invenimus ת ק ח ה ד ב. Expl. √ بلع deglutivit, هِبْلَعٌ, هِبْلَاعٌ, هَبَلَّعٌ vorax, √ لقم deglutivit, هِلْقَمٌ vorax, √ فرق separavit, تثفرق non coagulavit lac √ فنم

gestu amatorio usus est (coquettieren) تَبَغْنَجَ id. vi aucta, √جَاب locus elatus terrae durae, دِخْجَاب prominentior pars terrae. √شعر crinis, اقشعر horrere, de crinibus.

5) In formandis quinquelitteralibus denique nova consona inserta est, quae variis locis invenitur.

IV. Totam hanc de origine plurilitteralium theoriam ut formulis quibusdam simplicibus comprehendamus, siglis *q*, *ṭ*, *l* designamus consonas radicales, siglo *c* additam consonam, siglo *v* additam vocalem, siglo *d* additum diphthongum. Hisce siglis usi hasce quadrilitteralium habemus formulas:

A. *qṭṭl*, *qṭll*, *qṭlṭl*.
B. a) *qvṭl*, *qdṭl* (*qcṭl*), *qṭdṭl*.
b) *qṭlc*, *qṭcl*, *qcṭl*, *cqṭl*.

His vero formulis si continetur lex de origine quadrilitteralium, secundum ea quae supra diximus, exspectamus eandem etiam inventum iri in ipsarum radicum cum germinibus relatione. Itaque si consonas germinales duas siglis *q ṭ* designamus, formulae de origine radicum trilitteralium omisso siglo *l* oriuntur hae:

A. *qṭṭ*.
B. a) *qvṭ*, *qṭv*, *vqṭ*.
b) *qṭc*, *qcṭ*, *cqṭ*.

Jam ut re vera secundum has formulas radices ex germinibus processisse demonstremus, exempla quaedam afferimus, cum totius rei perfectio ei sit relinquenda, qui lexicon radicum totius stirpis semiticae olim conficiet. Persequamur igitur germen נב cujus significatio antiqua fuit *protrudere*, et quod adhibetur cum de sonis tum de rebus fluidis[1]), tum metaphorice de animi superbia.

A. *qṭṭ:* נבב ar. *fremuit caper*, aeth. *loqui.*

B. a) *qvṭ:* נוב hebr. *pullulare*, ar. *vicem explere; qṭv:* נבו ar. *retusus fuit*, ensis ab ictu, oculus a re foeda; *vqṭ:* אנב, ־ונב ar. II. *multum reprehendit*, *perstrinxit.*

b) *qṭc:* נבא *elocutus est,* נבג ar. *erupit pus*, נבד̄ ar. *projecit*, נבה syr. *commotus est*, ar. *evigilavit*, *nobilis fuit*, נבז ar.

1) Eodem modo germen ثر de aqua et voce adhibetur, ثَرّ enim est *scaturivit aqua fons*, ثرثر vero *blateravit.*

diffamavit, נבח *latravit*, נבט ar. *scaturivit aqua*, נבך hebr. *scaturivit*, נבל ar. *propulit camelos*, נבם ar. *locutus fuit*, נבע *scaturivit aqua*, נבג ar. *apparuit, divulgata fuit res*, נבץ ar. *locutus est, pipivit*, נבץ ar. *pulsavit arteria*, נבר ar. *elevavit, adolevit, increpuit*, נבת ar. *germinavit*.

qcṭ: נהב aeth. *malleo cudere*, נחב ar. *ejulavit alta voce, celeriter incessit*, נזב ar. *vocem emisit dorcas*, נעב ar. *crocitavit corvus, celeriter incessit* نهب ar. *perstrinxit oratione*.

cqṭ: Cum hujus formulae certa exempla ad germen נב redeuntia non habeam, formas germ. קב *perforare* affero, a quo procedit قبس *ignem incendere*[1]), et ex nostra formula نقب *perforavit* et ثقب *perforavit* et *ignis incensus fuit*.

V. Simulac intercalatione consonae germen in radicis formam est evectum, hae radices iterum in formam quadrilitteralem possunt augeri, et si a germine דע notione *trudendi* et *impellendi* procedit, دعب, دعت et دعث, ita a دعث procedit دعثر et a دعس *valde calcavit* دعسج *celer fuit* et دعسق *irruit, propulit* et دَعْسَرَةٌ *agilitas*, a دعظ *totum immisit penem in vulvam*, دعمظ quod eodem adhibetur sensu, denique a دعك *fricuit, laevigavit*, دعكل *pedibus calcando mollem reddidit terram*. Eodem modo a תע notione fundendi derivandum est ثعّ *vomuit*, ثعب *fudit*, ثعجر *fudit*, إِثْعَنْجَجَ *continue pluit* et مُثْعَنْجِر *fluens*.

VI. Ex hac quam illustravimus origine radicum res duae gravissimae sequuntur, quarum prior pertinet ad permutationem consonarum §. 24. tractatam, altera ad analysin significationum, quarum magna et indigesta copia sine ullo ordine hodie in lexicis praesertim arabicis enumeratur.

Nos §. 24. III. permutationes radicalium inter dentales et sibilantes tantum variarum dialectorum admisimus, quae deinde sub IV. attulimus, ea non ad *radices* in universum pertinent sed ad *certas* et *perfectas* voces, in quibus per neglegentiam pronunciationis consonae interdum commutantur, cujus rei exempla §. 24. IV—VI. et §. 7. II. passim sunt obvia. Si quis vero tam liberas commutationes in radicibus locum habere contendit, ut e. c. دبى

1) Quod secundum antiquorum Arabum morem ignem accendendi adhibitis lignis الزندان bene a germine perforationem designante derivatur.

compressit cum עסיס *mustum* conjungat, nihil est quod non in unum conjungi possit. Sed quod hoc loco maxime monendum est, consonae eae quae primo obtutu interdum commutatae videntur, ut e. gr. in قَوَّفَ *incidit* et قَصَّابَةٌ *obtrectator* ף et ב, re vera non sunt commutatae, verum varia germinis in radicem evecti incrementa. Non igitur ף cum ב in his vocibus commutatur, sed variae sunt radices, quae tamen ad unum pertinere possunt germen, cf. I.

Altera res de qua dicendum est, est mira illa copia significationum quae radicibus multis tribuitur. Atque hac in caussa patet, radicem trilitteralem quamcunque referri posse ad tria germina, ita ut e. c. קבר ex formula *qṭc* derivari possit a germine קב et ex formula *qcṭ* a germine קר, ex formula *cqṭ* a germine בר. Hinc vero sequitur eundem consonarum numerum, quo efficitur radix, ad varia germina primitiva, quorum significatio varia fuit, posse reduci, quo facto necessario variae significationes eidem radici competunt, quarum mira conjunctio inde explicatur, quod ex aliis germinibus secundum aliam formulam processerunt. Habes e. c. سلِم *incolumis fuit* et سلَم *momordit* (punxit de serpente), quae notiones maxime diversae de variis germinibus cogitare nos inducunt, et revera سلم ex formula *qṭc* processit e germine סל, unde etiam سلو, سلى *cura liberum esse* derivanda sunt, et cujus significatio primaria, si سلّ, سلب, سلت, سلج, سلح, سلخ conferuntur, non alia potest accipi, quam *educere*, ita ut سلم proprie fuerit *e periculis eductum*, *incolumem esse.* — E contrario سلَم ex formula *qcṭ* cohaeret cum germine סם, quod significasse videtur *acuere* cf. سمط *acuit cultrum*, سَمَرَ, שמר *acute observavit*, سمع *acuit aures* (*auscultavit*), immo سَمٌّ *venenum* a doloribus, quos efficit dictum videtur, ut سِمٌّ foramen ab usu instrumenti acuti appellatum. — Summa diligentia ad secretum hunc ejusdem radicis cum variis germinibus nexum adtendendum erit ei, qui emendandae etymologiae lexici arabici operam navabit. Nobis haec digito indicasse sufficit, cum hoc loco ab illis studiis simus maxime alieni, ac nihil curemus, nisi ut, quantum fieri potest, sana etymologiae principia proponemus, quod re vera ad officium grammatici pertinet.

VI. De ratione consonarum, quibus componuntur radices, grammatici observaverunt, consonas quasdam plerumque eorundem organorum nulla alia intercedente non solere conjungi[1]). Itaque hasce consonas appellaverunt consonas incompatibiles, et hae sunt quas enumeraverunt: Non componuntur labialis ב cum פ, מ, dentalis ث cum ת, ס, צ, ض, ט, ظ, porro dentales ד cum ذ; ט cum ظ; denique ذ cum צ, ض, ט, ظ; et צ cum ض, ט, ظ; et ض cum ט et ظ; et palatalis ג cum ק, כ, غ; palat. غ cum כ et ק; palat. ק cum כ, aeque ac خ cum כ, ק, ظ. Deinde inter sibilantes incompatibilis est ס (س) cum צ et ض; ז cum צ, ض, ظ; ש cum ض. Porro inter liquidas ר cum ל et ל cum נ, denique dentalis clausa ט non conjungitur cum palatali כ, contra vero ظ non cum ק et غ. Quae omnia accuratius dijudicare lexicographi futuri erit officium.

Praeterea observatur in radicibus saepe consonas duas ejusdem coloris[2]) conjungi, ita ut tertiae color a reliquis recedat. Itaque copulantur in germinibus ק, ט, צ deinde כ, ת, ס, ש, denique ג, ב, ד, ז, ea ratione ut tertia accedens in radice jam ipso colore distingui possit. Exempla praebet germen קץ cf. supra I, in quo consonae accedentes א ב ד ו י ל מ נ ע פ ר non colorem consonae clausae habent; ceterum cur consonae ג, כ et ז, ס, ש huic germini non accedant ex lege de qua agimus intellegitur, nam sibilantes cum ץ sunt incompatibiles, palatales vero cum ק.

§. 41.

De germinibus praedicativis et demonstrativis.

De resolvendis in sua germina radicibus cum uberius paragrapho praecedente locuti simus, jam restat ut de germinum significatione agamus, et hac in caussa ex comparatione omnium radicum sequitur duas distinguendas esse classes. Quarum altera quidem ea re insignis est, quod ideam universalem §. 40. III. A. Adn. 2. designat talem, ex qua nomina rerum et actionum concretarum possunt derivari, altera vero nihil indicat nisi directionem

1) Secuti sumus De Sacyum Gr. ar. I. p. 31.

2) Colorem dicimus varias consonarum ejusdem organi affectiones h. e. indolem consonae clausae §. 11. IV. et consonae tenuis ac mediae.

quandam. Tali modo germina נב *protrudere*, סל *educere*, קץ *rumpere* ideam universalem protrudendi, educendi, rumpendi exprimunt, e qua per varia incrementa primum radices res concretas designantes procedunt, deinde pro varia accedente derivatione et flexione nomina et verba §. 49. et 40. I., at germina הא, אן al. nihil nisi directionem exprimunt. Illa igitur certam continent notionem, quae de aliis rebus potest praedicari et a qua nomina rerum et verba derivantur, haec vero talem notionem non continent. Priora appellamus germina *praedicativa*, de quorum formatione agitur in capitibus de verbo et nomine, reliqua vero *demonstrativa*, quorum numerus longe minor est, et quorum usus est in producendis pronominibus, qualia §. 43—48 describuntur. Ab his germinibus recentissimo tantum tempore nomina quaedam abstracta derivata sunt, quae ad philosophum genus dicendi pertinent, uti ܟܡܝܘܬܐ *quantitas*, ܐܝܟܢܝܘܬܐ *qualitas*, ܐܝܬܝܐ *ens*, ܐܝܬܝܘܬܐ *essentia*.

§. 42.

De interjectionibus.

I. Antequam procedere possumus ad illustrandam derivationem cum nominum tum verborum praemittenda videtur enumeratio syllabarum quarundam, interjectiones dicimus, quae veram vocis indolem, derivationem scilicet a radice et germine non monstrant. Tales particulae quibus nexus orationis logicus disrumpitur, ut tali modo affectiones animi ratione satis indistincta audientibus dilucidentur, formam germinum habent, e qua interdum vera verba procedunt, uti אנח et ܐܢܚ *suspiravit* secundum formulam *qeṭ* ex אח et אָה Ez. 6, 11.; 30, 2. formata sunt. Hanc eorum naturam respicientes cum Heysio optime eas *gestus phoneticos* (Lautgeberden) appellandas esse censemus.

Quae a grammaticis syriacis enumerantur hae sunt:

II. Exclamationes admirantis sunt ܐܘ, ܘܐ (ܘܐ, ܐܘ) ܘܝ, ܐܘܗ, ܐܝ. Exempla:

ܐܘ ܥܘܒܐ ܡܒܪܩܐ. ܕܛܥܢ ܐܡܪܗ ܕܐܠܗܐ

O sinus corruscans, qui portavit agnum dei; ܐܘ ܥܒܕܐ ܛܒܐ ܘܡܗܝܡܢܐ *O bonus et fidelis servus.*

Exclamationes tristitiam et dolorem exprimentes sunt ܘܝ, ܘܝ[1]), ܐܘܝ, ܐܘܗ, ܗܘܝ et ܗܘܝ ܗܘܝ. Exempla: ܘܝ ܐܚܝ ܘܝ · *vae mi frater, vae*, ܘܝ ܠܟܝ ܡܕܝܢܬܐ ܕܡܬܒܙܙܢ *vae vobis urbes direptae.*

Irridentis vocula est ܐܗܐ ܐܗܐ uti ps. 35, 21 ܘܦܬܚܘ ܥܠܝ ܦܘܡܗܘܢ ܘܐܡܪܘ ܐܗܐ ܐܗܐ ܚܙܬܗ ܥܝܢܢ *aperiunt super me os suum et dicunt: vah, vah oculus noster vidit eum*, et alibi ܐܗܐ ܐܗܐ ܛܘܒ ܐܡܪܘ.

Increpantis et contemnentis exclamatio est ܐܢܐ, ܦܫܠ et ܦܫܠ[2]), ܗܝܗ ܗܝܗ (ut scribit Acur., Ecchellensis contra et Sciadr. praebet ܗܝܗ ܗܝܗ), ܐܘܝ et ܦܘܝ (cum *u* brevi Amir.)[3]). Quae his accedit ܢܐ, ܢܐ, נָא vox recentiore tempore obsoleta, *quaeso*, et ܗܐ *ecce* ad germina demonstrativa pertinent.

III. Ex hic interjectionibus tres, ܗܘܝ, ܗܝܗ, ܐܗܐ non una vice poni solent, verum repetuntur, ܗܘܝ ܗܘܝ etc.

Quaedam cum praepositionibus conjungi solent et quidem cum ܠ adhibentur ܘܝ, ܐܘܝ, ܐܘܗ. Exempla: ܘܝ ܠܓܒܪܐ ܕܡܚܣܪ ܪܥܝܢܐ *vae viro ingenio carenti*, ܐܘܗ ܠܕܝܢܐ *vae judicium.* Cum ܥܠ conjunguntur ܦܘܝ et ܐܘܗ; uti ܦܘܝ ܥܠ ܡܘܬܐ *o mortem*, ܐܘܗ ܥܠ ܕܪܐ ܗܢܐ *o hanc generationem.* Denique ܟܡܐ post ܐܘܗ ponitur, e. c. ܐܘܗ ܟܡܐ ܫܘܦܪܐ *ah pulchritudo*, ܐܘܗ ܟܡܐ ܚܟܡܬܐ *ah sapientia.*

IV. Voces praeterea interjectionibus adnumeratae ut ܫܦܝܪ *bene*, ܚܣ *absit*, cum nomina sint, huc non pertinent et in syntaxi tractabuntur.

Adnot. Syrorum grammatici recentiores Amira, Sciadr. Ecchell. interjectiones appellant ܡܠܬܐ ܡܬܪܡܝܢܝܬܐ, quod nihil videtur esse nisi translatio litteralis termini latini, quae hanc ipsam ob caussam in collegio Maronitarum exorta est et apud antiquiores vix unquam reperietur, quorum terminus fortasse fuit ܡܫܘܕܥܢܝܬܐ ܕܚܫܐ *notae affectuum*, quem affert Sciadr. p. ܪܢܘ. Acurensis distinguit حروف التعجب et حروف الندب والاحزان, nomen universale اصوات non adhibet.

1) Ita Acur. Sciadr. Ecchell., at Amira scripsit ܘܝ et jam quaeritur, ubi lateat error. Cum etiam Barh. habeat ܘܝ Gr. mtr. p. 78, Amir. opinio mittenda est.

2) Vocem ܦܫܠ solus Acurensis habet, et fortasse ex errore typographi pro ܦܘܝ exorta est.

3) Itaque proferendum est *poi* et *qoi* §. 11. III. 12.

Caput tertium.

De germinibus demonstrativis.

§. 43.

Pronomina.

H. Hupfeld, System der semitischen Demonstrativbildung in Zeitschrift für Kunde des Morgenlandes II. p. 124, 427. — O. Vogel, Die Bildung des persönl. Fürworts im Semitischen, Greifswald 1866.

I. Usus germinum demonstrativorum praecipuus est in pronominibus, i. e. vocibus, quibus non res ipsae designantur, sed potius res alio modo jam notae solo indicio phonetico memoriae iterum repetuntur[1]). Tale indicium aut referri potest ad vocem sequentem, cujus vero mentio jam praecessit, aut ad vocem praecedentem; priori classi adnumeranda sunt demonstrativa quae dicuntur, secundae relativa et interrogativa, nam et his inhaeret natura demonstrativorum, redeunt autem ad praecedentia, dum demonstrativa proprie dicta ad cousequentia referuntur. Quod in relativis locum habet, id etiam in interrogativa cadere facile intellegitur, nam si quaeritur quis aliquid fecerit, aut quid factum sit, ii qui loquuntur uterque jam de subjecto illo aut de facto, de quo agitur, cogitaverunt, ita ut pronomen interrogativum semper necessario redeat ad subjectum aut factum indistincto modo notum, quod certius et modo magis distincto cognoscere vult is qui quaerit. Quaestio: „quis fecit hoc?" proprie ita supplenda est: „Dic mihi eum, qui hoc fecit", et ex hoc nexu interno, qui est inter relativa et interrogativa quoad sensum, explicatur nexus quoad formam multis in linguis. Specialem inter demonstrativa classem efficiunt personalia, quibus relatio trium personarum §. 39. IV., quae formis verborum personalibus indicantur, exprimitur, et

1) Haec pronominum natura optime nomine arabico اِسْمٌ مُضْمَرٌ sive ضَمِيرٌ indicatur, h. e. nomen in animo inclusum. De Sacy Gr. ar. I. p. 455. Patet vero germinum demonstrativorum numerum longe minorem esse quam praedicativorum, paucis enim tantum opus habemus indiciis phoneticis rerum jam notarum, plurimis vero germinibus ad designandas res singulas secundum earum indolem insitam.

Digitized by Google

haec personalia duplici exstant forma. Scilicet subjecti loco absolute ponuntur, personalia separata, ضَمِيرٌ مُنْفَصِلٌ, deinde vero et in casibus obliquis brevi forma nominibus aut verbis enclitice adnectuntur, personalia affixa, ضَمِيرٌ مُتَّصِلٌ.

Adnot. Syrorum grammatici pronomina appellant ܚܠܦ ܫܡܐ, cujus duas distinguunt formas (ܐܣܟܡ̈ܐ), separatam et compositam, quarum prior nomine ܦܫܝܛܐ simplex seu ܡܦܪܫܐ et ܦܪܝܫܐ separata insignitur, altera nomine ܡܪܟܒܐ composita seu ܢܩܝܦܐ adnexa. BHebr. Gr. metr. p. 7, Amira p. 238. Varia pronominum genera nominibus propriis distinxisse non videntur, tamen Sciadr. p. ܩܠܗ demonstrativa appellat ܚܠܦ ܫܡܗܐ ܚܘܝܢܝܐ ܐܘ ܡܫܡܫܢܐ, personalia vero ܩܢܘܡܝܐ.

II. Formis pronominum in linguis semiticis subjacent germina quaedam simplicissima, quibus vario modo inter sese compositis formae usitatae exortae sunt, et hae voculae monstrant quales antiquissimae linguae semiticae fuerint *germina* §. 40, I. II., antequam lex trium consonarum est exculta. Cum radicibus et germinibus nulla certa vocalis competat, qua addita statim voces exoriuntur, hic elementa tantum consonantica enumerari possunt, quae haec sunt:

1) Gutturalis *h*, cum vocali ܗܐ, ecce ܗܘ hic, ܗܝ haec. Duae formae ܗܘ, ܗܝ pronomen tertiae personae efficiunt, ܗܐ est particula ad attendendum incitans (حَرْفُ ٱلتَّنْبِيهِ), arabice هَا, hebr. הֵא, aeth. ሃ. Ex. gr. ܗܐ ܐܠܗܢ ܡܛܐ ܐܬܐ ܠܡܫܪܝܢ ܘܠܡܥܕܪܢܘܬܢ, *ecce deus veniet ad agmen nostrum et ad auxilium nostrum*, Knös 84, 5; ܠܬܚܘܡܐ ܪܒܐ ܕܣܡ ܐܠܗܐ ܗܐ ܡܢ ܥܠܡ *terminus magnus, quem posuit deus ecce ab aeterno.* Knös 81, 13. Huc pertinet articulus hebraeus הַ, quem sequitur dageš forte conjunctivum.

2) Gutturalis *'Aleφ* + *m*, *'am*, *'im* qua in forma tamen *m* saepe in *n* abiit, cf. infra III. إِ, أَمْ, أَنَّ, إِنَّ, quae etiam sine geminatione consonae *n* pronunciantur De Sacy Gr. ar. I. 568. Hebraice servato *m* adhibetur אִם, accedente hâ exoritur הֵן, הִנֵּה aethiopice adest in እም፡ particula conditionalis et in compositis ut እምንት፡፡ In hoc germine propter legem trium consonarum *n* passim geminatum est ex formula *qṭṭ*.

3) Gutturalis 'Aleφ + *l*, *'al*, *'il*, *'ul* articulus arabicus, unde pluralia أُولَا, אֵלֶּה, እሉ: ܗܳܠܶܝܢ = hå + 'illên.

4) Gutturalis 'Aleφ + y, *'ay*, *'iy*, quae radix praecipue in formis interrogativorum invenitur, أَيٌّ, أَيَّةٌ, אִי, ܐܰܝ, አይ: Huc sine dubio pertinet إِي, أَي affirmandi particula[1]), et Arabum et Phoenicum nota accusativi إِيَّا את, unde per contractionem hebr. אֵת, per apocopen aramaeum יָת, ܝܳܬ exortum est. Syriace praeterea huc refero ܐܺܝܬ[2]), quod ex 'eyaϑ stat. constr. et indeterm. oritur sicut ܒܶܝܬ ex зeyan §. 37, II, 2 quocum deinde composita sunt ܩܳܐܶܝܬ, ܐܳܦܩܶܝܬ etc. denique ܠܰܝܬ ex ܠܳܐ ܐܺܝܬ. Errant enim qui ܐܝܬ cum יֵשׁ comparant (Hupfeld Zeitschr. für Kunde des Morgenl. II. p. 150), ש hebraeum enim, cui arabice respondet س, aramaice non est ܬ, quod monstrat ܐܺܝܬ, sed ܫ. Ita أَيْسَ hebraice est יֵשׁ(א), quod est stat. construct. nominis יֵשׁ, cujus significatio est *essentia*, *existentia*, ab utroque vero alienum est ܐܝܬ[3]). — Radix 'ay + n أَيْنَ ex germine 'ay in formam radicis addito *n* exculta est, et ex ejus sensu interrogativo praecessit negatio hebr. אַיִן, אֵין, sicut ex ما interrogativo arabica negatio est exorta.

5) Palatalis k cum vocali, *ka*, *ki*, *ku*, quae in variis dialectis vario modo adhibentur; ubique inserviunt designandae secundae

---

1) Unde in Tigré h. e. lingua Aethiopica hodierna *'aiwa*, ita, oui.

2) Vocem ܐܺܝܬ nomen esse in statu constructo aut indeterminato jam inde patet, quod suffixa nominalia sibi adsciscit, ܐܺܝܬܳܟ, ܐܺܝܬܰܘܗܝ etc. Cum ad germen اى pertineat, quod interrogativa, quis, quid, qualis procreat, vox ܐܝܬ necessario *qualitatem* denotat. Enunciata igitur talia ut ܛܰܝܒܽܘܬܳܐ ܐܰܠܳܗܳܝܬܳܐ ܐܺܝܬ ܗ̱ܘܳܬ ܥܰܡܶܗ Ass. BO. I. 27, vel ut ܐܺܝܬܶܝܗ̇ ܗ̱ܘܳܬ ܗܳܝ ܛܠܺܝܬܳܐ ܒܬܽܘܠܬܳܐ Ass. BO. I. 28 proprie resolvenda sunt: *Benevolentia divina (tanquam) qualitas erat cum eo,* et altera: *Ejus (virginis) qualitas haec (fuit, quod) puella virgo erat.* Cf. praeterea Mth. 26, 11. ܒܟܽܠܙܒܰܢ ܓܶܝܪ ܡܶܣܟܺܢܶܐ ܐܺܝܬ ܠܟܽܘܢ ܥܰܡܟܽܘܢ. ܠܝ ܕܶܝܢ. ܠܳܐ ܒܟܽܠܙܒܰܢ ܐܺܝܬ ܠܟܽܘܢ h. e. *omni enim tempore pauperes (tanquam) qualitas vobis (vestra) vobiscum; — me autem — non omni tempore est qualitas vobis (vestra)* = *ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.* Ab hac radice deinde per ܢ derivantur nomina ܐܺܝܬܝܳܐ *ens*, ܐܺܝܬܽܘܬܳܐ *essentia* etc. et particulae ܟܺܝܬ = ke̥-'iϑ *sicut est, nempe, scilicet et* ܐܳܦܩܶܝܬ *sive.*

3) Hupfeldi opinionem jam praeivit R. Jepheth. V. Munk Journ. as. 1850 Avril p. 324.

personae per suffixa, at Aethiopes et Samaritani[1]) eorum ope etiam primam personam notant. Praeterea componuntur ad augendam vim demonstrativorum cum aliis radicibus ذَاكَ, דָּךְ, ܗܳܟܰܢ, ዝክቱ፡ = ze + *ka* + *tu* ዝኩ፡ = ze + *ku* etc. Huc vero pertinere non videtur ثَمَّ particula, ita et كَىْ et כִּי, de quarum primitiva vi cf. Adnot.

6) Dentalis *t* cum vocali *ta*, *ti*, *tu*, quae in verbis omnium dialectorum, excepta aethiopica, tres personas praesentes §. 50. II. designant, et quae praeterea in pronominibus ad formandam secundam personam adhibentur. Aethiopes quoque hoc germine saepe utuntur in compositionibus ወእቱ፡ = we̥'e̥ + tu, ይእቲ፡ = ye̥'e + ti etc. Ita אַתָּה tu m. et אַתְּי tu f. ex 'an + ta et ti, قَتَلْتُ ex qatal + tu exorta sunt[2]). Idem obvium est in fem. اَلَّتِى, تِهِ, تِى etc.

7) Dentalis ذ cum vocali *δa*, *δi*, *δu*, quae hebraice et aethiopice abiit in ז et H, aramaice in ד et ܕ, et hae voculae vario modo in formis demonstrativorum זֶה, ܗܳܕܳܐ, ዝ, ዘ, ዝንቱ፡ ዛቲ፡ ذَاكَ, ዝኩ፡ דָּךְ, דֵּין et relativorum اَلَّذِى, H, דִּי, ܕ adhibentur.

8) Labialis *m* cum vocali *mi*, *ma*, e qua interrogativa processerunt, מִי *quis*, מָה, مَا, ܡܳܐ[3]) *quid;* deinde eadem labialis *m* + *n*, *man* in omnibus dialectis excepta hebraea produxit interrogativum personale. Cum his interrogativis pronomina relativa indefinita conveniunt, مَنْ quicunque مَا quidquid, ܡܰܢ ܕ aliquis, qui, ܡܳܐ ܕ id quod, et cur hoc fieri potuerit supra I. dictum est.

9) Nasalis *n* cum vocali, *nā*, *nī*, *nū*, quae cernitur in affixo qaṭalna, qaṭalnu et praeterea in interjectione נָא, ܢܳܐ, نَ eodem modo ut in aethiop. ነዓ፡ ἄγε, in Tigré δεῦρο.

---

1) Gesenii Carm. samarit. p. 43 not. 11.

2) Ita Arabum grammatici recte hanc rom tractaverunt, nam in Qamuso II. p. ١٧٢١ dicitur, اَن esse ضَمِير i. e. pronomen, litteram *t* vero esse حَرْف خِطَاب. Cf. De Sacy Gr. ar. I. p. 440, 442.

3) Pronomen ما cum particulis aliis compositum complures producit particulas, إِنَّمَا, أَمَّا, لِمَا, لِمَ, ܟܡܐ, ܐܝܟܡܐ, ܕܡܐ, ܟܡܐܕ, لَمَّا, ܟܡܐ al. de quibus infra erit agendum.

Adnot. Hupfeld l. l. p. 136, 438 germina demonstrativa כה, כם, כן et כל admittit, unde ܐܟܡܐ, ܗܟܢܐ, قِى, لَكِنَّ, ܗܟܝܠ alia derivat, tamen ܟܝܠ nihil est nisi stat. indeterminatus vocis ܟܝܠܐ *mensura*, *modus* (§. 37. II. 2.) ܗܟܝܠ igitur est *hunc in modum* = *itaque*, *ergo*, ܡܟܝܠ *ex hoc modo* = *exinde*, *inde*, *nunc*, ܥܕܟܝܠ *usque ad modum* = *usque ad*[1]). Hujus vocis vocalismus ad normam vocis ܥܕܡܐ dijudicandus est, in utraque particula enim vocalis *a* ab ܥ ad insequens ܕ relata est, quo facto insequens consona, ut servetur breve *ă*, geminata ideoque ܩ qušâyâ instructum est §. 16. V. 2. Eandem rationem habes in vocalismo formarum ܟܡܟܡܢ et ܟܡܟܡܢܐ al. §. 35. II. c., in quibus vocalis locus commutatus est. Secundum hanc analogiam in voce כן substantivum latere censeo, a radicibus כון, כין, כנן derivandum, כם enim, quod Hupfeldus affert, huc omnino non pertinet, sed pluralis germinis *ka* est, nro. 5, de quo infra III. agetur. A radicibus כן, כון et כנן derivantur كَيْنٌ, كَوْنٌ, كِنٌّ, كَنٌّ. Ad كَيْنٌ pertinet hebr. כֵּן ita, unde particula comparativa כְּ, كَ forma summopere contracta, deinde vero et ܟܝ particula dubitativa, ከ *ergo*, forma minus decurtata exorta est[2]). Harum particularum significatio primitiva fuit *essentia*, *constitutio*; וַיְהִי כֵן igitur solvendum est, *fuit constitutio* = *factum est ita;* eadem significatio in particula comparativa bis posita etiam nunc cernitur et in conjunctione formarum כֵּן . . . כְּ. Nam si dicitur כְּעַמִּי כְעַמֶּךָ 1 reg. 22, 4. hoc proprie est *conditio populi mei* (*erit*) *conditio populi tui*, eundemque in modum כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ

1) Bernstein (Lexic. Chrest. Kirsch. p. 120) ܗܟܝܠ conflatum censet ex ܗܐ, ܕ, ܗܝ et ܟ, ubi ܟ pro demonstrativo ܕ positum esse contendit. Talem vero admittere compositionem in *voce recentiore tempore exorta* non possum a me impetrare. — Ceterum huic voci subjacere ܟܝܠܐ etiam inde confirmatur, quod alii ܗܟܝܠ legunt, Bernstein evgl. Joh. ḥarq. Vorbericht p. VI., quae vox sine dubio ex hâ + χel = χail exorta est.

2) Contra hanc originem nihil probat usus vocalis *ă* in voce كَ, nam in brevissimis hisce vocibus etymologiam, quae in hac voce *ē* poscit, neglegentes modo *i*, modo *a*, modo *ę* posuerunt, cf. لَهُ et كَمَا لِذٰلِكَ, כְּמוֹ, بِهَا, በዋድር: ܟܡܐ, ܟܡܟܡܢܐ. Ceterum vel vocales longas in fine abjici comprobatur formis status indeterminati et e. gr. particula ܗܟܢ pro ܗܟܢܐ = ܗܟܢܐ ܗܘ, quam B. A. per من وقتك, عند ذلك, الآن explicat.

אֱלֹהִים כֵּן עָשָׂה *constitutionem universam, quam jussit eum Deus, (eam) constitutionem fecit.* Eodem modo intellegendum est Hag. 2, 3. כמהו כאין בעיניכם. Denique ex hac significatione explicatur usus genetivi et solennis praepositionum post כְּ omissio, et si dicitur עוּרִי כִּימֵי קֶדֶם Jes. 51, 9. ubi nos exspectamus כְּבִימֵי, haec phrasis proprie vertenda est: *expergefias (secundum) constitutionem dierum priscorum.* לָכֵן vero nihil est nisi *quod attinet ad hanc constitutionem = itaque, hanc ob causam.* — Ad كَنّ pertinet כֹּה, cujus ן apocopatum est ut in שְׁלֹמֹה, מְגִדּוֹ, neosyriace ܟܡܐ = ܟܡܢ, mandaice יארדנא = ܝܘܪܕܢܐ al. Cum كَنّ idem proprie significet quod كَيْن, non est, cur miremur particulam כה sensu *ita, tali modo* adhiberi. Ex cognata radice כן sero etiam rabb. כֵּיוָן processit. — Porro كَنّ habes in particula لَكِنّ = לֹא כֵן, De Sacy Gr. ar. I. 566 not., proprie *non est tegumentum*, cujus particulae origo prorsus eadem est quam monstrant لَا بُدَّ, لَا سِيَّمَا. Sicuti dicitur لَا بُدَّ أَنْ ita et cogitandum est لَا كِنَّ أَنْ, et de illo أَنْ quod hic ut alibi supplendum est, De Sacy Gr. ar. II. p. 28, 31 pendet accusativus, itaque phrasis وَلَاكِنَّ ٱلْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ad verbum significat: *Non est tegumentum, (quod) hypocritae non intellegent = sed non intellegent.* Ex كَنّ per apocopen originem duxit כִּי *nam*, proprie *tegumentum*, et si dicitur: *In sudore faciei tuae terram coles, donec ad eam reverteris* כִּי מִמֶּנָּה לֻקָּחְתָּ כִּי עָפָר אַתָּה, haec apodosis vertenda est: *tegumentum = probatio (hujus rei est, quod) de ea sumptus es, tegumentum (probatio est, quod) terra tu.* E significatione tegendi كَنّ particulam caussativam, ad dicta probanda pertinentem processisse adeo naturae rei convenit, ut facilior de hac particula sententia inveniri vix possit[1]). — Denique كَنّ habemus in syriaco ܟܢܐ + ܗܘ = ܗܟܢܐ, ܐܟܢܐ etc., cujus *n* geminatum esse vocali brevi praecedente *a* comprobatur §. 13. A. I. Vox

1) Similiter in lingua neosyriaca, ubi ܥܠܬܐ evanuit, dicitur ܣܒܒ ܕ, proprie caussa سَبَب. E. gr. Math. 2, 2. verba: Ubi est rex Judaeorum, *vidimus enim*, quae in Pes. sunt ܚܙܝܢ ܓܝܪ ܟܘܟܒܗ redduntur ܣܒܒ ܕ ܚܙܝܠܗ ܟܘܟܒܗ *caussa, quod visa nobis (= ܐܬܚܙܝ ܠܢ) stella ejus.*

Digitized by Google

ܟܘܢܐ, כֵּן est basis, locus, itaque ܐܝܟܢܐ significat *in qua basi*, ܗܟܢܐ *in ea basi*, unde variae significationes processerunt, *adeo*, *eodem modo*, *similiter*, *in eodem statu* al. Juxta formam status determinati adhibetur etiam status indeterminatus ܐܝܟܢ, ܗܟܢ, e. gr. ܠܐ ܡܫܘܐ ܐܢܐ ܠܗܟܢ B. H. Chr. p. 232 *non assentior tali sententiae*, qua in re eadem sensus mutatio cernitur, quae et alibi alterutro statu indicatur, itaque dicitur ܐܝܟ ܗܟܢܐ *sicut hic status* = *similiter*, quia res, cui aliquid simile est, semper determinata esse debet, at dicitur ܠܐ ܗܟܢ *non hoc modo* = *alio modo*, sicuti et alibi post ܕܠܐ, *sine*, indeterminatum nomen solet poni, e. gr. ܕܠܐ ܡܘܫܚ sine quo dubio, ܕܠܐ ܡܢܝܢ innumerabilis etc. E statu indeterminato ܟܢ per apocopen consonae ܢ, quo facto vocalis quantitas aucta est, processit ܟܐ *kå*, *hîc*, hoc loco, quocum ܠܟܐ *huc*, ܡܟܐ *ab hoc latere*, ܐܝܟܐ *ubi* composita sunt. — Bernstein ܗܟܢܐ conflatum vult ex ܗܐ + ܟ + ܗܘ, sed quomodo *ă* breve exortum sit, si pronomen ܗܘ admittitur, nec dixit, nec dicere potuit.

III. Germina supra enumerata partim easdem flexiones assumserunt, quae et alibi in nominibus sunt obviae, aliae vero formae ratione in lingua, qualem nos habemus, non amplius usitata derivantur. In derivando enim numero leges communes[1]) et hic valent, etsi terminationes saepe consonam *m* monstrant, ubi in ceteris nominibus *n* apparet. Ceterum sicuti *m* in terminationibus tempore praecessit consonam *n*[2]), testis est pluralis Hebraeorum et mimatio Himyaritarum, — de „Assyriorum“ enim forma Journ. as. 1860 Févr. p. 106 tacere satius duco, — ita jam in his formis *n* intrusum videmus praesertim in femininis הֵן, הֵנָּה, هُنَّ, אַתֵּן, أَنْتُنَّ, አንትን: ውእቶን: — In designando genere, si مَنُو et أَىٌّ, مَنَتْ et أَيَّةٌ exceperis, ratio inita est, cujus seriore aetate in linguis semi-

---

1) Lex communis, de qua omnes pluralis formationes in lingua semitica pendent, ea est ut forma singularis vocalibus augeatur. Hoc incrementum locum potest habere in fine vocum, *ū*, *ūna*, *ī*, *ina*, *atū*, *ātū*, aut in ipsa voce *qatlū*, *qitâlū*, *qutûlū* etc. Singula pertractare hic non possumus, alio loco theoriam formationis pluralium exposituri; tota derivatio vero, quod jam hic dicere possumus, ex intentione animi symbolico modo incrementa rerum incremento sonorum significandi processit. Symbolicam vero totam derivationis rationem apud Semitas esse p. 148[2]) docuimus.

2) Id e. gr. in lingua misnica locum habet, ubi suffixa כֵן, ־ֵן, הֵן pro כֶם, ־ֵם, הֶם adhibentur Geiger Lehrb. zur Sprache der Mischna p. 35.

ticis rarissima sunt vestigia[1]), scilicet genus vocali distinguitur, et ita quidem, ut *i*, (*e*) femininis competat, *u* masculinis. Habes enim הִיא, ܗܝ, هِىَ, ይእቲ፡ affixa كِ, ኪ, ቲ sed הוּא, ܗܘ, هُوَ, ውእቱ፡ affixa ܘ̇, ሁ, ቱ. Vocalis *a* in utroque genere adhibetur, in femininis هَا, ሃ, ዛ fem. masculini ዝ, እላ፡ (masc. እሉ፡), in masculinis أَنْتَ, qatalta, ነገርከ፡ Praeterea consona *m* masculinis, *n* femininis interdum competit. — Ex his omnibus sequitur in formis pronominum derivationem cerni adhuc liberam, neque omnino iis legibus adstrictam, quae postea per totam linguam semiticam invaluerunt, ita ut hisce in vocibus reliquias alius derivandi systematis habeamus, quod procedente tempore in desuetudinem venit et cujus loco id est exortum, quod nunc habemus. Pronomina in lingua usitata vero ex germinibus supra enumeratis conflata sunt, qua in re tamen caveas, ne res usu definitas secundum certas rationes velis explicare, usus enim est tyrannus. Ita si ܗܳܕܶܐ est femininum, hoc neque e natura germinis ܗܳ, neque e natura germinis ܕܶܐ, neque ex utriusque compositione explicatur, respondet enim feminino masculinum arabicum هٰذَا, verum tota forma solo usu generi feminino destinata est, sicut vice versa ܗܳܢܳܐ masculino. — His praemissis transeundum est ad enumeranda pronomina Aramaeis usitata.

§. 44.

Pronomina personalia.

I. Pronomina personalia separata linguae veteris syriacae haec sunt:

	Sing.			Plur.	
1. Prs. com.	ܐܶܢܳܐ	ego	1. Prs. com.	ܐܶܢܰܚܢܰܢ, ܚܢܰܢ	nos
2. Prs. m.	ܐܰܢ݇ܬ	tu	2. Prs. m.	ܐܰܢ݇ܬܘܢ, ܐܶܢ݇ܬܘܢ	vos
f.	ܐܰܢ݇ܬܝ	tu	f.	ܐܰܢ݇ܬܶܝܢ	vos
3. Prs. m.	ܗܽܘ	is	3. Prs. m.	ܗܶܢܽܘܢ, ܐܶܢܽܘܢ	ii
f.	ܗ̄ܝ	ea	f.	ܗܶܢܶܝܢ, ܐܶܢܶܝܢ	eae

1) Talia sunt fem. aethiopica ሐዲስ፡ ጠባብ፡ al. a masculinis ሐዲስ፡ ጠቢብ፡ derivata. Quibus ex recentissima Syriasmi forma accedunt ܥܘܝܪܐ coecus m., ܥܘܝܪܬܐ coeca f., ܡܚܙܪܐ audax m., ܡܚܙܪܬܐ f.

Omnia haec pronomina solo nominativo adhibentur exceptis ܐܢܘܢ, ܐܢܝܢ, quae post verba transitiva accusativum designant, cujus formam suffixam in tertia persona plur. Syri non amplius adhibent, e. gr. ܚܠܠܘ ܐܣܛܠܝܗܘܢ ܘܚܘܪܘ ܐܢܝܢ Apoc. 7, 14. lavaverunt stolas suas et dealbaverunt eas. Tamen et hae formae si copulae logicae vices gerunt nominativi loco usurpantur, e. gr. ܫܬ ܐܢܝܢ ܟܠܗܝܢ ܐܬܘܬܐ ܕܡܘܕܥܢ ܕܡܫܩܠܢܘܬܐ sex *sunt* litterae indicantes derivationem.

II. His formis addendae sunt eae, quae paullatim corruptae in lingua neosyriaca hodie usu veniunt:

	Sing.			Plur.	
1. Prs. com.	ܐܢܐ	ego	1. Prs. com.	ܐܚܢܢ, ܐܚܢܝ	nos
2. Prs. com.	ܐܢܬ, ܐܢܬ	tu	2. Prs. com.	ܐܚܬܘܢ, ܐܚܬܘܢ	vos
f.	ܐܢܬܝ, ܐܢܬܝ	tu			
3. Prs. com.	ܐܘܗ, ܗܘ	is	3. Prs. com.	ܐܢܝ	ii,
f.	ܐܝܗ, ܗܝ	ea			eae.

Apparet distinctionem generis in plurali desiisse, praeterea non ܐܢܝ solum ut in vetere lingua, verum etiam ܗܘ et ܗܝ in casu obliquo adhibentur. Quamquam hae formae ܗܘ et ܗܝ etiam nominativa esse possunt. Ita Stoddartus sed Mth. 2, 5. verba ܗܢܘܢ ܐܡܪܘ vertuntur ܘܐܢܝ ܐܡܪܘܢ. Cf. *Nöldeke* neusyr. Gr. p. 73 sqq.

III. Tertio loco formae sequuntur mandaicae אנא ego, אנאת tu, m. f. הו is, הע ea, אנין nos, אנאתון vos, הינון ii, eae. Quibus addenda pronomina samaritana ࠀࠍࠀ ࠀࠍࠄ (hebraizant ࠀࠍࠅࠊࠉ ࠀࠍࠉ) ego, ࠀࠕ (hebr. ࠀࠕࠄ) tu m., ࠀࠕࠉ fem. ࠄࠅ is m., ࠄࠉ ea, fem. (ࠄࠅࠀ ࠄࠉࠀ hebr.) ࠀࠍࠍ ࠀࠍࠇࠍࠍ nos, ࠀࠕࠅࠍ vos m., ࠀࠕࠉࠍ vos fem,, ࠀࠍࠅࠍ m., ࠀࠍࠉࠍ f. ii, eae, praeterea generis communis est ࠀࠋࠉࠍ Formae aramaismi judaici (Chaldaismi) a syriacis in eo tantum sunt diversae, quod vocales finales in fine et praeterea antiquiora quaedam pronomina syriace non amplius usitata praebent. Formae ipsae sunt hae: אֲנָא ego, אַנְתְּ, אַנְתָּה tu m., אַנְתִּי, אַנְתְּ, אַתְּ tu fem., הוּ, אִנְהוּ, אִיהוּ, נִיהוּ, נִיהוּ is, הִי, אִנְהִי, אִיהִי, נִיהִי, נִיהִי ea, אֲנַחְנָא, אֲנַחְנָא, נַחְנָא, אֲנַן nos, אַתּוּן, אַנְתּוּן vos m., אַתֵּין, אַנְתֵּין vos f., הִמּוֹן, אִנּוּן, הִמּוֹ, אִיהוּ, נִיהוּ, נִיהוּ ii, אִנֵּין, אִיהֵי, נִיהֵי, נִינְהֵי et הֲנָן eae. Tertia persona singl. formas generis communis הָא, אֲהָא, אִיהָא, נִיהָא, נִינְהָא, אִנָּא habet.

Adnot. 1. ***Prima persona.*** Vocalem *e* vocis ܐܶܢܳܐ brevissimam et quasi ḥateφ seγol esse, ut *a* in ܩܰܛܠܳܢ §. 35. III. ex forma אֲנָא sequitur et ex forma in Talmude Hierosolymitano obvia נָא ego, נַן nos. Idem colligendum est ex omissione vocalis, quae non solum in forma contracta ܩܳܛܠܢܳܐ verum etiam in forma absoluta locum habet, cujus exemplum vide infra IV. 1. Ceterum vox composita videtur e germinibus 'an + hâ = en hunc, cui explicationi favet *o* (*å*) hebr. אָנֹכִי[1]). In hebraeo אָנֹכִי porro germen *ki* accessit, dum forma serior אֲנִי juxta אֲנוּ ex eodem germine 'an cum suffixo compositum videtur. In plurali vox ܐܶܢܰܚܢܰܢ ex אֲנַחְנָא (نَحْنُ) addito nasali aucta est, talia enim incrementa et alibi sunt obvia e. gr. ܡܶܢܟ݂ܰܢ juxta ܡܶܢܟ݂ܰܢ, ܗܳܘܢܺܝܢ, יַרְדֵּן, سَمْعَنَّةٌ, نِطْرَنَّةٌ. Ex antiquiore hac forma, in vetustis Mss. servata, ܚܢܰܢ videtur decurtatum, samaritanice ࠀࠍࠍ quia Samaritani gutturales non pronuntiant cf. p. 11, unde addito 'Aleφ prosthetico forma neosyriaca ܐܰܚܢܰܢ est exorta[2]). Hujus formae ܢ deinde est apocopatum[3]), et vocalis producta *å* mutata in *î*, quod alio modo in ܒܶܣܡܺܝܢ (besmin) fit et in ܐܘܦ 'uφ = ܐܦ[4]). In forma אֲנַחְנָא ipsa quae cum אֲנַחְנוּ[5]) antiquissima est, *na* et *nu* germen tertium ut *ki* in *'ano-ki* censeo, ח vero ex *h* germinis *hâ* condensatum ut in neos. ܗܕܝܟ = ܗܳܕܟ݂ cucurrit. Denique אֲנַן ex singulari אֲנָא addito pluralis signo *ân* processit.

---

1) Minus confidenter hoc dictum vellem, scilicet in antiqnissimis arabicis carminibns انا duabus syllabis *brevibus* adhibetnr, nisi tamen e licentia poetarum haec res explicaretur. Cf. De Sacy II. p. 616, 3. ot 617, 7.

2) 'Aleφ prostheticum etiam in Mandaeorum dialecto saepe obvium est, e. gr. אהואת = ܗܘܶܬ, אסמיכא = ܣܡܺܝܟ݂ܳܐ al. Nöldecke über die Mundart der Mandäer p. 91.

3) Exempla talis apocopae sunt: חינו Talm. Jer. = ܗܶܢܘܢ, שַׁלְמֹת, מְגַדוּ, ܨܰܝܕܳܐ = صيدا, ܢܶܫ pro ܢܶܫܶܐ in dialecto hierosolymitano.

4) Jam in cod. saeculi sexti scribitur ܐܘܦ Land Anecd. tab. V. spec. 15. idemque exstat in Vss. N. Test. Hierosol. cf. Adler Vss. syr. p. 170 l. 4, et in Targumis איף e. gr. Trg. Cant. Caut. 2, 6.

5) Vocalem *u*, *a* in אנחנו, eodemque in affixo לנו, קטלנו ab initio brevem fuisse, deinde apud Arabes in *â*, apud Hebraeos in *û* prolongatam non solum نَحْنُ, ንሕነ: ንሕነ: etc. monstrant, sed etiam orthographia Phoenicum אנחן = אֲנַחְןְ Mass. 17, בנן = בָּנָןְ ib.

Adnot. 2. *Secunda persona.* Nestorianorum antiquum morem secutus pro linea, quam occultantem priores grammatici dixerunt, Marheṭânâ scripsi, in libris Maronitarum vero ܐܢ̄ܬ, ܐܢ̄ܬܝ, ܐܢ̄ܬܘܢ, ܐܢ̄ܬܝܢ exstat. Formae ܐܢ̄ܬ, ܐܢ̄ܬܝ ex germinibus 'an + ta, ti exortae, vocales finales in aramaismo prisco interdum apparentes (אַנְתְּה, אַנְתִּי) amiserunt, id quod omnibus brevibus vocalibus in fine vocum positis accidit. De ܝ in ܐܢܬܝ cf. §. 50. IV. B., nam *a* in אַנְתָּה ex sola orthographiae hebraeae lege per Qameṣ (*â*) scribi demonstrant أَنْتَ, አንተ: De generis nota *i* et *a* cf. §. 43. III. Forma neosyriaca ܐܵܬܝܼܢ 'attin incrementum nasale sicuti antiquo tempore ܐܢ̈ܬܝܢ accepit. Pluralis ex 'an et forma pluralis germinis m. tun, fem. tên compositus est, at scriptio ܐܢܬܘܢ e. gr. Deuter. 2, 4. monstrat, Syros antiquos pronuntiasse 'attôn, unde deinde 'attun depressum est sicut in ܩܛܠܬܘܢ qeṭaltôn, ܐܬܕܚܠܬܘܢ teďhelôn, quod seriore aetate scribitur ܩܛܠܬܘܢ, ܐܬܕܚܠܬܘܢ. Cf. §. 13. A. V., quocum hisce in formis aramaismus judaicus non convenit. Formae mandaicae אנאת, אנאתון consonas *n* et *t* inserta vocali separant, quod et alibi in eorum dialecto locum habet e. gr. ראהאלתא = ܪܚܠܬܐ, ניסיהרון = ܢܣܗܪܘܢ. Denique formae neosyriacae ܐܚܬܘܢ et ܐܚܬܘܗܘܢ falsa analogia ad normam primae personae ܐܚܢܢ sunt exortae, in qua ܢܢ videbatur affixum et ܐܚ radix. Huic radici deinde affixum verbale ܬܘܢ et affixa verbi et nominis ܬܘܢ et ܗܘܢ conjuncta sunt adnexa, est enim ܐܚܬܘܗܘܢ = ܗܘܢ + ܬܘܢ + ܐܚ. Generis distinctio a Neosyris et a Mandaeis neglegitur.

Adnot. 3. *Tertia persona.* De formis ܗܘ m., ܗܝ f., הָא com. vide §. 43. II. 1. Pluralem ܐܢܘܢ a germine 'in §. 43. II. 2. derivandum *n* geminatum habere demonstrat quantitas vocalis *ĕ* et scriptio אִנּוּן. Formae antiquiores הִמּוֹן, הִמּוֹ vero *m* servaverunt (هُمْ הֵמָּה), praeterea etiam vocalem *o* scriptione ܐܢܘܢ expressam monstrant, cujus loco in femininis (*i*) *e*, apparet. Mandaice הינון respondet demonstrativo ܗܢܘܢ; neosyriacum ܐܢܝ apocopen consonae *n* et mutationem vocalis monstrat similem ut ܐܚܢܝ; praeterea vocalis *a*, cum geminationem Neosyri eodem modo neglegere videantur, sicut pars veterum Syrorum §. 15., producta est, quod sine justa caussa et in ܐܢܐ ego accidit. Formae aramaismi judaici אִנְהוּ, אִנְהִי, אִנְּא ex germinibus 'in + hu, hi, ha constant, ex iis per elisionem cum productione vocalis אִיהוּ rel. processerunt; formis vero

נִיתְהוּ, נִיהוּ etc. subjacet bicompositio germinis *’in* = *’inin* + *hu* etc. Ex ’ininhu per apocopen primae vocalis exoritur נִינְהוּ, unde per elisionem factum est נִיהוּ. Denique origo neosyriaci ܐܘܢ, ܐܝܢ haec mihi videtur. Subjacet forma demonstrativa ܗܘ, ܗܝ, cujus ܗ in pronunciatione omissum est, quod eodem modo fit in neos. ܐܕܝ = vet. syr. ܗܳܕܶܐ. Deinde accessit idem incrementum nasale, quod in ܐܢ̈ܬܝܢ cernitur, cujus vero vocalis secundum praecedens ܘ est *o*, secundum ܝ vero *i*. Ita ex ܗܘ hau fit hawon, ’awon, ex ܗܝ hâi, hâyin, ’âyin.

Adnot. 4. In inscriptionibus solum pronomen הו inveni e. gr. Palm. 4, 7. Auranit. 3, 3.; 2, 2., Vogüé in Revue archéol. 1864, p. 284 sq. Formam הי quam in כהי Levy invenisse sibi videtur Z. d. d. m. G. 11, p. 68 pluralem aegyptiacum vocis ⲕⲟϩ esse, defendere conatus sum in dissertatione mea „Bemerkungen über bisher bekannte aram. Inschr.“

IV. Sicuti in reliquis dialectis ita et in syriaca pronomina personalia separata pro copula logica linguarum indogermanicarum adhibentur, et cum participio act. (nomine actoris simplice) composita tali modo praesens tempus designant. In arctissima hac conjunctione cum voce praecedente quasi coalescunt, quo facto integra eorum forma aliquantum laeditur. Itaque

1) In vocibus ܐܢܐ et ܚܢܢ prima syllaba saepe apocopatur, et pro ܐܡܪ ܐܢܐ, ܐܡܪܝܢ ܚܢܢ dicitur ’âmarnâ, ’âmrînan; consonae ܐ et ܚ tum linea marhetânâ insignienda sunt ܐܡܪ ܐܢܐ, ܐܡܪܝܢ ܚܢܢ, aut puncto inferiori, quod significat, consonam vocali esse destitutam ܐܡܪ ܐܢܐ, ܐܡܪܝܢ ܚܢܢ, ܐܢܐ ܐܢܐ ego sum. Libri vero hucusque secundum Maronitarum scripturam impressi punctum et lineam occultantem monstrant ܐܡܪ ܐܢܐ, ܐܡܪܝܢ ܚܢܢ, ex puncto inferiore exortam, de qua vide §. 18. II., 21. II. Maronitae igitur perverse lineam et punctum inferius adhibent, scribentes ܐܢܐ ܗܘ, qua in re usus lineolae falsus est. Aut igitur marhetânâ aut punctum inferius adhibendum est. Pronunciatio saepe etiam scriptura redditur, ideoque ܐ et ܚ omittuntur, invenies ergo ܐܡܪܢܐ pro ܐܡܪ ܐܢܐ, ܫܒܩܢܐ pro ܫܒܩ ܐܢܐ, ܡܗܝܡܢܝܢܢ pro ܡܗܝܡܢܝܢ ܚܢܢ, ܫܒܩܝܢܢ pro ܫܒܩܝܢ ܚܢܢ. Eodem modo etiam voces ܐܢܬܘܢ, ܐܢܬܝܢ apocopata priore syllaba cum praecedente plurali, cujus *n* abjicitur, coalescunt, ita ut pro ܝܠܝܕܝܢ ܐܢܬܘܢ legatur ’iliditun, pro ܝܠܝܕܢ ܐܢܬܝܢ ’ilidâten. Deinde hoc quoque scriptione

exprimitur ܡܬܟܬܒܝܬܘܢ = ܡܬܟܬܒܝܢ ܐܢܬܘܢ, ܩܛܝܠܬܘܢ = ܩܛܝܠܝܢ ܐܢܬܘܢ, ܩܛܝܠܬܝܢ = ܩܛܝܠܢ ܐܢܬܝܢ, ܡܬܟܬܒܢܬܝܢ = ܡܬܟܬܒܢ ܐܢܬܝܢ, eademque scriptio compendiosa in singulari adhibetur, ubi pro ܩܛܝܠ ܐܢܬ, ܩܛܝܠܐ ܐܢܬܝ scribitur ܩܛܝܠܬ, ܩܛܝܠܬܝ, et pro ܟܬܒܐ ܐܢܬ, ܟܬܒܐ ܐܢܬܝ, ܟܬܒܬ, ܟܬܒܬܝ. Notandum tamen est, voces ܡܢܝ, ܐܢܬ, ܐܢܬܘܢ, ܐܢܬܝܢ a multis non per synaloiphen cum praecedenti connecti, verum ut in hoc versu octosyllabico, ܢܩܘܫܐ ܡܢܟܐ ܡܢܐ ܕܐܟܐ ܐܢܬ distincte pronuntiari, quod et in voce ܐܢܐ, quae non semper coalescit cum praecedenti voce, interdum locum habet[1]). Amira p. 25, 474. Imo si ܐܢܐ subjectum est prima syllaba interdum apocopatur, ut in hoc versu septem syllabis constante Ephr. Carm. Nisibena ed. Bickell LV, 27: ܐܢܐ ܐܢܐ ܕܡܥܕܐ ܐܢܐ ܡܢܟ = nånå demaʒde 'nå menåχ. Cf. Knös Chrest. p. 75, 2.

2) Voces ܗܘ et ܗܝ si copulam efficiunt puncto inferiore a Maronitis non ornantur, earum consona ܗ omnino non pronunciatur, ita ut nihil sint nisi vocalis *ū*, *ī* praecedenti voci adjecta. Maronitae lineam inferiorem adhibere solent ܗܘ, ܗܝ, Nestoriani vero Marhetånå ܗܘ, ܗܝ, praeterea vocales *u*, *i* puncto insigniunt.

Itaque ܒܣܝܡ ܗܘ legendum est bassimu, ܐܢܬ ܗܘ 'attu, ܡܢ ܗܝ mani, quod Maronitae scribunt ܒܣܝܡ ܗܘ, ܐܢܬ ܗܘ, ܡܢ ܗܝ. Consona ܗ suffixorum ܗܘ et ܗܝ cum vera sit consona secundum hanc regulam cum vocali *u* et *i* profertur. Itaque legitur ܩܪܝܒܬܗ ܗܝ qarriβteh-i. Apud Neosyros hocce ܗ est mutum Stoddart p. 19, quod tamen antiquiore tempore non locum habuisse inde colligitur, quod post ܗ suffixorum consonae ܩܘܫܝܐ qušåyå accipiunt. E. gr. ܗܘ ܕܪܢܝܬܝ Joh. Harcl. 6, 61 ed. Bernstein.

Quodsi vero ܗܘ et ܗܝ coalescunt cum vocali *å* vocis praecedentis, exoritur diphthongus *au* et *åi*, qua in re in libris Maronitarum ante ܗܘ vocalis ܵ mutatur in ܲ, et ʒesåså vocis ܗܘ omittitur, e. gr. ܐܝܢܐ ܗܘ pro ܐܝܢܐ ܗܘ = 'enau, ܘܙܝܪܐ ܗܘ = ܘܙܝܪܐ ܗܘ wezirau; ante ܗܝ vero servatur ܝܘܢܝܬܐ ܗܝ yaunåytåi, ܐܢܐܝ enåi. — Nestoriani vice versa ante ܗܘ retinent suum ܵ e. gr. ܩܕܝܫܐ ܗܘ qaddišåu Luc. 1, 35., ܪܘܚܐ ܗܘ ruhåu Joh. 4, 24. (ed. Mossul. et Urmiens.)

1) Vocem, si in oratione pedestri plerumque apocopatur, in versibus pro metri necessitate pronunciari hi docent versus octosyllabici:

ܟܪܝܬܐ ܚܠܡܘܬܐ ܕܐܟܐ ܐܢܐ
ܩܘܡܩܡܐ ܡܟܝܟܐ ܐܢܐ ܟܠ

Cod. Goth. 653 Fol. 162 a.

quia profundiorem vocalis Zeqâφâ pronunciationem ignorant, eamque ob causam saepe Zeqâφâ scribunt pro Peϑâliâ etymologico §. 12, III. Ante ܗܝ vero ponunt Peϑâhâ e. gr. ܪܒܝܗܝ rabbai, ܙܥܘܪܝܗܝ zeʿoryai Mth. 13, 32. (Urm.), ubi tamen editio Londin. 1829 praebet ܪܒܝܗܝ et ܙܥܘܪܝ ܗܝ.

Post vocales *e*, *i* sonus vocum ܗܘ et ܗܝ est *w*, *y* aut *û*, *î*, itaque dicitur ܗܘ ܐܝܩܝ ʾiqi-w (ed. Urm. ܗܘ ܐܝܩܐ). Eodem modo ܗܘ ܕܝܐ Joh. 13, 10. ܗܘ ܩܫܐ, ܗܘ ܕܟܐ deχê-w, qešê-w, quae pronunciatio non in *eu* (anglicum *oy* in joy) potest contrahi[1]), *quia talis diphthongi apud Syros nulla omnino exstant vestigia*; si vero vocales *u* et *i* servatae sunt, neque in w et y abierunt non alio modo possunt legi exempla allata quam deχê-yu, qešê-yu. Simili modo ex ܗܝ ܐ oritur e-y et eyi e. gr. ܗܝ ܒܨܠܡܐ besalme-y ex ܗܝ ܝ i-y, iyi. Auxiliarem consonam *y* hic inserendam esse suadet forma ܗܘܝܘ (ܗܘܝܘ, ܗܘܝܘ) ex ܗܘ ܗܘ conflata et ܗܝ ܗܝ = hiyi, ubi inter repetitam vocalem *u* et *i* consona *y* interposita est[2]). In voce ܗܕܐ vero, cujus *e* ex antiquo ܗܕܐ = ܗܕܐ depressum est, in arcta conjunctione cum ܗܝ vetus vocalis servata est, Maronitae igitur scribunt ܗܕܐܝܗܝ hâdâi, Nestoriani ܗܕܐܝܗܝ hâdai.

Ex diphthongis *au* et *ai*, si sequitur ܗܘ aut ܗܝ, alteram partem u et i in consonas w et y transire, e natura rei intelligitur, ܗܘ ܗܘ igitur legendum est haw-u, ܗܝ ܒܪܬ ܪܚܡܝ baϑ râhmay-i, ܗܘ ܒܪ ܪܚܡܝ bar râhmay-u, ܗܝ ܚܝ hây-i.

Post consonas vocalium perditarum reliquias §. 32. si positum est ܗܘ et ܗܝ, alii docent, has consonas pronunciandas esse, alii

---

1) Hanc diphthongum in tali synizesi exoriri et pronunciandam esse docent Bernstein (Gloss. p. 127) et ipse Hoffmannus, auctoritate Amirae p. 244 nisi.

2) Post vocales *e*, *i* voces ܗܘ et ܗܝ tanquam *w* et *y* legendas esse, concludo ex his Sciadrensis ܡܠܟܐ verbis: ܐܠܘ ܡܬܬܣܝܡ ܕܝܢ (ܗܘ) ܒܬܪ ܡܠܬܐ ܕܒܫܘܠܡܗ ܠܝܬ ܐܠܦ ܟܕ ܗܘ ܐܝܬ ܒܗ ܠܗ ܠܘܩܒܠ ܗܘ ܡܬܬܣܝܡܐ ܐܝܟ ܕܒܗܝ ܕܗܘܬ ܙܘܥܐ ܐܚܪܝܐ ܒܫܘܠܡ ܡܠܬܐ ܕܩܕܡܝܗ ܕܠܐ ܫܘܚܠܦ ܡܕܡ . ܐܝܟ ܗܘ ܕܒܝܘܚܢܢ ܗܘ h. e. *Si vero* ܗܘ *positum est post vocem, cujus in fine non est â, tunc vox* ܗܘ *vocali instruitur ea, quae (praecedentis) vocis fuit ultima, sine omni mutatione uti in Johanneo illo* ܕܝܠܗܘ. Hinc colligitur, vocalem *e* vocis ܕܝܠܗ pertinere etiam ad ܗܘ, cujus ܗ mutum est, et cujus ܘ, cum diphthongus *ev* non sit syriacus, necessario tanquam *w* post vocalem *e* pronunciandum est. §. 12. III. Adn. 2. Ab altera vero parte *y* auxiliare inserendum esse suadet forma ܗܘܝܘܗܝ Exod. 32, 1. (ܗܘܝܘܗܝ an ܗܘܝܘܗܝ ?)

vero non esse pronunciandas. Lud. de Dieu Gram. p. 130 et Schaafius (Lex. concord. p. 125) ܠܡܩܒܠ ܗܘ jubent pronunciari luqe̥βal-u, Hoffmannus ܕܕܝܠ ܗܘ de̥đil-yu. Utrumque sua ratione nititur, fieri enim potuit, ut vocalis ceteroquin omissae vestigia in arcta hac conjunctione sint servata, verum etiam contrarium defendi potest. Lis dijudicari non poterit nisi Syrum viva voce legentem audiverimus, ac tum quoque conicere licet, vario tempore et vario loco variam fuisse pronunciationem.

Denique notandum est, voculas ܗܘ et ܗܝ etiam scriptione cum praecedente voce coalescere, qua in re praecedens ܐ abjicitur sicuti etiam ܗ vocis ܗܘ, dum idem ܗ in ܗܝ retinetur. Habes igitur ܡܚܡܣܢܘ pro ܡܚܡܣܢ ܗܘ, ܩܪܝܒܘ pro ܩܪܝܒ ܗܘ, ܗܢܘ pro ܗܢܐ ܗܘ, ܡܢܘ pro ܡܢܐ ܗܘ, ܐܝܟܘ pro ܐܝܟܐ ܗܘ, sed ܙܕܝܩܗܝ pro ܙܕܝܩܐ ܗܝ (Gal. 3, 11. Urm.).

V. Pronomina copulam logicam efficientia aut secundum varias personas adhibentur, ita ut in prima persona adhibeatur ܐܢܐ, ܚܢܢ, in secunda ܐܢܬ etc., in tertia ܗܘ, ܗܝ, aut tertia persona omnibus postponitur. Itaque dici potest ܐܢܐ ܐܢܐ *ego sum*, ܩܕܝܫ ܐܢܐ ܐܢܐ *sanctus sum* 1. Pe̥tr. 1, 16., ܐܢܐ ܠܟܠܗ ܫܪܒܬܐ ܐܢܐ ܕܒܝܬܗ ܐܣܝܪܐ ܕܫܝܢܓܝܙܟܢ Ass. III. 2. p. 126 *ego enim toti generi Šingizkani obstrictus sum.* ܚܢܢ ܚܕ ܚܢܢ *unum sumus* Joh. 17, 22; ܐܢܬ ܐܢܬ ܠܗܘܢ Ass. B. O. III. 1. p. 133; ܐܦ ܐܢܬܘܢ ܡܢܗܘܢ ܐܢܬܘܢ = *ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς* Rom. 1, 6.; ܐܦ ܗܝ ܓܙܪܬܐ ܗܝ *haec quoque insula est* BH. Chr. 110, 13.; ܗܕܐ ܫܢܬܐ ܡܐܐ ܘܥܣܪܝܢ ܘܫܒܥ ܠܡܠܟܘܬܐ ܕܦܪܣܝܐ ܕܗܝ ܗܝ ܫܢܬܐ ܕܬܠܬܝܢ ܘܚܕܐ ܕܫܒܘܪ *annus centesimus decimus septimus regni Persarum, qui est annus trigesimus primus Saporis* Ass. B. O. I. p. 3.; ܗܘܝܘ ܪܒܐ ܕܐܚܘܗܝ *maximus est fratrum* Ass. B. O. III. 2. p. 113. Sed non raro etiam ad secundam et primam personam accedit ܗܘ, ܗܝ, ܐܢܘܢ e. gr. ܐܢܬܘܢ ܐܢܘܢ ܡܠܚܐ ܕܐܪܥܐ *vos estis sal terrae;* ܐܢܬܘܢ ܐܢܘܢ ܢܘܗܪܗ ܕܥܠܡܐ *vos estis lux mundi* Mth. 5, 13.; ܠܡܐ ܐܢܐ ܗܘ *numquid ego sum* Mth. 26, 25. In tertia persona, quod per se intellegitur semper ܗܘ, ܗܝ, ܐܢܘܢ, ܐܢܝܢ locum habent. Plura vide in syntaxi pronominum.

§. 45.

Pronomina suffixa et origo vocalismi in eorum adnexione conspicui.

I. Linguae semiticae pronominum personalium casus obliquos sibi non effinxerunt, itaque alia formatione hunc defectum compensaverunt, scilicet germinibus pronominalibus ad voces regentes

adnexis, si vocabulum regens est nomen, expresserunt genetivum[1]), si vero est verbum accusativum. Itaque suffixa cum nominibus conjuncta eodem modo possessiva, quorum separata forma non est exculta, exprimunt, ut Graecorum genetivus pronominum personalium, δοῦλός σου = ܥܰܒ݂ܕܳܟ݂. Ex hac totius formationis origine sequitur, non necessario hos casus distinguendos fuisse variis formis germinum pronominalium, quorum significatio speciali forma non opus erat indicari, nam de natura vocis regentis pendebat, quonam casu, accusativo aut genetivo pronomen adnexum intellegendum esset Itaque factum est, ut ea, quae in linguis saepe observatur parsimonia, Semitae iisdem pronominum formis utramque et accusativi et genetivi relationem expresserint; in sola prima persona suffixum verbi נִי distinxerunt a suffixo nominis ִי.

II. Germina pronominalia, quae enclitice vocibus adnecti solent, haec sunt in primitiva forma:

	Singl.			Plur.	
1. Prs.	ִי in nominibus	ـܝ	1. Prs.	נָ com.[2])	ـܢ
	נִי in verbis	ـܢܝ			
2. Prs.	ךָ msc.	ـܟ	2. Prs.	כֶם msc.[3])	ـܟܘܢ
	ךְ fem.	ـܟܝ		כֶן fem.	ـܟܝܢ
3. Prs.	הֻ msc.	ـܗ	3. Prs.	הֻם msc.	ـܗܘܢ
	הָא fem.	ـܗ		הֶן fem. (ex הִי)	ـܗܝܢ

De distinctione generis et numeri in hisce affixis vide §. 43. III. Apparet omnia haec pronomina a consona incipere, quae consona adnexa est in lingua semitica primaeva ad vocalem finalem vocis regentis, ita ut tales exortae sint formae קְטַלְתַּנִי, קְטָלַהּ, עַבְדִּי, עַבְדְּנָא, עַבְדְּכֶם etc. Hae primitivae formae deinde pro cujusvis

1) Praepositiones quoque suffixa accipiunt, at sua natura sunt nomina.

2) In hac forma *a* breve fuisse ex aethiopico ና, unde arab. نَا prolongatum est, colligitur, praeterea cf. adnt. hujus §. II.

3) In כם et הם *m* antiquius esse, quam *n* in ܟܘܢ et ܗܘܢ ex dictis §. 43. III. concluditur, praeterea etiam ex formis קימיהם, בטנהם in frgm. Blacasianis A. quae antiquioris Aramaeismi habeo monumenta. Hebraismi enim vix esse possunt, cum in illis papyris antiqua alia forma זי = די sit servata, ac Judaeus non בטנהם sed בטנ־ scripserit. Accedit quod in libro Ezrae הום et כום leguntur, in Daniele vero plerumque הון et כון.

dialecti speciali indole mutatae sunt, et quod ad nos adtinet, in lingua aramaea eam ob caussam valde turbatae sunt, quod complures vocales breves in nominibus atque in affixis sunt rejectae, et distinctio generis in plurali per consonas *m* et *n* sublata, quia consona *m* procedente tempore in *n* abiit. Itaque apud Aramaeos in plurali genus adhibitis vocalibus *u* et *i* (e) est distinctum, quod apud reliquos populos semiticos consonis *m* et *n* significabatur, כֶם, כֶן, هُمْ, هُنَّ, ሆሙ: ሆን:

Contra magnum vero illud vocalium detrimentum lingua aramaea sese ipsam defendit ita, ut vocales affixorum, quas servare voluit, in ipsam vocem receperit. Hoc in singulari 2. et 3. Prs. et in plurali primae personae locum habet, in quibus si non ita egissent tota generis distinctio fuisset perdita. Itaque pro עַבְדָךְ, עַבְדֵךְ, עַבְדֵהּ, עַבְדָהָא, עַבְדָן, קְטַלָךְ, קְטַלֵךְ, קְטַלֵהּ, קְטַלָהָא, קְטַלָן, exortae sunt formae עַבְדָךְ, עַבְדֵךְ, עַבְדֵהּ, עַבְדָהּ, עַבְדַן, קַטְלָךְ, קַטְלֵךְ, קַטְלֵהּ, קַטְלָהּ, קַטְלַן, e quibus deinde per leves mutationes formae in lingua syriaca usitata processerunt, scilicet *ă* secundae pers. dilatatum est in *å*, *ŭ*[1]) tertiae pers. depressum in *e* (§. 13. A. VII.), antiquius *i* 2. pers. fem. vero in *e* mutari lex ordinaria est. Habes igitur hasce formas:

ܥܰܒܕܳܟ݂ =	עַבְדָךְ	servus tuus, m.	ܥܰܒܕܶܗ =	עַבְדֵהּ	servus ejus, m.
ܥܰܒܕܶܟ݂ܝ =	עַבְדֵךְ[2])	servus tuus, f.	ܥܰܒܕܳܗ =	עַבְדָהּ	servus ejus, f.
ܥܰܒܕܰܢ =	עַבְדַן	servus noster, c.	ܩܰܛܠܰܢ =	קַטְלַן	interfecit nos, c.
ܩܰܛܠܳܟ݂ =	קַטְלָךְ	interfecit te, m.	ܩܰܛܠܶܗ =	קַטְלֵהּ	interfecit eum, m.
ܩܰܛܠܶܟ݂ܝ =	קַטְלֵךְ	interfecit te, f.	ܩܰܛܠܳܗ =	קַטְלָהּ	interfecit eam, f.

---

1) Ex hoc *ŭ* hebraeum ו prolongatum est, itaque ex עַבְדֵהּ factum est עַבְדֵהוּ quae scriptio etiamnunc invenitur e. gr. Gen. 49, 11.; ps. 10, 9.; 27, 5.; 42, 9. Etymologica haec scriptio seriore aetate demum cum phonetica per ו, עַבְדוֹ commutata est, quare in inscriptionibus phoeniciis ה exspectatur, quod in neopunicis simili modo ut in orthographia hebraea cum א commutatum habes. Ceterum suffixum 3. pers. apud Phoenices — mirabile dictu — nondum inventum est, nam de forma *ë* quae placuit Schlottmanno: Die Inschr. Eschmunazars, Halle 1868 p. 164 aeque dubitamus ac de באה Ges. mon. 437.

2) De Consona ـܝ signo feminini diacritico, quod nulla ratione etymologica nititur, vide §. 32. II.

In prima persona singularis nominum forma necessario fuit עַבְדִיַ[1]), unde exortum est עַבְדִי, quod ex §. 37. II. 5. resolvitur in עַבְדִי, cujus *i* finale ex lege communi est apocopatum, restitit vero in orthographia ܥܒܕܝ ʒaβd, et pronunciatur in ܥܒܰܕ, ܥܒܶܕ. — In secunda et tertia persona plur. suffixa in consonam exeuntia vocales necessario servaverunt, itaque ex עַבְדְּכֶם exortum est *ʒabdękŭm*, *ʒabdękŭn*, cujus *ŭ* breve (o) esse sequitur ex scriptione ܥܒܕܟܘܢ §. 11. III. ex עַבְדְּכֶן ܥܒܕܟܶܝܢ, ex עַבְדֵּהֶם ܥܒܕܗܘܢ cum *ŭ* brevi, ex עַבְדֵּהֶן, ܥܒܕܗܶܝܢ. Vocalis finalis *ŭ*, *ă*, *ĭ* quae de voce עבד apocopata est, vestigia deprehendentur in aspiratione consonae ܟ in suffixis secundae prs. plur. §. 16, VI, 2. In paradigmate vocalem Nominativi *ŭ* solum scripsimus.

Adnot. Revera vocales affixorum *a*, *i* in ipsam vocem receptas esse non solum analogia hebr. fem. 2. prs. סוּסֵךְ plur. סוּסַיִךְ docet, quorum *e* ex primitivo ik = ki, *ayiχ* ex primitivo ai + ik = ki exortum, verum clarius etiam lingua arabica hodierna in qua, omissa vocali *ŭ* nunc pro كِتَابُكَ et كِتَابُكِ dicitur كِتَابَكْ كِتَابِكْ[2]). Ex praecedentibus intellegitur, nullum hic esse usum vocalis conjungentis (Bindevocal), verum vocales, quae affixa praecedunt aut sunt vocales finales vocis regentis ܩܛܠܘܟ, aut vocales ipsius affixi in vocem receptas ܩܛܠܬܘܟ, ܩܛܠܬܗ 3. prs. fem. singl. ܩܛܠܬܟ c. suff. *ka* et *hu*. — Mirum in modum totius rei natura perspicitur in varia vocalis *a* quantitate, quae locum habet si suff. *na* 1. prs. pl. accedit ad formas verbales, quae antiquo tempore iu *a* exierunt. In iis enim finale *a* cum vocali *a* suffixi, quae in ipsam vocem recepta est, contrahitur in *â*, quod si vero verbum exiit in consonam, *ă* breve cernitur. Itaque habes ܩܛܠܬܢ interfecisti nos ex qaṭalta + an = na, ܩܛܠܘܢܢ interfecerunt nos ex qaṭaluna + an = na sed ܩܛܠܬܢ interfecit nos (fem.) ex qaṭalat + an = na. Forma

1) Affixum non esse *i*, ִי, sed ya ַ, colligitur ex aethiopico P et ex arabicis formis إِيَّاىَ, أَبُوىَ, فِيَّ, ubi post vocalem heterogenum y est servatum, quod in hebr. אָבִי ex אָבִיַ postquam finale *a* rejectum est debuit resolvi; itaque אָבִי exortum est ex ʼabiy. Origo affixi hebr. ִי eadem est, quae syriaci ـــ, verum vocalis nondum est apocopata.

2) Vocales vorborum quoque finales *û* in lingua talmudica in ipsam vocem recipiuntur, in formis uti זבון pro זבנו emerunt ʒAbod. zar. 13b, 24b, כנוף pro כנפו convenerunt ib. 19b, עבוד fecerunt, ib. 26b, גזור deciderunt 36b, איגיור ʼeϑpaʒal proselyti facti sunt. Noeldecke Mundart der Mand. p. 110.

ܩܛܰܠܢ ex qaṭalana vocalem finalem amisit, ܢܶܩܛܠܢ (ex naqṭuluna) eodem modo se habet ut ܩܛܰܠܘ, scilicet vocalem affixi recepit, brevi *ŭ* finali abjecto.

III. Cum, quod ex dictis patet, affixorum vocalismus aeque de antiquo nominum et verborum vocalismo atque de ipsorum affixorum primitiva vocali pendeat, hoc loco affixorum cum vocibus regentibus conjunctio explicari non potest, id quod fiet si nominum ac verborum formae oculis propositae erunt. Hic dixisse satis erit formas tertiae pers. plur. ܗܘܢ, ܗܝܢ in nominibus tantum usurpari, pro quibus post verba pronomina separata ܐܢܘܢ, ܐܢܝܢ adhibentur, §. 44, I. Reliquarum aramaicarum dialectorum formae ob easdem caussas non hic sed infra cum suffixis syriacis comparabuntur.

Adnot. Grammatici plurimi suffixa e formis pronominalibus separatis decurtata censent, qua in re alii censent, juxta אַנְתְּ antiquo tempore exstitisse אַנְךְ, alii vero ת ex אנת desumptum postea mutatum esse in ך. Hoc quantopere sit falsum, vix dici potest, primum enim in lingua semitica certa permutationis consonarum ך et ת desunt exempla, deinde forma secundae pers. אנך prorsus est fictitia. Denique tota opinio eo refutatur, quod pronomina ipsa e germinibus variis sunt conflata, quae germina antequam conjuncta inceperunt pronomina personalia producere, necessario absolute et singulatim adhibita fuisse debent. Jam si germina illa simplicia relationibus demonstrativis et personalibus designandis inserviebant, necessario etiam illorum auxilio casus obliqui pronominum designati esse debent, quod non alio modo potuit fieri quam compositis germinibus cum nominibus aut verbis regentibus. Germinum vis erat demonstrativa indistincta, itaque varia germina ad producendam eandem formam potuerunt adhiberi, sed eodem jure idem germen ad producendas varias formas, denique complura germina cum aliis vocibus coaluere, ut tali modo variae relationes exprimerentur[1]). Itaque germen *ka*, *ki*, *ku* subjecta 1. et 2. prs. apud Aethiopes designant, *ka*, *ki* praeterea vero et genetivum et accusativum 2. pers. in omnibus dialectis efficiunt,

---

1) E. gr. أَعْطَيْتُكَهُ do tibi id, rad. عطى, germen tu, nota subjecti, كَ nota objecti primi, هُ nota objecti secundi.

germen *ta*, *ti* secundam personam efficit אַנְתְּ, אַנְתִּי, in verbo vero tertia forma *tu* primam indicat. Videmus igitur quanta libertate lingua semitica primaeva hasce voculas adhibuerit. — Haec ipsa lingua primaeva per illa germina etiam pronominum casus obliquos expressit, id quod usque ad hunc diem ita factum est; in formis pronominum autem simplicia germina nimis brevia et tenuia additis aliis germinibus sunt aucta, quod germinibus cum aliis vocibus conjunctis (suffixis) non erat necessarium. Itaque *'anta* tu eodem modo ex *an* + *ta* exoritur uti *qaṭalta* ex *qaṭal* + *ta*, nagarka ex nagara + ka ut malikuka ex maliku + ka, neque ulla est caussa cur haec suffixa a formis pronominum hodie usitatis derivemus, quae pronomina ipsa ex germinibus simplicibus constant. Imo huic derivationi suffixorum forma non convenit; si *qaṭalta* ex *qaṭala* + *anta*, si *ʒabduka* ex *ʒabdū* + *anka* exortum cogitatur, nemo explicabit, quid de illo *n* sit factum, et haec opinio tunc tantum recta esset, si pro qaṭalta diceretur qaṭalatta, pro ʒabduka, ʒabdukka, quod nusquam et nunquam locum habuisse aspiratio consonae ך apud Hebraeos et Syros probat. Plura hac de re §. 50. II. dicentur.

IV Sub finem juvabit afferre formas nominum et verborum cum suffixis, quae in inscriptionibus aramaeis inventae sunt.

Habes igitur 3. *pers. singl.*

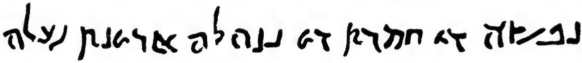
לִבֵּהּ, מָרְאֵהּ Blac. A. לֵהּ Plm. 5. Frgm. Blac. D. Hauran. 2[1]), ܠܟܢܫܘܬܗ Plm. 10, 4, ܢܦܫܗ Plm. 2, 1, ܩܒܪܗ 7, 4, ܡܦܩܬܗ 4, 8, ܚܝܘܗܝ 2, 3, בנוהי Frgm. Blac. C. ܥܠܘܗܝ Plm. 13, 2, אבוהי Blac. A. C. Plur. ܚܝܝܗܘܢ, ܐܚܝܗܘܢ, ܒܢܝܗܘܢ, ܐܒܘܗܘܢ (sic!) Plm. 3, בטנהם, קימיהם, אלהיהם Blac. A. In verbis c. suff. singl. יהקלנהי Blac. A., תחלנהי Blac. C.

2. *pers. singl.* לך fem. in gemma babylonica Levy Phoen. Stud. II. Tbl. fig. 6 (cf. Dissertatio mea Bemerkungen über bis jetzt bekannte aram. Inschr.) לך msc. (?), טללך חילך plur. נרמיך Blac. B., עַבְדָךְ papyr. Taurin.

1. *pers. singl.* בעדרי „auxilio meo" גברתי dominam meam in amuleto babylonico Levy Phoen. Stud. Heft II. p. 24. cf. dissertat. meam modo allatam.

1) Frgm. Blac. et papyr. Taurinensem apud Gesenium Mon. Phoen. I. p. 236 sq., inscript. hauran. edidit Vogué in Revue archéol. loco infra laudato.

Denique afferenda videtur inscriptio hauranica bilinguis a Vogué edita Revue archéol. 1864 p. 284 sq.

quae ita est legenda; נַפְשָׁה דִּי חַמְרַת דִּי בְנָהּ לַהּ אֹדֵינַת בַּעְלַהּ et cujus textus graecus est hic: *Ὀδαίναθος Ἀννήλου ᾠκοδόμησεν τὴν στήλην Χαμάρτῃ τῇ αὐτοῦ γυναικί.* Apparet ה in vocibus בנה, נפשה esse suff. fem. 3. pers. neque hic locum habere orthographiam hebraizantem.

§. 46.

Pronomina demonstrativa.

I. Cum pronomina demonstrativa in eodem enunciatu saepe ad varia nomina referri necessarium sit, omnes linguae semiticae compositis germinibus complures formas excoluere demonstrativorum, quibus res propiores, ad quas pronomina redeunt, distinguuntur a rebus longinquioribus. Hunc in modum diversa sunt *οὗτος* et *ἐκεῖνος*, *hic* et *ille*, اين et ان, this et that, celui-ci et celui-là, etc. Pronomina quibus Syri ad distinguenda hujusmodi relationis genera utuntur, haec sunt:

	Singular.			Plural.	
Masc.		Fem.		Masc.	Fem.
1. ܗܘ		ܗܝ	(is, *αὐτός*)	ܗܢܘܢ, ܗܢܘܢ	ܗܢܝܢ
2. ܗܘ		ܗܝ	(ille, *ἐκεῖνος*)	ܗܢܘܢ, ܗܢܘܢ ܗܠܟܘܢ	ܗܢܝܢ
3. ܗܢܐ ܗܢ		ܗܕܐ, ܗܕܐ ܗܕ	(hic, *οὗτος*)	pl. com. ܗܠܝܢ (ܐܠܝܢ cf. §. 47. III.)	

Apparet simplicem demonstrativi formam ܗܘ, ܗܝ designare res proximas, eamque ob causam simul vices pronominis personalis tertiae personae gerit. Ex hoc germine cum ܗܐ (حَرْفُ ٱلتَّنْبِيهِ §. 43. II. 1.) composito exortum est ܗܘ, ܗܝ = ܗܘ + ܗܐ, ܗܝ + ܗܐ, הַהוּא, הַהִיא, quae pronomina res maxime distantes insigniunt. Forma, quae in pronomine personali tanquam pluralis germinum ܗܘ, ܗܝ enumerata est, ܐܢܘܢ, ܐܢܝܢ graviori demonstrativorum vi vero non videtur suffecisse, ideoque cum ܗܐ est conjuncta, quo facto ܗܢܘܢ, ܗܢܘܢ exorta

sunt. Scilicet ubi distinguendae erant res propiores a longinquioribus, tono vario modo posito per *hå-'innon* designata sunt propiora, per *há-innon* longinquiora; ex *hā-ínnon* denique omisso *ā* processit *hínnon* ܗܢܘܢ, fem. ܗܢܝܢ, ex *há-innon* omisso *in hånon*, ܗܢܘܢ, fem. ܗܢܝܢ. Itaque hodie demonstrativa proxima designantia ita componenda videntur ܗܘ, ܗܝ, ܗܢܘܢ, ܗܢܝܢ, quae omnia puncto inferiore non diacritico sed phonetico §. 10. IV. scribuntur, pronomina vero remotiora indicantia ita ܗܘ, ܗܝ, ܗܢܘܢ, ܗܢܝܢ, quae superius accipiunt punctum.

Denique ܗܢܐ et ܗܕܐ composita sunt ex ܗܐ cum *ana* §. 43. II. 2. et *da* §. 43. II. 7.; ܗܠܝܢ plur. com. exortus est ex ܗܐ cum germine *al* §. 43. II. 3., quod etiam in formis אֵלֶּה, أُولَى utroque genere usurpatur. De ܗܠܟܘܢ Cureton Remains of a very antient recension of the four Gospels = ἐκεῖνοι et οὗτοι Joh. 4, 38, 43, Math. 15, 22; 20, 9 cf. infra VI. הַלֵּךְ. Generis distinctionem in ܗܢܐ et ܗܕܐ fortuitam esse neque e germinum primitiva vi profluxisse §. 43. III. monuimus. Haec demonstrativa Sciadr. p. ܡܠܘܗ cum ܗܘ etc. conjungit, dicens haec omnia res propiores denotare. Forma apocopata ܗܝ non saepe usitata nomini solet praeponi, ܒܗܝ ܒܝܬܐ *in hac domo* Kirsch-Bernst. Chrest. 3, l. 4, ܗܝ ܥܡܐ *hic populus* Knös p. 114. Idem valet de forma ܗܕ, quae etiam rarius invenitur e. gr. Ephr. III. 80. c. ܐܘܕܝ ܕܐܫܘܝܟ ܠܗܕ ܟܠܗ *confitere (filium), qui dignum te reddit hoc omni;* III. 407. E. ܗܕ ܡܐܟܘܠܬܐ, *hic cibus;* 590. B. ܒܗܕ ܐܪܥ ܩܘܨܐ *in hac terra spinarum;* Kitawa de Madraši cod. Soc. or. germ. Nr. 261 f. 34b. ܠܐ ܬܬܕܟܪ ܠܗܘܢ ܗܕ ܣܟܠܘܬܐ *ne memineris illis hujus peccati*, ubi ܗܕܐ quidem scriptum est, versus tamen septemsyllabicus formam ܗܕ postulat. Ceterum haec apocope non cum forma status indeterminata est comparanda, nam aeque ܗܝ et ܗܕ cum nominibus determinatis, quod probant exempla allata, solent conjungi, imo demonstrativum ad nomina indeterminata omnino accedere non potest, an non insanum est dicere ἐκεῖνος ὁ ἀνήρ τις?! Itaque apocope illa nihil est nisi omissio vocalis in oratione festinantius procedente.

Adnot. Joseph Acurensis arabice haec demonstrativa ita reddit: ܗܘ = ذلك, ܗܝ = تلك, ܗܢܘܢ = هولاى البعاد; ܗܢܐ = هذا, ܗܕܐ = هذه, ܗܠܝܢ = هولاى; ܗܢܘܢ = هم القراب, et simili modo etiam reliqui grammatici dicunt inter ܗܘ et ܗܘ etc. interesse id, quod

prius redeat ad remotiora, alterum ad propinquiora. Eadem igitur est distinctio, quae locum habet inter persicum ان et اين.

II. Pronomina ܗܳܢܳܐ et ܗܳܕܶܐ cum ܗܽܘ et ܗܝ copulam logicam exprimentibus coalescere, eorumque vocales mutari e §. 44, IV, 2 sequitur. Tali modo oriuntur ܗܳܢܽܘ et ܗܳܕܳܝ (Nestor. ܗܳܕܶܝ) et in hac forma fem. vocalismus antiquior ܗܳܕܳܐ, unde forma usitata ܗܳܕܶܐ processit, etiam nunc est servatus. Praeterea ܗܳܢܳܐ etiam cum aliis nominibus coalescit, e. gr. ܝܰܘܡܳܢܳܐ *hodie*, proprie *hoc die*. Denique vox ܗܳܢ si cum particulis ܟܳܐ et ܬܰܡܳܢ componitur suum *n* convertit in *r* itaque dicitur ܗܳܪܟܳܐ hic, hoc loco, in aramaismo judaico הָלְכָא et ܗܳܪܬܰܡܳܢ illic, mandaice cf. האתאם.

III. Lingua neosyriaca haec adhibet demonstrativa

Singl.	ܐܳܗܳܐ hic, haec,	Plur.	ܐܳܢܝ hi, haec
	ܗܳܕܳܐ[1])		(ܐܳܢܳܐ, ܐܳܢܝ.)
	ܗܰܘ ille} ܐܘ, ܐܳܘ.		(ܐܰܠܝ, ܐܳܠ) ܐܰܢܝ illi, illae
	ܗܰܝ illa} ܐܰܝ.		

ܗܰܘ saepe ut *ow* in *now*, saepius tamen ut *o* pronunciatur, ܗܰܝ vero ut *ay* in *aye* (hëi), sed pronunciatio solita est *ē* hē, ut *a* in *fate*. Forma ܗܳܕܶܐ saepe in ܐܳܕܝ aut ܐܳܕ corrupta est, neque pro feminino tantum adhibetur, verum communis est generis, unde comprobatur quod §. 43. III. diximus. In ܐܳܗܳܐ germen הָא, quod est generis communis §. 44. III. bis repetitum quaerendum videtur, ex ܗܳܗܳܐ deinde omissa aspirata factum est ܐܳܗܳܐ, sicut ex ܗܳܘܽܘܢ factum est ܐܳܘܽܘܢ §. 44. III. Adnot. 3. Forma ܐܳܢܝ ex ܗܳܢܽܘܢ et ܐܰܢܝ ex ܗܳܢܶܝܢ exortae videntur. Cf. Noeldecke p. 76.

Praeter has formas lingua neosyriaca formas veteres cum germine *hā* conjunctas adhibet, sua analogia tali modo confirmans theoriam universam de origine pronominum per compositionem germinum. Itaque usurpantur voces ܗܳܘܳܐ (ܗܳ + ܗܰܘ) *ille*, ܗܳ ܗܳܘܳܐ (ܗܰܘ + ܗܳ + ܗܳ) *ille ibi*, ܐܳܗܳܐ *hi*, in regione Urmiensi[2]); in Bûtan ܐܳܢܳܐ

1) Vox ܗܳܕܳܐ cum antiqua vocali pro ܗܳܕܶܐ conveniens cum mandaeo האזא exstat in phrasi ܗܳܕܳܐ ܬܪܶܝܢ *duplo plus, twice as much;* ܗܳܕܳܐ ܬܠܳܬܳܐ *triplo plus, three times as much.*

2) Significationes ܗܳܘܳܐ *ille* et ܗܳ ܗܳܘܳܐ *ille ibi, that yonder* comprobant vim demonstrativam addito ܗܳ esse auctam. Eaedem voces, quae in Bûtan pro *hic* et *ille* adhibentur, docent quo modo paullatim haec vis demonstrativa mente percipi desierit. — Bûtan pars occidentalis Kurdistaniae est.

Digitized by Google

(ܗܘ + ܠܢ) dicitur οὗτοι, hi, ܗܢܘܢ (ܗܘ + ܐܢܘܢ = ܗܢܘܢ) ἐκεῖνοι, illi, denique in Kurdistania ܐܢܝ, ܐܢܗܝ, ܐܢܗܢ = hi formantur, quorum origo facile perspicitur.

IV. De formis demonstrativorum in dialectis aramaeis obviis haec sunt dicenda:

Germen דא generis com. *hic* exstat in inscript. hauranica 7 l. 1 (ed. Vogüé in Revue archéol. 1864), praeterea adest דנה Hauran. 3, 1.; 6, 3.; Palm. 5, 1. etc., quod generis com. est[1]).

Germen simplex דא etiam mandaice genere neutro in phrasibus quibusdam ut ... de hoc et illo (Norberg lib. Adami I. 138) servatum est, formae compositae vero usitatiores sunt. Samaritani quoque ... adhibent, quod et ... scribitur Deutr. 32, 1., utroque genere, plerumque tamen feminino, masculinum contra saepe per ... (ex דנה) exprimitur, quae vero forma et ipsa tanquam femininum adhibetur. Praeterea exstat ... ille, Gesenius Carm. Sam. 6, 2. 8 = ܗܘ. Pluralis est ..., ..., ... §. 44, III. et haec pronomina cum *hå* conjuncta (articulo hebraico) efficiunt ..., ..., ..., ... etc.

V. Mandaeorum formae usitatae hae sunt:

Sing.	Plur.
האהו ille, האהע? illa,	האנין illi, illae, com.
האך ille, האכע illa,	האניך illi, illae, com.
האזין hic, האזא haec,	האלין hi, hae, com.
האנאתא com. hic, haec.	האנאתין hi, האאתין hae.

De origine formae האזין monendum est, in זין = דן e germine *đa* § 43. II. 7. antiquiorem aspiratam ذ in ז transiisse, quod et in relativo observabimus. Consona ך in האך et האניך germen est etiam in arabico ذلك et aethiopico ዝኩቱ etc. obvium; ex הע §. 44. III. et האך vox האכע est composita. Tali modo si pronomen remotiora indicans componitur ex האך et pronomine tertiae personae הע, a veri specie non videtur alienum, in pronomine propiora indicante latere pronomen personale secundae personae. Itaque האנאתא, האנאתין, האנאתין exorta censeo ex germine הא cum secunda persona אנאתא, אנאתון, אנאתין, quae in hac compositione formam antiquiorem in vocalem *a* exeuntem aeque servavit

1) Palm. 3, 2. juxta חמנא דנה legitur עלתא דנ(ה).

sicuti distinctionem generis in plurali, quae tamen non semper observatur[1]).

VI. Denique in aramaismo judaico haec inveniuntur demonstrativa:

Singularis.			
A. Germen דא. 1) simplex G. com. דְּנָא, דְּנָה *hic, haec*	2) accedit הא	3) accedit אן	B. Germen הא. הָא, הָאי, הָן, (אֲהָן), הָךְ
m. דֵּן, דֵּךְ *hic*	הָדֵין	אִידֵּךְ	
f. דָּא, דָּךְ *haec*	הָדָא	אִידָּךְ	
Pluralis.			
A. Germen דא. דָּן			B. Germen הא. הָנֵין, הָנֵי; הָנֵיךְ, הָכֵין, הָנָךְ.
C. Germen אל com. אִלּוּ, אִלֵּיךְ	הָלֵין, הָאִלֵּין חֵלָּלוּ, הָלֵיךְ	נִיהָלֵין	

Quam regularis haec formatio sit, ipsa tabula docet; de forma נִיהָלֵן ex *'in-in-ha-illen*, in qua germen accedens אן geminatum est cf. §. 44. III. Adnot. 3. Origo formarum singularum ex suis germinibus ex §. 43. II. facile intellegitur. —

Praeter דֵּךְ exstat etiam vox דיכי, ex דֵּךְ cum הי (sicuti in dialecto mandaea האכּע ex האך cum הע) exorta. Denique ex compositione vocis דֵּךְ cum אן oritur דֵּכַּן *hic, haec* com.

§. 47.
Pronomina relativa et interrogativa.

I. Pronomina relativa specialem esse demonstrativorum classem, scilicet quae ad praecedentes voces redit, §. 43. I. diximus. Itaque mirum esse non potest, idem germen quod in demonstrativis cernitur, basin etiam relativorum praebuisse, quod est germen *ða*.

1) E. gr. Noeldecke affert האנאתון נישמאתא hae animae. — Noeldecke formam האנאתא dubitans explicuit ex אתא + הין + הא, explicationem illius et meam alii dijudicent.

Hoc germen in hebraeo זֶה, זֹאת, in arabico هٰذَا, in aethiopico ዘ, ዝ demonstrativa procreavit, idem vero invenitur in relativis الَّذِى et ዘ. Aspirata media dentalis *đ*, ذ in dialectis aramaicis recentioribus abiit in *d*, antiquiores vero, quibuscum hac in re Mandaei saepe consentiunt §. 24. VI. c., ejus loco ז monstrant, ita ut antiquissima relativi aramaici forma sit זי[1]) unde processit דִּי[2]), quod deinde in ܕ *de̥* correptum est.

Haec particula ܕ neque generis neque numeri formationem admittit, sed immota in omnibus relationibus adhibetur, sicuti hebraeum אשׁר. Itaque dicitur ܡܕܡ ܕܫܐܠ ܐܢܬ *aliquid, quod petis*, ܗܠܝܢ ܕܡܫܟܚܢ ܠܒܪܢܫܐ *ea quae possibilia homini sunt* etc., qua in re nihil refert utrum ܡܕܡ et ܗܠܝܢ sint objecta an subjecta, masculina an feminina. — Si vero in enunciato relativo genus et numerus designetur oportet, pronomina tertiae personae ܗܘ, ܗܝ, ܗܢܘܢ, ܗܢܝܢ particulae postponi possunt. Iisdem pronominibus etiam copula logica post ܕ exprimitur. Exempl. ܡܛܠ ܥܠܬܐ ܐܝܕܐ ܕܗܝ ܐܘ ܙܒܢܐ ܐܝܢܐ ܕܗܘ Ass. B. O. III. II. 199 *propter caussam, quaequae est, aut tempore, quoquo est;* ܡܢܟܝ ܢܦܘܩ ܡܠܟܐ ܕܗܘ ܢܪܥܐ ܠܥܡܝ Math. 2, 6. *ἐξ σοῦ ἐλεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου;* ܐܝܬ ܡܗܝܡܢܐ ܕܗܢܘܢ ܚܒܪܘ ܢܦܫܗܘܢ ܡܗܝܡܢܐ Mth. 19, 12. *εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτούς;* ܐܝܟ ܐܢܫܐ ܕܗܢܘܢ ܠܒܗܘܢ ܩܫܐ

1) Forma relativi זי exstat in inscript. lapidis Carpentoractensis l. 1, תמנחא זי אוסרי אלהא *cultrix* (?) *dei Osiridis* et in frgm. Blacasianis passim e. gr. שביא זי שבית *praeda quam praedatus es.* Eadem cernitur in gemma babylonica, Levy phoen. Stud. Heft II. p. 24, nbi legitur לאכדבן בר גברד סרסא זי מקרב למרד, *Akdebano Gabrodi filio, eunucho, qui sacrificia obfert Merodo.* Hinc sequitur in inscriptionibus cuneatis aramaicis signum non *sa* sive שׂ esse pronunciaudum, quod placuit Rawlinsono, Saulcyo et Opperto, verum *zi.* Itaquo e. gr. Bohist. lin. 97 textus aramaici

gabrâ (?) zi m par r s

transscribeuda ost נַבְרָא זִי מְפַרֵשׁ *homo, qui est mendax*, persice *martiya hya draujana* Col. IV. §. 5. Vox פרשׁ collato arabico فَرْش = كَذِبٌ *mendacium* explicatur, noc cum Opperto פרץ legenda est Journ. as. 1860 Avr. p. 343, 391.

2) Forma די in inscriptionibus hauraniticis et palmyrenis usitatissima est, doinde in aramaismo judaico et in versione Hierosolymitana adhibotur. Adler, Verss. Syr. p. 142.

ܠܐܪܬܘܕܘܟܣܘܬܐ ܠܒܪ̈ܢܫܐ Assem. III. II. 372 *tanquam homines, qui soli orthodoxi manserunt.* Apparet formam ܕܗܘ respondere quoad sensum graeco *ὅστις*.

Pronomen ܕ etiam post demonstrativa ܗܘ, ܗܝ, ܗܢܘܢ, ܗܢܝܢ poni, per se intellegitur, e. gr. Mth. 25, 1. *comparatur regnum coelorum decem virginibus*, ܗܢܝܢ ܕܢܣܒ, *quae sumserunt lampades*; ܐܢܐ ܐܢܐ ܗܘ ܕܒܥܝܢ ܐܢܬܘܢ *ego sum is, quem quaeritis* Ass. B. O. I. 37. Imo ܕܗܘ, ܕܗܝ etc. post ܗܘ, ܗܝ etc. ponuntur, e. gr. ܗܘ ܕܗܘ ܐܣܗܕ *is, qui testatus est* Ass. B. O. II. p. 217.

II. Pronomen interrogativum personale est ܡܢ *quis? quae?* pronomen interrogativum impersonale est ܡܐ, ܡܢ et ܡܢܐ = ܡܢ ܗܢܐ *quid?* Cum utroque coalescit ܗܘ itaque ܡܢܘ *quis est?* ܡܢܘ *quid est?* ܡܢܘ Luc. 1, 29.[1]). — Juxta ܡܢ etiam forma plenior exstat ܡܢܘܢ, ܡܘܢ *quid?*[2]) e. gr. ܠܡܘܢ *ad quid? cur?* ܡܪܝ ܡܘܢ ܪܓܝܓܐ ܠܟ ܕܘܚܪܐ ܕܚܫܘܟܐ, *domine, quid exoptata tibi tenebrarum confusio* (?) Knös Chrest. 74, 6, ܡܘܢ ܫܘܚܠܦܐ ib. 75, 9. Genus et numerus in hisce vocibus non distinguuntur, imo ܡܢ interdum etiam ad res impersonales refertur, sicut vice versa ܡܢܐ ad personas potest pertinere, si hic vocalismus non falsus est et ܡܢ restituendum.

Exempla: ܡܢ ܗܝ ܐܡܝ ܘܡܢ ܐܢܘܢ ܐܚܝ̈ *quae est mater mea et qui sunt fratres mei?* Mth. 12, 48.; ܡܛܠ ܡܢ *propter quid, cur?* ܕܡܢܐ ܐܢܬ *quisquis sis*, proprie *quidquid sis*, BH. 223, 2.; ܐܡܪ ܡܠܟܐ ܕܡܢܐ ܐܢܘܢ ܗܠܝܢ ܡܠܟ̈ܐ dixit rex: *quid (qui) sunt hi reges?* Knös Chrest. p. 80, 15.; ܡܢܐ ܗܝ ܨܒܝܢܟ *quid est desiderium tuum?* ib. 75, 9.; ܡܢܐ ܗܝ ܥܠܬܐ *quae est caussa* Ass. B. O. I. 79; ܫܡܥ ܠܫܠܝܚܐ ܡܘܢ ܐܡܪ *audi apostolum! quid dixit?* Ass. B. O. I. 143; ܘܡܢܐ ܢܥܒܕ ܠܐ ܝܕܥ *et quid faceret ignorabat,* BH. Chr. 581.

Praeter has formas, quae genus et numerum non distinguunt, alia vox adest ex germine 'ay §. 43. II. 4. et germinibus demonstrativis conflata ܐܝܢܐ *quis?* ܐܝܕܐ *quae?* plur. ܐܝܠܝܢ *qui, quae?* e quibus ܐܝܢܐ cum ܗܘ compositum efficit ܐܝܢܘ, et ܐܝܕܐ cum ܗܝ formam ܐܝܕܗܝ. Itaque dicitur ܐܝܢܐ ܥܝܢܐ *quonam oculo?* ܐܝܢܘ ܕܡܡܪܚ *quis audet?* Ass. B. O. I. 114; ܡܛܠ ܗܘ ܕܡܢ ܐܝܡܬܝ ܘܐܝܠܝܢ ܐܢܫ̈ܐ ܡܫܪܝ ܟܘܡܪܘܬܐ, *de eo, a quo tempore et (a) quibus hominibus car-*

1) Editio Urmiensis 1845 praebet ܡܢܢܘ, Gutbieriana ܡܢܘ.

2) Cum puncto superiore, ʒeṡāsā karyā, proferendum *mōn*; ita scribitur in Ord. bapt. cod. Hallensis Orphanotrophei p. 12.

mina inceperint (*componi*) Ass. B. O. I. 166.; [illegible] *quid praestat pondere?* Ass. B. O. I. 115.: [illegible], *quae igitur est vox, quae sufficiat*, Kirsch-Bernst. Chrest. p. 214. Adhibetur etiam in interrogatione indirecta, uti [illegible], *doceat quibusnam e canonibus ille hoc didicerit* Joh. Eph. p. 17.

III. Pronomina interrogativa si sequitur ܕ etiam sensu relativo adhibentur, ita tamen ut respondeant gallico *celui qui*, germanico *derjenige welcher*, e qua significatione denique facile at non semper exoritur usus horum pronominum indefinitus. Itaque habes ܡܢ ܕ, ܡܐ ܕ, ܐܝܢܐ ܕ, ܐܝܡܐ ܕ, ܐܝܠܝܢ ܕ.

Exempla: [illegible] *lapidem molarem minatus est dominus cervici ejus, qui unum e filiis lucis offendit.* Apparet sensum pronominis esse indefinitum, ita ut phrasis intelligenda sit: *minatus est cervici cujuscunque qui* etc. Sed si demonstrativum ܗܘ praecedit enunciati sensus indefinitus non est, uti in hoc dicto: [illegible] *coelum in quo est ille ipse, qui hanc infirmitatem super me duxit*, Ass. B. O. I. 73, ib. I. 113. Eodem modo Ass. l. l. 102 [illegible] *is qui* = *quicunque veritatem per invidiam quaerit, non poterit eam intelligere.* [illegible] *Is qui* = *quicunque dixerit deum λόγον mutatum esse ab aeterno, propter caussam quaequae est* = *quamcunque, aut tempore quidquid est* = *quovis, perdit veritatem*, Ass. B. O. III. 2, 199; [illegible] *misit eunuchum in domum ejus qui erat* = *cujusvis*, Kirsch-Bernst. p. 21. —

Neque tamen semper sensus indefinitus pronominum locum habet, ut in his exemplis: [illegible] *ii qui ad arcem fugerant, non aperuerunt illis custodes* Kirsch-Bernst. Chrest. 61, 15; [illegible] *id quod sumsit dies de nocte tempore aestivo, iterum retribuet illi tempore hiemali* BH. Schol. in Job. 26, 10. [illegible] *venite, admiremur eum, qui dicit*, Ass. B. O. I. 99. Imo ܡܢ sine ܕ relativi loco adhibetur et ad res refertur uti in hoc versu septemsyllabico [illegible] *quod faciunt ignorant.* Kitaβa de Madraši cod. Hall. Acc. 261 f. 34 b.

IV. Linguae neosyriacae pronomen relativum est ܕ, quod eodem modo ut in vetere lingua adhibetur. Ex. ܫܲܕܸܪ ܨܠܘܬܵܐ ܩܕܵܡ ܡܫܝܚܵܐ ܗܵܘ ܕܒܸܬ ܡܲܣܩܸܠ ܠܘܟ ܠܫܡܝܐ ܗܵܘ ܥܸܕܵܢܵܐ ܕܡܵܝܬܸܬ *funde preces coram Messia qui evecturus est te ad coelum illo tempore quo mortuus eris.* ܟܠ ܡܸܢܕܝܼ ܕܚܵܙܸܬ *omnis res quam vides.* ܚܕ ܒܵܓ݂ܵܐ ܕܡܫܲܬܸܠܗ̇ ܗ̄ܘܵܐ *hortus quidam, quem plantavit*[1]). Scribitur et ܕ, imo ܕ݂, Noeldecke p. 45.

Interrogativorum recentioris linguae hae sunt formae:

1. ܡܲܢ seu ܡܲܢܝܼ *quis, quae?* sed pro ܡܲܢܝܼ in dialecto vulgari planitiei Urmiensis et locorum Salmas et Gawar proferri solet ܡܢܝ. Expl. ܡܵܪܝ ܡܲܢܝܼ ܡܵܨܹܐ ܕܦܵܪܹܩ *o domine, quis poterit servari?* Mth. 19, 25.

2. ܡܵܐ *quid?* cujus usus (praecipuus?) videtur esse in phrasibus indistinctis, ad quas responsum negativum exspectatur, uti ܡܵܐ ܠܘܟ ܥܲܡܲܢ *quid tibi a nobis?* Scilicet, nihil. ܡܵܐ ܗ̄ܘܵܐ ܠܝܼ ܒܲܝܬܵܐ *quid est mihi domus?* ܡܵܐ ܐܝܼܬ ܠܲܢ ܗܵܕܟܵܐ ܥܢܵܢܹܐ *quid sunt nobis tot oves?* Praeterea usurpatur in voce composita ܟܡܵܐ *quot? quantus?* sicuti in lingua vetere et in ܟܡܵܐ ܡܵܐ, ܡܟܡܵܐ nonnulli. Quum vero quaestio pertineat ad res distinctas cum hoc germine composita sunt ܐܝܼܢ = ܗܘ̣ܝܢ et ܗܘ; itaque pronomina usitata sunt ܡܵܘܕܸܢ et ܡܘܕܝ, cujus *u* ex *ā* depressum est sicuti ܟܡܵܕܝܢ, ܐܝܟܘܕܝܢ ex ܟܡܵܐ, ܐܝܟܢ. Exempl. ܡܘܕܝ ܗܵܘܹܐ ܠܩܵܛܘܿܠܹܐ *quid igitur fiet homicidis?* ܡܘܕܝ ܡܲܨܝܬܘܿܢ ܕܥܵܒܕܝܬܘܿܢ *quid poteritis facere?* Vox ܡܵܘܕܸܢ, quae Nestorianis monticolis adhibetur a missionariis in linguam scriptam non est recepta; vox ܡܘܕܝ in dialecto vulgari corripi solet in ܡܘܕ, ܡܘܕܸܢ, ܡܘܕ imprimis si cum nomine est conjuncta. Noeldecke p. 82 ܡܘܕܝ ex *mâ* + *din* exortum censet.

3. Antiquum ܐܲܝܢܵܐ in lingua recentiore mutatum est in ܐܲܝܢܝܼ, ejusque significatio est *uter, utra;* eodem sensu etiam in sermone vulgari adhibetur ܐܝܼܢ, quod correpto diphthongo *ai* in *i* ex antiquo ܐܲܝܢ processit, sicuti hodie ex ܡܘܕܝ fit ܡܘܕ. Itaque dicitur ܐܲܝܢܝܼ ܡܸܢܲܝܗܝ *uter ex iis*, quod vulgus contrahere solet in *'imnai* seu in ܐܲܝܡܢܲܝ *'aimenai*, eodemque modo ܠܵܐ ܚܙܹܐ ܐܲܝܢܝܼ ܗ̄ܘܵܐ, *non vidit, uter esset.* — Neque tamen semper ܐܲܝܢܝܼ *uter* adhibetur, ubi de duobus est sermo, habes enim Mth. 21, 31 ܡܲܢܝܼ ܡܸܢ ܬܪܲܝܗܝ ܥܒܸܕ ܨܒܝܵܢܵܐ ܕܒܵܒܘܿܗܝ *Quis ex illis duobus fecit voluntatem patris?*

1) Vox ܒܵܓ݂ܵܐ est turcicum باغچه hortus.

V. Mandaeorum relativum in libris manuscriptis ita solet pingi ࡖ, quod legendum esset יו; tamen cum haec vox omnem linguae syriacae analogiam perdat, recta esse non potest, et suo jure jam Norbergus statuit, signum ࡖ nihil esse nisi levius ac citius pictum ࡃ, ד. Hoc non solum inde confirmatur, quod ejus loco aliquoties ט scriptum exstat, uti in רוחיא טאבאהאתאך = ܪܽܘܚܳܐ ܕܰܐܒܳܗܳܬܳܟ verum etiam Petermanni auctoritate nititur, qui ubique de profert[1]). Itaque forma mandaea דְ prorsus cum syriaca convenit.

Interrogativum personale est מאן *quis? quae?* e. gr. מאן גלא ראזא דרביא *quis patefecit mysterium magnorum?* מאן קאריא קאלא רבא ומאן ראנדידיא למאנא *quis clamat alta voce et quis remittit eam (respondet) Manae?* Deinde cum הו coalescens producit formam מאנו ut בבאנפא דמאנו מיצטארא־ *cujusnam alâ avolavit?* Interrogativum impersonale est מא *quid?* praeterea cum הו componitur, מאהו itaque habes: מן ארקא לקומבא דרקיהא ראומא במא האויא ואדם מן מאהו *a terra usque ad cameram firmamenti altitudo sicut quid, (quanta) est, et homo ex quo (unde est).* במא אלפיא עותריא יאתבין *quot millia aeonum sedent?* לא יאדיא מאהו דאבדיא *nescientes, quid facerent.* כולמאהו דאמארת *omne quod, quicquid dixisti.* — Vocem מאן etiam ad feminina referri haec docet phrasis על ארסאיון דבאטאנאתא מאנו מן ליליאתא שרעיא *in lectis (mulierum) praegnantium quaenam ex Lilithis sedet?* denique מאן etiam ad res pertinet e. gr. מאנו שומאך *quodnam est nomen tuum?* Etiam מנא = ܡܰܢܳܐ me legisse memini.

VI. Aramaismo judaico, praeter מַן, מָא, מָנוּ, quae et in reliquis dialectis sunt obviae, etiam formae speciales competunt אֵידֵין *quisnam, qualenam* et אֵידָא *quidnam,* ex germine דא §. 46, VI. cum 'ay conflata. Quibus si accedit ab initio germen *ha* exoritur הֵידָא, הַיְדָא et הֵידֵי apocopato *n*. Expl. לְאֵידֵין אוּמָּא רִיבָא הָדָא *ad quamnam gentem pertinet puella illa* trg. Ruth. 2, 5. מִן הֵידֵי אוּמָּא *ex quo populo* trg. secund. Esth. 7, 6. אֵידָא שָׁעָה *quae hora?* לְאֵידָא = לַיְדָא *propter quid?* Talm. jerus.

Samaritanorum relativum est ࠃ, interrogativa vero ࠌࠍ et ࠌࠄ.

---

1) Cf. H. Petermann Reisen im Orient II. p. 448. Mana rabba *de* iqâra, 449. Manda *de* hajje, λόγος ζωῆς, etc. ita quoque in omnibus vocibus, quas equidem, etiam nuper viri illustrissimi de Mandaeorum rebus disserentis auditor, ex ipsius ore accepi.

§. 48.

De formulis, quibus pronomina possessiva et reflexiva exprimuntur.

I. Pronomina possessiva suffixis ad nomina germinibus exprimi §. 45 docuimus, tamen si notio possessivi distinctius indicanda videtur etiam aliam Syri ineunt rationem. Scilicet formam relativi antiquam דִּי cum praepositione לְ *ad*, cui accedunt suffixa supra enumerata, componunt, et tali modo una voce, quae tamen totum enunciatum relativum continet, possessiva exprimunt. Ita e. gr. ܕܝܠܗ = ܗ + ܠ + ܕܝ proprie *quod ad illum* שֶׁלּוֹ sensu possessivo usurpatur. *Formae* ipsae hae sunt:

Singular.

1.	comm.	ܕܝܠܝ	meus, a, um, (qui, ae, od mihi).
2.	m.	ܕܝܠܟ	tuus, a, um, (qui tibi).
	f.	ܕܝܠܟܝ	
3.	m.	ܕܝܠܗ	ejus, (qui ei).
	f.	ܕܝܠܗ̇	

Plural.

1.	comm.	ܕܝܠܢ	noster, ra, rum, (qui nobis).
2.	m.	ܕܝܠܟܘܢ	vester, ra, rum, (qui vobis).
	f.	ܕܝܠܟܝܢ	
3.	m.	ܕܝܠܗܘܢ	eorum, earum, (qui illorum).
	f.	ܕܝܠܗܝܢ	

Itaque dicitur ܡܠܟܐ ܕܝܠܟ *rex tuus*, ܐܡܐ ܕܝܠܗ̇ *mater ejus*, saepe vero non modo ܕܝܠ solum adhibetur, verum etiam ad ipsum nomen accedit suffixum ܥܕܬܢ ܕܝܠܢ, *ecclesia nostra* proprie *ecclesia nostra, quae nobis est.* Plura in syntaxi sunt dicenda.

II. Neosyri consonam *l* formarum supra propositarum eliserunt, quo facto exortae sunt formae ܕܝܝ meus, ܕܝܘܟ tuus, ܕܝܟܝ tuus fem. etc. Iidem voces has post nomina suffixis instructa **non solent adhibere,** quod si igitur in libris neosyriacis phrases exstant ut ܡܐܟܘܠܬܝ ܕܝܠܝ *cibus meus*, habes archaismum.

III. In aramaismo Judaeorum saepissime at raro apud Samaritanos forma דִּיל cum sufficis exstat, ex. gr. Gesen. Carm. sam. I, 20. ࠃࠉࠋࠄ· ࠓࠁࠅࠕࠄ· ࠊࠋࠄ *cui omnis magnitudo* II, 1 ࠀࠕࠄ· ࠉࠇࠉࠃࠀࠄ· ࠃࠉࠋࠄ· ࠀࠋࠄࠅࠕࠄ *tu es unicus, cui divinitas.* Cf. III, 5, 12; VI, 20. Juxta דִּיל apud Judaeos etiam דִּיד = דְּיַד, (manus)

cum suffixis adhibetur, דִּידִי meus דִּידָךְ tuus, דִּידֵיהּ suus etc. — Apud Mandaeos qui דיל saepe adhibent e. gr. על שומאך דילאך *propter nomen tuum,* particulae vis adeo minuta est, ut pronominis personalis vice fungatur. Ex. לדילון סאגדיא *illos adorant;* תיביל כולא לדילכון שאויתא *terram universam vobis dedi.*

Ex hac formula דִּידִי *meus,* proprie, *res meae manus* דִּידָךְ *tuus,* cet. Noeldecke neosyriacum ܕܝܝܟ, ܕܝܝܗ cet. derivandum censet p. 83, neque hoc fieri potuisse nego, at etiam consona *l* post vocalem *i* facile producit *y*, ita ut ex *dilaχ* procedere potuerit *diyuχ*, cf. hispanice *hijo* et *filius* al.

IV. Reflexiva sin formis verborum §. 56, exprimuntur, modo adhibitis vocibus ܢܦܫܐ, *anima,* ܩܢܘܡܐ *persona* circumscribuntur, modo suffixis personalibus indicantur. E. gr. ܡܢ ܕܡܪܝܡ ܢܦܫܗ *qui sese ipsum extollit;* ܚܝܘܬܐ ܡܫܟܚܢ ܠܗܘܢ *animalia inveniunt sibi.* Neosyri eodem sensu utuntur voce persica جان *anima,* ܓܝܢܐ plur. ܓܝܢܬܐ itaque ܓܝܢܝ *ego ipse,* ܓܝܢܢ *nos ipsi,* ܓܝܢܘܟ *tu ipse* etc. — Denique reciproca, distributiva, indefinita alia, quae non separatis vocibus indicantur, ideoque circumscriptionibus compensanda sunt, in syntaxi tractabuntur.

Caput quartum.

De radicibus praedicativis, in enunciato praedicati vices gerentibus, i. e. de verborum flexione leges universales.

§. 49.

De nominis et verbi discrimine.

Cf. Schleicher Nomen und Verbum in commentationibus societatis litterariae Lipsiensis 1865.

I. Postquam capite praecedente eas enumeravimus formas, quae e germinibus demonstrativis exortae, non rerum insitam naturam, quatenus ab attributis suis per radices praedicativas sunt denominatae, designant, sed potius totam rerum imaginem signo phonetico menti repetunt, transeundum est ad describendas propagines eorum germinum, quae a principio ideam aliquam universalem indicantia, materiam praebuerunt, e qua variae rerum denominationes excultae sunt, quae germina hoc vel illud rei attributum insigne exprimentia caussam praebuerunt, unde ipsa res denominetur[1]). Jam cum de legibus secundum quas haecce germina in formam radicis trilitteralis excoluntur supra §. 40 locuti simus, restat ut accuratius definiamus, quot sint vocum genera e radicibus procedentia et cujusmodi immutationes cuique eorum in orationis nexu competant. Atque hac in caussa primum patet, orationem ipsam constare serie propositionum vario modo formatarum, propositiones ipsas vero duobus membris, quorum alterum rem aliquam designat, alterum ad ideam rei priore membro indicatae novi aliquid addit. Hinc primo obtutu sequi videtur, singulas pro-

---

1) Hac in caussa cernitur notionem vocum, quo pluribus mediis derivatae, ideoque quo recentiores sunt, eo magis esse concretam. Serie derivationum tali modo notio radicum accuratius semper definitur et ad res singulas adhibetur, ita ut, si seriem persequimur usque ad statum linguae germinalem, necessario statuendum sit, germinum notionem fuisse latissimam, neque omnino concretam. Vide autem, quid haec observatio efficiat ad dijudicandam quaestionem, utrum ab intuitionibus concretis an ab ideis universalibus origo germinum (et radicum indogermanicarum) processerit! De origine enim onomatopoetica ne cogitari quidem hodie debet. Vide M. Müller's Lectures on the Sc. of Lang. I. 344 Lect. IX.

positiones duobus certe membris constare subjecto et ejus attributo, at haec exspectatio egregie fallitur, ea enim est indoles linguae, ut elementa duo logica, quibus constat enunciatum, in unius vocis formam contraxerit, quae jam aeque continet subjectum atque ejus attributum. Ita si dicitur גָּדוֹל אֲנִי, *μέγας ἐγώ* elementa logica accurate duabus vocibus sunt expressa, si vero dicitur גָּדַלְתִּי, eadem elementa in unam vocem contracta adsunt. — Ex dictis intellegitur, radicem גדל sub forma גָּדוֹל ad aliam vocem אֲנִי accedentem una cum ea efficere enunciatum, eandem vero simul affixo in fine auctam, quocum unam efficit vocem, exprimere ideam prorsus similem. Hac quam modo descripsimus linguae natura fit, ut radices praedicativae duabus formis possint adhiberi, ea scilicet qua totum enunciatum una voce potest comprehendi, et alia qua hoc fieri nequit. Radices priorem accipientes formam appellamus *verba*, ܩܛܠܬ, فَعَلَ, radices aliam subeuntes formam appellamus *nomina*, ܫܡܐ, إِسْمٌ. Nominum natura cum capite quinto accuratius sit describenda, hoc loco primum de verbis disseritur, et quae iis sint propria afferuntur.

II. Tali modo si inter verba et nomina aliud non est discrimen nisi forma flexionis et derivationis e radice (discrimen morphologicum), non amplius quaeri poterit, utrum verba an nomina prius sint exculta, utrumque enim vocum genus in oratione adeo est necessarium, ut deesse nequeat. Non igitur quaerendum est, utrum ܕܗܒ *inauravit* ܩܠܦ *decorticavit* sit derivandum a ܕܗܒܐ *aurum* et ܩܠܦܬܐ *cortex*, an vice versa, nam aeque nomen ܕܗܒܐ, ܩܠܦܬܐ atque verbum ܕܗܒ, ܩܠܦ ad eandem radicem ܕܗܒ, ܩܠܦ redeunt, cujus sunt variae propagines[1]. — Non commutanda cum hac mutua in derivando relatione est origo verborum novorum, quae a nominibus seu particulis procedunt sicuti ܐܬܐܦܣܩܦ *episcopum fieri* a ܐܦܣܩܘܦܐ, ܐܬܝܚܕ *solitarium esse* a ܝܚܝܕ *solus*, proprie *in eo quod pertinet ad unitatem*, al. quibus de verbis secundariis §. 57 erit sermo.

1) De tota hac quaestione, priori aetati saepe mota, neque unquam recte soluta, cum alterum vocum genus ab altero voluerint derivare, cf. Renan De l'origine du langage 2me éd. p. 105.

§. 50.

De verborum personis, numero, temporibus.

I. Verborum cum sit natura totum enunciatum una voce comprehendere, necessario in formis verborum aeque subjectum est exprimendum atque ejus attributum. Praeterea, cum id quod propositione indicatur, in certo aliquo statu sit, ideoque aut perfectum est aut non perfectum, verbis est proprium simul forma externa significare, qualis status rei de qua agitur sit proprius. Itaque verborum flexione primum subjecta exprimantur, deinde tempus actionis necessarium est. Alterum fit formatione personarum, alterum formatione temporum. Linguae semiticae in utroque formationis genere longe recedunt ab indole linguarum indogermanicarum, tataricarum, copticae al. praecipue eam ob caussam, quod temporum distinctio non speciali charactere definitur, sed arctissime connexa sit cum designatione personarum, dum in linguis collatis e contrario singula tempora plerumque certe suis utuntur characteribus, quibus deinde accedunt notae personales omnibus temporibus ab initio communes. Itaque hac de re aliquanto prolixius eo magis videtur disputandum, cum etiam hodie de origine flexionis in verbo semitico opiniones maxime diversae et proponantur et defendantur. Itaque primo loco agimus de signis personarum.

II. Plurimarum linguarum analogia docet, personas verborum indicari per pronomina ad radicem verbalem accedentia, id quod harum formationum naturae adeo convenit ut alia flexionis origo difficile tantum possit excogitari. Si linguas indogermanicas silentio praetereo, tataricum سورسن nihil est nisi سور + سن *amans tu* = *amas*, copticum ⲡⲉϫⲁⲕ *dicere tu* = *dicis*, Galla *ademta ire tu* = *is* etc. Secundum hanc analogiam semiticum كَتَبْتَ solvendum est in *katab* + *ta*, quod *scribere tu* = *scribis* videtur esse. *At videtur tantum, quod hucusque meo quidem judicio eos fugit, qui grammaticam semiticam excoluerunt, nam ta revera non idem valet quod pronomen tu, σύ, quod est anta et* אַתָּה. Grammaticorum praecedentium de origine flexionum haec est theoria[1]),

1) Gesenius Lehrgebäude p. 263; Hebraeische Grammatik ed. Roediger (editio vicesima) p. 96, Olshausen Lehrbuch der hebr. Sprache p. 448, Ewald gram. ar. I p. 127—128; Lehrbuch der hebr. Sprache 6. Auflage p. 432. Dillmann aethiopische Gram. p. 162. Fürst Lehrgebäude der aramäischen Idiome p. 96.

ut statuerint *pronomina personalia* coalescere cum radice verbi, quo facto ex *qatala* + *anta*, *qatala* + *antum* exortum esset *qatalta*, *qataltum* ex *qatala* + *hum*, qatalû(n), etc. Hebraeum קָטַלְתִּי deinde volunt suffixum ִי— ex אֲנִי accepisse, aethiopicum affixum *ka*, *ki*, *ku* mutata littera *t* in *k* ex *ta*, *ti*, *tu* exortum censent. Sobrius nuper hac de re egit Arnoldus (Abriss der hebr. Formenlehre p. 58) sed neque huic possumus assentiri. — Tota haec theoria profecta est a duobus erroribus, primum enim in formis verborum indogermanicorum analogiam quaesiverunt, ubi analogia non est, deinde de pronominum semiticorum natura sinistre judicaverunt. Hisce erroribus adstricti primum flexionis semiticae naturam recte explicare non potuerunt, deinde vero, cum formae verborum theoriae ab illis propositae non satisfacerent, mirum qualibus commentis explere studuerunt ea, quae in ipsorum theoria desunt. — Talia enim commenta, neque quidquam aliud sunt, si quis statuit, consonam *t* ex *'anta* desumtam abiisse in *k*, talem enim litterarum permutationem antiquis exemplis confirmare nequit, neque minuitur difficultas si scrt. त्व tva in scenam producitur, quid enim hodie statui potest de relatione radicum indogermanicarum cum germinibus semiticis? An revera parmutatio consonarum *k* et *t* in *duabus linguis semiticis* eam ob caussam facilius admittitur, quia in *lingua indogermanica* radix pron. secundae personae est *tu* et *tva?* Credat Judaeus Apella! Porro quomodo ex hoc pronomine exoriri potuit *persona prima qataltu*, *nagarku*, cum vis pronominis unica sit designare *secundam* personam? Deinde si hebraeum *î* in תִּי — revera ex אֲנִי seu אָנֹכִי desumtum esset, qui factum est, ut Arabes et Aethiopes hac in forma vocalem *u* adhibuerint, quae neque cum أنا, nec cum אָנֹכִי, nec cum אֲנִי quidquam simile habet? At scio quid sint responsuri, scilicet forma arabica serior est quam hebraea, ex qua corrupta est, Gesenius Lehrgeb. p. 263, aut „quomodo تُ cum pronomine cohaereat haud apparet. Sed *t* esse e multis secundae personae formis huc traductum et *i*, quod ex pronomine *ani* restaret, in *u* transiisse .... dialectorum probat comparatio instituta" Ewald. gr. ar. p. 128. Egregie sane, sed quae sunt exempla certa transeuntis *î* in *û?* Et si vis primam personam indicandi in illo *i* (nescio quonam modo mystico) lateret, cur praeterea accessit consona *t?* Nonne melius diceretur *qatali*

quam *qatalti* imo *qataltu?* Denique quaero quid factum sit de illo *n* vocis *anta*, seu de *t* geminato formae *atta?* Quaenam igitur fuit caussa, qua Semitae impediti sunt, quominus *qatalanta* dicerent, seu *qatalatta*, loco formae *qatalta?* Abiit, respondebunt adversarii. Bene, abiit, sed cur, si abiit, vocalis non est producta (*qatalāta*) sed potius elisa? Habentne exempla elisionis vocalium longarum in media voce aut brevium in syllaba bis clausa positarum? Ego scio, ex ܩܫܝܐ ܐܢ̱ܬ fieri qåṭlatt c. qušåyå t., et ex ܩܛܝܠܐ ܐܢ̱ܬ qåṭlatt; sed hic non vocalis tantum servata est, verum etiam in qušåyå consonae *t* deprehenditur vestigium consonae *n* assimilatae, et hisce in formis cum videam, quomodo lingua egerit in componendo *anta* cum radice, mihi licere tale *n* pro nihilo habere, omnino non opinor.

Jam si hisce difficultatibus commoti theoriam plurimis probatam mittendam censemus, quaeritur quanam in re erroris caussa sit posita, et hic facile demonstrari potest, errorem profectum esse ex falso comparata linguarum praesertim indogermanicarum analogia. Nam cum grammatici viderent, in his linguis affixa personalia originem duxisse e formis pronominum personalium *ma, tva, ta;* qua in re primo obtutu quisque videt, tertiam quoque personam suo uti affixo, eandem theoriam ad linguas semiticas adhibuerunt, ejus rei nullam habentes rationem, *quod hic tertia persona nullo suffixo insignitur.* Hinc vero colligendum est alia ratione exortam esse flexionem personalem apud Indogermanos, alia apud Semitas. Quorum formas si quis consideraverit, videbit partem quidem suffixo esse auctam, *qatalta, qatalti, qataltu,* partem aliam vero tale augmentum non cepisse, *qatala, qatalat.* Hinc duae classes sunt distinguendae, *formae auctae*, quibus eae personae designantur quae adsunt, *formae simplices,* quibus designantur eae, quae absunt.

Talem distinctionem aeque simplicissimam esse atque ad antiquissimam linguae periodum pertinere, nemo negabit; verum illo antiquissimo tempore hodierna pronominum forma nondum erat exculta, in qua germina duo sunt composita, sed simplicia germina eorum loco adhibebantur. Itaque non est, cur affixum *ta* referamus ad *anta*, quae vox jam est composita, rectius adhibebimus germen *ta,* cujus ope personae quae aderant distinguebantur ab iis, quae non aderant, jamque habes alterum illum grammaticorum errorem, qui pronomina semitica composita ad explicandam verborum flexionem

adhibuerunt, neque de primitiva eorum forma cogitaverunt. Sicuti genetivus et accusativus pronominum personalium solis germinibus exprimitur §. 45. III. adnt., ita sola germina etiam ad exprimendum nominativum vim satis magnam habuerunt. Quod vero ex tota §. 43. intellegitur, gêrmina scilicet *vim demonstrativam indistinctam* habuisse, indeque explicari, quomodo idem germen res varias potuerit exprimere et vice versa eadem res variis pronominibus indicari, id hic quoque valet: videmus enim cum germen *ta* tum germen *ka* ad designandas personas, quae adsunt adhibitum, hoc ultimum denique etiam casibus obliquis inservit. — Itaque formae alterutro horum germinum auctae personas quae adsunt designant, at cum inter has quoque persona loquens ab ea distinguenda esset, quam alloquebatur, haec, quae inter utramque personam est relatio, varia vocali designabatur. Scilicet *tu*, *ku* persona loquens de se ipsa adhibuit, qua in re in subjecto loquente eadem vocalis adhibetur, quae in universum casui regenti (nominativo) competit, dum persona ad quam pertinet oratio, et quae actionis loquendi quasi est objectum, vocali *a* indicatur, qua in nominum flexione casus objecti et finis (accusativus) distinguitur. Deniqne luxuriante quasi linguae fertilitate etiam genus in persona secunda est distinctum, quod nullo alio modo fieri potuit nisi adhibita vocali *i*, cujus auxilio etiam in nomine secundus casus obliquus (genetivus) exprimitur, sed quo, quod ex diptotis arabicis jure concluditur, lingua potest carere. — In persona absente denique, quae formâ verbi simplice designatur, genus indicatur eodem modo ut in nominibus, scilicet syllaba *at*, quae tamen, utrum ab initio vocalem finalem sicuti in nomine habuerit necne, certo definiri nequit, quamquam cum magna veri specie ita statuendum videtur. Itaque flexio personarum in verbo semitico haec est:

I. Personae praesentes.			II. Personae absentes.	
1) qataltu, c.	2) qatalta, m.	qatalti f.	3) qatala, m.	qatalata f.
nagarku,	*nagarka*,	*nagarki*.	*nagara*,	*nagarata*.

et jam apparet cur analogia linguarum indogermanicarum hac in caussa non sit invocanda, nam hae linguae *tres* distinguunt *personas* (non vero genus), quas radicibus *trium* pronominum designant, at linguae semiticae *duos ordines personarum* distinguunt, quarum una tantum germine pronominali utitur, altera eo caret, et

in priore ordine iterum tres formae distinguuntur. Apud Indogermanos igitur aequa conditione tres personae in unam seriem primariam sunt conflandae, apud Semitas aequa conditione duae classes sibi opponuntur, quarum utraque varias formas continet, distinctione secundaria inter sese separandas.

Exposita sic origine signorum personas indicantium in singulari numero transeundum est ad formas pluralis, quibus subjacent formae singularis. Nam pluralem non ex compositione radicis cum germinum forma plurali processisse, verum e forma singularis vocalibus aucta secundum eandem legem ut nomina §. 43. III. not. 1. suadent formae imperfecti *yaqtulu*, *yaqtulûna*, *taqtulu*, *taqtulûna*, inter quas eadem ratio intercedit quae est inter qâtilû et qâtilûna. Itaque ex forma germine non aucta *qatala* fit *qatalû(na)* et *qatalân(a)*[1]) et ex forma aucta *qatalta* procedit *qataltumu*, *qataltunna* in quibus distinctio generis est secundaria, quippe quae non redeat ad formas feminini singularis *qatalat* et *qatalti*[2]), sed ad formam primariam masculini. Tali modo vero cum in forma aucta primam indicante personam pluralis numerus exprimi non posset, nam et ab hac forma pluralis esset *tumu*, novum germen adhibendum erat, quo prima persona indicaretur. Atque hic idem germen *nâ*, *nû* ad designandum subjectum est usurpatum, quod etiam primae personae pluralis casus obliquos exprimit §. 43. II. 9. et quod fortasse per inversionem e germine *ân*, *âm* §. 43. II. 2. procreatum est. Itaque pluralis formae primitivae hae fuerunt:

I. Personae praesentes.

1) qatalnâ(nû)	2) qataltumu m.	qataltunna f.
nagarnâ(na)	*nagarkumû*	*nagarkunna*

II. Personae absentes.

3) qatalûna m.	qatalâna f.
nagarûna	*nagarâna*.

1) In hac forma efficienda, quam Hebraei prorsus amiserunt, variam inierunt rationem dialecti. Scilicet Aramaei habuerunt *qaṭalâna*, Arabes vero et Aethiopes *qatalna*, cujus in analogiam etiam hebraeum imperfectum *yiqṭolnâ* recipiendum est. Nec tamen dixerim apud Arabes *ā* elisum esse, diversam potius formarum esse originem censeo, quae in qaṭalâna facile perspicitur, in quo genus vocali designatur §. 43. III., quam tamen in qaṭalna me non assecutum esse confiteor.

2) Secundariam talem generis distinctionem in formis pronominum eodem modo locum habere ex §. 43. III. patet.

Digitized by Google

Dualem denique, quem Arabes soli habent[1]), recentissimum esse foetum inde colligitur, quod ei non feminini tantum forma subjacet verum etiam forma pluralis, quibus terminatio eadem, quae in nominibus cernitur, *âni* accessit. Itaque habes formas primitivas hasce *qatalâ*(*ni*) 3. m. *qatalatâ*(*ni*) f. 2. *qataltumâ*(*ni*) c. Primae personae forma, tanquam non necessaria, non est exculta.

III. Secundo loco de formatione temporum[2]) est dicendum, quae duo esse supra I. indicavimus, unum quod statum rei perfectum, alterum quod statum ejus imperfectum exprimit. Prius appellamus *perfectum*, alterum *imperfectum*. Syri ipsi illud nominant ܙܒܢܐ ܕܥܒܪ *tempus quod praeteriit*, hoc ܙܒܢܐ ܕܥܬܝܕ *tempus quod instat*, ab hac consuetudine tamen abeundum est, cum utriusque formae usus latius pateat, nec nomina *perfectum* et *imperfectum* ipsa eo sensu sunt intellegenda, quo in linguis classicis solent usurpari, in quibus varias temporis praeteriti relationes designant; sensu potius etymologico sunt adhibita, ita ut perfectum omnia denotet, quae perfecta, imperfectum, quae imperfecta *cogitantur*, sive *re vera* praeterierunt, sive sunt, sive instant. Usus utriusque temporis igitur de ratione, qua res cogitatur pendet, nec de ratione qua re vera se habet, sicuti e. gr. futurum verum aeque ac praesens et optativus et conjunctivus nostrarum linguarum uno imperfecto exprimuntur, et perfecto nostrum praesens, futurum exactum et imperativus. Haec vero ad syntaxin pertinent, neque hic tractari possunt.

Indoles tamen originalis et discrimen universale hujus *perfecti* et *imperfecti* etiam externa eorum forma luculenter indicatur. Nam dum perfecti formatio *affixorum* ope exorta est, imperfectum contra germine *ta praefixo* utitur, qua in re positione germinis etiam externo modo significatur, utrum status rei de qua agitur sit perfectus, quod *postpositione* germinis in perfecto indicatur, an imperfectus, quod *praepositione* docetur[3]). Ceterum etiam in

---

1) Non audeo definire, utrum hi soli in verbo dualem excoluerint an servarint, eam ipsam ob caussam quia tota ejus forma secundaria est.

2) Retinemus nomen temporis, licet non prorsus sit aptum, cum hisce formis etiam relationes exprimantur, quae in aliis linguis ope modorum significantur, qui linguis semiticis prorsus desunt.

3) In perfecto haec positio indicat subjecto, quod per germen demonstrativum designatur, actionem jam esse praeterlapsam, in imperfecto contrarium habet locum. Cf. praeterea Arnold, Abriss p. 51.

imperfecto discrimen illud duarum classium, quarum altera germine est aucta, altera eo caret, cernitur, et ut formarum origo penitus perspiciatur addendum est, totam hujus formationis naturam ad nominum potius accedere indolem quam ad verborum, qua ex re explicandae sunt formae classis alterius absentia designantis יקטל, חקטל. Imperfectum vero nominum naturam sequi jure colligitur ex ejus *declinatione*, cujus formas grammatici Arabum modum raφɜatum, ǵezmatum, naṣbatum solent appellare, e quo deinde modus energicus in *anna* et *an* exiens profectus est. Hujus declinationis vestigia etiam in lingua hebraea adsunt, primum enim forma cui *cohortativo* nomen est, in *ā* exiens, nihil est nisi modus Arabum energicus in *an*, cujus *n* hac quidem in forma apocopatum ante suffixa tamen servatum iisque assimilatum est e. gr. יְכַבְּדֶךָּ ex yeχabbedankå[1]). Deinde vero etiam Jussivus quem dicunt cum modo ǵezmato convenit, ita ut e. gr. وَعَلَى ٱللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُؤْمِنُ hebraice foret הַיָּשָׁר יַאֲמֵן בֵּאלֹהִים, hujus tamen forma plerumque solo tono dijudicanda in Hebraismo minus est perspicua. Denique modus raφɜatus vocali apocopata cum imperfecto Hebraeorum simplice convenire patet. Aethiopica lingua externam motionem simili modo ut Hebraei in Jussivo interna vocalium mutatione compensavit, ita ut imperfectum (raφɜatus modus) majori vi polleat, quam subjunctivus, qui cum modo ǵez-

1) Ita Nun quod dicunt epentheticum explicandum esse analogia arabica docet, et hoc eo magis verum est, cum vis aucta, quae huic formae inhaeret, ad verbum ipsum pertineat neque ad pronomen. Scilicet יְכַבְּדֶךָּ non significat: honorabit **te** neque alium, significat potius **honorabit** te, neque dehonestabit, unde sequitur hoc Nun ad auctam verbi formam pertinere neque ad pronomen. Contrarium dubitans defendit Gesen. Lehrg. p. 207. Ewald p. 538 hoc *n* signum accusativi esse censet, quod ex אות debilitatum esset!! Quod adtinet ad formas aramaismi judaici, in quibus *n* in imperfecto locum habet, quod apud Syros non adest, ita statuendum videtur: Antiquior Aramaismus ex imperfecto figurato servaverat formas cum *n* ante suffixa, quod etiam in dialecto vulgari Mandaeorum certe in 2. prs. pl. ניחשבינאכון *numerabit vos* etiamnunc cernitur, dialectus vero ea, qua libros conscripserunt, et quae in schola Edessena exculta est, totam hanc formam aut amisit aut tanquam rudem et vulgarem et minus elegantem rejecit. Nuper etiam in dialecto syriaca, quae in Libano Maɜlulae inventa est hoc ܢ epentheticum deprehendisse Noeldekius sibi est visus. Formas enim has ܬܕܚܟܠܢܗ *tedaḣḱelannaḣ induces nos* et ܢܓܢܗ *naggenaḣ eripe nos* hoc ܢ exhibere censet. Aliter vero rem se habere conjeci in Bemerkungen zu Noeld. Beiträge in Z. d. d. m. G. Vol. XXII. p. 272.

mato convenit. Imperfecta igitur habes *ye̥nagr*, *ye̥wald*, *ye̥naum*, *ye̥φēṣṣe̥m* subjunctivum e contrario *ye̥ne̥gr*, *ye̥lad*, *ye̥nûm*, *ye̥φaṣṣe̥m*, cf. יַאֲמִין, יַאֲמֵן, יָשׁוּב, יָשֹׁב.

Constituta ita nominali imperfecti indole pergimus ad eam personarum classem, quae germinibus aucta est. Et hic quidem secunda persona germen *ta* sibi praeponit, *taqtulu*, e qua forma pluralis utriusque generis *taqtulûna*, *taqtulna* procedit, et cujus femininum in singulari distinctione secundaria, in qua adhibetur vocalis *i* sicuti in perfecto et in germinibus §. 43. III. in hanc formam est effictum: *taqtulîna*, quae non basin constituit pluralis *taqtulna*, immediate a *taqtulu* derivandi. — Prima persona praefixo utitur *'an*, quod non primae personae est signum, verum tanquam germen demonstrativum indistinctum aeque in أَنَا atque in أَنْتَ atque in إِنَّهُ latet. Ejus tamen *n* quod plurimis in verbis ante duas consonas ponendum erat elisum est, ita ut forma primitiva fuerit *'aqtulu*. Hujus quidem formae pluralis *'aqtulûna* fingi potuisset, at sicuti in perfecto ita hic quoque germen *na* suo jure adhibitum invenimus in forma *naqtulu*. Hoc jure factum esse neque casu quodam duas ob caussas statuendum est. Nam etsi in perfecti forma *qatalna* conici potest, germen *na* usurpatum esse, quia forma pluralis ex *qataltu* procedens prorsus conveniret cum plurali formae *qatalta*, hoc in formis imperfecti non potest admitti, unde concludendum est, rei totius originem esse aliam, eamque non ex externa necessitate sed ex insita hujus formae vi explicandam. Et hoc quidem rectum est, nam si accurate vim personae primae in plurali reputamus, intellegimus hancce formam ratione logica a prima persona sgl. non posse procedere, quia non compluria ejusdem generis et indolis entia hac persona designantur. Vox *nos* enim non est idem quod *ego* + *ego* + *ego* etc. sed *ego* + *tu* + *tu* + *ille*[1]). Ita factum est, ut nec pronomen أنا pluralem

1) Linguae indogermanicae in secunda persona quoque pluralem non admittunt, unde sequitur earum auctores vocem *vos* non tanquam *tu* + *tu* + *tu* intellexisse sed tanquam *tu* + *ille*. Hac in persona Semitae pluralem formaverunt. In lingua aegyptiaca aeque in 1. et 2. prs. variae formae singularem et pluralem designant, **I**, **N** in prima, **K**, **TEN** in secunda persona, in tertia vero persona **Ϥ** et **ΟΥ** cohaerere videntur. Linguae tataricae in duobus numeris 1. et 2. personarum easdem habent radices, بن, بز, سن, سز, quod in tertia persona omnes hae linguae ita monstrant.

habeat, nam نحن alius est radicis, nec in suffixo genetivi et accusativi a י — et ני pluralis formetur, idemque pertinet ad suffixa et praefixa subjectum designantia, cum nec *naqtulu* nec *qatalna* pluralis ordinarius sit vocum *'aqtulu* et *qataltu.*

Ad hanc classem formarum jam alia accedit, in qua notae personales non adhibentur, quod cum grammatici priores non perspexerint, multa hac de re conjecerunt at a recta explicatione alieni fuerunt. Unus Dietrichius[1]), quid his de formis sit sentiendum, probe docuit, itaque eum hac in materia sequimur. — Cum praefixum tertiae personae in plerisque dialectis sit *ya*, antiquiores aeque ac recentiores grammatici, qui personarum notas a pronominibus volebant derivare, censebant *ya* ex primitivo הו explicandum esse, cujus *h* abjectum, cujus *w* (*u*) in *y* mutatum sit secundum notam illam consonarum *w* et *y* commutationem, quae intercedit inter linguas semiticas meridionales et septentrionales §. 64. Cui explicationi obstat primum, quod eadem theoria ad femininum *taqtulu* transferri nequit, cum forma germinalis 3. pers. fem. a *t* incipiens non exstet, neque hoc *t* ab initio positum generis feminini nota esse possit, cujus rei desunt exempla; deinde quoque ipsa arabica et aethiopica forma, quae dialecti a *w* initiali non modo non abhorrent, ut aramaismus et hebraismus, verum etiam tale initium in deliciis habent. Itaque si ex *hua* + *qtulu* Hebraei fecissent *yaqṭulu*, Arabum forma exspectaretur *waqtulu*, quae non est. Denique totam explicationem ad formam syriacam ab *n* incipientem niqṭol prorsus non quadrare vix est quod moneamus, quippe cum commutatio consonae *y* in *n* inter commenta sit referendum, quae produxit grammaticorum de explicanda formae hujus origine desperantium sollicitudo. — Idem valet contra alteram illam theoriam[2]), qua ex composito cum radice הָיָה illud *y* explicatur, nam cur Arabes antiquius *w* radicis הָוָה in *y*, cur Syri *w* in *n* mutaverint et quomodo hoc potuerit fieri, nemo explicabit. His omnibus denique accedit, quod si in hac forma

---

1) Fr. Dietrich Abhandlungen zur hebräischen Grammatik. Leipzig 1846. p. 95—194.

2) Raumeri opinionem de origine imperfecti ex compositione radicis cum היה vide in ejus libro Sprachwissenschaftl. Abhdlgn. p. 470. Alii uti Hezel, Michaelis, Gesenius (Lehrgeb. p. 292) Waw conversivum ex הוה derivare studuerunt, quod non minus improbandum est.

synhizesis pronominis cum radice admitteretur, analogia perfecti, cujus tertiae personae non sunt compositae, deleretur, quod eo minus concedi potest, cum haec ipsa synhizesis cum pronomine הו maximis laboret difficultatibus, imo linguae legibus repugnet, commutationem consonarum *w*, *y*, *n* prohibentibus.

Hisce in tenebris versantibus lucem affert id quod supra monuimus, scilicet imperfecti personas declinationem subire et nomina esse, jam enim si formae nominales exstant quae derivatae sunt a radice ab initio consonis *y* vel *t* vel *n* aucta, nemo dubitabit hasce formas adhibere ad explicandam imperfecti originem. Quod si quis in eo offendit, quod forma nominis ad complendum defectum flexionis personalis verborum adhibita sit, quod a veri specie videtur abesse, eum recordari velim latinorum *amamini*, *legimini* etc. quae sunt participia in plurali[1]).

Talia vero nomina in omnibus dialectis adsunt, qua in re observatur formas per *t* derivatas plerumque designare *abstracta* et *feminina*, cum *y* et *n* e contrario ad formanda *concreta* (nomina actoris) et *masculina* adhibeantur. Tertia forma cum his conjungenda est arabicus elativus أَحْسَنُ, ita ut ʾAleφ, Yoδ, Nun et Tau media sint, quibus nomina aeque concreta et masculina atque abstracta et feminina e radicibus derivantur. Cf. §. 54, IV. Habes igitur יַנְשׁוּף m. *ulula*, fortasse sub crepusculum נֶשֶׁף volitans, et תִּנְשֶׁמֶת f. *chamaeleon*, יִצְהָר m. *oleum*, תִּמְנָע nom. propr. mulieris, יִמְנָה nom. propr. viri, תִּמְנָה f. nom. proprium urbis. Deinde *abstracta* per *t* formata תַּעֲנֻג, תַּעֲלוּל, תַּשְׁבֵּץ, تَعْرِيفٌ, تَبْيَانٌ, تَقْرَارٌ, تَرْنُوقٌ, ܬܫܡܫܬܐ, ܬܘܕܝܬܐ, ܬܫܒܘܚܬܐ, ተዝካር፡ ተብሂል፡ ተግብርት፡ fem. formae ተግባር፡ Dillmann p. 188. Denique concreta in quibus apparet *y* יָחֵף rad. حفى, cujus ى apocopatum est ut in אֶתְמוֹל, ܐܬܡܠ §. 32. I. adn., יָקוּם, יַלְקוּט, יַחְבּוּשׁ musca parva, يَنْبُوعٌ, يَبْرَمٌ, يَعْضِيدٌ, ܝܒܪܘܚܐ, ܝܚܡܘܪܐ, *sub nive latens virgultum montanum*, ይርብሖ፡

Haec ultima forma minus est adhibita quam forma per *t* derivata, tamen ejus usus in nominibus propriis minime est rarus cf. יִצְחָק, יָקְטָן, יִשְׂרָאֵל, יוֹסֵף al. et nomina arabica يَحْيَى, يَرْفَا,

---

1) Schleicher, Compendium der vergl. Gramm. der indogerm. Sprachen 2. ed. p. 707.

يَزِيد, Ἰάμβλιχος al. ac magnam copiam nominum animalium et plantarum congessit Dietrich l. l. p. 146[1]).

Duabus hisce formis nominalibus jam accedit tertia, quae praefixo *n* utitur[2]), uti נַפְתָּלִי, נֶפְתּוֹחַ, נִמְרֹד, נֵרְגַל[3]), نَمْرَقٌ *pulvinar*, نِقْرِيسٌ *sollers*, نُغْبُورٌ *avis species*, נַחְשׁוֹלָא turbo rad. חָשַׁל quassare, נַחְתּוֹמָא *pistor*, ܢܘܪܒܐ *germen*, rad. ܪܒ, נִבְשָׁן nomen urbis Jos. 15, 62 cf. בָּשָׁן, נִדְבָּךְ paries Ezr. 6, 4. rad. רבך = רבק, נִרְגָּן calumniator.

Ex his formis igitur desumpta est tertia persona imperfecti et ita quidem ut forma abstractorum et feminini hic quoque feminino conveniat in omnibus dialectis, forma contra per *y* aut *n* derivata masculinis. Itaque exoriuntur *yaqtulu* sive *naqtulu* m., *taqtulu* f. Quod vero supra observavimus, pluralem utriusque generis a forma principali procedere, nec femininum derivari a feminino, masculinum a masculino, id etiam in imperfecto locum habet, itaque pluralis msc. est *yaqtulûna* sive *naqtulûna*, fem. *yaqtulna* sive *naqtulâna*, dualis forma recentissimo tempore exorta uti in perfecto, ita et in imperfecto a forma fem. sing. derivata est *yaqtulâni* m., *taqtulâni*[4]). Ex his formis Syriasmus sibi eam elegit, in qua *n* est adhibitum, reliquae dialecti alteram per *y* derivatam usurpantur, cui rei in perfecto analogum est, quod Aethiopes radicem per *ka* auxerunt cum reliqui populi semitici in eo ad designandas personas germine *ta* utantur. Summam imperfecti in designandis personis concinnitatem soli Hebraei laeserunt,

---

1) E lingua himyarica quae praefixum *ya* saepissime videtur adhibuisse, nomina propria affero Yaȝrub, Yešgub, Yaqdum, Yunȝim, Yurȝiš, Yekṯur (كثر) Yarḥam, cf. Kremer Ueber die südarab. Sage, Leipz. 1866 passim. Nomen proprium arabiçum est يحكم Wickerhauser Türk. Chrest. p. ١٨.

2) Plura nomina „assyriaca“ attulit Oppertus in Elementis grammaticae assyriacae Journ. as. 1860 Avril 385, quae tamen tanquam suspectae fidei consulto omisimus.

3) Hocce dei aramaei nomen per *n* est formatum, nomina divina Arabum monstrant *y* ut يعوق, يغوث, sicut nom. hominum يغوف cet.

4) Dualem recentissimo exortum esse tempore etiam inde comprobatur, quod a tribubus quibusdam solum κατὰ δύναμιν, تَقْدِيرًا flectitur. Ibn ȝaqîl ad Alfijjam p. 16; Beidhawi ad Sur. 20, 59. Praeterea etiam a formis pluralium fractorum derivatur. De Sacy gr. ar. 2. éd. I. p. 379.

qui a primitiva simplicitate recedentes in 3. prs. fem. in plurali non amplius *y* servaverunt, sed falsa analogia pellecti illi *t* praefigerunt, quo facto feminina 3. et 2. prs. plur. non amplius externa forma distingui possunt[1]). Schema imperfecti igitur hoc est:

I. Personae praesentes.

Sing.	1. 'aqtulu.	2. m. taqtulu.	2. f. taqtulîna.
Plur.	naqtulu.	taqtulûna.	taqtulâna.

II. Personae absentes.

Sing.	3. m. ya(na)qtulu.	3. f. taqtulu.
Plur.	ya(na)qtulûna.	ya(na)qtulâna.

IV. Exposita sic origine flexionis, qua tempora et personae in linguis semiticis designantur, docendum est, quomodo formae supra prolatae in dialectis aramaeis sint immutatae, qua in re canones §. 13. A. explicati valent. Itaque in syllabis apertis breves vocales correptae sunt in ḙ, in syllabis bis clausis depressae in (*i*) *e* §. 59. II. 2.; porro si tres syllabae apertae sese excipiebant, quae brevi vocali instructae erant, media vocalis elidenda erat ut tali modo prima syllaba claudi possit *qat(a)lat* = *qeṭlaϑ;* cf. §. 27. V., deinde non modo vocales breves in fine, verum etiam passim consona finalis *n* est apocopata, quo facto denique recentissimo certe tempore etiam vocales finales longae sunt omissae. His praemissis schema verbi syriaci quale sit, facile intellegetur.

I. Perfectum.

A. Personae absentes.

Singl.	3. m. qatala qḙṭal ܩܛܰܠ;	f. qatalat qeṭlaϑ ܩܶܛܠܰܬ݂;
Plur.	qatalûna (qḙṭalûn), qḙṭal (ܩܛܰܠܘܢ), ܩܛܰܠܘ;	qatalâna qḙṭal ܩܛܰܠ̈;
		chaldaice קְטַלָא ܩܛܰܠܝ [2]) (ܩܛܰܠ̈ܶܝܢ [3])

1) Attamen notum est etiam formam 3. fem. יֵחַמְנָה et similia adesso.

2) Cf. infra B.

3) Cf. infra C.

B. Persones praesentes.

Singl. 2. m. qatalta f. qatalti 1. c. qataltu
qetalt ܩܛܠܬ; qetalt ܩܛܠܬܝ[1]); qetleϑ ܩܛܠܬ;

Plur. qataltuma qataltunna qatalna
qetalton ܩܛܠܬܘܢ; qetalten ܩܛܠܬܝܢ; qetaln, qetalnan ܩܛܠܢ, ܩܛܠܢܢ.

II. Imperfectum[2]).

A. Personae absentes.

Singl. 3. m. naqtulu f. taqtulu
niqtŏl ܢܩܛܘܠ; tiqtŏl ܬܩܛܘܠ;

Plur. naqtulûna naqtulâna
niqtelôn ܢܩܛܠܘܢ; niqtelân ܢܩܛܠܢ.

B. Personae praesentes.

Singl. 2. m. taqtulu f. taqtulîna 1. c. 'aqtulu
tiqtŏl ܬܩܛܘܠ; tiqtelin ܬܩܛܠܝܢ; éqtŏl ܐܩܛܘܠ.

Plur. taqtulûna taqtulâna naqtulu.
tiqtelôn ܬܩܛܠܘܢ; tiqtelân ܬܩܛܠܢ; niqtŏl ܢܩܛܘܠ.

De hisce formis pauca tantum sunt addenda:

A. In perfecto formae ܩܛܠ, ܩܛܠܬ ex qatlaϑ, ܩܛܠܬ, ܩܛܠܬܝ, ܩܛܠܬܘܢ, ܩܛܠܬܝܢ, ܩܛܠܝܢ canonibus §. 13. A. constitutis prorsus convenire patet, explicandae restant ܩܛܠܬ, ܩܛܠܬܝ, ܩܛܠܢ. Atque hic intellegitur ex *qataltu* rejecta vocali finali proprie exoriri debuisse *qetalt*, quae vox jam a secunda persona non potuisset distingui, quam confusionem ut evitaret, lingua eandem iniit rationem quam §. 45. II. in vocalibus suffixorum nominalium observavimus, scilicet vocalis finalis minime est apocopata sed in ipsam vocem recepta[3]). Ita sicuti ex ʿabduki processit ʿabdik, ܥܒܕܟܝ, ex ʿabduhu, ʿabduh deinde ܥܒܕܗ, ita ex qataltu factum est *qatluϑ* deinde *qatleϑ* §. 13. A. VII. cujus formae, quae in prima syllaba habet *a*, etiamnunc

1) Cf. infra B.

2) In transscriptione expressimus antiquiorem vocalismum Nestorianis servatum, cujus loco recentiores et Maronitae pronunciant *neqtul*, *teqtul* cet. §. 59. II. 1. 2. Forma media est neqtol, quae scriptione ܢܩܛܘܠ indicatur.

3) Idem etiam accidit in lingua ab antiqua himyarica procedente, quae Ehkili dicitur, cujus hae sunt formae a verbo *zeged*, *sumo*:

Digitized by Google

exstant vestigia in scriptione ܟܬ̇ܒܬ, in qua punctum superius eandem indicat vôcalem §. 21. V. Hoc *a* denique recentissimo tem-

	Singularis.	Dualis.	Pluralis.
3. m.	زِجِد zoged	زِجِدْو zogedo	زِجِد zeged
3. f.	زِجِدْت zegedot	زِجِدِتْو zegideto	زِجِد zeged
2. m.	زِجِدِك zogidok	زِجِدِشِى zegidetši	زِجِدْكُم zegodkum
2. f.	زِجِدِبِس zegideč	زِجِدِشِى zegidotši	زِجِدْكَن zegedken
1. c.	زِجِدِك zegidek.	زِجِدِنِى zegidetši.	زِجِدِن zogiden.

Hoc paradigma qnod Fresnelio debemus (Journ. as. 1838 Décemb. p. 566) ad illustrandam originem formarum noosemiticarum, qnibus dialectus syriaca in universnm est adnumeranda, maximo est nsu. Primum enim tertiam vocalem invenimns rejectam, quod aliae quoque dialecti ita monstrant, praeterea etiam *â* transiens in *ô* habemns in duali, *zegedo* et *zegideto* enim ex *zagadâ. zagadatâ* processerunt, qualis pronunciatio jam apud Hebraeos antiqnos, qui *â* etymologice longnm in *o* depresserunt, locum habnit, qui procedente tempore etiam *ā* syllabice longnm eodem modo ut Ja'qobitae tanqnam *o* pronnnciaverunt. Porro habes prodnctionem irregularem, qnae sine dubio propter accentum est exorta, uti etiam Hebraei in pausa propter accentum *ā́ttā* dixerunt neque *áttā*, nam in 3. fem. *zegedot* non nisi ex *zegedā́t* potest explicari, cujus *ā* tunc propter accentum ex *zagadā́t* profluxit. Porro cum formis syriacis convenit 1. prs. Sing. *zegidek* pro *zagadku*, quae vocalem finalem *u* in vocem recepit et in *e* depressit, quod eodem modo in Plur. institutum est, cujus *zegiden* ex *zagadna* exortum est, et 3. prs. mscl. et fem. Plur. *zeged*, in quibus vocales longae *zegedû*, *zegedâ* perditae sunt. Deinde habes palatalisationem (sit venia verbo) i. e. emollitionem consonae *k* cum *i* conjunctae in 2. Singl. fem. *zegideč* pro *zagadki*, cujus *i* praeterea in ipsam vocem est intensum. Eodem modo amharice ex *ki* processit *š* = ሽ atqne kabareš fit ex kabarki. Denique consona *t* emollitur in tš in duali, cujus hoc quoque est proprium, qnod primam personam exprimit. Hanc dentalium *d*, *t*, *ṭ* emollitionem amharica lingna eodem modo monstrat ac lingua cui nomen est *Tigré*, eademque in hodierno Syriasmo, qualem in Libano monte Ferrettius Ma'lulae reperit, certe in *d* et *t* est obvia. Habes enim ܐܢܬ ܟܬܒܬ *scribis* pronunciatum *'atš χaθpatš* et si ܢܓܓܝܫ pronunciatur *yiǧgayyaš*, consona *d* emollita in *dy* denique abiit in *y*, quod cum *d* cohaeret uti ጀ cum ደ amharice, quod est germanicum dj. Ipsa vox *zeged* (*prendre* Fresnel) hoc comprobat, respondet enim amharico ዘጋጀ፡ *perficere, praeparare* to make ready Isenberg) aethiopice ዘገደየ፡ ita ut $d + y$ contractum sit in dj.

pore in *e* est depressum §. 13. A. VII. Tali modo ex qataltu processit ܩܶܛܠܶܬ.

B. Secunda persona, de qua agendum videtur, est fem. 3. prs. plur., cujus formae praeter ܩܛܰܠ̈ sunt ܩܛܰܠܶܝܢ et ܩܛܰܠ̈ܶܝܢ. Quae vox *qetal* si comparatur cum *qatalâna* eandem monstrat indolem, quam habet ܩܛܰܠܘ comparatum cum *qatalûna* scilicet primum syllaba *na* est apocopata qatalû, qatalâ et haec forma in antiquiore aramaismo (judaico) invaluit קְטַלוּ, קְטַלָא, deinde ipsa vocalis *û*, *â* in pronunciatione est neglecta, quo facto exortum est ܩܛܰܠܘ et ܩܛܰܠ̈, utrumque *qetal* legendum. At obstare videtur forma ܩܛܰܠ̈ܶܝ, e qua deinde ܩܛܰܠ̈ܝ decurtatum esse propter Yuđ finale plerique existimant. Rectam igitur formae explicationem ut ab omni parte defendamus, primum de hoc Yuđ est dicendum. Talis consona vero non in hac tantum forma, in qua etymologice non potest explicari, verum etiam in tertia pers. singl. impft. cernitur, quae etiam ܢܶܩܛܘܽܠܝ scribitur, et in hac forma ex *taqtulu* procedente dubium esse non potest, quin consona ܝ nullum habeat locum, si etymologiam respicis. — De utraque forma quid sit sentiendum, ex ipsorum Syrorum dictis explicatur, nam in codice Syr. Vatic. XVI. olim X.[1]) fol. 143 Jaʒqobita quidam observavit:

ܒܣܦܪ̈ܐ ܕܝܠܢ ܡܥܩܘܒܝ̈ܐ ܐܝܬ ܝܘܕ ܒܫܘܠܡ ܡܠܬܐ ܢܩܒܬܐ. ܠܘܬ
ܢܣܛܘܪܝܢ̈ܐ ܕܝܢ ܠܐ. ܐܝܟ ܐܬܩܛܠܝ ܐܬܦܪܫܝ ܘܐܬܦܪܫܝ ܘܫܪܝ.

h. e. *in nostris yaʒqobiticis codicibus exstat Yuđ in fine verbi feminini, non vero apud Nestorianos, e. gr.* ܐܬܩܛܠܝ, ܐܬܦܪܫܝ, ܐܬܦܪܫܝ *etc.* Deinde ipse Barhebraeus in grammatica majore (ܟܬܒܐ ܕܨܡܚ̈ܐ) lib. IV. cap. V. sect. 2 docet: ܩܛܘܿܠ ܬܢܳܢ ܥܡ ܡܥܪ̈ܒܳܝܐ ܩܕ̈ܡܳܝܐ ܘܡܕܢ̈ܚܳܝܐ ܩܕ̈ܡܳܝܐ ܘܐܚܪ̈ܳܝܐ ܕܠܳܐ ܝܘܕ ܡܬܟܬܒܐ h. e. (Forma) ܩܛܘܿܠ ܬܢܳܢ *ab occidentalibus antiquioribus et ab orientalibus antiquioribus et recentioribus sine Yuđ scribitur*, quocum conspirat scriptio codicum antiquissimorum, quos habemus. Ex his testimoniis si discimus seriorem occidentalium esse morem tale Yuđ addere, idem Barhebraeus in grammatica metrica cap. II. vs. 24—44 cur hoc factum sit docet. Dicit enim vs. 29: Littera femininum indicans est Yuđ, *quae quiescit et in fine vocis ponitur, et haec sufficit ad distinguendum in scriptura masculina et feminina figurâ, pellitque ambiguitatem*

1) Ejus descriptio exstat in Assem. Catal. Bibl Vat. p. 59 sq. cf. Adler Vss. syr. p. 23.

Digitized by Google

ex intellectu sensus. Ne audias eum qui vetat distinguere verbum scriptum etc. Scriptionem historicam per ܐ in hac forma rejecerunt, quia nomina omnia in ܐ exeunt, ܘ masculinis inserviebat, nihil aliud igitur restitit, quam omissio consonae ܐ, qui fuit antiquior usus, aut addendum erat ܝ, quod recentiores fecerunt. Nihil aliud igitur est hoc Yud nisi signum graphicum fem. indicans, neque in ܩܛܠܝ et ܢܩܛܠܢܝ solum invenitur, verum etiam in fem. 2. prs. impf. ܬܩܛܠܝܢ, in qua cum feminini terminatio *în* adsit prorsus superfluum est, imo in ܬܓܠܝ = תִּגְלֶה et in ܐܬܝ *venit* fem.[1]) apparet, ubi nulla ratione etymologica niti potest. Eodem modo ܝ in ܐܢܬܝ *tu*, fem. et in suff. ܟܝ non ex primitivo أَنْتِ et *ki* servatum est, — breves vocales antiquo tempore per ܝ non indicabantur §. 9. II., — sed signum est graphicum diacriticum §. 32. II., quod interdum omittitur, uti Wright Syr. Apocr. p. ܟܗ, ܐ. — Ceterum formam primitivam ܩܛܠܝ fuisse qeṭalå etiam e formis suffixis instructis dijudicatur, in quibus *å* partim servatum est ܩܛܠܳܝܗ, ܩܛܠܳܝܗ̄ etc.[2]) partim apocopatum ܩܛܠܽܘܢܝ, ܩܛܠܽܘܟ, nullum vero vocalis *î* seu *ê* vestigium exstat. E contrario in verbis ܓܠܐ, ubi ܝ ad radicem pertinet, his in formis servatur ܓܠܝܳܗ, ܓܠܝܳܟ, ܓܠܝܽܘܢܝ etc., ita ut forma primitiva verbi necessario fuerit *galyå* ex antiquiore galayå ex §. 13. A. X. contracta.

Restat denique forma ܩܛܠܝܢ, quam Dietrich ex *qeṭalå* + *în* contractam censet (Abhdlgn. zur hebr. Gram. p. 75) et e qua ܩܛܠܝ decurtatum vult servato ܝ, originis signo. Obstat tamen quod tali modo duplicem pluralis notam deberemus admittere, cujus rei ceterum nulla sunt exempla. Sed hujus formae analysis melius conjungitur cum explicatione formae ܩܛܠܶܢ de qua nunc agendum.

C. Consonam *n* post aliam consonam in fine vocis difficilem esse pronunciatu experientia quisque docetur, post labiales imprimis proferri plane nequit, nisi sequitur aut inseritur vocalis, ܩܘܡܢ

1) Bernstein Evgl. Joh. in harkl. Uebersetzung Vorbericht p. XXVII. Cf. praeterea BH. Chr. 86, 5. ܕܘܟܬܗ ܐܬܝܕܥܬ ܠܐ *non cognita erat ejus positio*, et ܐܬܬܦܪܫܬ ib. 135, 11. *declarata est*, in quibus tamen exemplis fortasse ܐܬܝܕܥ̈ et ܐܬܬܦܪܫ legendum est.

2) Harum formarum *å* ad verbum pertinet, neque ad pronomen, ceteroquin esset *ă* ut in ܩܛܠܟܝ cf. §. 45, II. adnt.

tali modo non sonat *kḙϑaβn* sed *kḙϑaβm* aut *kḙϑaβḙn*, e contrario كَتَبْنَا facile pronunciatur *katab-nâ*. Vocalem finalem vero e communi lege Syri reiciebant, neque poterat hoc *a* servari nisi addita consona; itaque germen pronominale hac in forma bis posuerunt *kḙϑaβna-na* dicentes, cujus *a* finale apocopari debebat, restitit forma *kḙϑaβnan*, cujus cum nomine affixo instructo similitudo patet cf. ܟܬܒܢ. Conicimus igitur formam ܩܛܠܢܢ exortam esse ex reduplicato affixo, cujus reduplicationis caussa fuit difficultas pronunciandi consonam *n* post aliam consonam positam, toti rei favebat forma nominalis analoga, quae in *an* exit. Eandem nominis analogiam verborum flexionem turbantem habes in קְטַלְתִּי cujus *î* non explicari potest, nisi confugis ad nomen suffixo instructum מַלְכִּי, in cujus soni similitudinem etiam prima persona verbi est formata. — Postquam haec forma processit omnes personae in plurali in *n* exierunt excepta forma ܩܛܠ, mirum igitur non erit, si etiam in 3. prs. fem. altera invenitur forma ܩܛܠܝܢ, in qua certo dijudicari non potest, utrum mutata sit ex primitivo qatalâna, an ex analogia reliquarum formarum in *n* exeuntium reficta. Prius tamen, si conferimus masculinum ܩܛܠܘܢ, majorem habet veri speciem. Restat igitur sola vocalis *e* explicanda, in qua simile quid observatur quod accidit primitivo *u* in qataltumu, naqtulûna, qataltunna. Scilicet in msc. *û* abiit in *o* ܩܛܠܬܘܢ, ܢܩܛܠܘܢ, cujus loco seriore demum tempore scribitur ܩܛܠܬܘܢ, ܬܩܛܠܘܢ, in fem. abiit in *e* ܩܛܠܬܝܢ; tale *e*, quo jam nunc genus distinguitur etiam ex primitivo *â* in qatalâna exortum est, quam mutationem recte cum Arabum إِمَالَةٌ (de Sacy gr. ar. I. p. 40) poterimus comparare. Denique ut hoc *e* scriptura indicaretur ejus loco scriptum est ܝ, quod hic ut in terminatione ܩܛܠܬܝܢ, ܐܢ̈ܬܝܢ non propter etymologiam scriptum est. In imperfecto forma *ân* intacta est servata.

D. De imperfecti formis monendum est, vocales primitivas *ŭ* et *û* in *ŏ* et *ô* esse elatas, quorum loco serior aetas iterum *ŭ* et *û* pronunciavit, ita ut antiqui scribae et Nestoriani formas exhibeant ܢܩܛܘܠ et ܢܩܛܠܘܢ, recentiores vero Jaɜqobitae et Maronitae ܬܩܛܘܠ et ܬܩܛܠܘܢ. Reliqua patent.

§. 51.

De imperativo.

Praeter tempora, quorum usus est praedicativus, a verbo etiam derivatur alia forma, quae praedicati locum habere non potest, sed radicis puram putam ideam, vocativi instar, ita designat, ut eam *fieri debere* exprimat, *Imperativus*, ܦܘܩܕܢܐ. Imperativus cum sit forma jubendi directa, non potest pertinere nisi ad personas quae adsunt, aut certe tanquam praesentes cogitantur, itaque in hac forma distinctio duarum classium Semitis non necessaria fuit, et cum per se intellegeretur, hancce formam ad personas praesentes redire, haec ipsa res, scil. quod personae adsunt, germine demonstrativo non videbatur indicanda, quippe contrarium, personas scil. abesse, locum habere non poterat. Ita factum est, ut verbi forma vocativa non germen demonstrativum recipiat, quo personae praesentes indicantur, sed nulla alia incrementa ferat nisi signa numeri et generis. Forma ejus est brevissima, vocativi enim natura fert, ut aut sit quam brevissimus aut quam longissimus[1]). Quatenus perspici potest; formae antiquissimae fuerunt Sing. *qṭul* m., *qṭulī(na)* f., Plur. *qṭulū(na)* m., *qṭulā(na)*[2]), quae secundum eandem normam, quam in perfecto et imperfecto descripsimus a Syris correptae sunt in:

Sgl. m. ܩܛܘܠ, f. ܩܛܘܠܝ, Plur. m. ܩܛܘܠܘܢ, ܩܛܘܠܘ, f. ܩܛܘܠܝܢ, ܩܛܘܠܝ. Vocalis in hac forma adhibita eadem est quae in imperfecto, itaque modo *ŏ* (*ŭ*) modo *ă* invenitur §. 50. II. Seriores ܘܼ ponunt loco antiqui ܘܿ.

---

1) Vocat. aeque brevissima forma utitur e. gr. يَا صَاحِ pro يَا صَاحِبُ, يَا مَنْصُ pro يَا مَنْصُورُ atque longissima e. gr. وَا مُوسَاهْ seu وَا مُوسَيَا imo وَمَنْ حَفَرَ بِيْرَ زَمْزَمَاهْ De Sacy gr. ar. I. p. 575. Cf. يا ابتاه *o mi pater;* 1001 noct. I. p. ١٨ Habicht. Idem in lingua sanscritica locum habet e. gr. kavê vocativus thematis kavī, vadhū vocativus thematis vadhû. Rei caussa in aprico est, eademque simul efficit, ut Imperativi verborum primae Nun et Yud hanc radicalem infirmam abiecerint, scilicet quam brevissimam reddere formam populi semitici nitebantur.

2) Terminationem fuisse *ina*, *ûna*, *âna* imperfecti docet analogia.

Digitized by Google

De formarum ܡܩܛܠܢ, ܡܩܛܠܘ et ܡܩܛܠܝܢ, ܡܩܛܠܢ origine idem valet quod §. 50. III. diximus, in singulari vero ܡܩܛܠܢ consona Yuđ muta non signum feminini est graphicum, sed restitit ex forma antiquiore קְטַלִי sicuti aliae consonae vocalium emortuarum reliquiae §. 32. I. b.

§. 52.

De infinitivo et participio.

I. Radicis idea cum neque praedicativo modo neque vocativi instar proferatur, sed ad nullam aliam rem pertinens per se spectetur et neque temporis ac personarum notis careat, est *infinitivus*, ܫܡܐ ܕܝܢ ܡܩܛܠܢܐ quem nomen potius esse quam verbum ex hac ipsa definitione intellegitur cf. §. 39. II. Accuratius eum nomen actionis appellabis[1]). Ad eum formandum adhibetur praefixum *ma* e. gr. *maqtal*, ܡܩܛܠ, cum tamen ejus vocalismus inde pendeat, ad quamnam verbi stirpem pertineat §. 53., hoc loco plura addi non possunt. Reliquae dialecti varias formas nominales tanquam nomen actionis adhibent, forma Syris usitata in reliquis dialectis nomen actionis ordinarium non est.

II. Praeter infinitivum duae aliae formae nominales in paradigmatis verborum afferuntur, id quod in lingua syriaca eo magis aptum est, cum altera harum formarum ad designandum tempus praesens adhibeatur. Alterum est *nomen actionis*, quo homo seu res appellatur, qui id quod radix designat perficit seu eo occupatus est. Ita si dicitur رَجُلٌ كَاتِبٌ, ܓܒܪܐ ܟܬܘܒܐ, *homo scribens*, vox ܟܬܘܒܐ eum designat, qui actionem radice ܟܬܒ indicatam perficit. Idem valet in intransitivis غُلَامٌ مَارِضٌ *juvenis aegrotans*, ubi nomen actoris مَارِضٌ indicat actionem aegrotandi a juvene perfici. Hoc nomen dici solet *participium activum* اِسْمُ ٱلْفَاعِلِ, ܫܡܐ ܥܒܘܕܐ. — Diversum ab hoc nomine actoris aliud nomen est, quod *descriptivum* liceat appellare, quo indicatur ideam verbi rei aut homini inhaerere eumque illa re esse affectum. Ita si dicitur غُلَامٌ مَرِيضٌ

1) Cf. De Sacy gr. ar. I. p. 146.

juvenis aegrotus, forma مَرِيضٌ indicat aegritudinem juveni inhaerere sive illum morbo esse affectum, et si habes ܓܢܬܐ ܡܒܣܡܬܐ *hortus amoenus* vox ܡܒܣܡܬܐ docet, horto convenire ideam radicis ܒܣܡ. Hoc descriptivum nomen appellant *participium passivum*, إِسْمُ ٱلْمَفْعُولِ.

Utriusque participii forma aeque ut infinitivus pendet de stirpe verbi ad quam pertinent participia, itaque tum demum enumerari poterunt, cum stirpium formae propositae fuerint. Stirpes auctae omnes utuntur praefixo *mẹ*, stirps simplex solis vocalium mutationibus participia producit. Cf. §. 55. III. c.; 59. III.

§. 53.
De formandis stirpibus.

Praecedentibus paragraphis de elementis, quibus producitur forma flexionis, accurate egimus, at de variis ipsius radicis formis, quae componuntur cum affixis seu praefixis, ne verbo quidem locuti sumus, itaque restat ut jam affectiones ipsius radicis describamus.

Talium vero affectionum sunt duo genera, primum enim radicis vocalismus subit mutationem in formatione temporum et imperativi et passivorum e. gr. *qatala*, (*ŭ*)*qtul*, *qutila*, *yaqtulu*, *šariba*, *yašrabu*, et hasce mutationes appellare liceat *flexionales*, quia ad flexionem radicis pertinent, deinde vero radix additamentis cum internis tum externis augetur, quibus significatio radicis vario modo tingitur et quas, cum ad significationem et functionem radicis pertineant, *functionales* nominabimus[1]).

Primo loco tractandae sunt *mutationes functionales*, nam *flexionales* tum demum explicari poterunt, si varias radicum formas descripserimus, quas per mutationes functionales accipiunt. Quid vero de his ipsis sentiendum sit, §. 40. III. obiter monuimus. Nihil sunt nisi derivationes plurilitterales e radice trilitterali, cujus radicis significatio per haec additamenta modo sic modo ita leviter mutatur. Horum incrementorum usus est certus et numerus haud

1) Utramque denominationem, praecipue vocem *functionalis*, lubenter missam faciemus, si quis alius meliorem proposuerit. Nec tamen eam ob caussam haec vox nobis displicet, quia veteres Romani eam non habuerunt, quis enim grammaticam semiticam lingua classica scribet, cum ipsi Romani nec de Semitis nec de eorum grammatica rationali somniaverint ideoque nullos termines sibi excogitaverint. Displicet potius, quia rei naturae non prorsus convenit.

magnus, itaque ad flexionem proprie dictam pertinere visa sunt, cum tamen re vera ad derivationem sint referenda. Ne tamen nimium in modum a sueto grammaticorum ordine recedamus, hoc loco has mutationes functionales exhibebimus, quamvis proprie in elucidationem systematicam derivationis sint recipiendae. Scilicet ea ipsa vis linguae, quae *germina bilitteralia* in formam *radicis trilitteralis* auxit, ea has quoque radices iterum auxit et produxit *formas quadrilitterales*, *quinquelitterales*, quas imaginem a planta desumptam servantes §. 40. I. appellamus *stirpes*. Hae stirpes deinde iterum derivationis novae efficiunt fundamentum, ita ut variae nominum formae inde procedant, uti مُعْلِمٌ ex أَعْلَمَ, مُعَلِّمٌ ex عَلَّمَ, مُكَاتَبَةٌ ex كَاتَبَ, ܡܫܥܒܕܢܘܬܐ a ܐܫܥܒܕ, ܡܫܡܫܢܐ a ܫܡܫ etc. A quibus discernenda sunt nomina alia, quorum basin nulla stirps verbalis efficit sed mera radix, ut قَتْلٌ, طَبَّاخٌ, مَوْلَدٌ etc. Horum formatio ipsa analoga quidem est formationi stirpium, et similibus mediis adhibitis producitur, nam quae ratio intercedit inter حَسَنَ, حَسَّنَ, أَحْسَنَ ea ipsa ratio intercedit inter حَسَنٌ, حُسَّانٌ, أَحْسَنُ, nec tamen dici potest, حَسَنٌ derivatum esse a حَسَنَ et حُسَّانٌ a حَسَّنَ. Nam omnes hae formae potius radicem sub variis schematis exhibent, schemate simplice et schemate per geminationem sive alio modo aucto. Habes igitur analoga schemata in forma radicis praedicativae (verbi) et subjectivae (nominis), quae ratione flexionis distinguuntur, minime vero licet alterum ab altero derivare, cum utrumque per schema analogum hoc in formam verbi, illud in formam nominis sit redactum ex ipsa radice. In eodem vero schemate deinde novae formae producuntur, uti sine dubio أُحْمُوقَةٌ *valde stultus* immediate derivandum est ab أَحْمَقُ *stultus*, neque a radice حمق.

Adnot. Priores grammatici verborum stirpes appellaverunt *conjugationes*, quo nomine ineptius nihil potest excogitari. Varietas conjugationum h. e. varia affixorum temporalium et personalium cum radice compositio, in linguis indogermanicis, e quarum grammatica hoc nomen ad semiticas traductum est, pendet de indole et charactere *radicis*, nam affixa ipsa ubique eadem fuerunt. Itaque variae conjugationes exoriuntur, si affixa accedunt ad radicem, quae exit in consonam aut in vocalem, *a*, *i*, *u*, quae augetur per

infixum *n*, quae dilatatur per *guna* etc., ut *ἔ-φυ-ς*, *ἔ-λεγ-ες*, *ἐ-φύτευ-σα*, *ἠγάπη-σα*, *ἔ-λεχ-σα* (*ἔλεξα*), *ama-bo*, *mone-bo*, *audi-am*, *leg-am*, *tundo*, *tu-tud-i*, *λείπω*, *ἔ-λιπ-ον* etc., et distinguuntur conjugationes secundum indolem radicum, nihil vero earum forma facit ad significationem vocis. Stirpium vero formatio minime de radicis forma pendet, sed certum aliquod derivationis schema sequitur, qua in re consonae radicales pro sua natura secundum hoc schema mutantur, neque vice versa schema per consonarum naturam. Analogum conjugationis indogermanicae praebet varietas in formandis personis et temporibus quae procedit e radicalium indole, et sicuti in grammatica indogermanica distinguitur conjugatio radicum in *a*, *i*, *u*, et *consonam* exeuntium, ita in linguis semiticis sermo posset esse de conjugatione radicum primae Nun, tertiae ʾAleφ etc. Ita eodem conjugationis nomine in utraque linguarum stirpe simile quid designaretur, cf. §. 58.

§. 54.

Conspectus stirpium, quae per mutationes functionales exoriuntur.

I. Ipsa radix trilitteralis, sive ut hoc loco dicendum est stirps simplex, קל, mutata vocali mediae radicalis tres habet formas functionales, *qatala*, *qatila*, *qatula*, quae syriace sonant ܩܛܰܠ, ܩܛܶܠ, ܩܛܘܿܠ (ܩܛܘܿܠ ?). Formae per *i* et *u* designatae plerumque significatione *intransitiva* sive *descriptiva* usurpantur[1]), formae quae habent *a* vero *activa* et *transitiva*. Itaque transitiva sunt ܢܣܰܒ *sumpsit*, ܐܶܡܰܪ *dixit*, ܢܛܰܪ *servavit*, intransitiva vero ܒܛܶܢ *gravida fuit*, ܕܚܶܠ *timuit*, proprie *in statu timendi fuit*, ܕܒܶܩ *adhaesit*, ܪܓܶܙ *iratus fuit*, ܟܦܶܢ *esurivit*, ܫܡܶܢ *pinguis fuit*, ܣܡܶܩ *erubuit*, ܒܛܶܠ, ܒܛܰܠ *otiosus fuit*.

Verba quaedam pro vocalis varietate variam accipiunt significationem, e. gr. ܚܪܰܒ *vastavit*, ܚܪܶܒ *vastatus fuit*, ܦܠܰܓ *divisit*,

1) Adtendendum est ad analogiam nominum, in quibus adjectiva descriptiva *u* et *i* habere solent, nomina actoris vero *a*. Cf. زَعَلَ alacer fuit, زَعِلٌ alacer, سَفُطَ liberalis fuit, سَفِيطٌ liberalis, deinde رَحِيمٌ misericors, حُرٌّ liber, كَذُوبٌ mendax, proprie *cui inhaeret consuetudo mentiendi*, الموصوف بالكذب, dum كَذَّابٌ is est, *qui saepe mendacia committit*.

ܦܠܓ *divisus fuit*, ܫܠܡ *absolvit*, ܫܠܡ *absolutus fuit*. Sunt etiam verba vocali *a* instructa, quae sensum intransitivum *videntur* habere, et verba vocali *e* ornata sensu transitivo usurpata, imo in eodem verbo utraque vocalis locum habet ut ܐܟܠ et ܐܟܠ *comedit*, ܡܟܟ, ܡܟܟ *humilis fuit*. Attamen hac de re caute judicandum est, scilicet verba per *a* pronuncianda, quae nobis intransitiva videntur ut ܨܦܪ splenduit = بَرَقَ, ܒܨܪ *diminutus fuit*, varias ob caussas vocali *a* possunt uti, quin lex universalis laedatur. Scilicet ܨܦܪ ex Semitarum sententia non est intransitivum sed transitivum, quod significat *radios splendentes emittere*, ita et ܚܟܡ proprie non est *sapientem esse*, sed *scire*, ܒܨܪ vero, quod est intransitivum, *a* accipit propter gutturale riš §. 31. IV. Idem cadit in ܣܓܐ *abundavit*, ܚܘܪ *albuit*, ܟܡܪ *contristatus fuit*, ܢܗܪ *illuxit*, ܫܦܪ *pulcher fuit* al., quorum in imperfectis *a* servatur §. 55. Vice versa denique verba, quae nobis transitiva videntur, levi mutatione rationis ejus, qua intelleguntur, Syris intransitiva poterant videri, uti ܠܒܫ, quod verti solet *induere*, cum proprie vertendum sit *indutum esse*, ܛܥܢ *portavit* proprie *onustus fuit*, ܟܡܢ *insidiatus est*, proprie *in insidiis positum esse;* idem in ܣܠܩ *ascendit*, ܢܚܬ *descendit* debet locum habere, quorum significatio accurata fuisse videtur *in summo* aut *infimo loco esse*. Certi quid hic non audemus statuere, cum etsi in aramaismo judaico scribatur סְלֵק, ab altera parte exstet נְחַת.

Formae tertiae per *u* pronunciandae unum hucusque notum est exemplum ܩܦܕ *horruit* Iob 7, 5.; 30, 30., quod ex analogia accuratius scribendum erit ܩܦܘܕ qeφoď per ɜesåså karyå, quamquam vocem in codice puncto ornatam nondum vidi. Ejus loco Sciadr etiam praebet ܩܦܕ.

II. Systema reliquarum stirpium caussativarum, reflexivarum, caussativo-reflexivarum, quarum in formis vocales non amplius mutantur, haec exhibebit tabula, in qua eae stirpes, quae ratiocinando per solam conjecturam toti ordini insertae sunt, asterisco insignitae cernuntur. Cifrae formis singulis appositae numerum stirpis in grammatica arabica indicant, cruce + formae aethiopicae designantur.

A. Radix simplex.

	I. Stirps simplex.	II. Stirps aucta *a*) geminatione,	*b*) productione.
	I. qatala ܩܛܠ qatila ܩܛܠ qatula ܩܛܠ	II. qattala ܩܛܠ resolvitur in *qartala ܩܪܛܠ, et *qantala, qatautala XII., qatawwatala XIII.	III. qâtala, resolvitur in qaitala, ܩܝܛܠ; qautala ܩܘܛܠ, qamtala, ܩܡܛܠ
Accedit nota 1) *'a*, *sa*, Caussativa	IV. 'aqtala ܐܩܛܠ saqtala ܫܩܛܠ	+'aqattala *saqattala	+'aqâtala *saqâtala
2) *ta*, Reflexiva	VIII. *taqatala ܐܬܩܛܠ	V. taqattala ܐܬܩܛܠ	VI. taqâtala
3) *ta'a*(*ἐθ-ι*), (*a*)*sta* Caussativa et Reflexiva	*ta'aqtala ܐܬܬܩܛܠ X. +'astaqtala ܐܫܬܩܛܠ	*ta'aqattala +'astaqattala	*ta'aqâtala +'astaqâtala
4) *na* Reflexiva	VII. 'inqatala ånqatala נִקְטַל	*ånqattala	*ånqâtala.

B. Radix aucta.

	Reduplicatione I. simplici.	II. Composita.	III. Accedente Yuđ.
	IX. qatlala ܩܛܠܠ	qataltala ܩܛܠܛܠ	*qatlaya ܩܛܠܝ
Accedit nota *ta* Reflexiva	taqatlala ܐܬܩܛܠܠ	taqataltala ܐܬܩܛܠܛܠ	*taqatlaya ܐܬܩܛܠܝ.

III. De origine singularum formarum syriacarum ex formis primitivis secundum §. 13. A. vix aliquid monendum est, solum in stirpibus reflexivis et in stirpe caussativa-reflexiva formae *ĕϑqṭel*, *ĕϑqaṭṭal*, *ĕϑtaqṭal* explicandae videntur. Et primum quidem ex taqaṭṭala syriace fieri deberet ṭeqaṭṭal, cui deinde syllaba *ĕ*, seu ut grammatici dicere solent, ا prostheticum est additum facilioris pronunciationis caussa. Similis est origo formae 'eϑtaqṭal, scilicet ex **ta'aqṭala* syriace debuit fieri *teàqṭal*, praemisso *ĕ* deinde ĕϑ'aqṭal, denique postquam 'Aleφ cum Tau assimilatum est ĕϑtaqṭal §. 25. I. c., quod alii ĕttaqṭal, alii ĕtaqṭal pronunciaverunt §. 16. X. Harum formarum, quae praefixum ĕϑ sibi adsciscunt, analogiam deinde etiam in mutando *taqaṭala* Syri sunt secuti; nam quamvis *taqṭel* non solum formare potuerint verum etiam formaverint, ita ut taqṭel sese habeat ad *taqṭala* sicuti *'aqṭel* ad *'aqṭala*, tamen analogia formarum *ĕϑqaṭṭal* et *ĕϑtaqṭal* hic quoque commendavit usum 'Aleφ prosthetici, quo facto exoritur forma ĕϑqṭel. Quod denique adtinet ad *ĕštaqṭal* metathesis dentalis cum sibilante ex §. 26. II., 25. I. b. ordinaria est. Arabes in stirpe VIII. hanc metathesin ad omnes consonas extenderunt, simulque 'Aleφ adhibuerunt, qua in re a reliquarum dialectorum analogia sunt alieni[1]). Denique de formae qatlaya in ܩܛܠܝܐ mutatione cf. §. 37. II. 5.

IV. De origine praefixorum, quorum vis est functionalis, *'a*, (*sa*), *ta*, *na*, et compositorum *ta'a*, (*'a*)*sta* hucusque vix aliquis disserere tentavit[2]), quamvis haec quaestio ad perspiciendam linguarum semiticarum indolem gravissima sit ideoque necessario tractanda. Itaque licet rei difficultate ad necessariam modestiam redacti, tamen quid nobis hac in materia, quae nos ad intima

1) Obiter hic digito indicabo varium vocalismum formarum earum, quarum 'Aleφ est prostheticum, ideoque ad faciliorem pronunciationem pertinet, et earum, quarum 'Aleφ ad mutationem functionalem facit. Praefixum enim Imperf. in illis accipit *a*, in his vero *u*. Itaque IV. أَقْبَلَ, يُقْبِلُ at VIII. اِقْتَبَلَ, يَقْتَبِلُ, IX. اِصْفَرَّ, يَصْفَرُّ, XI. اِصْفَارَّ, يَصْفَارُّ, X. اِسْتَقْبَلَ, يَسْتَقْبِلُ, VII. اِنْقَبَلَ, يَنْقَبِلُ.

2) Ewaldum excipio, qui ad affixa participiorum indogermanicorum confugit. Sed quid hoc sibi vult? Analogiam grammaticae indogermanicae ad expediendas semiticae difficultates non licet hodie invocare Cf. Hebr. Sprachl. ed. sexta p 280.

mentis linguas formantis penetralia perducit, sentiendum videatur, lectoribus dijudicandum proponemus.

Si quis haecce praefixa *'a*, (*sa*), *ta*, *na* comparat cum iis, quae in derivatione nominum adhibita, §. 50. p. 200 sunt allata, facile videbit, utramque seriem eadem continere elementa, de *sa* enim statim agendum erit. Itaque si in forma radicis praedicativa (in verbo) et subjectiva (in nomine) iisdem mediis praefixis, variae affectiones functionales efficiuntur, non temere statuitur, haec ipsa elementa in antiquissima lingua semitica primaeva, generali modo adhibita fuisse ad mutandam radicis significationem, simulque esse nexum certum inter formas nominales et verbales, quae per idem elementum functionale exortae sunt. Tali modo nexus internus derivationis defendendus est inter elativa أَكْبَرُ, أَحْسَنُ et inter stirpem caussativam simplicem أَكْبَرَ, أَحْسَنَ; inter abstracta et feminina תַּנְשֶׁמֶת, תַּעֲלוּל, تَعْرِيفٌ etc. et inter stirpem reflexivam vel passivam *tanšama, تَشِمَ *maculis insignitum esse*, unde chamaeleon nomen *variegati* nactum est, *taɜlala, *taɜraφa = اِعْتَرَفَ etc.[1]); inter stirpem reflexivam נִפְתַּל et nomen נַפְתּוּלִים, נֶפְתּוֹחַ et נִפְתַּח, نَبْذَرَةٌ *dispersio* et نَبْذَرَ = اِنْبَذَرَ, نَهْبَلَ *annosus fuit*, نَهْبَلٌ *annosus* et هِبِلٌ *crassus*, *annosus*.

Hinc vero si sequi videtur derivationem nominum ac verborum usque in hos ultimos fines analogam esse, eo confidentius asseri potest, quod §. 49. II. statuimus, scilicet utramque vocum classem immediate e radicibus proficisci, deinde normam secundum quam radices augentur, in utraque esse eandem, discrimen vero classium positum esse in flexione[2]), cum altera classis personas et relationes temporales flexionibus exprimat, altera vero mutationibus minus apta solos casus.

---

1) Secundum analysin derivationis historicam forma تَقْتِيلٌ pertinet ad stirpem VIII., alia enim est quaestio de origine et loco in systemate, alia de usu, qui hanc formam ad supplendam stirpem II. adhibuit.

2) Vocalismus varius nominum et verborum in variis formis derivatis conspicuus accensendus est mutationibus vocalium functionalibus §. 53.

Denique si in verborum et nominum forma eadem radicum incrementa cernuntur, de compositione radicum cum germinibus pronominalibus *'an, ta, ha* quam in hisce incrementis facile quis deprehendere sibi potest videri, omnino non cogitandum est. Accedit quoque quod incrementum *sa* inter germina pronominalia non exstat. Itaque haec radicum augmenta, quae ab initio vocum ponuntur eodem modo tractanda et intellegenda sunt, sicuti augmenta in media et extrema voce, et haec stirpium formatio arctissime conjungenda est cum theoria formationis plurilitteralium, quas secundum easdem leges e trilitteralibus profectas esse docuimus, quae in origine trilitteralium *radicum* e *germinibus* bilitteralibus valent cf. §. 40. Idem cadere videtur in nomina loci et vasis et instrumenti, quae composita esse cum germine מה vix quisquam defendere conabitur, qui in reliquis formis nominalibus nullam agnoscere potest compositionem. Haec igitur sicuti nomina per *ta, 'a, na* derivata ad formationes quadrilitterales referenda sunt, eorumque augmentum est *ma.* Tota res denique eo redit quod §. 40. II. diximus: Formae derivationis quadrilitteralis nonnullae adeo saepe et universali modo adhibitae sunt, ut flexiones esse videantur, cum re vera nihil sint nisi modus specialis augendi radicem trilitteralem. Hoc vero si rectum est nihil juvat hoc loco quaerere, cur reflexiva per *ta*, caussativa per *'a, sa* significentur, nam haec quaestio nihil est nisi pars universalis illius quaestionis, quis et qualis nexus in linguis semiticis intercedat inter mutationem significationis et formam derivationis. Ad quam quaestionem hodie responderi nequit. Id quod oculis cernitur hoc est: *qattala* et *qâtala* pertinere ad formulam quadrilitteralium *qcṭl, qvṭl*, reliqua caussativa et reflexiva ad formulam *cqṭl* et *vqṭl*, caussativa-reflexiva ad *ccqṭl* cf. §. 40. IV. Denique in *qatlala* et *qaṭlaya* cernitur *qṭlc*, in reflexivo *cqṭlc*, et in qataltala habes *qṭlcc* eorumque in reflexivis *cqṭlcc.*

Adnot. 1) Sunt qui statuant, praefixum *'a* processisse ex *ha*, quod et ipsum ex *sa* sive *ta* exortum sit[1]). At cum hoc *sa*, aramaice et hebraice *ša* §. 24. III. 3. in omnibus dialectis adsit, et juxta *'a* (hebr. *ha*) servatum, nescio cur talem commutationem velint statuere, qua omnino nihil expeditur. Incrementum hoc vero

1) Ewald hebr. Sprachl. ed. 6. p. 275. Dillmann aethiop. Gr. p. 121.

in omnibus dialectis adesse paucis exemplis videtur demonstrandum. Itaque habes hebr. quidem שבלול *limax* rad. בלל, שלהבת rad. להב, at arabice: مُسَحْبِلٌ *catulus leonis adultus* cf. بَحْلٌ *impulsus validus* unde مُسَحْبِلٌ = partc. IV. significat *impulsum validum faciens:* سَبَادِرُ *negotiis occupati* cf. بَدَرَ *praevenit, properavit;* سَبْرَحَ *occultavit*, proprie *refugium dedit*, cf. بَرِحَ *fugit;* سَبْرَدَ *rasit* cf. بَرَدَ *lima rasit*, سَبْطَرَ *exsequendo mandato praepositus fuit*, cf. أَبْطَرَ IV. *imposuit plus quam portare potuit;* إِسْجَهَرَ *sese movere*, de aere in quo سراب cernitur, cf. جَهَرَ *praestrinxit oculos sol;* سُحْدُودٌ *vehemens* cf. حدّ *acuit;* سَقْلَبَ *prostravit*, cf. قَلَبَ *invertit*, سِتْلِمٌ *infortunium* cf. لتم *percussit;* إِسْلَنْطَحَ *decidit in vultum* cf. لطح *impegit terrae;* سَلْعَقَ *deglutivit*, cf. أَلْعَقَ IV. *sanguinem suxit leo*, سَمْلَجَ *leniter sorpsit*, cf. مَلَجَ *extremo ore suxit infans.* Quibus adde ሰረገላ፡ *currus* rad. רגל, አሰየዘዘ፡ *stupore afficere* rad. עזז, ሰንቀወ፡ *fidibus canere,* rad. ነቀወ፡ *sonare.* De Syrorum šaφʒel vide §. 56.

Adnot. 2. Syrorum grammatici ipsi totum hoc derivationis schema non intellexerunt, itaque sine ulla ratione variam formarum seriem tanquam „varias conjugationes“, seu ut ipsi melius dixerunt ܫܘܕ̈ܟܟܐ *propagationes = stirpes* proposuerunt. Quantis in tenebris sint versati facile intelleget is, qui Amiram audierit dicentem: „Quam obscure et confuse de his conjugationibus nostri grammatici tractent, vix credit, qui eos non pervolvit“ (Gr. p. 256), et qui tum ea confert, quae Amirae nova lux videbantur. Scilicet hoc ordine Amira varias verborum classes tractat: Quinque distinguit classes, ܨܘ̈ܬܐ = وَزْنٌ (paradigmata), et in primam classem refert verba *quae unius sunt syllabae et in fine mota*, nempe ܨܒܐ et ܣܡ. In secundam recipit *verba unius syllabae, quae exeunt in consonam,* ut ܩܡ, ܕܘܒ, ܕܩܡ, ܩܛܠ, in tertiam classem recipit *verba bisyllabica, quae in prima syllaba habent a, pᴐϑåhå, et quae exeunt in vocalem*, ergo ܕܩܒ, ܐܩܒ. Si vero *exeunt in consonam et in prima syllaba est a* efficiunt quartam classem, ut ܩܘܪܒܢ et ܐܦܣܪ. Denique quintam speciem efficiunt verba *bisyllabica, quae in initio*

non vocalem a habent, et exeunt in consonam h. e. ܐܩܝܡ et ܬܟܝܡ. Secundum hunc ordinem enumerat singula verba cum suis passivis, qua in re Sciadrensis fidelissime ut semper eum est secutus. Ejus ordo hic est 1) ܡܙܐ et ܣܝܡ, 2) ܐܣܒ, 3) ܚܙܐ, 4) ܗܘܐ, 5) ܩܛܠ, 6) ܫܡܥ, 7) ܬܟܒ, 8) ܩܨܠ, 9) ܐܟܠ, 10) ܐܡܪ. Abraham Ecchellensis simili modo verborum classes constituit vel eo procedens, ut ܦܪܩ et ܓܠܐ singulari paradigmate illustraverit. Josephus Acurensis denique quinque ܫܘܚܠܦܐ, quod التَّصَارِيف vertit, proponit hunc in modum: 1) ܩܘܡ, 2) ܩܡܐ, 3) ܢܦܩ, 4) ܩܕܪ, 5) ܢܟܣ.

V. Uti apud Hebraeos ita etiam apud Syros variarum stirpium nomina ab iis formis desumta sunt, quae in singulis stirpibus habet verbum ܩܛܠ. Systema stirpium in lingua aramaica, omissis iis quae rarius aut omnino non occurrunt, cum suis nominibus hoc est:

I. Peᶚal ܩܛܠ	III. Paᶚel ܩܛܠ	V. ’Aφᶚel ܐܩܛܠ	VII. Šaφᶚel ܫܩܛܠ
II. ’Eϑpeᶚel ܐܬܩܛܠ	IV. ’Eϑpaᶚal ܐܬܩܛܠ	VI. ’Eϑtaφᶚal ܐܬܬܩܛܠ	VIII. ’Eštaφᶚal ܐܫܬܩܛܠ

De significationis mutatione, quam in hisce stirpibus subeunt singulae radices, vide §. 56.

§. 55.

Vocalium mutationes flexionales.

Verborum flexio praeterquam quod accedentibus germinibus pronominalibus efficitur, ideoque mediis externis adhibitis exoritur, etiam per media interna producitur h. e. per mutationes vocalium. Itaque

I. in stirpe simplice media vocalis in Imperativo et Imperfecto alia est quam in Perfecto, nam si Perfectum utitur vocali *a*, hae formae plerumque monstrant *u*, sin vero Perf. habet *i* (*e*), harum formarum vocalis solet esse *a*, dum vocalis *u* in omnibus formis servatur. Tali modo variae formae stirpis simplicis functionalis §. 54. I. etiam in Imperf. et Imperat. cernuntur, itaque a ܦܩܕ, ܩܘܡ Imperat. et Imperf. sunt ܢܦܩܘܕ, ܢܩܘܡ, ܦܩܘܕ, ܩܘܡ, a ܠܒܫ, ܫܡܥ, ܢܠܒܫ, ܢܫܡܥ, ܠܒܫ, ܫܡܥ. Accuratiora quaere §. 59. II. 6.

II. Quae in lingua arabica universali modo, et passim apud Hebraeos adhibetur mutatio functionalis, qua Passiva exoriuntur conversis vocalibus activi in seriem *u*, *i*, *a*, qaṭala, quṭila, qâtala, qûṭila, ea apud Aramaeos emortua pauca tantum vestigia reliquit. Scilicet cum eae stirpes, quae ab initio reflexivae tantum fuerant, postea etiam passivorum vicibus functae sint §. 56., vetus illa linguae indoles effecit, ut per falsam aliquam analogiam similis vocalismi mutatio iterum restitueretur, qua passiva ab activis distingueretur. Itaque cum in ʾeϑpaʿal et ʾeϑtaφʿal ultima vocalis ex historica formae origine sit *a*, in stirpibus activis adhibita est vocalis *ĭ*, quae deinde abiit in *e*. Habes igitur מַלֵּל Dan. 6, 22. postea ܡܰܠܶܠ, חַכִּים, deinde ܚܰܟܶܡ. Tali modo pro *qaṭṭala, ʾaqṭala, šaqṭala* formae syriacae exortae sunt ܩܰܛܶܠ, ܐܰܩܛܶܠ, ܫܰܩܛܶܠ. Contraria mutatio vocalium denique locum habuit inter pe̥ʿal et ʾeϑpe̥ʿel, nam in pe̥ʿal, ubi vocalis *a* non poterat abire in *e*, quia de usu alterutrius vocalis pendebat vocis significatio §. 54. I., servata quidem est, tamen cum ad indicandum discrimen activi et passivi lingua varias vocales adhibere voluerit, passiva vocali *e* distinxit, quae activis destinata est in reliquis stirpibus. Transiit tali modo mutatio olim functionalis in meram flexionalem. — Haec aramaismi formatio, quae principium quidem universale commutationis servavit, vocalium usum tamen plane contrarium adhibet, Aramaei enim *i* (*e*) ponunt, ubi Arabes *a* et vice versa *a* ubi Arabes *i*, explicatur e legibus de accentu §. 38., secundum quas syllaba penultima acui solet. Jam si in *ʾáqṭala, táqṭala, qáṭṭala* amissa vocali finali summa vocis vi syllaba prima pronunciabatur, levior vocalis *i* (*e*) facile secundo loco exoriebatur *qáṭṭil* = *qáṭṭel*, *àqṭil* = *ʾáqṭal, táqṭil* = ʾéϑqe̥ṭel, dum vice versa in ʾeϑqáṭṭal, ʾeϑtáqṭal, ʾeštáqṭal, si media syllaba tonum ferebat, ultima graviori vocali utebatur, ut eo melius ponderi primae syllabae par esset. Tota vox ita est similis jugo staterae, cujus pars media totum gestat pondus, cum ab utroque latere aequa lance syllabae teneantur. — Simile quid accentus efficit in lingua hebraea, quae ultimam acuit syllabam, in syllabam penultimam, cum pro *haqṭîl*, *hāqîm* in perf. dicatur *hiqṭîl, heqîm*, scilicet gravissima vocalis *a*, ut syllaba ante tonum posita levior reddatur, cum *i, e* est commutata. Eandemque legem in ultima syllaba habes, si praecedens acuitur e. gr. *wayyómĕr* pro *wayyómar*, wayyáqĕm pro wayyaqēm. Cf. §. 59. Append. C. I.

Tali modo igitur mutatio flexionalis vocalium *a* et *i* (*e*) locum habet inter stirpes reflexivas, quae jam passivorum induerunt naturam et inter reliquas stirpes, quae activa sunt, et jam patet cur altera series sit:

	Peзal	Paзel	'Aφзel	Šaφзel	
Act.	ܩܛܰܠ,	ܩܰܛܶܠ,	ܐܰܩܛܶܠ,	ܫܰܩܛܶܠ,	altera vero:
Pass.	ܐܶܬ݂ܩܛܶܠ,	ܐܶܬ݂ܩܰܛܰܠ,	ܐܶܬ݂ܬܰܩܛܰܠ,	ܐܶܫܬܰܩܛܰܠ.	
	'Eϑpeзel	'Eϑpaзal	'Eϑtaφзal	'Eštaφзal.	

III. a) In formandis Imperfectis stirpes auctae vocalium mutationibus omnino non sunt obnoxiae, qua in re Aramaismus ab omnibus reliquis dialectis recedit, formae igitur sunt, ܢܩܰܛܶܠ, ܢܰܩܛܶܠ, ܢܫܰܩܛܶܠ; ܢܶܬ݂ܩܛܶܠ, ܢܶܬ݂ܩܰܛܰܠ, ܢܶܬ݂ܬܰܩܛܰܠ, ܢܶܫܬܰܩܛܰܠ, *neqattel, naqtel, nešaqtel; neϑqetel, neϑqattal, neϑtaqtal, neštaqtal.* Apparet praefixa cum sola brevissima vocali *e*, quae ex antiquo *u* restitit §. 13. A. X. ad radicem accedere, si prima consona vocali ornata est (*pa*зel, šaφзel); in reliquis stirpibus ab ܐ incipientibus vocalis, qua ܐ afficitur, servatur.

b) In Imperativis stirpes activae (praeter stirpem simplicem cf. supra I.) immutatae manent, nec locum habet mutatio flexionalis, in passivis vero certe apud Syros occidentales (Amira p. 339) vocalis ultima eliditur, ut forma brevior reddatur cf. §. 51. Itaque Imperat. paзel est ܐܶܬ݂ܩܰܛܠ cum Mehaggyânâ èϑqattel, Nestoriani autem vocalem servant èϑqattal. In èϑtaφзal et èštaφзal eodem modo vocalis ultima tollenda est, cujus loco Mehaggyânâ ponitur, itaque habes ܐܶܫܬܰܥܒܕܘ (cum ruk. ܒ). Hic quoque Nestoriani vocalem retinent, Rom. 12, 2 enim edit. Urmiensis praebet ܐܫܬܰܚܠܰܦܘ. Denique in èϑpeзel vocalis *e* est elisa et primitivum *a* primae radicalis servatum, cum ante duas consonas immediate sese excipientes sit positum, quarum consonarum priori hanc ob caussam Marhetânâ solet addi. Forma igitur est ܐܶܬ݂ܩܰܛܠ, quae cum Marhetânâ scripta etiam apud Nestorianos usu venit Urm. Col. 4, 2 ܐܬ݂ܐܰܡܢܘ ita ut hac in forma non sit inter occidentales et orientales Syros discrimen. De tota hac re cf. §. 18, II, III, ubi in paradigmate Perfecti ܐܶܣܬܟܶܠ, *'estexel* legendum est pro ܐܶܣܬܟܰܠ, *èstexal.*

c) De participiis stirpium auctarum, licet proprie ad nomina pertineant, hoc loco monendum videtur, mediae radicalis vocalem in activis esse *e*, in passivis *a*, quod tamen nonnisi in statu

absoluto mscl. et in statu determinato fem. singl. et ante suffixa a consona incipientia cernitur, cum reliquis in formis brevis vocalis in syllaba aperta posita sit corripienda §. 13. A. X. Jam cum participia praefixo *m* utantur, quod cum eadem vocali adhibetur, quae in Imperf. apparet (cf. supra *a*), formae activorum hae sunt:

Paʒel	ʼAφʒel	Šaφʒel	
ܡܩܰܛܶܠ	ܡܰܩܛܶܠ	ܡܫܰܩܛܶܠ	formae vero passivorum:
ܡܩܰܛܰܠ	ܡܰܩܛܰܠ	ܡܫܰܩܛܰܠ	

In stirpibus proprie reflexivis vocalis Perfecti retinetur itaque oriuntur:

ʼEϑpeʒel	ʼEϑpaʒal	ʼEϑtaqtal	ʼEštaφʒal
ܡܶܬܩܛܶܠ	ܡܶܬܩܰܛܰܠ	ܡܶܬܬܰܩܛܰܠ	ܡܶܫܬܰܩܛܰܠ

Formae stirpis simplicis sunt ܩܳܛܶܠ act., ܩܛܺܝܠ pass.

d) Nomina actionis (infinitivi) mediam radicalem vocali *å* afficiunt, ut Arabes إِقْتِبَالٌ, إِقْبَالٌ, praeterea etiam praefixum *mę* addunt, cujus ope nomina instrumenti, loci etc. formantur. Denique terminationem abstractorum adnectunt *ûϑå* in statu absoluto *û* ita ut in stirpibus auctis hi sint infinitivi:

Paʒel	ʼAφʒel	Šaφʒel	ʼEϑpeʒel	ʼEϑpaʒal	ʼEϑtaφʒal	ʼEštaφʒal.
ܡܩܰܛܳܠܽܘ	ܡܰܩܛܳܠܽܘ	ܡܫܰܩܛܳܠܽܘ	ܡܶܬܩܛܳܠܽܘ	ܡܶܬܩܰܛܳܠܽܘ	ܡܶܬܬܰܩܛܳܠܽܘ	ܡܶܫܬܰܩܛܳܠܽܘ.

Hae vero formae sunt aramaismi recentioris, qui mediis externis, praefixo et terminatione nominali formam accuratius definire nisus est, in antiquiore aramaismo, nec praefixum *mę* nec terminatio necessario adhibebatur, hae enim sunt formae, arabicis consimiles:

Paʒel	ʼAφʒel	Šaφʒel	ʼIϑpeʒel	ʼIϑpaʒal	ʼIϑtaφʒal	ʼIštaφʒal
קַטָּלָא	אַקְטָלָא	שַׁקְטָלָא	אִתְקְטָלָא	אִתְקַטָּלָא	אִתַּקְטָלָא	אִשְׁתַּקְטָלָא

quibus tamen omnibus etiam מ praefigi potest מְקַטְּלָא, מַקְטְלָא, מִתְקַטְּלָא etc. Apparet formas syriacas ex his ultimis addita terminatione femininorum abstractorum processisse, ideoque longe esse recentiores. Cf. §. 59. Appendix A. III. Infinitivus stirpis simplicis praefixo *mę* adjecto est ܡܶܩܛܰܠ, מִקְטַל.

Adnot. Cum hucusque de flexione verborum leges universales proposuerimus, quae per totum aramaismum valent, singulas dialectos mandaeam, samaritanam, judaicam pertractare non potuimus, quarum proprietates capite quinto, in quo singulae verborum

classes (conjugationes §. 53. Adnot.) recensebuntur, describendae videntur. Lingua vero neosyriaca, quae flexionem verborum prorsus fere perdidit, cum hunc defectum modo peculiari compensaverit, appendice ad quintum caput adjecta seorsim est describenda.

§. 56.

De significatione stirpium derivatarum.

I. Posteaquam hucusque leges universales de verborum flexione et de formatione stirpium propositae sunt, restat ut fusius agamus de significatione singularum stirpium, quarum conspectum tabula §. 54. II. exhibuit. Tabula quidem originem formarum genealogicam proponit, at cum hoc loco non de origine agendum sit, sed de usu et significatione stirpium, ita conjungendae sunt variae formae, uti nexus significationum postulat. Itaque agimus de stirpibus radicis simplicis §. 54. II.

A. De Pẹʒal, 'Eϑpẹʒel, Taφʒel.

Pẹʒal pro vocalis secundae radicalis vicissitudine aeque transitiva atque intransitiva designare §. 54. I. monuimus. Forma ejus passiva est 'eϑpẹʒel. Itaque si ܐܫܕ est *effudit*, 'eϑpẹʒel ܐܬܐܫܕ significat *effusus est;* sic porro ܟܬܒ *scripsit*, ܐܬܟܬܒ *scriptum est;* ܣܡ *posuit*, ܐܬܬܣܝܡ *positus est;* ܫܪܐ *absolvit*, ܐܬܫܪܐ *absolutus est;* ܐܡܪ *dixit*, ܐܬܐܡܪ *dictum est.* De intransitivis ut ܫܠܐ *quievit* derivatum 'Eϑp. significat statum radice descriptum habere, nancisci, seu *sibi* procurare, notio formae igitur cum reflexivo (graeco medio) cognata est. Itaque ܐܬܫܠܐ est *quietem nactus est* Ass. B. O. III., II. 126. Ita ab ܐܒܠ *lugere*, ܐܬܐܒܠ *luctum habere*, eo affectum esse; ab ܐܫܪ *firmum esse*, ܐܬܐܫܪ *firmitatem habere, perseverare;* ab ܐܢܚ *suspiravit*, ܐܬܐܢܚ *suspirando affectum esse* = suspirare; ܐܬܕܢܝ *accessit*, (*sese*) *appropinquare* a دنا propinquum esse, *appropinquare.* Saepe discrimen levissimum esse inter 'eϑpẹʒel et pẹʒal intransitivorum ex dictis intellegitur. — Alia forma stirpis reflexivae simplicis est taφʒel, uti in ܬܘܚܪ *distulit*, rad. ܐܚܪ; ܬܠܡܕ *instituit*, rad. ܠܡܕ et ܬܪܓܡ *interpretatus est.* Ex hac stirpe radix novi verbi processit ܬܟܣ *objurgavit* a rad. ܟܣܣ *redarguit*, et tali modo fortasse alia.

Denique taqʒel radicis ܪܒܐ, cujus IV. est *jussit lactere pullum*, *V. leniter, benigne tractavit* videtur ܬܪܒܝ *aluit*, cum non paʒli radicis ܬܪܒ, quae non invenitur, possit esse.

B. De Paʒel et ʼEϑpaʒal eorumque similibus.

1) Stirpis paʒel vis primitiva est *intensiva*, id quod ratione symbolica per geminationem mediae radicalis indicatur. Itaque paʒel a peʒal interdum solo colore notionis diversum est, et cum radix in stirpe peʒal significatione aliqua, praecipue *transitiva*, utatur, haec significatio in paʒel retinetur ejusdem vi tamen aucta. Ex.: ܦܪܩ *fidit*, ܦܪܩ *discidit;* ܫܠܛ *potestatem habuit*, ܫܠܛ *potestatem exercuit;* ܫܢܩ *afflixit*, ܫܢܩ id.; ܢܫܩ *osculatus est* semel, ܢܫܩ saepius; ܣܒܪ *opinatus est*, ܣܒܪ *firmiter opinatus est*, i. e. *speravit;* ܪܚܡ *amavit*, ܪܚܡ *amorem adhibuit, misertus est;* ܐܬܐ et ܐܬܝ *advenit;* ܒܥܐ *petiit*, ܒܥܐ *diligenter inquisivit;* ܦܣܩ *abscidit*, ܦܣܩ *membratim concidit* (de dichotomia), al. — Deinde e notione intensiva stirpis paʒel procedit *notio producendi et in statum, quem radix indicat, redigendi*, praecipue in *intransitivis.* Ex.: ܩܡ *stetit*, ܩܝܡ *in statum standi redegit*, i. e. *statuit, erexit, stabilivit;* ܝܩܕ *arsit*, ܝܩܕ *ardentem reddidit = inflammavit;* ܛܫܐ *latuit*, ܛܫܝ *in statum latendi redegit*, i. e. *occultavit;* ܒܣܡ *hilaris fuit*, ܒܣܡ *hilarem reddidit;* ܒܛܠ *vacavit*, ܒܛܠ *in statum vacandi redegit* i. e. *cessare fecit rem, irritam fecit;* ܣܪܩ *vanum, frustraneum fuit*, ܣܪܩ *vana produxit, protulit*, i. e. *mentitus est*, al. Hinc etiam notio *declarandi* et *censendi* in paʒelicis formis invenitur ut, ܙܕܩ *justum declaravit* a ܙܕܩ *justus fuit.*

Hisce in vocibus notionem stirpis paʒel saepe caussativam videri et prope ad vim formae åqʒel accedere, nemo est quin videat, nec tamen vis formae paʒel proprie caussativa admittenda est, nam etsi ܩܝܡ est *statuit* et ܐܩܝܡ *erexit*, notio tamen, licet consimilis, est diversa. Nam ܩܝܡ proprie est rem *redigere in statum* radice ܩܘܡ indicatum, ܐܩܝܡ vero *efficere* ut *status* radice ܩܘܡ indicatus *locum habeat;* eodem modo est ܩܪܒ *in statum propinqui redigere* h. e. adducere, ܐܩܪܒ vero efficere ut *status* radicis ܩܪܒ, propinquum esse, *exoriatur*, h. e. manus conserere, pugnare, et ܐܬܝ (sese) *in statum veniendi redigere* = venire, contra ܐܝܬܝ efficere ut actio veniendi locum habeat = adducere. —

Denique cum paɜel significet in statum redigere, etiam denominalibus formandis inservit, itaque ab ܐܒܐ *pater* fit ܐܒܗ[1]) in statum patris redegit, *patrem reddidit* et passive ܐܬܐܒܗ *patrem fieri;* ab ܐܠܗܐ *deus*, ܐܠܗ *deificavit* pass. ܐܬܐܠܗ *deificatus est*, a ܟܘܡܪܐ *sacerdos*, ܟܡܪ *sacerdotio fungi*, ministrari, ܐܗܠ *tentoria fixit, habitavit* ab אֹהֶל Ephr. Carm. Nis. ed. Bickell p. 112, 55.[2]), ܪܡܫ *advesperavit*, ܨܦܪ *incepit tempus matutinum*, ܢܓܗ *illucescit*, ܒܬܠ *devirginavit*, ܐܬܦܘܡ *ore praeditum esse*, ܐܬܬܟܦ *lapidem fieri* a ܟܐܦܐ *lapis*, cum duplici ܬ, quo compensetur elisum ܐ radicale. Quibus accedunt ܐܬܒܣܪ *caro factus est*, ܐܬܓܫܡ *corpore indutus est* al. Interdum radix in his denominativis mutatur ut juxta ܐܬܐܒܗ invenitur ܐܬܐܒ, juxta ܐܬܒܢܗ, ܐܬܒܢ quocum convenit ܐܬܒܪ *filium fieri.*

2) ’Eϑpaɜal reflexivum et passivum formae paɜel est. Itaque primum in vocibus, quarum paɜel nihil est nisi peɜal vi notionis auctum cum ’eϑpeɜel fere convenit, majoris tamen est ponderis. Ex.: ܐܬܟܡܪ *maerore affectus fuit* et ܐܬܟܡܪ; ܐܬܥܨܝ *opprimi* et ܐܬܥܨܝ. — Cum in intransitivis forma ’eϑpeɜel levem tantum mutationem stirpis peɜal efficiat, cf. I., etiam ’eϑpaɜal saepe cum peɜal nobis quidem convenire videtur, discrimen tamen in sensu stirpis ’eϑpaɜal reflexivo et intensivo positum est. Ex.: ܩܪܒ *appropinquare*, ܩܪܒ *adducere*, ܐܬܩܪܒ *sese adducere* = *s'approcher* = *appropinquare;* ܒܗܬ *erubuit, verecundatus est*, ܐܬܒܗܬ id. ܒܗܬ *verecunde egit*, ܐܬܒܗܬ *verecundum se praestitit* = *verecundatus est.* Praeterea ܐܬܒܩܝ *consideravit* et ܒܩܐ *exploravit* ܐܬܚܫܒ et ܚܫܒ *cogitavit*, ܐܬܥܡܪ et ܥܡܪ *habitavit*, ܐܬܚܣܡ et ܚܣܡ *aemulatus est.* E sensu reflexivo, qui haud rarus est, cf. ܐܬܛܫܝ *se abscondidit*, ܐܬܥܕܪ *sibi tanquam auxilium assumere* Ass. B. O. I. 143, ܐܬܦܨܠ *excusavit se*, ܐܬܛܝܒ *paravit se* (BH. Chron. 92, 480, 287, 318) ܐܬܢܩܦ *adjunxit se*, ib. 345, ܐܬܕܪܫ *exercuit se* ib. 493, ܐܬܚܣܢ *munivit se* ib. 538, ܐܬܟܦܦ *incurvavit se* ib. 223, ܐܬܡܟܟ *subjecit se*, denique significationis affectiones procedunt, quas nos per verba *activa*, et aliae, quas per *passiva* designamus. Ex.: ܐܣܬܟܠ *intellexit*, proprie *sibi figu-*

---

1) Hujus vocis ܗ pro radicali ܘ tertiam efficit consonam, cum ܘ apocopatum sit et tertia radicalis desideretur. Mutatio eadem radicalis ܘ in ܗ secundarium exstat in ܒܗܬ = בוש, ܪܗܛ = רוץ.

2) Denominativa hujus stirpis etiam Hebraismus praebet שֵׁרֵשׁ, סִקֵּל, עִפֵּר, quibus simile est ܒܬܠ *devirginavit* sensu privativo.

ram seu schema rei proposuit, cf. شَكْلٌ figura[1]), cujus activum ܣܰܟܶܠ *docere* proprie est *figura rei occupatum esse;* ܐܶܣܬܰܟܰܠ *intellexit*, proprie *sibi discrimen rei proponere* cf. بيّن segregavit, explicuit; ܐܶܬܟܰܬܰܫ *pugnavit*; ab altera vero parte ܐܶܬܠܰܘܺܝ *conjunctus est* proprie *ad familiaritatem redactus est*, ܐܶܬܦܰܨܰܚ *delectatus est*, ܐܶܬܰܠܰܦ *edoctus est*, ܐܶܬܚܰܡܰܡ *accensus est*, a ܚܰܡ *exarsit*, ܐܶܬܒܰܕܰܪ *dispersus est* etc. Patet talia verba cum accusativo posse conjungi ut ܐܶܣܬܰܟܠܶܗ *intellexit id*.

In verbis denominalibus 'eϑpaʒal ad formanda passiva adhibetur, itaque habes ܐܶܬܒܰܣܰܪ *incarnatus est* et reliqua supra allata.

3) Cum forma paʒel ex §. 25. II. conjungenda est stirps parʒel, quae geminatione per ܪ compensata est exorta. Ex.: ܥܰܪܓܶܠ *volvit*, ܥܰܪܒܶܠ *implicuit*, ܥܰܪܩܶܠ *supplantavit* (cf. عَقَّلَ constrinxit camelo partem tarsi ad armum anteriorem), ܐܶܬܦܰܪܣܰܡ *resectus fuit*, rad. ܦܣܡ amputavit, ܥܰܪܛܶܠ cf. عَطِلَ *denudavit*, ܪܰܦܨܶܥ *collaphizavit*, cf. صَقَّحَ complosit manus, III. obversum fuit alicui latus faciei, ܣܰܪܥܶܦ *germinavit*, cf. סָעִיף, سعفة ramus palmae. Denique ܦܰܪܓܶܠ *jussit, vetuit*, Ephr. I. 140. B.; 129 C. BH. Chron. 375, Ass. B. O. II. 328. tamen ex graeco παραγγέλλω fictum videtur, cum nec فجل et vix פִּגּוּל etymon aptum praebeant, etymon vero vocis ܡܦܰܪܓܰܠ *vinctus* B. H. Chron. 286, 353, Ephr. II. 387 et ܐܶܬܦܰܪܓܰܠ *vinctus, impeditus est* me fugit. Neque huc pertinet ܐܶܬܦܰܪܓܰܠ *delectari* Ass. B. O. III. II. 119. Cf. §. 59. Appendix B. VII.

Adnot. Arabice pro *r* etiam *n* adhiberi monstrat أَلَنْدَدٌ sive يَلَنْدَدٌ *vir rixans* a لدّ sive لادد litigatus est, Ṭarafa Moʒall. vs. 89.

4) Stirps longa vocali aucta qâtala[2]) apud Syros non invenitur, eidem vero similes sunt formae, quae in prima syllaba habent *au* et *ai*, quarum etiam in lingua arabica haud parvus est numerus, ut صَيْقَلٌ politor gladii rad. صقل, حَوْقَلَ annosus fuit etc. cf. de Sacy gr. ar. I. p. 126.

---

1) De ص et ش vide §. 24. III. 4.

2) Cujus de significatione dicit de Sacy gr. ar. I. p. 133: La troisième forme a ordinairement la même signification que la première, avec cette différence néanmoins, qu'elle rend transitif le verbe relatif qui était intransitif. Talem vero hujus formae vim in exemplis syriacis non invenimus, quae nihil monstrant nisi vim stirpis simplicis auctam.

Itaque exempla formae paiʒel sunt ܥܘܝܩ *perperam egit*, rad. ܒܕܠ commutavit; ܣܝܒܪ *toleravit, sustinuit,* quod cum ܣܒܪ *confisus est* cohaeret, pass. ܐܣܬܝܒܪ, ܐܬܝܗܕ juxta ܐܬܝܗܕ *proselytus* גֵּר *factus est.* Quod Hoffmannus apposuit ܣܘܪܗܒ *acceleravit* alibi non legi.

Forma pauʒel cernitur in ܓܘܪܙ *incendit*, pass. ܐܬܓܘܪܙ, ܥܘܩܡ *torsit* cf. عقد, ܐܬܥܘܩܡ *torsit se, anxius fuit, operam dedit* B. H. Chron. 570, 608, Ass. B. O. III. II. 118, ܫܘܦܪ *portavit, sustulit,* ܐܬܪܘܟܟ *mollis fuit*, ܓܘܪܪ, ܐܬܓܘܪܪ *ruminavit*, ܐܬܩܘܪܪ et ܐܬܩܪܪ *frigefactus est*, ܐܬܒܘܕܪ = بدد (*dispersus fuit?*) B. B. apud Cast. Mich., ܫܘܬܦ *communicavit*, cf. שָׁתַף. Diphthongum *au* ex *â* in hac forma processisse eam ob caussam a veri specie non abesse opinor, quod etiam ex *'a', 'â* potest procedere §. 37. I. 4. Denique ex diphthongo *au* syllaba *am* exorta est, quod cernitur e. c. in aramaismo judaico, ubi שָׁמַדַע idem est quod ܫܘܕܥ, unde deinde derivatur אִשְׁתְּמוֹדַע *notus fuit* Ruth 2, 1. cum majore vocis impetu labialis *w* (*u*) in *m* sit mutata, itaque processit forma pamʒel (ar. قَمْطَرَ) cujus haec sunt exempla: ܫܡܥܫܢ *perstitit*, rad. ܚܫܢ (= خشن *durus fuit*) *valuit;* ܐܬܡܥܩܪ *pudore affectus est, erubuit*, rad. ܥܩܪ *ignominia affecit.*

C. De 'aφʒel, šaφʒel et 'eϑtaφʒal, 'eštaφʒal.

1) Harum formarum vis est caussativa aeque in intransitivis atque in transitivis, itaque si ܝܕܥ est *scire*, ܥܒܪ *transire*, 'aφʒel ܐܘܕܥ significat *efficere, ut aliquis sciat = indicare,* ܐܥܒܪ *efficere, ut aliquis transeat = traducere.* Ita a ܒܙ *diripuit* est ܐܒܙ *diripere fecit*, ܕܘܫ *conculcavit*, ܐܕܝܫ *conculcare fecit.* Ex hac vi caussativa deinde procedit usus, quo 'aφʒel sensu *jubendi* usurpatur, ut ܐܪܟܒ B. H. Chr. 281 *conscendere jussit equum*, ܐܥܪܩ *fugere jussit* ib. 287, ܐܫܪܝ *castra ponere jussit* ib. 486. ܐܘܡܝ *jurare fecit* cf. הִשְׁבִּיעַ ib. 220. Deinde quoque notio *concedendi* et *permittendi* inde proficiscitur, ut ܐܚܝ *vitam concessit* ib. 221, ܐܦܩ *exire sivit*, ib. 168. al.

In transitivis notio caussativa haud raro omnino oblitterari videtur, cujus rei caussa vero non in lingua syriaca ipsa est posita, verum in nostra consuetudine tales voces solvendi et vertendi. Ita si ܐܪܚܩ aeque vertendum est *removit* ac *recessit*, accuratius haec vox solvitur *interstitium efficere*, qua in re intellegitur interstitium efficere inter rem et rem esse *removere rem a re*, ab altera vero parte *interstitium efficere inter rem et se ipsum* esse *recedere a re*,

sive absolute positum *recedere.* Ex.: ܡܢ ܒܓܕܕ ܐܪܚܩ ܐܢܘܢ *Bagdado removit, depulit eos* etc., ܡܠܟ ܡܠܟܐ ܐܡܠܟ *rex regum evasit* Kirsch. Bernst. Chrest. p. 124, 130. Simile est ܐܫܩܠ *tollere fecit* scil. alios impedimenta itineris = *abire fecit*, deinde tollere fecit se ipsum impedimenta = *abiit.* Eodemque modo ܐܚܠܫ infirmitatem effecit in alio, est eum *debilitavit*, eandem vero producere in se, est *debilem esse,* ita etiam ܐܚܪܫ *mutum reddidit* et *obmutuit.* Patet utriusque significationis discrimen positum esse in vario objecto neque in variata vi formae ʾaφʒel. Cf. hebr. הגדיל *superbum esse,* השחית *perverse agere* al. quae proprie sunt superbiam perversitatem in se producere.

Sicuti vero hîc vis caussativa ubique in formis ʾaφʒelicis inest, ita etiam in iis verbis invenitur, quae ut hebraeum הִקְרִין הִשְׁמִין *pinguedinem*, *cornua producere*[1]) non ab ipsa radice sed potius a nominibus derivanda sunt. Ita ܐܦܪܥ *germinare*, *pullulare* non ad ܦܪܥ immediate referendum est sed ad ܦܪܥܐ *germen*, ita ܐܬܠܓ *ningit*, nives *cadunt*, pertinet ad ܬܠܓܐ *nix*, ܐܦܨܚ *pascha celebravit* ad ܦܨܚܐ, et sic ܐܚܘܪ *albuit*, ܐܣܡܩ *rubuit*, ܐܘܟܡ *nigrefecit* ad ܚܘܪܐ, ܣܘܡܩܐ, ܐܘܟܡܐ, nempe significant, adspectum album, rubrum, nigrum produxit. Hoc colorem producendi attributum aeque ei tribui potest, qui res colore tingit, ac tum haec verba transitiva nobis videntur, ac rei ipsi, quae oculis adspectum album producit. Cf. hebr. הִלְבִּין, הֶאְדִּים. Alia exempla ejusmodi sunt ܐܓܪܒ *lepra laboravit*, proprie maculas leprosas produxit; ܐܫܐܠ *mutuum dedit*, proprie id quod quaeritur ܫܐܠܐ = mutuum praestitit, eodemque modo tractanda sunt ܐܢܗܪ *illuxit* = produxit ܢܘܗܪܐ lucem[2]), ܐܚܫܟ *obtenebravit* = produxit ܚܫܘܟܐ, ܐܒܗܬ *erubuit, puduit* = produxit ܒܗܬܬܐ; ܐܚܪܡܗ *anathematizavit eum* = fecit eum ܚܪܡܐ, anathema esse, ܐܓܢܒ *decubuit* proprie latus ܓܢܒܐ deposuit. — Interdum etiam formae ʾaφʒelicae ad notiones nominales referendae sunt, quae in lingua nobis quidem nota non apparent ut ܐܬܢܚ *recessit* BH. Chr. 273, ܐܘܚܪ *tardavit*, ܐܦܠܛ *liberatus est, evasit*, ib. 145, 186.

2) Quae de notione caussativa stirpis ʾaφʒel sunt dicta, ea etiam ad šaφʒel pertinent. Ceterum memoria dignum est addere,

1) Cf. graece φύειν ὀδόντας, τρίχας, ἀλοιφήν.

2) Cf. arabice أَصْبَحَ ٱلصَّبَاحُ illucescit, scilicet producit صباح, et germanicum *es tagt*, gallice *il fait beau temps.*

formam šaφʿel si ܫܟܠܠ et ܫܟܠܟ, et mandaicum משארגואנא *furens*, exceperis, in quo tamen ר est gutturale, non inveniri nisi a radicibus quae incipiunt ab ܐ et ܝ aut quae continent gutturalem. Itaque habes ܫܘܙܒ rad. ܝܙܒ, ܫܘܕܥ rad. ܝܕܥ, ܫܘܬܡ rad. ܐܬܡ, ܫܘܪܨ rad. ܝܪܨ, ܫܘܬܡ rad. ܐܬܡ, ܫܘܫܛ *ordinavit* rad. ܘܣܛ, proprie in fortasse etiam medium ponere, ܐܫܬܘܕܝ *ausus est*, sed apud Curet. Anc. Doc. p. ܠ *convenire*, deinde ܫܥܒܕ, ܫܡܠܟ, ܫܟܠܠ, ܫܠܗܡ, ܫܚܡ *nigrum esse*, rad. ܚܡܡ, ܫܪܓܠ *labefecit*, ܫܪܬܝ *auxit*, ܐܫܬܪܒ *pavit*. Quae res e studio linguae videtur explicanda, quo vocibus sonum duriorem tribuere volebat.

3) Arctissima necessitate cum šaφʿel connectitur saφʿel §. 54. III. Adnot. cujus tamen rara tantum sunt exempla, uti ܣܪܗܒ *festinavit* cf. ܐܪܗܒ a ܪܗܒ turbatus est, et in ʾestaφʿal ܐܣܬܪܓܠ *flagellatus est*. ܐܣܬܩܒܠ *occurrit*, *praesens fuit*, *accidit* Ephr. I. 221. Ass. B. O. I. 186. Vox ܣܠܓܣ vero a graeco συλλογίζειν est desumpta.

4) Harum formarum reflexiva et passiva sunt ʾeϑtaφʿal, ʾeštaφʿal, ʾestaφʿal, itaque habes a) ʾeϑtaφʿal ܐܬܬܘܒܕ *perditus est* ab ʾaφʿel ܐܘܒܕ *perdidit*, ab ܐܒܕ *periit*, ܐܬܬܘܟܡ *niger redditus est* ab ܐܘܟܡ, ܐܬܬܝܬܝ *adductus est* ab ܐܝܬܝ *adduxit*, ܐܬܬܒܙ *direptus est* ab ܐܒܙ *diripere fecit*, ܐܬܬܚܪܡ *anathema factus*, *declaratus est*, ܐܬܬܫܠܡ *traditus est*, ܐܬܬܚܫܟ *tenebris obrutus est* Mrc. 13, 24 Philx., ܐܬܬܘܣܦ *additus est*, ܐܬܬܦܩ Ass. B. O. III. II. 124 *in sumptus erogatus est* ab ܐܦܩ *impendit* rad. ܢܦܩ. — Apparet significationem formae hujus saepissime quam proxime accedere ad peʿal intransitivorum, eo tamen discrimine, quod per ʾeϑtaφʿal exprimitur, in quam conditionem res sit redacta, dum per peʿal indicatur, quanam in conditione sit. Ita quidem ܐܟܡ est *nigrum esse*, et ܐܬܬܘܟܡ est *nigrum redditum esse*, ܐܒܕ *periit*, ܐܬܬܘܒܕ *perditus est*, tale vero discrimen nobis saepe minutissimum immo nullum videtur. b) ʾeštaφʿal ܐܫܬܪܓܠ *erravit* Ass. B. O. II. 73. proprie *in conditionem labendi deductus est* a ܫܪܓܠ *labi fecit*, ܐܫܬܚܠܦ *mutatus est*, ܐܫܬܘܙܒ *servatus est*. Significationis reflexivae exempla sint ܐܫܬܥܒܕ *se subjecit* B. H. Chron. 102, 145, ܐܫܬܒܗܪ *gloriatus est*. Propter hanc cum peʿal vicissitudinem denique fit, ut tales formae reflexivae sensu transitivo usurpentur et cum accusativo conjungantur, ut ܐܫܬܘܕܥܗ *intellexit illud*.

II. Secundo loco agendum est de stirpibus radicis auctae per geminationem aut per additum ܝ, cujus formae sunt, A. paʿlel,

Digitized by Google

B. peʿalʿal, C. paʿli. §. 54. II. B. Hae quoque stirpes notam reflexivi ܐܬ sibi adsciscunt, itaque habes

A. Paʿlel et ʾeϑpaʿlal. Exempla: ܫܥܒܕ *factitavit, in servitutem redegit* B. H. Chron. 552, ܐܬܒܥܪܪ *efferatus est*, cf. ܒܥܪܐ *ferus*, ܦܪܟܟ *comminuit*, ܦܪܕܕ *separavit* cf. فرد ܐܬܦܫܠ *piger factus est* Eus. Theoph. III. 6, ܐܬܗܘܢܢ *mentem recuperavit* cf. ܗܘܢܐ; עַרְבֵּב *commiscuit* trg. Jonath. Gen. 11, 9.

B. Peʿalʿel et ʾeϑpeʿalʿal uti ܐܬܚܠܡܠܡ *somniavit*, ܐܬܚܙܝܙܝ *imaginatus est*, ܐܬܦܠܓܠܓ = التقسيم *distributus est*, ܐܬܕܡܝܕܡܝ = تمثّل *sibi similitudinem facere, assimilavit*, ܐܬܚܙܝܙܝ = انتظر *cernitur*, ܐܬܡܢܝܡܢܝ = انعدّ *numeratur*, ܐܬܛܠܝܛܠܝ = تَصَبَّى *juvenilis fuit*[1]), ܐܬܣܢܝܣܢܝ = انبغض *exosus fuit*, ܐܬܬܠܝܬܠܝ = تعلّق *suspensus fuit*, ܐܬܙܠܝܙܠܝ = زاغ *inclinatus fuit*, ܐܬܚܠܝܚܠܝ = ثلب et ܐܬܚܠܝ *vituperatus est* BH. Chr. 468, Hahn-Sieffert Chrest. 16, 25, ܐܬܚܒܛܒܛ = اختلط *commistus est*, ܐܬܓܠܝܓܠܝ = انعلن *divulgatus est*.

Praecipuus hujus formae usus est in radicibus concavis et in iis quarum ultima est geminata, quae stirpem paʿel plerumque non producunt sed ejus loco formam peʿalʿal, in qua tamen media radicalis ܘ et ܝ elidi solet §. 37. III. 7. Itaque habes ܪܘܪܒ *exaltavit*, rad. ܪܘܡ, ܙܥܙܥ *commovit*, pass. ܐܙܕܥܙܥ Curet. Spicil. p. ܢ, ܚܓܚܓ *diem festum egit*, ܐܬܗܡܗܡ *stupidus factus est*, ܩܢܩܢ *cecinit* cf. קִינָה a radicibus med. ܘ, ܝ. Exempla radicum geminatarum sunt: ܐܣܬܣܝ *mederi* Ass. B. O. III. II. 118, ܓܪܓܪ *traxit*, ܒܠܒܠ *confudit*, ܓܪܓܪ *incitavit*, ܥܬܪ *ditavit*, ܛܡܛܡ *inquinavit*, ܡܪܡܪ *amarificavit*, ܒܙܒܙ *diripuit*, ܣܟܣܟ *obstruxit*, ܬܢܬܢ *fumigavit*, ܐܬܢܕܢܕ *abominatus est, commotus est*, ܒܕܒܕ *dispersit*, ܕܩܕܩ *comminuit*, ܓܚܓܚ *cachinnatus est*, ܓܫܓܫ *palpavit*, ܐܬܪܥܪܥ *confractus est*, ܦܚܦܚ *efflavit animam*, ܥܠܥܠ *procellam excitavit*, ܐܬܪܛܪܛ *murmuravit*, ܥܩܥܩ *torsit, pervertit*, ܓܡܓܡ *balbutivit*, ܠܥܠܥ, ܠܥܠܥܠ id. ܪܩܪܩ *comminuit*[2]).

---

1) Voces quibus verbum arabicum adscriptum est, ex Josepho Acur. p. ܟܡܐ sunt desumptae. Pro تصبّى seu potius اتصبّى, nam voces saepe in prima persona sunt explicatae, apud eum legitur tanquam verbi ܐܬܛܠܝܛܠܝ explicatio ܐܬܛܠܝ. Hic tamen arab. ى finale cum ن est commutatum deinde ܝ scriptum, nam تصبن cum ܐܬܛܠܝܛܠܝ non cohaeret, verum تصبّى.

2) De forma ܪܘܩ et ܐܬܪܘܩ pro ܪܩܪܩ cujus ܩ diphthongum produxit cf. § 7. II. A. et §. 12. III. Adnot. 1.

Interdum fit, ut etiam voces in hac forma decurtentur, quarum media radicalis non est ܘ aut ܝ sicuti in ܐܶܬܝܰܠܰܕ *progenitus est*, finale áleφ est apocopatum, nam vocem cohaerere cum יָצָא et ܨܚܳܐ, ضحا צֶאֱצָאִים in aprico est[1]). Huc pertinet etiam ܐܶܬܗܰܕܡܰܡ quod idem valere ac ܐܶܬܗܰܕܰܡ *membratim discindi* (עבד הדמין Dan. 2, 5.) Acurensis p. ܢܩܩ affirmat[2]). Inusitatae orthographiae exempla apud eundem sunt ܐܶܬܛܰܢܢܰܢ = غاير et ܐܶܬܛܰܢܢ Ass. B. O. II. 214 *zelo affectus fuit* et ܐܶܬܒܰܙܙܙ = انتهب *direptus est*. Denique etiam formae qaṭṭalṭal affert exempla ܐܶܬܡܰܠܡܰܠ = تمدّا et تعلّا *perseveravit*, et ܐܶܬܢܰܨܢܰܨ = اتّهيّا et انعدّ *paravit se*, cujus pa3el ܢܰܨ est *arcessivit* Ephr. I. 51 D. et ܐܶܬܢܰܨ *arcessitus est* ib. 52, C.

C. Quadrilittera formae pa3li denique non sunt rara, praeterea vero hujus incrementi ܝ usus non ad verba tantum restrictus est sed etiam in nominibus locum habet, ut in ܚܒܽܘܫܝܳܐ *carcer* a ܚܒܰܫ *vinxit*. Eandem derivationem in fem. arabicis حُبْلَى, كُبْرَى et in pluralibus formae فَعْلَى deprehendere mihi videor, ut alia taceam. Exempla hujus stirpis sunt: ܥܰܕܶܝ *terruit*, ܐܶܬܥܰܕܝ pass. ܦܰܢܕܶܝ μετοικίζω, pass. ܐܶܬܦܰܢܕܝ Ephr. II. 20. C. ܡܰܫܚܶܝ *mensuras examinavit*, ܡܰܬܚܶܝ *extendit*, ܦܰܟܪܶܝ *tabuit, defecit*, ܦܰܪܣܶܝ *nudavit, publicavit*, ܐܶܬܦܰܪܣܝ *celeber factus est*, ܐܶܬܟܰܕܝ *operam navavit*, ܫܰܦܢܶܝ *variavit*(?), ܪܰܓܙܶܝ *garrivit*, ܦܰܪܓܶܝ *delectavit*, ܐܰܡܰܚܘܝ *ausus est*. rad. ܡܚܘ *assilivit*(?), ܐܶܬܥܰܡܨܝ *flavus factus est*, אֶתְחֲמְסִי *deletus est*.

Verba secundaria, quae formam pa3li acceperunt, insequens paragraphus exhibebit.

Passivum 'eϑpa3li vocalem *i* immutatam retinet, pront exempla allata monstrant, ita ut in sola hac stirpe mutatio vocalis §. 55. II. explicata locum non habeat. — In formandis personis, temporibus,

1) Praeterea haec vox monstrat interdum ar. ض syriace esse ܨ, cujus loco plerumque ܥ cernitur. Ita radix ضحا duplici forma in aramaismo invenitur, in hocce verbo et praeterea in ܥܚܳܐ §. 24. III. 6. Itaque commutatio inter ض et ܥ non est unica, quam vis ordinaria. sicuti vice versa etiam ص transit in ܥ.

2) Glossa haec est: ܐܶܬܗܰܕܡܰܡ ܒܨܥ ܐܶܬܗܰܕܡܡ ܒܨܥ, ubi vero ܒܨܥ = بضع intellegendum est.

numeris paʿli propter ܝ finale sequitur analogiam verborum tertiae ܝ, reliquae stirpes, quas modo enumeravimus vero, quod ex eorum vocalismo necessario exoritur cum paʿel, ʾeϑpaʿal, ʾaφʿel et šaφʿel conveniunt.

§. 57.

Verba secundaria et plurilitteralia.

Quae hucusque enumeratae sunt verborum stirpes, eae omnes immediate de radice derivatae sunt, itaque sunt verba primitiva. At exstant praeterea verba, quae non immediate ex radice processerunt, verum ex aliis vocibus, quae certa sua utuntur forma, cujus incrementa (litterae serviles) deinde in novum verbum sunt recepta. Itaque intellegitur verba secundaria ea re dijudicari, quod additamenta continent, quae a vera radice sunt aliena, praeterea vero etiam e significatione eorum origo cognoscitur, uti e. gr. ܗܘܕ Judaeum fieri, quod a ܝܗܘܕ derivandum esse patet, in quo tamen nullum exstat incrementum radicis.

Haec verba secundaria stirpis paʿel et ʾaφʿel formam accipere §. 56. B. I. C. 1. adnotavimus, quae formae paʿelicae et ʾaφʿelicae, cum incrementum radicis non acceperint, sola notione vocis tanquam verba secundaria cognoscuntur. Eae vero formae, quae incremento utuntur, derivantur

1) a nominibus per praefixum ܡ derivatis. Ex.: ܐܬܡܥܠܥܠ B. H. Chron. 452 *agitari* a ܡܥܠܥܠܐ *procella*, *unda* rad. ܥܠ; ܡܣܟܢ *depauperavit*, pass. ܐܬܡܣܟܢ Cod. Soc. or. germ. 261 f. 40ª a ܡܣܟܢܐ *pauper*, quae est vox peregrina, at jam antiquissimo tempore recepta Levit. 25, 39, BH. Chr. 166; convenit enim مِسْكِين, cujus س si vox vere aramaea esset, abiisset in ܫ, rad. سَكَنَ *pauper fuit;* ܡܕܥ *scientia* מַנְדַּע inf. ܡܡܕܥ BH. gr. metr. p. 16 et ܐܬܡܕܥ cognovit a ܡܕܥܐ *intellectus* rad. ܝܕܥ; ܐܬܡܥܩ *angusto pectore fuit* a ܡܥܩܐ *tristis*, rad. ܥܩ, ܡܥܕ *assuevit* a ܡܥܕܐ *assuetus*, rad. ܥܝܕ. — Vox ܡܚܘܪ a ܚܘܪ *debilitavit* Cast. Mich. p. 525 addubitanda est, cum hucusque vox ܡܚܘܪܐ, unde derivanda esset, non inventa sit.

2) A nominibus quae in fine affixum habent *a*) ܢ. Exempla: ܐܡܪܢ *princeps fuit* et ܐܬܐܡܪܢ *principatum exercuit* B. H. Chr. 540, Ass. B. O. II. 220. a ܐܡܪܢܐ *princeps* rad. ܐܡܪ. Bar Alius tamen non

ܐܬܪܘܫܢ praebet sed ܐܬܪܫܢ, eliso ܘ quod explicat رَأَّسَ ٱلْقَوْمَ وتَرَأَّسَ عَلَيْهِمْ; ܐܬܡܪܢ *dominus factus est*, cui subjacet vox inusitata ܡܪܘܢܐ a qua etiam adjectivum ܡܪܘܢܝܐ *dominicus*, *herilis* derivatur, rad. ܡܪܐ. Huc pertinet ܦܚܝ laqueum struxit rad. فَخّ, cujus ܝ ad formam ܦܚܝܐ, quae ceterum non exstat, nos reducit.

b) Terminatio feminini ܬ in verbum est recepta uti in ܐܬܚܡܬ Eus. Mart. of Pal. ed. Cureton p. 24 *ira incensus fuit* a ܚܡܬܐ *ira* rad. ܚܡܡ. Ex hoc denominativo deinde novum verbum in peꜥal et ʼaφꜥel processit ܚܡܬ (?) et ܐܚܡܬ, quibus simile est הִתְחִיל, אַתְחִיל *incepit*, a תְּחִלָּה initium derivandum, quod ipsum a הֵחֵל rad. חלל processit. Huc etiam referendum videtur ܐܬܦܪܬܝ *fructus apparuit*, quod a ܦܪܬ *disrupit* eam ob caussam non potest derivari, quod fructuum origo nihil habet, quo a *rumpendo* denominetur. Subjacet potius ܦܐܪܐ *fructus*, a quo fem. inusitatum ܦܐܪܬܐ basin verbi effecit, aucti deinde in formam quadrilitteralem paꜥli. Hic addenda videtur propter formam paꜥli vox ܐܬܚܠܪܝ *ultimus* fuit, quae ex šaφ. ܫܚܠܪ processit, in quo detrimentum consonae ܫ per additum in fine ܝ compensatum est.

c) Terminatio adjectivorum ܝ in verbum est recepta, quo facto non quidem externa forma, verum significatione a stirpe paꜥli distinguitur. Expl.: ܢܘܟܪܝ *alienavit* pass. ܐܬܢܘܟܪܝ a ܢܘܟܪܝܐ *alienus*, rad. نكر ignoravit[1]); ܬܚܬܝ *subjecit* a ܬܚܬܝܐ *inferior* rad. ܢܚܬ *descendit;* ܒܝܬܝ *familiaris fuit*, ܐܬܒܝܬܝ pass. a ܒܝܬܝܐ domesticus Ass. B. O. III. I. 149. 116, II. 287, BH. Chr. 434. rad. بات noctem egit; ܐܬܟܠܝܢ *evanuit* BH. Chr. 214 a ܟܠܝܢܐ, quod nondum invenimus, a quo tamen etiam ܟܠܝܢܘܬܐ processit.

d) Terminatio diminutivorum ܘܢ in verbum recipitur uti in ܐܬܓܒܪܘܢ *virum fieri,* quod redit ad ܓܒܪܘܢܐ diminutivum vocis ܓܒܪܐ vir. Similis forma est ܐܬܦܓܪܫ a ܦܓܪܐ *corporalem fieri*, cujus tamen šin explicare non possum.

e) Porro eo procedit lingua ut e vocibus compositis, originis formarum prorsus oblita, tanquam e radicibus simplicibus nova

1) Vocis origo aeque ut hebraei נָכְרִי referenda est ad نُكْر = נֹכֶר *quod ignotum est,* unde per ܝ relationis procedit ܢܘܟܪܝܐ = נָכְרִי i. e. *is cui competit* نُكْر, *status ignoti essendi.* Ignotus vero est *alienus.*

verba fingat, qua in re voces, quae basin verborum efficiunt, quod etiam in praecedentia cadit, vario modo sunt mutilata. Talia verba sunt ܐܬܒܪܢܫ *homo factus est* a ܒܪܢܫܐ = ܒܪ ܐܢܫܐ *homo;* ܐܬܝܚܕܝ *solitarie vixit* a ܒܠܚܘܕ = ܚܘܕ + ܠ + ܒ *solum, in eo quod (pertinet) ad solitudinem;* ܠܘܩܒ Ass. B. O. III. I. 114. II. 417. B. H. Chron. 36 *adversatus est*, ܐܬܠܘܩܒ id. a vocibus ܠܘܩܒܠܐ = *qui obviam (it);* ܐܬܒܣܬܪ *retro gressus est*, a ܒܣܬܪ *retro*, proprie tergum versus. Vox tralata vocali ex ܣܬܪܐ deinde ܒܣܬܪ ut ܠܚܘܕܘܗܝ ex ܠܚܘܕܘܗܝ est exorta §. 35. II. c. et significat *in occulto*[1]). Itaque ܒܣܬܪܐܝܬ est ita ire, ut tergum appareat et ut facies in oppositam partem sit directa Gen. 9, 23. = אֲחֹרַנִּית. Insignis denique est vox ܫܬܐܣ a Bar Šinâyâ allata, *fundamenta ponere* a ܫܬܐܣܐ.

f) Denique a nominibus graduum ecclesiasticorum et mundanorum iisque graecis nova verba derivantur, uti a ܦܛܪܝܪܟܐ *patriarcha* exoritur ܦܛܪܟ *patriarcham instituit* et ܐܬܦܛܪܟ pass. Praeterea ܐܬܐܦܣܩܦ *episcopum fieri*, ܩܬܠܩ *catholicum constituit*, ܩܬܪܣ *sede episcopali dejecit* Ass. B. O. II. 214, a καθαίρεσις, ܩܬܐܪܣܝܣ ib. 76, pass. ܐܬܩܬܪܣ ib. diss. de Monoph. p. 127. Quibus adde simili modo exorta: ܩܛܪܓ *accusavit*, a κατήγορος, ܐܬܩܘܒܪܢ *gubernatus est* a κυβερνήτης, ܛܟܣ *ordinavit* a τάξις, ܐܬܟܪܣܛܢ *christianum fieri* a χριστιανός. Denique a persico ديو fit ܐܬܕܝܘ *a daemone cruciari*, cui subjacet adjectivum ܕܝܘܢܐ *daemoniacus*[2]).

Nec tamen ab omnibus nominibus dignitatum talia verba derivari adnotat Sciadrensis cum dicat p. ܡܕܡ non formari a ܡܛܪܦܘܠܝܛܐ vocem ܐܬܡܛܪܦܘܠܛ neque a ܩܢܛܪܘܢܐ *centurio*, ܐܬܩܢܛܪ.

g) Verba secundaria a formis verborum auctis procedentia, quorum retinent incrementa, sunt ܬܟܣ *objurgavit*, a stirpe taφʿel

1) Notio *occulti* etiam in phrasi latina *vulnera coeca* ad tergum transfertur; vulnera in tergo sunt coeca h. e. non possunt cerni. Ceterum ܒܣܬܪ compositum est ex ܣܬܪܐ et ܒ, vocalis deinde in praepositionem rejecta est ut in ܠܚܘܕܘܗܝ cf. §. 35. II. c.

2) Cum hoc derivationis genere conspirat usus Arabum, qui stirpe V. a nominibus propriis tribuum verba fingunt, quae indicant *pertinere ad hanc vel illam tribum.* Expl.: تَنَشَّبَ pertinere ad tribum نَاشِب, تَعَبَّسَ pertinere ad عَبْس, تَعَمَّرَ ad عَمْرو, تَقَيَّسَ ad قَيْس. Cf. Noeldeke 'Urwa p. 314. Ita et تَمَسْلَمَ Moslimum esse.

rad. ܚܡܣ §. 56. I. A., et, quod mihi probabile videtur, ܐܚܡܣܪ a forma ܚܡܣܪ, šaφ'el rad. ܐܡܪ.

h) A participiis passivis et adjectivis formae ܩܛܝܠ, ܩܛܝܠ, nova verba praefixo ܐܬ exoriuntur, quae similia sunt formae 'Eϑpe'el. Expl.: ܐܬܟܪܗ *morbo affici* De Lagarde Didasc. apost. p. 80, 16, ܐܬܝܬܪ *augeri* ib. 5, 17, ܐܬܦܣܣ *permissum est* a ܦܣܝܣܐ *licitum* Bernst. Lexid. Huc pertinet etiam ܐܬܛܦܣ *persuasum habere* a τύπος procedens.

II. Vox ܗܝܡܢ *credidit* ex hebraeo הֶאֱמִין desumpta extranea est, ideoque verbis secundariis adnumeranda.

III. Verba plurilitteralia vera, quae non geminationibus oriuntur verum variis consonis ad radicem accedentibus, uti ܦܪܢܣ *educavit*, ܦܠܗܕ *dissipavit* BH. Chr. 166, ܐܙܥܪ pass. ܐܙܕܥܪ *diminui* Ephr. I. 94. BH. Chr. 232 non in grammatica sunt recensenda sed in lexico, dummodo in grammatica canones generales, secundum quos plurilitteralia exoriuntur sunt propositi. In flexione personali et temporali haec verba propter vocalium indolem (activa *a. e.*, passiva *a. a.*) cum pa'el aut si accuratius definitur cum par'el prorsus convenire vix est quod moneamus.

§. 58.

De variis verborum classibus secundum radicis indolem distinctis.

Postquam paragraphis 49—57 praecedentibus totam theoriam cum flexionis tum derivationis proposuimus, jam eo procedendum est, ut paradigma exhibeamus, quod omnes formas, quas subeunt verba, contineat et aeque formationem stirpium atque earum cum praefixis et affixis conjunctionem doceat. At hic adtendendum est ad naturam radicis, quae si continet inter radicales consonas ܐ, ܘ, ܝ, propter horum sonorum indolem specialem mutationibus quibusdam afficitur, quae e legibus §. 37. prolatis procedunt.

Distinguuntur igitur radices, quae hasce radicales non continent, a reliquis, quae eas continent, et suo nomine appellantur *verba sana* (صَحِيح seu فِعْل سَالِم), reliquae radices vero dicuntur *verba infirma* (غَيْر سَالِم sive مُعْتَلّ). Infirmorum deinde tres oriuntur classes, secundum locum quem inter radicales habent ܐ, ܘ, ܝ. Itaque si primo loco ponuntur, habes verba primae (radicalis) ܐ, primae ܘ et primae ܝ, si secundo loco ponuntur, verba mediae

ܐ, ܘ, ܝ, si tertio loco inveniuntur, tertiae ܐ, ܘ, ܝ. In Aramaismo vero tertia classis in unam conjungenda est, cum discrimen radicalium in flexione non amplius cernatur, et ubique ܐ aut ܝ pro formae natura ponatur; simili modo etiam verba primae ܘ et ܝ non distinguuntur, ܘ enim cum ܝ commutatum est, denique verba mediae ܝ prorsus paene exstincta sunt. Re vera igitur recensendae sunt hae tantum classes: Verba primae ܐ aut ܝ, verba mediae ܐ, ܘ, verba tertiae ܐ. Hisce vero classibus jam accedunt duae aliae in formatione apud Aramaeos sibi invicem simillimae quamvis radicum indoles prorsus sit diversa. Scilicet prima radicalis ܢ post praefixa vocali instructa insequenti consonae assimilatur, ita ut formae contractae procedant, deinde etiam verba quarum media et tertia radicalis eadem est (verba mediae geminatae) hasce consonas conjungunt et defectum tali modo exortum geminatione primae consonae compensant §. 15. II. Ita fit ut hae classes in formis praefixis instructis prorsus conveniant atque ex. gr. ܐܶܕܩ 'addeq a ܕܩܩ derivatum externa forma non distinguatur a ܐܶܦܶܩ 'appeq, quod pertinet ad radicem ܢܦܰܩ. Hae duae classes igitur praecedentibus verbis infirmis adnumerandae sunt, easque propter hanc similitudinem conjunctim primo loco proponemus.

Veteres grammatici Arabum morem secuti a paradigmate usitato ܦܥܠ primam radicalem appellaverunt *pe*, mediam *ʿe*, tertiam *lâmad*, dixerunt itaque verba tertiae ܐ proprio termino verba ܠܐ (lâmad-'aleφ) etc. §. 54. V. Receptum hunc usum servantes nos postquam verbi sani paradigma exhibuerimus §. 59. ac de gutturalium in vocalismum radicum effectu egerimus §. 60. hoc ordine verba infirma proponemus, ut describamus verba ܦܢ §. 61. ܥܥ §. 62. ܦܐ §. 63. ܦܝ §. 64. ܥܐ §. 65. ܥܘ §. 66. ܠܐ §. 67. Denique §. 68. verborum, quorum binae radicales infirmae sunt, explicabitur indoles, quo facto sub finem de verbis defectivis erit sermo §. 69. Absolutam tali modo enumerationem singularum classium excipiet doctrina de compositione suffixorum pronominalium accusativum indicantium §. 45., quae varia est pro natura ultimae radicalis. Paradigma igitur in qua ultima radicalis contractionem non admittit continebit §. 70., formae vero verborum ܠܐ contractae §. 71. proponentur.

Appendicis loco addetur descriptio formarum, quibus lingua neosyriaca flexionem verborum, quam prorsus fere amisit, studuit compensare.

Tab. I. *Paradigm*…

A. Merx, Grammatica syriaca.

	Peɜal.		'Eϑpeɜe…
Perfect. Sgl. 3. m.	ܩܛܰܠ	ܕܚܶܠ	[illegible]
3. f.	ܩܶܛܠܰܬ	ܕܶܚܠܰܬ	[illegible]
2. m.	ܩܛܰܠܬ	ܕܚܶܠܬ	[illegible]
2. f.	ܩܛܰܠܬܝ	ܕܚܶܠܬܝ	[illegible]
1. c.	ܩܶܛܠܶܬ	ܕܶܚܠܶܬ	[illegible]
Plur. 3. m.	ܩܛܰܠܘ . ܘܢ	ܕܚܶܠܘ . ܘܢ	[illegible]
3. f.	ܩܛܰܠܝ . ܝ . ܶܝܢ	ܕܚܶܠܝ . ܝ . ܶܝܢ	[illegible]
2. m.	ܩܛܰܠܬܘܢ	ܕܚܶܠܬܘܢ	[illegible]
2. f.	ܩܛܰܠܬܶܝܢ	ܕܚܶܠܬܶܝܢ	[illegible]
1. c.	ܩܛܰܠܢ . ܰܢ	ܕܚܶܠܢ . ܰܢ	[illegible]
Imperfect. Sgl. 3. m.	ܢܶܩܛܘܿܠ	ܢܶܕܚܰܠ	
3. f.	ܬܶܩܛܘܿܠ . ܝ	ܬܶܕܚܰܠ . ܝ	[illegible]
2. m.	ܬܶܩܛܘܿܠ	ܬܶܕܚܰܠ	
2. f.	ܬܶܩܛܠܺܝܢ . ܬܩܛܠܝ	ܬܶܕܚܠܺܝܢ	[illegible]
1. c.	ܐܶܩܛܘܿܠ	ܐܶܕܚܰܠ	
Plur. 3. m.	ܢܶܩܛܠܘܢ	ܢܶܕܚܠܘܢ	[illegible]
3. f.	ܢܶܩܛܠܳܢ	ܢܶܕܚܠܳܢ	
2. m.	ܬܶܩܛܠܘܢ	ܬܶܕܚܠܘܢ	[illegible]
2. f.	ܬܶܩܛܠܳܢ	ܬܶܕܚܠܳܢ	[illegible]
1. c.	ܢܶܩܛܘܿܠ	ܢܶܕܚܰܠ	
Imperat. Sgl. m.	ܩܛܘܿܠ	ܕܚܰܠ	
f.	ܩܛܘܿܠܝ	ܕܚܰܠܝ	[illegible]
Plur. m.	ܩܛܘܿܠܘ . ܘܢ	ܕܚܰܠܘ . ܘܢ	[illegible]
f.	ܩܛܘܿܠܝ . ܶܝܢ	ܕܚܰܠܝ . ܶܝܢ	[illegible]
Infinitiv.	ܡܶܩܛܰܠ	ܡܶܕܚܰܠ	[illegible]
Particip. act.	ܩܳܛܶܠ ܩܳܛܠܳܐ	ܕܳܚܶܠ	
pass.	ܩܛܺܝܠ	ܕܚܺܝܠ	

Caput quintum.

Conspectus classium sive conjugationum cum adnotationibus.

§. 59.

Paradigma verbi firmi.

Paradigmatis loco verbum ܥܒܰܕ *facere* secundum usum arabicum adhibere haud conveniens videtur propter mediam gutturalem, nec magis placet ܩܛܰܠ *interficere*, quo propterea ante usi sumus, quod ejus consonae radicales nullis aspirationis affectionibus sunt obnoxiae. Hic vero, ubi schema harum quoque affectionum proponendum est optime adhibebitur verbum ܟܬܰܒ *scripsit*, cujus tres radicales secundum leges §. 16. enumeratas subeunt aspirationem. Quae de singulis formis seorsim monenda restant, neque inter leges universales formationis potuerunt referri, ea omnia in adnotationibus ad paradigma additis proponentur.

Puncta antiqua vocales indicantia, deinde quodammodo diacritica facta §. 21. omissa sunt, ne lectorum oculi nimiam punctorum copiam offendant.

Adnotationes.

I. Perfectum.

1) Forma duplici utuntur *omnes omnium* verborum stirpes in Plur. pers. 3. m. et f. et in pers. 1. Itaque habes ܡܦܰܩܘ juxta ܡܦܰܩܘܢ, ܩܛܰܠܝ sive ܡܦܰܩܝܢ, quod discrimen est graphicum §. 50. IV B., juxta ܡܦܰܩܬܶܝܢ, ܡܦܰܩܢ juxta ܡܦܰܩܢܰܢ. Nam si Sciadrensi fides est et Amirae, etiam in formis verborum ܠܐ, quae exeunt in ܘ ut ܐܰܩܦܘ, ܐܰܫܬܘ juxta ܐܰܩܦܘܢ et ܐܰܫܬܘܢ adhibetur ܐܰܩܦܘܢ et ܐܰܫܬܘܢ, licet raro hoc fit[1]). De origine harum formarum cf. §. 50. III. C.

1) Hoffmannus negavit in verbis ܚܶܒ et in 'aφ̄el et šaφ̄el verborum ܠܐ duplicem hanc formam inveuiri, Amira tamen p. 319 de pa̅el contrarium affirmat. Et si in pa̅el locum habet cur in 'aφ̄el et šaφ̄el non adhibeatur non intellegi potest, praesertim cum Sciadr. p. ܩܠܚ doceat: ܘܐܦܢ ܡܠܟܘ ܐܰܫܬܘ ܘܡܘ ܐܰܫܟܚܘ . ܐܰܪܘ . ܐܰܫܬܘ . ܚܠܦ ܗ̈ܠܝܢ ܡܫܘܕܥܢ, inter quas sunt formae 'aφ̄élicae, ac deinde pergat ܟܕ ܕܐܝܟ ܕܫܡܥܬܐ ܢܩܦ ܡܠܘܫܐ ܦܘܫܩܐ ܠܡܫܡܥܘ ܕܡܬܐ ܫܦܝܪܬܐ ܘܐܦܢ ܕܠܐ ܡܫܬܟܚܐ ܒܟܘܢ ܕܡܢ ܐܝܟ ܐܰܫܬܘܢ ܐܘܟܐ ܕܡܫܬܡܫܝܢ ܡܠܘ̈ܢܝܬܐ [illegible] ܐܡܝܪܬܐ. Unde sequitur formam quidem reperiri aliquando, sed raro.

1) Scribarum incuria ܘ formae ܩܛܠܘ interdum omissum est cum non proferatur, quae scriptio apud Mandaeos est regularis, apud Syros ipsos vero improbanda. Itaque habes ܥܠ ܓܢ̈ܒܐ *intraverunt fures* Kirsch Bernst. Chrest. p. 3 cf. p. 16 l. 1; 13 l. 1. Hexpl. libri Judicum ed. Roordam 1, 11, 16; 2, 12 al.[1]), qua in re tamen, quod Bernst. Chrest. p. 3 adnotavit, usus syntacticus, quo verba in singulari ad consequentia nomina in plurali referuntur, potest latere[2]). — Cum hac scribendi neglegentia alia illa cohaeret, qua etiam in Sing. falso ܘ tertiae personae appingitur cf. Bernst. Chrest. p. 15 l. 3, ubi pro ܘܐܬܐܡܪ codd. praebent ܘܐܬܐܡܪܘ ib. 40, 5; 122, 13; 128, 10, et Hexpl. Judd. 2, 14. ܐܫܬܡܥܘ Wright Syr. Apocr. p. ܡܗ et vice versa ܡܫܬܥܝܢܐ ܠܐ ܐܫܬܡܥ ib. p. ܣܛ.

3) Prorsus alia est ratio propter quam ܝ in 3. pers. fem. Plur. saepissime deest, eamque §. 50. IV. B. explicuimus, restat ut addamus, in recentioribus et jacobiticis libris hoc locum non habere, verum in antiquis et nestorianis. Itaque habes Curet. Spicil. p. ܠܐ: ܐܙܕܥܙܥ ܫܬܐܣ̈ܘܗܝ *ejus fundamenta commota sunt* sine Yud et sine Ribbuy, eodem modo in ejusdem Ancient Docum p. ܠ ܒܪ̈ܝܬܐ ܕܐܙܕܥܙܥ ܗܘ̈ܝ ܒܩܛܠܗ ܘܐܬܕܚܠ ܗܘ̈ܝ ܒܚܫܐ ܕܡܘܬܗ, *creaturae quae commotae sunt caede ejus et territae passione mortis ejus*, ib. p. ܠܐ ܫܡܥ ܐܕܢ̈ܝܟܘܢ *aures vestrae audiverunt*. Ib. p. ܠܒ habes quidem Ribbuy at juxta unam formam Ribbuyo ornatam posita est alia eo carens ܚܙܝ ܗܘ̈ܝ ܥܝܢ̈ܝܗܘܢ ܘܫܡܥ ܗܘ̈ܝ ܕܐܦ ܐܕܢ̈ܝܗܘܢ *viderant eorum oculi atque audiverant eorum aures*, ib. l. ultima ܚܙ̈ܝ ܗܘܘ *viderunt*, ib. p. ܡܗ, ܐܬܚܫܒ ܗܘ̈ܝ, p. ܠܡ, ܒܪ̈ܝܬܐ ܗܘ̈ܝ ܘܐܦ ܢܦܠ. Cf. praeterea Ephr. Carm. Nisib. ed. Bickell. p. 112, [55] ܩܡ ܥܒ̈ܕܝ ܐܝܟ ܗܘ̈ܝ, p. 3 [117] ܐܬܦܪܩܘ ܕܬܪ̈ܬܝܢ ܫܒܩ et ܐܪ̈ܥܬܐ ܕܠܐ, ܫܒܩܬ̈ܝ, p. 109 [81], ܥܣ̈ܪ ܡܫܚ ܗܘ̈ܝ ܠܗ, Matth. 25, 1 ed. Urm. et Mossul. .. ܢܦܩ .. ܢܣܒ .. ܢܦܩ ܗܘ̈ܝ, ubi nostrae editiones (Schaaf. Gutbier.) habent, ܢܣ̈ܒܝ, ܢܦ̈ܩܝ, ܗܘ̈ܝ.

His praemissis totius rei conditio haec est: Antiquissimo tempore forma fuit ܩܛܠ, cui deinde Ribbuy appositum est ܩܛ̈ܠ, primum tamen Ribbuy in verbis ܗܘ videtur esse adhibitum ܚܙ̈ܝ, ܗܘ̈ܝ, deinde etiam in reliquis radicibus. Hunc morem servaverunt

1) Roordam ipse in textu hoc ܘ semper addidit, quod non probamus, quia tali modo scribendi usus oblitteratur, quem cognitum habere necessarium est.

2) Si vero subjectum praecedit neglegentia est manifesta ut ܡܘܗܒ̈ܬܐ ... ܐܬܝܗܒ Wright Syr. Apocr. p. ܡܠ; ܡܘܗܒܬܐ ܐܬܝܗܒ ib. p. ܥܕ.

Nestoriani (Orientales), ab altera vero parte Maronitae insuper signum graphicum ܝ addiderunt §. 32. II. quo facto forma scribebatur ܩܛܠܬܝ. In paradigmate hanc ipsam ob caussam exhibuimus ܩܛܠܬ et ܩܛܠܬܝ; forma ultima ܩܛܠܬܝܢ denique per inclinationem vocalis est exorta. §. 50. IV. C.

4) De ܩܛܠܬܘܢ cujus ܘ habet ʿeṣāṣā karyā, et quae keϑaβton antiquo tempore pronunciabatur, deinde ܩܛܠܬܘܢ keϑaβtun cf. §. 13. A. V.; 44. III. adnot. 2.

5) Consona ܝ formae ܩܛܠܬܝ diacriticum femininorum est; eodem modo sed raro in 3. pers. fem. ܩܛܠܝ tale ܝ scribi §. 50. IV. B. observavimus.

6) Formae 1. pers. Pl. ܐܬܬܥܝܩܢ Act. 19, 40 ܐܬܒܗܬܢ 2. Cor. 9, 3, quas Hoffmannus sanas habuit, ex errore typographico sunt exortae, quem vero nec ed. Schaaf. nec Gutb. neque Urmiensis habet. Forma vero ܙܒܢ Luc. 9, 13 recta est, scilicet pro ܙܒܢܢ scribitur, omisso *nun*, et pronuncianda est zeβannan.

7) De usu lineae Mehaggyānā in Perf. 'Eϑpeʿel cf. §. 18. III. de assimilatione consonae ܬ in 'Eϑtaφʿal et de metathesi consonae ܬ in 'Eštaφʿal cf. §. 26. III., 25. I. c., ubi etiam de metathesi consonae ܬ in 'Eϑpeʿel et 'Eϑpaʿal radicum a sibilantibus incipientium, deque mutatione hujus ܬ in ܕ aut ܛ locuti sumus.

8) Forma paragogica ܩܛܠܘܢ utrum punctum super ܘ (o) an infra ܘ (u) habeat, exemplis destitutus nescio.

9) Vocales, quarum notio est functionalis §. 54. I. i. e. de quarum usu pendet significatio verbi, sive est transitiva sive intransitiva, activa sive passiva, nunquam mutari ex rei natura sequitur. Itaque in verbo activo cujus media radicalis vocali *a* utitur, omnes personae, in quibus tale *a* non propter syllabae conditionem §. 13. A. X. corripitur, ubique servant *a*, et in verbo intransitivo *e*. Itaque habes ܩܛܠܬ et ܢܚܬܬ. Simili modo in stirpibus auctis, quarum vocales exortae sunt per mutationem flexionalem §. 55. II. activorum vocalis *e*, passivorum vocalis *a* et in 'Eϑpeʿel vocalis *e* servatur, ܐܬܩܛܠܬ, ܩܛܠܬ, ܐܬܩܛܠܬ, ܐܩܛܠܬ, ܐܫܬܩܛܠܬ etc. Quod inde facile explicatur, quia haec quoque flexionalis mutatio ad formae quasi characterem pertinet.

Quid vero sentiendum sit de origine vocalium, quae si tertiam personam masc. sing. respicis, novae videntur §. 36. I. et 50. IV. uberius exposuimus.

10) Cum rei natura tum analogia pronunciationis arabicae docet, verbi consonas finales, ܕ, ܬ, ܛ insequenti ܬ affixi personalis assimilandas esse, quo facto etiam consonas ܕ, ܬ, finales signo qušåyå instruendas esse patet. Itaque ܣܓ̣ܶܕܬ non *sçyeđt* sed *sçyett* legendum est et ܒܗܶܬܬܽܘܢ proferendum *behetton*. Cf. infra IV. 1.

II. Imperfectum et Imperativus.

1) Antiquior et melior vocalismus scriptione ܢܶܟܬܽܘܒ etc. exprimitur, quae proferri jubet *niχtŏβ*, quod recentiore tempore abiit in ܢܶܟܬܽܘܒ = *neχtuβ*. Idem cadit in formas plur. ܢܶܟܬܒܽܘܢ, ܬܶܟܬܒܽܘܢ *niχteβōn, tiχteβōn*, quarum ܘ̇ ex analogia dialectorum est longum[1]).

Ceterum addendum est in libris impressis aeque atque in codicibus hac in caussa magnam cerni librariorum inconstantiam. Ita in editione Vet. Test. Leeiana semper forma est ܢܶܣܬܰܟܠܽܘܢ, ܢܶܩܪܽܘܢ, ܬܶܣܟܪܽܘܢ, ܬܶܫܬܪܽܘܢ cet. in edit. Urmiensi Nov. Test. vero habes ܬܶܫܒܽܘܩ Luc. 5, 24 ܬܶܣܟܪܽܘܢ, ܕܢܶܗܦܟܽܘܢ vs. 34, ܬܶܬܠܒܽܘܢ, ܢܶܣܚܽܘܢ 6, 7, ܬܶܣܒܥܽܘܢ 6, 17, ܬܶܬܚܒܽܘܢ 6, 21. In verbis ܢ̈ vero, sicuti etiam scriptio aramaismi judaici יִגְלוֹן postulat, nihil nisi ܘ̇ deprehendisse mihi videor. Itaque talibus in vocibus pronunciationis mutatio recentissimo demum tempore apud Maronitas incepit. Scribitur ergo ܢܶܗܘܽܘܢ Urm. Joh. 20, 31, ܢܶܬܐܣܽܘܢ Luc. 6, 17 al.

Quae de ܘ̇ Imperfecti dicta sunt, ea etiam ad Imperativum pertinent, in quo antiquior vocalismus postulabat *ŏ* et *ō*, recentior vero *ŭ* et *ū*. Tali modo legitur ܟܬܽܘܒ = *keϑŏβ* in Ordine baptismi[2]) p. 4, ܫܒܽܘܩ p. 10, ܩܪܽܘܒ p. 12, ܣܓ̣ܽܘܕ p. 6, ܢܨܽܘܒ *planta* p. 22, ܦܽܘܩ Mrc. 5, 8 Urm. Alibi vero inveni ܡܚܘܠܘ Exod. 32, 27 Lee, ܗܦܘܟ 4, 19, nec tamen apud ipsum Lee desunt exempla melioris scriptionis ut ܩܪܽܘܒ ps. 12, 1. Caute tamen de puncto inferiore in Impf. et Imper. judicandum est, quis enim confirmare poterit hocce punctum non esse diacriticum §. 21. et revera designare vocalem?

---

1) Cum ܘ̇ tum ܘ̣ est *δίχρονον* h. e. aeque ad designandam scriptione vocalem longam ac brevem adhibetur §. 11, II.; 13. A. V.

2) Cod. Orphanotrophei Hallensis egregie scriptus et diligentissime omnibus punctis ornatus, qui insignitur B. 2. Quamquam anno demum 1580 est exaratus praestantissimis speciminibus librorum syriacorum *punctis ornatorum* adnumerandus est.

Si vero ad terminationem ܘܢ accedunt suffixa nihil nisi ܘ me invenisse memini. Itaque habes ܢܫܡܥܘܢܗ, ܢܦܩܕܘܢܗ[1]), ܢܥܒܕܘܢܗ ps. 17, 11, (ܢܫܡܥܘܢܗ *audiunt illud*), ܢܚܙܘܢܗ, ܢܦܩܕܘܢܗ; in Singl. vero scribitur c. gr. ܢܦܪܩܝܘܗܝ.

2) In Impf. interdum praefixum vocali *i* instructum legitur, ut ܢܡܫܚܘܢܝܗ Jac. 5, 14 (Gutb.), ܢܢܛܪ 1. Petr. 3, 10, ܢܣܥܘܢ Act. 15, 6, ܢܗܘܐ Act. 21, 14 (Widm.), ubi aliae editiones *e* praebent. Editio Urmiensis semper *i* adhibet in praefixis, quae grammatici Maronitae per *e* pronuntiari jusserunt, uti ܢܦܪܩܘܢ Act. 1, 4, ܢܫܡܫܘܢ 6, 2 etc., sicuti etiam in aliis vocibus ut ܐܢ, ܐܡܝܢܐܝܬ etc. quod est discrimen dialecti orientalis et occidentalis, qua in re occidentales cum aramaismo judaico convenientes pronunciationem antiquiorem servaverunt. Ceterum in usu utriusque vocalis inconstantiam, e varia variorum temporum et locorum pronunciatione exortam cerni, jam supra §. 11. II. 3.; 13. A. III. indicavimus, at iis quae ibi proposuimus addendum est, non in vocibus med. ܝ tantum hanc inconstantiam cerni, sed etiam in aliis, quarum sat magnum numerum exhibet Nov. Test. Urm. e. gr. ܡܠܐ, ܡܫܡܫܝܢ al., De ـِ in Syrorum Urmiensium scriptura = *i* cf. §. 11. III. Duae igitur sunt formae dialectorum ܢܶܦܩܘܕ et ܢܺܦܩܘܕ.

3) In 2. et 3. pers. fem. Singl. ـܝ additum est diacriticum feminini, quod raro in ܬܶܦܩܕܺܝܢ, saepe in ܬܶܦܩܘܕܺܝܢ obvium est, in utroque vero supervacaneum. E contrario in imperativo Sing. ـܝ vocalis emortuae est vestigium quod e formis קְטֻלִי et اُقْتُلِى et ቅትሊ: sequitur. Cf. §. 32.

4) Imperativi formae paragogicae ܦܩܘܕܘܢ et ܦܩܘܕܝܢ eodem modo in omnibus verbis adhibentur uti formae paragogicae Perfecti, quarum analogiam sequuntur. Exempla sint ܡܠܟܘܢ BH. Chron. p. 370 l. ult., ܟܬܒܘܢ 148 al.

5) De usu lineae Marheṭânâ in Imperat. 'Eϑpeɜel, 'Eϑtaφɜal et 'Eštaφɜal vide §. 18. II. ubi etiam de Mehaggyânâ Imperat. 'Eϑpaɜal locuti sumus.

6) *a*. In formandis de radice Imperfecto et Imperativo locum habet mutatio vocalium flexionalis scilicet transitiva, quorum

1) E folio manuscripto bibl. or. germ. in quo Imperat. Singl. alibi scribitur ܦܩܘܕ.

Digitized by Google

vocalis functionalis est *a* §. 54. I. in Imperf. et Imperat. assumunt plerumque ܘܿ, intransitiva vero, quorum vocalis functionalis est *e*, assumunt *a*. Itaque a ܩܛܰܠ, ܟܬܰܒ, ܢܟܰܣ fit ܢܶܩܛܘܿܠ, ܢܶܟܬܘܿܒ, ܬܶܢܟܘܿܣ, ܩܛܘܿܠ, ܟܬܘܿܒ, ܢܟܘܿܣ cum notio *interficiendi, scribendi, mactandi* sit transitiva, a verbo ܕܚܶܠ *timere* vero fit ܢܶܕܚܰܠ et ܕܚܰܠ, a ܒܛܶܠ *otiosus fuit* ܢܶܒܛܰܠ, ܒܛܰܠ, a ܕܗܶܢ *pinguis fuit* ܢܶܕܗܰܢ, a ܟܦܶܢ *famelicus fuit*, ܢܶܟܦܰܢ. Eodem modo ܕܡܶܟ *dormivit*, ܢܶܕܡܰܟ; ܓܚܶܟ *risit*, ܢܶܓܚܰܟ; ܢܩܶܦ *adhaesit*, ܢܶܢܩܰܦ; ܫܟܶܒ *jacuit* ܢܶܫܟܰܒ et verba med. ܐ uti ܫܐܶܠ quaesivit, ܟܦܰܪ *negavit*, ܕܥܶܒ *sudavit* Ass. I. 97 (non ܕܥܰܒ quod habet Cast. Mich.) al.

b. Praeter hanc vocalium mutationem, quam longe plurima verba subeunt, alia etiam est, qua Perfecti *a* in Imperf. et Imperat. abit in *e*. Verba huic classi accensenda sunt ܙܒܰܢ *emere*, ܢܶܙܒܶܢ; ܓܪܰܫ *trahere*, ܢܶܓܪܶܫ; ܢܦܰܠ *cadere*, ܢܶܦܶܠ; ܦܣܰܣ sortitus est ܢܶܦܣܶܣ; ܡܚܳܐ *percussit*, ܢܶܡܚܶܐ; ܥܒܰܕ *facere*, ܢܶܥܒܶܕ, quibus adde ܢܶܬܶܠ *dabit*.

c. Denique verba quaedam in Perf. *e* habent et in Imperf. et Imper. ܘܿ ex. i. ܣܓܶܕ *sese projecit, adoravit* ܢܶܣܓܘܿܕ; ܢܚܶܬ *descendit* ܢܶܚܘܿܬ; ܩܪܶܒ *propinquus fuit* ܢܶܩܪܘܿܒ; ܫܬܶܩ *tacuit* ܢܶܫܬܘܿܩ.

d. Singulorum verborum formas usu discendas esse, neque hic enumerari posse patet, addendum tamen est, esse verba, quae pro notionis diversitate, diversis Imperf. et Imperat. utantur formis. Ex.: ܫܠܰܚ *misit* et *exuit*, Imperf. ܢܶܫܠܘܿܚ *mittet*, ܢܶܫܠܰܚ *exuet*; ܬܶܥܪܰܒ *occidet sol*, ܬܶܥܪܘܿܒ *ventilabit*, ܛܒܰܥ *demersit* et *obsignavit*, ܢܶܛܒܘܿܥ *obsignabit*, ܢܶܛܒܰܥ *immersus erit*; ܓܡܰܪ *perfecit*, ܢܶܓܡܘܿܪ *perficiet alios*, ܢܶܓܡܰܪ *se ipsum*, ܚܪܶܒ *vastatus fuit*, ܢܶܚܪܰܒ, at ܢܶܚܪܘܿܒ *pessumdabit* Curet. Anc. Doc. p. ܐ pertinet ad ܚܪܰܒ.

e. Vice versa sunt verba, quae duplici Imperf. et Imperat. gaudent forma sine notionis discrimine, uti ܚܕܰܪ *circumdedit*, ܢܶܚܕܘܿܪ et ܢܶܚܕܰܪ, ܢܒܰܚ *latravit*, ܢܶܢܒܰܚ et ܢܶܢܒܘܿܚ, ܢܩܰܒ *transfixit*, ܢܶܢܩܘܿܒ Bernst. Lexid. et ܢܶܢܩܰܒ Jos. Acur.

f. Denique sunt verba, quorum vocalis eadem est in Perf. et Imperf. Ex.: ܨܒܰܥ, ܢܶܨܒܰܥ *variegatus fuit*; ܕܠܰܦ, ܢܶܕܠܰܦ *stillavit*; ܢܣܰܒ, ܢܶܣܰܒ *sumpsit*, ܢܫܰܒ, ܢܶܫܰܒ *flavit*, ܥܡܰܕ, ܢܶܥܡܰܕ *demersus, baptizatus est*; ܟܒܰܫ, ܢܶܟܒܰܫ *subjecit*, ܡܪܰܕ, ܢܶܡܪܰܕ *rebellavit* al. Quibus in verbis statui potest, mutationem flexionalem locum habere تقديرا sive κατα δύναμιν.

Quomodo vero mutatio vocalis flexionalis in verbis infirmis instituatur, insequentibus §§. in singulis classibus describetur.

7) Imperf. et Imperat. formas energicas et Imperf. formam naṣbatam et ǵezmatam Syri non habent, nec possunt habere quia breves vocales in fine vocis positas omiserunt, quo facto *yaqtulu* jam distingui nequit a *yaqtula* et *yaqtul.* De ܠܗܘܐ etc. pro ܢܗܘܐ cf. §. 68, de formae energicae in Aramaismo vestigiis §. 70.

8) In stirpe 'Eϑtaqṭal feminina Imperf. non tribus sed duobus tantum ܢ solent scribi, quamquam interdum etiam tria inveniuntur.

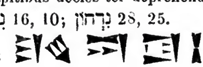
9) Quodsi in dialecto, quae dicitur Hierosolymitana sive Syro-Palaestinensis, quod placuit Landio Anecd. syr. I. p. 43, ubique Imperf. praefixum ܝ habet pro ܢ, uti ܝܗܝܡܢܘܢ Mth. 24, 23, ܝܩܕܫܘܢ ib. v. 26, 44, ܝܓܢܒܘܢ 27, 64, ܝܚܐ Luc. 23, 35, ܝܦܪܘܩ, ܝܚܬ Joh. 4, 47, haec est formatio, qua docemur pertinere hanc versionem ad Aramaismum occidentalem. At cum in codice etiam 1. pers. Sing. praefixo ܝ imo ܢ utatur, ut in ܝܥܒܕ pro ܐܥܒܕ Mth. 17, 17, ܝܣܒܪ pro ܐܣܒܪ 22, 44, ܝܫܬܐ pro ܐܫܬܐ 27, 17, 21, ܢܥܒܕ vs. 22, ܝܬܠܘܒ ܡܠܘܡ Luc. 17, 8, ܢܟܪܘܙ pro ܐܟܪܘܙ Mrc. 1, 38 patet, codicem neglegenter ac secundum pronunciationem corruptam exaratum esse[1]. — Nihilo minus vero ex hac scriptione sequitur in Syria occidentali 1. et 3. Pers. Imperf. formatum quondam esse in regionibus quibusdam ܢܩܛܘܠ, quod quomodo potuerit fieri explicatione eget. Et hac in caussa quidem notum est, etiam in versione aramaeo-judaica Proverbiorum Salomonis utramque formam יִקְטוֹל et נִקְטוֹל civitate esse donatam[2], tale targum vero a Judaeis confectum esse nemo facile negabit. At si in hujusmodi libro usum utriusque formae ex fusione dialecti occidentalis et orientalis explicandum censemus, cum interpres modo analogiam orientalem modo occidentalem sequeretur, ex eadem caussa etiam formae יקטול usus in versione Hierosolymitana erit explicandus. Hic vero redeundum est ad historiam formae, de qua agimus, in aramaismo universali.

Antiquissima Aramaismi monumenta, quae exstant in libro Ezrae et in inscriptionibus cuneatis[3], praefixo utuntur *yę* itaque

---

1) Cf. Adler Verss. syr. p. 146. Bibl. krit. Reise p. 119. Noeldeke, D. M. Z. XXII. 468, 497.

2) Primis octo capitibus decies ter deprehendi formam נִקְטוֹל. Cf. praeterea נִסְחוֹף 10, 3; נִדְגַּל 16, 10; נִרְחוֹן 28, 25.

3) Exempla sunt:
y d q u hoc est يَدُقُّ contrivit

homines illa aetate a regibus Assyriorum et Babyloniorum in Palaestinam deducti, qui in ipsam Palaestinam dialectum aramaeam introduxerunt necessario hanc formam adhibuerunt[1]. At in ipsa Palaestina Judaei hebraice loquentes cum manserunt, tum eo redierunt, et tali modo factum est, ut libri eorum, quos hodie falso chaldaicos nuncupant, formam imperfecti *yiqṭol* adhibuerint. E contrario in ipsa aramaea terra alia forma *niqṭol* usu venit, quae aut dudum juxta alteram illam usitata erat, aut in ejus locum, postquam in desuetudinem cecidit, suffecta est. Nova haec forma in Aramaismum, qualem Palaestina fovit non est recepta, quod tribuendum est vi linguae hebraeae vitali, quae effecit, ut forma nimium in modum ab hebraea recedens respueretur. Tali modo in Aramaismo orientali receptum est *niqṭol* in Aramaismo occidentali vero usque ad hunc diem (Maʿlulae)[2] servata forma antiquior *yiqṭul*, quae analogiam reliquarum dialectorum sequitur. Talem formam praebent monumenta Palaestinensia, ut liber Danielis et Talmudis hierosolymitani particulae aramaeae aeque ac specimina linguae samaritanae, in quibus forma per *n* efficta inaudita est. Hanc ipsam formam etiam Judaei babylonici servaverunt et adhibuerunt, postquam schola Tiberiensi dissoluta novas sedes sibi quaerere coacti sunt, ac tali modo in ipsam Gemaram Babylonicam forma *yiqṭul* invasit, quam ipsi Aramaei in illis regionibus degentes non amplius solebant adhibere. Ita factum est, ut in Aramaismo judaico, quod ex usu linguae hebraicae apud Judaeos non penitus exstincto explicatur, forma antiquior sit servata, cum in Aramaismum christianum, cujus grammatica secundum normam linguae Edessenae est confecta, altera illa forma invaserit[3]. Quae qui reputat non

Bisit. l. 42, cujus vocis Imperativus exstat ib. l. 48 in forma d. u. q. = دُقّ,
 = יפרש mentitus est cf. p. 182 et multa alia.
y par r as

1) Cf. Dissert. mea Cur in libro Danielis juxta hebraeam aramaea adhibita sit dialectus. Halle 1863 p. 32 seq.

2) Cf. adnotationes Noeldekii et meas in Ztschrft. d. d. m. G. XXI. p. 183, XXII. p. 271.

3) Tempore secundi templi etiam in rebus sacris lingua aramaea passim videtur adhibita esse, cf. Talm. Jer. Tract. שקלים Cap. IV., ubi alter quidem doctor tradit, quatuor in templo fuisse sigilla hebraica, alter vero Ben ʿAzzaj contendit: חמשה הותמות היו וארמית כתוב עליהם עגל דכר גדי חוטא דל. Aramaica lingua plebi consueta, in talibus sigillis hebraeae praestabat.

mirabitur aliquoties etiam in libros Judaeorum chaldaicos invasisse formam *niqṭol*, sermone quotidiano Aramaeis consnetam, quod monstrat Targum proverbiorum, ac vice versa non est quod offendamus, cum in libris in ipsa Palaestina exaratis formam *yiqṭul* inveniamus, quam etiam apud Samaritanos solam adhiberi constat.

III. Infinitivus et Participia.

1) Infinitivus stirpis simplicis nullis vocalium, quae in perfecto cernuntur, mutationibus adstrictus est ܡܶܩܛܰܠ sicuti ܩܛܰܠ et ܩܛܶܠ, in reliquis vero stirpibus mutatio vocalium locum habet[1]). Scilicet antiqua forma nominis actionis, in qua syllaba mediae radicalis vocali $\bar{a}$ utebatur, uti in arab. إِقْتَالٌ, إِقْتِتَالٌ, قَتَّالٌ et קְטָלָא, אִתְקְטָלָא, אַקְטָלָא quae in Aramaismo judaico adhibentur, etiam formis syriacis subjacent. At cum significationem horum abstractorum etiam distinctius exprimere studuerint, non solum ab initio ܡ praeposuerunt, cujus ope nomina instrumenti et loci formantur, verum etiam terminationem abstractorum ܘܬܳܐ, in statu indeterminatio in ܘܬ apocopatam, addiderunt. Tali modo exortae sunt formae, ܡܩܰܛܠܳܢܽܘܬ, ܡܶܩܛܠܳܢܽܘܬ etc. Idem ܡ apparet in lingua amharica cum aethiopica comparata.

Quae aliquoties inveniuntur exempla Inf. stirpis simpl. cum ܘ in fine sunt aut ex errore scribarum profecta, aut vocales mutandae sunt, uti Ps. 109, 16 ܡܶܡܬܘ Lee et Luc. 9, 33 ܡܶܡܳܬܗ (Gutb.) imo ܡܶܡܳܬܶܗ (Schaaf.) quod etiam edit. in usum Mossulensium comparata ܡܡܳܬܗ exprimit, nam edit. Urm. praebet ܡܡܳܬܗ et cod. Psalt. Hall. ܡܶܡܳܬ[2]). Legendum est in 'aφ'el ܡܰܡܳܬܶܗ.

1) In lingua arabica infinitivi, seu potius nominis actionis, varietas vocalium cohaeret cum usu vocalium functionali in perfecto; e. gr. لَبَسَ et n. a. لَبْسٌ *obscurum reddidit,* لَبِسَ et n. a. لُبْسٌ *indutus fuit.* Syri vero praefixo ܡ usi hanc vocalium mutationem aeque non adhibent, uti Arabes in formatione nominum vasis et instrumenti eam non curant.

2) Quae Amira p. 114 dicit: „*Quamvis quidam docere videantur posse addi* ܘ *cum* ̂ *infinitivo habenti* ܠ: *ut a* ܙܳܥ *motus est* ܠܡܶܙܳܥܽܘ *moveri; sed quidquid sit de hoc, auctores fere omnes sine* ܘ *utrâque voce (scilicet cum* ܡ *tantum et cum* ܡ *una cum* ܠ*) utuntur*", haec, quod e tenore Amirae sequitur, ad verba med. ܘ et ܝ tantum pertinere conicio.

2) Participium act. seu potius nomen actoris simplex, de cujus formis vide §. 55. III. c. cum pronominibus personalibus, quae subjectum efficiunt, solet conjungi ac tum exprimitur status durans nec cito periens. Utrum vero talis status sit *praesens* an *futurus* an *perfectus* ex solo nexu totius enunciati dijudicatur. Ita si de die resurrectionis diceretur ܒܝܘܡܐ ܗܘ ܡܥܠܝܢܢ ܠܟ ܡܪܢܐ futurum exprimendum esset: *Illo die erimus extollentes te domine,* in hoc vero exemplo ܫܬܩܟ ܡܠܦ ܠܢ ܕܡܢܐ ܕܡܝܐ ܐܢܬܝ praesens: *Silentium tuum docet, cuinam sis similis* Ass. B. O. I. 116, denique in hocce ܠܐ ܡܬܚܣܕܢܬܝ ܡܥܪܛܠܘܬܟܝ praeteritum: *nuditate tua non contumelia affecta es.* Ass. l. l. Imo si praeteritum certo exprimendum est, accedit partic. verbi ܗܘܐ cum pron. ad aliud participium uti in hoc exemplo: ܕܡܠܦܝܢ ܗܘܝܢ ܒܡܠܐ ܒܥܒܕܐ ܗܘܝܢ ܡܫܡܠܝܢ ܠܗ i. e. *eam rem quam docebamus (docentes eramus) verbis, eam opere semper perfecimus,* proprie *eramus perficientes omni tempore praeterito.*

Haec conjunctio participii cum pronomine, cum Syri plurimum ea uterentur, levi contractione mutata est, cujus hae sunt formae:

	Sing. m.	f.	Plur. m.	f.
3. Pers.	ܩܛܠ ܗܘ	ܩܛܠܐ ܗܝ	ܩܛܠܝܢ ܗܢܘܢ	ܩܛܠܢ ܗܢܝܢ
2.	ܩܛܠ ܐܢܬ	ܩܛܠܐ ܐܢܬܝ	ܩܛܠܝܢ ܐܢܬܘܢ	ܩܛܠܢ ܐܢܬܝܢ
	sive ܩܛܠܬ	sive ܩܛܠܬܝ[1])	sive ܩܛܠܝܬܘܢ	sive ܩܛܠܬܝܢ
1.	ܩܛܠ ܐܢܐ	ܩܛܠܐ ܐܢܐ	ܩܛܠܝܢ ܚܢܢ	ܩܛܠܢ ܚܢܢ
			sive ܩܛܠܝܢܢ	sive ܩܛܠܢܢ

In pers. 2. fem. Sing. ܝ diacriticum feminini potest deesse, et haud raro deest, in pers. 1. plur. msc. et fem. est ܩܛܠܝܢܢ.

Syri qui participia tali modo cum pronominibus conjuncta appellant ܙܒܢܐ ܕܩܐܡ, *tempus stans,* hoc nomine non *praesens* voluerunt designare qua voce Amira terminum illum latine haud accurate reddidit, sed potius *tempus durans* sive *stans.* Hoc ex Barhebraei versibus (p. 43 ed. Berth.) sequitur cum dicat:

ܘܕܡܫܡܠܝܢ ܐܦ ܕܠܡܬܡܪܝܢ ܒܙܒܢܐ ܘܥܕܢܐ ܡܬܒܪܡܝܢ ܗܢܘܢ
ܐܡܪ ܐܢܬ ܐܦ ܩܛܠ ܗܘܐ ܘܐܦ ܩܛܠ ܠܥܕܢܐ ܩܥܐ ܕܙܒܢܐ
ܘܬܐܡܘܬ ܠܘܬ ܗܘܐ ܠܥܠܡ ܘܬܐܡܘܬ ܥܕܢܐ ܕܝ ܬܪܘܢܝܢ

1) Per se intelligitur ܝ diacriticum fem. in hac forma posse omitti.

i. e. tempora stantia et futura distinguntur usu (adverbii accedentis) nunc et cras etc. Dicis: *he is eating now* et *he will be eating to morrow from the honey* et *he will eat now with us* et *he will eat to morrow, when he is invited*[1]). Hic Barhebr. tempori stanti ܐܡܝܢܐ ܕܩܐܡ aeque vim praesentis nostri ac futuri tribuit, ita ut appareat nomine ܩܐܡ tempus durans designari neque praesens. Amira contra adeo sua opinione, ܐܡܝܢܐ ܩܐܡ esse praesens, delectatur ut p. 268 eo usque procedat, ut errare eos contendat, qui formam ܩܛܝܠ non pro praesente sed pro participio habeant.

Quodsi etiam adjectiva omnium generum cum pronominibus modo supra descripto, omissa tamen contractione, componuntur, haec materia in syntaxi erit tractanda, de participiorum vero constructione hoc loco est agendum, quod eorum ope conjugatio periphrastica efficitur, cujus formae speciali usurpantur significatione.

3) Participia passiva seu adjectiva descriptiva §. 52. II. si a verbis formantur, quorum significatio est intransitiva in linguis nostris saepe participiis activis redduntur. E. gr. ܐܒܝܠܐ = πενθῶν Jes. 61, 2; ܟܡܝܢܐ = ἐνεδρεύων Job. 38, 40; ܬܟܝܠܐ = πεποιθώς Jes. 28, 17; ܕܢܦܝܠܝܢ ܥܠܝ ἐπιπεπτώκασί με Job. 6, 16, ܩܒܝܥܐ πεπηγώς Eccl. 12, 11 (omnia in versione hxpl.); ܡܢܐ ܕܡܝܟ ܐܢܬ *quid dormis* Jon. 1, 6, praeterea ܫܩܝܠܐ = ܫܩܘܠܐ, ܪܟܝܒܐ = ܪܟܘܒܐ, ܛܥܝܢܐ *portans* proprie *onustus*, ܐܚܝܕ *tenens*, ܛܥܝܢ *portans*, ܒܛܝܢܐ *gravida* B. A., ܠܒܝܟ *prehendens* Ass. B. O. I. 30. 371. de Nest. 242, ܚܕܝܪ *circumdans* B. H. Chr. 216, 4 rg. 6, 15 hxpl., ܪܟܝܒ *inequitans* Theoph. I. 44., ܟܡܝܢ *insidians* Kirsch. Chr. ed. I. 30, 15, ܕܕܒܝܪܝܢ = ἄγοντες Act. 21, 16. Hic vero usus ex eo, quod de significatione hujus formae §. 52, II. diximus, satis illustratur.

4) Quod Hoffmannus docuit, partic. ܫܬܝܩ in prima syllaba etiam ܼ habere, non est rectum, nam ܫܬܝܩܝܢ *taciti* Mrc. 9, 34, ܕܒܝܩܝܢ *adhaerentes* 6, 1, ܢܦܝܩ *egressus* 7, 30, sunt adjectiva formae قَتِّيل, quae arabice plerumque in قَتِيل deprimitur, quod ex qušâyâ mediae radicalis intellegitur, eamque ob caussam huc non pertinent.

5) Hoc quoque participium cum pronominibus hunc in modum potest contrahi: ܬܟܝܠܐܢܬ m. ܬܟܝܠܐܢܬܝ f.[2]) *confidis*, ܬܟܝܠܝܢܬܘܢ m.

1) Anglice haec expressimus qui latine similis periphrasis non adhibetur.

2) Fem. etiam sine ܐ scribitur ܬܟܝܠܬ.

Digitized by Google

ܡܬܬܟܠܝܬܝܢ f. *confiditis*, ܡܬܬܟܠܝܢܢ c. confidimus. Si fem. scribitur ܡܬܟܠܐ dubium interdum potest esse, utrum sit partic. cum pronomine an status constr. e. gr. ܡܒܪܟܐ ܒܢܫ̈ܐ Luc. 1, 28, ܩܛܠܐ ܢܒ̈ܝܐ ܘܪܓܡܐ ܠܐܝܠܝܢ ܕܫܠܝܚܝܢ ܠܘܬܗ̇ Mth. 23, 37. At cum hic in textu graeco legatur εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν in priore exemplo ܡܒܪܟܐ cum quš. ܬ scribendum est, quod est part. cum pronom., in altero vero, ubi graece legitur ἡ ἀποκτείνουσα καὶ λιθοβολοῦσα, status est constr. cum ܬ aspirato scribendus ܩܛܠܬ et ܪܓܡܬ. Tali enim statu constructo ante praepositiones Syri delectantur, si nexum vocum arctissimum volunt exprimere, e. gr. ܒܬܘܠܬܐ ܩܕܝܫܬ ܒܟܠ ܡܕܡ *virgo in omnibus rebus sancta* = παναγία Eus. Mart. of Pal. p. ܟܒ; ܚܪܢ ܡܕܝܢܬܐ ܕܚܢ̈ܦܐ ܘܡܠܝܬ ܨܠܡ̈ܐ *Carrae urbs paganorum et repleta simulacris* quod est fere ut εἰδωλοχαρής. Ass. B. O. I. 51.

IV. De stirpibus.

1) Consona ܬ praefixi ܐܬ insequentibus dentalibus assimilatur, eamque ob caussam in talibus vocibus signo qušåyå instruitur ܐܬܬܕܝܢ, ܐܬܬܣܝܡ. In sermone vulgari ܬ praefixorum ab antiquissimis temporibus insequenti consonae assimilari potuisse docet forma ἐφφαθα = ܐܬܦܬܚ Mrc. 7, 34 praeterea etiam Chaldaismus et Mandaismus similes formas praebet, quod in appendice hujus paragraphi demonstrabitur.

2) *ʼEϑpeʽel.* *a.* Antiquiorum grammaticorum opinio, qua perfectum exhibuerunt ܐܬܩܛܠ pro ܐܬܩܛܠ, ܐܬܩܛܠܬ et ܐܬܩܛܠܬ pro ܐܬܩܛܠܬ et ܐܬܩܛܠܬ cum Syrorum ipsorum scriptione non convenit, ac falsa et jure explosa est. Idem valet de forma Impr. ܐܬܩܛܠ pro ܐܬܩܛܠ. — Nestoriani scribunt pro *e* suum *i* ܐܬܕܚܠܘܢ Mth. 28, 5, ܐܬܚܫܒܬ Luc. 7, 43 cf. b.

b. Quodsi in Impf. interdum praefixum vocali *i* instructum est, uti ܢܬܚܫܒܘܢ 2 Cor. 3, 1, ܢܬܝܪܬܘܢ 1 Tim. 5, 5 Widm. hoc ad eandem confusionem vocalium *i* et *e* pertinet, de qua supra II. 2. egimus. Nestoriani Urm. in omnibus formis scribunt *i* e. gr. ܢܬܥܗܕܘܢ Luc. 23, 32, ܐܬܦܪܫܘܢ, 42.

3) *Paʽel* et *ʼEϑpaʽal.* *a.* Nestoriani in secunda syllaba ponunt *i* ut ܡܟܝܟ Phil. 2, 8, idemque etiam in formas ʼaφʽel et šaφʽel cadit, in quibus a primitivo vocalismo §. 55. II. alienum fuit, sed etiam in aramaismo judaico locum habet, in quo formae ut חַבִּימוּ,

אַרְגִּישׁ reperiuntur. Hunc Nestorianorum usum interdum antiquiores editiones N. T. sequuntur ut ܒܰܪܶܟ *benedixit* Mrc. 10, 16, ܩܰܕܶܡ *praecessit* vs. 32.

b. Ex scriptionis singularitate §. 12. II. explicata in prima syllaba interdum ܐ ponitur uti ܐܰܪܺܝܡ *sustulit* Tychs. El. 52, 4, ܐܰܦܣܶܩ *scidit* B. H. Chron. 28, 1, ܢܳܒܰܚ *latravit*, ܟܳܐܶܣ *reprehendit*, ܗܰܝܡܶܢ *fidei jussit* Cast.

c. Imper. 'Eϑpaʿal duplex est forma ܐܶܬܩܰܛܰܠ et ܐܶܬܩܰܛܠ cf. §. 18. II. itaque in versibus dicit Abr. Ecch. p. ܪܦܗ:

ܕܰܢܚܶܐ ܐܢܳܐ ܘܐܶܬܒܰܣܰܡ ܘܰܡܩܰܒܶܠܬܳܐ ܐܶܬܩܰܒܰܠ

et Ephremus cantat:

ܡܰܪܝ ܡܰܠܟܳܐ ܐܘ ܠܰܡܠܟܘܬܳܐ ܘܐܶܬܒܰܣܰܡ ܬܰܟܠܳܐ ܩܕܳܡܰܝܟ

eodemque modo ܐܶܬܗܰܦܰܟ ܡܶܬܗܰܦܟܳܐ.

4) *'Aφʿel* et *'Eϑtaφʿal.* *a.* Post praefixa ܐ characteristicum haud raro servatur, quae consuetudo tamen et jure quidem a Sciadr. p. ܡܒ vituperatur[1]). Itaque habes ܡܰܐܣܰܩܶܢ Rom. 12, 9 a ܣܳܩ, ܬܰܐܡܶܢ Act. 23, 20 a ܡܳܢ, ܬܰܐܚܶܐ 1 Cor. 7, 16 a ܚܳܐ cet. quorum magnam copiam collegit Agrell Otiol. p. 50.

b. In 'eϑtaφʿal assimilari ܐ characteristicum cum ܬ §. 25. I. c. docuimus, tamen haec assimilatio scriptione non ubique exprimitur, ita ut interdum legatur ܐܶܬܬܰܐܒܰܢ *laesus est* pro ܐܶܬܬܰܒܰܢ a ܒܢܐ B. H. Chr. 276, 8, ܐܶܬܬܰܐܪܰܙ pro ܐܶܬܬܰܪܰܙ *clam edoctus est* ib. 209, 13, ܐܶܬܬܰܐܟܰܢ *turpe videtur* a ܐܟܢ, inf. ܡܰܐܟܳܢܽܘ B. H. Chr. 588, 4 quod est 'aφʿel radicis ܟܳܐܢ eliso 'Aleφ. Neh. 2, 10 B. H. Chr. 451, 6. Eundem in modum in verborum primae ܐ 'Eϑpeʿel assimilationem inter ܐ et ܬ locum habere §. 63. II. observatur.

V. De aspiratione.

a. In paradigmate secundum Amirae p. 278 et Sciadr. praecepta in 'Eϑtaφʿal ܬ primum rukåχå insignivimus, secundum vero qušåyå, id quod eodem modo in 'Eϑpeʿel verborum med. ܘ et ܝ instituendum esse, Sciadr. contendit[2]). Hunc tamen usum non ubique scribae sequuntur, de quorum orthographia cf. §. 16. X.

1) Docet ܐ tollendum esse, quamvis scribae multi inepti hanc regulam confundant nec servent.

2) Sciadr. p. ܡܘ dicit: ܡܶܛܽܠ ܕܡܶܬܬܰܪܨܺܝܢ ܡܶܠܶܐ ܕܡܶܢ ܗܳܠܶܝܢ ܣܶܡܰܡܳܢܶܐ ܢܩܰܫܝܳܐ ܠܬܰܪܬܶܝܢ ܬܰܘܳܐܶܐ ܡܪܰܟܟܳܐ ܡܩܰܫܝܳܐ ܘܰܡܪܰܟܟܳܐ ܡܩܰܫܝܳܐ ... ܐܰܝܟ ܕܶܐܡܰܪ ܕܶܐܬܩܰܫܝܰܬ

b. De qušåyå primae radicalis in 1. pers. Imperf. Paʿel ܐܶܦܩܽܕ cf. §. 16. V. 2. Reliqua omnia a legibus primariis §. 16. propositis non recedere patet.

Appendix.

De formis verbi sani in dialectis aramaeis.

Appendicem ad praecedentem verbi firmi dilucidationem efficiat brevis enumeratio formarum earum quae in dialectis aramaicis a lingua Syrorum litteraria recedunt. Itaque primo loco de antiquissimo aramaismo i. e. biblico agendum videtur.

A. Chaldaismum

vel potius *Aramaismum biblicum* non linguam Mesopotamiae exhibere sed dialectum aramaeam in ipsa Palaestina nuncupatam hodie inter omnes constat, qui artem criticam non omnino spernendam censent. Itaque loci Dan. 2, 4 — 7, 28, Ezr. 4, 6 — 6, 18 tanquam monumenta linguae Palaestinensis tractandi sunt, inter quos epistulae quaedam praefectorum persicorum fortasse e Mesopotamia oriundorum cum responsis ad illas datis sunt insertae Ezr. 4, 12 — 16, 17—22; 5, 8—17; 6, 6—12. His scriptis accedit denique locus Jeremiae 10, 11 suppositus, quem pro aramaico orientali habere propter formam ארקא *terra*, Mandaeis[1]) tritam non dubito. — Quod adtinet ad vocalismum, vocales finales, quas Syri seriore tempore omiserunt cf. p. 120, pronunciantur, praeterea *ĭ* breve, quod Nestoriani quoque servaverunt, non ut in Syriasmo Maronitarum in *e* est depressum. Res vero in qua major hujus dialecti proprietas est posita haec est, quod loco spiritus lenis (ʾAleφ) spiritum asperum (He) in praefixis stirpium adhibent, Hiϑpeʿel, Haφʿel cet. dicentes pro ʾiϑpeʿel, ʾaφʿel, quam aspirationem in Haφʿel

ܐܬܬܣܡܟ. Eodem modo aspirationem usu venire in ʾEϑpeʿel verb. med. ܘ et ܝ addit p. ܨܠܒ. Tota res mihi vero dubia est, et e canonibus potius universalibus lex videtur mihi derivata, quam e natura rei. Nam in formis ut ܐܬܬܕܝܢ geminum ܬ graphice exprimit, sonum geminandum esse §. 66.; quod si locum habet non proferendum est *ʾeϑteδîn*, sed *ʾetteδîn* eodemque modo in ʾEϑtaφ. *ʾettakki* neque *ʾeϑtakki*, quod scriptione ܐܬܬ confirmatur. In paradigmate vero Syrorum grammaticos recte exprimere consultissimum habui.

1) Mandaeorum dialectum ad aramaismum orientalem pertinere formatio 3. pers. Imperf. suadet in qua praefixum *n* cernitur.

etiam post praefixa Imperfecti retinent neque contractione perdunt. Aramaeos enim occidentales voces ab *h* incipientes imprimis adamare non solum pronomina et particulae quaedam monstrant, quae ab *h* incipiunt, cum quae syriace iis respondent, 'Aleφ habeant, uti הֵיךְ = ܐܝܟ, הָנוּן, ܐܢܘܢ al. verum etiam pronomen ܗܢ̈ܬ (profer *hač*) ܗܢܬܘܢ (profer *hačūn*) = ܐܢ̄ܬ *tu*, ܐܢ̄ܬܘܢ *vos* hodie in Libano usitatum[1]). Denique res omnium gravissima in qua aramaismus occidentalis differt ab orientali, quae etiamnunc in dialecto Maɜlulensi oculis cernitur haec est, quod praefixum 3. pers. Sing. et Plur. Imperf. Yuδ est, neque Nun in oriente pervulgatum. Cf. supra III. 8.

De orthographia denique monendum est more hebraeo vocales *a*, *e* saepe per ה exprimi, ubi consuetudo aramaea postulat א, praeterea etiam usus consonarum ו et י ad indicandas vocales vel breves (imo Šȩβata quae dicuntur in Targumis et in libris Mandaeorum) latius extenditur, quam in Syriasmo proprie dicto. In Targumis, quorum editio fide digna adhuc desideratur saepe vocales ַ et ָ contra omnem analogiam et regulam inter sese commutatae sunt.

His praemissis schema verbi sani exhibemus vocibus compositum, quas ex ipsis textibus collegimus. Aliquando analogiae demonstrandae caussa etiam verba infirma inserta sunt.

I. *Pȩɜal. Perf.* Singl. 3 msc. רְשַׁם, קְצַף, בְּנַס, סְגַר; סְגִד, פְּרַם, זְעַק; קְרֵב, שְׁלֵט, תְּקֵל, תְּקִיף. fem. סִלְקַת, סְלֶקֶת, תִּקְפַּת; נֶפְקַת, (נִפְקָה hebraizat); בִּטְּלַת, קְטִילַת, נְטִילַת; 2 msc. רְשַׁמְתְּ, תְּקַלְתָּא; יְהַבְתְּ, תִּקְפְּתְּ, יְהַבְתְּ fem. deest. 1 com. נִטְרֵת, נִטְלֵת, קִרְבֵת, יִדְעֵת, שִׁמְעֵת, שְׁמַעַת; עֲבַדֵת; Plur. 3 msc. כְּתַבוּ, שְׁלַחוּ, קְרִבוּ, שְׁלִטוּ, כְּפִתוּ, סְלִיקוּ, פְּתִיחוּ; fem. נְפָלוּ kȩϑiβ, נְפַלָה qȩrî, נְפַקוּ kȩϑiβ, נְפַקָה qȩrî Dan. 5, 5.; 2 msc. שְׁלַחְתּוּן, fem. deest. 1 com. שְׁלַחְנָא, אֲמַרְנָא, שְׁאֵלְנָא.

Imperfectum. Sing. 3 m. יִסְגַּר, יִלְבַּשׁ, יִשְׁפַּר, יִסְבַּר, יִשְׁלֵט in pausa Dan. 5, 7, ubi alia exempl. יִשְׁלַט, fem. תִּשְׁלַט Dan. 2, 39; 2 mscl. תִּרְשֹׁם, תִּשְׁבֹּק, תִּלְבַּשׁ, תִּשְׁלַט, תִּשְׁלֵט in pausa Dan. 5, 16, fem. deest; 1 com. אֶבְעֵא; Plur. 3 msc. יַחְלְפוּן, יִפְלְחוּן, יִסְגְּדוּן, fem. יִשְׁבְּקָן; 2 msc. תִּסְגְּדוּן, תִּשְׁמְעוּן, fem. deest; 1 com. נִסְגַּד, נִכְתֹּב.

Imperativus. Singl. msc. פְּרֻק, fem. אֲכֻלִי; Plur. msc. שְׁבֻקוּ, fem. desunt.

---

1) Cf. Z. d. d. m. G. XXI. p. 187, XXII. p. 278.

Infinitivus. מִשְׁבַּק, מִפְשַׁר.

Participium act. אָנֵם, עָבֵד, נָחֵת, יָהֵב; *pass.* שְׁלִים, זְהִיר, יְדִיעַ, קְטִיל.

Formae *Hiϑpe̥ʒel* sunt hae: *Perf.* Singl. 3 m. הִשְׁתְּכַח fem. הִתְגְּזֶרֶת, 2 m. הִשְׁתְּכַחַתְּ; Plur. 3. fem. אֶתְעֲקַרָו(א). *Imperfectum.* Sgl. 3 msc. יִתְיְהִב, 2 msc. תִּשְׁתְּבִק. Plur. 3 msc. יִתְּשָׂמוּן, 2 msc. תִּשְׁתַּמְעוּן, תִּתְּרְמוּן. *Infinitivus* הִתְבְּהָלָה, הִתְקְטָלָה. *Participium* מִתְעֲבֵד, מִתְבְּנֵא, fem. מִתְעַבְדָא.

Paʒel. Perfectum Singl. 3 msc. קַבֵּל, שַׁכֵּן, מַלֵּל, מַלִּל Dan. 6, 22 in pausa, בָּרֵךְ, קַטִּיל; 2 msc. הַדַּרְתָּ, שַׁבַּחְתָּ; 1 com הַדְּרֵת, שַׁבְּחֵת, בָּרְכֵת; Plur. 3 msc. בַּטִּלוּ, חַבְּלוּ, בַּקַּרוּ, שַׁבַּחוּ; 2 msc. הִזְדַּמִּנְתּוּן. *Imperfectum.* Singl. 3 msc. יְמַלִּל, יְבַקַּר, יְמַגַּר; 2 msc. תְּקָרֵב; 1 com. אֲחַוֵּא; Plur. 3 msc. יְקַבְּלוּן, 2 msc. תְּקַבְּלוּן, 1 com. נְחַוֵּא. *Imperativus.* Plur. קַצִּצוּ, בַּדַּרוּ. *Infinitivus* חַבָּלָה, בַּקָּרָה, כַּפָּתָה, נַסָּכָה; מְשָׁרֵא, מְפַשַּׁר Dan. 5, 12, קַטָּלָה, תַּכָּפָה, בַּטָּלָא. *Participium*, act. מְהַלֵּךְ, מְשַׁבַּח, מְהַדַּר, מְמַלֵּל et מְמַלִּל Dan. 7, 8, 20, מְכַפְּתִין; pass. מְבָרַךְ, מְפָרַשׁ. Partc. Pauʒel est מְסוֹבְלִין.

Hiϑpaʒal. Perf. Singl. 3 m. הִתְחָרַךְ, Plur. הִתְנַדַּבוּ, אִתְיָעַטוּ. *Imperfectum* Singl. 3 msc. יִתְבַּקַּר, יִצְטַבַּע, 2 msc. תִּתְחַבַּל. *Infinitiv.* הִתְנַדָּבוּת Ezr. 7, 16. *Particip.* מִתְנַדַּב, מִשְׁתַּדַּר, מִשְׁתַּכַּל, plur. מִתְנַדְּבִין, מִתְקַטְּלִין, מִשְׁתַּבְּשִׁין. Hebraismum sapit מִתְחַנַּן.

Haφʒel, Saφʒel. Perf. Singl. 3 msc. הַשְׁלֵם, הַצְלַח, שֵׁיזִב, שֵׁיזִב, שֵׁיצִיא, 2 msc. הַשְׁפֵּלְתְּ, 1 com. הַשְׁכַּחַת, Plur. הַבְרִזוּ, הַרְגִּזוּ, הַקְרִבוּ, הַלְבִּישׁוּ, הַרְגִּשׁוּ, שַׁכְלִלוּ, 2 msc. הַזְמִנְתּוּן[1]), 1 com. הַשְׁכַּחְנָא. *Imperfect.* Singl. 3 msc. יְהַשְׁפִּל, יְהַשְׁנֵא, יְהוֹבֵד, √אבד, יְשֵׁיזִב; fem. תְּטַלֵּל, 2 msc. תְּהַנְזִק, תְּהַשְׁכַּח, 1 com. אֲהוֹדְעִנֵּהּ; Plur. יְהַתִיבוּן √תוב, יְהוֹבְדוּן, יַחְסְנוּן, 1 com. נְהַשְׁכַּח. *Imperativ.* אַתִּרוּ √נתר. *Infinitiv.* הַשְׁפָּלָה, הַשְׁמָדָה, שַׁכְלָלָה sed etiam cum ות in הַצָּלוּת et ante suffixa שֵׁיזָבוּתָךְ, שֵׁיזָבוּתֵהּ, שֵׁיזָבוּתָנָא, הֲקָמוּתֵהּ, הֲתָבוּתָךְ. *Partic.* מְהַקְרְבִין (plur.) מַשְׁפִּל, מוֹדֵא.

Hiϑtaφʒal aramaismus biblicus non habet, cujus loco, quod dictionem hebraizantem prodit, adhibetur *Hoφʒal*, forma *Hištaφʒal* vero in usu est. Rara exempla nantia in gurgite vasta haec sunt: *Perf.* Singl. msc. הֻעַל √עלל, fem. הוּסְפַת, הָהֳרְבַת, 1 com. הָתְקְנַת; Plur. הֻעַלוּ. *Imperf.* יִשְׁתַּכְלְלוּן.

---

1) Dan. 2, 9 ke̥ϑiβ, ubi qe̥ri jubet הִזְדְּמִנְתּוּן quod אִזְדַּמַּנְתּוּן in trg. Jonath. Gen. 18, 5 scribitur, quod est Hiϑpaʒal.

II. Formas modo enumeratas, si quis comparat cum syriacis, quae adhibentur in libris recentiore tempore inde a secundo post Christum natum saeculo conscriptis, non infitiabitur summam redolere antiquitatem. Primum enim vocales finales תְּקִלְתָּא, כְּתַבוּ נְפַלְא sunt servatae, et antiquius *i* loco serioris *e* scriptum זְעִק, נְחִת, מְמַלִּל al., deinde vero etiam vestigia quaedam passivi Pe̥ʒal, quod respondet arabico فُعِلَ servata sunt, quae forma postea prorsus in desuetudinem cecidit. Scilicet antiquius *quʒila* ex §. 13. A. III., VII., §. 36. aramaice mutandum erat in *pe̥ʒil* deinde in *pe̥ʒel*, et re vera hae formae significatione passiva in Aramaismo biblico reperiuntur, ubi syllaba secunda modo *i* scriptione plena et defectiva, modo *e* habet. Exempla sunt מְרִיטוּ *evulsae sunt* Dan. 7, 4, סִפְרִין פְּתִיחוּ *libri aperti sunt* Dan. 7, 10, קְטִילַת חֵיוְתָא = قُتِلَتِ ٱلْحَيَّةُ *bestia occisa est* Dan. 7, 11, לַהּ יְהִב *datum est ei* Dan. 3, 21, יְהִיבַת *datum est* ib. 5, 28, כְּפִתוּ *conjecti sunt* Dan. 3, 21, נְטִילַת *elata est* ib. 7, 4, תְּקִלְתָּא *libratus es* ib. 5, 27, פְּרִיסַת *divisum est* ib. 5, 28, יְהִיבוּ לְשֵׁשְׁבַּצַּר *data sunt Šešbassaro* Ezr. 5, 14. Secundum hanc analogiam etiam תְּקִל Dan. 5, 25 pro passivo habendum erit, quod si rectum est, etiam מְנֵא non tanquam participium passivi verum tanquam perfectum intellegendum est, ita ut locus nobilissimus מְנֵא תְּקֵל וּפַרְסִין vertendus sit: *numeratum est*, *ponderatum est et divisiones.* — Gesenius Thes. s. v. תקל formam תְּקִלְתָּא conflatam vult ex partic. pass. cum pronomine אַתָּא, at tum non *te̥qĭltå* esset exortum, sed *te̥qîlattå* vel *te̥qîlatt* cf. supra §. 59. III. 5. praeterea etiam formae reliquae uti פְּתִיחוּ, יְהִיבוּ, נְטִילַת ex tali compositione explicari omnino non possunt. Nos has formas supra inter activa pe̥ʒal commoditatis caussa recepimus.

III. Mirum in modum summa hujus aramaismi antiquitas infinitivis stirpium auctarum confirmatur, quorum hoc est paradigma antiquissimum הִתְקְטָלָה, קַטָּלָה, הִתְקַטָּלָה, cum suffixis הִתְקַטָּלוּת, הַקְטָלָה, שַׁקְטָלוּת, quorum de ratione, qua cum syriacis cohaereant conferatur supra §. 59. III. 1. Scilicet מ illud accedens, quo utitur Syriasmus proprie dictus, etiam in hac dialecto passim reperitur, sicuti terminatio וּת, ita ut apud Judaeos aramaizantes maximam formandi libertatem inveniamus, cujus loco Syri in libris, non autem in vulgari sermone, quem monstrat Mandaismus, unam eandemque semper adhibent formam. Ita habes infinitivos stir-

pium auctarum per מ formatos מְפַשַּׁר, מְשְׁרֵא Dan. 5, 12, מַבְאָשָׁא, מְהַלָּכָא, מִתְכַּנְּשָׁא, מִסְתַּלָּקָא, מַפָּקָה Trg. hieros. Gen. 4, 16, מְסַבָּרָא Ps. 40, 1, מְשֵׁיזְבָא, מְכַסְּיָא, מִשְׁתֵּיצֵי, מְסוּבְלָא[1]), מִפְּרָעָא juxta מִתְפָּרְעָא, מוּבָדָא, (haec 7 ultima in Targ. Jonath. Genesis), et vice versa Inf. Peal cum *a* finali, e. gr. מִסְבָה λαμβάνειν Trg. II. Esth. fol. נו[a] ed. Basil. 1607.

At sicuti antiquiori formae in אָ—ָ exeunti מ potuit addi, ita etiam tota formatio in אָ—ָ potuit neglegi, quo facto infinitivi simplicis formae עַן Trg. Hieros. Gen. 3, 15, הִתְפְּרַע ib. 3, 24, אִתְפְּרַע ib. 4, 8, thren. 3, 28 exoriuntur, qui deinde terminatione feminini augentur הַנְזָקַת מַלְכִין Ezr. 4, 44. Ita elementa quibus compositi sunt Aramaeorum infinitivi apud Judaeos omnia adsunt, מ scilicet praefixum et affixum ות ante suffixa pronominalia, quae seriore aetate in dialecto orientali (syriaca) in unum conjuncta adhibentur.

IV. Stirps simplex Peal praeter formam regularem מִקְטַל (juxta מִדְבַּר scribitur etiam cum *y* מִידְבַּר) infinitivo מִקְטוֹל, מִפְטוֹר, מֶחֱטוֹ, מִקְבַּל et מִקְטוֹלָא utitur, quibus accedit per hebraismum קְטוֹל Gen. 9, 5, Jonath. et c. suff. לְנִטוּרְהָא denique forma Syris inaudita מֶעְבְדֵי (Targ. Jonath.) quacum posset conferri forma ܡܥܒܕܘ §. 59. III. 1. si vera esset forma syriaca.

V. Difficultatem haud levem praebent formae לֶהֱוֵה, לֶהֱוֵן et לֶהֶוְיָן, de quibus diligenter et sagaciter egit Fr. Dietrich[2]), et eo cautius de hac forma videtur judicandum, cum in antiquissimo Aramaismo usitatissima sit, deinde in recentioribus libris rarissima[3]) denique in Talmude iterum maximopere adamata. Cum hoc temporum discrimine aliud discrimen convenit usus. Primum enim negari non potest has et similes formas, uti לומר, לימר, ליתן, ליזור (rad. נזר), sensu impersonali tanquam Gerundium adhiberi, at eaedem formae simul sicut Imperfectum adhibentur et pluralis formam nansciscuntur, e. gr. דליתנו לי *ut dent mihi.* Tali modo Gerundivum inveniri in formulis הָיָה לָהֶם לוֹמַר *dicendum est illis,*

---

1) Hebr. מִנְשֹׂא Gen. 4, 13 in trg. Jon. redditur מִלְמְסוֹבְלָא in editione Basileensi 1607. At vocalismus מְסוּבְלָא sicut מְפָּרְעָא, qui ibi legitur, haud dubio in מְסוֹבְלָא et מִפְּרְעָא emendandus est.

2) Abhandlungen zur hebr. Grammatik. Leipzig 1846. P. 180 sq.

3) E targumis duos tantum locos Dietrichius potuit afferre Exod. 10, 28 hierosol.: צָבֵי הוּא פַּרְעֹה לְמִמוּת וְלָא לֶהֱוֵא שָׁמַע לְמַלְּךְ et Exod. 22, 24 Jonathan: לָא תְשַׁוּוּן עֲלוֹי דְּלֶהֱוֵי עֲלוֹי סָהֲדִין.

נִכְנְסִין לוֹכַל *conveniunt ad edendum*, וְעַל בְּתוֹ לֵישֵׁב בְּקִיבָּה *et de ejus filia (decreverunt) sedendum esse*[1]) *in lupanari* primo obtutu patet, at vice versa in דְלָא לֶיפְלוּג לִישָּׁנַיָא *ne discrepent linguae* Imperfectum videtur latere. Locis compluribus inter sese comparatis denique Dietrichius docet in Rabbinismo formam nostram praecipue sensu Gerundivi usurpari, in libris Chaldaïcis vero sensu Imperfecti.

Postquam de significatione formae egimus, de origine quaerendum est, de qua variae prolatae sunt sententiae. Rabbini, Buxt. Gr. chld. p. 142, 317, Guarinus, L. de Dieu, Sennertus eam ex infinitivo cum ל compositam censent, ita quidem, ut praefixa מ et א (ה) elisa sint. Quibus obstat, quod terminationes pluralis ו et ָן accedunt, quae si infinitivus esset, accedere non possent. Praeterea quoque, si infinitivus esset, rabbinice non לוֹמַר et לוֹכַל dici posset, sed לֵימַר et לֵיכַל ex אֱמַר et אֱכַל. Forma chaldaica לֵיכוֹל (Dukes Sprüche 148) omnino ex infinitivo exorta esse nequit, cum eliso מ praefixo nihil nisi לֵיכַל procedere potuisset, nec certe לֵיכוֹל. Itaque post Cellarium alii ut Danzius (Rabbinismus enucleatus §. 55.) docuerunt, ל tertiae personae Imperfectorum praefigi, quo facto proprium Imperfecti praeformativum elidatur, donec Beerius[2]) eo usque procederet, ut ל ex primitivo י praefixi exortum censeret, dum syriacum ܢ iterum ex hoc ל mutatum videretur, ita ut Winerus in sua Gr. chald. propriam Imperfecti formam להוא statuerit. Fuerstius (Lehrgebäude der aram. Spr. p. 114 adn.) Beerium sequitur, at p. 148 לוֹמַר et לוֹכַל infinitivos esse contendit. Beerii sententiam improbandam esse inde colligitur, quod etsi fortasse ל aliquando in י abiit p. 148, tamen exempla non allata sunt, quibus י in ל mutari demonstratur. Winerus propriam Imperfecti formam statuens de explicatione desperavit, nihil igitur restat quam Cellarii opinio, quam novis argumentis Dietrichius studuit confirmare.

Scilicet uti עַד Jes. 47, 7, 1 Sam. 1, 22, Job. 14, 6 al., licet sit praepositio, tamen omisso אֲשֶׁר sive כִּי, in modum conjunctionis

1) De forma לֵישֵׁב cf. Geiger Lehrbuch zur Sprache der Mischna p. 15. Sicuti hoc in exemplo לֵישֵׁב ad femininum rediens necessario est infinitivus ita et in לֶהֱוֵי Dukes Sprüche p. 245.

2) Inscriptiones et papyri Semitici p. 19. Ceterum in papyro Taurinensi non legendum esse להוי sed יהוי imago docet apud Gesenium Mon. Phoen. III. Tab. 30 repraesentata.

adhibitum est, ita et ל cum Imperfecto potuit conjungi, qua in re vix operae pretium est invocare analogiam arabici ل, cum Imperf. naṣbato; itaque forma, de qua agimus, ex Imperfecto processit, ac לוֹמַר nihil est nisi לְיֹאמַר, qua in conjunctione י post praecedens ל resorptum est[1]). In phrasibus vero uti תַּלְמוּד לוֹמַר = תַּלְמוּד הוּא לְיֹאמַר, *doctrina haec (est), ut (quis) dicat = dicendum est*, eo magis analogia veteris infinitivi לֵאמֹר efficax fuit, quod tertia persona saepe ad designanda subjecta indefinita (germanice *man*, gallice *on*) adhibetur, itaque factum est, ut haec Imperfecta cum ל conjuncta paullatim gerundivi partes susceperint. Quod ubi factum est modo originis memores pluralem effinxerunt, e. gr. דְּלֵיתְנוּ modo infinitivi instar solum singularem adhibuerunt e. gr. נִכְנְסִין לוֹכַל pro לוֹכְלוּ, unde recte concludendum videtur, totam hanc formulam tempore exortam esse, quo subtilior de linguae indole judicium apud homines hebraice scribentes dudum emortuum erat. — Quod denique contra hanc explicationem afferri solet, solam tertiam personam secundum hanc theoriam cum ל conjunctam inveniri, ideoque, cum hoc a veri similitudine abesse videatur, praestare loco Imperfecti re vera Infinitivum tanquam formae basin accipere, unde per falsam analogiam Plur. in ו factus sit, — id si rectum esset, nihil fere ad rem faceret, sed praeterea rectum non est. Nihil ad rem faceret, quia in forma ad Gerundivi naturam accommodata, necessario longe plurimis in exemplis tertia persona, quae subjecti indefiniti vices gerit, adhiberi deberet; rectum non est, nam ל cum negatione בל conjunctum etiam ante praefixum ת et א habes his in exemplis נֶפֶשׁ נְבָלָה חַיְּבָה עַצְמָהּ לְבַל תָּמוּת עֲדֵי תָרַע לְמַשְׁלִימָהּ נֶפֶשׁ יְקָרָה חַיְּבָה עַצְמָהּ לְבַל תָּמוּת עֲדֵי תֵיטִיב לְמַכְלִימָהּ h. e. *anima ignobilis obstringit se, quod non morietur donec laeserit benefactorem suum, anima nobilis obstringit se, quod non morietur donec benefecerit obtrectatori suo.* Dukes Rabbinische Sprüche G. 75. הָא כְּתָבֵית אִנּוּן לְאוֹדָעֻנָּךְ קוּשְׁטָא וּמִלֵּי דִתְרִיצוּתָא *En scripsi haec, ut doceam te veritatem et verba rectitudinis* Prov. Sal. 22, 21, ubi אוֹדָעֻנָּךְ cf. ps. 32, 5 est 1. pers. Imperf. Quibus addo exemplum mandaicum, in quo etiam prima persona Imperfecti cum hoc ל finali conjuncto cernitur, quod eam ob caussam ad rem nostram facit, quia dialectus

---

1) Cum י scriptam inveni formam לֶיהֱוֵי Trg. II. Esth. 1, 2 fol. ופ[a] ed. Basil. 1607.

mandaica arctissimo cum aramaismo judaico conjuncta est vinculo scilicet utraque dialectus vulgare dicendi genus reddit. Legitur enim in Sidr. rab. ed. Petermann Pars sinistra p. 136 l. 10: כולהון שֶׁיבְקִית וַאסְקִית אַבְאַתְאר מַאנְדָא דְחַיֵּיא לְעֵיאפְרֶישִׁינְכוֹן מֶן בִּישַׁיא, h. e. *omnia reliqui et ascendi ad locum τοῦ λόγου τῆς ζωῆς ut separem vos a malis.* In his ultimis exemplis ad Impf. figuratum velim adtendas.

His Dietrichii observationibus jam addendum videtur, ubivis in Aramaismo biblico Imperfecto cum ל conjuncto inesse vim quandam finalem, latine saepe per *ut* reddendam, itaque fieri, ut in edictis regum, ad quorum genus dicendi pertineat usus formularum solennium, auctoritatem regiam inculcantium, saepenumero adhibitum sit. Ita habes Dan. 2, 20: Dixit Daniel לֶהֱוֵא שְׁמֵהּ דִּי אֱלָהָא מְבָרַךְ = *sit nomen dei benedictum;* 4, 22 Pellent te ex hominum societate וְעִם חֵיוַת בָּרָא לֶהֱוֵא מְדֹרָךְ *et ut sit cum animalibus agri habitatio tua;* Ezr. 4, 12 יְדִיעַ לֶהֱוֵא למלכא *notum sit regi;* 6, 10 Date sacerdotibus, quae opus habent דִּי לֶהֱוֺן מְהַקְרְבִין נִיחוֹחִין *qui ut sint offerentes piacularia;* Dan. 5, 17 Dixit regi Daniel מַתְּנָתָךְ לָךְ לֶהֶוְיָן *dona tua ut sint tibi.*

B. Chaldaismus recentior.

Cf. Fürst Lehrgebäude der aram. Idiome. Leipzig 1835. p. 110 sq.

I. Loco vocalis *e* apud Syros Judaei aramaizantes plerumque antiquius *i* servaverunt. Itaque scribunt Imperf. תִּקְטוֹל, תִּרְשֹׁם, Infin. מִתְבַּע, Reflex. מִסְתַּכַּל, ubi plerique Syrorum pronunciant *teqṭul, teršum, metbaɜ, mestakkal* cf. §. 59. II. 2. In prima vero Imperf. persona Singl. *e* pronunciari propter א initiale per se intellegitur.

Etiam in ultima syllaba stirpium ʼIϑpeɜel, Paɜel et ʼAφɜel hoc *i* adhibetur, imo contra rectam analogiam in ʼIϑpaɜal et Iϑtaφɜal intensum est cf. IV.

II. In Perfecto Peɜal praeter vocales functionales *a* et *i* (*e*) etiam *o*, ex *ŭ* exortum, haud raro cernitur, cujus in Syriasmo unum tantum adest exemplum ܫܦܪ. Ita habes דְּמֹךְ *requievit,* חֲרֹב *siccatus fuit,* שְׁדוֹךְ *quietus fuit,* רְגוֹשׁ juxta רְגִישׁ *tumultuatus est,* תְּרוֹךְ *expulit,* תְּכוֹל *orbatus est.* Verba mediae *i* saepe etiam praeter formam Syriasmo convenientem per *e* pronunciandam, aliam habent

in qua *i* legendum est, prout postulant puncta in libris tradita, e. gr. סְנִיר, סְלִיק juxta סְלֵיק Exd. 19, 3, קְרִיב juxta קְרֵב, קְרִיב, שְׁבִיב juxta שְׁבַבְתָּא imo שְׁבַב. Tamen diversarum vocalium significatio functionalis nimium in modum neglegitur, cum in eadem voce duae imo tres vocales vario modo locum habeant, uti in דְּמַךְ, דְּמִיךְ, דְּמוּךְ, אֲחִיד Trg. II. Esth. 1, 2, אֲחַדוּ[1]). Nec mutationes flexionales, secundum quas vocali *a* in Imperfecto respondet *u*, *o*, vocali *e*, *i* vero *a* in neglegentissimo hoc idiomate accuratius tractantur. Nam etsi Intransitiva plerumque habent *a* יֶחֱרַב, יִטְעַם (Perf. טְעֵם, טְעִים at יטעום Bab. bat. Jer. f. 17a), alibi tamen *e* et *u* cernitur, יִרְגֵּז, יִרְגַּז (Perf. רְגִיז, רְגֵז *iratus est*), יִתְקֵף (Perf. תְּקֵף, תְּקִיף *robustus fuit*), ac juxta יִתְקַל Prov. 24, 17 invenitur יִתְקֵל Jer. 50, 32, juxta יִקְרַב Jes. 5, 19, יִקְרֵב Num. 1, 15; denique דְּמוּךְ in Imperf. est יִדְמוּךְ; שְׁבִיב, יִשְׁבּוֹב. Denique quemadmodum in eadem voce Imperfectum jam *a* habet, jam *e*, ita etiam *a* et *o* inter sese commutantur, qua in re discrimen notionis transitivae et intransitivae quod deprehendisse Fürstius sibi videtur, vix concedi potest. Exemplo sint יִשְׁלַט, יִשְׁלוֹט; יִשְׁבַּק, יִשְׁבֹּק; יִקְבַּל, יִקְבֹּל; יִרְהַט, יִרְהוֹט; יִשְׁתַּק, יִשְׁתּוֹק; יִשְׁגַּז, יִשְׁגּוֹז. Sub finem commutationis *e* et *o* affero exemplum יִתְקֵף, יִתְקוֹף. Etiam verba quibus proprie competit *u*, *o* in Imperf. accipiunt *a* יִקְבַּר Gen. 23, 4; 50, 5 (syr. ܢܩܒܘܪ) cujus tamen Imperat. est. קְבוֹר Gen. 23, 6. Cf. C. IV.

III. Vocales functionales sedem suam post secundam consonam tenacius in hoc Aramaismo defendunt quam in Syriasmo, nam etsi analogia syriaca in formis ܩܛܠܬ et ܩܛܠܬ semper potest adhiberi ac dici סִלְקַת, סִלְקֵת, תִּקְפַּת, נִטְרֵת, tamen verba med. *i* et *u* suam vocalem servare student, cujus rei exempla jam in paradigmate Aramaismi biblici supra attulimus. Itaque dicitur סְלִיקַת, סְלֵיקַת 3. f., סְלֵיקֵת, סְלִיקִית 1. c.; קְרֵבַת, קְרִיבַת, אִתְנְסִיבַת, בְּשִׁילַת, שְׁבִיבַת 3. f.; דְּחֵילִית, שְׁבִיבִית 1. c.; חֲרוֹבַת 3. f.; רְגוֹשֵׁת 1. com.; יְדַעִית, טְמָעִית ps. 69, 2. דְּמַכֵת 1. c.; אֲמַרַת 3. f.; שְׁמָעִית, יְהָבִית 1. c. Imo in 3. fem. legitur דְּבָרַת Gen. 16, 3, בְּשֶׁרֶת Jud. 14, 3, אֲמַרַת Trg.

1) Cave tamen hisce de vario vocalismo observationibus ad constituendum idiomatum discrimen nimiam vim tribuas. Nam ab altera parte inconstans est usus Targumorum, ab altera parte in Syrorum libris non dialectum vulgarem habemus sed scholarum ope excultam. Idioma potius mandaeum, quod pro syriaco vulgari habendum est, linguae targumicae et talmudicae simillimum esse in eligendis vocalibus mox intellegetur.

II. Esth. סט a1 3. fin. imo אִתְגְּזֶרֶת. Eodem modo in Plurali vocalis servatur אִיתְכְּנִישׁוּ *congregati sunt* 1 Chr. 19, 8, נְפָקוּ ib. vs. 9, תַּקִּיפוּ vs. 10, אִתַּבָּרוּ ib. vs. 19, אַשְׁלֵמוּ, פְּלַחוּ.

Praeter formas syriacis respondentes קְטָלַת, קְטָלֵת etiam aliae passim occurrunt, quarum prior syllaba vocali *a* instructa est uti כַּשְׁרַת, כַּנְשַׁת.

IV. Usus consonae י ad indicandam vocalem *e*, *i* latius etiam extenditur in praefixis quam in Aramaismo biblico[1]), imprimis post א praefixorum Reflexivorum uti איתבלע et post א primae personae Imperfecti etiam in Paᴣel scribitur, ubi אֵימַלֵּי Deutr. 32, 1 Jon. אֵימַגֵּר Ez. 22, 12 Ven., אֵישַׁוֵּי, אֵיטַלְטִילְנוּן, praeter נִיהַדֵּר = נְהַדֵּר et defective אֲקַיְּמִנּוּן 1 Chr. 17, 9 occurrit. Idem in Peᴣal תִּיקְטוֹל, תִּישְׁפַּר fieri per se intellegitur. Idem י et in Paᴣel, 'Aφᴣel et in 'Iϑpeᴣel in syllaba ultima adhibetur, in quibus designando *e* vel *i* inservit. Expl.: הַלִּיךְ 1 reg. 19, 4, קַבִּיל Ps. 40, 1, תַּקִּין ib. 3, עַתִּידַת Prov. 9, 1 Ven., חַבִּים Trg. II. Esth. 1, 2, חַבִּימְתְּ Ps. 40, 10. קַבִּילַן Imperf. fem. pl. apud Pseudo-Jon. Genes., אִתְיְלִיד ib., אוֹבִיל Thren. 3, 2, אוֹרִיךְ ib. vs. 25, אִתְיְהִיב, אִשְׁתַּפִּיךְ Trg. II. Esth. 1, 2, יוֹלִיד Qoh. 6, 3, נַסְהִיד. Imo in Imperativo Singl. masc. habes עִיבֵד Genes. Jon. fem. עֲבִידִי. Denique analogia hebraei Hiϑpaᴣel effecisse videtur, ut ultima syllaba aramaei 'Iϑpaᴣal per *e* vel *i* pronunciata, eamque ob caussam interdum per י scripta sit, cujus rei exempla sint אִתְהַפִּיךְ Ps. 32, 4, אִתְפַּטִּים *saginatus est* Hos. 4, 16, אִתְתַּקְפְּתָא, Threu. 2, 20 מִסְתַּבֵּל. Per se intellegitur etiam in aliis formis e. gr. 'Aφᴣel et in Perf. et Imperf. Peᴣal med. *e* hoc י tanquam אם קריאה saepissime adhiberi תַּעְבֵּיד Exod. 18, 23 Onk. אַפֵּיק, אַסְהֵיד Exod. 19, 17. 21, vel ex sueta targumorum seriorum in recte servandis gutturalibus neglegentia אַסְעֵיד Threu. 2, 13, דְּחִילוּ *timebant*, רְחִים *amavit* Trg. II. Esth. 1, 2. — Passivum est בְּשִׁילַת Gen. 9, 20 *cocta est* cf. p. 253.

V. Uti in Syriasmo terminationes personales ܘܢ et אן suum *n* amiserunt, ita et in seriore Aramaismo *n* in 2. pers. Perf. plur. ־תּוּן־ et ־תֵּין־ et 2. pers. Singl. Inf. ־ִין apocopatum est[2]). Habes

1) Vel ad א quod dicitur prostheticum hoc י additur, e. c. 1 Chr. 18, 6 אִיסְטְרַדְיוֹטִין = στρατιῶται, al.

2) Etiam in Plurali nominum ן saepe apocopatur e. gr. Bab. batr. Jerus. f. 17a: חבריא רברבייא אָמְרִי אין עדים כלום . חברייא זעירייא אָמְרִי עדים אין פְּלִיגִי אלא על העדים; ita etiam Trg. II. Esth. f. סח a2: אַרְבְּעַת אַלְפֵי כָהֲנֵי בְחִירֵי,

igitur Perf. 2. pl. msc. קְטַלְתּוּ, fem. קְטַלְתֵּי; Imperf. 2. pers. Singl. f. תִּדְמוּכִי, תֵּעוּלִי, תְּגַלִּיאִי Ruth 3, 4 juxta תֵּדְעִין ib., תֵּימְרִין ib. vs. 3, תִּשְׁמְעִי *audis* fem. juxta תֵּעֲלִין *intrabis* Targ. II. Esth. fol. טס a1, imo hoc י finale omittitur e. gr. תֵּיעוּל fem. ib. סח a2, nisi hoc inter errores scribarum est referendum, quod tamen ideo vix crediderim, quod in Mandaismo idem locum habet.

Ab altera vero parte etiam formae in ן exeuntes servatae sunt, itaque habes Perf. 3. masc. מְטוֹן, אֲתוֹן, עֲנָאוֹן *responderunt*, סָהֲדוֹן; 3. fem. הֲוָיָן. Etiam forma ܩܛܠܢܢ cum duplicato affixo haud raro adest, uti הֲוֵינַן fuimus, at in verbis sanis ad emolliendam duritiem sonorum inter terminationem *nan* et inter radicem vocalis *e*, *i* interdum inserta est, cf. App. C. IV. 4, 5, quo facto exoriuntur formae אִיתְמְסָרֵינַן *traditi sumus*, אַשְׁכְּחִינַן *invenimus* etc. Alibi et saepius formae קְבִילְנָא, קְטַלְנָא adhibentur Targ. II. Esth. סח a2.

De terminatione 3. pers. fem. Plur. *ân* in Imperativo monendum est primum consonam ן apocopari, e. gr. נְשֵׁי לֶמֶךְ אֲצִיתָא לְמֵימְרִי Onkl. Gen. 4, 24, sed etiam servatur, קַבִּילַן, אֲצִיתַן Jonath. ib.; deinde etiam per Hebraismum נא adhibitum invenimus e. gr. אִתְפַּקַּדְנָא Ruth 1, 16. Praeterea etiam in Perf., ubi plerumque ָא termininatio femininorum est ָן invenitur, quamvis haec forma propter vocalismi inconstantiam saepe ad participia videtur pertinere. Nam si Ruth 1, 14 Buxt. legitur וְנַטְלָן קָלְהֵין וּבְכָיָן de participio non est cogitandum sed de perfecto, ideoque legendum נְטַלָן et בְּכַיָן, in qua voce י loco consonae א inter duas vocales primum pronunciatum p. 10 deinde etiam scriptum est. Alibi enim legitur קְרָאָן et חֲוָאָן Fürst Lehrgeb. p. 182, et de י loco א scripto cf. VII.

Hebraismis deinde accensenda est forma 1. pers. Perf. קְטַלְתִּי quam passim in Targumis observavimus, e. gr. חַוֵּיתִי *ostendi* 1 Chr. 17, 10, עֲדֵיתִי *perdidi* vs. 13. Eodemque pertinet usus Cohortativi in *a*, quem monstrat phrasis אִיתְּקַף וְנִתְקְפָה *fortis esto et fortes simus* 1 Chr. 19, 13 et stirps Puʿal מְזֻמָּן 2 Chr. 2, 4.

VI. Antiquior et recentior Aramaismus Palaestinensis, quod supra docuimus p. 250, praefixa stirpium auctarum *'a* et *'iϑ* saepius per *h* pronunciabat, at Aramaismus Babylonicus semper fere con-

---

ib. f. סחb2: מָאנֵי דְבֵית מַקְדְּשָׁא. Ita etiam ם omittitur קָאֵי = קָאֵים Gen. 18, 10 Jon. et in קא = קאם. Eodem modo ן apocopatur radicale e. gr. סַנְהֶדְרֵי = *συνέδριον* 1 Chr. 18, 17.

sona 'Aleφ aeque ac Syriasmus utitur. Itaque etsi interdum formae ut מְהוֹדַע Targ. II. Esth. 1, 2, יְהוֹבְדוּן Gen. Jon. לְהוֹדָעָא 1 Chr. 17, 19 inveniuntur, longe saepius omisso ה legitur מוֹדַע, ac reflexivarum stirpium ab *h* incipientium usus fere nullus est.

VII. Dissimilationem mediae radicalis in Paʒel geminatae paullo largior copia est in vulgari Judaeorum Aramaismo quam in Syriasmo puro. Itaque dissimilatio efficitur 1) per *n* גַּנְדַּר *volvit* √גְּדַר Gen. 29, 10. מְחַנְגִּין Exod. 15, 19 Jon. √חנג = מְחַנְגִּין contractum in מְחַגִּין, resolutum in מְחַנְגִּין; 2) per *r* עַרְגֵּל *volutavit* שַׁרְנֵק = שַׁנֵּק *suffocare, strangulare,* קַרְסֵם absumere √قسم? קַרְצֵף *pectinare, abradere,* בַּרְבֵּל *tegere* cf. כַּבֵּל *ligare* etc. Cf. §. 56. I. B. 3. Loco syriaci Pauʒel apud Judaeos Poʒel adhibetur e. gr. סוֹבַר = ܣܘܒܪ *pertulit* Onk. Deutr. 1, 31, סוֹפִּיק *sufficere* Deutr. 2, 7 Jon., רוֹקֵן *evacuavit* Gen. 24, 20 Jon., סוֹכַר *obturavit,* אִשְׁתּוֹתַף *consociatus fuit,* אִתְמוֹרַק *abstersit* 2 Reg. 4, 35 (*nares emunxit* quod pro sternutando interpres posuit). Denique pro Paiʒel formam contractam Pêʒel adhibent e. gr. שֵׁיחַן *calefecit* Fürst Lehrg. p. 129 et fortasse שֵׁיזֵב cf. شزب *durus* et *gracilis* fuit.

VIII. In Participiis distinctionem activi et passivi non satis accurate observari Fürstius p. 133 monuit, מְשֵׁיזַב enim Jer. 44, 14 et מְתַקַּן Jes. 2, 1 sunt passiva, cum e contrario sensu activo cum vocali *a* adhibentur formae uti מְמַנַּן in phrasi שַׁלִּיטִין מְמַנַּן עֲלֵיהוֹן *dominatores praeposuit illis* 2 Chr. 2, 2.

Infinitivorum formae sunt sine incremento כַּפָּרָא Levit. 16, 20, סַיָּיעָה *adjuvare* 1 Chr. 18, 5, cum ו abstractorum c. suff. לְבָרָכוּתֵיהּ *ad ei benedicendum,* לְנַחָמוּתֵיהּ *ad consolandum eum* 1 Chr. 19, 2, ibid. 13, 10, sine suff. כַּפָּרוּ Exod. 29, 36 Onk., אַבָּדוּ Ez. 13, 20, et cum *ê* קַבּוֹלֵי, קַבָּלֵי[1]). Accipiunt etiam מ ab initio מְסוֹבָרָא Lev. 4, 9 Jon. juxta מְסוֹבְרָא Gen. 45, 1 Jon., מְנַסְבָא Num. 18, 7, et uti in ultima forma *ā* mediae radicalis elisum est, ita et in forma simplice habes הַלָּכָא Cant. 1, 6, מַלָּלָא Obadj. 12, et cum *u* קַשְּׁיוּ Exod. 1, 14. Infinitivi in 'Iϑpaʒal sunt simplices אִשְׁתַּלָּמָא Jes. 42, 9, אִשְׁתֵּיזָבָא 2 reg. 19, 11, אִסְתַּכָּלָא Exod. 3, 6 Onk., et cum elisione vocalis אִתְקַקָּפָא.

1) Forma imprimis ut videtur in radicibus tertiae 'Aleφ adhibita סַיּוֹעֵי, רַצּוֹיֵי צַלּוֹאֵי Ps. 22, 25, עַנּוֹאֵי Exd. 1, 11, c. suff. עַנּוֹאֵיהוֹן, תַנּוֹיֵי juxta תַּנָּאָה, רַצּוֹיֵי Ps. 89, 16, צַלּוֹיֵי Trg. II. Esth. 3, 8. Recte Noeldekius vocales *o-e* ex antiquiore *ā-ā* exortas censet. Ueber die Mundart der Mandäer p. 138.

Cant. 1, 6, compositi vero מִתְכַּנְּשָׁא Deutr. 32, 1 Jon., מִסְתַּלְּקָא ib. Jerus., et cum ו abstractorum אִסְתַּכָּלוּ Ps. 119, 6, אִתְכַּנָּשׁוּ 102, 23. Rarius *ê* adhibetur אִתְעַכְּבֵי Jud. 3, 36; אִסְתְּכוּלֵי *intellegere*. אִשְׁתְּעוֹיֵי Num. 12, 9, et solum מ praefixum cernitur in מְזַרְזֵג Ps. 37, 1.

IX. 'Aφ3el eandem inconstantiam in usu ultimae vocalis monstrat, quam in 'Iϑpe̥3el et Pa3el observavimus, scilicet juxta אַפֵּף et אַשְׁפֵּל formas cum *i* habes אַחִית *deduxit*, אַבְטִיל *cessare fecit*, et aeque atque in Pe̥3al haec vocalis contra Syrorum morem saepe servatur אַבְטִלוּ Jes. 30, 11, אַבְטִילוּ 24, 5, אַדְלִיקוּ Ps. 74, 7, quamvis eam elidere liceat אַבְטְלִית Jer. 48, 33. Ante gutturales etiam *a* exstat אַפְלַחוּ Exd. 1, 13 Onk. Infinitivi formae praeter regularem אַקְטָלָא enumerandae sunt מַשְׁמָעָא, אַקְטָלוּ c. suff. אַטְמָרוּתֵיהּ Exod. 2, 3. אַשְׁמָעוּ, אַפּוּקֵי, אַנּוּחֵי *collocare*, אַקְסוּמֵי *divinare*, denique simplex אַקְטֵל, אַקְטִיל et מַקְטֵל (מַשְׁכַּח).

X. Sub finem agendum est de Reflexivis. Consona ת praefixi אִת cum Sibilantibus transponitur eisque assimilatur §. 25. I. b., ut אִצְטְנַע, אִזְדַּבַּן, אִשְׁתְּכַח; in radicibus a ד, ט, ת incipientibus, hisce consonis assimilatur. Expl: תִּדַּחֲלוּן Trg. II. Esth. ע[a2], אִדַּגַּרוּ *congregatu sunt* Thren. 2, 11, אִדַּבְּרַת *ducta est* Trg. II. Esth. כט[b2], אִדְּלֵי *attollitur* Bab. batr. 16, 2, יִדַּנְקוּן *gement* Ez. 6, 9; אִתְּבָרָא יִתְּבַר *frangendo frangetur* Exd. 22, 13, מִיתַּקְּפִין 1 Chr. 19, 12, אִתְּבַע *inquisitum est* Esth. 2, 23, יִתְּלוּ *suspendantur* Gen. 4, 24, אִתְּלֵי *suspensus est* 2 Sam. 18, 9, אִטָּרֵף *discerpitur*, אִטַּמָּרָא *occultari* 1 reg. 22, 25. At hac in re adtendendum est ad peculiarem consonae ט indolem, qua fit ut saepe non geminetur, sed geminatio legitima producta vocali praecedente compensetur. Expl.: אִיטְּמַר Perf., אִיטְמְרָא Perf., מִטְּמַר Partic. Gen. 3, 6, 7 Jon., אִיטְרֵד ib., אִיטַּמַּר 1 prs. Impf.

Hae assimilationes, quae e rerum natura profectae sunt, nihil miri habent, ac dubium non est, quin Syri quoque eas adhibuerint, quamvis scribendo non expresserint cf. §. 59. IV. 1.; at ejus quoque assimilationis, quam in ἐφφαϑά = ܐܶܦܰܬܰܚ vidimus, exempla apud Judaeos aramaizantes occurrunt, uti אִיכְּתִיב *scriptum est* pro אִתְכְּתִיב, אִיבַּסְמַת *odoribus praeparata est* pro אִתְבַּסְמַת Targ. II. Esth. סט[b2] cf. etiam אירמס pro אִתְרְמֵס, איניר pro אִתְגַּיַּר, מיבעי pro מִתְבְּעֵי al.

Denique adjiciendum videtur in radicibus infirmis post את reflexivorum interdum primam radicalem elidi, expl. gr. אִתְּבֵשַׁת *exsiccata est* pro אִתְיַבֵּשַׁת Gen. 8, 14 Jon., quod etiam in Mandaismo

fit, ac in radicibus primae ן consonam initialem cum ת praefixi coalescere e. gr. אִתַּפַּח pro אִתְנַפַּח Job. 19, 26, איתפח Sanhedr. 96a, יִתַּנַּח Exod. 17, 16 al.; quamquam hic de forma ʼIϑtaφ꞉al cogitari potest. Nam simili modo ת praefixi cum א stirpis ʼaφ꞉el et radicum primae א coalescit אִתּוֹכַל pro אִתְאוֹכַל *cibo alitur*, תִּתַּסַּק *educeris* pro תִּתְאַסַּק rad. סלק, אִתַּחַד *unitus est* pro אִתְאֲחַד, אִתַּגָּרָא *mercede conduci* pro אִתְאַגָּרָא.

C. Mandaismus.

Cf. Noeldeke Ueber die Mundart der Mandäer in Actis societatis litterarum Gottingensis. Classis hist. phil. Vol. X. P. 108 sq.

Ex ejus collectione nos formas quasdam depromsimus, quas in textibus invenire non contigit.

Ad plane perspiciendam Mandaeorum conjugationem primum quidem ad propriam eorum orthographiam, qua vocales etiam breves, imo brevissimas (šeβ̥â)[1] consonis א, י, ו, ע exprimunt, animum adtendas necesse est, deinde vero etiam hoc memoria tenendum est, scriptam inveniri in eorum libris linguam vulgarem, et ita quidem sicuti re vera auribus percipiebatur, neque sicuti ad doctam et historicam grammaticorum eruditionem cum in sonis tum in litteris conformata erat.

In reddenda lingua Mandaeorum nos litteris hebraeis utimur, cum propria Mandaeorum signa sculpta hodie non exstent. At hac in re duplex potest iniri ratio. Nam primum omnes vocales, uti ipsi Mandaei rem instituerunt, consonis א, ו, י, ע possunt exprimi litteris hebraeis, id quod Noeldekius fecit, ab altera vero parte hae vocalium signa omitti ac punctis possunt compensari hebraeis, id quod Petermannus mihi suasit. Tamen utramque rationem lectoribus vix satisfacturam esse censeo, cum si Noeldekium sequor, species orthographiae Mandaeae quidem servetur, pronuuciatio dubia maneat, si vero Petermanni auctoritati cedo, pronuuciatio quidem pateat, at orthographiae proprietas deleatur. Mediam igitur inii rationem, accurate etiam vocalium signa א, ו, י, ע

1) Šeβ̥â certe per ו, י reddi multis comprobatur exemplis שׁוּמיא = ܫܡܰܝܳܐ *coelum*, בְּשׁוּמַאיהוֹן = ܒܫܡܳܗܰܝܗܘܿܢ *in nominibus eorum*, שׁוּמא = ܫܡܰܥ *audivit*, שׁוּבא *septem*, chald. etiam שׁוּבַע al. Memoriae dignum videtur exempla omnia ab שׁ incipere, ceterum *ŭ* et in Syriasmo litterario contra correptionem in e̥ defendi p. 50 adjecimus. De י cf. infra IV. 3. et ex. gr. לִיחֲדָאדֵיא juxta לְחֲדָאדֵיא *sibi invicem* Sidr. rab. Dxt. 120, 8. קַאיְימַאנָא בֵּא juxta קַאיְימִינָא et קַאיְימְנָא 264 l. 23 var. lect.

transscribens, quibus praeterea puncta hebraea addidi, ita ut nunc omnia plene, ut ajunt Grammatici hebraei, scripta exstent. Denique ne conjectanea mea lectoribus viderer exhibere, Petermannum rogavi, ut quae minus recte scripsissem emendaret, qui quae est ejus humanitas, nec litteris orientalibus nec mihi, suo quondam auditori, voluit deesse et me docuit, sese quamvis adminiculis litterariis ad tempus destitutum, ita ut singula quaeque ad amussin non posset excutere, graviora tamen peccata non vidisse.

I. In formatione personarum vocales finales *u* et *a*, quas neque ipsi Syri etiam pronunciabant, non amplius scribuntur. Deinde in affixo syriaco *nan*, ܫܒܩܢ, cujus vocalis certe pro brevitate sua saepe tanquam *ä* (uti *a* in anglico h*a*ppy) pronunciata est[1]), sonus hic ad *e* et *i* inclinatus plerumque non per consonam א sed per י exprimitur, ita ut נין pronunciandum sit *nĕn* sive *nĭn*, haud dubie pro cujusvis hominis et regionis more ac consuetudine; נאן ut diximus rarius invenitur. Denique distinctionem generis in secundis personis, quam luxuriante quasi linguae fertilitate exortam esse p. 194 docuimus, Mandaei tollunt[2]), itaque forma ܫܒܩܬܝܢ

1) Alia hujus vocalis *ă* inclinationis exempla sunt: שֻׁימוּיָא = ܫܡܥܘܗܝ, קִירְיוּיָא Sinist. 3, 23 = ܩܪܝܘܗܝ pro ܩܪܘܗܝ, שׁיבקו = ܫܒܩܘܗܝ Dxt. 73, 3, 9. praecipue אֲנִין, אֲנֵען Sin. 5, 11 nos pro אֲנַן; נֶיצְרָאת = Nazareth Dxt. 56, 16, בירכא = ܒܪܟܐ Dxt. 72, 17. Chld. טִיבוּ = ܛܝܒܘ, בִּיתָא = ܒܝܬ 1 Chr. 17, 1; 19, 2.

2) Arabes quoque in sermone vulgari 2. et 3. prs. feminina masculinis compensare notum est, Wahrmund Hdb. der neu-arab. Sprache, Giessen 1861 p. 186. Exempla sunt 1001 Noct. I., ٢٨٨ ed. Habicht: رايت اربعين جارية كانهم الاقمار لا يشبع من النظر اليهم وهم لابسين افخر الثيابات فلما راونى قالوا باجمعهم etc. ubi deinde de iisdem puellis adhibetur, بَعْضُهُنَّ, قَدَّمْنَ al. Etiam lingua tigritana fem. 2. prs. plur. amisit cf. opusculum meum Vocabulary of the Tigré Language, Halle 1868, p. 10, 11. Idem linguae amharicae accidit Isenberg Gram. of the Amhar. Lang. p. 63, denique ipsum Hebraismum, eumque antiquissimum, eadem neglegentia laborare docent loci Mich. 1, 13; Jesaj. 32, 11; Cant. 8, 4. Et in targumis תְּקַיְּמִינָּהּ 2. Plur. fem. *servate eam* Exd. 1, 16 Onk. אוֹחֵיתוּן ib. 2, 10 *festinastis* fem. et in suffixo פַּרְקִינּוּן *defendit eas* ib. 2, 18. קוּמוּ אִמְּהָתָא *surgite matres* II. Targ. Esth. סה[b1] יִשְׁמְעוּן אוּדְנָךְ *audiant aures tuae*, כּוּלְהוֹן בְּתוּלָתָא *omnes virgines* ib. סה[b2].

Itaque linguae omnes neosemiticae formas supervacaneas rejecerunt, quod etiam in Duali locum habet, qua in re legem illam in natura rerum universalem liceat agnoscere, qua res sero exortae, quae quasi summam vis vitalis continent fructum, simulac haec vis imminuta est, primo etiam tolluntur.

rarissima est, formas ܬܩܛܠ̈ܢ 2 f. pl., ܬܩܛܠܝܢ 2. f. sgl. nondum inveni; in Prf. sgl. utroque genere adhibetur ܩܛܠܘ, nam etiam in Syriasmi litterarii forma fem. ܩܛܠ̈ܝ solo ܝ diacritico femininorum §. 32. II. est ornata, quod mandaice scribendo omnino exprimi non posse, ex iis quae supra diximus intellegitur.

II. Praeter formam, quae syriacae ܩܛܠܘ respondet, etiam ditior illa ܩܛܠܘܢ adest, et ejus exempla, אַפְּרֵישׁוּן *docent*, עְתְבַאדְרוּן *dispersi sunt* et נְפַאלוּן *cadunt*, deprehendi (Sidr. rabb. ed. Petermann Pars dextr. 96, 25; 88, 21; 177, 2), plerumque tamen ex finali verbi consona *y* parasiticum procreatur, quo facto exoriuntur formae כְתַאבְיוּן *keϑaβyun*, *scripserunt*, רְגַאזְיוּן *rẹγazyun*, *irati sunt;* eodem modo et in fem., ubi ܩܛܠ̈ܝܢ ex primitivo *qẹtalån* processisse vidimus, idem *y* parasiticum invenimus in voce דְפְרַאשְׁיַאן . . שְׁכְינַאתָא, *šẹχinae quae emanaverunt* (Noeld. p. 109). Plura de origine et effectu hujus *y* parasitici disputavi in Z. d. d. m. G. XXII. p. 273 sq., ubi in omnibus linguis neosemiticis ejus vestigia deprehendi docui. Cf. etiam supra p. 204 adnt. Estne lectio בִּרְכְיָתָא Targ. 1 Chr. 17, 27 ed. Wilkins error an Yuđ parasiticum?

III. Praefixum את, quod cum per *e* pronuncietur, עת scribendum est, in stirpibus reflexivis solemni modo metathesiu atque assimilationem consonae ת concurrentis cum sibilantibus subit, עֶשְׁתְּקֵיל *sublatus est*, עֻזְדַאהַאר *cavete* Sid. rab. D. 20, 17, עֶצְטְבָא *baptizatus est*, מִיזְדַאקְרִיא *conjuncti*, qua de assimilatione conferatur etiam ratio inversa, quam §. 24. VI. d. descripsimus.

Porro ת, si sequuntur dentales ד, ת, ט, cum his contrahitur eodem modo uti in Aramaismo judaico recentiore, cujus proprietas ת omnino ejiciendi (cf. supra App. B. VIII.) etiam in Mandaismo observatur. Expl.: מִידַאמֵין = ܡܬܕܡܝܢ Sidr. rabb. P. D. 47, 20; 117, 14, עֶתְּרֵין = ܐܬܬܪܘ P. D. 173, 13, עֶטַּארַאשׁ *obturati sunt*, תִיפְּסֵיק = ܬܬܦܣܩ 72, 10 *separaberis*, עֲדַאכְּאִיתוּן = ܐܬܕܟܝܬܘܢ *depurati estis;* נִיצְּלֵיב 58, 15 *crucifixus est;* נִיקְּטִיל vel נְעֻקְטִיל *occisus est* Sid. rab. D. 37, 9; 39, 11; 44, 9 = ܢܬܩܛܠ, מִיגְזִיל = ܡܬܓܙܠ *privatur* 38, 5; מִיבַעְיָא fem. Sin. 6, 1 *postulatum;* מִיחְשֵׁיב = ܡܬܚܫܒ *cogitatum est*, Dxt. 41, 15; מִיהֶיבלוּן = ܡܬܝܗܒ ܠܗܘܢ *datum est eis;* בֵית דִינָא מִיחַאיַאב *judicii condemnatus* = ܚܝܒ ܕܝ̈ܢܐ ܡܬܚܝܒ 43, 18; עֲכְּלִית juxta עֶתְיכְּלִית *impeditus sum* = ܐܬܟܠܝܬ Pars sinistr. 134, 16. Quibus Noeldekii addo

exempla: עֶסַּאדַּאר = ܐܣܬܕܪ, עֶתַּאמְבַאל = ܐܬܡܒܠ, עֶלַּאבַאש = ܐܬܟܒܫ, עֶנַּאנְדַּאיְתוּן = ܐܬܢܝܕܬܘܢ *commoti estis*, qui imprimis in Participiis hanc assimilationem inveniri observavit e. g. מֶיחְשֶׁיב = ܡܬܚܫܒ Dxt. 41, 15, מֶירַּשֶׁימְנֶין = ܡܬܪܫܡܢܢ *signati sumus*, מֶיפְּסֶיק = ܡܬܦܣܩ *remotus*, מֶיפַּאסְרֶיא *dissoluti*, מֶיבַּאיְרֶיא = ܡܬܒܗܬܝܢ *pudore affecti*.

IV. Dissimilationes uti in Chaldaismo recentiore ita et apud Mandaeos inveniuntur in Paȝel et ʼEϑpaȝal e. gr. מֶיתַאנְגְרֶיא *mercede conducti* Dxt. 72, 15, ubi Cod. C. Partc. pass. Paȝel praebet מַאנְגְרֶיא pro מְאַגְּרִין cf. Append. B. VII. et §. 25. II. 2. Cf. שַׁאמְבְשַׁאח Dxt. 115, 17 Var. lect.

V. De ratione vocalismi verborum in hac dialecto haec habeo, quae dicam:

1) Vocales functionales in Perfecto non plane cum syriacis conveniunt, nec tamen tam libera earum commutatio cernitur, quam apud Judaeos aramaice scribentes. Nam etsi voces quaedam per *i* (*e*) pronunciantur, quae syriace vocali *a* utuntur uti נְסֶיב *sumsit*[1]), מְזֶיג *miscuit*, נְחֶית *descendit*, tamen hic usus in iisdem vocibus non est constans, cum etiam נְסַאבְתְּ occurrat Sidr. rab. Dxt. 181, 6. Exempla vocalis *u* (*o*), רְחוּם *amavit* juxta רְחֶימְנֶין ib. 176, 4, חֲאשׁוּךְ *obtenebrantur* 3 prs. Pl. Prf. ib. 8, 16, שְׁפוּר *nitescunt* 177, 2 rara sunt, neque ego duo posteriora pro certis habuerim, cum 3. personae Plur. forma primitiva קְטַלוּ vocalem suam finalem interdum in ipsam radicem recipiat[2]), קְטוּל *interfecerunt*, quod in hisce exemplis eo magis credendum est, quod Impf. נֶיחְשֶׁיךְ legitur l. l. 181, 12. Cf. supra B. II.

2) Mutationes harum vocalium flexionales in Imperfecto et Imperativo a consuetudine Syriasmi litterarii haud raro recedunt, qua in re pronunciationem dialecti vulgaris habemus[3]), quam tamen

1) Cf. formam chaldaicam נְסֵיבַת *sumpsit* Exod. 2, 3.

2) Scite Noeldekius l. l. p. 110 observavit, interdum in lingua talmudica vocalem finalem ו etsi amissam, tamen praecedentis colorem immutasse, qua in re equidem receptionem vocalis finalis in ipsam radicem cognoscere malim cf. p. 174 not. 2. Ex formis Mandaeorum addo עֶבוּד et עוּבוּד Dxt. 67, 16 (Var. lect.) *facitote*, secundum legem universalem enim עבאד dicendum esset cum Impf. sit ניבאד Dext. 92, 3; at vocalis finalis receptione haec forma exorta est, cujus Singl. est עבאד et עיביד 93, 21.

3) Prorsus aequalem vocalismi inconstantiam etiam in nominibus inveniemus, in utroque verum vocum genere vocalismum Mandaeorum saepissime cum Judaeorum aramaizantium convenire, primo obtutu patet.

omni lexicorum adminiculo destitutus ab omni parte vix potero describere. Itaque habes *a*) Perf. *i*, Impf. *u* שְׁכִיב, נִישְׁכּוּב (ܢܶܫܟܽܘܒ) רְחֵים *amavit*, נֶירְחוּם, אֶבְטוּן *concipiam*. *b*) Perf. *u* (?), Impf. *i* חֲאשׁוּךְ, נֵיחְשֵׁיךְ. *c*) Perf. *i*, *a*, Impf. *a*, *i*, נְסַאב, נְסֵיב; נֵיסֵיב, נְסַאב *sumsit;* לְגֵיט, לְגַאט; נֵילְגַאט *collegit*. *d*) Perf. *i*, Impf. *i*, נְחֵית, נֵינְחֵית (ܢܶܚܽܘܬ) *descendamus* l. l. 186, 3.

Exempla mutationum Perf. *a*, Impf. *u;* Perf. *a*, Impf. *a;* Perf. *u*, Impf. *u*, quarum priores duae etiam apud Syros sunt regulares, colligenda non videntur. Ceterum ex tota hacce vocalismi inconstantia nihil concludendum esse censeo, nisi agi hoc loco de dialecto, cui grammaticorum indigenarum opera semper defuit, sine quorum labore etiam Arabismus non ad miram illam perfectionem grammaticalem perductus esset. Nam si desunt qui sermonem hominum perpoliant ac liment, sermo manet impolitus ac non limatus, neque audiendi sunt, qui perfectionem linguarum grammaticalem pro solo effectu virium linguam formantium accipiunt, nam etiam grammaticorum studia ad linguam suam popularem accedere necessarium est, ceteroquin falsae analogiae, vocalium inclinatio, consonarum enervatio, multa alia perpetuam commutationem efficiunt. Quae omnia experientia docet, ita ut non liceat statuere, nostra quidem aetate linguas mutationibus facilius esse obnoxias, quam nescio ante quot saecula, prudens enim observator easdem in linguarum commutatione leges semper et ubicunque invaluisse censebit, una enim eademque semper fuit hominum natura. De lingua primitiva omni numero absoluta meo quidem judicio desperandum est, etiam lingua primitiva liberrima fuit, et ex ipsa hac libertate explicatur, quomodo linguae filiae exoriri potuerint, quod si eam negas fieri omnino nequit.

3) In Impf. Pe̥ʿal tam saepe in iis personis, in quibus prima radicalis vocali non utitur et secunda per e̥ pronunciatur, hoc e̥ ad primam radicalem rejectum, et pronunciatione dilatata, per י scriptum est, ut haec pronunciatio in dialecto nostra pro regulari haberi possit[1]). Itaque pro *neqṭe̥lûn*, *neqṭe̥lån*, *teqṭe̥lûn*, *teqṭe̥lån*, dicitur *neqeṭlûn*, *teqeṭlûn*, תֶירְיהֲמוּן l. l. 178, 7 *amabitis*, תֶיגְיתְכוּן

---

1) Prorsus eandem proprietatem phoneticam serior Chaldaismus monstrat, cum pro ܡܫܰܪܝܳܬܳܐ scribatur מַשִׁירְיָית 1 Chr. 18, 9, pro מַדְנְחָא, *oriens*, מַדִינְחָא; syriace in talibus vocibus Me̥haggyånå adhiberetur.

videbitis, תֵינֵיחְתוּן *descendetis*, sed cum suff. נֵילְגֵיטוּנָא *eligent eum* 180, 17.

4) In ʼEϑpe̥ʒel, ubi Syri primae radicali, si vocali utitur, semper *a* tribuunt, sive propter vocalis inclinationem vel falsa analogia commoti, Mandaei semper fere י (*e*) adhibent, imo *e* auxiliare simili modo ut etiam in Impf. ad consonam refertur, cui proprie omnino competere non potest, scilicet post ת praefixi ponitur. Ita habes עֶתֵיבְרֵיךְ Dxt. 72, 18 *benedicti sunt*, מֵיתֵימְלֵיא pro ܡܬܡܠܝܢ Dxt. 45, 4, מֶתְנֶיצְבִין pro ܡܬܢܨܒܝܢ, מֵיתְנֶיבְלֵיא = ܡܬܢܒܠܝܢ, deinde etiam עֶתֵירְהֵיצְנִין 176, 5; 178, 15 *confidimus*, מֵיבֵילֵא *necessarium illi* = ܡܬܒܥܐ ܠܗ Sin. 5, 6, denique juxta תֵיתְבֵישְׁלוּן 178, 7 legitur etiam cum Syrorum pronunciatione conveniens תֵיתְבַאשְׁלוּן *vacillabimini* 178, 14 et עֶתְמְלִיא 90, 10. Verba primae Gutturalis pro *e* adhibent *a* e. gr. מֵיתְאַחְזִילוּן *visi illis* Dxt. 51, 20.

5) Etiam alibi, nec tamen ex certa lege, vocalem auxiliarem in pronunciatione interpositam litteris expressam invenimus e. gr. לְגַאטֵית *collegisti* pro לְגַאטת Noeld. אַלְבֵישֵׁיתִין *vestivistis* Dxt. 184, 21, אַחֵיתֵית *deduxi* pro אַחְתֵית ib. 191, 24, et in forma suffixo instructa pro ܦܪܘܩܝܢ *redime nos* פַארְקֵינַאן Dxt. 62, 5. Cf. p. 260.

6) Consona vocalem *e* exprimens ע post praefixa in stirpibus reflexivis plerumque cum י commutatur נֵיתֶתְנְסֵיב etc., interdum vero etiam ע retinetur, ex. c. נֶעְתְיַאיַאר, נֶעְתְקְרֵיא Dxt. 49, 7, 15, נֶעְצְטְבָא 54, 4 *baptizatur*. Etiam in Impf. Pe̥ʒal tale ע invenitur e. c. נֵעסַאק *ascendet* Sinist. 3, 14, eodemque modo in nominibus quoque adhibetur e. gr. נֶעְשֶׁמְתָאךְ *anima tua* Sin. 4, 21. Ab altera parte ע reflexivarum stirpium post copulam ו positum aliquando omittitur וֶתְחַאשַׁאב Dxt. 93, 15, cod. B.

VI. Expositis Mandaismi cum Syriasmo comparati proprietatibus restat, ut paradigmata exhibeamus, in quibus tamen solum temporum et personarum formationem proposituri sumus, varias stirpes, de quarum derivatione nihil adnotandum videtur, non amplius distincturi. Formae ex analogia fictae in sequenti catalogo non insunt, omnes ex Sidra rabba sunt haustae.

Perfectum. Singularis.

3. m. שְׁכַאן *habitavit*, רְגַאז *iratus est*, גְנַאב *furatus est*, סְהֵיד *testatus est*, קְרֵיב *accessit* Peʒal; עֶשְׁתְּקֵיל *portatus est*, עֶתְנְצֵיב *positus est*, עֶתֵירְחֵיץ *fisus est* ʼEϑpe̥ʒel; כַאזֵיב *mentitus est*, בָארֵיךְ *benedixit*,

קאבֵיל *accepit* Paɜel; עֶתְלַאבַּאשׁ *vestitus est*, עֶסְתַאפַּאר *occlusus est*, עֶתְחָארַאף *pudore affectus est*, עֶשְׁתַאנַּאשׁ *commotus est* ʼEϑpaɜal; אפְּרֵישׁ *distinxit*, אַסְבַּאר *sustinuit*, אַדְכַּאר *commemoravit;* si לָא, *non*, praecedit, א omittitur לארכאר = lå ʼaďkar Dxt. 185, 22, in 1. Pers. Imperf. vero ע pro א praefixi scribitur ib. 185, 21. ʼAφɜel; עֶתאַבְשַׁאל 178, 8 *ad vacillandum perductus est,* ʼEϑtaφɜal.

3. fem. נֶיפְּקַאת *exivit*, לֶינְטַאת *sumsit*, בוּטְנַאת *concepit* Peɜal; עֶתְנֶיצְבַּאת *exaltata est* ʼEϑpeɜel; אַלְפַּאת *docuit* Dxt. 183, 4, Paɜel: אַחְדְרַאת *sese convertit* ʼAφɜel.

2. com. נְסַאבְתְ *sumsisti*, סְגֵידְתְ *adorasti:* fem. 136, 3 דְרַאשְׁתְ (scil. נישאמתא anima) *inquisivisti* Peɜal; עֶתְנֶצְיבְת *positus es* ʼEϑpeɜel; שַׁאפֵישְׁת *servivisti*, הַאשֵׁיבְת *cogitasti* Paɜel; עֶתְפַּארַאקְת *liberatus es* ʼEϑpaɜal; אַלְבֵישְׁת *vestivisti* ʼAφɜel; עֶשְׁתַאוַזַאבְת *liberatus es* ʼEštaφɜal.

1 Pers. com. נֶיפְּקֵית *exivi*, לֶינְטֵית *collegi* Peɜal; שַׁאלְטֵית *vim tribui* Paɜel; עֶשְׁתַאלְטֵית Dxt. 76, 15, עֶסְתַאבְרֵית *occlusus sum* ʼEϑpaɜal; אַחֵיתֵית *deduxi*, אַזְבְרֵית *extuli* ʼAφɜel.

Pluralis.

3. msc. נְפַאל *ceciderunt*, בְּהֵית *pudore affecti sunt*, שְׁפוּר *pulchri fuerunt*, חֲאשׁוּךְ *obscurati sunt*, נְפַאלוּן *ceciderunt*, אַבַארְיוּן *fecerunt* Dxt. 67, 15, לְנַטְיוּן *sumserunt*, כְּתַאבְיוּן *scripserunt*, סְלֵיקִיוּן *ascenderunt* Peɜal; עֶהֵירְסֶין *constricti sunt*, עֶתֵירְכֶין *inclinati sunt*, עֶתְבַאחְרוּן *electi sunt* Dxt. 58, 3, עֶדְגַאר = אִתְּכַּנְרָא *congregatae sunt* fem. 175, 23, ʼEϑpeɜel; מַאלֵיל *locuti sunt*, פַאקֵיד, פַאקַאר *jusserunt*, תַאקֶּין *erexerunt*, קַאבֵילְיוּן *acceperunt* Paɜel; עֶתְלַאבַּאשׁ *vestiti sunt*, עֶהְבַאדַּאר *dispersi sunt* ʼEϑpaɜal; אַלְבֵישׁ c. suff. אַלְבְשׁוּיא *vestiverunt*, לָא עֶפְשֵׁיט *non extenderunt* Dxt. 179, 15, ʼAφɜel; עֶתַאפְּרַאשׁ *emanaverunt* ʼEϑtaφɜal.

3. fem. plerumque cum masculino convenit, formam פראשיאן cum *y* parasitico supra attulimus.

2. msc. רְחֵימְתוּן *amavistis* Peɜal; עֶתְרֵיצְתוּן *erecti estis* ʼEϑpeɜel; פַּארֵיקְתוּן *redemistis*, הַאשֵׁיבְתוּן *cogitavistis* Paɜel; עֶשְׁתַאנַּאשְׁתוּן Dxt. 175, 2 *perturbati estis*, עֶתַאפַּאכְתוּן *vos convertistis* ʼEϑpaɜal; אַלְבֵישְׁתוּן *vestivistis* ʼAφɜel.

2. fem. haud raro a masculino non distinguitur, interdum vero terminatio תין adhibetur, ita ut Noeldekii exemplo נְפֵילְתֵין addi possit עֶהאבְתֵין, אַלְבֵישֵׁיתֵין, כַּאסִיתֵין, פַּארֵיקְתֵין Dxt. 184, 21, 22, ubi aliorum codicum hae sunt lectiones: פֵּירֵיקְתֵין, כַּאסִיתַאן, אַלְבַאשְׁתֵין, cf. Petermann Sidr. rab. Tom. II. p. 70, 12.

1. com. נְסַאבְנֵין *sumsimus*, רְחֵימְנֵין *amavimus* Pe̥ʒal; עֲתֵרְחֵיצְנֵין *confisi sumus* juxta עֲתְרְחֵיצְנֵין 176, 6 var. lect. ʼEϑpe̥ʒel; פַּאתֵיקְנִין *redemimus*, קַאבֵּילְנֵין *accepimus* Paʒel; עֲתְרַאדַּאפְנֵין *ἐδιώχϑημεν* ʼEϑpaʒal; אַסְבֵּילְנֵין Dxt. 61, 14, אַסְכַּאלְנֵין Sinist. 137, 8, ubi cod. Paris. D. iterum אסכילנין praebet, *intelleximus*, אַלְבֵּישְׁנֵין *vestivimus*, אַדְכַּארְנֵין *commemoravimus* ʼAφʒel.

Pro נֵין etiam terminationem נַאן inveniri etsi rarius docent lectiones הֲוַאינַאן *sumus* Dxt. 185, 14 cod. D., אנאן *nos* 72, 8 cod. A. pro אנין. Imo חֲזַאינָא *vidimus* cum Nun apocop. exstat Dxt. 66, 6, et haec pronunciationis inconstantia nihil est, nisi neglegentia etiam in aliis formis obvia, uti אסכַאלנין pro אסכֵילנין, כאסיתַאן pro כאסיתֵין, imo in pronomine הֵינֵין pro הָאנֵין Dxt. 187, 10 cod. C. D. et in Participio גיטיל *interficiens* pro גָאטֵיל Dxt. 122, 6 Cod. B. Sed ad hanc rem digito indicavisse sufficit, plura enim colligere taedet in lingua, cujus summa his in rebus est inconstantia.

Imperfectum. Singularis.

3. msc. נֶישְׁקוֹל *sumet*, נֶישְׁכּוֹב *jacebit*. נִירְוַאו *hilaris erit*, נִסַאב *accipiet*, נֶיחְשֵׁיךְ *obtenebrabitur*, נֶיפֵּיל *cadet* Pe̥ʒal; נֶישְׁתֵיפֵּיל *humiliabitur*, נֶישְׁתֵיבִיק *remittetur*, נִיתֵינְסֵיב *sumetur*, נֵיתֵיכְּרֵיךְ *evolvetur* ʼEϑpe̥ʒel; נֶידַאמֵּא *similis erit* = يُمَثَّل, נִיצַאפֵּית *effinget*, נֶימַאכֵּיךְ *planum reddet* Paʒel[1]); נֵישְׁתַאיַאל *quaeretur*, נֶיתְנַאפַּאש *animatus erit*, נֵיתְכַאמַּאר *occultatus erit*, נֶיתְפַאקֵּיד Dxt. 87, 11 *jubetur* ʼEϑpaʒal; נַאשְׁלֵים *tradet*, נַאפְרֵיש *exponet* ʼAφʒel; נֵיתַאכְשַׁאל *praecipitabitur* ʼEϑtaφʒal.

3. fem. תֶינְהַאר *illuminabit*, תֶיבְטוֹל *cessabit*, תֶיבְחוּש *quaeret*, תֶיפּוּק *exiet*, תִיהְוֵיא *erit* Pe̥ʒal; תיתְּרֵיץ *erigetur* rad. תרץ ʼEϑpe̥ʒel; תֶישְׁתַאלַּאט *dominetur* Dxt. 60, 24, תֶיתְיַאקַּאר *honoratur* Sinist. 1, 4 תִיתְקַאבַּאל *accipietur*, תֵישְׁתַאלַּאט *potestatem accipiet* ʼEϑpaʒal.

2. com. תֶירְחוּם *amabis*, תֶישְׁבוּק *remittes*, תֶיגְחֵיךְ *ridebis*, תֶירְגַאז *iraberis* Pe̥ʒal; תִיחַאלֵּיף *mutabis*, תִיחַאמְבֵּיל *perdes* Paʒel; תֶיתְיַאקַּאר *honoraberis* ʼEϑpaʒal; תַאגְזַאר *dijudicabis*, *constitues* ʼAφʒel.

1. com. עֶפֵּיל *cadam*, עֶחוּת *descendam*, עֶשְׁכּוּב *jacebo* Pe̥ʒal; עֶתְרֵיץ *praeparavi* Dxt. 57, 22 Var. lect. ʼEϑpe̥ʒel; עֶכַאדְבָאךְ c. suff. *mentiar coram te* Dxt. 190, 16, עֶכַאסֵּיא *tegi* 57, 22 Paʒel; עֶתְכַאמַּאר *occultabor* ʼEϑpaʒal; in stirpe ʼAφʒel praefixum א saepissime servatur

1) In praefixis stirpis Paʒel longe in plurimis vocibus še̥bâ in breve e elatum est, quod per י exprimitur cf. supra p. 263 Not.

et ita quidem ut inter praefixum primae personae ע et praefixum stirpis א euphoniae caussa י inseratur, ideoque ex *'e—a* procedat *'eya*. Itaque habes עֱיאפְרֵיש *separabo* Sinist. 136, 11, עֱיאַסְגִיא *veniam* Dxt. 190, 23 et a verbo med. ו cum suff. עֱיַאקְמֵינכוּן 175, 10 *ponam vos* rad. קום, a verbo primae נ cum suff. עֱיאַפְּקָא *eduxi eum* Dxt. 57, 20, ubi etiam עֱיַאסְקָא *produxi eum*, rad. סלק, et עֱיַאלְבֵישָׁא *vestivi eum* ib. l. 21. Alibi tamen nihil nisi א legitur e. gr. אַדְבֵירלוּן = ܐܕܟܪ ܐܢܘܢ 180, 9 *commemorabo iis*, et ubi ו copula praecedit in voce וֱיַאקְמֵינכוּן 175, 9, ע omissum est quod eodem loco l. 10 post copulam ו scriptum est, 'Aφ3el; עֱתַאבְשַׁאל Sin. 134, 10 *labefactatus sum* 'Eϑtaφ3al.

Pluralis[1]).

3. mscl. נֱישֵׁיפְלוּן *humiles erunt*, נֱיסְקוּן *ascendent*, נֱינֱיהְרוּן *nitescent*, נֱסֵיהְדוּן *testabuntur*, נֱינֱיצֵיבוּן *ponent* Pe̥3al; נֱישְׁתֵיקְלוּן *capientur*, נֱיתֵיבְרוּן *frangentur* 'Eϑpe̥el; cum suff. נֱיבַאסוּנָא *tegent eum* 180, 18 Pa3el; נֱיתְנַאפְּשוּן *animantur* Dxt. 49, 19, נֱיתְפַּארְקוּן *servati sunt* ib. 50, 2 'Eϑpa3al; נֱישְׁתַאבְדוּן = ܢܫܬܥܒܕܘܢ *subjecti sunt* Dxt. 50, 11, 'Eštaφ3al.

3. fem. נֱירֱימְזָאן *oculis innuent*, נעהויאן = ܢܗܘܝܢ *erunt* Dxt. 12, 19, saepius vero sine ן finali, נֱינֱיטְלָא *interficient* Pe̥3al; נֱיתְקַארְבָא *prope admovebuntur*, נֱיתְכַאמְרָא *occludentur* 'Eϑpa3al.

2. com. תֱסֵיהְדוּן *testabimini*, תֱירֱיחְמוּן *amabitis*, תֱיגֱיחְכוּן *ridebitis* Pe̥3al; תֱיתְבֵישְׁלוּן juxta תֱיתְבַאשְׁלוּן Dxt. 178, 7, 14 *vacillabimini* 'Eϑpe̥3el; תֱיזַאבְנוּן *vendetis*, תֱיטַאלְמוּן *opprimetis* Pa3el; תֱיחַאשְׁבוּן cum ה assimilato, *excogitabitis* Dxt. 41, 12, תֱיתְפַּארְקוּן *redimemini* 'Eϑpa3al.

1. com. נֱינְחֵית *descendemus*, נֱישְׁבוּק *omittemus* Pe̥3al; נֱיתְרֵיץ *erigemur*, נֱצְטְבָא 186, 3 *nosmet baptizabimus* = ܢܨܛܒܥ, 'Eϑpe̥3el; נֱפַארַאק *redimemus*, Pa3el.

Imperativus. Singularis.

com. לְגוּט *sume*, כְדַאב *mentire*, פְּרַאס *extende*, סְגֵיד *procumbe* Pe̥3al; עֱתֵיבְפַאר *apage* 'Eϑpe̥3el; קַאבֵיל *accipe*, חַאלֵיל *profana*, מַאלֵיל *loquere* Pa3el; עֱתְפַארַאק *redemtus esto*, עֱתַחַאמבַאל *perditus esto* Sin. 4, 9, עֱתְרַאחַאם *miserere* Dxt. 61, 17 'Eϑpa3al; אַדְכַאר *commemora*, אַחֵית *deduc*, הַאימֵין *crede* 'Aφ3el; עֱתַאפְרַאש *disce* 'Eϑtaφ3al; עֱתְרַאורַאב *celebratus esto* Dxt. 71, 2 'Eϑpalpal. Etiam cum *e* prosthetico legitur in Pe̥3al עֱשְׁבוּק לִיא *remitte mihi* Sinist. 134, 18.

---

1) De vocalium in 3. et 2. persona transpositione cf. supra V. 3.

Pluralis.

com. a Singulari non distinguitur, itaque אכול *edite*, דרוש *quaerite*, תרוץ *pandite*, דחול *timete*, נהאר *illuminate*, סגוד *adorate* Dxt. 41, 2 Pe̥ʿal; עתריץ *firmi estote* 'Eϑpe̥ʿel; קאביל *accipite*, ראחיק *removete* Paʿel; עתפארק *redemti estote*, עזדאהאר *cavete*, עזדאראו *accingite vos* Dxt. 20, 17 'Eϑpaʿal; אזבאר *sustinete* Dxt. 18, 8, אנהאר *illuminate* 'Aφʿel; עתאפראש *discite* 'Eϑtaφʿal.

Etiam in hac forma ditior terminatio ון invenitur, at sicuti in Perfecto, ita hic quoque י parasiticum ex ultima radicali processit. Itaque exoriuntur formae סגודיון *adorate* Dxt. 227, 3 Var. lect., אחריביון *devastate*, ותראחאמיון *et miseremini.*

Participia[1]). *Activa.*

mscl. חאביל *fisus*, נאפיל *cadens*, נאשים *odoriferans*, fem. אמרא *dicens*, כאפנא *esuriens* Pe̥ʿal; משאביש *perturbans*, מראחיק *amovens*, מפאטאר *abstergens* 190, 12, מאמליל (sic!) *loquens* Dxt. 53, 9; 60, 6, מפאריק *redimens* Paʿel; מאפריש *docens*, מאשפיל *humilians*, מאמליך *regnaturus* Dxt. 61, 4, מאסכיל *intellegens*, מאכשאל *labefactans* Dxt. 20, 16, מהאימאן, מהאימין *credens* Dxt. 53, 10, 14, fem. מינהרא *illuminans* Sinist. 135, 3 juxta Plur. מאנהרין Dxt. 176, 10 et מאנהיריא Sinist. 136, 2 et מאניהריא 135, 12 'Aφʿel.

Passiva.

תריץ *erectus*, כתיב *scriptus* Pe̥ʿal; מיתנסיב *sumtus, captus*, מיתנטיל *occisus*, מישתפיל *humiliatus*, מיתיקריא *dictus*, מישתיביק *remissus* 'Eϑpe̥ʿel; מתאקאן *firmatus*, משאלאם *traditus*, מפארק *redemtus* Paʿel; מיסתאכאר *occlusus*, מישתאלפיא *exuti* 'Eϑpaʿal; מאלבאש *indutus*, מאדכאר *commemoratus* Dxt. 18, 1, מאפראש *expositus* 'Aφʿel; מיתאשפאל *humiliatus*, מיתאנביא *vaticinans* Dxt. 61, 7, מיתאפראש *explanatus* Sinist. 135, 13, 'Eϑtaφʿal.

Adnot. 1. Participia Paʿel post praefixum מ vocalis signo י non ornantur, cujus in Imperfecto latissimus usus. Hoc י vero in 'Eϑpe̥ʿel et 'Eϑpaʿal non omitti solet, unde fit, ut in iis stirpium harum participiis, in quibus ת stirpis characteristicum insequenti consonae assimilatum sive omissum est, hoc י ad distin-

1) Variae formae e flexione nominali procedentes hoc loco non enumerantur.

guendum 'Eϑpeꜫel et 'Eϑpaꜫal ab Paꜫel plurimum faciat, מיחאשבין tali modo esset 'Eϑpaꜫal, מחאשבין Paꜫel.

Adnot. 2. Quae de notione activa participii ܡܩܛܠ §. 59. III. 2. adjecta sunt, etiam in Mandaismo valere, patet. Ex. c. שידקא נטירנא למישריא באיינא 189, 7 *silentium observo, ut solvam quaero.*

Infinitivi.

מֶישְׁבָאן *habitare,* מֶינְטַאל *interficere,* מֶיפַאק *egredi,* מֶישְׁלַאם *salvum esse,* מֶיסְלַאק pro ܡܣܩ *ascendere* מֶינְבֵיל *formare* Dxt. 79, 6 Var. lect. פְּלוּגִיא פְּלַאגוּנוּן *distribuendo distribuerunt* Dxt. 112, 17 Peꜫal; שַׁאבוֹחִיא בַּארוֹכִיא *benedicere,* יַאקוּרִיא *honorare,* שַׁאיוֹלִיא *interrogare,* שַׁאבוֹחִיא *celebrare,* שַׁאדוּרִיא *mittere* Sinist. 2, 8, quae prorsus cum Infinitivis Aramaismi recentioris judaici (cf. supra B. VIII.) conveniunt, Paꜫel; אַסְבוּרִיא *putare* Sinist. 3, 20, אַרוֹמִיא *extollere* 'Aφꜫel; לִיתְּגַלוֹיִיא *ad revelandum* 'Eϑpeꜫel; עֻשְׁתַּאפּוֹיִיא *profundi* rad. ܥܡܩ cujus ܩ ex §. 24. VI f. 2. transit in י, עֻתְאַרוֹבִיא *permisceri* rad ערב, 'Eϑpaꜫal. Praeterea vero etiam מ hisce formis praefigitur, de quo conferendum est App. A. III., itaque exoriuntur מְפַאקוּדִיא *jubere* Sinist. 2, 7, מֶיתְיַאתּוּרִיא *augeri,* מֶיתְכַאנְגִיא *circumligari,* denique formae simplici B. VIII. מְזַּדּוּג respondet מֶישְׁתָּאיִיא = מִשְׁתָּעֵי *enarrare,* Targ. Cant. 5, 10, mutato ע in י.

Denique radices tertiae א a forma syriaca ܡܩܪܐ recedentes in ultima syllaba *e* adhibent, quod cum „Chaldaismo" convenit. Itaque forma est מֶיקְרֵיא Sinist. 2, 7 *vocare,* מֶיגְלֵיא *revelare* 3, 19. Sed exstat etiam forma מֶיקְרָא *clamare* Dxt. 88, 11, eademque etiam chaldaice usurpatur.

VII. Sermonis vulgaris elisiones et synaloephas a Maudaeis etiam scribendo exprimi, nemo erit qui miretur. Itaque, quod haud dubie reliqui Aramaei eodem modo instituerunt, 1) ante praepositiones ב et ל consona ן terminationum ון et תון eliditur, ac dicitur לָא תֵיהַאימְנִיבַא *Ne credatis in eum* Dxt. 54, 16, קְרוּלָא *vocate eum* Sin. 2, 12, נֶעֱבִידוּבָאךְ *facient in te* ib. 2, 18, נֶישְׁבֶיקוּלָא *relinquent eum,* אֲמַרְתּוּלָא *dixistis ei.*

In 3. persona Plural. Perf. et Imperativi raro forma vocali destituta invenitur Dxt. 72, 11 נְצַאבְלָאךְ juxta עֶנְצַאבְלָאךְ et נְצַאבוּלָאךְ Var. lect., אֲמַארְלוֹן *dixerunt eis* Sin. 3, 18, plerumque forma in ון cujus ן ex praecedente lege apocopatur in usu est, הַאיְמַאנוּבָא Dxt. 67, 2, *credunt in eum,* אַפְרֵישׁוּלָא *docete eum* Dxt. 52, 6, Sin. 2, 19,

אֲמַארוּלִיא *dixerunt mihi* Dxt. 53, 24, אסגובָא *ambulaverunt in ea* Sinist. 1, 11. Etiam in Imperf. ון eliditur uti ex. c. אֱזִיל לְבֵית רְבֵיא רְנִימַארְלָאךְ *mea ad domum magnorum, ut tibi dicant* Dxt. 77, 1, 13.

2) In 1. pers. Perf. Plur. non נִין adhibetur ante ב et ל sed נָא, ac dicitur דְעֲצְטְבֵינָאבָא *in quo baptizati sumus.*

3) Sicuti vel consona radicalis ל interdum ante ל apocopatur e. gr. Dxt. 56, 19 בְמִיתָא מַאיִלּוּן pro מַאיִלְלוּן *in mortem introducet eos* ita etiam ת in 1. pers. Sgl. Perf. eliditur, cum conveniat cum ב et ל e. gr. אֲמַארִילְכוּן *dixi vobis* Dxt. 55, 6, 7; 76, 10, נְטַארִיבָא *vinxi circa eum* 90, 18, פַלְאגִילָא, *distribui ei* ib. 24, תְרַאצִיבָא *posui in eo*, 91, 5, אַשְׁלֵימִילוּן *tradidi eis* 91, 9. Eadem apocope, etiam ubi non ל et ב sequuntur, in lingua talmudica obvia est[1]).

4) In 2. pers. Singl. Perf. inter ת affix. et radicem vocalis auxiliaris aliquando inseritur cf. supra IV. 5, itaque pro מְסַארְתְלוּן dicitur מְסַארַאתְלוּן *tradidisti eis,* לְגִיטַאתְלָא *cepisti eum.*

5) In participiorum Plurali terminationes status absoluti ־ִין mscl. ־ָאן fem. ante ב et ל positae suum ן perdunt e. gr. מְסָאהְדִילוּן *testimonium dantes illis* Dxt. 48, 17, מְפַאשְׁטִיבִין *extendentes in eis,* מַאלְפִילוּן *docentes eos* ib. 51, 16, פָאסְקִילוּן *abscindentes eis* ib. 55, 17. Imo ם radicale eliditur in דְקָאיִיבָא *in quo stat.*

6) Mera orthographiae est consuetudo, eaque rectissima, quod in vocibus in *e* et *i* exeuntibus, quod per יא exprimitur, consona א in arcta compositione cum pronominibus et cum ב et ל non scribitur, e. gr. מְחַאיִלוּן *exponens illis* Dxt. 53, 11, אֲנָא לָא מְיתְגְלֵינָא *ego non revelatus sum*, ib. 52, 19.

7) Etiam ab initio vocum synaloephe locum habet, ubi post לָא *non* immediate vox ab א incipiens posita est, e. gr. Dxt. 58, 21, מְפַאקְדִילוּן וְלָאבְדִין = ܡܦܩܕܝܢ ܠܗܘܢ *jubent illos et (hi) non faciunt*, ib.

---

1) Eodem modo in lingua talmudica בי גמליאל cet. dicitur pro בית ג׳ *schola Gamalielis*, אִיכָא *existit* pro איתכא. לֵיכָא *non existit* pro לית כא, quorum prius mand. עֲכָא (עית sive עת = ايت) scribitur. In בית etiam Targum Jonath. ת omittit Gen. 22, 19; 40, 3, Num. 16, 16, Βεζεθά porro est בית זיתא cf. Assem. Bibl. or. III. II. 729, qui docet Chaldaeos, i. e. Aramaeos orientales saepissime pro ܒܝܬ pronunciare ac scribere arabice بَا. Denique ex hac apocopa explicatur forma status absoluti ܡܩܛܠܐ, ܡܩܛܠ ex ܡܩܛܠܘܬܐ, quam etiam in Inf. Syrorum invenis, et quae a plerisque non pro apocopata habetur sed pro forma antiquissima ad quam in statu constructo et determinato ת et תא accesserit. Etiam apud Samaritanos habes ࠂࠐࠓࠉࠕ pro גָפְרִית, *sulphur,* Deut. 29, 23.

67, 10 לאליבא = ܠܐ ܐܙ̈ܠܝܢ ܒܗ̇ *non euntes in ea;* e contrario vero לָא cum vocibus ab ע incipientibus non semper contrahitur, e. gr. לָא עַדאנְן = ܠܐ ܝܕ̈ܥܝܢܢ *non scimus* Dxt. 65, 10, 17, ubi variae lectiones לָא יָדְאנְן et לָא עֲדֵינַן; eodem modo לָא עֲתְּבֵישְׁרְאת Dxt. 70, 22 *non bene egisti*, alibi tamen uti Dxt. 11, 17 לעִשְׁבא nihil est nisi ܠܐ ܐܫܟܚ *non inveniam*, contracto א et ע, ita etiam 70, 20 לְעֲיאדְכַאר *non commemorabo*, quod contrahitur ut לְאתְאת *non venit* 115, 2.

8) Praeterea consonae eaedem bis positae in fine et ab initio vocum duarum sese excipientium contrahi possunt uti עֲגַאלֶילָאךְ *revelabo tibi* pro עֲגַאלֶיל לָאךְ Noeld., מַאמְלֶילְיא *dicit mihi* Dxt. 88, 12, נֵיהֶילַאן = ܢܬܠܠܢ *det nobis* 109, 7.

VIII. Denique agendum est de levibus illis discriminibus, quae intercedunt inter formas Participiorum cum pronominibus compositorum apud Mandaeos et Syros cf. §. 59. III. Omnia eo redeunt, ut saepissime vocalis *a* in *at* et *nan* (Pron. 2. pers. Sgl. msc. et fem. et 1. prs. Plur.) in *e* deprimatur. Aliquando vero *a* servatum invenimus, quod fieri solet, ubi praepositiones ב et ל cum suffixo sequuntur, ante quas praeterea ex lege VI. 1. ן pronominis נאן elidatur necesse est. Formae igitur sunt:

Singularis.

1. Pers. סָאגִידְנָא *prosternor*, אֲבַארְנָא *transeo*, מַאפְּרֶישְׁנָאלְכֹן *explico vobis.* Passive לְבִישְׁנָא *vestitus sum.*

2. Prs. com. סָאגְדֵית *prosternaris*, מַאדְכֵירֵית *commemoras*, יָאהְבַאתְלְיא *das mihi.* Passive בְּרִיכֵית *benedictus es.*

Pluralis.

1. Pers. סָאלְקִינֵין *ascendimus*, מִיתְגַאלֶילִינֵין *revelati sumus*, sed forma cum *a* שָׁאדְרֵינַאן *mittimus* Sinist. 5, 12, nisi est Perf. Paзel; deinde cum ל et ב conjunctum סָאלְקִינָאבַא *ascendimus in eo.* Pass. תְּרִיצִינֵין *erecti sumus.*

2. Pers. Plerumque com. שָׁאכְבִיתוֹן *jacetis*, אָזְלִיתוֹן *itis*, מְשַׁאיְלִיתוֹן *quaeritis*, יָאדְּיתוֹן = ܝܕܥܝܬܘܢ *scitis.* Pass. סְמִיכִיתוֹן *fulti estis;* cum ב, קָאיְמִיתוּבַא *statis in eo* Dxt. 67, 16, קָאיְמַאתוּבַא Var. lect.

Praeterea raro fem. in תין adest, in eo tamen a Syriasmo litterario recedens, quod Participium ipsum non in forma feminini positum est, ita ut pro ܩܛܠ̈ܬܝܢ dicatur קָאטְלִיתֵין. Exemplum quod affert Noeldekius est פָּאתְחִיתֵין *aperitis* fem. et קָאיְמִיתִין *statis.*

Denique cum ב, ל sequente concurrens ן finale apocopatur, e. c. רָאחְמִיתוּלֵא *amatis eum*, בָּאִיתוּלֵא *imprecamini eum* Dxt. 15, 3, מֶיזְדַאהֲרִיבֵא *custodientes eum* 90, 7.

D. Samaritanismus.

Ex recentiorum hominum scriptis affero Uhlemanni Institutiones linguae Samaritanae, Lipsiae 1837; Petermann Reisen im Orient I. 262. Ejusdem dissertationem in Herzog Realencyclopaedie XIII. P. E. Vilmar Abulfathi Annales, Gotha 1865 P. CVIII. Heidenheim Vierteljahrsschrift Vol. I.—III., quem passim censuit Geiger in Z. d. d. m. G. imprimis Vol. XXI. P. 169. Kohn Samaritanische Studien. Breslau 1868. Plurima me ex Uhlemanno desumsisse lectorem nolo ignorare. Noeldeke über einige sam.-arab. Schriften. die hebr. Spr. betreffend. Göttingen 1862.

Samaritani cum in libris suis nunquam vocalium signa addiderint, haud multa de eorum dialecto addi possunt, leviores enim et fugaces vocalium soni in quibus potissimum dialectorum aramaicarum discrimen positum est, scriptione non exprimuntur, in consonis vero cum reliquis dialectis etiam Samaritanismus prorsus fere convenit. Quodsi vero quaeritur, ad quamnam normam et analogiam pronunciatio textuum Samaritanorum sit instituenda, haud dubie respondendum est, ad normam Aramaismi judaici Palaestinensis, nam quamvis conici possit Cuthaeos illos ex interiore Asia in Palaestinam deductos dialecto usos esse orientali, tamen nota hujus dialecti proprietas, Imperf. cum Nun, Samaritanis deest, quorum contra Infinitivus in *a-a* et Imperf. Plur. fem. in *nâ* cum Aramaismo palaestinensi conveniunt.

Eundem fontem linguae Samaritanorum praeterea etiam nominum status determinatus in Plur. mscl. prodit, qui in *áyya* sive *éyya* exit, haec enim terminatio, quam etiam hodie Samaritani pronunciant, Aramaismo palaestinensi convenit et a babylonico aliena est. Quae cum ita sint tutissimum erit in apponendis vocalibus sequi Aramaismum, qui in Targumis servatus est, at pauca quae procedente tempore Samaritani novaverunt hoc loco accuratius describenda videntur. Omnia me Petermanni orali institutioni debere libenter confiteor, ad cujus librum nunc editum Versuch einer hebräischen Formenlehre nach der Aussprache der heutigen Samaritaner. Leipzig 1868. lectores refero.

I. 1) Gutturales omnes nunquam pronunciantur §. 24. V. f. et saepe promiscue tanquam „matres lectionis" adhibentur. Quod cum a Mandaismo, dialecto orientali alienum sit, et cum noto

Galilaeorum usu conveniat, Palaestinensis hujus dialecti originis testimonium videtur. Cf. cet. Heidenheim. l. l. III. p. 355.

2) Aspirationem litterarum ב ג ד כ פ ת Samaritani non curant nisi in ב et פ. Ab initio et post syllabam clausam ב pronunciatur ut *b*, post vocales ut *w* (*β*); in textibus aramaicis פ plerumque est *φ* exceptis vocibus, in quibus geminatum est, in textibus hebraeo-samaritanis Hebraeorum leges de aspiratione adhibentur. Itaque ࠐࠉࠍࠇࠎ est *φinôs*, ࠀࠐࠉ *'eppi*.

3) Ubi ו signo Dageš instruendum est, tanquam *b* profertur, nec tamen in talibus tantum formis haec pronunciatio adhibetur verum etiam alibi, e. gr. ࠄࠅࠄ *aba*, *fuit*, unde explicatur permutatio haud rara consonarum ࠁ et ࠅ §. 24. V. 1., uti לְבַד = ࠋࠅࠃ Exod. 36, 16.

4) Praepositio ࠁ ante Labiales ࠁ, ࠐ, ࠌ profertur *ba*, ante reliquas consonas cum vocali auxiliari *aβ*. Itaque legitur ࠁࠒࠌࠏࠅࠕࠀ *abqumma'ûta*. ࠋ ante vocales est *l*, ࠋࠀࠋࠄࠄ *lela'e*, ante consonas *el* ࠋࠁࠉࠕ *'elbêt*, ante ࠋ vero *lẹ* ࠋࠋࠀࠄ *lẹli'a*, at etiam ࠋࠋࠁࠍ *'al laβan* Gen. 29, 24, 25, et semper ࠋࠌࠄ *léma, cur*.

5) Praepositio ࠊ semper profertur *ka;* copula ࠅ ante consonas est *û* ante vocales w; e. gr. ࠅࠀࠓࠏࠄ *wara*, et terra, ࠅࠓࠉࠒࠍࠉ *urikana*.

6) Vocalis finalis *a* saepe ad *e* inclinata profertur e. gr. ࠀࠋࠄࠄ *'ela'e*, deinde finale *e* in *i* solet deprimi, e. gr. ࠉࠄࠉ *ja'ê* sive *jâ'i* erit, ࠌࠋࠊࠉ *malki* reges, stat. constr.

7) Vocalium *u* et *o* per ࠅ designatarum discrimen grammaticum Samaritani non curant sed in ultima syllaba semper proferunt *o*, ࠌࠋࠊࠅ *melko*, ࠌࠋࠊࠅࠕ *melkot* regnum, in media voce vero *u* ࠌࠋࠊࠅࠕࠄ *melkûta*, ita etiam ࠒࠃࠅࠔ *qadôš*, determ. ࠒࠃࠅࠔࠀ *qadûša*, sanctus. In nominibus femininis in *ita* exeuntibus prorsus eadem inter *ê* et *î* ratio intercedit, quae inter *o* et *u*. Itaque ࠓࠀࠔࠉ *rašê*, initium, ࠓࠀࠔࠉࠕ *rašêt* cstr. ࠓࠀࠔࠉࠕࠀ *rašita* determ. Eadem vero ratio alibi non intercedit inter *e* et *i*, nam etsi in Plur. nominum ࠉࠍ pronunciari solet *ên*, tamen in statu cstr. et suff. 1. pers. legitur ࠉ *î*, ࠌࠋࠊࠉࠍ *malkên* reges, ࠌࠋࠊࠉ *malki* cstr., ita et ࠀࠐࠍࠉ *'aφ*. rad. פנה legitur *'apni*, cujus Imperat. in Pẹ͑al ࠐࠍࠉ aeque *pẹnê* ac *pẹnî* pronunciatur.

8) Inter duas vocales positum ࠀ, quocum reliquae gutturales scribendo commutantur, non ut apud Syros et Mandaeos tanquam *y* effertur, id quod Mandaei etiam ad ע adhibent §. 24. VI. f., verum omnino omittitur. Itaque ࠕࠄࠁ non legitur *taheb* aut *tayeb* sed *ta'eb*, quod est futuri Messiae nomen, *restituentem* et *poenitentem* una designans. E contrario in Aramaismo Judaeorum vel in formis ut תְּהוֹדַע, consona ה transit in י, ex. c. תְּיוֹסֵף = תְּהוֹסֵף Prov. 20, 6, תְּיוֹבְדָנּוּן = תְּהוֹבְדָנּוּן ib. 1, 32. Buxt. Gr. chl. p. 138.

9) Ante syllabam initialem, quae solo ḙ utitur, vocalis auxiliaris *'a*, *e*, *i* auditur, quod potissimum in Participiis et Infinitivis paʒelicis adhibetur. Itaque legendum est ࠌࠕࠌࠇ *'amtamma*, *miratus*, ࠌࠍࠔࠁࠄ *'amnašba*, flans, et si praepositiones praecedunt ࠋࠌࠔࠌࠔࠄ *lamšammaša ad serviendum*, ࠋࠌࠊࠄࠍࠄ *lamkâna*, *ad fungendum sacerdotio*. Haec vocalis etiam per ࠀ prostheticum exprimitur, uti in ࠅࠀࠍࠎࠁࠕ *et cepit* Gen. 21, 21, ࠀࠐࠕࠇ *'aqta*, *aperuit* Peʒal Z. d. d. m. G. XXI. p. 182, 3, id quod ter occurrit in hac Finasi cujusdam stropha, Cod. Goth. 963:

ࠀࠄ· ࠀࠁࠅࠉ· ࠀࠔࠌࠏ: ࠌࠉࠌࠓࠉ· ࠅࠁࠅ· ࠀࠔࠌࠇ:
ࠅࠁࠁࠍࠊ· ࠕࠕ ࠌࠇ: ࠅࠔࠁࠇ· ࠋࠉ ࠔࠓ:

quae arabice redditur:

يَا أَبُوهْ ٱسْمَعْ كَلَامِي وَٱخْشَعْ
وَعَلَى ٱبْنِكَ لَا تَفْزَعْ ٱللّٰهُ لَهُ يَشْمَرّ

sed accuratius vertenda est: *O pater ejus* (filii circumcisi) *audi verbum meum et de eo gaude, et de filio tuo mirare, et celebra justum* (deum).

10) Vocalis *ă* cum in syllaba aperta tum in clausa saepe inclinatur, dicitur enim *'ela'a deus*, *'eppi* = אַפֵּי *superficies*, at haec non nisi usu possunt disci. Ex hac consuetudine pronunciandi explicatur, cur 1. Prs. Singl. Perf. interdum per ࠀ scribatur ut ࠔࠌࠔࠀࠕ = ܦܠܚܬ *servivi* Gen. 30, 26, scilicet discrimen inter *a* et *e* cessavit et sicuti *e* pronunciatum est pro *a* ita et vice versa *a* pro *e*. Praeterea ex hac pronunciationis vocalium *a* et *e*, *e* et *i* neglegentia summa in usu homoeoteleutorum procedit libertas et inconstantia, quemadmodum in carmine Abdallae ben Salama legitur:

ࠀࠁࠓࠄࠌ· ࠇࠐࠓ· ࠁࠕࠓ: ࠅࠌࠔࠄ· ࠋࠄ ࠌ ࠓࠉ:
ࠅࠍࠐࠒ· ࠅࠍࠔࠌ· ࠌࠉࠌ: ࠋࠉࠓࠉࠌ· ࠌࠓ ࠓࠄ:
ࠅࠄࠇࠉࠌ· ࠄࠉࠀ· ࠈࠅࠁࠄ: ࠌࠏࠕࠑࠄ· ࠋࠊࠋ· ࠏࠁࠑࠉ:
ࠅࠋࠀ· ࠉࠔࠕࠄ· ࠌࠍࠄ: ࠋࠀ· ࠁࠓ· ࠅࠋࠀ· ࠍࠔࠓࠉ:

Quibus addenda videtur haec stropha ejusdem Abdallae, qua comprobatur etiam Gutturales in homoeoteleutis non curari:

(יְבִיבִי) ࠉࠁࠉࠁࠏࠅ ࠇࠕ ࠍࠄ: ࠃࠁࠄࠊ ࠊࠕࠒ ࠓࠉ:
ࠃࠁࠓ ࠃࠁࠉࠓ ࠍࠀࠉࠓ: ࠁࠊࠋ ࠏࠅࠃࠉࠅ ࠊࠁࠉࠇ:

II. His praemissis transimus ad comparandam personarum formationem Samaritanorum *in Perfecto* cum reliquis dialectis. Atque hac in caussa gravissimum est, 1) quod in 2. pers. fem. Sgl. Perf. vetustissima vocalis *ĭ* in fine per Yuď exprimitur, quod non pro diacritico femininorum §. 32. II., cujus nulla apud Samaritanos exstant vestigia, potest haberi. Itaque scribitur ࠏࠁࠃࠕࠉ *fecisti*, Gen. 3, 13, ࠕࠌࠇࠕࠉ *mirata es*, 18, 15.

2) In 1. prs. Plur. Perf. ditior terminatio ࠍࠍ longe plurimum adhibetur, simplex ࠍ raro invenitur. Expl.: ࠏࠋࠍࠍ *reduximus* Gen. 44, 8, ࠌࠋࠋࠍ *locuti sumus* Num. 21, 7, ubi aliud verbum scribitur ࠇࠈࠉࠍࠍ *peccavimus*, ࠆࠅࠍࠍࠍ *alimur* Ges. Carm. sam. III. 15.

3) Aliquando Arabum more 3. pers. mscl. Plur. ࠀ additum videtur, cujus rei et apud Hebraeos quaedam exstant exempla (הָלְכוּא Jos. 10, 24; Jer. 28, 12; 10, 5; Ps. 139, 20 Gesen. Lehrgeb. p. 264), uti Gen. 49, 23 ࠏࠋࠌࠅࠀࠄ *oppresserunt eam* et Num. 32, 39, ࠌࠁࠌࠅࠀࠄ *deleverunt eam* ante suffixum fem.. Rara tamen sunt exempla, id quod etiam de forma Hebraismum sapiente ࠏࠁࠃࠕࠄ *fecisti* msc. Gen. 20, 6 dicendum est, in qua ࠄ contra communem consuetudinem appositum est.

4) In 3. pers. fem. Plur. legitimum ࠉ, quod plerumque scribitur, interdum etiam omittitur et vocalis vocis *qṭale* Syrorum more apocopatur. Expl. ࠀࠕࠉࠋࠃ *natae sunt* Gen. 6, 1 juxta ࠒࠈࠋࠉ.

5) Forma denique maxime memorabili utitur 2. pers. Perf. in Singl. et Plur., scilicet juxta terminationem longe vulgatissimam ࠕ et ࠕࠅࠍ etiam ࠊ et ࠊࠅࠍ Aethiopum more adhibetur. Itaque quamvis plerumque ࠏࠁࠃࠕࠅࠍ etc. legatur, tamen etiam a radicibus tertiae א, י, in aliis formis enim nemo hodie terminationem de qua agimus certam invenit[1]), derivatur ࠕࠋࠉࠊ *appendisti*

---

1) De voce ࠀࠒࠓࠊ quam Ges. explicuit *refrigerasti* Carm V, 8 ('Aqfel rad. قر cum affixo ࠊ) dubito, cum post Particulam ࠃ Imperfectum exspectetur et תְּקַר coniciendum sit. Itaque pro ࠃࠀࠒࠓࠊ, quod Gesenius solvit דְּאַקְרְתָּ *ut refrigeres*, ࠃࠀࠁࠒࠊ = ܥܘܕܪ *auxilium* legere malim. Ceterum de loco male edito cfr. Heidenheim l. l. II. 463.

Gesen. carm. sam. I. 11., ࠂࠋࠉࠊ *revelasti* ib., ࠐࠓࠎࠉࠊ = بَسَطْتَ *extendisti*, ࠊࠎࠉࠊ *operuisti* II. 6, ࠁࠓࠉࠊ *creasti* II. 12, ࠄࠅࠉࠊ *fuisti* V. 1, et cum suff. ࠀࠍࠅࠍ compositum ࠀࠍࠃࠉࠊࠍࠅࠍ *produxisti eos* rad. נדי I. 4, juxta ࠀࠍࠃࠉࠊ II. 12, III. 17, quibus accedit in Plur. ࠀࠆࠋࠉࠊࠅࠍ *ivistis* Gen. 42, 38. Formam cum *k* derivatam, praeterquam quod ab Aethiopibus adhibeatur, etiam in dialecto Melitensium inveniri Gesenius post Vasallium docuit Carm. sam. p. 43[1]).

6) Hebraismis multis cum Targum samaritanum[2]) tum carmina horum hominum adspersa sunt, qui hebraicam linguam hodie melius intellegunt quam aramaicam, ita ut versio samaritana nostra aetate non amplius legatur[3]). Hisce Hebraismis adnumerandus est usus 3. pers. fem. Singl. in ࠄ uti ࠔࠌࠏࠄ Levit. 5, 1, ࠏࠁࠃࠄ vs. 17. cf. Deut. 20, 11, 12; 25, 11, Exod. 23, 28, Num. 16, 30; aeque atque usus 1. pers. Sgl. in ࠕࠉ uti ࠃࠌࠊࠕࠉ Gen. 19, 34, ࠇࠐࠎࠕࠉ 21, 30 *fodi*, ࠓࠇࠌࠕࠉ 27, 4 *amavi* 9, 13; 26, 9 al. Imo juxta ࠅࠌࠍ· ࠃࠊࠓࠕࠉ· ࠉࠕࠄ· legitur ࠆࠊࠓࠕࠉ in carmine Abdallae cujusdam.

III. In *Imperfecto* 1) Hebraismum sapit apocope consonae *n*[4]) in fine positae in terminationibus ࠅࠍ et ࠉࠍ, quae Syris prorsus est inusitata. Exempl.: ࠉࠁࠈࠋࠅ *deficient* Gen. 8, 22, ࠉࠇࠂࠋࠅ *videbunt* 12, 12, ࠉࠄࠊࠅ *ibunt* Exod. 32, 1, ࠉࠃࠇࠋࠅ *timebunt* Deutr. 31, 12. Parem Hebraismum denique habes Deutr. 33, 19, ubi juxta formas aramaeas ࠃࠁࠇࠉ· ࠃࠊࠅ· *sacrificia puritatis* hebraice legitur ࠉࠆࠁࠇࠅ *sacrificabunt*. Forma ࠕࠏࠁࠃࠅ (2. pers.) comprobatur exemplo ࠕࠉࠊࠋࠅ *comedetis* Gen. 3, 1; 12, 12, Exod. 23, 11. In 2. pers. fem. Singl. raro forma cum ࠍ invenitur, ut ࠕࠎࠁࠉࠍ *accipies* Gen. 30, 15; plerumque forma apocopata adhibetur, ut ࠋࠀ· ࠕࠃࠇࠋࠉ· *ne time* Gen. 21, 17.

1) Exemplo est melitense: ǵebk-še-taḫdem = جبك شيأ تخدم *attulisti rem (quam) facias?*

2) In codice Goth. anno 963 versio Samaritana re vera ࠕࠓࠂࠅࠌ appellatur.

3) Sie haben den hebräischen Pentateuch mit samaritanischen Lettern geschrieben und lesen ihn in ihren Synagogen nur hebräisch vor, die samaritanische Uebersetzung ist fast ganz ausser Gebrauch gekommen, da sie das Hebräische besser verstehen. Petermann Reisen im Orient I. p. 285.

4) De apocope consonae *n* apud Judaeos aramaizantes cf. Appendix B. V. p. 259. In Perf. forma cum ࠍ rara est, e. gr. ࠀࠊࠋࠅࠍ Gen. 3, 6.

2) In 1. pers. Singl. pro legitimo [Samar.] etiam alias gutturales hac in dialecto scribi per se intellegitur, itaque non est cur mireris, cum Exod. 4, 18 [Samar.] pro [Samar.] *redibo* scriptum exstet[1]).

IV. In *Imperativo* fem. Plur. forma cum syriaca conveniens [Samar.] *adtendite* (Peš. [illegible]) reperitur juxta [Samar.] *audite*, quae quidem ad litteram ex Hebraico textu transscripta est, cujus tamen et alia exempla non desunt [Samar.] *clamate* Exod. 2, 20. Praeterea etiam terminationem Hebraismi et Aramaismi judaici in [Samar.] exstare Uhlemannus docet, neque vero exemplis confirmavit. In fem. Singl. terminatio solet esse [Samar.] ut [Samar.] *surge*, [Samar.] *porta* Gen. 21, 18, [Samar.] *corroborator, cape* ib.

V. De *Participiorum* formis nihil monendum est; conveniunt cum syriacis, Participium Paʿel cum vocali auxiliari pronunciandum esse supra I. 9 docuimus. Addendum vero est praeter formam [Samar.] etiam aliud passivum [Samar.] (qetol, emphat. qetula I. 7) exstare, quod quidem si quis pro Hebraismo habet non recuso. Invenitur enim eadem forma haud raro apud Mandaeos, ita ut in occidentali Aramaismo aeque atque in orientali adhibita sit, quamvis in Syriasmum litteralem non recepta. Cf. mandaice עֲנְבוּסְתָּא *mactatum* (rad. [illegible]) al. et apud Samaritanos [Samar.] *maledictus* Gen. 3, 14, [Samar.] *vinctus* 40, 3. Ceterum [Samar.] nihil est nisi syr. [illegible] *maledicere*, qua ex voce aucto sono ו in ב verbum firmum exortum est.

VI. *Infinitivos* Samaritani eodem modo formant uti Judaei aramaizantes, si unam formam אֶקְטוּלֵי, קַטּוֹלֵי excipis, qua raro utuntur. Itaque habent in Peʿal [Samar.] *meqtal*, praeterea etiam cum [Samar.] ultimae syllabae, praesertim si Hebraeorum Infinitivo absoluto respondet, [Samar.] Gen. 3, 6, Exod. 15, 26, [Samar.] Gen. 35, 26, [Samar.] *aperiendo* Deut. 19, 11, et cum suffixo [Samar.] *cum audirent* Gen. 34, 7. — In stirpibus auctis *m* solet praefigi, at etiam terminatio *a* servatur, ita ut [Samar.] legendum sit *lammeqaddåšå*, [Samar.] *lammešallåmå* Exod. 29, 33, [Samar.] *mešallå'a* 30, 16. Alia vide 36, 18, Levit. 1, 4; 16, 17, Num. 8, 19; 24, 1. Hoc *m* tamen etiam omitti potest, im-

1) Vox recte per [Samar.] scribenda cum [illegible] convenit, quod etiam mandaice per ו scribitur חואר. Forma allata est 'Aqḥel = [illegible].

primis in 'Aφ'el uti ࠀࠐࠓࠒࠄ *'aφrāqā redimere* Lev. 27, 19, ࠄࠅࠋࠃࠄ Gen. 5, 4 = הוליד; ࠄࠊࠎࠋࠄ Num. 22, 30 *consuescendo*, ࠀࠓࠇࠒࠄ *'arāqā*, *removere*, Deutr. 7, 26, sed etiam in Pa'el ࠒࠃࠔࠄ *sanctificare* Exod. 20, 8, ejusque usus in 'Eθpe'el et 'Eθpa'al auctore Uhlemanno p. 54 prorsus est nullus. Eodem modo etiam ࠄ deesse potest uti in ࠌࠕࠅࠕࠁ Inf. 'Eθtaφ'al Gen. 47, 4 *manere* rad. יתב. Hoc *a* interdum non uno ࠄ sed per ࠀ et ࠄ scribitur, ita ut ࠌࠒࠈࠋࠄ et ࠌࠒࠈࠋࠀࠄ eadem sit forma.

In statu constructo terminatio *ā* abit in *at*, haud raro vero etiam formae in *ut* adhibentur. Exempla sint ࠋࠌࠒࠃࠔࠕࠉ *lameqaddešāte*, *ad sanctificandum me*, ࠋࠌࠒࠃࠔࠀࠕࠄ *lameqaddešāte* Num. 20, 12, Exod. 28, 3, ࠋࠌࠔࠋࠇࠕࠍࠍ *lamešallatnan* Exod. 13, 15 *ad dimittendum nos*, ࠌࠋࠁࠈࠕࠅࠍ *'amlabbeṭātun* Deutr. 1, 11. 8, 2 *affligere eos*, ࠌࠇࠊࠌࠀࠕࠊ *mākemātak* Deutr. 8, 3 *docere te*, 'Aφ'el, ࠋࠌࠐࠒࠕࠍࠍ *'almappeqatnan* Exod. 14, 11 *ad educendum nos*. — Hisce in formis aliquando etiam *Yud* parasiticum exortum et litteris expressum est e. gr. Exod. 16, 1 ࠋࠌࠐࠅࠒࠉࠕࠅࠍ quod proferendum videtur *'almippoqyatun*, *exitûs eorum* cf. chald. מַפֵּק, unde etiam sine terminatione *at* derivatur ࠋࠌࠐࠅࠒࠉࠅࠍ *'almipoqyun* Num. 1, 1 cum eodem *y* parasitico, de quo cf. Z. d. d. m. G. XXII. p. 275. — Terminationem *ut* habes in ࠀࠎࠊࠌࠅࠕ 'Aφ'el Deutr. 20, 9, ࠉࠅࠎࠐ ࠀࠕࠇࠊࠌࠅࠕ Gen. 45, 1 *in manifestando Josephi*, ࠏࠍࠍࠄ ࠁࠀࠎࠕࠋࠒࠅࠕ *in se extollendo nubis* Exod. 40, 36 et cum suffixo ࠀࠐࠒࠅࠕࠉ = τὸ ἐξάγειν μου Exod. 13, 8, ࠄࠒࠓࠁࠅࠕࠄ = τὸ προςφέρειν αὐτοῦ Lev. 7, 16. Eademque quod a Syriasmo litterario abhorrere supra §. 59. III. 1. diximus, in Pe'al exstat, qua in re id imprimis videtur memorabile, quod tum etiam *m* praefixum deesse debet, ita ut formam simplicem nominis abstracti habeamus. Nam ࠌࠒࠈࠋࠅࠕࠄ quod legitur Gen. 14, 17 contractum est ex ࠌࠍ ࠒࠈࠋࠅࠕࠄ, sicuti ࠀࠋࠉࠕ Gesen. Carm. 5, 8 ex ࠀࠍ ࠋࠉࠕ exortum est, et in aliis hujus formae exemplis *m* non adest: ࠏࠐࠎࠅࠕࠊ Gen. 3, 19 τὸ σήπεσθαι σου et ࠏࠆࠓࠅࠕࠄ τὸ ὑποστρέφεσθαι αὐτοῦ Gen. 14, 17 etc. Ab altera vero parte Infin. Pe'al cum simul *m* et *a* exstat ࠌࠉࠌࠓࠄ = לֵאמֹר Gen. 22, 20; 24, 7.

Denique forma קַטּוֹלֵי Pa'el apocopato *e* deprehendi videtur in ࠌࠋࠅࠋ *mallol*, *dicere*, Gen. 37, 4; 50, 17; Deut. 5, 28, et in

ࠂࠔࠅࠔࠄ *gaššoše* τὸ ἀγωνίζεσθαι αὐτοῦ Gen. 32, 25, quam Uhlemannus p. 85 pro Infinitivo Peʿal habuit, qua in re rectum vix assecutus est. Huc referendum est etiam ࠁࠓࠅࠊ = בָּרֵךְ Gen. 22, 17.

Hebraismis denique adnumerandae sunt formae Infinitivi absoluti, uti ࠄࠋࠅࠊ = הָלוֹךְ Gen. 12, 9, ࠋࠀࠌࠓ = לֵאמֹר 26, 7; 31, 1, ࠋࠏࠔࠅࠕ = לַעֲשׂוֹת Gen. 19, 22, ࠈࠓࠅࠐ = טָרֹף 37, 33. Praeterea etiam Infinitivo constructo Hebraeorum utuntur Samaritani, cum saepe in Versione Pentateuchi non solum verbum verbo, verum etiam littera reddere studuerint litteram, eumque plurimum videmus adhibitum cum suffixis conjunctum. Qua in re vocalis *o* ad primam radicalem plerumque non reicitur e. gr. ࠁࠌࠔࠁࠒࠊ Exod. 29, 36 ἐν τῷ ἀφιέναι σου, ࠌࠏࠁࠃࠄ τὸ ποιεῖν αὐτοῦ Gen. 18, 7, ࠌࠒࠓࠁࠄࠍ τὸ προςιέναι αὐτῶν Exod. 28, 43[1]), cf. Exod. 30, 20; 21, 8, Levit. 7, 36, Deutr. 16, 13, quod apud Hebraeos raro fit, cum vice versa apud Samaritanos raro ad primam radicalem reiciatur e. gr. ࠋࠌࠏࠁࠃࠊࠅࠍ Deutr. 4, 14 *ut faciatis*, ࠁࠉࠅࠌ ࠌࠐࠒࠃࠄ Levit. 7, 38 τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἐπιτάσσειν αὐτοῦ. Utrum vero Infinitivorum formae omni incremento destitutae, ut ࠄࠓࠇࠒ Exod. 33, 7 *removere*, ࠄࠇࠓࠌ *anathematizare* Deutr. 3, 6, ࠄࠔࠌࠉࠃ *perdere* Deut. 9, 8, pro Hebraismis sint habendae necne, haud patet, cum easdem formas et in Aramaismo judaico invenerimus cf. p. 254.

E contrario vero Samaritanorum dialecto proprium est ad utramque Infinitivi Peʿal formam ࠌࠏࠁࠃ et ࠌࠅࠏࠁࠃ addere terminationem *a*, ࠄ, e. gr. ࠌࠏࠁࠃࠄ Gen. 8, 12 *facere*, ࠌࠔࠁࠏࠄ Exod. 13, 19 *jurare*, ࠌࠄࠋࠊࠄ 11, 6 *ire*, ࠌࠓࠂࠌࠄ Levit. 24, 16 *lapidare*, nisi vox posterior ad stirpem Paʿel pertinet. Ejus loco ࠉ additur in ࠌࠄࠋࠊࠉ *ire* Gen. 31, 30 *mizole*, scilicet in fine vocum *a* et *e* confunduntur.

Denique forma Infinitivi, si fas est hoc nomine uti, Samaritanis omnino propria in fine accipit consonam ࠍ, quod quo modo explicandum sit, ambigo. Exempla sunt: ࠍࠈࠓࠍ ࠍࠈࠓࠄ Levit. 19, 20 *servando est servata*, ࠃࠊࠓࠍ ࠃࠊࠓࠉࠍ *memorando memorabit*, Gen. 50, 24, 25, Exod. 3, 16; 13, 19, in quibus si ܦܘܪܩܢܐ *redemtio* et ܕܘܟܪܢܐ *memoria* comparantur, nihil nisi verum nomen videtur latere.

1) Ita pro ࠌࠒࠓࠁࠄࠍ legendum esse patet.

VII. Sub finem pauca monenda sunt de stirpium formatione, in qua Samaritani penitus fere cum reliquis Aramaeis conveniunt. Itaque 1) Ab initio praefixorum aeque ࠀ atque ࠄ scribi posse ex I. 1 sequitur.

2) In 'Eϑpeɜel et 'Eϑpaɜal ordinaria dentalium et sibilantium metathesis et assimilatio locum habet, ࠀࠔࠕࠐࠊ *effusus est* rad. ࠔࠐࠊ, ࠀࠆࠃࠏࠒ *vocatus est*, rad. ࠆࠏࠒ, ࠀࠑࠈࠏࠃ *deprehensus est* rad. צוד. Insequenti dentali ࠀ praefixi assimilatur, quo facto scribendo non amplius exprimitur itaque ࠀࠕࠒࠐ proferendum est *'itteqeφ, obduratus est,* ࠀࠃࠁࠒ *'iddeβaq, adhaesit,* ࠀࠈࠌࠓ *'ittemar, absconditus est.* Assimilatio consonae ࠀ eodem modo, quem supra B. IX. p. 262 descripsimus, etiam in vocibus invenitur, quae non a dentali incipiunt, itaque ࠀࠊࠍࠔ *congregatus est,* ࠀࠒࠈࠋ = הֻכָּה Num. 25, 14, ࠀࠒࠁࠓ *sepultus est,* ࠀࠌࠋࠉ *repletus est,* ࠀࠍࠔࠌ = אינשם *respiravit* stirpibus reflexivis adnumerandae sunt, quarum ࠀ assimilatum est. Imo prorsus elisum est hoc ࠀ in voce ࠌࠉࠋࠃ Gen. 21, 3 *natus* pro מִתְיְלֵד.

3) In 'Aφɜel syllaba posterior haud raro per ࠉ scribitur ut ࠀࠑࠋࠉࠇ *'aṣle prospere succedet* Num. 14, 41, ࠀࠇࠁࠉࠋ *'aβel, perdam* Gen. 18, 28, ࠉࠔࠀࠉࠓࠅࠍ *yašerun, relinquent* Num. 9, 12, ࠀࠔࠋࠉࠌ *tašlem, pacem facies,* ࠀࠑࠌࠉࠇ *taṣme, germinabit* Deut. 29, 23, ࠌࠏࠁࠉࠓ 18, 10 *maber, traducens,* ࠌࠃࠊࠉࠓ *madker, commemorans* Gen. 41, 9 al.

4) In 'Eϑtaφɜal praefixum uno tantum ࠀ scribitur, quo fit ut a reliquis stirpibus reflexivis non forma scripta sed significatione tantum distinguatur. In iis vero verbis, quae a sibilante incipiunt, metathesis non potest locum habere itaque scribitur ࠀࠕࠎࠂࠓ *'ettasgar, conclusus est* Num. 12, 15, ࠀࠕࠎࠊࠌࠉ *'ettaskame, praeteriti sunt anni* Gen. 41, 53. Etiam in verbis, quorum prima radicalis est ࠍ vel ࠉ vel ࠀ, eam ob caussam 'Eϑtaφɜal sua forma distinguitur, quia in 'Aφɜel ࠍ assimilatum, ࠉ et ࠀ mutatum est in ࠅ, quae consonae in 'Eϑpeɜel et 'Eϑpaɜal servari solent. Expl.: ࠀࠕࠐࠒ *'ettappaq, eductus est* Gen. 38, 25, ࠀࠕࠅࠒࠃ *'ettuqad, combustus est* Lev. 6, 30, (23), ࠀࠕࠅࠓࠊࠅ *etturеku, prolongati sunt* Gen. 26, 8. Vocem ࠀࠕࠉࠏࠌ Exod. 5, 9 *aggravabitur*, quam Uhlemannus p. 61 affert, equidem pro 'Eϑpaɜal potius habuerim, quod ad litteram respondet arabico تَعَظَّمَ *magnam se praebuit.*

Denique vox [Samaritan], [Samaritan] *invenit* contra Syrorum usum a Samaritanis tamquam ʼAφɘel tractatur, cujus passivum tum est [Samaritan] *ʼettašqa* Deut. 18, 10. Quod si Uhlemannus recte docet p. 54 loco Gen. 33, 8 [Samaritan] sphalma esse, addendum videtur etiam contrarium in codicibus Ms. inveniri, sicuti e. c. Cod. Goth. 1089 fol. 1b, 2a [Samaritan] in ʼEϑpaɘal legitur pro [Samaritan], quod deinde praebet idem codex.

5) Quod de Paɘel dixit Uhlemannus p. 50, litteram [Samaritan] scilicet saepenumero in ultimam hujus formae syllabam inseri, quo melius a Peɘal et ʼAφɘel distinguatur, id ex errore profectum est, cum tale [Samaritan] ubique reperiatur. Nam etsi [Samaritan] *yesappar*, *radet* Levit. 14, 9 est Paɘel, cujus vocalis propter [Samaritan] est *a*, quod per [Samaritan] exprimitur, e contrario [Samaritan] Exod. 36, 16 dubium videtur, et in ʼAφɘel mutandum, cum Paɘel hujus verbi inusitatum sit, ut de [Samaritan] *subjecimus* Deut. 2, 35 taceamus, quod recte pro Peɘal haberi potest.

6) De reliquarum stirpium rariorum discriminibus inter Syriasmum et Samaritanismum monendum videtur:

a. In Taφɘel praefixum *t* saepe transiisse in *d* uti [Samaritan] *mentitus est* rad. שקר, [Samaritan] *perterritus est* rad. בהל. De [Samaritan], quod affert Uhlemannus p. 35 tanquam Taφɘel cf. Kohn Samaritanische Studien p. 58, qui recte ad radicem חגר provocat unde תִּגְרָא et لِجَاج *lis, disceptatio;* forma [Samaritan] Gen. 49, 23 qua ad suam opinionem Uhlemannus est perductus, est Peɘal cum vocali inclinata *tegru*, nam etiam Num. 27, 14 מְרִיבָה per [Samaritan] = תִּגְרַת *lis*, redditum est, scilicet רֹבּוּ Gen. 49, 23 a ריב derivavit ideoque transtulit *litigaverunt cum eo*, nisi forte praestat emendatio [Samaritan] Imperf., quam equidem praetulerim.

b. Saφɘel exstat in [Samaritan] rad. רבך *frixit*, šaφɘel rarum est, huc tamen pertinet [Samaritan] unde [Samaritan] *eversio* Gen. 19, 29 quod sine dubio cum قلب *convertit*, إنْقَلَبَ *perturbatus fuit* cohaeret, ac de quo Kohn l. l. p. 98 nugatur. De [Samaritan] *comburitur*, Exod. 3, 3 quod cum שַׁלְהֶבֶת Kohn et Uhlem. conjungunt, mihi non constat.

c. Pauɘel et Paiɘel exstant in vocibus [Samaritan] *pertulit* Gen. 24, 67 et fortasse in [Samaritan] *apportavit* cf. tamen הוֹבִיל.

Digitized by Google

d. Denique Paʒlen in vocibus ࠋࠏࠁࠍ *pignoris loco accepit* Uhl., sed rectius *detraxit* Deut. 24, 17 et ࠁࠓࠍࠍ *profudit* Gen. 6, 3 = ירון[1]) deprehenditur, si quidem alterum recte a משך derivatur[2]).

e. De stirpibus geminatis Palpel etc. suo loco agetur.

§. 60.

Verba gutturalia.

I. Ex §. 31. notum est verba, quorum tertia radicalis est gutturalis sive ܪ, pro vocali *u* in Imperf. et Imper. saepe recipere *a*, quod etiam in 'Eϑpeʒel, 'Aφʒel, Paʒel, Šaφʒel et in participio ܡܩܰܛܶܠ pro *e* solet adhiberi. Itaque dicitur ܢܶܦܬܰܚ, ܦܬܰܚ, *aperiet, aperi*, ܐܶܬܦܬܰܚ *apertus est*, ܐܰܪܫܰܥ *impie egit*, ܦܰܪܰܥ *retribuit*, ܐܰܘܕܰܥ *notum fecit*, ܐܳܡܰܪ *dicens* pro ܢܶܦܬܽܘܚ, ܐܶܬܦܬܶܚ etc.

II. Verba quorum ultima radicalis est ܗ semper recipiunt *a* uti, ܢܓܰܗ *illuxit*, ܐܰܢܓܰܗ et ܢܰܓܶܗ, ܒܗܰܗ, ܬܘܰܗ *commotus est*, ܬܡܰܗ *miratus est*, ܐܶܬܬܡܰܗ et ܬܰܡܰܗ, ܫܘܰܗ *assimilavit* et 'aφ. ܐܰܫܘܰܗ al.

III. Verba tertiae gutturalis[3]) in Imperf. recipientia *u*, quaecquae mihi colligere contigit, sunt: ܒܨܰܪ *exploravit, restauravit*[4]), ܒܙܰܪ *sparsit*, ܒܨܰܪ *investigavit*, ܓܙܰܪ *circumcidit*, ܓܥܰܪ *increpavit*, ܓܪܰܥ *rasit*, ܕܒܰܚ *mactavit*[5]), ܕܠܰܚ *perturbavit*, ܐܰܕܚ *effudit*, ܕܠܳܐ *hausit*,

---

1) Haec vox cohaerere videtur cum arab. لَقِفَ, *arripuit, rapide cepit.* Sam. locum de clemente poenae procrastinatione intellegens, qua in re a reliquis veteribus interpretibus recedit, ita verba hebraica expressit: *Non cito arripiet actio mea* (Infinit. ࠌࠋࠏࠁࠍ) *hominem in aeternum, quia caro est.* Hasce nugas sensum non praebere, non est quod moneam, sensum enim Sam. non curavit. Cf. Sacy Chr. ar. III. 221. Ipse de Sacy rad. لَغِفَ IV. *festinavit* proposuit.

2) Cf. Deut. 24, 17 ࠅࠋࠀ ࠕࠋࠏࠁࠍ ࠋࠁࠅࠔ ࠀࠓࠌࠋࠄ *ne exuas vestem viduae.*

3) Cum ea quoque verba, quorum ultima est ܚ vocalem *a* plerumque adhibeant, catalogo inserni verba tertiae ܚ, in quibus *u* invenitur. Ceterum fieri potest, ut unum alterumve horum verborum juxta formam per *u* pronunciatam etiam formam per *a* pronunciatam habeat — hoc non nego — tamen *u* inveniri auctoritate grammaticorum confirmo.

4) Acur. ܒܨܰܪ vertit جكر et p. ܒܨܰܪ in Imperf. يكبر.

5) Acur. p. ܕܒܰܚ, quod quamvis inter compluria verba per *a* formata positum sit, non pro errore typothetae habuerim, cum Acur. varias formas promiscue recenseat. Ps. 4, 6 est *paʒel* in Ms. Orph. Hall. eodem modo ܢܕܰܒܰܚ Exod. 8, 25.

ܙܩܪ *texuit*, ܙܪܥ *sevit*, ܦܣܩ *abscidit*, *definivit*, ܛܫܐ *abdidit*, ܡܫܚ *unxit*, ܡܬܚ *extendit*, ܢܒܚ *latravit*, ܢܕܪ *vovit*, ܢܣܪ *serra secuit*, ܢܦܚ *spiravit*, ܢܦܩ *exivit*, ܣܟܪ *clausit*, ܣܕܪ *disposuit*, ܣܓܪ *occlusit*, ܥܒܕ *fecit*, *gessit*, ܫܦܥ *effusus est*, ܛܡܪ *occultavit*, ܥܨܪ *expressit*, *calcavit*, ܥܪܩ *fugit*, ܦܠܚ *operatus est*, ܦܪܥ *retribuit*, ܦܪܩ *redemit*, *liberavit*, ܨܒܥ *tinxit*, ܩܒܥ *affixit*, ܩܒܪ *inhumavit*, ܫܒܩ *reliquit*, ܦܬܚ *aperuit*, aliquoties etiam ܬܒܥ *postulavit*.

IV. Amira p. 338 dicit, in Imperat. 'Eϑpaʿal verborum quorundam etiam in pedestri sermone non adhiberi Mehaggyânâ, sed plenam servari vocalem, qua adnotatione verba gutturalia videtur indicasse. Nam in gutturalibus verbis Abr. Ecch. p. ܡܫܒܚ scribit Imperat. ܐܬܦܪܥ, ܐܬܦܪܥܘ et ܐܬܦܪܥܝܢ, ܐܬܦܪܥܘ, ܐܬܦܪܥܝ et ܐܬܦܪܥܝܢ cf. §. 59. IV. 2. c.

V. Pauca tantum sunt verba tertiae ܐ, in quibus 'Aleφ in formis quibusdam vera est gutturalis nempe ܒܝܐ *consolatus est*, ܚܕܐ sive ܚܕܝ *gaudio affecit*, ܛܢܦ *polluit*, ܐܬܒܝܐ *ornatus fuit*, ܛܢܦ *foedavit*, ܪܕܐ *erudivit*, et his in vocibus secundum legem §. 37. I. 1. prolatam ܐ ultimum, si ex analogia verbi firmi vocalem deberet accipere, hanc vocalem rejicit ad praecedentem consonam. Itaque dicitur ܒܝܝܥܬ *bayyaϑ* pro *bayyeʾaϑ*, sed si ܐ nullam habet vocalem sed mutum est, eodem modo ut reliquae consonae efficit ut ܬ terminationum accipiat qušâyâ, ܒܝܐܬ *bayya't*, ܒܝܐܬܘܢ *bayya'ton*. Itaque ܐ sine vocali est vera gutturalis, cum vocali vero consona infirma. Cf. §. 37. I. Adnot. 2.

Paradigma formarum hoc est:

	Perfectum. Sing.	Plur.		Imperfectum.	Sing.	Plur.
3. m.	ܒܝܐ	ܒܝܐܘ	ܒܝܐܘܢ	3. m.	ܢܒܝܐ	ܢܒܝܐܘܢ
3. f.	ܒܝܐܬ	ܒܝܐܝ	ܒܝܐܝܢ	3. f.	ܬܒܝܐ	ܢܒܝܐܢ
2. m.	ܒܝܐܬ	ܒܝܐܬܘܢ		2. m.	ܬܒܝܐ	ܬܒܝܐܘܢ
2. f.	ܒܝܐܬܝ	ܒܝܐܬܝܢ		2. f.	ܬܒܝܐܝܢ	ܬܒܝܐܢ
1. c.	ܒܝܐܬ[1])	ܒܝܐܢ	ܒܝܐܢܢ	1. c.	ܐܒܝܐ	ܢܒܝܐ

Imperat. ܒܝܐ, ܒܝܐܘ sive ܒܝܐܘܢ, ܒܝܐܝ, ܒܝܐܝܢ sive ܒܝܐܝܢ.
Particip. m. ܡܒܝܐ, plur. ܡܒܝܐܝܢ, fem. ܡܒܝܐܐ, plur. ܡܒܝܐܢ.

1) Mandaice עתנאייה Dext. 86, 20.

Status determ. m. ܡܬܢܟܝܢܐ, plur. ܡܬܢܟܝܢ̈ܐ, fem. ܡܬܢܟܝܢܬܐ[1]), plur. ܡܬܢܟܝܢ̈ܬܐ. Infinitivus. ܡܬܢܟܝܘ.

In ʼEϑpaʻal ultimum ܐ eisdem legibus adstrictum est, ita ut singulae formae haud videantur recensendae.

VI. Nonnunquam haec verba secundum analogiam verborum tertiae ܝ conjugari, ex forma apud Ephr. obvia ܢܫ̈ܐ ܕܓܒܪ̈ܐ ܐܬܛܢܦܝ *uxores virorum foedatae sunt*, teste Amira[2]) aliqui contenderunt, hic vero eodem jure legi potest ܐܬܛܢܦܐܝ. At cum Exod. 15, 1 exstet ܐܬܓܐܝ sive ܐܬܓܐܐܝ (Msc. Hallense), negari non potest hoc certe verbum sequi interdum normam verborum ܐ. Quod eo minus offendit, cum ܓܐܐ = rad. نَزَا *crevit*, ܢܐܝ = rad. נָאָה[3]), ܢܐ = denom. צְאָה, ܨܐܐ = بَيَّا in phrasi بَيَّاكَ ٱللّٰه *salvum te esse velit Deus* tertiam radicalem syriace debeant habere ܝ, ac solum ܛܡܐ = rad. טָמֵא verbum sit tertiae א. De etymo vocis ܦܐܐ, utrum sit فاءَ an فأى mihi non constat. — Omnia haec verba praeter ܛܡܐ et ܓܐܐ eam ob caussam tanquam gutturalia flectuntur, ne duobus ܝ concurrentibus nimium in modum contrahantur, in ܓܐܐ vero gutturale ܐ vocalem *a* videtur conservasse, ita ut solum ܛܡܐ secundum radicis indolem re vera ad gutturalia pertinere videatur.

Adnot. Jos. Acur. p. ܡܩܒܠ et Abrah. Ecch. p. ܩܕܡ duplici ܐ haec verba scribunt ܦܐܐ, ܢܐܐܘ, quam consuetudinem alii non sequuntur.

VII. In verbis mediae gutturalis vis gutturalium, qua sibi vocalem *a* adsciscunt, non cernitur, sequuntur potius haec verba canones generales §. 59. II. 6. Itaque habes a ܫܚܢ *calescere* intrans. ܐܫܚܢ, a ܫܚܩ *contrivit* transit. ܐܫܚܩܘܢ. In formis tamen, ubi media radicalis semivocali $\underset{\circ}{e}$ utitur, hanc ad *a* inclinatam et $\underset{\circ}{a}$, $\underset{\circ}{o}$ transscribendam esse[4]) multas ob caussas vero simile videtur. Itaque *nešḥ$\underset{\circ}{a}$nun* et *nešḥ$\underset{\circ}{a}$qun* sive *nešḥ$\underset{\circ}{o}$qun*.

---

1) Rukāxā hujus formae ex analogia legis §. 16. VIII. posuimus, formam ipsam Rukāxā instructam nondum invenimus, ideoque fortasse §. 16. V. 3. admittenda est.

2) Am. p. 367, ubi pro „*secundum genus*" legendum est „*primum genus*".

3) In Paʻel verborum med. ܐ hoc ܐ inter duas vocales positum ut ܝ est pronunciandum §. 37. I. 2. et scriptione haec pronunciatio re vera exprimitur.

4) Cf. §. 13. A. X. et p. 126 Not. 1. Signis $\underset{\circ}{a}$, $\underset{\circ}{o}$ exprimitur semivocalis (š$\underset{\circ}{e}$βā) ad a, o etc. inclinata, ֲ, ֳ.

Digitized by Google

VIII. In aramaismo judaico, cujus vocales appositae sunt secundum punctationem masorethicam, leges hebraeae de gutturalibus valent. Itaque habes שְׁלַח, שְׁלַחַת, שְׁלִיחַ, שְׁמַע, (cum paϑaḥ furt.) et in 'aφ. אַשְׁמַע juxta אַשְׁמִיעַ. Ceterum maxima hic cernitur inconstantia, et in 3. pers. fem. hasce habes vocales: פְּתַחַת, אֲמַרִית Targ. Cant. 2, 11, אֲמֶרֶת ib. 1, 15, אֲמַרַת et in 'aφ. modo hebraeum *i* תַּזְעִירוּן, modo aramaeum *a* יַסְחַר, fem. c. suff. אַטְמַרְתֵּיה Exod. 2, 3. Denique loco šḙβâ adhibetur ḣateφ יַהֲבִית, טַעֲנַת, עֲבַד, רַהֲטִין, דַּחֲלִין, רַחֲמִין, יִתְעֲבֵד, at saepe etiam šḙβâ simplex scribitur יַעְבְּדוּן, יִדְעְתְּ, נֶעְבַּר, נֶחְתַּת, תֶּעְבַּר, מֶעְבַּד, יַעְבֵד, יַעְבֵּיד, תַּעְבְּדוּן, תַּחְסְנוּן juxta נַעֲרֹק, אַעֲבַר etc. Loco originalis *i* in 3. fem. et 1. com. Sing. Perf. Peʿal verba primae Gutturalis amant *a*, ut אֲזַלַת Gen. 38, 19, אֲמַרַת, עֲבַדַת, עֲבַדִית Exod. 19, 3. Ceterum cum totus targumorum vocalismus multis erroribus indubitatis sit obrutus, non juvat formas colligere antequam editio critica textuum adornata est. Cf. p. 53.

IX. Samaritani, quos §. 24. V. f. gutturales non proferre docuimus, easque inter sese maxima neglegentia in libris suis commutare, earum loco vocalem, quaeque est, producunt si consona non geminata sequitur. Ita quae inter sese homoioteleuto conjuncta sunt [Samaritan], [Samaritan], [Samaritan] proferenda sunt: 'ésmā, 'éšmā, yítmā, *laetabor*, *audiam*, *admirabitur* (תמה); [Samaritan] *immersus*, masbū, [Samaritan] *ventus*, rī, [Samaritan] *prudens est*, 'etrayyā. In media voce et ab initio meram vocalem pronunciant, dicentes [Samaritan] *terra*, 'ara, [Samaritan] *et terra*, wara, [Samaritan] *et tenebrae*, wašeka, [Samaritan] ašeka.

X. Mandaeorum formae ex legibus §. 24. 6 sq., §. 59. App. c. allatis hae sunt:

1) Verba primae ה et ח:

Perfectum. 3. Singl. 3. m. אַחְרִיב *perdidit*, 'aφ. עֶתְהַאשַׁאב 'Eϑpa. *sibi excogitavit.* 3. f. אַחְדְּרַאת *convertit.* 2. c. חַאשִׁיבְתְּ *cogitasti*, אַחְרֵיבְתְּ 1. com. חֶיסְרִית *comminutus sum*, עֶחְידְרִית 'Eϑpe. Dxt. 75, 3, c. suff. חַאוִיתָא juxta וַאחְוִיתָא *et demonstravi illud* Dxt. 82, 20, 21. Plur. חאשיב cet. regularis est. 'Eϑpaʿal עֶתְאַיַאל 95, 8, *confirmatum est.* 'Eϑpeʿel est עֶתַאחְוִיא *visus est* 177, 13, עֶחְדַאר *conversus est* 174, 13. עֶחְידְרִית 75, 3. 1. Pers., עֶתְאִילַאת 95, 3 *confirmata est*, 3. fem.

Imperfect. נִיחְלוּף *succedet*, נִיהַאלֵיף *mutabit* etc. 'Eϑpeʿel est עֶתַאחְוִילָא *videbor illi* 82, 17.

Participium. תָאדְרָא *se vertens* Dxt. 10, 24. Plur. תָאזִילָא *vident eum* 82, 23.

2) Verba primae ע:

Perfect. אָבַאד *fecit*, עְהְבַאת *risit* f. 115, 8, אָבַאדְתְ *fecisti* 101, 18, עְבָדִית *feci*, עְחְכִית *risi* juxta גִיחְכִית 86, 19, אָבַאדְתוּן *fecistis* Sin. 136, 21 etc. Cum לָא conjunctum לָארוֹב Dxt. 3, 5 = ܠܐ ܥܪܒ *non interiit*, לָאדְאַן = ܠܐ ܥܕܢܝ *non me praeteriit* 191, 2, לָא עֲרִיבְבָא *non admistus ei* 9, 14.

Imperfect. נֵיבַאד *faciet*, תֵיבִיד 179, 24, עֵבַאד, נֵיבְדוּן etc.

Imperat. אֲבוּד, אֲבִיד.

Infinit. מֵיבַאד 112, 14.

Particip. אָבִיד *faciens*, Plur. אָבְדִיא, אָרְבָא = ܥܪܒܐ *interiens*, Pass. עֲבִיד *factus*, אֲדִידִיא 174, 9 *festa celebrantes*.

Variae stirpium formae עֶתְבִיד = ܐܬܥܒܕ, Partic. מִיתְבִיד 21, 14, עתאד = ܐܬܥܬܕ, מֵיתָאפִיא = ܡܬܥܦܐ 182, 3; 'Eϑpeꜣel מַאבַאט = ܡܥܒܛ *occlusus* 181, 20, מְאוֵין = מְעָזֵן 9, 9 Paꜣel. — 'Eϑpaꜣal עֲתְאבַאדְתוּן *pervagamini* 174, 24. מָאבִיד = ܡܥܒܕ Plur. מָאבְרִין 177, 5, מָאוְרִיא = ܡܥܘܪܐ *caeci*, מָאיִיל = ܡܥܠ *introducens*, אֶלוִיָא = ܐܥܠܘܗ 186, 7, אָבְרוּה = ܐܥܒܪܘܗ *traduxerunt eum* 'Aφꜣ. et Šaφꜣ.; 'Eϑtaφ. עֲתְאבַאדְתוּן 175, 24; נֶישְׁתָאבְדוּן = ܢܫܬܥܒܕܘܢ.

3) Verba mediae ה et ח.

Perfect. Sgl. 3. mscl. fem. נְחֵית *descendit*, בְהֵית *puduit eum* 117, 4, נְאהַאר *illuminavit*, Dxt. 117, 4. 20 עֶתְבַאהְתַאת *pudore affecta est*. נֶיהְרַאת. יַאהְבַאת *dedit* Sin. 134, 19; 2 Ps. נְחֵיתְתְ, בְהַארְתְ Plural. עֶסְתַאחַאף *se projecerunt* 178, 10. Cum suff. אַנְחֵימְתֵא נְחֵימְתָא *solatus sum eum solando* 91, 1.

Imperfect. Singl. 3 נֵינְהַאר mscl., תֵירְהוּק fem.; 2. תֵירְחוּם, 1. עֲנְחֵיף *comprimam* Plur. 3. נֵיסֵיהְדוּן = ܢܣܗܕܘܢ *testabuntur*, נֵיבְהִיתוּן = ܢܒܗܬܘܢ *pudore afficientur*. 2. תֵיפִיתְחוּן *aperietis*, נֵיזְדַאהְרוּן *cavebunt*.

Imperativ. רחום *ama*, אַחֵית *deduc*, Plur. נְהַאר *illuminate*, עֶזְדַאהַאר *cavete*, עֶתְרַאחַאמְיוּן *misereminі*.

Participia. פָאתְחִיא *aperientes* 173, 11, שָׁאהְבִיא *superbientes*, Peꜣal, מֶינְיהְרָא *illuminans*. 'Aφ., מֵיזְדַאהְרָא *cautus* 'Eϑpa., מֵידַאחְלִיא *timentes* 82, 23 Paꜣel aut 'Eϑpeꜣel, מֵיתֵינְהַאז sive מֵיתֵינְהֵיז 85, 1 *strepitans*. 'Eϑpe.

4) Verba mediae ע.

Perfect. בא = ܒܥܐ *precatus est*, בית = ܒܥܝܬ *precatus es*.

Imperfect. נֶיבֵיא = ܢܶܨܒܶܐ, Plur. נֶיבוּן = ܢܶܨܒܽܘܢ 87, 7, תֶיבוּן = ܬܶܨܒܽܘܢ; נֶישְׁתַּיְיא = ܢܶܫܬܰܥܶܐ 'Eϑpaal.

Particip. מָאוּמִין = ܝܳܡܶܝܢ Dxt. 9, 11, בָּאיֵין = ܒܳܥܶܝܢ.

5) Verba tertia ה et ח.

Perfectum Singl. 3. m. דְנָא = ܕܢܰܚ, *ortus est*, מְשָׁא *livit* 94, 23, פְּתָא *aperuit*, אַנְסָא *transscripsit*, ܢܣܰܚ, אַשְׁכָא = ܐܶܫܟܰܚ *invenit*, אַשְׁלָא = ܐܶܫܠܰܚ Sin. 135, 14 *exuit*, עֶתְפָאתָא *apertus est*, 3. f. עֶתְנִיחָאת *quieta fuit*. 1. com. אַשְׁכֵית = ܐܶܫܟܚܶܬ *inveni*, אַנְסֵית, אַנְסָאת *transscripsi*. Plur. 3. דְנָא *orti sunt*. 2. m. אַשְׁכָאתוּן *invenistis*. 1. com. אַשְׁכָאנֵין.

Imperfect. Singl. 3. m. נֶידְנְיא *exorietur* 176, 9, נֶישְׁכָא *inveniet*, fem. תֶינְפָא = תִּתְנְפַח *inflata est* 179, 23. Plur. נֶימִישׁוּן = ܢܶܡܫܚܽܘܢ *unguent*, נֶישַׁאבָאךְ *laudabit te*, נֶישַׁאבוּן Dxt. 14, 1 *laudabunt*, תֶאשְׁכוּן = ܬܶܫܟܚܽܘܢ.

Imperativ. פתא *aperi*, שַׁאבָא *lauda*, c. suff. שַׁאבוּיא 175, 8.

Particip. מְשַׁאבָא = ܡܫܰܒܰܚ, מְשַׁאבֵית *laudas*, מְשַׁאבִילֵא *laudant eum*, זָאבִיא = ܕܳܒܚܺܝܢ *sacrificantes* 174, 9, מַאשְׁכִין *invenientes* 173, 11, דָנִיח *exortus* 9, 14; 'Aφel Plur. מַאנְבִיא 121, 7 *prophetizantes*.

6) Verba tertiae ע.

Perfectum Singl. 3. שׁוּמָא *audivit*, בְּלָא *devoravit* 83, 20, עֲדָא *scivit* 93, 17, עֲתָאוְדָא = ܐܶܬܺܝܕܰܥ 82, 2, אַשְׁמָא 'Aφ. *docuit*, עֶצְטְבָא *baptizatus est*, c. suff. סַבְעָא = ܣܰܒܥܶܗ *saturavit eum*. 3. fem. שׁוּמָאת = ܫܶܡܥܰܬ 85, 19, שְׁאמֵית idem. Sin. 136, 4; 2. c. 1. com. פְּגֵית = ܦܓܰܥܬ *occurri*, צִיבֵית *baptizavi* 192, 1, אַשְׁמָאתָא *docui eum* 116, 25. Plur. 3. m. שׁוּמָא *audiverunt*, עֶצְטְבָא *baptizati, ae, sunt* 17, 21, עֲדוּךְ = ܝܺܕܥܽܘܟ *sciunt te* 5, 7, עֲדָאנִין *scivimus* 175, 7.

Imperfect. Singl. 3. m. נֶישְׁמָא *audiet*, נֶעְדָא *sciet* 110, 14, נֶידָא *sciet*, 82, 2 נֶיצְבָא *baptizabit* Pe.; תְאדָא *docebit* נַאשְׁמָא *docebit* 'Aφ. c. suff. נַאשְׁמִינוּן 73, 16, 1. com. עֲדָא *sciam*, c. suff. עֲצִיבָאךְ *baptizabo te* 192, 2, Plur. 3. m. נֶישְׁמוּן *audient*, 2. fem. תֶיצְטְבוּן *baptizabimini* 186, 8.

Imperativ. שׁוּמָא *audi, audite*, שׁוּמוּן *audite* 21, 6, צְבוּן *baptizate*, עֶצְטְבוּן 17, 19 *baptizamini;* c. suff. צוּבָאן, אֲצוּבָאן *baptiza me*, אַשְׁמוּיא *docete eum* 15, 4, אַשְׁמוּנֵין *docete eas* 19, 5.

Particip. זָארָא = ܙܳܪܰܥ *serens*, בָּאלָא = ܒܳܠܰܥ *devorans* 18, 24, יָאדָא *sciens*, Plur. יָאדִין, יָאדִיתוּן = ܝܳܕܥܺܝܬܽܘܢ 186, 9, שָׁאמָא *audiens* 121, 4, מְצַאבָא 189, 2 *baptizans*, מְצַאבֵית *baptizas*, סָאבֵית = ܣܳܒܥܰܬ *saturatus es* 86, 17.

§. 61.

Verba primae Nun.

I. Radicum primae ܢ proprietas, qua Nun vocali destitutum mediae radicali assimilatur §. 25. I. e. descripta est. Addendum hoc loco est in Imperativo stirpis simplicis totam syllabam *nẹ* apocopari. Itaque pro ܬܶܢܦܽܘܩ dicitur ܬܶܦܽܘܩ, pro ܐܶܢܦܽܘܩ eodem modo ܐܶܦܽܘܩ et pro ܢܶܦܽܘܩ, ܦܽܘܩ. Post talem assimilationem consonam insequentem geminatam esse ideoque etiam, si ex ܒܓܕܟܦܬ est, qušåyå habere per se intellegitur.

II. Vocalis in Imperf. et Imperat. mutatio flexionalis pendet de legibus §. 59. II. 6. p. 242 prolatis.

III. In verbis, quarum secunda et tertia radicalis eadem est, vel quarum media est ܘ et ܝ, ܢ non assimilari, e rei natura sequitur, scilicet semper vocali utitur, aut brevi ante geminatam tertiam et secundam radicalem, ut ܢܶܕܰܕ *fastidibit* a ܢܕܕ, aut longa ut in ܢܢܽܘܚ, a ܢܘܚ.

Sufficiens flexionis schema, in quo tamen formae duplices ܢܶܦܩܽܘ et ܢܶܦܩܽܘܢ omissae sunt, haec exhibet tabula:

	Peʿal.		ʾAφʿel.	ʾEϑtaφʿal.
Praet. Singl. 3. m.	ܢܦܩ		ܐܦܩ	ܐܬܬܦܩ
3. f.	ܢܦܩܬ		ܐܦܩܬ	ܐܬܬܦܩܬ
2. m.	ܢܦܩܬ		ܐܦܩܬ	ܐܬܬܦܩܬ
2. f.	ܢܦܩܬܝ		ܐܦܩܬܝ	ܐܬܬܦܩܬܝ
1.	ܢܦܩܬ		ܐܦܩܬ	ܐܬܬܦܩܬ
Plur. 3. m.	ܢܦܩܘ		ܐܦܩܘ	ܐܬܬܦܩܘ
3. f.	ܢܦܩ		ܐܦܩ	ܐܬܬܦܩ
2. m.	ܢܦܩܬܘܢ		ܐܦܩܬܘܢ	ܐܬܬܦܩܬܘܢ
2. f.	ܢܦܩܬܝܢ		ܐܦܩܬܝܢ	ܐܬܬܦܩܬܝܢ
1.	ܢܦܩܢ		ܐܦܩܢ	ܐܬܬܦܩܢ
Infin.	ܡܦܩ		ܡܦܩܘ	ܡܬܬܦܩܘ
Imper. Singl. m.	ܦܘܩ	ܕܪ	ܐܦܩ	ܐܬܬܦܩ
f.	ܦܘܩܝ	ܕܪܝ	ܐܦܩܝ	ܐܬܬܦܩܝ
Plur. m.	ܦܘܩܘ	ܕܪܘ	ܐܦܩܘ	ܐܬܬܦܩܘ
f.	ܦܘܩܝܢ	ܕܪܝܢ	ܐܦܩܝܢ	ܐܬܬܦܩܝܢ
Imprf. Singl. 3. m.	ܢܦܘܩ	ܢܕܪ	ܢܦܩ	ܢܬܬܦܩ
3. f.	ܬܦܘܩ	ܬܕܪ	ܬܦܩ	ܬܬܬܦܩ
2. m.	ܬܦܘܩ	ܬܕܪ	ܬܦܩ	ܬܬܬܦܩ
2. f.	ܬܦܩܝܢ	ܬܕܪܝܢ	ܬܦܩܝܢ	ܬܬܬܦܩܝܢ
1.	ܐܦܘܩ	ܐܕܪ	ܐܦܩ	ܐܬܬܦܩ
Plur. 3. m.	ܢܦܩܘܢ	ܢܕܪܘܢ	ܢܦܩܘܢ	ܢܬܬܦܩܘܢ
3. f.	ܢܦܩܢ	ܢܕܪܢ	ܢܦܩܢ	ܢܬܬܦܩܢ
2. m.	ܬܦܩܘܢ	ܬܕܪܘܢ	ܬܦܩܘܢ	ܬܬܬܦܩܘܢ
2. f.	ܬܦܩܢ	ܬܕܪܢ	ܬܦܩܢ	ܬܬܬܦܩܢ
1.	ܢܦܘܩ	ܢܕܪ	ܢܦܩ	ܢܬܬܦܩ
Part. act.	ܢܦܩ		ܡܦܩ	
pass.	ܢܦܝܩ		ܡܦܩ	ܡܬܬܦܩ

Adnotationes.

I. Verba mediae gutturalis ut ܢܚܬ et alia suum ܢ assimilant, at media ܗ assimilationem non admittit, itaque dicitur ܬܢܗܪ *illucescet* et ܢܢܗܡ *rugiet*. Praeterea in vocibus simul primae ܢ et mediae gutturalis observare mihi videor, ad evitandam assimi-

lationem gutturalium naturae haud bene convenientem, saepe Paɜel adhiberi pro Peɜal, e. c. ܢܰܥܰܪ *expergefacere*, ܢܰܗܶܡ *vociferari*, ܢܰܚܶܫ *augurari*, ܢܰܓܶܕ *trahere*. Denique in 'Aφ. suum ܢ retinet ܐܰܢܚܶܦ *discalceavit, humiliavit* Cast. Mich.

II. In 'Eϑtaφɜal interdum ܢ immutatum retinetur uti ܐܶܬܢܰܓܰܕ Ass. B. O. III. II. p. 122 cf. §. 59. IV. 3. cujus de dubia aspiratione coll. ib. V. a. Adnot. — Forma ܬܶܬܢܚܶܬܝܢ vero Math. 11, 23 aut cum Buxtorfio (Gram. Chald. p. 111) ad ܢܚܶܬ in 'Eϑtaφ. referenda est, aut cum L. de Dieu pro 'Eϑpaɜli §. 57. c. habenda et ad ܐܰܚܶܬ reducenda.

III. Reliquarum dialectorum formas non est cur afferemus, quippe quae cum syriacis prorsus conveniunt. Mandaei igitur habent נְפַאל, נֶיפְלַאת etc. in Perf., נֶיפֶּיל, תֶיפֶּיל, נֶיסֶיב, נֶיסַאב, נְאפְּקָאן, נְאפְקִין, 'Aφɜ. נַאפֶּיק, etc. in Imperf. Imperat. פוק *egredimini* 179, 11, סַאב[1]), at interdum servant Nun inserta vocali, quod Syri non faciunt. e. g. תֶתְיֶטְרָאךְ = ܬܶܛܪܳܟ, נֶינְיחְתוּן = ܢܶܚܬܽܘܢ, juxta נֶעחות *descendemus* Dxt. 70, 16 (nam de נֶיתְהָאר = ܢܶܬܗܰܪ nihil monendum est) אַנְפֶּיש 'aφɜel, *restituit* Dxt. 79, 22, imo in Imperat. juxta סַאב = ܣܰܒ invenitur נסיב Singl. et נחות = ܢܚܽܘܬ. Samaritani interdum etiam in Perf. peɜal Nun abiciunt e. gr. ࠐࠒ *exivit* Gen. 24, 50; 25, 25, ࠐࠋࠅ *ceciderunt* 14, 10, quod tamen vice versa aliquando in Imperat. retinent ut ࠍࠊࠎ = ܢܟܽܘܣ *macta* Gen. 43, 16, ࠍࠕࠇ *extende* Exod. 7, 16. Etiam in Imperf. Nun haud raro servatur ut ࠉࠍࠊࠎ *mactabit* Levit. 16, 11, ࠕࠍࠈࠓ *servabis* Levit. 19, 18, ࠉࠍࠎࠁ, ࠉࠍࠔࠁ Deut. 29, 28, Levit. 20, 17 *accipiet*, quod etiam in 'Aφ. locum habet ࠀࠍࠂࠁࠅ *exsiccarunt* Gen. 8, 13, ࠀࠍࠇࠌ *consolatus est* et ࠀࠍࠎࠁࠕ Gen. 21, 21 al. atque imprimis in verbis ל״ה observatur ne nimium in modum mutilentur. Eandem ob caussam Imperat. verbi ࠍࠇࠕ = ܢܚܶܬ, cujus gutturalis non pronunciatur est ࠍࠇࠕ Gen. 45, 9, Imperf. ࠉࠍࠇࠕ Exod. 9, 19 quamvis interdum etiam legatur Infin. ࠌࠉࠇࠕ et ࠇࠉࠅࠕ Gen. 43, 20; 46, 3. Impf. ࠉࠉࠇࠕࠅࠍ, 'Aφ. ࠄࠀࠇࠕ.

Denique in Aramaismo judaico non ante gutturale ה tantum sed etiam ante alias consonas Nun saepe servatur, neque etiam in Imperat. abicitur. Itaque juxta יְגַר et גְר et מְגַר et אַפֵּק saepe legitur יְנַגַּר, נְגַר, מְנַגַּר, אַנְפֵּק, הַנְסָקַה, הַנְפֵּק, הַנְפִּיקוּ. Ita Ezr. 4, 13

1) Huc referendum est סִין Dxt. 11, 4 *sumite*, quod ex סְאַן rad. נְשָׂא contractum videtur.

יִנְתְּנוּן Dan. 5, 3 הַנְסִקוּ, מִנְּתַּן, יִנְתֵּן, תִּנְתּוֹן, מַצֵּל, הַסִּיקוּ, הַסֵּק al. Solum verbum נְחַת semper assimilationem subit (excepto הָנְחַת Dan. 5, 20), quae cum in gutturali non audiatur, prima vocalis producta est: Imperf. יֵחוֹת, Infin. מֵחַת, 'Aφ. אָחֵית ct. juxta אַחֵת Ezr. 5, 15, תַּחֵת ibid. 6, 5.

§. 62.

Verba geminantia.

I. Verba geminantia, prout analogia reliquarum dialectorum postulat, consonas geminatas contrahunt, ubicunque vocalismus formae contractionem permittit, quod non fit, si inter consonas geminatas longa vocalis est posita ܒܳܙܶܙ, ܒܙܺܝܙ cet. Si vero brevis vocalis aut semivocalis ḙ inter utramque consonam intercedit reicitur ad praecedentem consonam, quo facto geminatae in unam coeunt uti ܒܰܙ pro ܒܙܰܙ, ܬܶܒܙܽܘܢ pro ܬܶܒܙܙܽܘܢ, ܐܶܒܶܙ pro ܐܶܒܙܶܙ etc. In 'Eϑpḙʿel vero haec contractio non potest institui.

At hac in caussa id locum habet, quod §. 15. II. docuimus, scilicet geminatarum contractio, cujus vestigia in qušāyā consonarum ܒܓܕܟܦܬ cernuntur, antiquo tempore pronunciata est, si vocalis post geminatas posita erat, e. c. ܒܶܙܰܬ = *bezzaϑ*, deinde vero vocalis est producta *bēzaϑ* §. 13. B. II. a. d. At ubi haec contractio per pronunciationem indicari non poterat, uti in ܐܶܒܶܙ, in quo accentus *'ábbez* §. 38. productioni vocalis *e* adversabatur, et in ܐܶܒܶܙܰܬ *'ábbḙzaϑ* pro *'abzḙzaϑ* et in ܐܶܒܶܙܬ *'ábbezt* pro *'áβzezϑ*, geminatio ita compensata est, ut ad primam radicalem sit translata, quam in hisce et similibus formis praecedit praefixum vocali instructum. Atque mira haec geminationis translatio simul effecit, ut praefixa omnino suas vocales potuerint retinere, quae omnes in ḙ debuissent corripi §. 13. A. X. quia sine hac translatione in syllaba aperta constitutae essent. E. gr. ܫܰܒܶܙܬ pro ܫܰܒܙܶܙܬ sine translatione contractum esset in *ša-βezzt*, quo facto ex §. 13. A. I. procedere deberet *šḙ-βezzt*, cum translatione vero *šab-bezt*.

Tota haec in ipsa voce mutatio, cum oculis cerni nequeat, nisi in verbis quorum radicales sunt ex ܒܓܕܟܦܬ, necessario omittendum est paradigma ܒܙ, quod Amiram secutus Hoffmannus adhibuit, aut ܪܣܣ, ܪܩܩ, quae recentiores grammatici proposuerunt, eorumque loco adhibebimus ܥܡܡ.

II. Participium act. Peꜣal, cujus forma regularis ex ܒܙܙ deberet procedere ܒܿܙ = *bâzz*, hac forma non usurpatur, scilicet syllabam bis clausam cum vocali longa Syri uti Arabes evitant, itaque ejus loco formam ad analogiam verb. mediae ܘ accedentem adhibuerunt ܒܿܐܶܙ *bâyez*, ܚܿܐܶܫ *ḥâyeš*[1]) inserto 'Aleφ, quod tamen plerumque eliditur si terminatio feminini aut pluralis accedit, ܒܿܙܐ = *bâzza*, ܒܿܙܝܢ = *bâz-zin*. In sola forma ܥܿܐܶܠ *intrans*, ܥܿܐܠܐ fem. ܥܿܐܠܝܢ plur. ܐ semper retinendum est Joh. 19, 41, Mth. 10, 12, Joh. Ephes. p. 32, Eus. Theoph. I. 37, dum in ceteris verbis utraque scriptio est licita[2]), uti ܚܿܐܣܝܢ B.H. Gr. metr. II. 36, ܪܿܐܓܝܢ Hebr. 11, 16.

Verba quorum radicalis geminata pertinet ad gutturales in hoc participio, uti in 'Aφꜣel, pro *e* accipere *a*, e §. 60. I. sequitur e. gr. ܥܿܐܙ, ܥܿܐܙ.

III. Stirpes Paꜣel et 'Eϑpaꜣal harum radicum non recedunt a formis verbi sani, saepe tamen earum loco adhibentur Palpel et Paual cum suis passivis, de quibus cf. §. 56. I. B. 4; II. B.

IV. In Imperf. et Imper. Peꜣal vocalis mutatio flexionalis ex lege §. 59. II. 6. locum habet ܬܒܘܙ *spoliabit*, ܬܚܘܫ *patietur*, ܬܓܘܙ *tondet*, ܬܢܕ *abominabitur*, ܓܘܫܘ *palpate*, ܬܣܘܒ *senescet*, ܬܪܓ *desiderabit*. Intransitivum per *u* formatum est ܬܥܘܠ *intrabit*.

V. In 'Aφꜣel ܐ praefixum in Imperf., Infin., Partic. interdum servatur uti ܡܐܚܒܘ Rom. 13, 8 Gutb. *amare*, ܡܐܒܗܪ *laedens* Ass. B. O. I. 287, ܡܐܚܕ *confirmans* ib. III. II. p. IX., ܬܐܛܠ *obumbrabit* Act. 2, 26, 2 Cor. 12, 9 Gutb., Ass. B. O. I. 286. Etiam in media voce ܐ aliquando scribitur uti ܐܥܐܠܗ *admisit*, B. H. Chr. 255, 7.

VI. Ipsum flexionis schema haec exhibet tabula:

Tabula II.

---

1) Cf. ܥܿܐܡܪ et قائم.

2) Hac de re Acurensis p. ܪܡ docet: اعلم ان ܒܙ في زمان الحاضر المكثر والمذكر وفي المونث موحد ومكثر ينكتب في نوعين اعني في ا وبلا ا كنحو قولك ܥܐܪܝܢ ܗܢܘܢ وܥܪܝܢ ܗܢܘܢ الخ h. e. scito, verbum mediae geminatae in participio Plur. masc. et Plur. et Sing. fem. duplici modo scribi. scilicet cum ܐ et sine ܐ, e. c. ܥܿܐܪܝܢ ܗܢܘܢ et ܥܿܪܝܢ ܗܢܘܢ.

Digitized by Google

Adnotationes.

I. Verba quorum media et tertia radicalis est ܐ non ad normam geminantium tractari posse per se intellegitur, itaque sequuntur aeque analogiam verborum med. ܐ atque tertiae ܝ. Huc pertinent ܓܐܐ *eminuit*, ܝܐܐ *pulcher fuit*, ܟܐܐ *increpuit*, ܠܐܝ *fessus fuit*, ܦܐܐ *pulcher fuit*, ܙܐܐ *sordidus fuit*.

II. Verbum huc a quibusdam relatum, cujus forma a sueta aliquantum recedit est ܡܪܓܪܓ, Ep. Jud. 8 ܡܬܡܪܓܪܓܝܢ, quod similiter ut Schaafius (Lexic. concord. s. v. ܪܓ), ·Hoffmannus pro Palpel rad. ܪܓ accedente ܡ stirpis Šaφʿel habuit, unde deinde Reflexivum sit formatum. Itaque vertit *pellexit*, proprie *libidinem*, ܪܓܬܐ, *excitavit*, et in passivo *pelliciuntur*, quod tamen loco Jud. 8 non convenit. Castellus in lexico vertit vocem *illusi*, deinde ut Gutbir. et Pococke verbo significationem *imaginandi* tribuit, haud melius loco Jud. 8 quadrantem, neque e radicis notione legitimo modo procedentem. Accedit quod caussativum stirpis Palpel sive Paʿel apud Aramaeos est inauditum. Itaque non de radice ܪܓ cogitandum est, forma ܐܬܡܪܓܪܓ est potius 'Eθpalpal radicis ܡܪܓ *calefacere*, *urere*, quae etsi Middeldorpfio ad Jes. 50, 11 Hxpl. dubia est visa, etiam Ephr. II. 350. B. exstat, qui locus ad expediendam difficultatem Jud. 8 ansam praebet. Habes ibi 'Eθtaφʿal per unum ܓ scriptum in hac stropha:

ܕܥܠ ܒܗ ܫܐܕܐ ܕܓܘܪܐ ܘܡܪܓܪܓ ܠܗ ܒܪܓܬܐ ܒܝܫܬܐ
ܥܠ ܡܫܚܐ ܕܡܬܡܪܓܪܓܝܢ ܒܗ ܢܛܢܦ[1] ܠܗ ܘܢܦܩ ܡܢܗ

In quem immigravit daemon adulterii, eumque inflammavit libidine prava, eum de oleo quo inflammati sunt (*adulteri, daemon*) *polluet deinde ex eo evadet.* Patet vocem ܡܬܡܪܓܪܓܝܢ usurpari tropice de libidine venerea uti πυροῦσθαι et ܡܬܚܡܝܢ ܒܪܓܬܐ 1 Cor. 7, 9, eodemque sensu Jud. 8 'Eθpalpal adhibetur ac verba ܗܠܝܢ ܕܒܚܠܡܐ ܡܬܡܪܓܪܓܝܢ vertenda sunt: *quicunque in somnio uruntur libidinibus*, ita ut Syrus graeca οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι explicuerit potius quam ad litteram expresserit. Ab urendo etiam hallucinationes quasi febriculosae ܡܪܓܪܓܬܐ Gen. 19, 11, Ass. I. 22., II. 34. appellatae sunt.

Revera tamen huc pertinet ܡܥܓܥܓ 3 Ezr. 5, 65 *vociferans* quod tamen non pro Paʿel habendum est sed pro Palpel, ex γaβγeβ

1) Edit. rom. ܢܬܛܢܦ.

enim deinde *yauyeβ*[1]) denique *yayyeβ* videtur processisse. Vocem raram ne quis addubitet moneo, nam in libris Msc. passim observata est.

III. In vetustissimo Aramaismo biblico, in quo ex grammaticae hebraicae lege geminatio in fine non per Dageš scribitur et propter Šeβå in media voce saepe omittitur, pauca tantum occurrunt verba, quae huc pertinent. Peɜal Perf. 3 Singl. f. נַדַּת *fugit* Dan. 6, 19, Imperf. 3 Singl. fem. תֵּרֹעַ Dan. 2, 40 *confringet* cum compensata legitima geminatione consonae; תְּנֻד *fugiat* vero ab aliis ad rad. נוד refertur, et secundum legem תִּנַּד deberet esse; Inf. מִחַן, מֵעַל *misereri*, *intrare;* Paɜel Perf. מַלִּל, Partic. מְמַלֵּל, מְמַלִּל, מְרָעַע, Imperf. יְמַלִּל; Aφɜel Perf. Singl. 3. fem. הַדֶּקֶת *confregit*, Plur. הַדִּקוּ, Imperf. Singl. 3. fem. תַּדִּק, cum suff. תַּדְּקִנַּהּ, juxta formam solutam תַּטְלֵל *tegit*, Partic. מְהַדֵּק mscl., מַדְּקָה fem. ʼEϑpauɜal est אֶשְׁתּוֹמַם.

IV. 1) In recentiore Aramaismo judaico verba geminantia ע interdum cum verbis med. ו confunduntur, quod non solum punctationis licentiae videtur tribuendum, verum ipsius linguae vulgaris usui adnumerandum. Quod imprimis cernitur in Participio activo, cnjus duplex exstat forma, primum enim habes formam regularem דָּקֵק, quae cum *ē* ex *i* processerit, etiam contrahi potest דָּקָא, דָּקִין imo in Singl. דָּק *confringens*, כָּפֵף Jes. 58, 4 *incurvans*, גָּזֵז 1 Sam. 25, 4 *tondens*, עָלֵיל Num. 19, 14 *intrans*, חָרְרָן Ps. 102, 4 *urentes*, deinde formam Syris usitatam כָּיֵף Ps. 57, 7 *incurvans*, דָּאֵק *confringens*, מָאֵס Ps. 58, 9 *liquefiens*, עָיֵיל *intrans*, חָיְרָא *urens* fem. Ps. 57, 5. Tamen duplex haec forma non ad Participia restringitur, sed in Perf. quoque pro עַל *intravit*, invenitur עָאל Jon. Gen. 16, 4. pro קַלַּת *levis fuit* fem. קָלַּת ib., זָלַת ib. Hieros., pro קַלִּית *levis fui*, קָלִית; juxta דַּקּוּ *confringunt*, דָּקוּ Dan. 2, 35. Deinde in Imperf. תֵּעוּלִין *intrabis* fem. pro תֵּעֲלִין, תְּבוּזוּן *diripietis* pro תְּבֻזּוּן et in Imperf. עוּלִי *intra* fem. Gen. 19, 34, עוּלוּ Plur. Deutr. 9, 7 pro עֱלִי, עֱלוּ, denique etiam in Partic. passivo pro דְּקִיק forma שִׁיחַ *oppressus* a Fürstio (Lehrgeb. p. 171 secundum Buxtorfium) affertur, quod tamen rectius a שׁוּחַ derivatur Ps. 44, 27.

2) In ʼIϑpeɜel syllaba ultima saepe per i pronunciatur et per consonam י scribitur, cf. §. 59. App. B. IV., e. gr. אִתְגְּזִיז, אִתְגְּזִיזַת

1) Cf. ܝܰܘܢܳܐ ex *raβreβ*, imo רורם ex *ramram*.

Am. 7, 1 *tonditur*, אִתְבְּזִיז Hos. 8, 8, יִתְבְּזִיזוּן *privabuntur*, interdum vero etiam formae contractae יִתַּדַּק *confringetur*, אִתְּעַל *introducetur*, מִתְּעַל Partic. occurrunt, in quibus cum ad analogiam verborum med. ו fictae sint, ת praefixi geminatur §. 66.[1]) In 'Aφ͗el Veneta ultimae syllabae tribuere solet *i*, praeterea etiam geminationem primae radicalis tollere.

3) Pro Pa͗el et 'Iϑpa͗al, quae occurrunt e. gr. Perf. מַכֵּךְ, דַּקֵּקְתְּ, 2. msc., Imperf. יְמַכֵּךְ, Imper. מַכֵּךְ, Infin. מַכָּכָא, Partic. מְמַכֵּךְ act. Ps. 35, 15, מְמַכַּךְ pass., etiam Po͗el et Palpel cum passivis adhibentur e. gr. אֶשְׁתּוֹמַם *stupefactus est* Dan. 4, 16, אִתְקוֹלְלוּ Targ. Jon. Gen., מִתְרוֹפְפִין Targ. Job. 9, 6 *trementes*, גַּלְגֵּל *volvit* Job. 30, 14, מְתוֹפְפָן *tympana pulsantes* Ps. 68, 26, מִתְגוֹלְלָא *voluta* Hos. 11, 8 מִתְגַּלְגְּלִין, Partic. מְדַקְדֵּק Job. 9, 17.

4) Assimilationes et elisiones praefixi ת in stirpibus reflexivis hic quoque inveniri, itaque יִדַּקְדְּקוּן pro יִתְדַּק' scribi posse patet cf. §. 59. App. B. IX. Expl.: אִזְדַּלְזַל *vilipenditur*.

5) Prima radicalis, si est gutturalis, geminationem non semper fert, quo facto vocalis praefixi prolongatur. Hoc in 'Aφ͗el, Infin. et Imperf. Pe̥͗al cadit. Itaque etsi מְחַן derivatur a חנן *misereri*, a חגג *festum celebrare* tamen fit מֵחַג Ps. 42, 5, יֵיחוֹר Ps. 2, 12 *exardescet*, יֵעוֹל *intrabit*, יֵחַם *calidus fiet*, et in 'Aφ͗el אֵעֵל *introducam*, אֵעָלָא Inf. Cum vero ex §. 15. pars Syrorum geminatione uti non soleat, non mirum videbitur, etiam apud Judaeos eam aliquando omitti, ubi consona geminanda non est gutturalis e. gr. תֵּבֹח Deut. 20, 14 et יֵבוֹחוּן a בזז *diripere*, אֵגִין a גנן 2 Reg. 20, 6 *protegam*, תֵּיטַן *invideas* Prov. 24, 19, תֵּיעוֹלִי *intres* Ruth 3, 4, aut compensari inserto *n* e. gr. הַנְעָלָה Infin. et הַנְעֵל introduxit Dan. 2, 25; 4, 3.

6) Forma soluta in Pe̥͗al rarissima quidem est, sed interdum occurrit זְלַלַת Jon. Gen. 16, 4, עללת (Venet. עֲלַת) Dan. 5, 10, quod eodem modo in Hebraismo se habere notum est. Huc referendae sunt etiam formae 'aφ͗elicae תַּטְלֵיל *obteget* Jon. Exod. 40, 3,

1) Editio Venet. in his formis ת per a (Paϑaħ aut Qåmeṣ) pronunciari jubet. Itaque אִתְּעַל Levit. 16, 17, אִתַּחַל *vulneratus est* Jes. 53, 5 cf. Gen. 43, 18, Num. 31, 23, Levit. 11, 23, Job. 15, 20 praebet. Quas formas de Dieu recte ad 'Iϑtaφ͗al retulit, cum Buxtorfius de iis dubitet Gram. chald. p. 119. Res igitur ita se habet, ut punctatione varia interpretatio indicetur. Venet. 'Iϑtaφ͗al intellegit, reliquae editiones 'Iϑpe̥͗el.

Digitized by Google

יַטְלְלוּנֵיהּ טְלָלַיָא *obtegent eum umbrae* Job. 40, 17, אַטְלָלָא Infin. Jes. 4, 6 pro תַּטֵּל cet. Ita etiam exstat אַמְרַרוּ Exod. 1, 14 Onk.[1]).

7) Infinitivi Peꜥal formae praeter מִבַּק etc. exstant etiam עֵילַי *introducere* et cum addito *a* מיחמא *calefieri* Taan. fol. 24b. lin. penultima.

V. Formae in Mandaeorum libris obviae a Syriacis non recedunt, contractiones enim regulares locum habent, at interdum vocales scribuntur, quas Syriasmus litteralis non solet exprimere, unde tamen jure concluditur, in sermone eas fuisse prolatas cf. §. 59. App. C. p. 263. Paucas igitur tantum proponemus hoc loco formas, quibus demonstretur, qualis sit modus exprimendi vocalismum.

Perfectum. Singl. 3. m. חַאר Dxt. 79, 6; 83, 23 *quaesivit*, nisi חָאר est legendum a radice med. ו. רֵית *tremuit* Peꜥal; עֲתֻינְטִיט 94, 5, עֲנְטֵיט 100, 20 *commotus est*, עֻזְרְמִים בּוֹמָאמָא דְפַארְזְלָא 84, 7 *capistratus est capistro ferreo* 'Eϑpeꜥel, מַאלֵיל 122, 7 *locutus est*, c. suff. חַאנְנָא 96, 9 *misertus est ejus* Paꜥel, עתמאקאק 190, 11 *sternutavit?* עֲצְטַרַאר 89, 1 *ligatus est* cf. Ezech. 5, 3 'Eϑpaꜥal; אַנֵידָא c. suff. 90, 11, אַנְדִינַן l. 12 itaque sine suff. אניד *fugavit, detestatus est* 'Aφꜥel. 3. fem. נַאדַאת 82, 1 *fugit*, חַאמַּאת 84, 12 *calefacta est*, c. suff. וַאמְתָא וְמָאמָא דְגוּמְלָא 103, 9; 118, 9 *capistravit eum capistro cameli*[2]) Peꜥal, מַאלְלַאת *locuta est* 116, 16 Paꜥel, הַאולַאלַאת 95, 17 *clamavit* Paulel. 1. com. מַאלְלֵית 86, 9, מַאלַאלֵית 109, 12 c. suff. רַאנֵינְתִינְכוֹן 186, 16 c. praep. ב, מַאלֵילְתְּבָא 91, 18 Paꜥel, אַנֵידְתָא 90, 17 *fugavi eam*, 'Aφꜥel. *Plur.* 3. עֲטַאמַּאם 97, 13 *obturata sunt*, 'Eϑpaꜥal; אֲנֶעְדוּיא et אֲנֵידוּיא 113, 13, 14 *fugaverunt eum* 'Aφꜥel.

Imperfectum. Singl. 3. m. נֵיגֵירָא c. suff. a נרר 85, 17 Peꜥal, נֵיחַאלֵילִינַן 101, 6 Paꜥel, נֵיתְרַאנְדַאר 101, 12 *excitabitur* 'Eϑpaꜥal, (א)נַאנֵידֵ *fugabit eum*, נַאשַׁאר 101, 7, 9 *confirmabit* 'Aφꜥel. 3. fem. תֵיחוּם 103, 20 *calebit*. 2. msc. תֵיתְרַאנַאנְבִיא 116, 22 *ames me* 'Eϑpaꜥal. 1. com. עמראר 82, 8, 14 *amarus ero* 'Eϑpeꜥ. nisi est 'Aφꜥel *amarum reddam*, quod vero si locum haberet, ut עֵיאַחֵימַא *calefaciam eum* formari debuisset. *Plural.* 2. m. תֵירֵינוּן *amabitis*, 1. com. נַאזֵרָא 110, 13 *fugabimus eum*.

---

1) Quaeritur vero num in תְּחַגּוּן *festum celebrabitis* Ex. 12, 14 et יְתְבְּנוּן Am. 3, 11 lateant formae irregulari modo contractae, an Paꜥel et 'Iϑpaꜥal elisa tertia radicali. Ed. Rob. Stephani 1556 praebet יָבוּן.

2) Voces ܙܡܐ et ܦܕܡܐ apud Cast. desunt, Buxtorf. Lex. Chald. eas habet, et in glossa syriaca inveni: — ܦܕܡܐ ܗܘ ܙܡܐ. ܐܝܟ ܗܘ ܡܕܡ ܕܡܬܪܡܐ ܒܦܘܡܐ ܕܓܡܠܐ.

Imperativus. Singl. כון 114, 15 *consiste* Pe̥ʒal; חַאנַאן 96, 4 *miserere mei*, צאראר *alliga* Paʒel; עֶתְכַאנַאן 114, 15 *stirpem conde* 'Eϑpaʒal. *Plur.* חַאנַאנון 77, 6; 80, 5 *miseremini*, נַאלְלוּלְיָא *revelate mihi* Paʒel, עֶתְכַאנַאן 14, 3 *fundate stirpem*, 'Eϑpaʒal.

Infinitivus. Pe̥ʒal מֶיתַאר in phrasi מֶיתַאר תַאר חְשׁוּכָא *abundando abundabit caligo*, quod tamen etiam ad יתר redire posse videtur.

Participia. Activa. רָאיֵין fem. רָאיְנָא *diligens* 22, 14; 83, 9, plur. נָאיְדִיא 8, 19 *fugientes* Pe̥ʒal; מֶיחַאנֶינְבָא 102, 10 *gratiosus adversus eum*, מְרַאנְדִידָאכּוּן 81, 9 fem. *excitans* Paʒel; מַאנְדִילָא *pellentes eum*, מַאנֶידלוּן 112, 14 'Aφ̣ʒel. *Passiva.* נְדִירָא 85, 6 *abominatus*, מְחַאבַאבְיא 74, 13 *incensi* Paʒel; מֶיתְמַאכַאך 20, 4 *humiliatus*, מִיתְנַאְרָא 83, 13 *tractus* 'Eϑpaʒal.

Sub finem juvabit formas quasdam verbi ܥܠ *intrare*, afferre, quod propter duplicem consonarum infirmitatem in textibus mandaicis difficile agnoscitur; est enim חֵעיול = ܢܥܘܠ 115, 14 in quo ܥ abiit in י; אֵילֵילָא = ܐܥܠܬܗ ܠܗ 101, 10 *introduxi eum*, var. lect. אילאלא; אַיילֶתָא = ܐܥܠܬܗ *introduxit* fem. *eum* 115, 17; praeterea vero haec vox in analogiam verborum primae י transit, ita ut participium 'Aφʒel sit מַאולִילָא 92, 21 = ܡܥܠܝܢ ܠܗ *maulile, introducunt eum* pro *mayẹlile*, et Imperativus אַיִיל = ܐܥܠ *introduc* ib. l. 18.

VI. Quae de Samaritanorum formis memoria digna videntur haec sunt: I. 1) In Perf. Pe̥ʒal interdum ࠀ scribitur ࠏࠀࠋ *intravit*, ࠏࠀࠋࠕ *intravi* Gen. 30, 4, Deut. 26, 3, ࠏࠀࠋࠅ *intraverunt* Gen. 41, 57, tamen formae sine ࠀ saepius occurrunt. 2) In Impf. Pe̥ʒal syllaba prior per ࠉ solet scribi ࠉࠉࠏࠋ Gen. 12, 14 *intrabit*, ࠕࠉࠉࠑ *obsidebis* Deut. 20, 19, ࠕࠉࠇࠂࠅࠍ *festum celebrabitis* Lev. 23, 39, ࠀࠉࠏࠋ *intrabo* Gen. 29, 21. Alibi vero hoc ࠉ deest e. gr. ࠕࠇࠂ *festum celebrabis* Exod. 23, 14, ࠕࠇࠕ *pavebis* Deut. 1, 21, ࠕࠑࠉ *abscindes* Lev. 15, 8, ࠀࠂࠃ *ducam* Exod. 33, 14. 3) In Imperativo ࠅ raro legitur ࠏࠅࠋ Deut. 1, 7, plerumque deest, ࠏࠋ Gen. 30, 3, ࠑࠉ *desiste* Ex. 6, 9. 4) Infinitivi formae, quae occurrunt sunt ࠌࠉࠏࠋ Gen. 41, 54, forma syriacae conveniens, et sine ࠉ, ࠌࠂࠆ *miggaz, tondere* Gen. 38, 13, ࠌࠂࠔ *miggaš, explorare* Num. 14, 7 et cum terminatione abstractorum ࠌࠂࠆࠉࠕ Gen. 31, 19, deinde ࠌࠏࠅࠋ Gen. 10, 30, Exod. 17, 12, et forma ࠏࠋࠅࠋ Gen. 12, 11 ad normam Infinitivi absoluti Hebraeorum ficta, quibus deinde accedit ࠏࠀࠋ Lev. 14, 48. 5) In Participio activo forma ࠏࠋࠋ *'alel*,

Plur. ࠏࠋࠉࠌ Deut. 4, 5 juxta ࠏࠋࠋࠉࠄ Gen. 42, 5 adhibetur, quae etiam in Aramaismo judaico usurpatur, alterius formae Aramaeis orientalibus usitatae å꞉yel fem. ꞉ålā vestigia sese deprehendisse Uhlemannus negat. His jam accedit forma Samaritanis propria ࠏࠋࠅࠋ Gen. 24, 1 *intrans*, ࠂࠆࠅࠆࠉࠌ *tondentes* 38, 12, quae in ceteris dialectis aramaicis non Participii sed Adjectivi vices gerit. 6) In Participio pass. contractio non potest locum habere, itaque est ࠌࠕࠉࠕ *contusus*. — II. De stirpium Pa꞉el et 'Eϑpa꞉al formis, cum contractionem non admittant, nihil monendum videtur, ࠌࠋࠋ, ࠉࠌࠋࠋ, ࠌࠌࠋࠋࠄ *'ammallala* Pa꞉el, ࠀࠕࠑࠋࠋ *precatus est* et cum assimilatione ࠉࠒࠃࠃ *yiqqaddad* pro *vitq. disrumpetur* Exod. 39, 23 'Eϑpa꞉al. Etiam 'Aφ꞉el regulare est, in radice ࠏࠋ tamen saepe in secunda syllaba inseritur ࠀ, ut Perf. ࠀࠏࠀࠋ *'ā'el* Gen. 29, 13, Imperf. ࠕࠏࠀࠋ *tā'el* Deut. 7, 26, Infin. ࠌࠏࠀࠋࠄ *mā'ālā*, Partic. ࠌࠏࠀࠋ *mā'el* Levit. 18, 3, idque eo magis est necessarium, cum sine hoc 'Aleφ una tantum syllaba *āl*, *tāl* cet. pronuncianda esset. Tamen etiam secundum orthographiam historicam exstat ࠀࠏࠋ Gen. 35, 6. Loco praefixi ࠀ etiam ࠄ scribi per se intellegitur ࠄࠏࠀࠋ *'a'el, intra* Gen. 43, 16. Cum vero in pronunciatione vulgari duae syllabae *'ā'el* haud dubie contractae sint, etiam mirum non est sine praefixo scribi 'Aφ꞉el ࠏࠋࠉࠕ Gen. 20, 9 *introduxisti*. — III. Haud raro formae non contractae occurrunt etiam in Pe꞉al et 'Aφ꞉el ࠏࠋࠋ Gen. 19, 9, ࠏࠋࠋࠕ 19, 33, Imper. ࠏࠋࠋ *intra* 16, 2, fem. ࠏࠋࠋࠉ Num. 21, 27, Gen. 19, 39, ࠏࠌࠌࠕ *scio* 27, 2, ࠀࠂࠔ *luctatus est* 32, 24. Aliae vero formae ut ࠉࠂࠋࠋࠅࠍ Gen. 29, 3 *volvent*, ࠁࠆࠆࠅ Num. 31, 9 *praedati sunt* etiam pro Pa꞉el possunt haberi.

§. 63.

Verba primae 'Aleφ.

(Cf. §. 37. I.)

I. Duplicem praefixorum habent vocalismum in Pe꞉al verba primae 'Aleφ, scilicet ea, quae in Imperf. et Imperat. habent *u*, in Imperf. et Infinit. praefixa cum *e* accipiunt, et in Imperativo prior syllaba accipit *a*, ea vero quae in Imperf. habent *a*, praefixis Imperf. et Infin. tribuunt *i* et priori Imperativi syllabae *e*. Itaque formatur ab *'eχal* edit, *neχul*, *meχal*, *'aχul*, at ab *'émar*,

dixit, procedit *nimar*, *mimar*, *ēmar*[1]). De quantitate vocalis *e* cf. p. 55. c. 1., d. 4.

II. Ex §. 37. 1. 1. notum est consonam ܐ non ferre vocalem, si eam rejicere potest ad consonam praecedentem, itaque in 'Eϑpeʒel non formatur ܐܶܬ݂ܐܶܟ݂ܶܠ *'eϑ'eχel*, sed ܐܶܬ݂ܶܟ݂ܶܠ *'eϑeχel* cet., in Paʒel non ܢܐܰܟܶܠ *ne'akkel*, sed ܢܰܟܶܠ *nakkel*, ܡܰܟܳܠܗ *makkåhu* cet. Eodem modo in 'Eϑpaʒal non ܐܶܬ݂ܐܰܟܰܠ *'eϑ'akkal* sed ܐܶܬ݂ܰܟܰܠ *'eϑakkal* formatur. Hinc in reflexivis hisce formis duplex exoritur orthographia, una qua ܐ servatur, altera qua praecedenti ܬ assimilatur, quod bis scribitur §. 25. I. c. Exempl.: ܐܶܬܬܠܺܝܕ *'éttelieð* Did. Apost. 3, 7, ܬܶܬܬܠܶܕ *tétteles* ib. l. 3, in quo tertium ܬ omissum est §. 59. IV. 4, b. ab ܐܠܰܕ et ܝܠܰܕ; ܐܶܬܬܰܓܰܪ *'ettaggar*, negotiatus est, Mth. 25, 16 ܐܶܬܬܰܢܰܚ *'ettannah*, ingemuit, 7, 34 ܐܓܰܪ et ܐܢܰܚ, quamvis haec ultima verba ab Hoffmanno post de Dieum pro denominativis a ܬܐܓܘܪܐ *mercatura* et ܬܐܢܚܬܐ *suspirium* habeantur.

III. Accentus syriaci indoles fert, cum penultima acui soleat, ut semivocalis e, quo in Perf. Peʒal ܐ deberet pronuntiari, in longum *ē* abeat §. 13. B. II. d. 4. ac deinde retineatur. Itaque Maronitae scribunt ܐܶܟܰܠ, ܐܶܡܰܪܬܽܘܢ cet. Ejus loco vero Nestoriani *i* solent proferre[2]), ita tamen ut insequens consona geminata audiatur, *'immar*, *'iχχal*, *'iββäd*, sed in Imperf. *nimar*, *niβäd*. Haec pronunciationis proprietas deinde fert, ut ea quoque verba, quae in Imperf. accipiunt *u*, a Nestorianis cum *i* primae syllabae pronuncientur, *niχul*, *nišud*, *tišud*, *nišdun* (ܐܫܕ). Ceterum Nestorianos in Praefixis, quae a Maronitis per *e* pronunciantur, *i* adhibere ex §. 59. II. 2. sequitur.

IV. In 'Aφʒel et Šaφʒel cum eorum reflexivis syllaba prima *'a'kel* abit in *'aukel* ܐܰܘܟܶܠ, ܡܰܘܟܶܠ §. 37. I. 4. in 'Eϑtaφʒal praefixum

1) Vocalem *u* accipiunt e. gr. ܐܫܰܕ *effudit*, ܐܚܰܕ *cepit*, ܐܓܰܪ *conduxit*, ܐܣܰܪ *ligavit*, ܐܪܰܥ, ܥܪܰܥ *occurrit*, ܐܠܰܨ *coarctavit*, itaque ܬܐܡܽܘܪ etc., *i* vero habent ܐܒܰܕ *periit*, ܝܠܶܦ *didicit*, ܐܪܰܟ *protendit*, ܐܡܰܢ *perseveravit*.

2) Ex hoc pronunciatione explicatur, cur in lingua neosyriaca ex ܐܠܰܨ *'illaz* potuerit procedere Partic. ܝܠܝܨ *yaliz*, ܝܠܨܝ *accelero* e. c. ܝܠܨܝ ܒܐܘܪܚܐ *yälisin bürha, iter celeriter conficio*. Cf. ܝܐܪܟ et ܝܪܝܟܢ *yärixin, longus sum* al. Noeldeke Neusyr. Gram. §. 108. Ex eadem pronunciandi consuetudine profecta est scriptio Versionis Hierosolymitanae, quae in 1. pers. Imperf. ܢܣܡܘܥ cet. praebet. Cf. p. 243 et Noeldeke in Z. d. d. m. G. XXII. p. 499.

ܐ stirpis 'Aφ̄el consonae praecedenti ܠ legitimo modo assimilatur, ܐܶܬܰܠܰܠ. Nestoriani 'oχil, 'oβid (ܐܘܒܶܕ) pronunciant, neglecta aspirationis lege §. 16. IV. contracto *au* in *o* §. 13. A. IX. et adhibito *i* pro *e* §. 59. IV. 2.

V. Concurrentium duorum ܐ in prima persona Imperfecti unum tollitur, itaque ܐܺܕܰܠ *edam*, ܐܡܰܪ *dicam* cet. scribitur. Alibi quoque ܐ in pronunciatione neglectum scribendo omittitur e. gr. ܠܡܶܐܚܕܘܢܳܢܝ *me capietis* Luc. 22, 52 Schaaf. (ܠܡܶܐܚܰܕ Urm.) idque imprimis verbo ܐܰܠܶܦ *docuit* accidit, cujus Imperf. est ܢܰܠܶܦ, Part. ܡܰܠܶܦ. At interdum ܐ scriptum est Joh. 7, 35, Hebr. 8, 11.

Tabula III.

Adnotationes.

I. 1) Aramaismus Judaicus distinctionem vocalismi in formis Imperf. *neχul* et *nimar* aeque non curat ut Nestoriani; utrique classi vocalis *e* solet tribui, plerumque per י expressa, haud raro tamen etiam nulla consona designata. Itaque habes formas תֵּילֵף *disces* Deut. 14, 23, יֵאכֻל Dan. 2, 7, יֵיכוּל Levit. 7, 10, Jud. 13, 16, et sine א vel י Exod. 3, 13 יֵמְרוּן. In Infinit. eodem modo non *meχal* a *mimar* distinguitur, invenitur enim מֵאמַר Dan. 2, 9 juxta מֵמַר Ezr. 5, 11 et מֵימַר Ez. 28, 9, מֵיסַר *accingere* Jer. 22, 12, מֵיבַד *perire* Deut. 4, 26 et sine vocalium discrimine מֵיכַל Gen. 2, 16; 24, 33; 2 Sam. 19, 42[1]). — In Imperativo vero syllaba prima promiscue habet *a*, ַ et *ĕ* ֱ אֲכֻלִי Dan 7, 5 fem., אֱכוֹל msc. 1 reg. 18, 41 אֱמַר, imo אֲמַר. Participia sunt אָכֵל act. et אֲכִיל pass.

2) Consona א in 3. pers. Peʿal et in iis formis, in quibus longa vocali non utitur, in libris impressis cum Ḥateφ-Paθaḥ solet scribi אֲמַר, אֲבַד cet., qua scriptione comprobatur, syllabam ultimam tulisse accentum, *'amár*, *'aβáđ*. At uti apud Syros Edessenos vocalis brevissima syllabae prioris propter accentum producta est in *ē*, ita in bonis codicibus judaicis invenitur Qameṣ, אָתָא, אָמַר, *'āθa*, *'āmar*, forma solo accentu ab hebraea diversa. Hanc scriptionem primus Levy in Lexicon chaldaicum introduxit[2]),

1) Origo vocalis *ē* eodem modo explicanda est ut origo vocalis *ō* in *yoβēđ*, nam sicut hoc ex *yaʿaβeđ*, *yāβeđ* denique *yoβeđ* processit, ita hoc ex *yeʾĕmar*, *meʾĕmar* cet.

2) Levy Chaldaeisches Wörterbuch über die Targumim. 1866—1868. Vorrede p. V.

Digitized by Google

utraque forma *'amạ́r* et *'ámar* ceterum recta est et grammaticae legibus conveniens, antiquior vero videtur esse *'ạmár*. Rem jam Buxtorfius observavit, Gram. Chald. I. Cap. 19 et 7.

3) In 'Iϑpẹʒel א vocalem ֲ solet ferre, quae non ad praecedens ת reicitur, אִתְאֲכָלָא יִתְאֲכֵל Levit. 7, (8) 18, et quae contra hebraeam legem (šẹβå compositum ante šẹβå simplex) non semper abit in ֳ מִתְאַדְּקִין Job. 41, 9, אִתְאֲכָלוּ Ps. 68, 23. Biblia Veneta ejus loco Qameṣ haud raro praebent, ut מִתְאָכִיל *comesus*, quod ex accentu explicatur cf. 2. Eadem vero accentus indoles fert, ut penultima acĥenda,. cum levissima tantum consona utatur, accentu ad firmiorem antepenultimam relato prorsus elidatur, ita ut אִתְּחַד *'itĥaḋ* dicatur pro *'iϑạ́ĥaḋ, captus est*, Thren. 4, 20, אִתְּחֲדַת Buxt. אִתְאֲחָד fem. Num. 5, 13, אִתְּשַׁד *effusus est* Num. 35, 33, יִתְּבַד *periet* Jer. 4, 9, יִתְּשַׁד *effundetur* 1 Sam. 26, 20, מִתְּבַד *periens* Ps. 119, 176, מִתְּגַר *mercedem colligens* Hag. 1, 6 Buxt. מִתַּגַּר. Huc acceduut formae talmudicae אִיתְּמַר *dictum est*, מִיתְּמַר Partic., אִתְּסַאי *sanatus sum* pro אִתְאֲסִית cum apocope finalis ת cf. supra §. 59. 274., מִיתְּסַר *vetitum*. Memoria dignum est, elisam syllabam quodammodo per qušåyå (Dageš forte) consonae ת esse compensatam. Buxtorfius in Grammat. huc refert etiam אִדְּנַק, מִדַּנְקִין Ez. 24, 17, Mal. 2, 13, *ingemiscere*, in quo euphoniae caussa ת in ד debilitatum esse conjicit, idemque in lexico s. v. דנק hanc sententiam recte, ut opinor, repetivit.

4) In Paʒel א radicale plerumque abjicitur post praefixa, ita ab אַלֵּף *didicit* exoritur מַלֵּיף *docens* Deut. 4, 1 pro מְאַלֵּף Prov. 11, 25; מַסֵּי, Buxt. מְאַסֵּי *sanans* Job 13, 4 Part., מַלָּפָא Inf. Exod. 23, 2 Hieros. Sed legitur מְאַלְּלִין *explorantes* Jud. 1, 23, Num. 14, 6; 21, 2, יְאַלֵּל Job. 39, 8; מְאַלְּפֵי קְרָבָא bello exercitati Cant. 3, 8, Eccl. 12, 10. Etiam in 'Iϑpaʒal א cum praecedenti ת solet coalescere, quo facto א scribendo omittitur, ת vero Dageš forte accipit. Exempla sunt: אִתַּחַד Num. 31, 30 pro אִתְאַחַד *comprehensus est*, אִתַּגְּרָא Inf. 1 Sam. 2, 5 pro אִתְאַגְּרָא *mercede conduci*, אִתַּסָּאָה Jer. 15, 18 *sanari*, אִתַּסָּא *sanabor* Cant. 2, 5 Buxt. Praeterea אִתַּסֵּי, אִתַּסִּיאוּ, יִתַּסּוּן, מִתַּגַּר Petermann affert Brevis ling. chald. Gram. Berl. 1840 p. 31. Tamen haec assimilatio non semper locum habet, itaque אִתְאַבַּל *luxit* exstat 1 Sam. 15, 35, Gen. 37, 34, אִתְאַמַּר Jos. 2, 2, אִתְאַמַּרְתּוּן Ez. 36, 3, Gen. 10, 9, Buxt. Jos. 2, 2 praebet אִתְּאֲמַר.

5) Syrorum diphthongum *au* in 'Aφʒel et Šaφʒel cum reflexivis Judaei aramaizantes more Nestorianorum *o* pronunciant et

scribunt. Forma igitur est אוֹכֵל *cibavit*, Perf. יוֹכֵל, Imperf. אוֹכֵל, fem. אוֹכִילִי, plur. אוֹכִילוּ, fem. אוֹכֵלְנָא, Imperat. אוֹכָלָא, Infin. מוֹכַל, מוֹכִיל Partic. act., מוֹכַל pass. Passim praefixum per ה scribi, vix monendum est; vox אֲבַד in 'Aφ. plerumque הוֹבֵד scripta sensu activo *perire* denotat in Targumis recentioribus Job. Ps. Prov. Cf. Job. 4, 7; 11, 20; 18, 17; Ps. 142, 5; Esth. 4, 16 al.[1]. — Cum apud Syros post diphthongum *au* quššâyâ necessario locum habeat ܐܘܟܠ, ܐܘܒܕ §. 16. IV. disertis verbis notandum est in hac judaico dialecto aspirationem servari. — Ultima vocalis, apud Syros *e*, servatur, ܐܘܟܠܬ, ܐܘܟܠܬܟ, in libris Judaeorum varia est, *a*, *e*, *i*, e. gr. אוֹכַלְתָּא *cibasti*, הוֹבַדְתָּא Ps. 9, 6, הוֹבִידוּ *perdiderunt* Esth. 9, 6, אוֹכֵלְתָּךְ *cibavi te* Ez. 16, 19, אוֹכְלֵיהּ *ciba eum* Prov. 25, 21. De servata vocali in אוֹכֵלִית Buxt. אוֹכְלִית, *cibavi* Exod. 16, 32 cf. §. 59. App. B. III.

6) De verbis quibusdam singulis denique haec videntur adjicienda: Verbum אֲתָא *venit*, Perf. יֵיתֵי, יֵיתֵי, תֵּיתֵי cet., Imperf. מֵיתֵי, מֵיתֵא, אֱתוֹיֵי, Infin. אֱיתָא, אֱיתוֹן, Imperat. אֱתִי, Partic. in 'Aφ'el facit אַיְתִי, הַיְתִי, Gen. 4, 4, Perf. מַיְתֵי, מַיְיתֵי Partic., יַיְתֵי Imperf., אַיְתָאָה, הַיְתָיָה Infin., אַיְתֵי Imperat. Eodem modo etiam אַיְכֵל *cibavit* Jon. Deutr. 32, 13 cum *ai* aliquando formatur, cujus etiam Infin. apud Jon. est מֵיכַל. Vox אֲתָא in Impert. Pe'al א perdit in dialecto Hierosolymitano תָּא *veni* תּוֹ Plur. Bab. bathra Hieros. Cap. II., quod etiam in Perf. post copulam ו accidit, וְתָא *et venit;* Prov. 9, 5 exstat תִּיו *venite*, Buxt. אֱתוּ, juxta איתון Jon. Utrum denique אתותיאת Gen. 33, 11 juxta יִתְיְתֵי Levit. 13, 2 sit 'Iϑtaφ'al nec ne, mihi non videtur dubium. Si forma recta est, nihil nisi 'Iϑtaφ'al potest esse, at fortasse latet error et אִתֵּיתִיאַת legendum est[2].

Verba אכל et אמר in dialecto Palaestinensi interdum suum א apocopant, וְכַל *et edit* Bab. bathr. Cap. IX. Hieros.; אמר apud Talmudicos amittit ר itaque dicitur אֲמֵינָא *dico* pro אֲמַרְנָא לֵימָא = לְאמֹר Infin., אֵימָא *dic* Imper., יֵימָא *dicet* Imperf. Denique אֲמַן ex forma hebraea הֶאֱמִין in הֵימִן Dan. 6, 23 contractum est, cui respondet syriacum ܗܝܡܢ; utraque vox servato *h* regulariter flectitur.

1) Eodem modo in Vers. Hierosolymitana Mth. 5, 29 sq. legitur ܐܘܒܕ, quod cum hocce usu convenit, ideoque vix falsum est. Cf. Noeldeke Z. d. d. m. G. XXII. p. 50f.

2) Eodem modo ו et י confusa sunt 1 Chr. 18, 7 Targ. אִיתְיאוֹנוּן pro אַיְתִיאִינוּן.

II. Mandaismus a Syriasmo aliquantum recedens, in Perf. Peʒal si primam personam Singl. excipis, vocalem *a* solet retinere. In Imperf. vocales functionales *u* et *a* distinguuntur, praefixum aut cum ע aut cum י scribitur. Imperativus plerumque habet *a* (א) in priore syllaba, rarius *e* (ע). Primae radicalis apocopen in Imperat. non observavi, in 'Eϑpeʒel vero locum habet. In 'Aφʒel haec verba habent *au*, אָתָא vero *venit*, ut in reliquis dialectis aramaicis accipit *ai*. Formae igitur sunt:

1) *Perfectum.* אָמַאר *dixit*, אַזְלַאת *ivit*, fem. אָמַארְתְּ *dixisti*, עֶמְרֵית *dixi* Dxt. 75, 20, אָמַאר, אָמַארִיוּן, אָמְרוּן *dixerunt*, אָמַרְתּוּן *dixistis*, אָמַארְתֶּין fem. אַמַארְנֶין *diximus.* Cum לא negationis א radicale coalescit, itaque לָאכוּם Dxt. 8, 17 est *non nigrescunt*, ܠܐ ܐܘܟܡܘ. Ad Paʒel pertinet אַלֵיפְתִינּוּן *docui eos* Dxt. 108, 22, ad 'Eϑpeʒel עֶתְמַארְלִיא *dictum est mihi* 94, 20[1]).

2) *Imperfectum.* נִימַאר *dicet*, נֶעְזַאל 19, 15 *ibit*, תִיזַאל *ibit*, fem. תִימַאר *dices*, תֵיכוּל *edes*, עֶכוּל *edam* 86, 8, עֶמַאר *dicam* 75, 10, נֵיכְלוּן *edent* cum suff. נִיסְרוּנֵא *ligabunt eum* 19, 9, תֵיכְלוּן Dxt. 18, 3, תִימְרוּן, תִילְפוּן *discetis* 14, 14, נִיזַאל, נִיזִיל *ibimus*, נֶעְזַאל 70, 16.

3) *Imperativus.* עֱזִיל *abi* 12, 8, אָמוּר, אָמַאר 13, 20 *dic*, אָכוּל *ede*, אָתָא *veni* 75, 23; Pluralis אָכוּל 17, 22, אַלְפוּנוּן *docete eos*, אָמַארוּלִיא *dicite mihi*, אָזַאלְיוּן *itote*, אָתוּן, עֱתוּן *venite.*

4) *Infinitivus.* מִימַאר Dxt. 7, 13; 16, 17, מֵישַׁאר *effundere* 122, 5, מֵיכַאל Sin. 3, 16.

5) *Particip. act.* אָפֵיךְ *vertens*, ܗܦܟ enim in hac dialecto in אפך abiit, אָזֵיל *iens*, Plur. אָזְלִין msc. Dxt. 7, 10, אָזְלָאן fem. 4, 4, et in Paʒel מַלְפִילְכוּן *docentes vos* 20, 9. *Passiv.* עֱסִיר *vinctus*, מֶיתֶימְנִיא 79, 4 = ܡܬܗܝܡܢܝܢ *firmati*, מֶיתְכַאל *editur* Sin. 3, 7, Plur. מֶיתְכְלֵיא, מֶיתֶיכְלֵיא Sin. 3, 16, מֶיתֶיכְלָאן ib. 3, 12.

6) Verbum הַאיְמֶין 21, 7 sive הַאיְמַאן *credere* in ultima syllaba varia vocali utitur *a* et *e*, saepius tamen quoad vidi *a* scribitur, e. gr. הַאיְמַאנוּבֵא Imperat. *credite in eum*, הַאיְמֶין 21, 7, מְהַאיְמַאן Partic. 15, 8, c. suff. מְהַאיְמַנַאי, מְהַאיְמְנַאי 16, 12, 'Eϑtaφʒal עֶתְהַאיְמַאן 21, 5. — Verbum אתא in 'Aφʒel suffixis instructum saepe non *ai* sed *a*, in prima syllaba habet אַתְיֵיא sive אַתְיֵא *duxit eum*, אַתְיַאן *duxit me*, אַתְיוּיא *duxerunt eum.*

---

1) De verbo אסאר *ligare* postquam 'Eϑpeʒel derivatum est עֶתְסַאר, in hac voce dentalis cum sibilante interdum transponitur עֶסְתַאר, Partic. מֵיסְתַאר Dxt. 127, 7.

III. Samaritani post praefixa in Peʿal ࠄ solent scribere, ࠉࠄࠊࠋ Gen. 3, 22 *edet*, ࠕࠄࠁࠃ *peries* Exd. 9, 15, ࠀࠄࠆࠋ *ibo*, Inf. ࠌࠄࠌࠓ, ࠌࠄࠆࠋ. In 'Aφʿel plerumque *ai* adhibent, raro *au* ࠀࠄࠊࠋࠕ *cibavi* Exd. 16, 32, ࠉࠄࠊࠋࠍࠍ Imperf. Num. 11, 18, ࠀࠄࠊࠋ Imperat. 'Eϑtaφʿal ࠀࠕࠄࠒࠓ *gravatus est*, ࠌࠕࠄࠆࠋ *ambulans* Gen. 3, 8 al., *au* vero habent ࠕࠅࠓࠊ *prolongabis* cf. Chld. אוריך Deutr. 4, 40, (ࠕࠕࠅࠓࠊࠅ) pass. (ࠕࠅࠓࠊ) *prolonges* Gen. 26, 8; Infin. ࠀࠅࠓࠊࠅࠕ Num. 9, 19 *prolongare*.

In 'Eϑpeʿel ࠀ passim eliditur, itaque juxta ࠀࠕࠀࠌࠓ Gen. 10, 9, ࠉࠕࠀࠊࠋ Exd. 21, 28 etiam legitur ࠀࠕࠌࠓ Gen. 15, 13; 22, 4; 6, 21; 48, 1, ࠀࠕࠁࠌ Exd. 7, 20 al. in Paʿel vero retineri ࠀ patet ࠕࠀࠁࠃࠅࠍ *tabbedun* Deut. 12, 2, 'Eϑpaʿal ࠀࠕࠀࠁࠋࠅ *luxerunt* Exod. 33, 4. Excidit ࠀ in ࠉࠋࠐࠅࠍ *doceant* Deutr. 20, 18.

Verbum ࠀࠆࠋ in Imperat. ࠀ modo abjicit ࠆࠋ Gen. 22, 2 modo retinet ࠀࠆࠋ 27, 13; 45, 17 al. Quod Uhlemannus affert Partic. ࠀࠌࠅࠓࠏ = הָאמַר Exod. 10, 8, Deut. 33, 9 nomen actionis est, de forma Niφʿal ad litteram transscripta ࠉࠀࠊࠋ Lev. 11, 34 dubito, nempe ࠀ excidit in codice. — Infinitivus formae *maqtule* §. 59. App. D. VI. exstat ࠌࠄࠆࠅࠋࠄ Gen. 31, 30. Jure pro Hebraismis habebis formas Peʿal Imperf., in quibus ࠀ retinetur uti ࠉࠀࠊࠋ Exod. 29, 32, ࠉࠀࠌࠓ Gen. 38, 11, ࠀࠊࠋ = אֱכֹל *edam* Deut. 12, 20; 18, 17; Exod. 29, 32 al. Hebraizat etiam ࠌࠀࠊࠉࠋ *cibans* Deut. 8, 16. Ex Gutturalium usu, quo tamquam vocalium signa adhibentur, forma ࠌࠏࠆࠋ Infinit. Gen. 11, 31 explicatur. §. 24. V. f. 'Aφʿel per ࠏ scriptum ࠏࠀࠌࠓ Deut. 26, 17, 18 non offendit. Vox הָאֱמִין ut in reliquis dialectis in ࠏࠉࠌࠍ contracta est.

§. 64.

Verba primae Yuδ.

(Cf. §. 37. II. 1.)

I. Verba in lingua arabica duas classes efficientia primae Yuδ et primae Wau apud Syros uti apud Hebraeos unam efficiunt classem verborum primae Yuδ, cum Wau exceptis perpaucis vocibus in Yuδ abierit §. 37. II. 1. Discrimina ea, quae in Hebraismo etiamnunc sunt servata in flexione verborum primae Yuδ, quorum

ea, quibus respondent arabice verba primae Wau[1]), in Imperf., Infin. et Imperat. primam radicalem apocopant, in Hiφ̄il vero suum *w* cum praefixo *ha* in *ho* contrahunt; ea vero, quae etiam arabice Yuđ habent, suum *y* in Imperf., Infin. et Imperat. retinent, in Hiφ̄il vero cum *ha* in *he* contrahunt, יָלַד, יֵלֵד, לֶדֶת, לֵד, הוֹלִיד, — יָטַב, יִיטַב, יְטַב, יְטַב, הֵיטִיב, — ea discrimina apud Syros prorsus paene exstincta sunt, eorumque vestigia in quatuor tantum verbis hodie cernuntur[2]). — Cum hac confusione radicum ab initio maxime diversarum cohaeret usus vocalis functionalis, quae in omnibus his verbis, nisi impedit tertia gutturalis, est in Perf. *e*, Imperf., Imperat., Infin. *a*. Itaque postquam omnia haec verba primitus diversae indolis in unam classem conjuncta sunt, in usu vocalium functionalium cum analogia arabica iterum conspirant, ita tamen ut ea formatio, quae est apud Arabes et Hebraeos usitatissima, יָלַד, יֵלֵד, وَلَدَ, يَلِدُ, apud Aramaeos prorsus paene sit exstincta, ea vero, in qua prima radicalis semper servatur et quae apud illos est rara, وَحِمَ, يَوْحَمُ, apud Aramaeos maxime vigeat.

II. His praemissis omnia quae de horum verborum flexione dicenda sunt eo redeunt, ut

1) syllaba initialis *yḛ* in Perf. Pḛ̄al resoluta sit in *i*, syllaba secunda utatur vocali *e*, ܝܒܫ *aruit*, ܝܙܦ *mutuatus est*, ܝܠܕ *peperit*, ܝܢܩ *suxit*, ܝܨܦ *sollicitus fuit*, ܝܩܕ *arsit*, ܝܪܒ *magnus fuit*, gutturalium enim et tertiae 'Aleφ in praecedentem vocalem effectus, ܝܩܪ *gravis fuit*, ܝܬܪ *abundavit*, ܝܕܐ *confessus est*, ܝܡܐ *juravit*, ܝܬܐ *prodiit* phoneticus est, nec tollit legem.

2) In Imperf., Imperat., Infin. vocalis functionalis *e* abit in *a*, prima radicalis (ut in verbis arabicis, quae in Imperf. habent *a*) *y* non eliditur sed retinetur et in *i* resolvitur, quod post praefixa plerumque per ܐ scribitur, ܢܐܠܕ, ܐܠܕ, ܡܐܠܕ, ܢܐܩܕ, ܐܩܕ, ܡܐܩܕ cet.,

---

1) Apud Hebraeos omnia verba primae Wau ad normam eorum arabicorum flectuntur, quae in Imperf. accipiunt *i*, وَلَدَ = יָלַד, يَلِدُ = יֵלֵד, لِدَةٌ = לֶדֶת, لِدْ = לֵד; iis vero, quae in Imperf. accipiunt *a*, voces hebraicae non respondent. De Sacy Gram. arab. I. 506.

2) Scilicet primam radicalem apocopant duo verba ܝܗܒ et ܝܕܥ, *ai* in 'Aφ̄el excipiunt duo alia ܝܢܩ et ܝܠܕ.

quod in prima pers. Imperf. non bis scribitur, itaque ܐܺܟܽܘܠ. Duo vero verba ad alteram classem pertinent, quae in Imperf. vocalem functionalem *e* accipiunt, ideoque ut hebraice et arabice primam radicalem apocopant in Imperf., Imperat., Infin. nempe ܝܺܬܶܒ *sedit*, ܝܺܕܰܥ *scivit*, Imperf. ܢܺܬܶܒ, ܢܶܕܰܥ, Infin. ܡܶܬܰܒ, ܡܶܕܰܥ, Imperat. ܬܶܒ, ܕܰܥ, nam *a* in ܝܺܕܰܥ phoneticum est, neque vim functionalem habet. Huc pertinet etiam ܗܰܒ *da* Imperat. verbi ܝܗܰܒ. Hae formae prorsus cum arabicis et hebraeis conveniunt يَثِبُ, ثِبْ, יֵשֵׁב, שֵׁב, imo vocalis brevis servata est, ideoque mediae radicali additum qušâyâ, cf. p. 64.

3) In 'Aφ‘el et Šaφ‘el cum Reflexivis omnia verba primae ܝ tanquam verba primae ܘ tractantur ܐܰܘܩܶܕ *accendit*, ܐܰܘܪܶܒ *exaltavit*, ܗܰܘܕܰܥ *docuit*, pass. ܐܶܬܬܰܘܩܰܕ, ܐܶܫܬܰܘܕܰܥ. Verba vero ܝܢܰܩ et ܝܠܰܠ in 'Aφ‘el *ai* habent ܐܰܝܢܶܩ *lactavit*, ܐܰܝܠܶܠ *clamavit*.

4) In 'Eϑpe‘el ex *'eϑyeleđ* legitime procedit *'eϑileđ*, ܐܶܬܺܝܠܶܕ per Yuđ scriptum; in Pa‘el et 'Eϑpa‘al, ubi *a* post ܝ positum est, mutationes locum habere non possunt §. 37. II. 4.

5) De verbo ܝܗܰܒ, *yaβ, dare* sub finem monendum est, ܗ per Marheṭânâ (Ṭálqânâ) designatum non pronunciari in omnibus iis formis, in quibus ܒ vocali non est instructum, ܝܗܰܒܘ, ܝܗܰܒܬܽܘܢ cet. *yaβ*, *yaβtun;* ubi vero ܒ vocali utitur necessario ܗ pronunciatur, quod et in Participia Pe‘al ܝܳܗܶܒ, ܝܳܗܒܺܝܢ et in totum 'Eϑpe‘el, ܐܶܬܝܗܶܒ cadit. Itaque legenda sunt ܝܶܗܒܶܬ, ܝܶܗܒܰܬ, ܝܰܗܒܽܘܗ, ܝܰܗܒܳܝ *yéhbeϑ, yéhbaϑ, yahbuh, yahbâi.* — Imperfectum hujus verbi inusitatum voce ܢܶܬܶܠ rad. ܢܬܠ = נתן suppletur.

Tabula IV.

Adnotationes.

I. Aramaismus judaicus in eo a Syriasmo recedit, quod 1) non in omnibus verbis utitur in Perfecto vocali functionali *e*, in Imperf. *a*, verum in Perf. pro natura significationis vocalem functionalem adhibet, quam in Imperf. legitimo modo commutat. Itaque dicitur יְבֵישׁ, Imperf. יִיבַשׁ *aridum esse*, יְצֵיף *sollicitum esse*, at יְתֵב, יֵיתֵב *bene se habere*, יְנַק *suxit*, Imperf. יִינַק, 1. prs. אֵינִיק Job. 3, 12. In vario denique vocalismo vocum יְתַב, יְתִיב, יְתִיב, יְרַת, יְרֵית, יְרִית cernitur, quam propensa etiam haec dialectus fuerit ad pronunciationem syriasmi litterarii. Neque in Imperfecto ubique adhibetur vocalis functionalis

Digitized by Google

Digitized by Google

a, e. gr. a יְלַד (יְלִיד, יְלֵיד) derivatur תְּלִיד = تَلِدَ Deut. 28, 41 sive ־יָלֵ, תֵּלֵד cet., תֵּלְדִין 2 fem., quae non pro Hebraismis sunt habenda, cum *e* prioris syllabae legitimum sit, aeque ut *e* secundae, quod forma analoga תְּלִיד defenditur.

2) Syllaba *yẹ* in Pẹʿal et ʾEϑpẹʿel non resolvitur in *î*, ut in Syriasmo, itaque dicitur יְתַב *yẹϑaβ*, *yẹϑaβt*, אִתְיְלִיד, *ʾiϑyẹlid* sive *ʾiϑyẹled* cet. Interdum vero primum י etiam eliditur, uti אִתְבְּשַׁת Gen. 8, 14 Jon. De Paʿel et ʾIϑpaʿal nihil monendum est, nisi aliquando transire in ʾIϑpa. י in ו uti אִתְוַכַּח 1 Sam. 12, 7.

3) In Imperf., Imperat., Infin. verba, quae in secunda syllaba *a* habent, primam radicalem servant, quam cum *ya* praefixo in *yē* contrahunt, et plerumque per י exprimunt, יֵיטַב, תֵּיפַּע Job. 3, 4 a יְטַב et יְפַע *splendere*, מֵיטַב; praeterea in verbis quibusdam hoc *ē* in *i* deprimitur, uti יֵיקַר et יֵיבַשׁ a יְקַר *gravis fuit*, יְבֵישׁ *aridus fuit*. Sed uti syriace יְתַב et יְדַע primam radicalem abjiciunt, ita et hic, brevem vero suam vocalem vario modo defendunt. Nam Imperf. vocis ידע antiquissimas has habet formas cum נ inserto יִנְדְּעוּן Dan. 4, 14, תִּנְדַּע 2, 30, אִנְדַּע 2, 9, Infinit. מִנְדַּע, quarum loco seriore aetate vel cum Dageš in ד vel cum vocali *ī* in *ē* producta legitur יִדַּע, תִּדַּע, תִּדְּעִין 1 Sam. 20, 3, Exod. 7, 17, Jes. 47, 11 cet. vel אֵידַע Ps. 39, 5, Inf. מִדַּע Gen. 15, 13, Imperat. דַּע, deinde verbum יְתֵב, יְתִיב facit Imperf. יִתֵּב, Buxt. יִתִ׳, Levit. 13, 46, אֶתֵּיב 2 Sam. 16, 18 juxta אֵתֵיב Ps. 132, 14, יִתְבוּן Jes. 65, 21, תֵּיתֵיב Gen. 24, 55, Infin. מִתַּב, מֵיתַב Ps. 133, 1, Gen. 36, 7, quibus nunquam inseritur *n*, at punctationi תֵּיתֵב cet. haud dubie praestat vocalismus תִּתֵּב. Imperativus est תִּיב, תֵּיב, תִּיבִי, תִּיבוּ, juxta fem. תְּבִי, תֵּבִי Gen. 35, 1, Jes. 52, 2, Jer. 25, 5, Gen. 38, 11, Ruth 3, 18.

4) In ʾAφʿel et Šaφʿel cum Reflexivis *y* cum praefixo *ʾa* non in *ê* solet contrahi, sed in *ô*, cum *y* plerisque in radicibus loco primitivi *w* sit positum. Itaque exoriuntur in Perf. אוֹתֵב sive אוֹתִיב, אוֹלִיד, cum *e* et *i* in hac dialecto promiscue scribantur §. 59. App. B. IV. אוֹטַבְתְּ Ruth 3, 10, אוֹתְבַת, אוֹתֵיבִית Levit. 23, 43, אוֹרֵיכִית Job. 32, 11, אוֹתְבוּ, אוֹתִיבוּ 1 Reg. 21, 12, אוֹתֵבְתּוּן cet.; in Imperf. יוֹתֵב, יוֹלִיד, יוֹשִׁיט Gen. 17, 20; 3, 22 cet.; אוֹתֵבְתְּ in Imperat. אוֹתֵב, אוֹסִיפוּ Jer. 7, 21, in Infin. אוֹתָבָא, אוֹתָבִי Ps. 113, 8 Ven. Reg. הוֹדְעוּתַנִי Dan. 4, 15. Radices, quarum tertia est gutturalis pro *i* sive *e* adhibent *a* אוֹתַר Exod. 16, 18, אוֹבַה Jer. 8, 19.

Digitized by Google

Loco praefixi א haud raro ה scribitur, הוֹתֵב Ezr. 4, 10, quod deinde etiam post praeformativa Imperf. et Partic. servari potest, יְהוֹדַע Dan. 2, 25, מְהוֹדַא 2, 23; 6, 11, מְהוֹדַע Ps. 55, 14, imo mutatur in י, sicuti Syrorum 'Aleφ inter duas vocales, unde explicantur formae haecce syriasticae נְיוֹסֵף Prov. 10, 27 *addet* et תְּיוֹסֵף ib. 30, 6, תְּיוֹשֵׁט *extendas* vs. 32 cf. 3, 2. Buxt. Gr. p. 150.

In 'Ittaφʒal ת cum א praefixo coalescit et geminatur אִתּוֹתַב, אִתּוֹכַחַת Gen. 20, 16, אִתּוֹתַבְתָּא Gen. 21, 23 cet., יִתּוֹתַב, תִּתּוֹתַב Jes. 50, 13, תִּתּוֹסְפִין Ruth 2, 8, יִתּוֹסְפוּן Jes. 14, 1 cet. Infin. אִתּוֹתָבָא Gen. 47, 4. Part. מִתּוֹסְפִין Esth. 9, 27. 'Ištaφʒal habes e. gr. in מִשְׁתּוֹתְרִין *relicti sunt* Prov. 2, 21. Formam יִתּוּבְלוּן Jer. 27, 22 in יִתּוֹבְלוּן emendandam esse conicio. Hoφʒal habes in הוּסְפַת Dan. 4, 23.

5) Etiam in hac dialecto quaedam verba in 'Aφʒel accipiunt *ai*, *e* neque *o* uti הֵיבֵל et הֵיבָלָה Infin. Ezr. 5, 14; 7, 15, juxta אֵיבִיל, אֵיטָבָא Jer. 10, 5, et quod cum Syriasmo convenit אֵילִיל *clamavit*, Joel 1, 5, Zach. 11, 2, אֵינִיק *lactavit* Hieros. Deutr. 32,. 13, tamen etiam exstat, אוֹנִיקִי *lacta* Exod. 2, 8. Ejusdem formationis est in Šaφʒel שֵׁיצִיא Thren. 2, 2.

II. In Mandaismo haec verba non י in Perfecto habent, sed ע = *e*, ubi syriace legitur *i*, ita etiam עֲהַאב = ܝܗܒ. Deinde ubi in Syriasmo *e* (apud Nestorianos *i*) in flexione personarum ad primam radicalem ܝ accedit, Mandaei voces ab *yi* incipientes repudiaverunt, cujus loco modo *ya* יא, modo *e* ע adhibent. In 'Aφʒel syllaba prior ubique est *au*, at si suffixa accedunt hoc *au* interdum levius redditur, ita ut modo *a* scribatur, e. gr. נַאדְאן = ܐܘܕܥܢܝ *docuit me*. Mutatio vocalis functionalis contraria est, quae in Syriasmo locum habet, Imperf. enim accipit *a* Perf. *i*, solum verbum עֲתִיב *sedit* in Perf. *i* accipit uti in Syriasmo. Tamen in verbo עראל *peperit* = ܝܠܕܬ haec lex non valet, nam in Perf. habet *a*, in Imperf. vero *u* עֲדוּל *pariam* Dxt. 95, 18, עֲקַאר, ܝܩܰܪ, vero etiam syriace *a* potest habere. — In 'Eϑpeʒel syllaba primae radicalis *î* = *ye* apocopatur, tamen in Participiis cum terminationes accedant quae efficiunt, ut prima radicalis י vocalem *a* accipiat necessario servatur. Idem in Imperf. formis ܢܬܝܠܕܘܢ, ܬܬܝܠܕܘܢ cet. fieri, ubi syllaba est *ya*, jure mihi videor conicere, quamvis exemplis nondum potui comprobare.

Formarum conspectus hic est: *Perf. Singl.* 3. m. עֲתִיב *sedit* Sin. 1, 22, עֲהַאב *dedit* Dxt. 8, 1, עֲדַא *scivit;* 3. fem. יַאדְלַאת *peperit*

95, 14, at cum suff. עֲדאלְתִינון *peperit eos* 94, 18, יַאהְבַאת *dedit:* 2. com. עֲהַאבְתְּ *dedisti* 188, 7; 1. com. יַאהְבֶית *dedi,* עֲהַאבֵילְבון 186, 17 *dedi vobis*, עֶתְבֶית *sedi* 108, 22. *Plur.* 3. com. עֲדָא *sciverunt.* עֲקַאר *arserunt;* 2. fem. עֲהַאבְתֵּין 184, 22; 1. com. עֲהַאבְנֵין, עֲדאנֵין 184, 19; 176, 4. Ad 'Eϑpe̥ɜel pertinet עֶתְהֶיבלון *datum est eis* 60, 14, et summa cum contractione עֲהֶיב, qua in voce etiam ת ejectum est 190, 4. 'Aφɜel est אִוְמִיא *conjuravit* 182, 14, 'Eϑtaφɜal denique עֶתַּאוְדָא 77, 15 *cognitus est.*

Imperfectum. 3. m. נֶידָא *sciet*, 2. msc. תֶיתֶיב *sedebis;* 1. com. עֶתֶיב *sedebo* 118, 17, עֲהַאב *dabo.* *Plur.* 2. com. תֵּימון *jurabitis* 20, 11. Ad 'Eϑpe̥ɜel referendum est תֶיתְהֶיב *dabitur* fem., ad 'Aφɜel תַאוְדָא 82, 2 *docuit*, fem., עֲיַאוְתְבֵא *ponam eum* 118, 1, נַאוְתִיבוּנָא *ponent eum* 180, 19, ad 'Eϑtaφɜal נֶיתַּאוְזַאף *accipiemus* 173, 17.

Imperativus. הַאב *da* 101, 13, עֲתֶיב, תֶיב 168, 17 *sede*, עֲדָא *scito.* 'Aφɜel est אִוְקַאר *honora,* אִוְקֶיר Var. lect. 14, 18, אַוְתְבֵא *pone eum* 117, 19.

Infinitivum habes in מִידָא יָאדִין *sciendo sciunt* 75, 21.

Participia activa sunt יָאתִיב, יָאתְבָא 10, 23, Plur. יָאהְבִילֵא *dantes ei* et in 'Aφɜel מַאוְתִיב *ponens* 177, 21, Plur. מַאוְדִילון *confitentes eos* 4, 14, מַאוְקְרִין *honorantes* 51, 10, *passiva* vero מֶיתְלֶיד *natus* 21, 14, מֶיתְהֶיב juxta מֶיהֶיבְלון, Plur. מִיתְיַאדְלִין 58, 23; 46, 21.

Adnot. 1. De Paɜel et 'Eϑpaɜal uti יַאלֶיל *clamavit* Sin. 3, 5, מְיַאבְּאשְׁתָא *siccum* Dxt. 191, 20, נֶעתְיַאיַאר 49, 7, nihil monendum est, cum in his stirpibus prima radicalis mutationes non subeat.

Adnot. 2. Si Imperativus הַאב *da* cum praepositione לְ conjungitur, forma הְבָאלַאן 181, 5 exoritur, *da nobis*, imo cum 'Aleφ prosthetico אַהְבָאלֵא *da ei,* אַהְבָאלַאן *da nobis*, et in Plurali אַהְבוּלִיא *date mihi*[1]).

Adnot. 3. Pro או in 'Aφɜel interdum עו scribi Noeldekius observavit, עותבאן *posuit me.*

---

1) Illud *a*, quod Noeldekius pro affixo interjectionali vel potius pro Cohortativo habuit, mihi ex sola inversione vocalismi videtur exortum, *he̥βálan* pro *háβlan*, cum concurrentes duas consonas studuerint separare cf. *terchmun* pro *terhe̥mun* §. 59. App. C. V, 3 — 5. Quae hujus formae explicatio phonetica facilior certe est, quam admittere Cohortativum ceteroquin in Aramaismo sine suff. non obvium. Ipse Noeldekii explicationem acciperem, si hoc *a* in aliis verbis cerneretur, cum ceterum vestigia Imperfecti figurati apud Mandaeos adsint p. 197, Not. 1, ideoque et Imperativus figuratus adesse possit. Obstat tamen quod in solo verbo הֵאב tale *a* observavimus.

Digitized by Google

III. 1) In dialecto Samaritanorum nihil est, quod a legibus reliqui Aramaismi recedat, in eo tantum Hebraismi vim vitalem liceat agnoscere, quod verba plura in 'Aφ̣el *ai* accipiunt, quae in Syriasmo proprie dicto *au* habent. Talia sunt praeter ࠀࠉࠍࠒ *lactavit* Exod. 2, 9 etiam ࠀࠉࠈࠁ *benefecit* 1, 20, Imperf. ࠀࠉࠈࠁ *benefaciam* Gen. 32, 9, Infin. ࠀࠉࠈࠁࠄ Levit. 5, 4, ࠀࠉࠁࠋ *duxit* Exod. 14, 21. Etiam in Imperf. Pe̥al haec verba vera 'פ scriptione a reliquis distinguuntur, cum saepe per duplex ࠉ scribantur, ubi reliqua primam radicalem abjicientia unum tantum ࠉ habent. Itaque scribitur ࠉࠉࠍࠒ Deut. 33, 19, ࠉࠉࠓࠕ *haereditabit* Gen. 21, 10, Infin. ࠌࠉࠓࠕ Lev. 20, 24, ࠀࠉࠓࠁ = רָב Deut. 33, 7.

2) Singulares hujus dialecti proprietates hae sunt, ut primum interdum sed raro etiam in Perf. Pe̥al prima radicalis apocopetur ࠕࠁ *habitavit* Gen. 19, 30, ࠕࠁࠕ fem. 21, 16, deinde ut contra legem in Imperat. et Imperf. aliquando retineatur, e. gr. ࠉࠄࠁ *da*, *yaβ* Gen. 14, 21, ࠕࠋࠃࠉࠍ *paries* Gen. 3, 16, ࠉࠉࠊࠋࠅ *poterunt* Gen. 13, 6. Porro, 3) in 'Aφ̣el, cujus ࠀ saepe cum ࠄ permutari per se intellegitur, secundae syllabae interdum tribuitur ࠉ e. c. ࠀࠅࠋࠉࠃ Gen. 11, 10; 5, 18, denique in 'Eϑtaφ̣al non Syrorum more duo, sed unum tantum scribitur ࠕ, ࠀࠕࠅࠕࠓ *remansit* Gen. 32, 24, ࠀࠕࠅࠒࠃ *comburetur* fem. Gen. 38, 24. Infinitivi formae, quae praeter regularem ࠌࠉࠋࠃ in Pe̥al aliquando passim occurrunt, sunt ࠌࠄࠁ sine Yuđ *dare* imo ࠉࠄࠁ Deut. 2, 31, deinde pro absoluto Hebraeorum יָכֹל, ࠉࠊࠋ Num. 22, 38 et ࠌࠊࠋ 13, 31. Quae ad litteram denique ex textu hebraico transscripta sunt, uti ࠕࠁ = שׁבת pro ࠌࠕࠁ Deut. 23, 13, ࠉࠊࠋࠕ = יכלת 9, 28, ea jure in grammatica aramaea omittenda sunt.

4) Sub finem affero formas verbi ࠉࠄࠁ eam ob caussam insignes, quia gutturalis ࠄ *nunquam* pronunciatur, ita ut a Syriasmo paullulum recedant. Perf. ࠉࠄࠁ *yaβ*, Imperf. ࠉࠄࠁ *yi'aβ*, Imprt. ࠄࠁ, ࠀࠁ *'aβ* et ࠉࠄࠁ *yaβ*, fem. ࠄࠁࠉ *'eβi* Gen. 30, 14, Infin. ࠌࠄࠁ *mi'aβ* et ࠉࠄࠁ *yaβ*, Partc. act. ࠉࠄࠁ *ya'eβ*, pass. ࠉࠄࠉࠁࠉࠌ *yiβim* etiam ࠉࠉࠁࠉࠌ, 'Eϑpe̥el ࠀࠕࠉࠄࠁ *'eti'eβ*.

§. 65.

Verba mediae 'Aleφ.

I. Verba mediae 'Aleφ ܒܐܫ *malus fuit*, ܛܐܒ *bonus fuit*, ܪܐܓ *concupivit*, ܟܐܒ *doluit*, ܡܐܢ *taeduit*, ܣܐܒ *senuit*, ܛܐܒ *polluit*, ܡܐܢ *calceavit*[1]), ܫܐܠ *petivit*, eam ob caussam seorsim tractanda sunt, quod ex §. 37. I. consona ܐ adeo debilitata est, ut vocalem ferre nequeat et inter duas vocales vero in *y* transeat, quod in Participio ܫܐܠ *šåyel* non scribi solet, in Paʒel vero et 'Eϑpaʒal etiam scribendo exprimitur. Haec verba, sive transitiva sunt sive intransitiva, in Perf. vocali *e*, in Imperf. et Imperat. vocali *a* utuntur, quod ex consonae ܐ natura, etiam apud Hebraeos vocalem *e* amante videtur explicandum. Hanc vocalem ab ܐ ad primam radicalem reiciunt, ܫܐܠ *šel* pro *šeʾel*, ܢܡܐܢ *ne-man* pro *nemʾan*, qua in forma *e* contra leges universales breve esse §. 37. I. Adn. 3. observavimus. Nestoriani scribunt e. gr. ܢܣܐܢܘܢ Mrc. 6, 9.

II. In 'Eϑpeʒel, ubi pro *'esteʾel* necessario *'estel* ܐܫܬܐܠ exoritur, hoc *e* apud Maronitas etiam in eis formis servatur, ubi verbum firmum habet *a*, itaque ܐܫܬܐܠܬ, ܐܫܬܐܠܬ, ܢܫܬܐܠܘܢ dicitur, e contrario vero ܐܬܟܬܒܬ etc. In editione autem Urmiensi Novi Test. in hisce formis *a* invenio adhibitum Hebr. 12, 25 ܢܫܬܐܠܘܢ, Act. 20, 27 ܐܫܬܐܠܬ, Imper. cum Ṭalqånå sive Marheṭånå 1 Tim. 4, 7 ܐܫܬܐܠ, quae pronunciatio haud dubie praeferenda est debilitatae illi grammaticorum Maroniticorum, et a nobis hanc ob caussam in paradigma est recepta.

III. In derivatis ab 'Aφʒel et 'Eϑtaφʒal *'ašel*, *'eϑtašal* pro *'ašʾel* et *'eϑtašʾal*, ܐܫܐܠ, ܐܬܬܫܐܠ ultimum *e* et *a* in nostris libris scribitur, Nestoriani vero rectius *Mehaggyånå* adhibent, itaque cum in Bernsteinii Chrest. 219, 4 legatur ܡܫܐܠܝܢ et 189, 7 ܡܫܐܠܐ, in edit. Urm. Luc. 6, 33 exstat ܡܫܐܠܝܢ. Ex hac pronunciatione qua ܢܐܒܫ legitur *nåβeš* et ܢܐܛܒ *nåteβ* etc. exoritur librariorum consuetudo haec, ut ܐ non tanquam mediam consonam scribant sed tanquam primam e. gr. ܢܐܒܫ Ps. 36, 4, ܢܐܛܒ 41, 2, cf. Luc. 6, 35; 18, 1, quibus tamen in locis Nestoriani hanc orthographiam phoneticam non admittunt in ed. Urm., in qua etymologice scribitur ܢܛܐܒ, ܐܒܐܫ. Quanta libertate egerint, docet locus Didasc. Ap. 2, 16

1) Pro Cast. Mich. ܡܐܢ Bernst. in Lexid. exhibuit ܡܐܢ.

ܐ̈ܢܫܝܢ ܕܡܒܐܫܝܢ ܠܟܘܢ ܠܐ ܬܒܐܫܘܢ *ne laedatis eos, qui vos laedunt,* deinde l. 19 iterum ܡܒܐܫ et P. 3, 24 cum duobus ܐ legitur ܠܐ ܡܒܐܫܝܢ ܠܐ̈ܢܫܐ ܡܫܡ̈ܫܢܐ. Rectum erit hanc pravam scribarum consuetudinem in libris imprimendis non admittere, dummodo in annotatione critica in universum dictum est, quam orthographiam codices varii sequantur.

IV. In 'Eϑpeʒel quoque ex vulgari pronunciatione processit orthographia etymologiae legibus contraria. Scilicet cum pro *'eϑbe'eš* sive *'eϑbeš* neglegenter dicerent *'eϑeβeš*, in nostris libris interdum legitur pro ܐܬܒܐܫ forma ܐܬܐܒܫ Mth. 21, 15 vel ܐܬܐܒܫ Mrc. 14, 4, denique sola vocalis nota instructum exstat verbum ܐܬܒܫ, ܡܬܒܫ Mth. 26, 8, Luc. 11, 53. Hancce pronunciationem prorsus convenire patet cum vulgari Mandaeorum dicendi genere, quo pro ܡܬܡܠܐ dicunt *metemle* §. 59. App. C. V, 4, at a Nestorianis adeo respuitur, ut in editione Urm. Nov. Test. ܼ praefixi linea *Marheṭânâ* sive *Ṭalqânâ* insigniatur, quae jubet, nullam pronunciandam esse vocalem. Itaque praebet ܡܬܒܐܫ *miϑbe'iš* Luc. 11, 53, ܐܬܒܐܫ *'iϑbeiš*.

V. In Paʒel et 'Eϑpaʒal ܐ plerumque abit in ܝ, at interdum etiam ܐ retinetur e. gr. ܐܫܬܐܠ *'eštayal* Act. 25, 26, ܫܐܠܐ et ܫܐܠ. De ܐ in ܡܫܐܠ cf. 42.

Adnot. Sero demum hanc quam descripsimus consonae ܐ absorptionem incepisse, jam pag. 129 diximus; jam hic addi potest, eam apud Maronitas usu venire non vero apud Nestorianos, imo apud Maronitas quoque novam esse docet vocalismus Particularum ܘ, ܕ, ܒ, ܠ, e. gr. ܕܠܝ *dali* servato *a* pro *deli* cf. §. 16. VII.

Tabula V.

Adnotationes.

I. In dialectis Judaeorum aramaicis verba mediae א tanquam gutturalia tractantur, in Paʒel vero et 'Iϑpaʒal א inter duas vocales positum in י commutatur אִשְׁתְּיַר *remansit,* שַׁיֵּיל *quaesivit,* ideoque hoc loco nihil amplius monendum est, cf. §. 60. VIII. Etiam in dialecto Samaritanorum de hac verborum classe nihil monendum est, nisi vocalem consonae א tribuendam semper ad primam radicalem reici debere, cum gutturalis non possit pronunciari. Pro natura vocalis deinde ࠄ vel ࠀ et ࠅ scribuntur ita ut radix ࠔࠀࠋ

Perf.	ܐܬܬ…
	ܐܬܬ…
	ܐܬܬܡ…
	ܐܬܬܡ…
	ܐܬܬܡ…
	ܐܬܬܡ…
	ܐܬܬܡ…
	ܐܬܬܡ…
	ܐܬܬܡ…
	ܐܬܬܡ…
Infinit.	ܡܬܬܡ…
Imper.	ܐܬܬܡ…
	ܐܬܬܡ…
	ܐܬܬܡ…
	ܐܬܬܡ…
Imprf.	ܢܬܬܡ…
	ܬܬܡ…
	ܬܬܡ…
	ܬܬܡ…
	ܐܬܬܡ…
	ܢܬܬܡ…
	ܢܬܬܡ…
	ܬܬܡ…
	ܬܬܡ…
	ܢܬܬܡ…
Part. ac…	
pa…	ܡܬܬܡ…

has obtineat formas Perf. ࡒࡀࡌ et ࡒࡅࡌ, Imperf. ࡍࡉࡒࡅࡌ, 'Aφ3el ࡀࡒࡉࡌ, ࡀࡒࡅࡌ, Infin. ࡌࡒࡀࡌ.

II. In Mandaeorum Sidra rabba, si Norbergi Lexidio fides est habenda, nihil nisi ܛܰܢܶܦ in Pa3el *polluit* occurrit et radix שאל *quaesivit*, quae in Pa3el saepissime usurpata hasce habet formas: שָׁאֵיל Perf. et Imper. מְשָׁאֵיל, Partic. מְשָׁאֵילִיא Plur. Dxt. 121, 18, עֶשְׁתַּאיַאל Passiv. נֶישְׁתַּאיַאל, מֶשְׁתַּאיַאלְנָא, מֶישְׁתַּאיֶילְנָא *interrogor*, מֶישְׁתַּאיֶילִית *interrogaris* etc. Tamen etiam Imperf. Pe̥3al invenisse mihi videor נֶישֵׁילוּנָא *interrogabunt eum*, 184, 14.

§. 66.

Verba mediae Waw et Yuδ.

I. Pleraque verba, quorum media radicalis est ܘ, contractiones subeunt quas §. 37. III. cf. p. 134 descripsimus, scilicet *wa* et *e̥wa* in *å*, *we*, *e̥we*, *e̥wî* in *î*, *wu*, *e̥wu* in *û* resolvuntur. Denique *awwe*, *awwå* in *ayye*, *ayyå* transeunt et eodem modo *åwe*, ex antiquiore *åwi* exortum in *åye* abit, quo in sonorum complexu *y* inter duas vocales positum per ܐ exprimitur ܩܳܐܶܡ = قَايِم = *qåyem*. Si vero vox in fine aucta est, ܝ scribitur, ܩܳܝܡܳܐ, ܩܳܝܡܺܝܢ etc. His praemissis patet ex *qe̥wam*, *meqwam*, *maqwåmu* necessario procedere *qåm*, *me̥qåm*, *me̥qåmu* ܩܳܡ, ܡܩܳܡ, ܡܩܳܡܘ, ex *naqwem*, *'eϑqe̥wem*, *qe̥wîm* fieri *ne̥qîm*, *'ettqîm*, *qîm* ܢܩܺܝܡ, ܐܶܬ݂ܩܺܝܡ, ܩܺܝܡ, ex *neqwum* et *qe̥wum* denique *ne̥qûm* et *qûm*, ܢܩܽܘܡ, ܩܽܘܡ, in Pa3el vero et 'Eϑpa3al ex *qawwem* et *'eϑqawwam* procedere *qayyem* et *'eϑqayyam*, ܩܰܝܶܡ, ܐܶܬ݂ܩܰܝܰܡ.

II. Vocales praefixorum *neqwum*, *naqwem* etc., postquam *wu* in *û*, *we* in *î* contractum est, in syllaba aperta positae ex §. 13. A. X. retineri non potuerunt, sed in *e̥* debuerunt corripi[1]), in Perfecto 'Aφ3el vero, ubi praefixum ܐ postulabat, semivocalem ad *a* inclinatam *ḁ*, hic sonus Hebraeorum Hateφ paϑaḣ consimilis syriace per Pe̥ϑåḣå ܰ, ܱ solet scribi cf. P. 133 Not. 1. In prima persona Singl. Imperf. Pe̥3al eodem modo procedere potuisset ex *'eqwum* nova forma contracta *'e̥qûm*, at hic lingua cum initiali ܐ vocalem firmiorem studuerit tribuere, verum *ĕ* posuit, quod contra correptionem geminatione primae radicalis defendit, cujus vestigia

1) Lex contraria in lingua hebraea valet, in qua breves vocales in syllaba aperta ante tonum producuntur. Itaque hebraice ex *naqwum* fit *nāqûm*, syriace *neqûm*.

etiamnunc cernuntur in Qušåyå, quo ea verba ornantur, quae a ܒܓܕܟܦܬ incipiunt cf. §. 16. V. 2. Rei caussam mere phoneticam esse, eandemque simul producere usum Qušåyae in 1. pers. Singl. Imperf. Paɜel §. 59. V. 6. patet. Itaque forma 1. pers. Singl. Imperf. est ܐܩܘܡ, ܐܕܝܢ.

Ab altera vero parte in carminibus Syri interdum legitimam correptionem vocalis brevis *ă* et *ĕ* neglexerunt ita ut in vocibus ut ܬܩܘܡ, ܬܩܝܡ duas syllabas numeraverint, id quod Sciadrensis p. ܩܘܡ, ܩܝܡ et Amira p. 311, 313 disertis verbis testantur et quod in parte metrica exemplis comprobabitur. Laxa haec pronunciatio denique interdum etiam in libris impressis exprimitur, uti e. gr. Mrc. 10, 19 ܬܓܘܪ, Rom. 11, 21 ܬܚܘܣ legitur apud Gutbirium, quam tamen lectionem editio Urmiensis non agnoscit.

III. Cum vocalis, quae primae radicali competit, ex contractione exorta ideoque semper longa sit, nunquam immutari potest §. 34. I., formae igitur ܩܡܬ, ܩܡܬ, ܩܡܬ, ܩܡܬܘܢ, ܢܩܘܡܘܢ, ܐܩܝܡܬ, ܐܩܝܡܬ, ܢܩܝܡܘܢ etc. omnes eandem vocalem retinent, quam in 3. persona monstrant.

IV. In 'Eϑpeɜel, quod ex *'eϑqewem* in *'eϑqîm* debuisset contrahi, lingua magnam hujus formae brevitatem quodammodo compensare studuit, nam pro *'eϑqîm* dicitur *'eϑteqîm*[1]), praemissa semivocali e ante primam radicalem. Forma *'eϑteqîm* in media syllaba id e monstrat quod in *'eϑqetel* reliquisque formis 'Eϑpeɜelicis ad stirpis characterem pertinet, et huic studio assimilandi in formatione haec verba reliquis verbis videtur tribuenda insertio illa novae semivocalis, quae ceterum etiam in vulgari Mandaeorum dialecto in multis aliis formis, ubi etymologica ratione haud magis nititur, locum habet §. 59. App. C. V. 4. — Postquam vero 'Eϑpeɜel verborum mediae Waw hanc semivocalem accepit, praecedens ܬ necessario debuit geminari, ceteroquin etiam *e* primae syllabae apertae in e debuisset corripi e. gr. *ne-ϑe-qîm*, cujus loco jam dicitur *'eϑteqîm*[2]). Denique patet transpositionem consonae ܬ et

1) De recta pronunciatione, quae utrum sit *'eϑteqîm* an *'etteqîm* ambigitur cf. §. 59. V. Not. 1.

2) Post utrumque Michaelem Syriasm. p. 60, Gram. syr. p. 129 Hoffmannus quoque ܬܬ pro compensatione mediae radicalis ejectae habuit, idemque jam recte monuit, exortam eam esse, *quod in 'Eϑpeɜel formando primam radicalem cum Šeβå mobili pronunciare adsuevissent.* Caussam tamen phoneticam geminationis, qua prima vocalis contra correptionem defenditur, nondum perspexerat.

sibilantium in 'Eϑpeˁel non posse locum habere, quia ܬ geminatum est et quia inter ܬ et primam radicalem vocalis ẹ intercedit.

Scribae antiquiores geminatum hoc ܬ semel tantum scribere solebant, cf. Curet. Spicil. p. ܠܗ, ܡܬܣܝܡ = *mettẹsim,* Cyrill. in Luc. evgl. ed. Payne-Smith p. 35 ܐܬܣܝܡ *'ettẹsîm*, Joh. Ephes. p. ܥ, ܐܬܕܝܫ *'ettẹđîš*, Curet. Anc. Doc. p. ܓ, ܐܬܙܝܥ *'ettẹziˁ*, Wright Syriac. Apocr. p. ܠܗ, ܡܬܕܝܪ, De Lagarde Clem. Rom. p. ܠܗ, ܐܬܕܝܢ, Aphraates ed. Wright p. 157 ܡܬܕܝܢ.

Recentiore vero tempore Syri duo ܬ pingere assueverunt ܐܬܬܣܝܡ, ܐܬܬܕܝܢ, quem tamen usum, quamvis in paradigmate, cum in libris impressis ita exhibeatur, expresserimus, eam ob caussam vituperandum censemus, quod plane abhorret a reliqua syriaca orthographia, qua consonas geminandas duabus litteris non solent exprimere.

In iis Imperfecti formis in quibus ad duplicatum ܬ denique tertium ܬ praefixi personalis accedere deberet, longe plerique scribae duo tantum ܬ ponunt ܬܬܪܝܡ exhibentes pro ܬܬܬܪܝܡ; attamen tribus ܬ haec vox scribitur e. gr. Job. 39, 18 ac Sciadrensis in paradigmatis suis semper hanc consonam ter repetit[1]).

V. Cum quae de 'Aφˁel monenda erant jam sub I. et II. dixerimus, jam restat, ut de 'Eϑtaφˁal loquamur. Vidimus supra ܐ in 'Aφˁel sola ă (Ḥaṭeφ paϑaḥ) esse instructum, et hoc ạ statim abire in ẹ ubi non propter gutturalem consonae ܐ naturam retinendum erat (ܐܩܝܡ, ܢܩܝܡ, *'ăqim, nẹqîm*). Hinc sequitur in 'Eϑtaφˁal, in quo ܐ assimilatur praecedenti ܬ, vocalem ạ non posse servari, ita ut pro *'eϑtạqîm* necessario dicendum sit *'eϑtẹqîm*, ܐܬܬܩܝܡ, quae forma jam prorsus convenit cum 'Eϑpeˁel, quamvis varia sit notio cf. ܬܬܪܝܡ Rom. 11, 20 *sese efferre*, in 'Eϑpeˁel, ܢܫܬܩܠܘܢ Luc. 5, 35 *auferri* in 'Eϑtaφˁal.

De duorum vero verborum ܨܘܬ *auscultavit* et ܡܝܩ *subsannavit* forma 'aφˁelica monendum est, non dici ܐܨܝܬ sed ܐܨܬ et ܐܡܩ Sciadrensis p. ܦܗ. — Partic. pass. 'Aφ. est ܡܕܝܟ *assuefactus.*

VI. In Paˁel et 'Eϑpaˁal longe plurima verba suum ܘ in ܝ mutare supra diximus, sunt tamen etiam verba quaedam, quae ܘ

1) Ita etiam Acurensis egit, qui tamen p. ܬܫܥ etiam duo tantum scripsit.

retinent[1]), uti ܐܰܘܪܶܓ, ܐܶܬܬܰܘܪܰܓ *concupivit*, ܐܶܬܥܰܘܰܩ *sterilis factus est*, ܐܶܬܓܰܘܰܣ *confugit*, ܙܰܘܶܥ, ܐܶܬܙܰܘܰܥ *turbavit* et pass., ܗܰܘܶܢ *intellexit*, ܙܰܘܶܕ *viatico instruxit*, ܙܰܘܶܓ, ܐܶܙܕܰܘܰܓ *copulavit*, et pass. ܦܰܘܶܩ *distare fecit*, ܛܰܘܶܫ, ܐܶܬܛܰܘܰܫ *polluit*, et pass. ܐܶܬܥܰܘܰܫ *fissis palpebris affectus est*, ܟܰܘܶܢ, ܐܶܬܟܰܘܰܢ *arguit* et pass., ܐܶܫܬܰܘܰܪ *confabulatus est*, ܫܰܘܶܠ *excruciavit*, ܥܰܘܶܩ *impedivit*, ܦܰܘܶܪ *garrivit*, ܪܰܘܰܚ *dilatavit*, ܐܶܬܛܰܘܰܥ *aberravit*. A radice ܥܘܪ duae formae procedunt ܥܰܘܰܪ *excaecavit*, ܐܶܬܥܰܘܰܪ *excaecatus est* et *rixatus*, *altecatus est*, Partic. ܥܰܘܝܪ *coecus* seu potius *monoculus* Ass. II. 126. deinde vero etiam ܥܰܝܰܪ *expergefecit*, Partic. ܥܰܝܝܪ *expergefactus*, *vigil*. Sic etiam ܐܶܬܒܰܗܰܬ *verecundatus est*, ܐܶܬܚܰܡܰܪ vero *incaluit* Ephr. I. 197. Praeter Paɜel et 'Eϑpaɜal a radicibus mediae ܘ potissimum Palpel et 'Eϑpalpal formari p. 230 observavimus.

VII. Omnino ab hac flexione radicum mediae ܘ recedunt ea verba, quorum tertia radicalis est ܐ (ܝ) uti ܗܘܳܐ *fuit*, ܚܰܘܺܝ *docuit*, ܬܘܳܐ *poenituit*, ܫܘܳܐ *desideravit* al., in quibus ܘ est firmum ac nunquam mutatur. At praeter hanc totam radicum classem etiam alia sunt verba, quae quamquam ultima radicalis non est ܐ, sed gutturalis, accipiunt *a*. Exempla mihi nota sunt ܙܘܰܪ *pugno cepit*, ܚܘܰܪ *albuit*, ܨܒܰܚ *voluit*, ܢܘܰܪ *comminatus est*, ܫܘܰܪ *exsiliit*, ܐܰܫܘܰܚ *germinavit*, ܐܰܪܘܰܚ *refocillavit*, ܬܘܰܗ *stupuit*, ܬܘܰܚ *poenituit*, ܬܘܰܪ *stupuit*, ܐܰܕܘܰܚ *purificavit*. His jam accedunt verba quaedam denominativa, quae ex forma nominali ܘ retinuerunt, uti ܐܰܥܘܶܠ *impie egit*, quod pertinet ad ܥܰܘܳܠܳܐ *iniquus*, et ܐܶܬܠܰܘܰܬ *conjungitur*, *refertur*, ܠܰܘܶܬ *disposuit*, *retulit*, ܐܶܬܬܠܰܘܰܬ apud Cast. Mich., Jos. 17, 10 pass., quod a particula ܠܘܳܬ = πρός effictum est. His jam accedunt ܫܘܳܐ *insilivit*, ܪܘܳܐ *exsultavit*, ܒܗܳܐ *erubuit*, *timuit*, ܬܘܳܐ *saltavit*, ܒܥܳܐ *calcitravit*, quae denominativa non sunt, in quibus tamen nescio, an natura consonae ܐ aliquid in praecedentem vocalem effecerit.

Denique a ܪܘܚ alia significatione derivatur ܐܰܪܺܝܚ *odoratus est*, a ܚܘܫ, ܐܰܚܺܝܫ *audax fuit*, a ܕܘܢ, ܕܺܝܢ *inculpavit* BH. Chr. 68, 7, a ܙܘܪ, ܐܰܙܺܝܪ *declinavit a via*, quorum Peɜal tunc *å* habet, si omnino adest uti ܦܫܳܪ *liquefactus est*.

2) Equidem coniecerim haecce verba esse denominativa, quae e forma primitiva sua nominali ܘ retinuerunt, id quod in ܙܰܘܶܓ, ܙܰܘܶܕ non poterit addubitari. Porro ܛܰܘܶܫ *mergere* et ܐܶܬܛܰܘܰܫ *naufractus est* vocabulum peregrinum, ναυάγειν videtur. Rem divinavit Barhebr. Gr. metr. p. 62.

VIII. A radicibus mediae Yuđ, si ܙܝܢ *armavit*, ܙܝܦ, ܙܦ *fallax fuit*, unde ܙܝܦܐ *fraus*, Ass. B. O. I. 296. III. I. 120, Ephr. apud Hahn et Sieffert p. 140, ܚܝܠ *roboravit*, ܚܬܢ *affinitatem contraxit*, ܚܝܩ *cinxit*, ܥܝܠ *juvit*, ܒܝܢ *contemplatus est*, ܐܬܒܚܫ *rebellavit*, ܛܝܒ *praeparavit*, ܐܬܦܚܫ *dementatus est*, et fortasse ܛܡܪ *latuit*, ܥܦܫ *putrefecit*, ܥܡܪ *habitavit* excipis, in quibus tamen formis paʿelicis discrimen inter radices med. ܘ et ܝ non cernitur, in Peʿal occurrit tantum ܣܡ *posuit* quod secundum leges §. 37. II. tractatum in Peʿal has habet formas: ܣܡ ex *sayama*, Infin. ܡܣܡ ex *mesyam*, Imperf. ܢܣܝܡ ex *nesyim*, Imper. ܣܝܡ ex *seyim*, Partic. act. ܣܐܡ, pass. ܣܝܡ. In reliquis stirpibus, e quibus ʾAφʿel e. gr. in ܐܪܝܚ *odoratus est* occurrit, prorsus cum radicibus med. ܘ haec verba conveniunt.

IX. Seorsim commemoranda est radix ܡܘܬ *mortuus est*, cujus Perfect. Peʿal est Singl. 3 ܡܝܬ, ܡܝܬܬ, 2 ܡܝܬܬ, ܡܝܬܬܝ, 1 ܡܝܬܬ, Plur. 3 ܡܝܬܘ, ܡܝܬ̈, 2 ܡܝܬܬܘܢ, ܡܝܬܬܝܢ, 1 ܡܝܬܢ. In Imperf. vero et Imperat. uti ܩܘܡ flectitur, ܢܡܘܬ, ܡܘܬ, Partic. est ܡܐܬ, fem. ܡܝܬܐ imo ܡܐܝܬ legitur Ass. B. O. I. 146, passive ܡܝܬ, Infin. ܡܡܬ. — Perfecti vocalismum analogia participii in suam formam redactum esse equidem conjecerim.

X. Suffixa personalia in Imperfecto et Imperativo accedentia paullulum recedunt a formis quas obtinent in verbo firmo, nam suffixum 3. pers. fem. Singl. est ܝܗ̇, ubi in verbo firmo adhibetur forma ܗ̇ et ܝܗ̇. In sola 3. pers. fem. Singl. et in fem. Imper. Singl. adnectitur forma suffixi ܝܗ̇. Itaque a ܢܣܚܝܗ̇ *lavabit eam* haec procedit formarum series

Singularis.		Pluralis.	
mascul.	fem.	mascul.	fem.
ܢܣܚܝܗ̇	ܬܣܚܝܗ̇	ܢܣܚܘܢܗ̇	ܢܣܚܢܗ̇
ܬܣܚܝܗ̇	ܬܣܚܝܢܗ̇	ܬܣܚܘܢܗ̇	ܬܣܚܢܗ̇
ܐܣܚܝܗ̇		ܢܣܚܝܗ̇	

Imperativus deinde est Singl. m. ܐܣܚܝܗ̇, f. ܐܣܚܝܗ̇; Plur. m. ܐܣܚܘܗ̇, ܐܣܚܘܢܗ̇, f. ܐܣܚܝܗ̇, ܐܣܚܢܗ̇. Ceterum cfr. §. 70.

Tabula VI.

Adnotationes.

I. 1) In Chaldaismo biblico aeque ac seriore horum verborum flexio a regulis supra propositis tantum in ʾIϑpeʿel recedit, quodsi vero in Targumis Perfectum Peʿal interdum Paϑalí habet, ut חַסְתָּא *pepercisti* Jon. 4, 10, תַּבְנָא *reversi sumus* Gen. 43, 9 hoc est mendum apertum nulla librariorum auctoritate defendendum. In verbis ultimae א vel gutturalis etiam in hac dialecto ו non solet resolvi sed potius servari: תְּוַה *trepidavit*, אַחְוִי *demonstravit*. Formae in textibus Danielis et Ezrae occurrentes, quibus addimus statim formas targumicas, sunt hae:

Peʿal. Perf. Singl. 3. קָם, שָׂם, בָּת; 2. שָׂמְתָּ; 1. שָׂמֵת[1]); Plur. 3. קָמוּ, דָּקוּ, שָׂמוּ; f. קָמָא 1 Reg. 3, 16, ubi lectio ed. reg. קָמָאָה reicienda, 2. תַּבְתּוּן Num. 14, 43, תַבְתּוּן Exod. 32, 30 (sic cum Paϑalí), תַּבְנָא Gen. 43, 9[2]). Radix מות etiam in hac dialecto Perf. habet מִית, מִיתַת cet.

Imperf. Singl. 3. יְקוּם, תְּקוּם, תְּדוּר; f. 2. תְּתוּב Jer. 15, 19, תְּתוּבִין Jes. 3, 19, תְּסוּבִי Ruth 3, 3, 1. com. אֲדוּץ, אֲבוּעַ Ps. 9, 3, deinde cum Qåmeṣ אָמוּת Ruth 1, 17, imo cum Ṣere syriasmo cognato אֵתוּב Jud. 8, 9, (et cum י scribitur אֵיתוּב); אֵטוּם Ps. 55, 7 et אִתּוּב Zach. 1, 16 geminationem post vocalem brevem monstrant. Plur. 3. יְקוּמוּן, f. יְדֻרָן Dan. 4, 9 Qeri, 2. תְּתוּבוּן Jos. 22, 18, f. תְּבוּעָן Ps. 71, 23; 1. נְתוּב Num. 32, 18. Interdum pro וּ in syllaba secunda וֹ scribitur, נְמוֹתוּן Bxt. יְמוּתוּן *morientur* Prov. 10, 21, יְחוֹב *peccabit* Levit. 5, 20, in quo ֵ ex ָ ante raucam gutturalem phonetice scriptum est.

Imperativus. Singl. קוּם, תּוּב Exod. 4, 19; f. קוּמִי, Plur. תּוּבוּ Gen. 43, 11, f. תּוּבָנָא Ruth 1, 12, קוּמָא Jes. 32, 9. Radices mediae י necessario *î* adhibent, שִׂים, שִׂימוּ etc.

Infinitivus si מְהָךְ Ezr. 7, 13 excipis, cf. §. 68, 6, in bibliis non occurrit, et in Targumis syllabam priorem rarius per *Šeβå* notatam invenimus quam per *Ṣere*, cujus loco etiam *ĭ* cum sequente geminatione adhibetur. In syllaba secunda juxta ָ et ַ etiam וּ a

1) Pro קָמֵת cum accentus penultimam feriat, קָמַת legitur syllaba ultima leviore reddita. Bibl. Venet. praebet ־ִית : זָעִית Cant. 2, 5, סַיבִית Gen. 25, 2.

2) Quomodo forma תְּאִיבוּ *redient*, quam in Targ. Jon. Gen. nescio quo loco deprehendi, explicanda sit dubium videtur, censeo tamen, esse Participium תָּאִיב in Perf. modum inflexum, cujus rei alia quoque sunt exempla; vide מְשָׁרוּ infra sub Paʿel.

serioribus praesertim scribitur. Formae igitur sunt מֵילַט *maledicere,* מֵיקַם *surgere,* מֵיתַב אֵיתוּב *revertendo revertar,* מֵדָן Jes. 3, 13 *judicare,* in quibus, cum lingua pro sua indole paroxytona adamaret pro *meϑåβ* potius *méϑaβ* dictum ideoque etiam scriptum est. Hinc sequitur hisce in formis praestare scriptionem per *Paϑaĥ,* alii מֵדַן, מֵצַד cet. quae in Regiis exstat, nam in hac ultima orthographia permixta est ratio etymologica, quae ָ postulat, cum phonetica, ex qua ַ profectum est, aut igitur etymologice מְדָן scribendum est, aut phonetice מֵדַן, מְדַן. — A serioribus denique forma מְקוּם Ps. 69, 3 adhibetur cf. מְרוּץ *exsultare* Ps. 51, 14 et cum *i* et geminatione מִקּוּם Job. 2, 1, quae deinde in מִישׁוּט *vagari* Job. 2, 2 resoluta est. Buxt. praebet מִי.

Participium activum est קָאֵם, Plur. קָאְמִין, דָּאנִין vel זָאְעִין *zåyeɜîn,* דָּיְלִין cstr. דָּאְרֵי; in Targumis etiam י *e, i,* post א scribitur דָּאִיב *dåyĭβ, fluens* Levit. 15, 2, דָּאִיק *contundens* Num. 11, 8, qua in forma deinde propter pronunciationem etiam pro א secundum י scribitur חָיִים *ĥåyĭs parcens* Jer. 21, 12, דָּיִיץ *dåyĭṣ exsultans* Prov. 29, 6; ex hac denique forma propter pronunciationem, qua geminatio י, deinde *å* in *ă* corripitur, procedit orthographia צַיִּית *ṣáyyĭϑ, auscultans* Prov. 17, 4, Venet. pro צָיִית aliarum editionum. In קָאֵים *mim* finale saepe apocopatur Jon. Gen. 18, 10, Num. 10, 35, Prov. 24, 16. — Formae pluralis sunt in Targumis saepissime per duo י scripta, quibus reliquae editiones ָ, Veneta Paϑaĥ tribuit, צָיְימִין et צַיְימִין Jes. 58, 4 *jejunantes* נָיְיפָן, נַיְיפָן *adulteria committentes,* qui ultimus vocalismus ex eadem caussa exortus est, ex qua צַיִּית processit.

Participium passivum est שִׂים, רִם, שִׁיט *spretus* 1 Sam. 15, 17.

2) Forma stirpis 'Iϑpeɜel in Aramaismo judaico antiquiore eam ob caussam maxime memorabilis est, quod ejus auxilio id comprobatur, quod p. 220 de relatione vocalis flexionalis *a* et *e* in 'Eϑpeɜel et Peɜal monuimus, cum statuerimus, seriore tempore pro *'iϑqeṭal 'iϑqeṭel* exortum esse, quae forma ab ea recedit, quam analogia originis historicae postulat.

Scilicet revera formam primitivam fuisse *'iϑqeṭal* monstrat forma *'iϑqewam* necessario in *'iϑqåm* contrahenda, in qua deinde *ϑ* geminatum est אִתְּקַם cf. supra IV. Huc pertinent Dan. 2, 9 יִתְּשָׂמוּן, יִתְּשָׂם et מִתְּשָׂם Ezr. 5, 8, in quibus *å* immutabile propter

contractionem servatum est[1]). Attamen jam antiquo tempore alter ille vocalismus invaluit et *'eϑqewem*, in *'etteqim* mutatur, cum jam Dan. 4, 9 legatur יִתְּזִין *aletur*, a qua radice tamen Qoh. 3, 22 Venet. praebet אֶתְּזָן imo Hos. 9, 2 יִתְּזוּנוּן[2]), quocum comparanda est forma איתקיש a היקיש *ex analogia judicatum est* Berach. 20b.

Hinc factum est ut in Targumis adhibeatur utraque forma, Perf. אִתְּקָם, Imperf. יִתְּקָם, Imperat. אִתְּקָם, Infin. אִתְּקָמָא, Partic. מִתְּקָם aeque ac אִתְּצֵידְתָּא *illaqueatus es* Prov. 6, 2, אִתְּצֵידֵת *illaqueatus sum* Jer. 50, 24, אִתְּטִישׁוּ *absconditi sunt* Job. 15, 20, מִתְּכִיל *mensuratus* Gen. 38, 26 Hieros. Imperat. Plur. est אִתְּעָרוּ Joel 1, 5.

In universum denique addendum est pro אִתְּקָם etiam alium vocalismum ex Aramaismi accentu paroxytona feriente profectum in usu esse apud Targumistas אִתְּקַם Exod. 40, 17 cum Paϑaḥ ultimae syllabae imo מִתְּתָב cum Qâmeṣ Jes. 53, 7 Venet. — Syncope consonae geminatae ת ante alias dentales rarissima est מִידָּשׁ = מִתְּדָשׁ Jes. 25, 10, quod exhibet Buxt.

3) *Paʿel* et *'Iϑpaʿal* plerumque י geminatum, raro ו habent ut זַוֵּג *conjunxit*, כַּוֵּן *definivit*, ceterum Pilpel טַמְטֵם *obstruxit*, חַלְחֵל *profanavit* et Polel קוֹמֵם *erexit*, a קום sicuti a רום etiam מְרוֹמֵם, הִתְרוֹמַמְתָּ ab hac classe radicum saepe derivantur. In Polel interdum secunda syllaba etiam ִי— habet דּוּשִׁישׁת Jud. 5, 21 *conculcavit* Jer. 12, 10. Ceterum flexio regularis est, nisi quod Talmudici in Polel radicalem geminatam contrahunt מְשׁוֹרוּ = מְשׁוֹרְרִין *cantant* Ketub. 17, 1.

4) *'Aφʿel* in capitibus biblicis has habet formas: Perf. הֲקִים, הֲתִיב, הֲקֵימְתָּ, הֲקֵימֶת in pausa, הֲקִימוּ c. suff. הֲתִיבוּנָא, Imperf. יְהָקִים, יְקִים, תְּקִים, תָּסֵף Dan. 2, 44, יַהֲתִיבוּן, יְתִיבוּן, יְחִיטוּ, יַחִיטוּ, Particip. מְהָקִים, מָרִים, Infinit. הֲזָדָה, c. suff. הֲתָבוּתָךְ, הֲתָבוּתֵהּ. Quibus accedit forma passiva Hoφʿal הֲקִימַת et הֳקִימַת, הֳקִימַת Dan. 7, 4, 5 *erecta est*, quorum in vario vocalismo tamen non variae stirpis Hoφʿal formae quaerendae sunt, sed potius varia structura grammatica a punctatoribus exprimitur.

---

1) Hinc sequitur falsam esse punctationem אִתְּרְנוּ Thren. 1, 1 Venet. etc., quae in textibus corrigenda neque in grammaticis tanquam forma specialis tradenda est.

2) Pro quo Rob. Stephanus 1556 praebet יִתְּזוּנִין, von der Hardt יִתְּזוּנוּן, Buxt. יִתְּזוּנוּן.

Sequior Chaldaismus, qui praefixo א utitur, quod modo ָ modo ָ instruitur[1]), secundae syllabae etiam *ē* tribuit, tali modo cum Syriasmo conveniens. Postquam vero forma *'åqim* exorta est, *å* iterum in *o* depressum est, quod per או exprimitur. Formae igitur sunt אָקִים, אֲקִים, אָצִית Ps. 66, 19, אוֹקִים Ps. 78, 13, אוֹדִיק *prospexit* Ps. 14, 2, in quibus ָ etiam in Imperf. et Partic. potest retineri. Flexio stirpis Ἀφεel in Perf. denique haec est 3 אָצִית; 2 אָתִיבְתָּא, ante guttur. אֲזִעְתָּא Ez. 32, 2; 1 אֲקֵימַת, אָקְמִית Jer. 6, 17, 3 אָכִילוּ Jon. Exod. 16, 18, אֲתֵבְתּוּן Deut. 1, 41, אֲקֵימְנָא. Eodem modo אוֹקִים flectitur. Imperf. 3 יָנִיד Bxt. 'ר, Zeph. 2, 15, יוֹזִיף Prov. 22, 7, תָּצִית Exod. 15, 26, תְּתֵיב Jer. 15, 19, fem. תְּתִיבִי Ruth 1, 16, תְּרִיקִין 2 Reg. 4, 4, אֲזִיעַ Ez. 32, 9, אָצֵית Bxt. 'אָ, Job. 32, 11, אָבֵית Ruth 1, 16, 3 יְקִימוּן, 2 תְּנִיחוּן Jer. 32, 5. *Imperat.* Singl. אָצִית Bxt. 'אצ Ps. 5, 2, אַצִית Job. 34, 16, fem. אָצִיתִי Jes. 1, 2. Plur. אָצִיתוּ Jos. 1, 10, fem. אֲצִיתָא Jes. 32, 9, אֲצִיתַן Gen. 4, 23 Jon. *Infinit.* אֲתָבָא Job. 9, 18, cum מ praef. מוֹקָמָא Gen. 42, 36 Hieros., אֲפוֹשֵׁי *augere* Jon. Num. 19, 6, אַחְיָכוּ *illudere* Sanh. 107. *Partic. act.* מְרִים Ps. 3, 4, מְתִיב Jer. 8, 6 (hebraizat) Bxt. 'מְ, מוֹרִים Prov. 17, 19; Pass. proprie מְקָם sed etiam מָעִיק et מְעִיק *oppressus* 1 Sam. 22, 2, Jes. 7, 16. Cf. p. 261, VIII.

5) Sub finem notanda est forma passiva immediate per vocalismum a Pe̥ʒal derivata, de qua p. 253 locuti sumus שְׂמַת Dan. 6, 18 *posita est*, ex *suyimaϑ* contracta in *suymaϑ*, denique in *sûmaϑ* (sic!).

II. 1) In Mandaismo verba quae contractionem mediae radicalis ו non admittunt uti רְוַאו *exsultavit* et (וְוָאוָרָא) וַאְוִיד *parate viaticum* Dxt. 21, 4 non huc pertinent, itaque restant verba contracta, quae a legibus supra prolatis in una re recedunt, scilicet vocalis longa *û* et *î* in Imperf. Pe̥ʒal et in toto Ἀφʒel, si in syllaba aperta est posita, saepe eliditur. In 'Eϑpe̥ʒel utraque forma אִתְקְקַם et אִתְצֵיר in usu est. Formarum conspectus hic est:

Pe̥ʒal Perf. קָאם *stetit*, חָאק[2]) *angustus fuit* Dxt. 181, 8, גָאר *adulterium commisit* 182, 14 צָאר *formavit;* קָאמַאת stetit וָאחַאת *tremuit* 174, 17; לָאפְתְּ *docuisti;* קָאמִית *steti* 75, 4, וָאחִית, חָאקִית 180, 11, נִימִית *dormivi.* Plur. est קָאם 173, 9, קָאמוּן et cum *y* parasitico לָאטְיוּן *maledixerunt.*

1) Quid de hoc discrimine sit sentiendum §. 63. Adn. I. 2. explicuimus.

2) Vox syriaco ܚܳܩ respondens a Noeldekio transscribitur הָאק, tamen ח ad exprimendum ܚ mihi quidem aptius videtur.

Digitized by Google

Imperfectum נֵיקוּם, נֵיבוּת *pernoctabit* 20, 1; תֵיחוּק *angustum sit*, עֲהוּר *videbo* 188, 2, עֲמוּת *moriar;* Plur. נֵיקְמוּן *stabunt*, נֵימִיתוּן *morientur*, נֵידִינוּן *judicabunt;* תֵיקְמוּן *stabitis* 20, 2.

Imperativus קוּם *sta* 176, 8, צוּת *audi*, דוּן *judica*. Plur. צוּם *jejunate* 41, 1, תִיבְיוּן *revertimini,* חוּסְיוּן *parcite.*

Infinitiv. מֵיסַאף *finire* 111, 11; 79, 13, et cum alio vocalismo מְאצוּתֵיא *το ἀκούειν αὐτοῦ* 41, 10 cf. supra I. 1; at etiam alia forma nominis actionis ad verbum finitum accedit uti חְיָאסָא הוּס et תְיָאבָא תוּב 84, 19, 22 *parcendo parcite* et *revertendo revertimini.*

Participium act. סָאיֵיף *finiens*, מָאיֵית *moriens*, f. קָאיְמָא *stans* 176, 14, Plur. דָאיְצִיא *tripudiantes* 114, 22, סָאיְפִיא 111, 11; fem. רָאמָאן; *altae.*

Cum pronominibus conjuncta sunt: קָאיְמֵינָא 186, 18, קָאיְמָאנָא 189, 18 *sto* juxta קָאיֵימָנָא; קָאיְמֵית *stas,* דָאיְנָאתְלוּן *judicas eos,* קָאיְמִינַאן *stamus*, מָאיְתִיתוּן *morimini*, קָאיְמִיתֵין fem. Memorabilis est etiam elisio consonae ם in דְקָאיֵיבָא *in quo stat.*

Passivum est שִׂים *positus*, נִיחָא, נִיחִיא 8, 7 *quieti*, לִיטֵית *exsecratus es* 173, 24.

2) Ex 'Eϑpeₒel habeo עֶתָאר Perf. et Imperat. 190, 12, Infin. מֵיתָאר 91, 11, Imperf. נֵיתָאר 97, 11, deinde cum *î* עֶתְנִיחֵית 96, 24 *quictus fui*, עֶתְנִיחַאת 3. fem., עֶתִיר 91, 11 var. lect.

3) In *Paₒel* et *'Eϑpaₒal* exceptis iis verbis, uti נֶישַׁאוּתָא a ܛܝܒ *parabunt cum* 180, 19, de quibus supra §. Nr. VII. locuti sumus, ו in י transit, quo facto regulariter flectuntur. Exempla: רַאיֵים *altavit* 115, 19, בַאיֵין בִינְתָא *intellexit intelligentiam* 89, 10; מְקַאיְמָאנָא נֵיקַאיְמָאךְ *eriget te*, נְסַאיֵיךְ 11, 14 *finibimus*, נֵיטַאיְבוּן; *parabunt*, *erigo* etc. עֶתְקַאיַאם 177, 16 *erectus est*, עֶתְקַאיַאמְתוּן (2. plur.); מֶיתְקַאיְמִין, נֵיתְקַאיְמוּן תֵיתְקַאיְמוּן 108, 19, 21. עֶתְקַאיַאם Imperat. plur.; מֶיתְקַאיַאם 3, 14, מֶיסְתַאיַאךְ *finitus.* Plur. מֶיתְקַאיְמִין, c. pronom. a מֶיתְחַאיַאב, מֶיתְחַאיְבִיתוּן *condemnati estis.* Exempla formae *Polel* sunt: מֶיטָאסָאסִין *volantes* 9, 10 et 173, 23, מְלָאטֶיטִילֵא *maledicentes ei* a ܠܛ et ܠܘܛ.

4) *'Aφₒel* est in Perfect. אֲקִים, אֲסִים, fem. אֲרִימַאת; אֲקֶמִית *posui* 108, 15 c. suff. אֲקִימְתָא ib. Plur. אֲמִית *interfecerunt* 180, 20, אֲקֶמוּן *erexerunt* 116, 23, אֲסִמוּן *posuerunt* 91, 14 c. suff. אֲקֶמוּיָא *posuerunt eum* 188, 18, fem. suff. אֲסִיפָא *finiverunt cum* 83, 4. Imperfectum est נְאַרִים *tollet* c. suff. נְאַנִיחַאךְ 98, 13, sed etiam נְאקֶמִינֵין 184, 14; 1. pers. עֲיָאקְמִינְכוּן 175, 10 *erigam vos*. Imperativum habes

in אָסִים *pone*, et אַשִׁיג pl. *lavate*, et Participium in מָאקִים 7, 1 et מָאשִׁיט *contemnens* 14, 19, Plur. מָאנִיחִיא 121, 17. 'Eϑtaφʒal cernitur in עֶתְאִיחַאת fem. *commota est* 174, 18; 1. pers. עֶתְאִיחִית 175, 1.

5) Denique addendum est, verba mediae ו, quae exeunt in gutturalem, cum nimium in modum corrumpantur, si haec gutturalis secundum leges §. 61. prolatas tractaretur, finalem suam gutturalem non apocopare sed addita vocali *å* servare. Inde vero fit, ut vocalis longa *û*, *î* in syllaba aperta corripiatur, sicuti in iis formis, in quibus terminatio a vocali incipiens accedit. Ita si נוח Noa, mandaice fit נִי, in verbo Imperativus non est נִי sed potius נְחָא 129, 18 ex *nûḥå* decurtatum. Exempla; זְחָא וְעֶתְאזְחָא Imperat. a זו in Peʒal et 'Eϑtaφ. *trepidate et territi estote;* עֶתְאזְחָא *territus est*, מָארְחָא *odorans*, נֶיתְאנְחָא 'Eϑtaφʒ. *quiescet* pro ܢܘܚ, ܐܬܬܢܝܚ, ܡܬܢܝܚ, ܬܬܢܝܚ.

Hasce formas non a radice tertiae א procedere inde patet quod, si hoc locum haberet, Imperf. נֶיתְאנְחִיא deberet esse.

III. 1) Externus verborum mediae ו et י adspectus apud Samaritanos propter eam caussam valde turbatur, quam §. 24. V. f. proposuimus, scilicet ad exprimendas vocales longas apud eos adhiberi varias gutturales, praesertim ࠏ, quae tamen etiam scribendo omittuntur. In Perf. Peʒal igitur aeque ࠒࠏࠌ *qåm*, ac ࠃࠀࠓ *dår*, ࠃࠀࠍ *dån* scribitur, unde etiam in reliquis personis ࠏ retinetur, ࠒࠏࠌࠅ *qåmu* Exod. 20, 18, ࠒࠏࠌࠄ *qåme* Num. 27, 2, ac ࠒࠌ Gen. 25, 34, ࠓࠌࠕ *råmat* Gen. 7, 17, ࠒࠌࠕࠅࠍ Num. 32, 14 al. Quodsi vero Uhlemannus bis se ࠅ in Perf. verbi ࠊࠅࠍ *aptavit* Gen. 1, 27; 24, 44 observasse dicit, quod adjecto hebraeo בריש illustrari conicit, a vero abest, cum *kawwen* in Paʒel legendum sit cf. supra Adn. I. 3.

In Imperfecto et Imperativo pro natura radicis ࠅ et ࠉ scribuntur ࠉࠒࠅࠌ *yéqom* Gen. 27, 31, ࠉࠃࠉࠍ *yåden* 16, 5, ࠕࠉࠌ 26, 4, at hic quoque sine ullo discrimine ࠏ scriptum invenitur ࠉࠒࠏࠌ Exd. 21, 21 al. ࠕࠃࠏࠓ Deut. 28, 30, ࠕࠃࠏࠓࠅࠍ 11, 31 juxta ࠕࠃࠓࠅࠍ 12, 10, sic et ࠉࠉࠏࠃ *venabitur* Levit. 17, 13, unde tamen non concludere audeo legendum esse *yeṣad*, sed ut in reliquis dialectis *yåṣed*. Praefixa, quod exempla allata docent, sine vocalis nota scribuntur, at interdum etiam ࠉ inseritur uti ࠕࠉࠇࠎ *te'os*, *parcat* Deutr. 13, 8, quod cum יְחוּב (supra I. 1. Imperf.) prorsus convenit. Imperativus saepe sine consona vocalem designante

scribitur Gen. 27, 3 ࠑࠉࠃ, 19, 15 ࠒࠌ *sed*, *qom*, at ࠅ et ࠉ imo ࠏ adhibentur ࠒࠅࠌࠅ 19, 14, ࠁࠉࠕࠅࠍ *pernoctate* 19, 2, ࠒࠏࠌ Exd. 20, 22, Deutr. 5, 31, *qīmu*, *bitun*. De *o* = *u*, *e* = *i* cf. p. 277.

Infinitivi forma plerumque per ࠅ scripta cum altera forma Aramaismi serioris convenit (supra I. 1. Infinit.) ࠌࠃࠅࠓ *medor* Gen. 13, 6, ࠌࠒࠅࠌ *meqom* 31, 35 contra quam pronunciationem altera orthographia ࠌࠑࠏࠃ Gen. 27, 5, ࠌࠃࠏࠓ Lev. 26, 35 aeque nihil probat ut in Imperfecto. Defectivam scriptionem monstrat ࠌࠃࠓ Num. 21, 15. Huic formae jam aliud accedit nomen actionis, Infinitivo absoluto Hebraeorum syntactice respondens, cui etiam suffixa adduntur, ࠒࠉࠅࠌ *qiyom*, quod haud dubie idem est quam mandaicum תְּיָאבָא (supra II. 1. Infinit.). Exempla: ࠁࠒࠉࠅࠌࠄ *'aβqiyūma* Gen. 19, 35 *in surgendo ejus*, ࠌࠉࠅࠉ *pereundo* Gen. 20, 7.

Formae denique Participiorum sunt ࠒࠏࠌ Exod. 12, 30 haud dubi *qå'em* legendum, ࠃࠏࠓ *då'ar* Gen. 24, 3, ࠃࠀࠓ 14, 7, ࠌࠄࠕ *ma'et, moriens* Gen. 50, 5, imo cum duabus gutturalibus ࠃࠄࠀࠓࠉࠌ *da'ạrim* Deut. 2, 23.

Deinde loco prioris gutturalis etiam ࠉ adhibetur ࠃࠉࠀࠍ Gen. 15, 14 et Lev. 15, 10 ࠃࠉࠀࠓࠉࠄ. Quam ultimo loco affert Uhlemannus formam ࠒࠏࠅࠌ Gen. 18, 8 *stans*, ࠂࠉࠅࠓ Lev. 18, 26, melius pro nomine actoris קָיוּם, גִּיוֹר habebis.

2) *'Eϑpeᴣel* secundum usum syriacum in secunda syllaba accipit *î*, non *å* Aramaismi judaici, itaque ࠀࠕࠏࠉࠓ *'itter*, *evigilavit* Gen. 28, 16. At si ࠀࠕࠒࠌ Num. 9, 15 est 'Eϑpeᴣel, etiam forma in *å* admittenda videtur.

3) In *'Aφᴣel*, in quo praefixum aeque ࠀ et ࠄ esse patet, secunda syllaba habet ࠉ, Perf. ࠀࠒࠉࠌ Gen. 47, 2, ࠄࠁࠉࠕࠅ *pernoctarunt* 24, 54, ࠀࠓࠉࠇ *odoratus est* 8, 21, Imperf. ࠉࠍࠉࠓ *illustrabit* Exod. 6, 25, Imper. ࠀࠃࠉࠒ *respice* Deut. 26, 15, Part. ࠌࠍࠉࠓ Exod. 34, 35, et hoc ࠉ etiam in Infinitivo contra reliquarum dialectorum analogiam retinetur ࠌࠒࠉࠌࠄ, cujus loco vero etiam ࠌࠒࠌࠄ scribitur, et ࠄࠒࠏࠌࠄ Deut. 28, 56 quod *'ạqåmå* legendum videtur. Ab altera vero parte etiam defectiva scriptio adest uti Num. 20, 11 ࠀࠓࠌ *extulit*, Lev. 9, 21 ࠄࠍࠐ *ventilavit*.

Denique commemorandum est interdum etiam in 'Aφᴣel vocalem *å* secundae syllabae tribui, quod in verbo gutturali ࠏࠅࠒ *oppressit* fit, cujus formae sunt ࠀࠏࠒ = *'åq* Exod. 23, 22, 1. prs. Impf. ࠉࠏࠀࠒ, ࠉࠏࠒ *yåq* Deutr. 28, 52, 55, 3. prs. Idem in verbo tertiae

gutturalis [Samaritan] *'annå*, *quietem dedit* in 'Eϑtaφ. [Samaritan] *'itanna* locum habet. *'Eϑtaφ̣ʒal* per [Samaritan] scriptum est [Samaritan], sed etiam [Samaritan]; tali modo uti in reliquis dialectis ita etiam apud Samaritanos ab 'Eϑpeʒ̣el sola significatione potest distingui.

4) In *Paʒel* et *'Eϑpaʒal* postquam legitimo modo [Samaritan] exortum est, juxta orthographiam historicam [Samaritan] *qayyem* etiam altera exstat inserto ∇ e. gr. [Samaritan] Exod. 34, 12, [Samaritan] vs. 10. Denique harum stirpium loco *Polel* quoque in usu esse, [Samaritan] *formavit* Deutr. 32, 6, [Samaritan] Exod. 15, 8, quod etiam defective scribitur [Samaritan] *'itqomẹmat* Exod. 2, 4, vix monendum est. In hisce formis geminatis accedente vocali contrahuntur interdum consonae geminatae ut [Samaritan] Gen. 45, 1 pro *mitqomẹmîm* (cf. מְשׂוּרָה supra I. 3.), quod tamen eodem jure errori scribarum vel editionum potest tribui, cum, de qua re experientia edoctus sum, textus impressi a mendis minime sint alieni.

5) Radix, quae in reliquis dialectis *u* habet, [Samaritan] samaritanice praeterea et [Samaritan] scribitur Gen. 19, 2, quae vocalismi mutatio fortasse et in alia cadit verba. [Samaritan] *mori* ut syriace in Perf. est [Samaritan], in Imperf. cet. [Samaritan].

§. 67.
Verba Låmað 'Aleφ.

Exceptis paucis iis verbis, quorum tertia radicalis ܘ tanquam gutturalis tractatur §. 60., tres radicum classes, quae primitus tertia radicali Wau, aut Yuð aut 'Aleφ utebantur, in lingua Syrorum litteraria in unam classem conjunctae sunt, in qua ultima radicalis secundum leges §. 37. prolatas modo eliditur, modo cum praecedente vocali contrahitur. Haec vocalis semper fere est aut *a* aut *i*, itaque fit, ut in omnibus formis tertia radicis consona, si non eliditur, aut ܐ aut ܝ videatur esse, quamvis hoc ܐ et ܝ revera non tertiam consonam exprimat, sed potius vocalem syllabae ejus, quae ex contractione verae radicalis tertiae ܝ, ܘ, ܐ cum praecedente *a*, *i* exorta est[1]). Insignis vero hisce in radicibus est vis consonae *y*, quae effecit, ut etiam in iis formis, in quibus media radicalis habere posset vocalem *u*, uti in Imperat. formae ܩܽܘܡ, secundum universalem

---

1) Prorsus eodem modo in Hebraismo ה, quod scribitur non est radicalis sed signum graphicum quo vocales *å*, *ĕ* consonae praecedentis exprimantur.

analogiam adhibeatur *i*, quo facto Imperativus non est ܫܠܝ = أُسْلُ rad. שָׁלֵו sed ܫܠܐ *quiescere.* De singulis vero videntur monenda:

I. In Perf. Peʿal verba, quorum vocalis functionalis est *a*, suum *awa*, *aya*, *a'a* contrahunt in *ā*, ea vero, quae habent vocalem functionalem *i*, ex *iwa*, *iya*, *i'a* efficiunt *ī*. Priori classi adnumeranda sunt ܓܠܐ *patefecit,* ܐܬܐ *venit*, posteriori ܫܠܝ *quietus fuit*, ܚܕܝ *gavisus est,* ܣܓܝ *multum fuit.* Illa verba tertiam radicalem elidunt in 3. pers. fem. Singl. et 3. pers. mascl. Plur. ܓܠܬ, ܐܬܬ[1]), ܓܠܘ, ܐܬܘ[2]), posterior vero classis uti etiam stirpes derivatae suum ܝ retinent, quod ante ܘ 3. pers. Plur. cum praecedente *i* in *ī* resolvitur, ܚܕܝܬ ex *ḱadiyat*, ܚܕܝܘ ex *ḱadiyw*, ex *ḱadiyu.* In Perf. stirpium derivatarum ubique tertia radicalis est *y*, quod nunquam eliditur[3]), sed ubique in *ī* resolutum est, aeque in 'Eϑpeʿel, Paʿel, 'Aφʿel, in quibus ante hoc ܝ positum est *i*, *e*, atque in 'Eϑpaʿal, 'Eϑtaφʿal et 'Eštaφʿal, quamvis in his stirpibus media vocalis proprie debuerit esse *a*.

II. In formandis personis Perfecti verba, quae in Perf. Peʿal exeunt in *ā*, in 2. pers. ante ܬ habent diphthongum *ai*, ܓܠܝܬ, ܓܠܝܬܘܢ, eademque diphthongus etiam in 3. pers. fem. Plur. cernitur ܓܠܝ̈ *patefecerunt mulieres.* Prima persona in Singl. est ܓܠܝܬ ex *gelyeϑ*, in Plur. vero ܓܠܝܢ, ܓܠܝܢܢ ex *gelayn, gelaynan.* In stirpibus derivatis vero et in iis radicibus, quae utuntur vocali functionali *i*, ubique *ī* apparet, ܚܕܝܬ, ܐܬܓܠܝܬ, ܓܠܝܬ, ܐܬܓܠܝܬܘܢ, excepta 3. pers. fem. Singl., in qua ܝ est consona ܐܬܓܠܝܬ, ܡܓܠܝܬ cet. et ܚܕܝܬ.

Adnot. De origine formae ܓܠܝ̈ secundum ea, quae p. 195 monuimus, non poterit esse dubium; processit ex primitiva *galayân* (cf. رَمَيْنَ) apocopato *ân*, cujus vestigia in reliquis dialectis aramaicis etiamnunc restiterunt cf. infra Pag. 336. II. Itaque postquam

1) Has formas non ex contractione *galayat* = *gelāt* cet. exortas esse, sed potius ita formatas, ut signum fem. ܬ immediate ad msc. ܓܠܐ additum sit, suadet analogia arabica رَمَى *rāmă*, fem. رَمَتْ *rămăt* cum *a* brevi.

2) Nestoriani pro Peϑāḥā suo more Zeqāφā ponunt ܐܬܬ, ܐܬܘ cet.

3) Eadem lex in Arabismo invaluit, in quo stirpes derivatae etiam verborum tertiae و non و sed ى adhibent. Antiquiore vero vocalismo Arabes utuntur, cum غَزَّى, غَزَّيْتَ dicant, Syri vero *ai* non *gallait* forment, sed *gallīt* 2 Sgl. Paʿel, in qua forma cernitur ista vis consonae *y*, de qua supra locuti sumus. Eadem et in stirpibus derivatis radicum med. ܘ cernitur, ܩܝܡ cet.

galay restitit, nihil nisi *gelai* potuit exoriri. Huic formae ܓܠܝ̈ per Ribbuy designatae deinde ܝ diacriticum femininorum addi nec necessarium neque aptum est visum.

III. In Imperfecto omnia haec verba habent vocalem flexionalem *ĭ*[1]), quae cum ultima radicali contracta produxit *î*, et hoc *î* Nestoriani etiam hodie pronunciant (ܐܢܫܐ ܡܕܢܚܝܐ e. gr. ܢܗܘܐ *nishî*), Maronitae vero in *ē* mutaverunt ܢܓܠܐ *nēglē* §. 13. B. II. c. — In stirpibus ܬܬܓܠܐ, ܢܓܠܐ, ܢܓܠܐ cet. — In omnibus personis exceptis femininis Plur. tertia radicalis evanuit, itaque ܬܓܠܝܢ 2. fem. ܢܓܠܘܢ 3. mscl. Pl., sed ܢܓܠܝܢ et ܬܓܠܝܢ 3. et. 2. fem. Num vero formae ܢܓܠܘܢ et ܬܓܠܘܢ cum ꜥeṣâṣâ karyâ conveniant cum ו in יִגְלוּן haud facile est dictu, cum etiam in verbo sano syriace scribatur ܢܩܛܠܘܢ. Cf. Adnot. I. 4.

IV. Forma inter ceteras insigni utitur Imperativus, quam non aliter explicare possum nisi statuens in hac forma adhiberi vocalem flexionalem *ă*[2]), quae tamen in msc. Singl. Peꜥal per vim tertiae radicalis ܝ absorbetur in *î*. Flexionale hoc *ă* cum tertia radicali *y* in stirpibus derivatis unitur in *å* (cf. p. 134), formae igitur sunt: ܓܠܐ, ܐܬܓܠܐ, ܐܓܠܐ, ܐܬܬܓܠܐ; in 'Eϑpeꜥel vero non in *å* sed in *ai* contrahitur ܐܬܓܠܝ, Peꜥal denique est ܓܠܝ. Cum *î* (ex *îna*) feminini contrahitur *å* in omnibus stirpibus in *åi*, ܓܠܝ, ܐܬܓܠܝ etc., eodemque modo in 'Eϑpeꜥ. et Peꜥ. ܐܬܓܠܝ et ܓܠܝ. In Plurali masc. uti in Perf. et Imperf. *y* tertia radicalis eliditur ܓܠܘ, ܐܬܓܠܘ etc., in fem. vero uti etiam in temporibus commemoratis servatur, ܓܠܝܝ, ܓܠܝܝܢ, ܐܬܓܠܝܝ, ܐܬܓܠܝܝܢ[3]) etc.

---

1) Hac in re cernitur vis hujus vocalis, quae omnes radices ita transformavit, ut tertiam consonam ܝ habere et in flexione cum رَمَى, يَرْمِي convenire videantur.

2) Quae ut ad normam arabicam revocem ita statuo, in reliquis formis valere analogiam verbi رَمَى, يَرْمِي, in Imperativo vero adhiberi formas, quae conveniunt cum رَضِيَ, يَرْضَى, cujus Imperat. est اِرْضَ, اِرْضَيْ, اِرْضَوْا, اِرْضَيْنَ.

3) J. D. Michaelis errorem, qui ܐܬܓܠܝܢ, ܓܠܝܢ pronunciandum esse docuerat, allatis Amirae p. 270, Acurensis p. ܢܓܠ, ܬܓܠܝ et ܬܓܠܝ, Barhebraei Gr. metr. Cap. II. vs. 109 testimoniis jam Hoffmannus emendavit. Addere poterat etiam Sciadrensem et Ecchellensem, ita ut nesciam quomodo editiones Romanae, quarum auctoritatem Mich. est secutus, exprimere potuerint formas ܐܬܓܠܝܢ etc.

Adnot. In stirpibus reflexivis 'Eϑpaɜ. et 'Eϑtaφ. etiam Arabismi et Aethiopismi analogia cernitur in تَرَضَّ et تَرَاضَ, fem. تَرَضَّى, تَرَاضَى, in forma VIII. vero, quae respondet syriaco 'Eϑpe̥ɜel, habes اِرْتَضِ, eodemque modo apud Syros non ܐܬܓܠܳܐ at neque ܐܬܓܠܺܝܬ, verum formam mediam ܐܬܓܠܶܝܬ. Mirum vero est, usum vocalis flexionalis *a* etiam ad stirpes activas pertinere, qua in re haec verborum classis a reliquarum dialectorum analogia prorsus est aliena.

V. In Infin. Pe̥ɜal ex *miglay* procedit forma *meglå*, ܡܶܓܠܳܐ, in reliquis stirpibus *y* servatur, ܡܰܓܠܳܝܘ, ܡܓܰܠܳܝܘ etc.

VI. In Participiis activis *iy* (*ey*) resolvitur in *ē*, ܓܳܠܶܐ, ܡܓܰܠܶܐ, in passivis *îy* abit in *ē* ܓܠܶܐ[1]), *ay* vero in *ai* ܡܓܰܠܰܝ, ܡܓܰܠܰܝ etc.

VII. In compositione horum participiorum cum pronominibus in 2. pers. masc. et in prima pers. Plur. vocalis *e* retinetur, quo facto (cf. p. 170) hae exoriuntur formae:

	Singl.		Plur.
3. m.	ܓܳܠܶܐܘܗܝ	3. m.	ܓܳܠܶܝܢ ܗܶܢܽܘܢ
3. f.	ܓܳܠܝܳܐܗܝ	3. f.	ܓܳܠܝܳܢ ܗܶܢܶܝܢ
2. m.	ܓܳܠܶܝܬ s. ܐܢ݇ܬ ܓܳܠܶܐ	2. m.	ܓܳܠܶܝܬܽܘܢ s. ܐܢ݇ܬܽܘܢ ܓܳܠܶܝܢ
2. f.	ܓܳܠܝܳܬܝ s. ܐܢ݇ܬܝ ܓܳܠܝܳܐ	2. f.	ܓܳܠܝܳܬܶܝܢ s. ܐܢ݇ܬܶܝܢ ܓܳܠܝܳܢ
1. m.	ܓܳܠܶܝܢܐ s. ܐܢܐ ܓܳܠܶܐ	1. c.	ܓܳܠܶܝܢܰܢ s. ܚܢܰܢ ܓܳܠܶܝܢ
1. f.	ܓܳܠܝܳܐ ܐܢܐ		

Eodem modo reliqua quoque Participia in *e* contrahi e. c. ܡܶܬܩܪܶܝܬ *appellatus es*, ܡܰܣܓܶܝܢܰܢ *augemus* patet. Denique addendum est homines Syros indoctos saepissime loco vocalis *e* falso pronunciare *i masgînan* cet. Sciadr. p. ܡܗ.

VIII. Sunt verba quaedam, quae in Perf. Pe̥ɜal duplici vocali functionali utuntur *a* aut *i*, id quod in varia terminatione in ܐ

1) Raro forma non contracta invenitur, idque quod sciam in solo verbo ܣܳܢܶܐ *odit*, cujus ܐ non pro ܝ sive ܘ est positum sed, verum ܐ gutturale antiquitus fuit cf. שְׂנֵא, شَنَأَ et شَنِئَ, ita ut formae ܣܳܢܐܝܢ Mth. 10, 22, ܣܳܢܐܐ Tit. 1, 16, ܣܳܢܐܬܐ Apoc. 18, 2 (ed. Urmiens. ܣܳܢܝܬܐ) proprie ad verba tertiae Guttur. §. 60. pertineant. Ceterum haec forma sensu Adjectivi potius usurpatur, quam Participii, quod est ܣܳܢܶܐ, ܣܳܢܝܳܐ.

aut ܝ cernitur, aut in vocalismo formarum contractarum. Ita habes juxta ܝܡܐ *juravit*, Plur. ܝܡܝܘ Gen. 21, 31, ܝܡܝܘ Hebr. 3, 11, juxta ܫܠܐ, ܫܠܝܘ Mth. 14, 32 *quievit*, ܫܠܝܘ Jud. 3, 11 Hxpl. et ܫܠܝ Luc. 23, 56. Quae vero attulit exempla Hoffmannus ܐܫܬܝܢ Act. 10, 41 *bibimus*, ܡܛܝܘ 1 Cor. 10, 11 *pervenit*, ܫܠܝܢܢ Col. 1, 9 *quievimus*, ea in ed. Urmiensi non servata sed rectius expressa sunt ܐܫܬܝܢ, ܡܛܝܘ (Pael) ܫܠܝܢܢ = ܫܠܝ ܚܢܢ.

IX. Praeter ܓܠܝܘ et ܓܠܝܢ etiam formae aliae exstant ex *gelayuna* et *gelayâna* ita mutatae, ut inter â-u abierit *y* in ww, inter *â-â* vero in *yy:* ܓܠܘܘܢ, ܓܠܝܝܢ[1]). Paragogica haec, quam dicunt forma, a radicibus et stirpibus in ܝ exeuntibus in masc. perraro, saepius in fem. ܓܠܝܝܢ, ܐܬܓܠܝܝܢ e. gr. ܟܕ ܫܪܝܝܢ ܟܐܦܐ ܕܒܪܕܐ ܕܢܚܬܢ *cum inciperent lapides grandinis descendere* Land. Anecd. II, 9, 16 et ܫܪܝܝܢ (sic!) ib. p. 11, 1 teste Amira p. 265 derivatur. Cf. supra §. 59. I. 1. Not. 1. Masculini exemplum praebet Land. Anecd. II, 11, 8. ܐܫܬܪܝܘܢ ܐܣܘܪܝܗܝܢ *soluta sunt vincula earum.* Commemorandum denique est, grammaticos Amiram, Sciadrensem, Ecchellensem, Acurensem 3. fem. Plur. verborum in ܝ ita exhibere ܓܠܝܝܢ, ܐܬܓܠܝܝܢ cum duplici ܝ, quod tamen a plerisque scribis, quorum consuetudo ex libris impressis nota est, non solet adhiberi.

X. Sub finem de pronunciatione Nestorianorum addendum est vocalem in paradigmate nosto per ˆ designatam apud illos per *Zelâmâ pesuqâ* ܶ scribi, cujus sonus est inter *e* et *i* suspensus, propius tamen ad *i* accedens, ut equidem auribus percepi. Eadem scriptione editio Urmiensis etiam in 1. pers. Singl. utitur, e. c. ܒܥܝܬ Luc. 9, 40. Itaque editio evangeliorum Londini 1829 expressa, quae ad pronunciationem Mossulensem est accommodata (ܐܝܟ ܕܡܦܩܬܐ ܕܡܘܨܠ ܡܘܨܠܝܐ), ejus loco limatiorem dicendi consuetudinem non curans *Zelâmâ qišyâ* ܵ posuit. Expl.: Mth. 14, 21 ܡܫܬܝܢ Urm., ܡܫܬܝܢ Lond. Mos. 28 ܐܢܐ Urm. ܐܢܐ Lond. Mos. 29 ܒܢܐ Urm. ܒܢܐ Mos.; 15, 5 ܬܬܗܢܐ Urm. ܬܬܗܢܐ Mos. Luc. 14, 8 ܢܗܘܐ, ܚܙܐ Urm. ܢܗܘܐ, ܚܙܐ Mos. denique ܬܚܝܐ 1 Cor. 7, 16 Urm. In participiis vero stirpium derivatarum etiam editio Urm. *Zelâmâ qišyâ* adhibet, e. c. ܡܫܡܫܝܐ Mth. 14, 16 in utraque editione, Urm. et Mos.

---

1) Scriptio hic et alibi passim adhibita prius *a* per ܐ exprimere studet cf. §. 12. II. Expl. Act. 28, 2 ܚܙܐܘܢ Gutb. et ante suff. ܐܫܪܐܘܗܝ Mrc. 11, 4 Philx. ܣܢܐܝܢ Luc. 1, 71 Gutb.

Denique addit Amira p. 339 et Sciadr. p. ܩܠܒ remotiores Orientales, i. e. Nestorianos Imperativum 'Eϑpe̥ʿel formae ܐܬܛܫܝ *repudiare*, ejusque loco adhibere ܐܬܛܫܝܝ cum duobus ܝ et Pe̥ϑâlîâ super prima radicali, cujus rei exempla reperire mihi non contigit. Monendum vero est pro ܐܬܦܢܝ, quae forma teste Sciadr. p. ܩܠܒ usitata quidem est, etiam reliquos Syros scribere ܐܬܦܢܝ vel apocopato ܝ ܐܬܦܢ Luc. 9, 38; 22, 32 Urm. ܐܬܦܢܝ Schaaf., cujus Plur. est ܐܬܦܢܘ Act. 3, 19. Cf. Ps. 80, 14; 6, 5. Cf. חֲזוֹ adnot. II. 2 et בְּאַל mandaice ad ܒܥܐ pertinens.

Tabula VII.

Adnotationes.

I. 1) A formis syriacis supra descriptis Aramaismus biblicus in paucis tantum formis recedit, cum in Infin. Pe̥ʿal syllabam finalem *ay* non in *â* solvat sed in *ê* contrahat, e. c. מִשְׁרֵא cum suff. מִבְנְיֵהּ, et in reliquis formis juxta formam in Syriasmo receptam interdum etiam secunda exstet, ita ut formationem etiam liberiorem habeamus quam in Syriasmo litterario. In 3. pers. Plur. Perf. quidem *au* in ܒܢܘ semper Nestorianorum modo contrahitur in *o*, בְּנוֹ, שְׁנוֹ[1]), deinde ante suffixa a consona incipientia juxta *ai* הֲוַיְתָ, רְבַית Dan. 4, 19 etiam adest *ê* רְמֵינָא, et in 1. pers. Singl. praeter formam recentiorem צְבִית, חֲזֵית etiam antiquior adest הֲוֵית, חֲזֵית. Participium passivum est שְׁרֵא et semel קְרֵי Ezr. 4, 18, de אֵזֵה Dan. 3, 22 monendum est, *ē* syllabae prioris propter א esse productum.

2) A formis in *î* exeuntibus in Pe̥ʿal nihil servatum est nisi אִשְׁתִּיו *biberunt* Dan. 5, 4 et passivum רְמִיו Dan. 3, 21; 7, 9 *conjecti sunt,* in stirpibus habemus מַנִּית, שַׁנִּיו, שָׁרִיו, הֶעְדִּיו, הַיְתִיו Dan. 5, 3, 13, אֶתְכְּרִיַּת 7, 15, הַיְתִית 6, 18 fem. הֵיתָיו Plr. 3, 13[2]), quorum duo posteriora sensu passivo tanquam Hophal intellegenda in vocalismo ab activis aperte recedunt. Cf. p. 253.

3) Forma deinde singulari utitur Imperativus, qui in Singl. mascl., nam feminini exempla desunt, non in *î* (Pe̥ʿal) et *â* (stirpes) exit, sed in *e* שֵׂא rad. נְשָׂא Ezr. 5, 15, et *î* מַנִּי 7, 25; formam

---

1) Forma הֲוֹו quae Dan. 6, 5 a quibusdam legitur, in aliis libris הֲווֹ exhibetur.

2) Ultima tria exempla docent, vocalem characteristicam formae etiam in his radicibus longe tenacius servari quam in Syriasmo cf. p. 258, et quid haec dialecti proprietas in seriore Chaldaismo effecerit infra II. intellegetur.

Pluralis monstrat הֲווֹ Ezr. 4, 22, אֲתוֹ Dan. 3, 26. At forma חֲיִי Dan. 5, 10 etiam in Peʿal exstat.

4) Sub finem de duplici Imperf. Plur. forma dicendum est, nam praeter eam, quae Syriacae ܬܬܪܡܘܢ respondet, תִּתְרְמוּן, יְהַעְדּוּן, etiam alia adest in *on* exiens, quae in Peʿal semper adhibetur יִבְנוֹן Ezr. 6, 7, יִקְרוֹן, יִשְׁתּוֹן Dan. 5, 15, 2 imo לֶהֱוֹן praeterea etiam in stirpibus יִבְעוֹן Dan. 4, 33, יְשַׁנּוֹן 4, 13, תְּהַחֲוֹן 2, 6, יְשַׁתַּנּוֹן, יִשְׁתַּנּוֹ 7, 28; 5, 10. Qua de forma quid sentiendum sit ambigo, cum hoc *o* aeque possit respondere syriaco *o* in ܢܓܠܘܢ, atque exortum esse ex contracto *au*. Omnibus tamen, quae ad rem faciunt, bene perpensis ita rem sese habere conicio. Quemadmodum apud Syros in Imperativo ܓܠܝ cet. vocalis flexionalis deprehenditur *a*, ita in hoc Aramaismo verba tertiae *y* etiam in Imperfecto habent vocalem *a*, quae cum tertia radicali *y* in *e* est contracta; sic omnia haec verba tertiae *y* in Imperfecto sequerentur analogiam illius classis arabicae, quae paradigmate رَضِيَ, يَرْضَى comprehenditur, quamvis in Perfecto cum رَمَى comparanda sint. Tali modo alia esset origo syriaci ܢܒܢܐ et judaici יִבְנֵא, quorum prius ex *nabniy*, posterius ex *yabnay* processisset. Hujus vocalismi vestigia deinde monstrat יִבְנוֹן ex *yabnayûna* contractum uti etiam يَرْضَوْنَ. At tota hac in caussa apparet, varium usum functionalem, quem habent Arabes in serie vocalium *i*, *a* (intransit.); *a*, *i* (transit.), ab Aramaeis non retineri, itaque factum est, ut analogia stirpis simplicis Peʿal etiam in stirpibus auctis efficax fuerit, in quibus illi notionis formae in *on* prorsus obliti dixerunt יְשַׁנּוֹן etc. Quae si recta sunt apud Syros ʒeṣâṣâ karyâ formae ܢܓܠܘܢ non ex *au* contractum est sed terminatio verbi sani ܘܢ etiam ad has radices accessit, quarum ultima consona est apocopata. Ita ܢܓܠܘܢ, *niylôn* processit ex *niyli-ôn*, יִגְלוֹן, *yiylôn* vero ex *yiyla-ûn*, discrimenque dialecti orientalis (syriacae) et occidentalis (chaldaicae) hoc est, ut Syri vocalem functionalem *i* adhibuerint, occidentales vero Aramaei vocalem *a*.

5) Etiam in stirpibus derivatis Aramaismus biblicus convenit cum formis syriacis. Itaque in 'Iϑpeʿel habes הִתְמְלִי Dan. 3, 19 יִתְרְמֵא 3, 6, de אִתְכְּרִיַּת 7, 15 cf. infra II. P. 336. Ad Paʿel pertinent רַבִּי Dan. 2, 48, מַנִּיתָ 3, 12, Imperat. מַנִּי Ezr. 7, 25, Imperf. אֲחַוֵּא, נְחַוֵּא Dan. 2, 4, 24, ad 'Iϑpaʿal אִשְׁתַּנִּי Dan. 3, 19, Imperf. יִשְׁתַּנֵּא 2, 9, יִשְׁתַּנֵּה 3, 29, Partic. מִשְׁתַּרַיִן plur. 5, 6, מִתְנַשְּׂאָה fem. Ezr. 4, 19,

denique ad 'Aφ3el הַגְלִי Ezr. 4, 10, הֶעְדִּיו, הַיְתִיו Dan. 5, 3, 20, Imperf. יְהַשְׁנֵא Ezr. 6, 11, Infin. הַשְׁנָיָה Dan. 6, 8, הַחֲוָיָה 2, 10, Partic. מְהַשְׁנֵא, מְהַעְדֵּה 2, 21, מְהוֹדֵא 2, 23, מַחֵא (מָחֵא) 5, 19 *vivificans*.

II. Serior Chaldaismus duabus in rebus a Syriasmo recedit, nam primum in syllabis contractione exortis promiscue vocales *ai* et *ê*, *î* et *ê* in textibus, prout traditi sunt exstant, deinde ex hujus dialecti proprietate p. 258 descripta, qua vocales functionales in Perfecto suam sedem tenacissime retinent, fit, ut hanc vocalem, si est *i*, non in *y* mutent sed servent, et juxta גְּלִיו e. gr. forma גְּלִיאוּ utantur. Eodem modo etiam *å* retinetur, sed rarius e. c. הֲוָאָן et הֲוָאָה *sunt* = ܗ̈ܘܶܝܢ Hos. 4, 13, Ruth 4, 20. Terminationes *î'at*, *î-å* denique levi mutatione in *iyyat*, *iyyå* transeunt. Huc pertinet ex Aramaismo biblico אֶתְכְּרִיַּת Dan. 7, 15. Discrimen vocalium *o* et *u* evanuit, pro שְׁנוֹ, גְּלוֹ promiscue scribitur שְׁנוּ, גְּלוּ cet. ita et יֶחֱזוֹן pro יֶחֱזוּן Ez. 16, 37, sicuti etiam apud Nestorianos ܘ݁ et ܘ݂ sono haud facile distinguuntur, quamvis si diligenter auscultes discrimen percipias, ad quod tamen punctatores Targumorum non satis accurate adtenderunt. — Schema formarum hoc est:

1) Pe3al *Perf. Singl.* 3. m. גְּלָא, חֲדִי, חֲמִי et cum א prosthetico אִשְׁתִּי Exod. 34, 8 (שְׁתִי Jon. Gen. 9, 21), אִבְרֵי Prov. 20, 12; 3. f. הֲוַת Ezr. 16, 34, חֲוַת, קְרַת cum *ă* Gen. 16, 4; 29, 35, קְרַת 19, 27, חֲמָת Ps. 54, 9, סְנִיאַת, בְּלִיאַת Deut. 8, 4, unde procedit כְּהִיַּת (Ven. כַּהֲיַית) Job. 17, 7, quod denique contrahitur in מְסִיַת, זְנִית Ps. 39, 12 cf. ܡܰܫܬܳܐ; 2. m. חֲזִיתָא Prov. 22, 29, אֲתֵיתָא 1 Sam. 29, 6, בְּנֵיתָ Deut. 6, 10, דְּחִיתָ, חֲמִיתָ Ps. 31, 8; 2. f. טְעֵית Ez. 16, 16, Jer. 3, 1, הֲוֵית Ruth 3, 2; 1. c. הֲוֵיתִי Gen. 28, 16, חֲדֵיתִי Jer. 15, 17, קְרֵית Job 9, 16, קְרֵיתִי Jes. 13, 3, et cum *i* תְּעִיתִי Ps. 119, 110, cum א prosthet. אִשְׁתֵּיתִ Deut. 9, 19; *Plur.* 3. m. שְׁבוֹ, אֲתוֹ 1 Sam. 30, 2; 29, 9, הֲמוֹן Jon. Deut. 32, 46; 35, 5, קְרוֹ, הֲווֹ Thren. 1, 3, בְּלִיאוּ Deutr. 29, 5, צְדִיאוּ Joel 1, 17, חֲדִיאוּ Jes. 64, 4, שְׁתִיאוּ; 3. f. הֲוָאָן Ruth 4, 20, קְרָאָן vs. 17, חֲזָאָה Jos. 24, 7, הֲוָאָה Jud. 5, 10, Hos. 4, 13, בְּכָאָה 2 Sam. 1, 24, בְּכָיָן Ruth 1, 14 (ubi Buxt. edidit בְּכָיָן, in Gr. chld. p. 119 vero praebuit בְּכִיאָן, Ven. בְּכִיאָן, Reg. בְּכָיָן), כְּהִיָא Gen. 27, 1, Jon. כַּהֲיָין[1]); 2. m. קְרֵיתוּן Jud. 14, 15, סְגֵיתוּן, הֲוֵיתוּן Ez. 16, 7, סְטֵיתוּן Mal. 2, 8; 1. c. מְלֵינָא Jos. 9, 13.

---

1) Imo הֲוִיאָן exstat in hoc enunciato: הוּדוּ וְבוּשׂ קְרִיבִין הֲוִיאָן חֲדָא לַחֲדָא Targ. II. Esth. fol. סו ed. Basil.

Imperf. Sing. 3. m. יִצְבֵּי Job 9, 3, יִרְוֵי Prov. 10, 7; f. תִּמְנֵי Levit. 15, 23; 2. m. תֶּחֱוֵי Jes 33, 20, תִּשְׁתְּ Hab. 2, 16, תֶּחֱוֵי 2 Sam. 3, 13, f. תִּבְעִין Nah. 3, 11, תִּקְרִין Gen. 16, 11, תִּצְלֵי Ps. 45, 11; 1. c. אֶשְׁתֵּי Gen. 24, 14, אֶחְדֵי Jes. 61, 10, אַחֲמֵי 2 Sam. 2, 22, אֶעֱנֵה Prov. 1, 28. *Plur.* 3. m. יִקְרוֹן Jes. 47, 1, יֶחֱזוֹן Joel 3, 29, יֵיתוֹן 1 Sam. 31, 4; f. יֶחֱזְיָן Mich. 7, 10, יַחְדְּיָן 2 Sam. 1, 20, יִשְׁרְיָן Jes. 34, 14; 2. m. תֶּהֱווֹן Ps. 32, 9, תִּרְמוֹן Exd. 22, 31; f. תֶּהֶוְיָין. — Formae in fine per א scriptae rarissimae sunt, Targumistae longe in plurimis vocibus solum י adhibent.

Imperat. Sing. m. קְרִי Hos. 1, 4, שְׁבֵי Jud. 5, 11, גְּלִי Ez. 12, 3, שְׁתֵי, אִשְׁתְּ Gen. 24, 14; 1 Reg. 18, 41, תָּא, אֱתָא; f. גְּלָא Jes. 47, 2, אֱתָא Gen. 19, 32, חֲמִי, חֲזִי 1 Sam. 25, 35; *Plur.* הֲווֹ 2 Sam. 2, 7, אֲתוֹן, קְרוֹן Ps. 105, 1, חֲמוֹן 46, 9; f. בְּכָאָה 2 Sam. 1, 24, קְרָן Exd. 2, 20.

Infinit. מִבְנֵי Jes. 22, 12, מִקְרֵי 8, 4, מִימְחֵי, מֶהֱוֵי Jud. 5, 6, מֵיתֵי vs. 28, מֵחָא 2 Reg. 8, 10, contractum ex *mehye*, מֶחְדָּא Jes. 61, 10, מִשְׁתְּאָ, מִזְבָּא Jer. 49, 12, מֵיתָא, מֶהֱוֵה Num. 30, 7. Deinde accedente *å* מִבְצְיָא Prov. 25, 27, מִשְׁתְּיָא Esth. 5, 14. Quod Buxtorfius affert חֶזְיָא, ipse in sua editione Gen. 16, 13 חָזְיָא edidit, melius scripsisset חָזְיָא, est enim Partic. fem. שְׁרֵיתִי חָזְיָא = ἠρξάμην ἰδοῦσα, quamvis Partic. fem. per Paϑali soleat scribi.

Particip. act. מָטֵי Gen. 28, 12, בָּכֵי 2 Sam. 3, 16, אָתֵי Cant. 1, 3, fem. אַתְיָא Gen. 16, 8, דַּמְיָא Ez. 16, 3. *Plur.* שָׁרָן, מָטָן Jud. 5, 19, שָׁתָן 1 Sam. 13, 16, בָּכָן, קָשָׁן 2 Sam. 3, 16, 29, praeterea etiam cum ־ִין e. gr. שָׁתִין *bibentes* Job. 1, 13. (Editio Venet. priorem formam confuse חָטְאן, לָקַן, קָרָן praebet Buxt. p. 181); fem. עָנְיָן Jud. 5, 29, חָמְיָן Ps. 11, 4, אַתְיָן 55, 6; Esth. 5, 14 חַדְיָן est mscl.

Particip. pass. Sing. m. גְּלֵי Ez. 16, 6, גְּלֵי ib. 50. fem. כְּסְיָא Job. 28, 21. Plur. m. רְמָן 1 Sam. 31, 14; fem. גַּלְיָן Jud. 5, 14.

2) Paꞩel et 'Aφꞩel. *Perf. Sing.* 3. m. שַׁוִּי, מַלֵּי, חַוִּי Gen. 43, 22; אַחְוִי Gen. 41, 28, אַחְמֵי Ps. 78, 11; fem. גַּלִּיאַת Ruth 3, 17, עַדִּיאַת Gen. 30, 9, זַנִּיאַת; שֵׁיצְאַת Joel 1, 19 (al. lect. שֵׁיצְאַת, שֵׁיצָאַת), אַגְלִיאַת Ez. 16, 35; 2. m. חַוֵּיתָא, אַסֵּיתָ Ps. 30, 3, אַחְמֵיתָא, אַשְׁקִיתָא Ps. 60, 5; fem. שַׁוִּית, אַסְגֵּית Ez. 16, 20; 1. c. אַסֵּיתִי 2 Reg. 2, 21, שַׁוֵּית (Venet. שַׁוְּיִית) Prov. 7, 16, דַּכְּאִית, דַּכָּאִית Job. 9, 30, זַכֵּית, זַכָּיִת Job. 9, 15, אַעְדִּית, אַעֲדֵּתִי Ez. 16, 9, אַצְלִיתִי Ps. 119, 51, אַסְחִית, אַסְחָיִית Job. 9, 30; *Plur.* 3. m. חַוִּיאוּ 2 Sam. 2, 4, אַסִּיאוּ Jer. 6, 14, סַגִּיאוּ, עַסִּיאוּ Thren. 2, 16, אַטְעִיוּ, אַטְעִיוּ Jes. 19, 13, אַמְטוּ, אַסְחוּ Gen. 43, 24, אַמְטִיוּ, אַסְחִיוּ Jud. 19, 20, אַמְטִיאוּ Lev. 9, 12, אַקְשִׁיאוּ Jer. 7, 26,

אַיְתִיאוּ 2 Sam. 3, 21; 3. f. עֲדִיאַן (Ven. עֲדִיאָה) Gen. 19, 36, אַשְׁקִיאָה vs. 33; 2. m. אַסֵּיתוּן Ez. 34, 4, אַכְסֵיתוּן Ez. 13, 22; 1. c. עַסֵּינָא, עַסֵּנָא Jes. 59, 11.

Imperf. Singl. 3. m. יְחַוֵּי Ruth 3, 4, יַטְעֵי Deut. 27, 18; 3. f. תְּגַלֵּי Jesaj. 26, 21; 2. m. תְּמַנֵּי Deutr. 7, 15, תַּחְפֵּי Exod. 27, 6; f. תְּגַלְּיאִי, תְּשַׁוִּיאִי Ruth 3, 3, 4, תְּצַלְּןְ (sic!) Jer. 3, 19; 1. c. אֲדַכֵּי Ez. 3, 25, אֵירַבֵּי Jes. 41, 19 Venet., אֵישַׁוֵּי Jon. Gen. 3, 15, אֲחַוֵּי Nah. 3, 5. *Plur.* 3. m. יְרַבּוּן Jes. 65, 23, יְמַנּוּן Ez. 39, 14; f. denique est יַטְעֲיָן Exod. 34, 16; 2. m. תְּחַוּוּן 2 Sam. 1, 20.

Imperat. Sing. m. אַסֵּי Num. 12, 13, צַלִּי Jer. 42, 2 et cum apocopa vocalis חַו *annuncia* Gen. 37, 16, שַׁו *pone* Gen. 44, 1; 47, 29, אַחְמֵי Exod. 33, 18; fem. צַלִּיאִי (Beelen Chfsh. 16, 3), אוֹדִי Jud. 5, 11, אַסְנָא Nah. 3, 14, אַפְּתָא Jes. 54, 2 (al. lect. אַפְּתָא); *Plur.* חַוּוֹ, חַוּוּ; אַיְתִיאוּ 1 Sam. 30, 11, אוֹדוּ, אוֹדִיאוּ Ps. 30, 5; 33, 20.

Infinit. שַׁוָּאָה Jer. 11, 22, רַצּוּיֵי Ps. 89, 16, אַחְזָאָה Deut. 3, 24, אוֹדוּיֵ Jon. Gen. 29, 35, מִבְנְיָא Esth. 5, 14.

Particip. act. מְנַוֵּי Jes. 44, 13, מַסֵּי 2 Reg. 20, 5, מַטְעֵי Hos. 4, 11, מַחְוֵי Ez. 40, 4; fem. מוֹדָא Jud. 5, 3; *pass.* מְמַנָּא Gen. 43, 19, מְחַפֵּי Hab. 2, 14 (al. lect. חָפָן). Terminationes fem. et Plur. caedem sunt, quas in Peʿal proposuimus, itaque מְזַנְיָא Hos. 3, 1.

3) 'Iϑpeʿel et 'Iϑpaʿal. *Perf. Sing.* אִתְפְּנֵי, אִתְפַּנִּי 2 Sam. 2, 19, 20, אִתְחֲוָא Jer. 23, 25; f. אִטְּפַת Job. 15, 8, אִגְלִיאַת Jonath. Gen. אִתְחֲוִיַת, אִסְתְּכִיאַת Jud. 5, 28, אִתְמְלִיאַת; 2. m. אִתְגַּלֵּיתָא Jud. 5, 4; 1. c. אִתְגְּלֵיתִי Ez. 16, 1, אִתְעֲנִיית Ps. 119, 71. *Plur.* 3. m. אִתְבְּרִיאוּ, אִתְחֲמִיאוּ, אִשְׁתְּבִיאוּ 1 Sam. 30, 3, אִדַּכִּיאוּ Num. 8, 21, אִתְחַלּוּן Jon. Exod. 15, 25, Jerslm. ib. אִתְחַלְּיָן fol. ד^{a1} ed. Buxt.; f. אִשְׁתְּבִיאָה 1 Sam. 30, 5, אִתְגַּלְּיָן Targ. I. Esth. 6, 1; 2. m. אִתְרְמֵיתוּן 2 Sam. 1, 19, אִתְרְעִיתוּן 1 Sam. 12, 13.

Imperf. Singl. 3. m. יִתְחֲזֵי Jer. 13, 26, f. תִּתְרְמֵי Ez. 39, 2; 2. f. תִּתְגְּלֵי Ez. 16, 57; 1 c. אִתְנַבֵּי; *Plur.* 3. m. יִתְמְנוּן Gen. 16, 10, יִתַּסּוּן; f. יִתְבַּלְּיָן, יִתְבַּנְיָן Psalm 102, 27.

Imperat. Sing. אִתְפְּנֵי 2 Sam. 2, 21, אִתְדְּמֵא Prov. 6, 6, אִתַּסֵּי Jer. 17, 14; f. אִתְרְדָא Jer. 6, 8, אִתְגְּלָא Zach. 13, 7.

Infinit. אִתְחֲזָאָה 2 Sam. 3, 13, אִתְנַקָּאָה Ez. 16, 4, אִשְׁתְּעָאָה Jes. 53, 8, אִתְנַבָּאָה Jud. 5, 8, אִתְחַבְּאָה Ruth 2, 12, אִשְׁתְּעוּיֵי, אִתְרְמוּיֵי.

Particip. מִבְצֵי Prov. 28, 12, מִתְרַפֵּא Prov. 18, 9; *Plur.* מִתְחֲזָן Jer. 7, 4, מִשְׁתְּעָין Jud. 5, 10.

4) Forma in lingua talmudica saepe occurrens haec est, ut Plur. Participiorum neque in *ayin*, seu *in*, neque in *ån* exeat, sed in *ô*, eademque passim etiam in Targumis obvia est e. c. מְצַלּוֹ *precantes* Bxt. מְעָלֹן Ps. 18, 42, מַסְטוֹ *corrumpentes* Prov. 31, 8. Exempla talmudica sunt חָזוֹ *convenientes*, מְמַחוֹ *percutientes*, מְנַצּוֹ *rixantes*, מַסּוֹ *sanati*, מִיכַּסּוֹ 'Iϑpa. *se obtegentes* Schab. fol. 33, 2, מִינַסּוֹ *tentati* Sanhdr. fol. 107, 1.

Porro in lingua talmudica ת finale cum 3. pers. fem. tum 1. Singl. haud raro apocopatur. Exempl.: תַּרְנְגוֹלֶת דַּהֲוָאִי בֵּי רַב כַּהֲנָא Sanhdr. fol. 67, 2. l. 30. *gallina, quae fuit in domo Rab Kahna,* אֲתָאִי *venit* Jebam. fol. 101, 2; אִשְׁתְּבָאִי *capta est* Sanhedr. 107, 2. l. 22; אִגְּלָא pro אִתְגְּלָת ib. 109, 2, et in 1. pers. טְפָאִי לְכוֹ אַאַגְרַיְיכוֹ *adjeci vobis mercedem vestram,* הֲוָאִי בְּעֵיצָה *interfui consilio,* אִי בְּעָאִי לְמִכְפְּיֵיה לְיִצְרִי *si voluissem flectere propositum meum* Sanhedr. fol. 107, 1; אִנְשָׁאִי יוֹנָה דְּדַהֲבָא *oblitus sum columbae aureae.*

Denique monendum est, formam Infinit. in *oye* in Talmudis esse usitatissimam, eamque etiam a stirpe Pe̥ɜal derivari e. gr. גְּלוֹיֵי, טְפוֹיֵי Zebach. 37, 2.

III. Mandaismus in eo a' Syriasmo recedit, quod in 3. pers. Plur. Perf. et in Plur. Imperat. non in *au*, *iw*, *îu*, *o* exit, sed in ון, quod, ita opinor, ab initio tanquam *ôn* pronunciabatur, deinde vero in *ûn* depressum est, hoc enim in omnibus aliis dialectis aramaicis tali *ô* accidit. Schema formarum, in quo stirpes conjunctae exhibentur, hoc est:

Perfect. Singl. 3. m. צְבָא *voluit*, קְרָא *vocavit*, רַאלִיא *sustulit*, רַאמִיא *similis fuit*, אַוְדִיא 184, 10 *confitetur*, אַסְנִיא *anxit*, עֶתֶינְלִיא 173, 4 *revelatur*, עֶתְקְרִיא 12, 3 *vocatur*, עֶשְׁתְּרִיא Sin. 10, 12 *solutus est*, עֶתַאחְזִיא *visus est*, עֶתֶיכְסִיא Dxt. 126, 7 *occultum est;* cum *e* auxiliari וֶעְדְחָא Sin. 23, 10 *pulit.* 3. fem. אֲתָאת Sin. 16, 4 *venit*, הֲדָאת Dxt. 130, 16 *gavisa est*, שְׁרָאת *solvit;* עֶדַאמְיַאת *similis facta est*, לְאתֶימְסִיַאת *non condensata est;* שְׁרֵעַיַאתְבָא *habitavit in eo*[1]), עֶתְקְרִיַאת Sin. 15, 23 *vocatur*, שְׁארִיַאת Sin. 20, 8 *incepit*, עֶשְׁתַּאִיַאת Sin. 23, 6 *locuta est*, עֶשְׁתַּאטְיַאת Sin. 24, 11 *stupore affecta est.* 2. c. אָתִית Dxt. 188, 12, עֵתִית 192, 11 *venisti*, שְׁרֵיית *habitavisti;* רַאבִית *educasti;* עֶתֶיכְלִית Sin. 134, 8 *prohibitus es.* 1. c. עֵתִית Dxt. 175, 9, מַאטִית 180, 6 *veni*, הֲוִית 128, 6 *fui;* אַחְטִית Sin. 134, 18 *pellexi;* אַסְגִית *ivi. Plur.* 3. m.

1) Haec forma convenit cum chaldaicis בְּלִיאַת, בְּהַיַת cet.

Digitized by Google

חֲדוֹן Dxt. 188, 17 *laetati sunt*, אֲתוֹן *venerunt*, הוֹן Sin. 15, 20, 21 *sunt*; שַׁאנוּן Dxt. 13, 13 *duplicaverunt*, לָאסְנוּן *non iverunt*; עֶתְגְלוֹן 174, 11 *revelati sunt*, עֶתְקְרוֹן 20, 17 *appellati sunt*, עֶתְגַאיוֹן *superbe incesserunt*, עֶשְׁתַּאווֹן *ordinati sunt*, עֶתַאחווֹן *visi sunt*, quibus adde formam קֶירְיוֹן Dxt. 92, 11, חֶזְיוֹן 117, 15, אַתְיוֹן, שַׁאוְיוֹן 116, 21, 22. 3. f. עֶתְמְלִיא *repletae sunt*, עֶתְקְרִיא *vocatae sunt*, עֶזְדַכִּיא *depuratae sunt*. Ceterum nescio an etiam עֶתְמְלְיָא possit legi cf. II. 3; *ăn* exstat in לָאצְטוּיָאן (al. lect. לָאצוּטְיָאן) Sin. 14, 13 quod ʾAφʿel rad. ܫܘܐ mihi videtur. 2. m. et c. הֲוַאיתוֹן 186, 5 *fuistis*, חֲזַאיתוֹן 174, 20 *vidistis*, כַּאסִּיתוֹן 184, 21 *operuistis*, עֶדַאכִּיתוֹן *depuravistis vos*, אַיְתַאיְתוֹן Sin. 11, 21 *adduxistis*. 2. f. עֶנַאנְדַאיְתֵין *concussae estis*. 1. c. הֲוַאיְנֵין, הֶאוַאיְנֵין 184, 17; 185, 14 *fuimus*, סְנַאיְנֵין 176, 4 *odimus*, כַּאסִּינֵין 184, 18 *operuimus*, אַוְדִין *confitemur*.

Aduot. Quod p. 273. VII. docuimus, ante praepositiones לְ, ב apocopari consonam finalem *n*, id in his quoque radicibus locum habet, e. gr. קְרִיתוּלִיא 187, 22 *vocastis me*, אַוְדוּבָא *eam confessi sunt* 187, 21, 22, עֶשְׁתָּאיוּבָא = ܐܬܡܠܠܘ ܒܗ *in ea locuti sunt*, קְרוּ בָאלְמָא 228, 19, at ת primae pers. Sing. non apocopatur uti in verbis firmis, cum tali modo forma verbi nimium in modum obtruncetur, sed una cum vocali *î*, quae inter *t* et praepositionem inseritur, servatum est. Ita habes אַיְתִיתִלְכוֹן 19, 21 *attuli vobis*, רְתִיתִבֵא *impuli eum*, הֲוִיתִלָא פַּארְוַאנְקָא *fui ejus dux* Sin. 22, 11; vox *parwanqa* a persico پروانه desumpta videtur, recentiori ه enim respondet ק[1]).

Imperfect. Singl. 3. m. נֶישְׁבֵיא 20, 14 *captivum sit*, נֶיהֱיֵ 21, 16 = ܢܗܘܐ, נֵעְהְוֵיא Sin. 8, 2 *erit*, נֶיהְוֵיא, נֶחְיֵויא Sin. 7, 12 *videbit*, נעְתֵיא ib. 12, 9 *veniet*, נֵישַׁאוֵיא *ponet*, נֵידַאמֵיא *assimilabit*, נֶיתְמְחֵיא *caedetur*, נֶיתְפַּאצֵיא *liberabitur*, נֵעיאסְנִיבָא Sin. 23, 21 *incedit cum eo*. 3. fem. תֶּיהְיֵ = ܬܗܘܐ 21, 20 *erit*, תֶּיהְוֵיא 130, 20 id. תִּיתֵיא 189, 22 *veniet*, תֶּישְׁרֵיא *habitabit*. 2. c. תֶּיהְוֵיא *eris*, תֶּירְמֵיא *jacies*, תִּיתֵיא *venies*. 1. c. עֵתֵיא 188, 2 *veniam*, עֲדַאמֵיא 188, 8 *similem reddam*, עֶיאסְנֵיא Dxt. 75, 6 *ibo*, עֶיאשְׁרֵיא Sin. 25, 2, 12 *habitare faciam*, ועריל֗אך = ܐܪܥܐ ܠܟ *pascam tibi*, עֶחְזֵיא Sin. 23, 23 *videbo*. *Plur.* 3. c. נֵחְזוֹן Dxt. 173, 12 *videbunt*, נֶיהוֹן *erunt*, נֶירְבוֹן *augebuntur*, נִיתוֹן Dxt. 13, 2 *ibunt*, נֶיכַּאסוּנָא Dxt. 180, 18 *obtegent eum*, נֶיתְמְחוֹן 180, 1 *caedentur*, נֶיתְמְלוֹן 90, 1 *replebuntur*, נַאסְנוּן *ibunt*. 3. f. נעְהֶוְיָאן 12, 19 *erunt*, נַאסְנְיָא *ibunt*, נֵעתַאיָאן Sin. 7, 24 *venient* (var. lect.

2) Spiegel Gr. der Huzvâresch Spr. §. 18. 1. c.

נעתיאן, נעיאתאן, ניתיאיאן). 2. c. תֵיזְנִון 20, 12 *scortabimini*, תֵיהוּלִיא *sitis mihi*, תֵישַׁאנּוּן 14, 24 *mutabitis*, תַאסְנוּן *ibitis*, תֵיתֵיקְרוּן *appellabimini*. 1. c. נֵיבֵיא *precabimur*.

Imperat. Sing. m קְרִיא *voca*, מְסִיא Dxt. 12, 15 *coagula*, הֲוַע et הֲוִילַאן *esto* 117, 17, בֵע *precare*, שַׁאוִיא *pone*, וַאכִּיא *depura*, אַשְׁנִיא 173, 16 *muta*, אַסְנִיא *ito*, עֲתַאכְּסִיא Sin. 11, 6 *obtege te*. Denique cum apocopa consonae *y* דַאל *eleva* Paɜel cf. חַו cet. supra II. 2. Exstat praeterea etiam forma Peɜal in *å*, legitur Sin. 24, 4 juxta הֲוִילִיא in alio exemplari הואלא *esto mihi*. f. אֵיתַאי *affer*, עֲתֵינְלַאי *revela te*, חֲזַאי Sin. 21, 24 *vide*. *Plur.* קְרוּן Dxt. 19, 16 *legite*, חֲזוּן *videte*, חֲדוּן 177, 22 *laetamini*, דַאכּוּן 14, 4 *purificate*, בַאנּוּן 21, 24, אַסְנוּן 178, 20 *itote*, אָדוּן = أَدُّوا 179, 12 *educite, liberate*, עֲתְקְרוּן 20, 6 *vocamini*, עֲתֵימְלוּן 173, 13 *repleti estote*, עֲתְכַּאסּוּן 48, 22 *vestite vos*. Forma plur. in *å* exiens esse videtur דְרָא in hoc enunciato קוּם דְרָא עוּבַאדִיא עֲדַאיְכּוּן וְפַארְחִיזָא[1] Sin. 24, 20, *surgite et portate opera manuum vestrarum et surgite*. Nescio utrum subjectum sit masc. an fem., respondet enim Ruha, quamvis verba dicta sunt τοῖς septuaginta שִׁיבְיָאהִיא. — Memoria dignum est אֲתוּן, עֲתוּן Sin. 16, 7, 16 *venite* cum Sing. אֲתָא l. 12, Dxt. 168, 11. Fem. exempla non invenimus. De formis verborum med. Waw, quae huc videntur pertinere, ut נְחָא *quietus esto* Sin. 16, 20, cf. §. 66, II, 5.

Infinitivi formas obtinent, quas p. 273 descripsimus, itaque מֵירְמֵיא *icere*, מִיתֵיא *venire*, מֵיקְרָא *legere* Dxt. 88, 11, c. suff. מֵישְׁתִיָאכּוּן, מֵישְׁלְיָאכּוּן Dxt. 179, 4, 5, מֵירְבָא *augere* Dxt. 8, 19, אַסוּיֵיא *sanare*, לֵיתֵינְלוּיֵיא *revelari*, c. partcl. ל = לְעֲתֵינ'.

Participia activa Singl. m. שָׁארִיא *habitans*, חָאדִיא *gavisus*, רָאמֵילֵא *proiciens eum*, יָאיֵע = يَاْيٍ *pulcher*, מַאוְדֵילוּן Dxt. 4, 14 *agnoscens eos*, מְשַׁאוֵיא 133, 12 *ponens*, מְסַאכֵּילָא 10, 15 *exspectans eam*. fem. אָתְיָא Sin. 18, 22 *veniens*, קַארְיָאלוּן Dxt. 187, 20 *vocans eos*, הָאוְיָא 10, 13. Plur. m. יָאיֵן 177, 17 = يَاْيِنْ *pulchri*, חָאדֵין *gavisi*, שָׁאתֵין *bibentes*, חָאיֵין *viventes* 8, 17 juxta שָׁאלֵיא *quieti* 9, 7, מַאסְגֵין *augentes*. fem. דָאמְיָא 183, 16 *similes*, מְדַאלְיָאן 9, 6 pass. *suspensae*, חָאדְיָאיֵין 181, 3 (sic! al. lectio est האדיאיון) *laetae*, מְרַאבְּיָא, מְהַאיְיָא 183, 10, 15 *educantes, nutrientes*, nisi hoc loco per soloecismum haec participia tanquam masculina intellegenda sunt.

1) Formam פארחיזא, quam ex Aramaismo non possum explicare, pro persico برخيز a برخاستن habeo, cui *å* feminini additum esset.

Particip. pass. כְּסִיא *occultus*, מֶיתְמַלְיָא Dxt. 19, 15 *repletus*, מֶיתְקְרִיא 12, 5 *vocatus*, מְדַאכַּאי 41, 14 *purificatus*, מֶישְׁתַאנְיָא *mutatus*, מֶיתְאסְלִיא 3, 6 *contemptus*. fem. בְּנֶעְיָא 10, 17 *exstructa*, מֶיבֶעְיָא Sin. 6, 1 *postulata*, מֶיתְבֶינְיָא Dxt. 50, 7 *exstructa*, צְהֶעְיָא 189, 6 *sitiens*. Plur. מְלִין *repleti*, דַאכְיָיא Sin. 16, 5, סְנֶעְיָיא 14, 23 *exosi*, מֶישְׁתְּבִין *capti* Dxt. 8, 24, denique קְרֶעְיָא *lecti* 88, 11, כְּסֶעְיָיא *occulti* 79, 2.

Participia cum pronominibus conjuncta. Sing. 1. בָאכֶינָא *fleo*, מָאוֻמֶינָא *conjuro*, בָאיֶינָא *precor*, sed בָאיָאנָא Sin. 24, 18. fem. — 2. קָארֵית *vocas*, מֶיתְקָאשִׁית *patieris*, מְצֵיית *potes* = ܡܶܫܟܚܰܬ, et ante ל cum servato *a* רָאמְיָאתלִן *proicis eos*, מְ.אכְּיָאתְלִן *victores eos reddis*. 3. חָאדֵיא הוּ Dxt. 6, 13 *gaudet*. Plur. 1. בָאיֵינָן *quaerimus*. 2. בָאיִיתוּן *quaeritis*, שְׁרֵיתוּן *habitatis*, מְצֵיתוּן *potestis*, מְכַאנְּיֵיתוּן *producitis* 22, 1.

Adnot. Sicuti syriace vox ܣܳܢܶܐ *odit* duplici forma utitur ܣܳܢܝܳܐ et ܣܳܢܶܐ p. 332 ita etiam mandaice סָנְעְיָא Sin. 14, 23 = ܣܳܢܝܳܐ adhibetur juxta סָאיְנִיא *saini*, cum metathesi consonae *y* pro *sanyi* = ܣܳܢܝܺܢ.

IV. De formis Samaritanis haec sunt monenda:

1) Imperfecta et Imperativi et Participia omnium stirpium scribuntur plerumque per ࠉ, non per 'Aleφ ut in Syriasmo; idem cadit et in Inf. Peᶟal, qui tali modo non cum syriaca forma ܡܶܓܠܳܐ sed cum judaica מִגְלֵי convenit, e. gr. Exd. 2, 5 ࠌࠇࠆࠉ. In Perfecto Peᶟal promissue ࠀ et ࠄ pingitur, at etiam reliquae stirpes praeter ࠉ etiam ࠄ habent. Itaque formatur in Peᶟal Perf. ࠇࠆࠀ, Imperf. ࠉࠇࠆࠉ, Imperat. ࠇࠆࠉ, Infin. ࠌࠇࠆࠉ, Partic. act. ࠇࠆࠉ, pass. ࠇࠆࠉ, *'áza, yézi, 'ézi, mézi, 'ázi, 'azi.* Loco vocalis *i* vero etiam *e* auditur ࠐࠍࠉ *pene, yéze* cet. In Paᶟel et 'Aφᶟel ࠐࠍࠉ legitur *panni* vel cum *a* in fine *panna*, uti ࠎࠂࠀࠄ *sagga* Deut. 1, 10, ࠀࠋࠒࠉ *'alqi* Gen. 9, 21 *projecit* juxta ࠄࠈࠏࠄ Gen. 20, 13 *'áṭā, seduxit*, ࠌࠊࠎࠉ *'amkassi, 'amkesi* Exd. 29, 13 *obtegens*, ࠌࠐࠎࠉ *mapsi* Deut. 28, 29 *liberans.* *'Eθpeᶟel* cum ࠄ habes in ࠀࠕࠐࠍࠄ *'etpena* Exd. 7, 23; 10, 7; 32, 15 *respexit*, praeter ࠀࠕࠇࠆࠉ *'etazi* Gen. 18, 1. Tale *a* et in 1. pers. Perf. Peᶟal interdum invenitur, e. gr. ࠒࠓࠀࠕ Exd. 31, 2 *vocavi*, ࠇࠆࠕ Gen. 16, 13 *vidi*, imo in forma hebraizante ࠇࠆࠀࠕࠉ 32, 30.

2) Quodsi interdum ࠄ vel ࠀ scribitur, ubi aramaice ࠉ exspectatur, quemadmodum ࠍࠁࠍࠄ Gen. 11, 4 *nibni*, *aedificabimus*, ࠉࠓࠀࠄ 22, 14 *yere'i*, *videbit*, ࠍࠊࠎࠄ 37, 26 *nekasi*, *abscondemus*,

ࠉࠇࠈࠀ Lev. 5, 5 *yaṭi peccabit*, ࠉࠒࠍࠀ Num. 5, 14 *yeqanni, aemulabitur*, id pro Hebraismo graphico habendum erit, ex quo de pronunciatione usitata nihil licet concludere.

3) Formatio personarum Perf. in Peʿal graphice a syriaca non recedit, (at desunt exempla 2. pers. fem. Plur. Perf. et Imperat., ita ut statui nequeat, utrum forma judaica גְּלַאָה, an syriaca ܓܠܝ̈ܢ, ܓܠܝ̈ܝܢ in Imperativo apud Samaritanos sit recepta), in pronunciatione vero procul dubio non *gelau, gelai* 3. Pl. m. f. legendum est, sed *gelu* et *gelê* vel *geli*. Hoc suadet etiam scriptio ࠌࠋࠀࠉ Exd. 2, 16, *malle, impleverunt*, in Paʿel pro *malli*.

In stirpibus derivatis vero tertiam radicalem ࠉ haec verba ante ࠅ 3. Plur. m. elidunt, ࠀࠕࠐࠍࠅ Gen. 18, 22 *'etpenu, recesserunt*, ࠀࠑࠈࠏࠅ Exd. 17, 3 *'esṭa'u, sitiverunt*, ࠔࠅࠅ Exd. 1, 11 *šawwu, posuerunt*, ࠀࠍࠑࠅ Lev. 24, 10 *'anṣu, rixati sunt*, quae forma apud Syros inaudita, apud Judaeos et Mandaeos usitata est, cum Syri hanc apocopen in Pl. Imperativi tantum adhibeant.

De formis personarum in Imperf. omnino nihil dicendum est, ac vix commemoranda proprietas illa orthographiae, qua post ࠉ, si sequitur vocalis a, interdum gutturalis ࠀ pingitur, e. gr. ࠕࠇࠆࠉࠀࠍ Exd. 1, 16 *tezyan*, ࠀࠕࠏࠃࠉࠀࠕ Gen. 38, 14; 29, 12 *foetuit*, ࠀࠕࠊࠎࠉࠀࠕ Exd. 8, 6 *operuit se.* Idem et in fem. Participiorum locum habet e. gr. ࠀࠕࠉࠀࠍ *venientes* Gen. 41, 29 et ࠇࠆࠉࠀࠕࠄ Deut. 3, 21 *videntes.*

4) Imperativorum formae sunt: ࠇࠆࠉ Gen. 13, 14 *vide*, ࠄࠅࠉ, ࠇࠅࠉ Gen. 24, 60, 23 *esto, dic* masc. et fem.; 'Eϑpeʿel est ࠀࠕࠐࠍࠉ Gen. 19, 17 *respice*, Paʿel ࠌࠋࠉ 44, 1 *imple*, 'Aφʿel ࠀࠓࠌࠉ Exd. 7, 9 *proice*, et in Pe. Plur. ࠇࠆࠅ *videte*, quod Uhlemannus in paradigmate praebet, locis probantibus ceterum non allatis, praeterea in 'Aφʿel ࠄࠇࠅࠉࠅ *āwi'u, nunciate* Gen. 24, 49. Exempla Plur. fem. non reperta sunt. Ex forma ࠄࠇࠅࠉࠅ, quae ab analogia syriaca recedit et cum Aramaismo judaico convenit, magna cum specie veritatis concluditur, etiam fem. Sing. secundum pronunciationem Aramaismi judaici legendam esse *'ewi, 'awwi*, neque *'ewåi, 'awwåi* uti legunt Syri. Contrarium statuit Uhlemannus p. 74 ad Perf. 3. pers. Plur. provocans ࠀࠕࠉ Exod. 2, 16 *venerunt*, ubi praeterea leguntur ࠃࠋࠉ et ࠌࠋࠀࠉ *hauserunt, impleverunt*, quod tamen eam ob caussam non probamus, quia omnino Samaritanismus Aramaismo occidentali accensendus ad normam

Chaldaismi Targumorum revocandus est (cf. p. 276), qui hisce in formis Imperativi suadet pronunciationem *'ewi*, *'anwi* neque alteram illam syriasticam.

5) In formis Infinitivorum eadem cernitur inconstantia, quam jam antea p. 283. Aramaismo occidentali propriam esse docuimus. Forma in Peʕal regularis est [Samaritan] Gen. 11, 5 *videre*, [Samaritan] 15, 5 *numerare*, [Samaritan] Exod. 2, 18 *mite, venire*, cui passim additur [Samaritan] uti [Samaritan] Gen. 24, 30, aut graphice inseritur brevis vocalis, quae in pronunciatione auditur e. gr. [Samaritan] Exd. 30, 18 *mesy̥'e*, *lavare*. Ad Paʕel et 'Aφʕel pertinent [Samaritan] Exod. 28, 42 *'amkassa'a*, *operiri*, et cum *ut* sine praefixo *m* [Samaritan] Exod. 20, 20 = נַסּוֹת, [Samaritan] Num. 8, 7 *dakkjut, purificare*, sine incremento [Samaritan] Deut. 17, 15 *šawwe*, *ponere*, [Samaritan] Num. 20, 30 *maza'a*, *ostendere*, [Samaritan] Exod. 36, 6 *manda'a*, *offerre*, et cum terminatione status determinati [Samaritan] Deut. 28, 63 *masgata*, *augere*, cum suffixo [Samaritan] Gen. 24, 19 *mašqate*, et sine incremento [Samaritan] Exod. 22, 34 *'arme*, *proicere*. 'Eϑpeʕel est [Samaritan] Num. 25, 1 *mezde̥na'a*, *fornicari*, 'Eϑpaʕal [Samaritan] Exod. 29, 29 *metrabba'a*, *augeri*.

Quibus formis jam aliae accedunt, et primum quidem secundum normam hebraeam fictae ad exprimendum Infinit. absolutum [Samaritan], [Samaritan], [Samaritan] Gen. 26, 28 cf. Exod. 19, 13, Gen. 3, 16; 22, 17, Exod. 32, 6, quamvis hic Infinitivus etiam loco constructi Hebraeorum inveniatur [Samaritan] Num. 22, 26, Exod. 23, 2. Deinde vero etiam exstant formae aramaeae rariores ut [Samaritan] *augere* Gen. 16, 10, [Samaritan] *desiderare* 31, 30, Exod. 32, 13, [Samaritan] Exod. 2, 19, quas cum formis Aramaismi judaici et Mandaismi in *oye* convenire patet, et ita quidem, ut *sakku'e* ad Paʕel [Syriac] pertineat, *se̥gu'e* vero ad Pe̥ʕal cf. supra II. 4; denique *de̥la'e* antiquiorem vocalismum monstrat, *oye* enim, ex *a-a*, deinde *a-e* processisse jam p. 261 observavimus. Huc referendum censeo etiam Inf. [Samaritan] *quaerere* Deut. 23, 22, quod *ba'e* legendum, ex *be̥'a'e* = [Samaritan] contractum est, [Samaritan] Lev. 10, 16 aut errore nititur aut pronunciationem depravatam reddit.

Quod legitur Gen. 33, 10 [Samaritan] = *kara'uti* כִּרְאוֹת mihi non Infinit., sed nomen חֲזוּת videtur, utrum vero [Samaritan] et [Samaritan] Gen. 24, 19 sint formae in *oye* cum praefixo *m*,

Digitized by Google

meštu'e, *mešqu'e*, cujus formae alia non vidi exempla, an ex *meštya'a*, *mešqya'a* exorta, mihi dubium videtur.

6) Participia sunt in Peʿal ࠇࠆࠄ *'āze*, *videns*, fem. ࠀࠕࠉࠄ *'atya*, *veniens* Gen. 31, 5; 18, 21, Paʿel ࠌࠊࠎࠉ *'amkassi* Exod. 29, 13, 'Aφʿel ࠌࠒࠔࠉ *maqsi* Deut. 28, 29, 'Eϑpe. ࠌࠕࠒࠓࠉ *metqeri* Exod. 3, 18. Analogia syriaca postularet, ut Participia passiva in Paʿel et 'Aφʿel in ultima syllaba haberent *ai*, uti *amkassai*, *opertus* etc. itaque Uhlemannus docuit, at cum in Aramaismo judaico passivorum ab activis Participiis distinctio haud accurate observetur cf. p. 261, vix crediderim Samaritanos accuratiores fuisse.

In Peʿal praeter formam regularem, interdum ita scriptam ࠏࠔࠄ *'asê* Deut. 28, 31 *raptus*, etiam alia occurrit ࠇࠆࠉࠄ de qua cf. p. 281; formae mandaicae consimili ibi prolatae עֲנְבִּיסְתָא Sidr. rabb. Dxt. 6, 16 jam aliud addo exemplum hujus Participii per *ū* formati Sin. 7, 24: עֲנְזִירָאתָא מְחַאתָאמָאתָא וּפְתוּלָאתָא *epistulae obsignatae et ligatae*.

7) Quaedam verba in Samaritanismo in fine ࠅ monstrant, quod in reliquis dialectis in ࠀ abiit, et huc pertinent ࠓࠇࠑࠅ juxta ࠓࠇࠑࠄ *lavit* Gen. 18, 4; 43, 31, ࠌࠇࠀࠅ juxta ࠌࠇࠀࠄ *percussit* Exod. 7, 20, ࠔࠄࠅ Exod. 32, 1 *tardavit*, imo in Imperf. tale ࠅ occurrit e. gr. ࠉࠃࠊࠅ Lev. 15, 13 *mundus erit*, ࠕࠔࠄࠅࠅ Gen. 24, 56 *retardetis*. At formae hae vim functionalem, quae antiquitus vocali *u* convenerat, non servaverunt, et nihil sunt nisi reliquiae ditioris linguae aevi, quas serior aetas non amplius curavit. Hoc inde sequitur quod promiscue formae in *u* et *a* deinde vero etiam in *a* et *i* adhibitae sunt, habes enim etiam ࠁࠏࠅ *quaesivit* Gen. 43, 30, ࠌࠇࠄ *percussit*, ita ut in hac dialecto in verbis eodem modo distinctionis functionalis vocalium *u*, *i*, *a* vestigia Samaritanis ipsis haud perspicua sint servata, uti in Hebraismo in nomine reliquiae casuum servatae sunt. An fortasse ࠄ, ࠉ, ࠅ scribendo commutatae sunt?

8) Hebraismorum in Samaritanismo occurrentium haud parvus est numerus. Huc pertinet usus Niφʿal ࠀࠁࠍࠉ *'ibbâni* Gen. 30, 3, ࠀࠃࠊࠅ = הִטַּהֲרוּ *'iddekku* Gen. 35, 2[1]), ࠋࠓࠀࠅࠕ *lirra'ot* Deut. 31, 11 al., Infin. 'Aφ. ࠀࠊࠅࠕ *'ekkot*, Imperat. ࠄࠓࠐ = הֶרֶף Deut. 9, 14; usus consonae ࠉ in 1. pers. Sing. Perf. ࠇࠆࠀࠕࠉ Gen.

1) Haec forma vero esse posset 'Eϑpeʿel cum assimilatione dentalium, quod quominus statuamus impedit forma Niφʿal in textu hebraeo.

Digitized by Google

32, 30; ࠄ in 3. fem. Singl. Perf. ࠄࠕࠀࠓࠒ Deut. 31, 29 = קְרָאת al., quae enarrare plane superfluum est, cum non ad linguae indolem sed ad interpretum samaritanorum perversum morem referenda sunt.

§. 68.

Verba quorum duae radicales sunt infirmae, quibus accedunt verba cum ܢ infirmo.

Sunt radices quaedam, in quibus duae radicales consonis infirmis, ܐ, ܘ, ܝ, ܢ constant, ita ut utriusque radicalis affectionibus sint obnoxiae. Excipiuntur tamen verba geminantia et mediae ܘ, quae ab *n* incipiunt, uti ܢܡ, de quibus cf. § 61, III.

Huc pertinent imprimis verba tertiae *w*, *y* quorum prima radicalis est 1) ܢ. Expl. ܢܟܐ *laesit*, Impf. ܢܶܟܶܐ, Imprt.? Inf. ܡܶܟܳܐ, Partc. ܢܳܟܶܐ, 'Eϑpeɛel ܐܶܬܢܟܺܝ, 'Aφ. ܐܰܟܺܝ Inf. ܡܰܟܳܝܽܘ; ܢܰܣܺܝ *tentavit*, Impf. ܢܢܰܣܶܐ Partc. act. ܡܢܰܣܶܐ pass. ܡܢܰܣܰܝ, Aφ. ܐܰܣܺܝ Imprt. Plur. ܐܰܣܰܘ. — Exemplum aramaismi judaici est נְדָא aspersit, Inf. מִדֵּי, Aφ. אַדִּי Lev. 8, 11 Prtc. מַדֵּי Inf. אַדָּאָה Imprt. אַדֵּי Num. 8, 7, qua tamen in dialecto *n* saepe servatur § 61 Adnt. III Inf. מִנְצֵי, מִנְשָׂא Impf. תִּנְצֵי, יִנְצוֹן, תִּנְשֵׁי, תִּנְשׁוֹן Aφ. אַנְשֵׁי, אַנְשֵׁי cet. Petermann Brevis Ling. Chld. Gram. P. 46. —

In Mandaismo huc praeter verba tertiae *w* et *y* etiam pertinent verba tertiae gutturalis, at quod § 61 Adnt. III adnotavimus, consonam *n* scilicet non semper ut in Syriasmo assimilari, sed saepe retineri, id hoc loco repetendum est.

Itaque in סִין *sumite* Dxt. 14, 4 Imprt. suum *n* quidem amisit (rad. נשׂא), at in אַנְסֵית *transscripsi* prima radicalis servata est. — Etiam in Samaritanismo assimilatio consonae *n* non est regularis, itaque habes ࠀࠍࠔࠉࠄ Gen. 17, 14 *oblivioni tradidit*, ࠄࠍࠄࠑࠍ Exd. 21, 22 *rixati sunt*, et a ࠍࠂࠄ *adduxit* in 'Aφɛel ࠀࠍࠂࠄࠕ Deut. 26, 10, ࠀࠍࠂࠑ Lev. 24, 11, ࠀࠍࠂࠑࠍ Deut. 12, 6. In voce ࠍࠆࠄ *aspersit* vero *n* solet assimilari, itaque legitur ࠀࠆࠄ *asperge* Imprt. Lev. 8, 11, ࠄࠆࠄ, ࠄࠆࠀࠄ Imprf. 5, 9; 4, 6.

2) Verba tertiae *w*, *y*, quorum prima radicalis est ܐ. Huc referenda sunt ܐܬܐ *venit*, Impf. ܢܐܬܐ, Inf. ܡܐܬܐ Imprt. ܬܐ f. ܬܝ Plur. ܬܘ, ܬܝܢ, f. ܬܝܢ Partc. act. ܐܬܐ, pass. ܐܬܝ, Aφ. ܐܝܬܝ; ܐܦܐ *pinsuit*, ܐܠܐ *ululavit*, Impf. ܢܐܦܐ, ܢܐܠܐ Impr. ܐܦܝ, ܐܠܝ, fem. ܐܦܝ, ܐܠܝ Plur. ܐܦܘ,

ܐܰܘܕܳܘ̈ܗܝ, ܢܶܕܰܥ ܢܶܕܥܽܘܢ fem. ܐܰܘܕܰܥ, ܢܶܕܥܳܢ Inf. ܡܶܕܰܥ, ܡܶܕܥ. Sunt qui Impf. verbi ܐܬܳܐ pronuncient ܢܺܐܬܶܐ, ܬܺܐܬܶܐ, ܐܺܬܶܐ, quos Amira quidem vituperat, P. 358, statuens, analogiam verbi ܐܬܳܐ et usum cum viva voce loquentium tum scriptorum huic pronunciationi non favere, at Nestorianos certe *nipi* dicere ex § 63, III sequitur. 'Eϑpeïel ܐܶܬܐܰܬܺܝ et ܐܶܬܐܰܬܝܰܬ regulare est. —

Formas verbi אתא in Aramaismo judaico vide P. 306, quibus hoc loco addimus ab אפא Impf. תֵּיפֵי Lev. 24, 5. יֵיפִּין Ez. 46, 20, יֵיפִּין Lev. 26, 26. (Buxt. יֵפֵין Prtc.).

De אתא et אתא in Mandaismo cf. § 67 P. 339, in Samaritanismo Impf. est ࠉࠀࠕࠉ, Impert. ࠀࠕࠀ Plur. ࠀࠕࠅ, 'Aφ. ࠀࠉࠕࠉ.

3) Verba primae *y* et tertiae *y* sive *w*, ܝܡܳܐ *juravit* ܝܥܳܐ *germinavit*, Impf. ܢܺܐܡܶܐ, ܢܺܐܥܶܐ. Inf. ܡܺܐܡܳܐ, ܡܺܐܥܳܐ, Imprt. ܝܡܺܝ, ܝܥܺܝ (sic!) fem. ܝܡܳܝ, ܝܥܳܝ, 'Aφ. ܐܰܘܡܺܝ et sic ܐܰܘܥܺܝ, ܡܰܘܡܶܐ, ܡܰܘܥܶܐ, ܡܰܘܡܳܝܽܘܬܳܐ rel. — In Aramaismo judaico habes a ימא *juravit* Impf. יֵימֵי, תֵּימֵי Part. Plur. יָמַיִן Zeph. 1, 5, יָמַן Jer. 5, 2, יָמַן Hos. 4, 2, Aφ. אוֹמֵי Inf. אוֹמָאָה, deinde יעא *germinabit* Jon. Num. 17, 23, 'Aφ. אַוְעֵי Part. מַוְעֵי Prov. 19, 5, 9; 10, 31; ita etiam אוֹנִי *oppressit*, אוֹחִי *festinavit*, אוֹדִי *confessus est*. — Ex Mandaismo huc pertinet ܝܡܳܐ *juravit*, e. gr. לָא תֵימוּן עוּמָמְאתָא דְכַאדְבָא *ne juretis juramenta falsa* Dxt. 20, 11, deinde ܐܰܘܡܶܐ Aφ. *projecit*, quodammodo etiam יְדַע *scivit* et ܝܡܳܐ *consumptus est*. — Formae samaritanae sunt ࠉࠃࠉࠀ *confessus est*, ࠀࠅࠃࠉ *docuit* Aφ. Inf. ࠀࠅࠃࠀࠄ, 'Eϑtaφ. ࠀࠕࠉࠃࠉ Lev. 5, 5.

4) De verbis mediae *w*, *y* et tertiae Alef cf. § 60, V. Iis tamen, quae illic dicta sunt, hic addendum est, verbum ܕܰܘܺܝ *foedavit* in Païel formari ut ܩܰܛܶܠ, itaque ܕܰܘܺܝܬ *foedasti*, ܕܰܘܺܝܬ *foedavi* et cum suffixis ܕܰܘܝܰܢܝ, ܕܰܘܝܰܢܳܗ Isaac Sciadr. P. ܩܟ. — Verbum med. ܘ et tertiae ܝ est ܟܳܐ *increpavit* 2 Prs. ܟܳܐܬ Ps. 9, 6 Plur. ܟܳܘ Inf. ܡܶܟܳܐ Imprt. ܟܳܝ et ܠܐܝ *li, fessus est*, f. ܠܐܶܬ, 2 m. ܠܐܶܬ cet. Plur. ܠܐܰܘ, ܠܐܰܝ Schaaf. ܠܐܝ Urm. Phil. 4, 3, ܠܳܐܝܶܢ, ܠܳܐܝܳܢ Rom. 16, 12 Urm. ܠܐܰܘܗܝ, ܠܐܶܐ Inf. ܡܶܠܐܳܐ Imprt. ܠܐܝ Impf. ܢܶܠܐܶܐ Prtc. ܠܳܐܶܐ et ܠܳܐ. 'Aφïel ܐܰܠܐܺܝ, ܐܰܠܐܺܝ, Inf. ܡܰܠܳܐܽܘ Imprt. ܐܰܠܐܺܝ. Imprf. ܢܰܠܐܶܐ, ܢܰܠܐܽܘܢ, ܢܰܠܐܳܢ, Prtc. ܡܰܠܐܶܐ, fem. ܡܰܠܐܝܳܐ Luc. 18, 5 Urm.

5) Agendum est de verbis ܚܝܳܐ *vixit* et ܗܘܳܐ *fuit*, quae mediam radicalem in formis quibusdam prorsus eliduut, quo facto aut prima si post praefixa est posita, geminata est, quod in 'Aφïel syriaco locum habet, aut vocalis praefixi producitur, uti in Imprf syriaco et in 'Aφïel Samaritismi videbimus.

Perf. ܚܝܐ quidem regulare est, Imperf. vero ita formatur Sing. 3 m. ܢܚܐ, f. ܬܚܐ 2. m. ܬܚܐ f. ܬܚܝܢ, 1 c. ܐܚܐ Plur. 3 m. ܢܚܘܢ, f. ܢܚܝܢ, 2 m. ܬܚܘܢ, f. ܬܚܝܢ, 1 c. ܢܚܐ, quae etiam ܢܚܐ cet. scribuntur; Inf. ܡܚܐ, ܡܚܐ cum Rᵉβâṣâ consonae *m*; Impert. ܚܝ juxta ܚܝܝ Dan. 2, 4; 5, 10 Lee, Plur. ܚܘ Act. 2, 40 Partc. ܚܐ f. ܚܝܐ Plur. ܚܝܝܢ; 'Aφ. ܐܚܝ, cujus ܚ post *ă* non nisi geminatum potest esse, Imprf. ܢܚܐ, ܢܚܐ Imprt. ܐܚܐ Inf. ܡܚܝܘ ܡܚܝܘܬܐ, Partc. ܡܚܐ f. ܡܚܝܐ.

Nestoriani etiam in Imprf. et Inf. Peʿal primam syllabam per *ĭ* (Zᵉlâmâ qišyâ) scribunt, ita ut apud eos *niḥḥi* dicendum sit sicuti *miḥḥâ*, ܢܚܐ, ܡܚܐ. et in 'Aφ. ܢܚܐ. — In Aramaismo judaico habes Dan. 2, 4 חֱיִי Imprt. et מְחֵא Partc. 'Aφ. Dan. 5, 19 deinde seriore aetate חֲיָא Imprf. יֵחֵי, תֵּחֵי, אֵחֵי, יֵחוּן, תֵּחוּן, נֵחֵי, נֵחֵי Gen. 42, 2 Inf. מֵחֵי, מֵחָא 'Aφ. אַחֵי, אַחְיֵי 2 Rg. 8, 1, Imprf. אֲחַיֵּךְ *vivificabo te* Zach. 3, 7 Inf. אַחָאָה, Partc. מְחֵי, מְחָא. — In Samaritanismo habes Paʿel Gen. 12, 12 ࠉࠇࠉࠅ = *yayyu* a chld. חַיִּי *servavit*, Num. 31, 18 ࠀࠇࠅ *'a'u servate*; in Peʿal vero est Perf. ࠇࠉ *ai*, *vixit*, (c. ࠅ autem ࠇࠉࠅ *wi*), Impf. ࠕࠇࠉ *ti'i*, *ti*; Aφ. cum producto *a* in *o* ࠀࠅࠇࠉ Impf. ࠉࠅࠇࠉ Inf. ࠌࠅࠇࠀࠄ, 'Eϑtaφʿal ࠀࠕࠅࠇࠉ[1]). — Memoria dignum est etiam in stirpe X Arabum *y* medium elidi اِسْتَحَى, اِسْتَحِ, يَسْتَحِي.

Verbum ܗܘܐ, cujus ܗ distincte pronunciatur, si notione *existendi* usurpatur, vel ut Sciadr. loquitur pro ܐܝܬܘܗܝ ponitur, deinde vero omittitur si est copula, in Imperfecto apud poetas potissimum suum ܘ ejicit, ܢܗܐ, ܬܗܐ, ܬܗܝܢ, ܢܗܘܢ cet. eademque syncope etiam in reliquis dialectis usitatissima est, יְהֵי, תְּהֵי, תְּהֵין, אֱהֵי, תֵּהוֹן, יְהוֹן, נֶהֱוֵי Inf. מֶהֱוֵי, quae formae etiam mandaice leguntur cf. P. 340. — Formae Samaritanorum sunt Prf. ࠄࠅࠄ, quod secundum regulas flectitur, et raro ࠄࠉࠄ, Imprf. ࠉࠄࠉ *ya'e*, ࠉࠉࠄࠉ Gen. 27, 33 f. etiam ࠕࠉࠄࠉ Gen. 9, 2. cet., ࠕࠄࠉ, ࠀࠉࠄ Exd. 29, 45, *a'e*, *'aye ero*, ࠉࠄࠅࠍ, ࠉࠄࠅࠍࠅ, ࠉࠅࠍࠅ, ࠉࠄࠍ, cet. Pro *ya'e* etiam *a'e* videtur dictum esse, itaque habes Gen. 35, 10 ࠄࠉ uti 28, 20; 30, 34, et ࠉ praefixum etiam in aliis personis elisum est, uti

1) Hae formae *'u'i*, *yu'i*, *mu'a'a*, *'ettu'i* non ad metathesin radicis *yaḥay* pro ḥayay reducendae sunt, sed ô (sam. u) potius ex ā exortum est uti in 'oqim אוקים pro אָקִים et in verbo geminante אוֹבְרָא a ברר, 2 Sam 3, 35 *cibare*, cujus loco vero apud Buxt. legitur אוֹבְלָא.

ࠕࠄࠉࠍ = אֲשֶׁר תְּהֶוְיָן Gen. 41, 36 *êsar tâyinna*, ab altera parte etiam ࠄ scribendo omittitur ࠅࠉࠉ = וַיְהִי Gen. 12, 14; 9, 14, et cum servato ࠅ habes ࠀࠅࠉ *ero* Gen. 17, 8 Deut. 31, 23, uti cum ࠉ hebraizanti ࠄࠉࠉ Lev. 26, 12. Ceterum haec syncope consonae ה etiam in Talmud Hieros. ideoque dialecto Hierosolymitana occurrit, in qua dicebatur איי Sgl. *erit* et תיין Plur. fem. *erunt* Jerus. Bab. qam. Fol. 6, 2 Beṣa 60, 4. Imperativus est ࠄࠅࠉ Gen. 12, 2 *ewi* Plur. ࠄࠅࠅ Exd. 19, 15; Infinit. ࠌࠄࠉ Gen. 2, 18, ࠌࠄࠅ Lev. 26, 13, ࠄࠅࠀࠅࠀ Exd. 19, 16, c. suff. ࠄࠅࠀࠅࠀࠅࠍ 10, 6, ࠁࠄࠅࠄࠅࠍ Gen. 4, 8. = בְּהֶיוֹתָם *bayutimma*; absolutus est ࠄࠅࠅ Gen. 18, 18 Num. 30, 7 *âwo*[1])

6) Sub finem afferimus tria verba ܣܠܶܩ, *ascendit* ܐܶܙܰܠ *ivit* הֲלַךְ *ivit* in quibus ל infirmum vel eliditur vel assimilatur. — Vox ܣܠܶܩ suum *l* assimilat praecedenti *s*, si nulla intercedit vocalis, itaque habes quidem ܣܠܶܩܬ, ܣܰܠܶܩ, ܐܶܣܬܰܠܰܩ al. at Inf. est ܡܶܣܰܩ *mes-saq*, Imprf. ܢܶܣܰܩ, Aφ. ܐܰܣܶܩ, ܢܰܣܶܩ, ܡܰܣܩܳܐ ܡܰܣܶܩ, denique Imprt. Pe̥ʿal est ܣܰܩ, apocopato *l*. De ʼEϑpe̥ʿel addendum est teste Acurense solam 3*tiam* personam Perf. usitatam esse. — Formae judaicae מִסַּק, יִסַּק סַק, אַסֵּיק rel. cum syriacis conveniunt, geminationem per *n* resolutam monstrat הַנְסָקָה Dan. 6, 23, unde tamen non concludendum est exstitisse radicem secundam נסק, quam plerique grammatici et lexicographi admiserunt. Etiam Samaritanismus et Mandaismus cum formis syriacis convenit,[2]) attamen hoc loco omittere nolo, Mandaeorum formam אַסְגִיא *ivit* mihi videri metaplasmum radicis סלק, primum enim rad. סגא in Aramaismo sensu *eundi* inusitata atque arabicum شجا etymon aptum non est[3]), deinde vero ק plerumque abit in נ apud Mandaeos §. 24, VI, b, et in voce נתא = נית eandem reproductionem tertiae radicalis habemus, qua consona deperdita compensatur, cf. § 66. P. 327. Ex forma ʼaφʿelica deinde novum Pe̥ʿal סְגָא *ambulavit* processit Jerus. Sanh. fol. 23 Col. 3, Babl. Berak. Fol. 61, 1, Bab. qam. Fol. 60, 2. —

---

1) Uti Aramaei in ܗܘܳܐ apocopen adhibent, ita Arabes in كان, cum أَكُ dicant pro أكون.

2) De ࠕࠕࠉࠍ Exd. 19, 12 mihi non constat; errorem latere conicio.

3) Ne quis inde quid colligat, quod dicitur شَجِيَ ٱلْغَرِيمُ عَنْهُ, *abiit ab eo creditor*, vix monendum videtur.

In voce ܐܶܙܰܠ ubicunque ܙ vocali destitutum est, eliso *l* vocalis ad ܙ refertur, ideoque hac exoriuntur formae, ܐܳܙܠܰܬ 3, f. ܐܶܙܠܶܬ 1 c. ܢܺܐܙܠܽܘܢ, ܢܺܐܙܠܳܢ, ܬܺܐܙܠܽܘܢ, ܬܺܐܙܠܳܢ Impf. Plur. 3 et 2 m. et f. ܬܺܐܙܠܺܝܢ Sgl. 2. f; ܐܳܙܠܳܐ, ܐܳܙܠܺܝܢ, ܐܳܙܠܳܢ Partc. Sgl. f. et Plur. m. f. Imperativus est ܙܶܠ, Inf. ܡܶܐܙܰܠ. Praeterea Amira P. 367 et Sciadr. P. ܨܘܐ docent, hanc syncopen locum non habere, ubi ܐܶܙܰܠ sensu vocis ܡܫܚ, *valet, juvat, usu venit* adhibeatur[1]) itaque legendum esse Mth. 5, 13 ܠܡܶܕܶܡ ܐܳܙܠܳܐ *'âzlâ, ad nihilum valet*, idemque locum habere in hisce Barhebraei versibus: ܠܡܕܡ ܕܥܡܗ ܠܐ ܥܕܡܐ ܠܡܐ ܠܡܬܩܢܘ

ܘܐܡܝܪܐ ܐܝܟ ܠܡܕܡ ܐܳܙܠܳܐ ܠܐ ܡܬܩܢܘܬܐ

At Nestoriani hoc significationis discrimen pronunciando non indicare ex scriptione ܐܳܙܠܳܐ Mth. 5, 13 Urm. sequitur. In reliquis dialectis nulla invenimus hujus syncopae vestigia, unde tamen non licet colligere eam non locum habuisse, cum in earum orthographia Ṭalqana non adhibeatur. Imperat. apud Talmudicos est זִיל, reliqua vide § 63. Adnt. II, III.

Denique de הֲלַךְ dicendum est, cujus radicis Pe̥al in Aramaismo adeo rarum est ut pro Hebraismo jure habendum sit. In stirpe Paʿel omnes formae legitimo modo derivantur, at existunt juxta יְהַלֵּךְ formae eliso *l*, producta vocali יְהָךְ Ezr. 5, 5, תְּהָכִין *ibis* fem. 2 Rg. 4, 4, אֱהָךְ *ibo* Inf. מֵהָךְ, quae a prioribus grammaticis ad radicem הוך referuntur, cujus tamen in nulla dialecto exstant vestigia, nisi ad هَيَّكَ confugis, cui significatio *properandi* tribuitur. Infinitivus מֵהָךְ tali modo responderet formae מְהַלְּכָא Cant. 1, 7, quae in *me̥hâχâ* deinde in *mēhaχ* mutata esset. Etiam in Samaritanismo haec contractio locum habet ࠕࠄࠊ, ࠀࠄࠊ cet. ࠕࠄࠊࠅࠍ, ࠕࠄࠊࠉ Exd. 16, 4, Inf. ࠌࠄࠊࠄ Exd. 8, 28, Deut. 11, 22. al, quae hanc ob caussam Aramaismo occidentali propria videtur fuisse, et quae in Syriasmo et Mandaismo, quod sciam, prorsus deest.

7) Verbum duabus radicalibus infirmis apud Mandaeos est ܒܐܐ = בא, de quo vide P. 290.

1) Abraham Ecchell. P. ܡܠܟ idem docet: ܥܡ ܕܒܝ ܐܙܠ ܐܝܬܘܗ̇ ܒܘܢܝܐ ܡܫܚ ܠܡܕܡ ܒܐܝܕܝܐܝܬ ܡܬܚܫܒܐ.

§. 69.

Verba defectiva et irregularia.

I. Sunt quaedam Impersonalia, quae non nisi in Participio adhibentur, nempe ܦܐܐ *convenit, necessarium est* fem. ܦܐܝܐ, Plur. ܦܐܝܢ f. ܦܐܝ̈ܢ, deinde ܝܐܐ, *decet, pulchrum est,* fem. ܝܐܝܐ, Plur. ܝܐܝܢ, fem. ܝܐܝ̈ܢ denique ܘܳܠܶܐ in Peal *convenit, justum est*, f. ܘܳܠܝܳܐ cet. In Aramaismo judaico habes יְלִי, et יְאַלִי, יָאֵי vero sensu *pulchri* solum adhiberi videtur, צָרִיךְ hebraeum est. Mandaice יאיא et samaritanice [Samaritan] = [Samaritan] f. [Samaritan] exstat, vocem ܦܐܐ vero non inveni.

II. Verbum ܡܰܐܶܠ in 'Aφ. quidem *taedium effecit, destitit* omnes formas admittit, at Peal adhibetur tantum in fem Sgl. 3 prs Prf. et Imprf. et in fem. Partcp. ܡܐܠܐ Hebr. 3, 10, ܬܶܡܐܠ Act. 9, 38, ܬܶܡܐܠ Gal. 6, 9, ܬܡܰܐܠܝܢ *atque* ܬܶܡܐܠ Luc. 18, 1,[1]) denique ܡܐܠܐ 2 Cor. 4, 1, 16 Ps. 95, 10. Nestoriani scribunt ܬܶܡܰܐܠ qua de scriptione cf. § 65, III. De ejus in reliquis dialectis usu nihil observavi.

III. Huc denique referendum est verbum ܐܶܫܟܰܚ *potuit* Imprf. ܢܶܫܟܰܚ Imprt. ܐܶܫܟܰܚ Inf. ܡܶܫܟܳܚܽܘ Partc. ܡܶܫܟܰܚ. Passivum est ܐܶܫܬܟܰܚ, ܢܶܫܬܟܰܚ cet. Patet formam hujus verbi ad 'Aφ3el pertinere, in quo prius *'a* in *'e* depressum est, id quod antiquissimis formis תְּהַשְׁכַּח Ezr. 4, 15 נְהַשְׁכַּח Dan. 6, 5 Gen. 32, 19 comprobatur. Formae apud Iudaeos aramaizantes usitatae sunt: Perf. אַשְׁכַּח (הַשְׁכַּח Dan. et Ezr.) Impf. יַשְׁכַּח Imprt. אַשְׁכַּח Jer. 6, 16, Inf. אַשְׁכָּחָא Gen. 27, 20, הַשְׁכָּחָה Dan. 6, 5, praeterea מַשְׁכַּח Eccl. 8, 17 et juxta formam Peal מִשְׁכַּח Eccl. 1, 17; 8, 17 Ps. 36, 3, quae paraphrastis serioribus usitata est teste Buxtorfio. Elias in Methurgeman P. apud Buxtorfium formas Singularis per *a*, Pluralis per *i* scribendas esse docuit, quod tamen Buxtorfius Lexic. Chld. P. 2388 negat, statuens, plerumque vocales ex 'Aφ3el, rarius ex Peal adhiberi, qua in re alterum, Peal scilicet adhiberi, ita melius intellegendum erit, vocalem *a* illegitimo modo depressam esse. Pass. הִשְׁתְּכַח, אִשְׁתְּכַח revera est 'EϑpeЗel. De formis mandaicis cf. P. 291. Samaritanis denique proprius est usus formae 'Eϑtaφ3al pro 'EϑpeЗel reliquarum dia-

1) Scribitur etiam ܬܡܰܐܠܝܢ cum Yuδ diacritio femininorum.

Digitized by Google

lectorum, itaque juxta ࠀࠔࠒࠕ et ࠀࠔࠒ[1]) passivum adest ࠉࠔࠒࠕࠕ Gen. 39, 4 ࠀࠔࠒࠕࠄ, Deut. 18, 10 *'ellašqa*, *yittašqa* pronunciandum. Quod legitur Gen. 33, 8 ࠌࠀࠔࠕࠒࠄ Inf., Uhlemannus, ut mihi videtur, recte censet emendandum esse.

IV. De ܫܬܳܐ ejusque Imprf. ܢܶܫܬܶܐ et Inf. ܡܶܫܬܳܐ cf. §. 64, II, 5. ubi etiam formae dialectorum enumeratae sunt. Imprtv. est ܫܬܺܝ cet. Inf. ܡܶܫܬܳܝܘ. — ܐܶܫܬܺܝ denique, quod cum ܐܶܫܬܺܝ solet conjungi non est 'Aφ̣el sed Pe̥ʿal cum prosthesi vocalis. Imperft. est ܬܶܫܬܶܐ Imperatv. ܐܶܫܬܺܝ, ܐܶܫܬܝ, ܐܶܫܬܰܘ, ܐܶܫܬܰܝܶܝܢ (uti ܒܟܺܝ, ܡܰܟܺܝ), Inf. ܡܶܫܬܳܐ Partc. ܫܳܬܶܐ, 'Eϑpe̥. ܐܶܫܬܰܬܺܝ de שְׁתָא et אִשְׁתַּי cf. § 67. 'Aφ. a ܫܬܳܐ formatur ܐܰܫܬܺܝ. — Denique vox ܪܗܶܛ *cucurrit* in Imperativo metathesin subit ܗܪܶܛ[2]), Vrs. ḥarql. ܗܪܘܛ, mandaice vero רְהוֹט Sin. 27, 7.

§. 70.

De suffixis pronominalibus, quae accusativi vices gerunt.[3])

Pronominum personalium casus obliquos, qui linguis semiticis desunt, exprimi germinibus demonstrativis ad verborum formas appositis § 45 docuimus, ibique simul explicuimus, vocalismum formarum suffixis auctarum processisse ex vocalismo antiquiore et ditiore, qui secundum leges § 13 A et 27 V mutatus est, qua in re etiam hoc ad definiendas formas recentiores valuit, quod interdum vocales suffixorum finales in ipsam vocem recipiuntur, § 45, II. De singulis vero haec monenda sunt.

I. Passiva quae non regunt accusativum suffixa ferre pro

---

1) Ita plerumque scribitur per ࠀ. Ceterum si scribitur ࠀࠔࠒ in Pe̥ʿal, animadvertendum est, propter vocalem auxiliarem in Pe̥ʿal addendam 'eška in 'Aφ. et Pe̥ʿal vix distingui posse.

2) Sciadr. P. ܨܘ܀ dicit ܘܗܶܪܛܺܝܢ ܐܘܨ ܡܫܟܚ ܗܘ̈ ܒܗܕܡ.

3) Post Buxtorfium etiam Fürstius Lehrgeb. der aram. Id. P. 195. totam hanc de compositione suffixorum cum verbis doctrinam in parte etymologica grammaticae voluit omittere, eamque syntaxi tribuere, quod tamen non probamus. Parti grammaticae etymologicae competit explanatio formationis vocum singularum, sive mutatione vocalismi sive incremento consonarum sive denique compositione effictarum. Hoc ultimum cadit in verba suffixis conjuncta, id solum quaeritur utrum haec composita sint voces an sententiae. Voces vero esse mecum non negabit is, qui eum sonorum complexum appellat vocem, qui uno accentu feritur eoque in unitatem conjungitur.

Digitized by Google

sua natura non possunt, formae reflexivae vero quae accusativum regunt etiam suffixa accipiunt, e. gr. ܐܣܬܟܠܗ *intellexit id*, proprie *sibi praeposuit formam ejus* ܐܫܬܘܕܥܗ̇ *cognovit illud*, proprie *sibi explicuit, illud*, ܐܬܕܟܪܝܢܝ *recordare mei*. Sciadr. P. ܕ.

II. Nec primae personae verbi suffixa primae personae, nec secundae persônae suffixa secundarum personarum admittunt, enunciata enim hujus formae *ego amo me, tu amas te* cet. stirpibus reflexivis exprimuntur. Suffixa denique 3tiae prs. Plur. ܗܘܢ et ܗܝܢ in verbis omnino non adhibentur, quorum loco pronomina separata ܐܢܘܢ et ܐܢܝܢ ponuntur.

III. Participia cum suffixis conjuncta formam nominum assumunt, ܝܕܥܝܢܗ *noscentes eum*, ܣܢܐܝ *osores mei*, quod tamen raro fit et ita quidem, ut suffixa Genetivum designent. Simulac vero objectum exprimendum est, Accusativus praepositione ܠ suffixis instructa exprimitur e. gr. ܒܢܐ ܠܗ *aedificat eum*.

IV. Praeter formas suffixorum § 45 enumeratas etiam germen *hi*, ܗܝ, ad designandam tertiam prson. mscl. Sing. adhibetur, ac tum potissimum ponitur cum persona verbi olim exivit in *ă*, quod ante suffixum in *å* solet dilatari. Talis vero vocalis *ă* in fine verbi positae dilatatio etiam ante alia suffixa locum habet, nec semper ex receptione vocalis suffixi in ipsam vocem potest explicari, quam § 45 II Adnt. descripsimus, sed alia ratione exorta est. De qua licet dubitans ita statuendum censeo, accentu penultimam feriente ne nimium in modum ultima corripiatur, vocalem esse productam ac pro *qe̥táltăχ, interfecit illa te*, pronunciatum esse *qe̥táltåχ* cet.

V. Ad perspiciendum vocalismum denique hae tres leges memoria tenendae sunt, 1) vocales finales aut apocopari aut in ipsam vocem recipi,

2) vocales in vocem receptas cum finali ipsius verbi vocali aut contrahi *ă* + *ă* = *å*, *û* + *a* = *û*, aut eam loco pellere, *a* + *i* = *i*, *a* + *u* = *u*, *u* + *a* = *a*, *u* + *i* = *i*, *û* + *i* = *i* aut *åi*, aut si heterogenea est post eam in consonam abire[1]),

3) ex vocalibus formae primitivae brevibus eam ejici, cujus omissione syllabae clausae optime disponuntur[2]).

---

1) Hoc in *u* tantum cadit, quod ex *qaṭaltihu* in vocem recipitur *qaṭaltiuh*, unde procedit *qe̥ṭaltiw* ܩܛܠܬܝܘܗ, *tu mulier interfecisti eum*.

2) Ex. gr. ex *qaṭalani, interfecit me*, apocopato *i* restat *qaṭalan* = *qaṭlan* neque *qe̥ṭaln*.

VI. Quae hucusque dicta sunt ad omnia verba pertinent, at cum vocales suffixorum alio modo tractentur in verbis tertiae *y*, *w*, alio in verbis in consonam exeuntibus, hoc loco verba tertiae *y*, *w* non curamus, quae insequenti paragrapho proponentur.

VII. Quibus praemissis formatio Perfecti cum suffixis facile intellegitur, procedit enim ex forma primitiva A. mutata vocalium conditione B. forma in lingua usitata: C.

A. 3 m.	*qaṭalani,*	*qaṭalaka,*	*qaṭalaki,*	*qaṭalahi,*	*qaṭalahâ*	*qaṭalana,*	*qaṭalakun,*	*qaṭalakinna*
B. 3 m.	*qaṭlani,*	*qaṭla-ak,*	*qaṭla-ik,*	*qaṭla-ih,*	*qaṭla-âh*	*qaṭlaaa,*	*qaṭalaχon,*	*qaṭalaχen*
C. 3 m.	ܩܛܠܢܝ	ܩܛܠܟ	ܩܛܠܟܝ	ܩܛܠܗ	ܩܛܠܗ̇	ܩܛܠܢ	ܩܛܠܟܘܢ	ܩܛܠܟܝܢ
A. 3 f.	*qaṭalatai,*	*qaṭalatka,*	*qaṭalatki,*	*qaṭalathi,*	*qaṭalathâ,*	*qaṭalataa,*	*qaṭalatkun,*	*qaṭalatkinna*
B. 3 f	*qaṭaltani,*	*qaṭalatak,*	*qaṭalatik,*	*qaṭalatih,*	*qaṭalatâh,*	*qaṭalatan,*	*qaṭaltakun,*	*qaṭaltaken*
C. 3 f.	ܩܛܠܬܢܝ,	ܩܛܠܬܟ,	ܩܛܠܬܟܝ,	ܩܛܠܬܗ,	ܩܛܠܬܗ̇,	ܩܛܠܬܢ,	ܩܛܠܬܟܘܢ,	ܩܛܠܬܟܝܢ
A. 2 m.	*qaṭaltani*	— —	— —	*qaṭaltăhi,*	*qaṭaltahâ,*	*qaṭaltana,*	— —	— —
B. 2 m.	*qaṭaltani*	— —	— —	*qaṭaltă-ih,*	*qaṭalta-âh,*	*qaṭalta-an,*	— —	— —
C. 2 m.	ܩܛܠܬܢܝ	(*sic cum å*)	— —	ܩܛܠܬܝܗܝ,	ܩܛܠܬܗ̇,	ܩܛܠܬܢ	— —	— —
A. 2 f.	*qaṭaltini,*	— —	— —	*qaṭaltihu,*	*qaṭaltihâ,*	*qaṭaltina*	— —	— —
B. 2 f.	*qaṭaltini,*	— —	— —	*qaṭalti-uh,*	*qaṭalti-âh,*	*qaṭalti-an*	— —	— —
C. 2 f.	ܩܛܠܬܝܢܝ	— —	— —	ܩܛܠܬܝܗܝ[1]),	ܩܛܠܬܝܗ̇,	ܩܛܠܬܝܢ	— —	— —
A. 1 c.	— —	*qaṭaltuka,*	*qaṭaltuki,*	*qaṭaltuhi,*	*qaṭaltuhâ*	— —	*qaṭaltukun,*	*qaṭaltukinaa*
B. 1 c.	— —	*qaṭaltu-ak,*	*qaṭaltu-ik,*	*qaṭaltu-ih,*	*qaṭaltu-âh*	— —	*qaṭaltukun,*	*qaṭaltuken*
C. 1 c.	— —	(*sic!*) ܩܛܠܬܟ,	ܩܛܠܬܟܝ,	ܩܛܠܬܗ,	ܩܛܠܬܗ̇	— —	ܩܛܠܬܟܘܢ	ܩܛܠܬܟܝܢ

1) Hac in forma ܝ finale non etymologicum esse origo formae docet, itaque mere graphicum est, et ex analogia reliquarum personarum additum, quae cum suffixo *hi* compositae, scriptionem historicam servaverunt, insuper vero etiam ad exprimendam pronunciationem ܝ in ipsa voce habent.

A. 3 m.	qaṭalûni,	qaṭalûka,	qaṭalûki,	qaṭalûhi,	qaṭalûhâ,	qaṭalûna,	qaṭalûkun,	qaṭalûkinna
	qaṭalunani,	— ûnaka,	— ûnaki,	— ûnăhi,	— unahâ,	— ûnana,	— ûnakun,	— unakinna
B. 3 m.	qaṭalûni,	qaṭalû-ak,	qaṭalû-ik,	qaṭalûhi,	qaṭalû-ah,	qaṭalûna,	qaṭalûkun,	qaṭalûken
	qaṭalûnani,	— una-ak,	— una-ik,	—unâ-ih,	—una-âh,	— una-an,	— unâkun,	— unâken
C. 3 m.	ܩܛܠܘܢܝ,	ܩܛܠܘܟ,	ܩܛܠܘܟܝ,	ܩܛܠܘܗܝ,	ܩܛܠܘܗ,	ܩܛܠܘܢ,	ܩܛܠܘܟܘܢ,	ܩܛܠܘܟܝܢ
	ܩܛܠܘܢܢܝ,	ܩܛܠܘܢܟ,	ܩܛܠܘܢܟܝ,	ܩܛܠܘܢܗܝ,	ܩܛܠܘܢܗ,	ܩܛܠܘܢܢ,	ܩܛܠܘܢܟܘܢ,	ܩܛܠܘܢܟܝܢ
A. 3 f.	qaṭalâni,	qaṭalâka,	qaṭalâki,	qaṭalâhi,	qaṭalâhâ,	qaṭalâna,	qaṭalâkun,	qaṭalâken
	qaṭalânani,	qaṭalânaka,	qaṭalânaki,	qaṭalânahi,	qaṭalânahâ,	qaṭalânana.	qaṭalânakun,	qaṭalânaken
B. 3 f.	qaṭalân,	qaṭalâ-ak,	qaṭalâ-ik,	qaṭalâ-ih,	qaṭalâ-âh,	qaṭalâ-an,	qaṭalâkun,	qaṭalâken
	qaṭalânani,	qaṭalâna-ak,	qaṭalâna-ik,	qaṭalâna-ih,	qaṭalâna-âh,	qaṭalâna-an,	qaṭalânakun,	qaṭalânaken
C. 3 f.	ܩܛܠܬܢܝ,	ܩܛܠܬܟ,	ܩܛܠܬܟܝ,	ܩܛܠܬܗܝ,	ܩܛܠܬܗ,	ܩܛܠܬܢ,	ܩܛܠܬܟܘܢ,	ܩܛܠܬܟܝܢ
	ܩܛܠܬܢܢܝ,	ܩܛܠܬܢܟ,	ܩܛܠܬܢܟܝ,	ܩܛܠܬܢܗܝ,	ܩܛܠܬܢܗ,	ܩܛܠܬܢܢ,	ܩܛܠܬܢܟܘܢ,	ܩܛܠܬܢܟܝܢ
A. 2 m. f.	qaṭaltunani	(f. tenani)	— —	qaṭaltunahi,	qaṭaltunahâ,	qaṭaltunana	— —	— —
B. 2 m. f.	qaṭaltunani	— —	— —	qaṭaltunâ-ih,	qaṭaltuna-ah,	qaṭaltuna-an	— —	— —
C. 2 m. f.	ܩܛܠܬܘܢܢܝ,	(f. ܬܝܢܢܝ)	— —	ܩܛܠܬܘܢܗܝ	ܩܛܠܬܘܢܗ,	ܩܛܠܬܘܢܢ	— —	— —
A. 1 c.	— —	qaṭalnaka,	qaṭalnaki,	qaṭalnahi,	qaṭalnahâ	— —	qaṭalnakun,	qaṭalnaken
B. 1 c.	— —	qaṭalna-ak,	qaṭalna-ik,	qaṭalnâ-ih,	qaṭalna-âh	— —	qaṭalnâkun,	qaṭalnâken
C. 1 c.	— —	ܩܛܠܢܟ,	ܩܛܠܢܟܝ,	ܩܛܠܢܗܝ,	ܩܛܠܢܗ	— —	ܩܛܠܢܟܘܢ,	ܩܛܠܢܟܝܢ

VIII. In schemate prolato nos 3tiam prs. fem. Plur. cum suffixis secundae personae Plur. exhibuimus ܩܛܠܬܟܘܢ ܩܛܠܬܟܝܢ, prout hanc formam praebet Josephus Acurensis P. ܡܠܗ a voce ܢܟܐ, cum scribat ܢܚܬܟܘܢ et ܢܚܬܟܝܢ. Abr. Ecchell. in Paɜel praebet ܡܩܛܠܟܘܢ juxta ܡܩܛܠܟܝܢ P. ܢܣ, ipse vero Acurensis in Paɜel affert ܡܩܛܠܟܘܢ, ܡܩܛܠܟܝܢ P. ܝܠ, ܠܣ. eliso *å*. Hanc formam, quae ex *šabbaħåχun*, *qaṭalåχun* modo haud solito decurtata est, Amira in omnibus paradigmatis exhibuit, unde in Grammaticas occidentalium migravit, ܩܪܝܟܘܢ Am. P. 380, ܩܪܝܟܝܢ

P. 385, ܫܕܪܬܘܢ P. 397, ܐܫܟܚܬܘܢ P. 405, ܩܛܠܬܘܢ P. 409, quocum conspirat ut semper Isaac Sciadr. P. ܢܝ, ܢܗ, ܢܗܝ. Contra hunc Grammaticorum consensum nobis non licuit in paradigma recipere formam ܩܛܠܬܘܢ soli Acurensi et uno loco Ecchellensi probatam, quamvis unica sit recta, si originem historicam spectas, ejusque loco scripsimus formam seriore certe aetate usitatam ܩܛܠܬܘܢ, ܩܛܠܬܘܢܝ, quae utrum ܬ habeat cum qušåyå an rukåχå dubium potest videri, prius tamen non rectum est, cum Amira praebeat ܩܪܝܬܘܢ, ܩܪܝܬܘܢܝ, ܩܢܝܬܘܢ etc. cum rukåχå. Etiam in vocalismo formarum ܩܛܠܬܘܢܝܗܝ, ܩܛܠܬܘܢܝ cet. Acurensi cum reliquis grammaticis non convenit, praebet enim cum *a* secundae radicalis hasce formas ܢܩܛܠܬܘܢܝܗܝ, ܢܩܛܠܬܘܢܝ, ܢܩܛܠܬܘܢܝܗܝ rel. in quibus suffixa immediate ad ܢܩܛܠܘܢ adnexa sunt, ita ut vocalismus harum formarum eodem modo ab origine historica recedat, uti vocalismus formae receptae ܩܛܠܬܘܢ, cum utraque forma immediate a formis verbi recentissimis sit derivanda.

IX. Verba cum vocali functionali *i* (*e*), ubicunque media radicalis accipit vocalem, suum *e* retinere per se intellegitur. Itaque habes ܢܚܟܡܘܢ, ܢܚܟܡܢܝ, ܢܚܟܡܢܢܝ, ܥܒܕܬܢܝ Ps. 51, 5, et quod Hoffmannus alius usus affert exemplum ܪܚܡܬܗ Ps. 119, 167 falsum est et in Polygl. Londin. recte ܪܚܡܬܗ editum. — Vocalismus stirpium iisdem legibus est adstrictus, quibus formae Peʿal definiuntur cf. supra V, itaque habes ܫܒܩܬܗ, ܫܒܩܬܘܢ sine et cum vocali mediae radicalis ܫܕܪܘܢ *miserunt nos* Joh. 1, 22, ܬܡܗܬܢ *obstupefecerunt* (fem.) *nos* Luc. 24, 22, ܐܡܠܟܬܢܝ *dominum eum fecisti* Ps. 71, 20, ܐܪܓܙܬܢܝ *iratum me reddidisti* Jer. 2, 27 ܐܚܒܢܝ *amavit me* Joh. 15, 9. —

Radices infirmae leges universales sequuntur in vocalibus mutandis. Itaque habes

1) in verbo med. gem. Sing. m. ܥܠܢܝ, ܥܠܟ, ܥܠܟܘܢ 3. pers.; ܥܠܬܢܝ, ܥܠܬܢܝܗܝ 2. m. ܥܠܬܟ, ܥܠܬܗ, ܥܠܬܟܘܢ 1 prs; Plur. m. ܥܠܘܢܝ, ܥܠܘܢܢܝ, ܥܠܘܟܘܢ 3. m. ܥܠܢܟ, ܥܠܢܗܝ 1. c. Fem. sunt ܥܠܬܢܝ, ܥܠܬܟ, ܥܠܬܗ, ܥܠܬܟܘܢ 3 Sgl.; ܥܠܬܝܢܝ, ܥܠܬܝܗܝ ܥܠܬܝܗ 2 Sgl.; ܥܠܝܢ, ܥܠܝܢܢܝ, ܥܠܝܟ, ܥܠܝܗܝ ܥܠܝܢܗ, ܥܠܝܗ, ܥܠܝܟܘܢ 3 Plur. etc.

2) in verbo primae ʾAleφ, ubi verbi firmi prima radicalis brevissimo tantum *e* utitur, re vera ܱ scribendum est, itaque ܐܟܠܬܗ *devoravit* (fem.) *illum* Mth. 13, 4 ܐܟܠܬܗ *comedi eum* Apoc.

10, 10 sed ܐܰܟ݂ܠܰܢܝ *consumpsit me* Joh. 2, 17. Nestoriani in editione Urmiensi scribunt ܐܶܟ݂ܠܰܬܗ̇.

3) Verba primae Yud, ubi verbum firmum habet primam radicalem cum *a*, accipiunt *a*, ubi verbum firmum habet e̥, suum *ye̥* resolvunt in *î*. Itaque ܝܺܕܥܶܗ Joh. 1, 10, ܝܺܕܥܳܟ݂ Joh. 17, 25, ܝܺܕܥܶܘܗ̱ܝ, at ܝܺܕܰܥܬܳܢܝ *novisti me* Joh. 14, 9 ܝܺܕܰܥܬܳܟ݂, ܝܺܕܰܥܬܶܗ *novi te, eum* 1 Joh. 2, 4; Joh. 17, 25 ܝܺܕܰܥܬܟ݂ܽܘܢ *novi vos* Mth. 7, 23 ܝܺܕܰܥܬܽܘܢܳܝܗ̱ܝ *novistis eum* Joh. 8, 55. ܝܺܕܰܥܢܳܝܗ̱ܝ *novimus eum* 1 Joh. 2, 3.

4) De verbis mediae ܘ et ܝ nihil monendum est, cum eorum vocales semper immutabiles sint.

X. 1) Ad explicandum Imperfecti cum suffixis conjuncti vocalismum primum repetimus quae P. 197 de ejus declinatione monuimus, scilicet vocalem finalem fuisse aliquando *u* in Nom., *a* in Acc., *i* in Genet. Arabismus formas in *a* et *u* habet, at formam in *i* amisit, ejusque loco formam apocopatam adhibet, *ita ut forma in i apud Hebraeos tantum servata sit et quidem in Imperf. suffixis instructo* יִקְטְלֵנִי, יִקְטְלֵהוּ cet., quae ex *yaqṭulini, yaqṭulihu* processerunt. Syri Hebraeorum in modum ultimam vocalem abicientes, ante suffixa tamen eum servaverunt, et sicuti in nomine Accusativi formam مَلِكًا = ܡܰܠܟܳܐ in *a* exeuntem adhibent, ita etiam in Imperfecto rem instituerunt suffixa affigentes ad formam *yaqṭula*.

2) Suffixum 3tiae pers. msc. in iis verbi formis, quae non in *îna, ûna, åna* in antiquissima lingua exierunt, non est germen *hi* sed germen compositum *hi-hu*, cujus vocalis finalis *u* in ipsam vocem recipitur, quo facto exoritur forma *hiw*, deinde *iw* ita scripta ܘܗ̱ܝ e. gr. ܬܶܩܛܠܺܝܘܗ̱ܝ, ܐܶܩܛܠܺܝܘܗ̱ܝ. In iisdem verbi formis suffixum 3*tiae* prs. fem. est *hi* et cum receptione vocalis *îh*, ܬܶܩܛܠܺܝܗ̇, ita ut *a* finale ante suffixa non sit servatum sed potius apocopatum ex lege supra V, 2.

3. Ante suffixa ܟ݂ܽܘܢ et ܟ݂ܶܝܢ in formis iis, quae non in *ûna* et *åna* aliquando exierunt, *a* finale eliditur, e. gr. ܬܶܩܛܽܘܠܟ݂ܽܘܢ, qua in forma ܼ rukåχå ornatur, idemque *a* terminationis *îna* ante suff. 1ma pers. Sgl. eliditur ܬܶܩܛܠܺܝܢܳܢܝ *tu mulier interficies me,* unde pluralis contra omnem analogiam formatur ܬܶܩܛܠܺܝܢܳܢ *tu mulier interficies nos,* cujus loco forma secundum analogiam historicam exspectaretur *teqṭelînån* ex *taqṭulina-na* et cum receptione vocalis *taqṭulina-an.*

XI. Vocalismi conditio, cum in [illegible], [illegible] 3 msc. et fem. [illegible] 2. m. [illegible], [illegible] 1 Sgl. et Plur. eadem sit, in insequenti tabula formas a [illegible] 3 msc. derivatas tantum exhibemus, praeterea vero formas a [illegible] 2 fem. Sgl. et [illegible], 3 Plur. mscl. procedentes, in quibus simul inest schema formarum [illegible], [illegible] et [illegible]. Itaque procedit:

A	a	*naqṭula-ni,*	*naqṭula-ka,*	*naqṭula-ki,*	*naqṭula-hihu,*	*naqṭula-hi,*	*naqṭula-na,*	*naqṭula-kun,*	*naqṭula-ken*
B	mutato vocalismo	*neqṭelani,*	*neqṭela-ak,*	*neqṭela-ik,*	*neqṭel-iwh,*	*neqṭel-ih,*	*neqṭel-an,*	*neqṭuleχún,*	*neqṭuleχen*
C	forma usitata	[illegible],	[illegible],	[illegible],	[illegible],	[illegible],	[illegible],	[illegible],	[illegible]
A		*taqṭulīna-ni*	—	—	*taqṭulina-hi*	*taqṭulīna-hå,*	*taqṭulina-na,*	—	—
B		*teqṭelîn-in*	—	—	*teqṭelina-ih*	*teqṭelîna-åh,*	*taqṭulina-an,*	—	—
C		[illegible]	—	—	[illegible]	[illegible]	[illegible] (sic!)	—	—
A		*naqṭulûna-ni,*	*naqṭulûna-ka,*	*naqṭulûna-ki,*	*naqṭulûna-hi,*	*naqṭulûna-hå,*	*naqṭulûna-na,*	*naqṭutûna-kun*	*naqṭulûna-ken*
B		*neqṭelûnani,*	*neqṭelûna-ak,*	*neqṭelûna-ik,*	*neqṭelûna-ih,*	*neqṭelûna-åh,*	*neqṭelûna-an,*	*neqṭelûnå-χun*	*neqṭelunå-χen*
C		[illegible],	[illegible],	[illegible],	[illegible],	[illegible],	[illegible],	[illegible]	[illegible]

Quibus formis etiam haec addenda sunt:

1) Praeter [illegible] et [illegible], quae formae usitatiores sunt, etiam aliae exstant historicae origini convenientes [illegible] et [illegible], quas affert Amira P. 402. Idem docet, formas [illegible] et [illegible] *ne tradas* (f) *me*, *ne perdas* (f) *me* inveniri, in quibus certe una ex duabus syllabis *in-in* at non secundum vitae quotidianae rapidam pronunciationem omissa est. Cf. mox 4. et XIII.

2) Pro suffixo [illegible] formis verbi in *ûn* (*ån*?) exeuntibus etiam simplex [illegible] additur, e. gr. [illegible] Joh. 8, 28, [illegible], [illegible], [illegible] Act. 23, 10 [illegible] Jac. 5, 14 [illegible] Hos. 5, 6 [illegible] Job. 3, 4. — Quae vero

tertiae prs. Plur. exempla afferuntur, in quibus pro *unâih* simplex *uh* legi dicitur, ܢܫܡܫܘܗܝ Apocl. 22, 3, ܢܩܝܡܘܗܝ, Mth. 8, 25, in editione Urmiensi recte in ܢܫܡܫܘܢܝܗܝ et ܐܩܝܡܘܗܝ emendata sunt.

3) Pro suffixo *iw*, ܘܗܝ tertiae pers. mscl. Sgl. etiam *eh*, ܗ̄ adhibetur, si affixum accedit ad primam pers. et ad secundam mscl.; itaque praeter ܐܫܟܚܬܘܗܝ 2 msc. et ܐܫܟܚܬܘܗܝ 1. c. dicitur ܐܫܟܚܬܗ et ܐܫܟܚܬܗ, eodemque modo ܐܡܪܬܗ, ܐܡܪܬܗ ܢܫܟܚܝܗ Mth. 18, 13, ܢܕܒܪܗ Act. 15, 38 etc. Qua in re equidem nihil dubito, quin etiam ad reliquas verbi formas ܐܫܟܚܝܢ 3. f. ܢܫܟܚܝܢ 1 c. Plur. hocce ܗ addi possit, exempla tamen Amira non attulit, qui formas supra allatas praebet. — Vice versa denique *iw* ܘܗܝ etiam formae ܐܫܟܚܬܝ adnectitur, nam praeter ܐܦܪܫܝܬܝܘܗܝ *separabis* (f) *eum* Amira etiam ܐܦܪܫܝܬܘܗܝ in paradigma recepit P. 387. — Quodsi suffixum ܘܗܝ interdum vocalibus ita instruitur ܘܗܝ Mth. 12, 29 Mrc. 9, 22; 12, 9; 14, 10 (ed. Gutb.), haec est editorum temeritas, a qua editio Urmiensis et Mossulensis longe est alinea. — Haud probanda denique est scriptio ܢܫܟܚܬܗ Hebr. 9, 26 Gutb. cujus loco ut semper ܢܫܟܚܝܗ Urmienses praebent.

4. In enunciatis iis praesertim, in quibus Imperfectum sensu Imperativi usurpatur, affixum primae personae non semper est ܢܝ et ܢܝ sed interdum ܢܢܝ et ܢܢܝ, quod ad 2*dam* prs. Sgl. msc. et ad 3*tiam* fem. accedit. Expl. sunt ܬܥܠܢܝ ܘܠܐ, ܬܗܘܢܢܝ ܠܐ Luc. 11, 4, 7, ܬܒܗܬܢܢܝ ܠܐ Ps. 119, 31, ܬܫܒܩܢܢܝ ܠܐ Ps. 71, 8 (Lee ܬܫܒܩܢܝ), ܬܬܪܥܝܢܢܝ 1 Sam. 1, 11, ܬܘܒܕܢܢܝ ܠܐ Ps. 26, 9, ܬܣܡܟܢܢܝ ܝܡܝܢܟ Ps. 18, 36 ed. Erpen. (Lee, Walton ܬܣܡܟܢܝ), et haec forma etiam in ܬܠܦܢܢܝ ܡܐ *cum docueris me* exstat Ps. 119, 172, ubi non sensu jussivo usurpatur. Qua de forma quid sit sentiendum explicabitur infra Nro. XIII. Quod si haec forma sensu plerumque prohibitivo adhibetur, idem dicendum est de ܬܫܠܡܝܢܢܝ ܠܐ *ne tradas* (fem.) *me* ܬܘܒܕܝܢܢܝ ܠܐ *ne perdas* (fem.) *me*, quam supra 1. descripsimus, cf. mox XIII.

5) Per se intellegitur vocalem functionalem eam servari, quae verbo competit; itaque si a ܦܩܘܕ derivandum est ܦܩܘܕܝܢ a ܫܐܠ *postulare* tamen fit ܫܐܠܝܢ. Formatio stirpium et radicum primae et mediae radicalis infirmae difficultatem non praebet.

XII. In componendo Imperativo cum suffixis primum adtendendum est ad vocalismum Imperativi ipsius, qui est varius. Sci-

licet cum vocalis functionalis *u, a* post mediam radicalem sit posita in Sgl. m. et f. et Plur. fem., tamen vocalis *u* inseritur post primam radicalem in Plur. mscl., id quod etiam in iis verbis locum habet, quae vocali functionali *u* non utuntur ex. gr. ܐܡܪܘܗܝ *dicite id*, a ܐܡܪ *dic* Mth. 10, 27 ܫܡܥܘܢܝ Gen. 23, 8 *audite me* ܕܒܪܘܗܝ Joh. 18, 31 *sumite eum*, sicut ܐܚܘܕܘܗܝ *capite eum* Ps. 2, 11. Secundo monendum est, vocalem finalem ante suffixa servatam esse in Sgl. masc. *a* uti in Imperfecto, denique in suffixo 1mae prs. Sgl. et Plur. ad Singl. mscl. accedente mutationem phoneticam locum habere, infra accuratius explicandam. Schema formarum id est, ut procedat

			Singul. mscl.		
A	ex	*qṭula-ni,*	*qṭula-hi,*	*qṭula-hâ,*	*qṭula-na.*
B	mutato vocalismo	*qṭulya-ni,*	*qṭula-ih,*	*qṭula-âh,*	*qṭulya-na.*
C	forma usitata	ܩܛܘܠܢܝ,	ܩܛܘܠܝܗܝ,	ܩܛܘܠܝܗ̇(sic!),	ܩܛܘܠܢ.
			Singul. fem.		
A		*qṭuli-ni,*	*qṭuli-hu,*	*qṭuli-hâ,*	*qṭuli-na.*
B		*qṭuli-ni,*	*qṭuli-uh,*	*qṭuli-â,*	*qṭuli-na.*
C		ܩܛܘܠܝܢܝ,	ܩܛܘܠܝܘܗܝ,	ܩܛܘܠܝܗ̇	ܩܛܘܠܝܢ.
			Plural masc.		
A		*qṭulû-ni,*	*qṭulû-hi,*	*qṭulû-hâ,*	*qṭulû-na*
B		*quṭlû-ni,*	*quṭlû-hi,*	*quṭlû-âh*	*quṭlû-na*
C		ܩܘܛܠܘܢܝ,	ܩܘܛܠܘܗܝ,	ܩܘܛܠܘܗ̇,	ܩܘܛܠܘܢ
			Plur. fem.		
A		*qṭulâ-ni,*	*qṭulâ-hi,*	*qṭulâ-hâ,*	*qṭulâ-na*
B		*qṭulâ-ni,*	*qṭulâ-ih,*	*qṭulâ-âh,*	*qṭulâ-na*
C		ܩܛܘܠܝܢܝ,	ܩܛܘܠܝܗܝ,	ܩܛܘܠܝܗ̇,	ܩܛܘܠܝܢ

Formae Pluralis, quae exeunt in *ûna* et *ena*, eundum suffixorum habent vocalismum, quem in Imperfecto proposuimus, itaque ܩܘܛܠܘܢܢܝ, ܩܘܛܠܘܢܝܗܝ, ܩܘܛܠܘܢܗ̇, ܩܘܛܠܘܢܢ mscl., ܩܛܘܠܝܢܢܝ, ܩܛܘܠܝܢܝܗܝ, ܩܛܘܠܝܢܗ̇, ܩܛܘܠܝܢܢ fem.

XIII. 1) Explicandae restant formae ܩܛܘܠܝܗ̇ *interfice* (mascl.) *eam* et ܩܛܘܠܢܝ, ܩܛܘܠܢ *interfice me, nos.* Quarum prior ܩܛܘܠܝܗ̇ ex *qeṭulâh* exorta, eandem vocalis *â* inclinationem (إمالة) perpessa est, de qua in ܩܛܠܬܢ (ex *qaṭalâna*) obvia P. 207 locuti sumus.

2) De altera forma ܩܛܘܠܢܝ, ܩܛܘܠܢ quid sentiendum

censeamus in Zeitsch. d. d. m. G. Vol. XXII. P. 275 proposuimus[1]), scilicet *y* parasiticum ex ultima radicali processisse, ita ut ex *qṭulan* factum sit *qṭulyan*, quod deinde in ܩܛܘܠܝܢ *qṭulain* resolutum est. Idem de Singulari dicendum est, ܩܛܘܠܝܗܝ, *qeṭulain*, factum est ex *qeṭulyan*(*i*).

Jam cum Syri consueverint in enuntiatis, in quibus verbum regens est Imperativus, suffixa cum diphthongo *ai* audire, haec diphthongus etiam in suffixis Imperfecti usu venit, ubi Jussivi vices gerit, ita ut tali modo forma ܬܩܛܠܝܗܝ XI, 4 explicanda videatur. Cum vero in feminino Jussivi pro ܬܩܛܠܝܢܝܗܝ sive ܬܩܛܠܢܝܗܝ etiam forma ܬܩܛܠܝܗܝ ex *taqṭuli*(*na*) + *ni* adhibeatur, eadem Imperativi ܩܛܘܠܝܗܝ analogia, quae formam ܬܩܛܠܝܗܝ produxit, invaluit, ita ut non festinantis orationis neglegentiam sed Imperativi analogiam formam ܬܩܛܠܝܗܝ produxisse censeamus. Analogia porro arabici modi naṣbati, qui brevi utitur forma, ܬܩܛܠܝܗܝ = تَقْتُلِينِى, licet alibi apud Syros non inveniantur naṣbati formae, ad expediendam difficultatem, quam praebet ܬܩܛܠܝܗܝ, adhibenda recte videtur.

XIV. De singulis formis denique addendum videtur,

1) Inversionem vocalismi in mscl. Plur. ܩܛܠܘܗܝ rel. interdum, sed raro tantum, non curari, cujus formae exempla praebet Amira P. 391 ܦܪܘܩܘܗܝ vel ܦܪܘܩܘܢܝܗܝ et ܚܫܘܒܘܗܝ vel ܚܫܘܒܘܢܝܗܝ unde simul intellegitur, vocalem functionalem *i*, *a* servari neque in *u* abire, si vocalis metathesis non locum habet.

2) In stirpibus cum prima vocalis ante binas consonas sedem suam semper retineat, omnes formae facile derivantur. Exempli

---

1) Illo tempore, quo adnotationes has de *y* parasitico conscripsi, nondum penitus perspoxeram receptionem vocalis finalis in ipsam vocem, ad quam loco laudato digito quidem indicavi, ex qua tamen suffixum ܝܗܝ nondum explicui. Itaque quae illo loco de origine hujus ܝܗܝ in ܩܛܠܬܝܗܝ ex *y* parasitico in forma *qeṭaltyah*(*i*) dixi, nunc mittenda censeo, in ܝܗܝ non *y* parasiticum sed *i* finale latet. E contrario vero in ܝܢ exstat *y* parasiticum, nec receptum est in ipsam vocem *i* finale, primum quod, si hoc locum habnisset terminatio *ain* non in Imperat. solum verum etiam in temporibus aliis exspectaretur, deinde vero etiam, quod diphthongus *ai* ex *i finali* in Plurali non potest explicari cum ܩܛܘܠܝܢ *interfice nos* ex *qeṭula-na* processerit.

caussa verbis mediae 'Aleφ adscribimus ܐܛܐܒܘܗܝ *benefacite ei*, ܐܣܐܢܘܗܝ *calceate ipsum*.

3) E radicibus infirmis commemoranda sunt verba mediae ܘ et ܝ, quae in 'Aφʿel fem. Imperf. Sing. praeter formam ܐܩܝܡܝܢܝ et ܐܩܝܡܝܢ *tolle* (fem.) *me, nos* etiam secundam habent cum *în*, feminini signo, servato ܐܩܝܡܝܢܝܢܝ et ܐܩܝܡܝܢܝܢ vel ܐܩܝܡܝܢܝܢܝ, ܐܩܝܡܝܢܝܢ, Amira P. 402. Ceterum de eorum Imperfecto et Imperativo cf. P. 321.

4. Verba tertiae gutturalis ܥ ut ܫܡܥ, ܒܥܐ in Imperativo Plur. mscl. ubi forma in *û*, neque in *ûna* adhibetur alio modo a Nestorianis alio a Maronitis pronunciari Amira P. 412 docet. Nestoriani enim ܫܡܥܘܗܝ, ܫܡܥܘܗ, ܫܡܥܘܢܝ, ܫܡܥܘܢ pronunciant, Maronitae vero ܫܡܥܘܗܝ, ܫܡܥܘܗ cum duobus *a*, quo in discrimine post Amiram Hoffmannus Nestorianos sequi suadet. Ego quoque hac in caussa pronunciationem Maronitarum rectam esse non contenderim, qui cum ܥ gutturale servari studuerint non *bayyeʿun*, quod est rectum, pronunciant sed vocali aliquantum aucto *bayyaʿun*, ut tali modo ܥ distinctius pronuncietur. Res ceterum nisi in canticis nullis est momenti.

XV. Infinitivi suffixa formas suffixorum nominalium habere, cum Infinitivus sit nomen actionis, non est mirum. Tamen in prima pers. Sing. si suffixum denotat accusativum forma ܢܝ adhibetur, cum si nominale ܝ poneretur suffixum tamquam Genetivus intellegeretur. Formae ipsae sunt ܡܩܛܠܢܝ (ܠܡܩܛܠܢܝ Evgl. Joh. Harql. 8, 29), ܡܩܛܠܟ, ܡܩܛܠܟܝ, ܡܩܛܠܗ, ܡܩܛܠܗ̇, ܡܩܛܠܢ, ܡܩܛܠܟܘܢ, ܡܩܛܠܟܝܢ, ܡܩܛܠܗܘܢ, ܡܩܛܠܗܝܢ.

Conspectum totius formationis praebent tabulae VIII et IX. in quam tamquam paradigma stirpium derivatarum Paʿel vocis ܒܥܐ recepimus, simul propositurі schema verborum tertiae ܥ gutturalis.

Adnotationes.

I. Formae in Chaldaismo biblico obviae hae sunt:

1) Perfectum סַתְרֵהּ *destruxit eum* Ezr. 5, 12 אֲקִימֵהּ Dan. 3, 1 *erexit illud* שַׁכְלְלֵהּ *perfecit illud*, Ezr. 5, 11, הַשְׁלְטֵהּ *dominum reddidit eum* Dan. 2, 48, הוֹדְעָךְ *docuit te* Dan. 2, 29, הוֹדַעְתַּנִי *docuisti me* 2, 23; בְּנַיְתַהּ *aedificavi eam*, 4, 27 חַבְּלוּנִי *perdiderunt me* 6, 23, הֲתִיבוּנִי

Digitized by Google

Digitized by Google

responderunt mihi Ezr. 5, 11, הַקְרְבוּהִי *obtulerunt eum* Dan. 1, 13, הוֹדַעְתֶּנָא *doces nos* Dan. 2, 23.

Pro suffixo legitur pronomen separatum 3*tiae* prs. Plur. בַּטִּלוּ הִמּוֹ *impediverunt eos* Ezr. 4, 20.

2) Imperativum habes in duabus formis הַעֵלְנִי *introduc me* Dan. 2, 24 et חַבְּלוּהִי *perdite eum* 4, 20.

3) Infinitivorum formae sunt: הוֹדָעֻתַנִי, הוֹדָעֻתַּנִי *docere me* Dan. 2, 27; 4, 15, הוֹדָעוּתָךְ *docere te* Ezr. 5, 10, הֲתָבוּתָךְ *respondire tibi* Dan. 3, 16 שֵׁיזָבוּתָךְ *liberare te*, 6, 21 בְּמִקְרְבֵהּ *simulac venit ille* 6, 21, שֵׁיזָבוּתֵהּ, הַצָּלוּתֵהּ *liberare eum* Dan. 6, 15, שֵׁיזָבוּתָנָא *liberare nos* Dan. 3, 17.

4) Rarissimae sunt formae Imperfecti simplicis cum suffixis, plerumque suffixa accedunt ad Imperfectum auctum, quod respondet Hebraeorum Cohortativo, Arabum modo energico, cf. P. 197. Z. d. d. m. G. XXII. P. 271. Formae simplices sunt יְבַהֲלָךְ *terret te* Dan. 4, 16, יְבַהֲלוּךְ *terrent te* Dan. 5, 10, denique uti in textibus nostris sine Dages consonae נ legitur יְטַעֲמוּנֵהּ Dan. 5, 21. *alent eum.*

Formae longe usitatiores respondent arabico modo energico, cujus *a* in *a*nna tamen ante geminatum *n* in *i* est depressum, ita ut *yaqtulanna* = يَقْتُلَنَّ in *yiqṭelinna* abierit, *yaqtulunna* vero, = يَقْتُلُنَّ (3 Pl. mscl.) in *yiqṭelunna.* Formae ipsae sunt: Sing. 3. mscl. יִתְּנִנֵּהּ, יִתְּנִנַּהּ Dan. 4, 4, 22 *dabit eam,* יְשֵׁיזְבִנָךְ Dan. 6, 17 *liberabit te* יְדַחֲלִנַּנִי Dan. 4, 2 *terrent me,* יְהוֹדְעִנַּנִי Dan. 7, 16 *docebit me.* 3 fem. תְּדוּשִׁנַּהּ, תַּדְּקִנַּהּ Dan. 7, 23, *comminuet, conculcabit eam.* Plur. 3. mscl. יְבַהֲלֻנֵּהּ Dan. 4, 16 יְבַהֲלוּנֵּהּ 5, 6 *terrent eum,* יְבַהֲלֻנַּנִי 4, 2; 7, 15 *terrent me,* יְהוֹדְעֻנַּנִי 4, 3 *docebunt me.*

2 mscl. תְּהוֹדְעֻנַּנִי et plene scriptum תְּהוֹדְעוּנַּנִי 2, 5, 8 *docebitis me.*

His formis jam accedunt aliae duae, quae quidem non a modo energico in *anna* sed a forma in *an* derivatae videntur, quod tamen re vera non locum habet; nam in יִשְׁאֲלֶנְכוֹן *interrogabit vos* Ezr. 7, 21, יְשֵׁיזְבִנְכוֹן *liberabit vos* Dan. 3, 16 cum כ sit aspiratum, vocalis praecedens in ẹ correpta est, itaque voci *yis'ạlennẹχon* nihil aliud potest praecessisse nisi *yaš'alannakun* = يَسْأَلَنَّكُمْ; geminatio consonae נ ex hebraea consuetudine, quae Dages ante semivocalem ẹ saepe omittit, non signo graphico expressa est.

Sub finem addendum videtur scriptionem יְהוֹדְעֻנַּנִי cum *ŭ* haud

dubie praestare alteri תְּהוֹדְעוּנַּנִי cum *w*, nam *ŭ* breve esse monstrat arabicum يَقْتُلُنَّنِي, et re vera scriptio plena in textibus biblicis rarissima est.

II. Chaldaismus serior, qui reliquis in formis maxima libertate utitur, in vocalismo suffixorum verbi miram praebet constantiam, at a Syriasmo non in eo tantum recedit, quod antiquiores vocales finales servavit, verum et in eo, quod suffixum tertiae personae Pluralis *innun, innen, innan* ad verba apponit, quod Syri semper tamquam Pronomen separatum tractant. Formae ipsae sunt:

1) *Perf. Sing.* 3 mscl. פַּקְדֵהּ[1]), הַדְמֵיהּ Jud. 14, 6 suff. 3. mscl. — פַּקְדַהּ, אַתְקְנַהּ Jes. 45, 18, suff. 3. fem. — פַּקְדָךְ, רְחִימָךְ Deut. 15, 16, suff. 2. mascl. — פַּקְדִךְ suff. 2. f. — פַּקְדַנִי, עַבְדַנִי Job. 35, 10 דַּבְּרַנִי Ps. 23, 2, אוֹתְבַנִי 1 rg. 2, 24 לְטַנִי (sic) ib. vs. 8. suff. 1. com. — קַטְלִנּוּן Hos. 1, 4 פַּקְדִנּוּן, סַפְקִנּוּן Job. 37, 12: 34, 16, דַּבְּרִנּוּן Exd. 13, 16 אַפֵּקִנּוּן Exd. 32, 12 אוֹבְלִנּוּן Jer. 28, 3, לָטְנּוּן 2 rg. 2, 24. Suff. Plur. 3 m. פַּקְדִנֵּן, Suff. 3. f. — פַּקְדְכוֹן suff. 2. m., — פַּקְדְכֵן suff. 2. fem. — פַּקְדָנָא, אַסְקָנָא Exd. 32, 23, suff. 1 com. — עַבְדְנַן Jerus. Deut. 26, 14 lege עֲבַדִינַן.

3 fem. פַּקְדַתֵּהּ, נְשַׁקְתֵּיהּ Prov. 7, 33, רְחֵמְתֵּיהּ 1 Sam. 18, 28, אַשְׁכְּבַתֵּיהּ Jud. 16, 19, אַעֲלַתֵּיהּ 19, 3 אוֹנְקַתֵּיהּ Exd. 2, 9, suff. 3. mscl. — פַּקְדַתַּהּ, פַּקְדָתַהּ Ruth 3, 6 suff. 3. f. — פַּקְדָתָךְ suff. 2. mscl. — פַּקְדַתִּךְ suff. 2. fem. פַּקְדַתְנִי, אֲחַדַתְנִי Ps. 119, 53. עְקָתְנִי (leg. עֲקַתְנִי) Job. 32, 17 suff. 1. c. — פַּקְדַתִּנּוּן, עֲטַרְתִּנּוּן Ps. 73, 6 אֲחַדְתִּנּוּן Exd. 15, 14, at in verbo tertiae gutturalis בְּלַעְתִּנּוּן Exd. 15, 12 שַׁלַּחְתִּנּוּן Jos. 2, 21 אַשְׁכַּחְתִּנּוּן Exd. 18, 8 (Buxt. ed. אַשְׁכַּחְתִּנּוּן), deinde שַׁלְשַׁלְתִּנּוּן Jos. 2, 15 suff. Plur. 3. m. — פַּקְדַתִּנֵּן suff. 3. fem. — פַּקְדַתְכוֹן suff. 2 m. — פַּקְדַתְכֵן suff. 2. f. — פַּקְדַתְנָא, אַשְׁכַּחְתָּנָא Num. 20, 17 suff. 1. c. —

2. mscl. פַּקְדְתֵּהּ, suff. 3. m. פַּקְדְתָּהּ, אַשְׁכַּחְתָּהּ Gen. 38, 23, suff. fem. — שְׁלַחְתַּנִי Exd. 5, 22 רְחֵמְתַּנִי Jud. 14, 16 אַלֵּפְתַּנִי Ps. 71, 17 אַרְתְּשְׁתִּין, אַיְתִיתִין Trg. II. Esth. f. מבח*a*. suff. 1. c. — נְצַבְתִּנּוּן Ps. 44, 3 תְּבַרְתִּנּוּן Exd. 15, 7, פַּקְדְתִּנּוּן 32, 8 suff. Plur. 3 mscl. —

1) Ubi derivata vorbi פקד leguntur formae ex analogia fictae sunt; quae in textibus ipse vidi allatis locis proposita sunt. Catalogum perfectum omninm formarum ex textibus non potui colligere.

פְּקַדְתִּנַּן suff. 3. fem. — שַׁוִּיתָנָא, אַמְּכְתָּנָא, אַכְסְפְּתָנָא Ps. 44, 20, 15, 10, קַבֶּסְתָּן Sanhdr. fol. 55, 1, Qidduš. fol. 26, 2, suff. 1 Plur. — 2 fem. est יְלִדְתִּינִי Jer. 15, 10, אַבְרַעְתִּינִי Jud. 11, 35, כַּסִּיתִנּוּן Ez. 16, 18. 1 c. פְּקַדְתֵּהּ, אַעֲלְתֵּיהּ Jes. 48, 15 הוֹדַעְתֵּיהּ Ez. 16, 3 (Venet. הוֹדָעִיתֵהּ) suff. 3 mscl. — פְּקַדְתָּה, אַשְׁכַּחְתָּהּ Gen. 38, 22, אַפֶּקְתָּהּ Zach. 4, 5, הַדְּמִתָּה Jud. 20, 6, juxta הַדְּמִיתָהּ et יְהָבִיתָהּ Gen. 38, 26 Venet. 3. fem. — פְּקַדְתָּךְ, שְׁלַחְתָּךְ Exd. 3, 12. פַּקֵּדְתָּךְ 31, 6. אַפֵּקְתָּךְ 20, 2, אוֹדַעְתָּךְ Prov. 22, 19 juxta דְבַרְתִּיךְ Num. 23, 11 יְהָבְתָּךְ Obdj. 2. אַלְקֵיתִיךְ Jer. 30, 14 suff. 2 msc. — פְּקַדְתֵּךְ suff. 2 fem. — פְּקַדְתִּנּוּן, יְהַבְתִּינּוּן Num. 18, 11 שְׁלַחְתִּנּוּן Jer. 14, 14, נְסֵבְתִּנּוּן, רְגַנְתִּנּוּן Jos. 7, 21. מְסַרְתִּנּוּן, כְּנַשְׁתִּנּוּן Ez. 39, 23, 28 הוֹדַעְתִּינהו talmudice, suff. Plur. 3. mscl. — פְּקַדְתִּנָּן suff. 3. f. — פְּקַדְתְּכוֹן, פְּקַדְתְּכֶן, אַחֲזֵיתִיכוֹן Jer. 30, 14 suff. 2. m. f.

Pluralis 3. msc. פַּקְּדוּהִי, מַרְגּוּהִי 2 Sam. 6, 6 suff. Sing. 3 m. — פַּקְּדוּהָא, חֲזוּהָא Thren. 1, 7 suff. 3. f. — פַּקְּדוּךְ, אַסְּקוּךְ Exd. 32, 4 juxta רַדְפוּנָךְ Deut. 30, 7 suff. 2. m. — עָרְעוּנִי Jer. 13, 22, אַלְפוּנִי Cant. 1, 6 בַּזּוּנִי Prov. 23, 35 suff. 1. c. — טַרְדוּנוּן Num. 14, 45, (Bxt. ed. Sing. טַרְדִּנּוּן) טַמּוּנוּן Gen. 26, 15 (Buxt. ed. טמונון) juxta טְמוֹנִינוּן Jonath. ib. suff. Plur. 3. m. — טַרְדוּנָן Exd. 2, 17, ubi pro פַּרְקוּנִּין Buxt. ed. פַּרְקְנוּן suff. 3. f. — פַּקְּדוּכוֹן, פַּקְּדוּכֶן suff. 2 m. f. — פַּקְּדוּנָא, פַּקְּדוּנָּנָא, פַּקְּדוּנַן, עַנְיוּנָא Deut. 26, 6 suff. 1. c. — 3 fem. אַתְקְנָהִי Exd. 15, 18 suff. Sing. 3. m. — 2. mscl. פְּקַדְתּוּנֵהּ suff. 3. m. פְּקַדְתּוּנָהּ suff. 3. f. שַׁלַּחְתּוּנִי, פְּקַדְתּוּנִי Gen. 26, 27 Reg. שְׁלַחְתּוּנַנִי suff. 1. c. — פְּקַדְתּוּנוּן suff. Plur. 3 m. — פְּקַדְתּוּנֵן suff. 3. f. — פְּקַדְתּוּנָא, אַסֵּקְתּוּנָא Num. 20, 5. 1. com. מְחֵינָהִי, פְּקַדְנָהִי Deut. 3, 3 אֲתֵיבְנָהִי Gen. 44, 8. Venet. suff. 3 mscl. — פְּקַדְנָהָא juxta אַשְׁכַּחְנוּהָא Ps. 132, 6 suff. 3 f. — שְׁלַחְנָךְ, פְּקַדְנָךְ Gen. 26, 29 suff. 3 m. — פְּקַדְנֵךְ suff. 3. f. — מְהֵינָנוּן, פְּקַדְנָנוּן Deut. 29, 7 suff. Plur. 3 m. — פְּקַדְנֵנָן suff. 3 f. — פַּקַּדְנָכוֹן, פְּקַדְנָכֶן suff. 2 m. f. —

2) Hisce formis denique addendae sunt eae, quae in editione Veneta Hebraismum sapiunt מְסָרָךְ 1 Sam. 24, 11, שְׁלָחָךְ Jer. 28, 15, שְׁלָחֵיהּ Exd. 4, 28, quae vero apud Buxtorfium emendatae leguntur, deinde aliae, quae prorsus falsae sunt שְׁלָחַנִי Gen. 45, 4, דִמְסְרַנִי 1 Sam. 24, 19.

Praeterea exstant exempla quaedam in quibus inter suffixum et radicem syllaba *inn* inserta cernitur, quod ex falsa Imperfecti analogia processit, eodemque modo etiam in lingua hebraea accidit.

Tales formae sunt פְּצָאנָךְ Job 36, 16 אַטְעֵינָךְ 36, 18 אַקְדְּמַנַּנִי 41, 2 מַלְכְּנַנִי Ps. 16, 7 קַיְמַנַּהּ 105, 10 cf. infra 3.

Deinde formas afferimus raras in quibus ex ultima radicali *y* parasiticum procreatum est, cf. P. 265, quod haud dubie etiam alibi in pronunciatione obvium, scribendo tamen raro expressum est. Exempla sunt לַטְיָהּ *exsecratus est eam* Gen. 5, 29 מַשְׁיֵהּ *palpavit eum*, 27, 22, ubi tamen מַשֵּׁיהּ legi potest, אַשְׁקְיוּהִי 1 Sam. 30, 11 (?) denique לַטְיֵהּ *exsecravit eum* Num. 23, 8. Jon. Etiam in Imperf. et Imprt. depravationis hujus phoneticae exempla haud desunt.

Denique Syriasmum h. e. dialectum orientalem sapiunt בַּחַנְתּוּהִי, נַסִּיתוּהִי Deut. 33, 8 אַזְהַרְתּוּהִי Ez. 3, 18, quod in Bxt. editione non legitur, in quibus ו ad exprimendum *å* = ̤ formae ܫܒܚܬܘܗܝ scriptum est, quod occidentales tamquam *o* pronunciabant.

3) Imperfectum suffixa raro simplici admittit forma, id quod jam in dialecto biblico observavimus, hujusque formationis exempla sunt: אֵלוּטֵיהּ, אֲתָרְבֵיהּ Num. 23, 12 תְּיַקְּרָךְ Prov. 4, 8, et cum *y* parasitico תְּנַטְּרָךְ[1]) 6, 24, תִּשְׁבְּקִיהּ, תְּשַׁגְּבִינָךְ 4, 6, נְשַׁדְּלוּךְ 1, 10 cod. Vratisl. teste Maybaumio, (edt. נְשַׁדְּלוּ לָךְ), deinde תְּשַׁפְּלוּי 29, 23 (idem cod. Mayb.) cujus loco Bxt. habet תַּשְׁפְּלֵיהּ, יְלִיטוּנוּי, יְבָרוּנוּי 24, 24 (id. cod. Mayb.), Buxt. contra יְלִיטוּנֵיהּ, יְבָרוּנֵיהּ, cum suffixo syriastico וּי = ܘܗܝ, cujus *å* in *o* abiit. Pleraque ex paraphrasi Proverbiorum desumta genus dicendi syriasticum produnt, quo haec paraphrasis est insignis, itaque eo certius statui potest, simplicem hanc flexionem ab occidentali dialecto esse alienam.

Dialectus occidentalis ea potius forma utitur, de qua supra I, 4 locuti sumus, suffixa enim addit ad Imperfectum terminatione *inna* (= *anna* arabice) auctum. In Singulari tali modo *yiqṭẹlinna*, *tiqṭẹlinna*, *ʾeqṭẹlinna* formis usitatis subjacent. Exempla sunt: יִקְטְלִנֵּיהּ, אַחְשְׁבִנֵּיהּ Hos. 1, 5 יְעַרְעִנֵּהּ Job 34, 11, יִבַלְּעִנַּהּ Deut. 24, 1, יְשֵׁיזְבִנַּהּ Hos. 2, 10, יְשַׁכְלְלִנַּהּ Ps. 87, 5 אֶתְּנִנַּהּ Exd. 33, 1, יְשַׁלְמִנַּהּ Job 34, 33, תְּחַלְּנַהּ Exd. 20, 25; אֲשַׁדְּלִנָּךְ, אַסְּקִנָּךְ Ez. 39, 1, יְשַׁלְמִנָּךְ 1 Sam. 24, 20 תְּבַעֲתִנָּךְ Job 33, 6 תְּקַדְּמִנָּךְ Ps. 88, 14 (3 fem.).

1) Ex S. Maybaumii dissertatione über die Sprache des Targum zu den Sprüchen, nunc didici in codice Bibliothecae publicae urbis Vratislaviae (de quo vide Wolf Bibl. hebr. II. T. 296 Levy Chld. Wrtb. II. Vorrede) scriptum esse תְּנַטְּרִיךְ, eddt. habent תְּנַטְּרִיָיךְ, Buxt. תְּנַטְּרָךְ. Haec forma syriaca est, ad cujus normam etiam תְּשַׁגְּבִיךְ rlq. legendum est.

אֲתִיבִנָּךְ Job 33, 12 אַלְּפִנָּךְ vs. 33. Fem. forma, cujus non habeo exemplum, haud dubie est יִקְטְלִנֵּךְ sive יִקְטְלִנִּיךְ, in Plurali enim est יִשְׁבְּקוּנִּיךְ Ez. 23, 29; l. c. יִקְטְלִנַּנִי יְשֵׁיזְבִנַּנִי Gen. 4, 14 תְּקַיְּמִנַּנִי, יְהַשְׁבְּנַנִי fem. Job 33, 10, 4 תְּתִיבִנַּנִי 2 mscl. 33, 5. יְשֵׁיצִנּוּן Ps. 92, 8 תֵּיכְלִנּוּן Hos. 2, 12, אֶפְרְקִנּוּן Hos. 1, 10, אֲקַיְּמִנּוּן 2, 20 יוֹתִיבִנּוּן Job 36, 7, תַּמְאִיכִנּוּן Ps. 89, 10. יְחַכְּמִנַּנָא Job 35, 11 תְּסַגְּפִנָּנָא Ps. 90, 13 יוֹכְלִנָּנָא Num. 11, 4. Exempla secundae Prs. plur. praeter יִשְׁאֲלִנְּכוֹן et יְשֵׁיזְבִנְכוֹן non habeo. Hanc analogiam etiam 1*ma* Prs. Plur. sequitur, itaque נְזַבְּנִנֵּיהּ Gen. 37, 27 etc.

In יִקְטְלִנּוּן dubium videri potest, utrum forma ex *yiqṭe̥linna* + *hun* = *yiqṭe̥linne̥hun* deinde *yiqṭe̥linnun* exorta sit, an ex *yiqṭul* + *innun*, cum suffixum in Perfecto exstet *innun*. Prius tamen non solum analogia reliquarum Singularis formarum commendatur, sed etiam forma Pluralis, de qua statim agendum est.

Scilicet in forma Pluralis יִקְטְלוּן, תִּקְטְלוּן, (יִקְטְלָן, תִּקְטְלָן, quarum analogiam etiam 2 Sgl. fem. תִּקְטְלִין sequitur, — nec tamen exempla mihi adsunt —), ante suffixa scriptio plena usitata est, quo facto Dageš consonae *n* saepissime excidit, quod antiquior Chaldaismus etiam servaverat cf. I, 4. Itaque exoriuntur formae hae: יְלִיטוּנֵיהּ יִבְרְכוּנֵיהּ Prov. 24, 24 (יְלִיטוּנֵי, יִבְרוּנֵי Cod. Vratislav. Maybaum) תִּלְקְטוּנֵיהּ Exd. 16, 26 תִּרְדְּפוּנַּנִי Job. 19, 22, יֵיסְרוּנַּנִי Jud. 16, 7 יֵיחֲדוּנִיךְ Jer. 13, 21, יִקְבְּרוּנוּן Ez. 39, 12 יְדַבְּרוּנוּן Jes. 14, 2. Hac in forma cum dubium esse nequeat, quin *yiqbe̥rûnûn* positum sit pro *yiqbe̥runnûn*, in quo *yiqbe̥runna* respondet arabico يَقْبُرُنَّ, suffixum est *hun*, quod hanc ob caussam etiam in Singulari admisimus, cum *yiqṭe̥linnun* exortum censeamus ex *yiqṭe̥linna* + *hun*.

Addendum denique est in ed. Venet. praesertim legi etiam aliam formam pro יִקְטְלוּנוּן nempe יִקְטְלוּנְנוּן in qua nihil mihi videor deprehendere nisi depravationem phoneticam formae *yiqṭe̥lunna* + *innun* = *yiqṭe̥lunninnun*, cujus *i* inter duo *u* positum pronunciando in *u* corruptum est. Exempla sunt יוֹכְלוּנוּנוּן Jer. 14, 2 יִקְטְלוּנוּנוּן Zach. 9, 15, יֵיחֲדוּנוּנוּן Jes. 13, 8, יִבְלוֹשׁוּנוּנוּן Am. 9, 3 יְצִידוּנוּנוּן Jer. 16, 16 in Venet. Forma יַרְכְּבוּנוּהִי Esth. 6, 9, ad normam formae יִבְרוּנוּי revocanda Syriasmum redolet, ac melius יַרְכִּיבוּנוּהִי = ܢܪܟܒܘܢܝܗܝ scribitur.

4) *Imperativus* simplici sua forma suffixa sibi adsciscit, quorum tum haec est forma:

Sing. mscl. סַבְהִי *sume eum* 1 Sam. 20, 21 דְעֵה Prov. 3, 6 קַדְשֵׁהִי Exd. 19, 23, סיבַּרְהִי Num. 11, 12 Exd. 15, 14 בְזָעְהִי et syriastice (Venet.) בְזַעוּהִי Exd. 14, 16 Suff. Sing. 3. m. — פַלְגְהָא Jos. 13, 6 et cum *y* parasitico[1]) חַבְּקָיהּ, חַבְּבָיהּ Prov. 4, 8, נַטְּרָיהּ vs. 13, עַתְּרָיהּ 24, 27 Suff. Sing. 3. f. — קְטֻלְנִי 1 Sam. 20, 8 אַטְעֻמְנִי Gen. 25, 30, זוּנִי pro זוּנְנִי *ale me* Prov. 30, 8 Suff. Sing. 1. c. — קַטְרִנִּין, נַטְּרִנּוּן Prov. 4, 21, אַפְּקִנּוּן Gen. 19, 5. Suff. Plur. 3. m. — פְרוּקְנָא Hos. 8, 2 אַתְּבְנָא Jer. 31, 18.

Plur. msc. אִבְלוּהִי Exd. 16, 25 אֲכִילוּהִי 1 Rg. 22, 27 Suff. 3. m. — אִבְלוּהָא Lev. 10, 12 Suff. 3. f. — שַׁלְחוּנִי Gen. 24, 54, טְלוּנִי √נטל Jon. 1, 12 Suff. Sing. 1. c. — אַשְׁלְטוּנָא Am. 4, 1 חַנּוּנָא Jud. 21, 22.

Exemplum Sing. fem. habeo אתְקִיהִי *lacta eum* Exd. 2, 9. Praeterea vero etiam verbi forma per *inna* aucta suffixa admittit e. gr. אַלְפִנַנִי Job. 34, 22, Ps. 25, 5. הַבְנָהּ 1 Sam. 21, 11 *da eam.*

5) Infinitivorum ac Participiorum formas suffixis junctas hoc loco non recensemus, quippe quae ad formas nominum pertinent.

III. Suffixa in dialecto Mandaeorum cum formis Aramaismi judaici arctissime cohaerent, id quod inde colligitur, quod suff. 3 Plur. mscl. fem. ־ִינּוּן et ־ִינֵּין sive ־ִינֵּען adhibentur, quae in Syriasmo desunt, et quod in Imperfecto et Imperativo formae energicae in *in, inna* (arabice *an, anna*) adhibentur, a Syris proprie dictis omnino alienae. Formae igitur uti עֲראלְתִינּוּן *peperit eos,* judaice יְלְדְתִינּוּן, syriace non possunt derivari, sed duabus vocibus ܝܠܕܬ ܐܢܘܢ exprimuntur, eodemque modo forma energica נאלְבֶישִׁינַאן *vestiet nos* syriace non adest. Forma insigni utitur Imperativus Pe̥al qui more hebraeo vocalem secundae radicalis ante suffixa ad primam radicalem refert, ibique etiam verba tertiae gutturalis plerumque *u*, raro *e* ex *a* depressum monstrant. Expl. נוּשְׁקַאן *oscula me* תוּרְצִיא *pone eum* בוּלַאן *devora me*, e quibus simul sequitur *u* adhiberi etiam in verbis quae in Impf. habent *a* uti, ܢܦܠܘܢ. — De singulis vero haec sunt monenda:

1) In Perfecto Pe̥al vocalis primae radicalis apud Syros *a*, ante duas consonas posita, plerumque in *e* deprimitur, itaque pro ܡܓܠܝܗ legeretur גֶיטְלַיא, pro ܫܒܩܘܗܝ, שֶׁיבְקָיא. In Pael vero *a* servatur, unde sequitur בֶירְכוּךְ *benedixerunt tibi* mandaice ad Pe̥al

1) Praestat tamen legere חַבְּקִיהּ syriace, et sic porro.

pertinere neque ad Paʒel. Haec vocalis inclinatio etiam in verbis tertiae gutturalis adhibetur, ita ut in hac mutatione vocalium ultimum gutturalis pronunciando omissae vestigium supersit; sic ܫܡܥܬܘܗܝ abit in שֶׁימוּיא, et vox ܨܒܥܬܘܗܝ mutatur in צֶיבוּיא. — Eadem depressio vocalis *a* in Imperativo, si Impf. habet *a*, adhibetur, itaque a ܢܣܒ, ܬܣܒ, ܣܒ servato *n* fit נֶיסְבֶא *sume eum* pro *nasbe*, quod eodem modo in verbis tertiae gutturalis sese habere ex צֶיבֶא *baptiza eum* sequitur, quod responderet syriaco ܨܒܥܗ, si haec forma syriaca esset; usitatior vero apud Mandaeos est vox צוּבֶא = ܨܒܘܥܝܘܗܝ, Impf. enim est ܢܨܒܘܥ. —

2) In Imperfecto cum ante suffixa vocalis mediae radicalis plerumque corripienda sit, nova vocalis post primam radicalem inseritur *e* (cf. P. 267, 3) quo facto exoriuntur formae נֶידֶיכְרֶא = ܢܕܪܟܘܗܝ, נֶיצֶיבָאך = ܢܨܒܟ, נֶינֶיטְרֶא = נִנְטְרֵיהּ, in quibus habemus neglegentem linguae vulgaris pronunciationem.

3) Suffixum 3*tiae* Prs. m. Sing. *e* omisso *h* dialecti syriacae et judaicae[1]) raro scribitur ־ֵיא, plerumque י omittitur, ita ut mscl. ־ֵא a fem. ־ָא nexu tantum orationis possit distingui. Ubi vero suff. msc. accedit ad terminationem verbi in *u*, scribitur ויא = ܘܗܝ ex. gr. אֶקְמוּיא *erigite eum*, פַאלְגוּיא *dispertiverunt eum*, at si suff. fem. ad vocalem *u* accedit non וא = ܘܗ̇ scribitur, sed א prorsus omittitur, itaque רֶיחְמוּ est *amaverunt eam*, שֶׁיבְקוּ *reliquerunt eam*, quibus in formis suffixi vis cernitur in prioris syllabae vocali *e* aeque atque in servata vocali *u* (ܪ̈ܚܡܘܗ̇, ܫܒܩܘܗ̇), quae in formis suffixo destitutis est apocopata, רְחַאם, שְׁבַאק.

4) Suffixa *innun, innen* ad syllabam *a* verborum tertiae gutturalis ע, א accedentia, hoc *a* pellunt, itaque dicitur אַשְׁבִינּוּן *invenit eos*, צְבִינּוּן *baptizavit eos*.

5) Alteram illam formam, quam juxta ܩܛܠܘܢܝ *interfecerunt me* Syri adhibent, ܩܛܠܘܢܢܝ apud Mandaeos inveniri nondum contigit, nisi ante suffixa ־ָן, הוּן, הֵין[2]) quo pertinent שְׁקַאלוּנוּן *portaverunt eos*,

1) Etiam lingua neosyriaca *h* in suffixis ܘܗܝ et ܘܗ non curat, unde fit ut in libris non juxta orthographiam historicam scriptis simplex ܘ vel ܘ̇ legatur. Noeldeke Gr. der Neusyr. Spr. P. 78.

2) De suff: הוּן, הֵן cf. supra II, 3; non igitur *innun* et *innen* modo sunt suffixa, quae in אַפְּרֶישִׁינּוּן rel. latere patet, verum etiam *hun* et *hen*, ante quae aeque *n* in Perf. et Impf. ܩܛܠܘܢܘܢ, ܢܩܛܠܘܢܘܢ est servatum ac forma energica

נְצַאבוּנֵען *posuerunt eas* רַאדְפוּנָאן *persecuti sunt nos.* Hac formae respondent syriacae ܩܰܛܠܽܘܢܝ, cujus de vocalismo ܩܛܰܠܽܘܢܝ, quem exhibet scriptio mandaica cf. supra ܩܰܛܠܬܽܘܢܝ, Pag. 356 Ante haec vero suffixa forma suo *n* carens ܩܛܰܠܘܗ mihi non occurrit, uti vice versa juxta נֵיטְלוּיָא formam syriacae ܩܰܛܠܽܘܢܳܘܗܝ respondentem non vidi.

6) Verba mediae ו suffixis aucta eodem modo mediam vocalem ex ו resolutam tollunt, sicuti in formis simplicibus suffixis non instructis P. 325, II, itaque habes אַקְמַאן *posuit me*, נַאקְמָא *ponet eam.* — Verba primae א ubi ex lege sub 1 prolata א cum *e* pronunciatur saepe per ע scribuntur, עֲמְרַאן *jussit me.* — Eodem modo verba primae י, si syllaba *ya* in *ye* deprimenda est per ע scribuntur עֲדָאך = ܝܰܕܥܳܟ, עֲדוּך = ܝܰܕܥܽܘܟ cf. P. 312, II.

Formarum quas colligere potuimus hic est conspectus:

Perfectum Sing. 3. m. נֵיטְלֵא *interfecit eum*, פֵּיתְחֵא *aperuit eum* D. 168, 5, אַפְּרֵישֵׁא *docuit eum* 13, 21, אַלְבְּשֵׁיא *vestivit eum*, אַיְלֵא = ܐܰܥܠܶܗ *introduxit eum* 135, 13 Suff. Sing. 3. m.[1]) — נֵישְׁקָא *osculatus est eam* 96, 9, פֵּיתְחָא *aperuit eam*, פַּאלְגָא *dispertivit eam*, חַאנְּאנָא *misertus est ejus.* Suff. Sing. 3 f. — לֵיגְטָאך *sumsit te*, בֵּירְכָאך *benedixit tibi*, שֵׁיחְלָאך *misit te*, עֲדָאך *cognovit te* 11, 17 Suff. Sing. 2. m. — Feminini non habeo exemplum. — לֵיגְטַאן *sumsit me* 135, 21, פַּאקְדַאן *jussit me* 13, 15, עֲמְרַאן id. 166, 11, אַפְּרֵישַׁאן *docuit me* Sin. 23, 9, שֵׁיכְנַאן *collocavit me* 41, 10 אַשְׁדַאן *effudit me* 40, 8 אַקְמַאן *posuit me*, צֵיבַאן *baptizavit me* Dxt. 153, 4, Suff. Sing. 1. c.[2]) — אַפְּרֵישִׁינוּן *docuit eos* Dxt. 13, 16, אַבְרִינוּן *commovit eos*, אַשְׁכִּינוּן *invenit eos* אַקְמִינוּן *posuit eos* 153, 7 צְבִינוּן *baptizavit eos* 153, 6 Suff. Plur. 3. m. — שַׁאנְשִׁינֵין *perturbavit*

---

in *inna* occurrit. Itaque *šegalunun, raddeφunan* ex *šegalun* + *hun*, *raddeφun* + *an* (= na cf. pag 173) exortum est, *'aφres'innun* vero ex *'aφreš* + *'innun*, *tah'leφunun* ex *tah'leφun* + *hun* *'aφreš'nnen* ex *'aφrešun* + *hen.* E contrario קָאיְמִינַאן ex *qayyem* + suff. *innan* processit. Non igitur de suffixo נַאן est cogitandum. Formae in ־ִינַאן, ־ִינָאבוּן, ־ְנְבוּן suffixum affigunt ad formam euergicam in *inna*, deinde abusu ad Perf. translatae sunt.

1) Quod Sin. 43, 12 legitur לוּבשׁא in לֵיבְשַׁאן emendandum videtur.

2) Exstat quidem Sin. 77, 8 לבשׁאן, quod tamen in Cod. C. recte iu אַלְבְּשַׁאן omendatum est.

eas, אַוְרִינִין *obcoecavit eas*, 151, 19 Suff. Plur. 3 f. — מַאן אַקְמִינְכוֹן *quis sustulit vos* 138, 23 Suff. Plur. 2 m.[1]). —

3 *fem.* פְּתַאחְתֵא *aperuit eum* לָאטְתָא *exsecrata est eum* שַׁארְגִיזְתֵא *iratum eum reddidit* Suff. Sing. 3. m. — בֵּירְכָתָאךְ *benedixit tibi* Suff. Sing. 2 m. — לָאכַאלְתַאן *non comedit me*, אָיֶילְתַאן, צְבָאתַאן *introduxit*, *baptizavit me* Dxt. 152, 18, 19 Suff. Sing. 1. c. — עֲדַאלְתִינוּן *peperit eos* 14, 18, גַאלַאלְתִינוּן *revelavit eos* 118, 19, אַחְרֵיבְתִינוּן, אָקֵימְתִינוּן *perdidit*, *posuit eos*, Suff. Plur. 3. m. — Expl. 3 f., 2. m. f., 1. c. non habeo. —

2. m. f. אַכְפֶּינְתֵא *famelicum eum reddidisti* Suff. Sing. 3. m. — לְנַאטְתָא *sumsisti eam* Dxt. 149, 3, פַארֶיקְתָא *redemisti eam* Suff. Sing. 3. f. — שְׁבַאקְתַאן *reliquisti me* 154, 17, פְּסַאקְתַאן, רַאחֶיקְתַאן *amputasti*, *removisti me*. Suff. Sing. 1. c. — תְרַאצְתִינוּן *erexisti eos* Suff. Plur. 3. m.

1. c. שְׁבַאקְתֵא *reliqui eum* 142, 20, אַפֵּיקְתֵא *eduxi eum* 144, 17, לְנַאטֵא (sic! Noeld.) *cepi eum*, אַחֶיתְתֵא *deduxi eum*, 164, 8, שַׁאבָאתֵא *celebravi eum*, עֲדַאכַארְתֵא = ܐܬܕܟܪܬܗ *recordatus sum ejus* Sin. 42, 9. Suff. Sing. 3. m. — לְנַאטְתָא *cepi eam* Dxt. 147, 1 שְׁבַאקְתָא *reliqui eam* 150, 1, שְׁמָאתָא *audivi eam* 154, 13, אַוַארְתָא *obcoecavi eam* 166, 8. Suff. Sing. 3. f. — אַלְבֶישְׁתָאךְ *vestivi te* 169, 11, זַאמְנְתָאךְ *invitavi te* Suff. Sing. 2. m. — בְרַאבְתִנוּן *benedixi illis* 108, 23, לְנַאטְתִינוּן *cepi eos* Sin. 77, 6, אַלֶיפְתִינוּן *docui eos* Dxt. 108, 22, שְׁבַאקְתִינוּן *reliqui eos* 139, 3, אַשְׁכָאחְתִינוּן *inveni eos* 138, 23 Suff. Plur. 3. m. — נְסַאבְתִינֵען *cepi eas* 83, 24, טַארֶישְׁתִינֵין, אַוַארְתִינֵין *surdas, coecas reddidi eas* 145, 8 Suff. Plur. 3. f. — לְנֶיטְינְכוֹן (sic!) *cepi vos* 98, 16, גְרַאבְתִינְכוֹן *spoliavi vos*, אוֹכֶילְתִינָאכוֹן *cibavi vos*, שַׁאבֶישְׁתִינָאכוֹן, רַאגֶינְתִינָאכוֹן *turbavi, cupidos reddidi vos* 186, 16 Suff. Plur. 2. m. —

Plur. 3. שֶׁיבְקוּיא *reliquerunt eum* Dxt. 73, 4, שַׁאדְרוּיא 143, 24 *miserunt eum*, צֶיבוּיא *baptizaverunt eum* 136, 3, שֶׁימוּיא *audiverunt eum* Sin. 3, 23 אַיְלוּיא *introduxerunt eum* Dxt. 186, 7 Suff. Sing. 3. m. — פַּאלְגוּ *distribuerunt eam* 112, 20, שֶׁיבְקוּ *reliquerunt eam* 118, 2; 73, 3, 5, ubi lectio falsa שֶׁיבְקוּיא לְחַאלִיוּתָא *reliquerunt suavitatem* in Codd. B. C. recte in שֶׁיבְקוּ emendata est, רֶיחְמוּ

---

1) Quae forma simul docet, etiam in Mandaismo syllabam *in* proprie Imperfecto energico convenientem falso in Perfecto passim adhiberi cf. supra II, 2.

amaverunt eam 73, 10, אָקְמִי *posuerunt eam* Sin. 74, 21 Suff. Sing. 3. f. — שַׁאדְרוּך *miserunt te* אוֹתְבוּך *collocaverunt te* גָארוּך *tecum scortati sunt,* עֲדוּך = ܝܺܕܥܽܘܟ *noverunt te* Dxt. 5, 7; 11, 24 בֵּירְכוּך *benedixerunt tibi* 130, 24, אַלְבֵּישׁוּך *vestiverunt te* 131, 2 Suff. Sing. 2. m. f. — שֵׁיבְקוּן *reliquerunt me* 148, 16, נֵישְׁקוּן *osculati sunt me* 167, 23, שֵׁיחְלוּן *miserunt me* Sin. 77, 19, שַׁאדְרוּן *miserunt me* Dxt. 167, 5, אַפְּקוּן *eduxerunt me* 154, 23, זַאוְּדוּן *viatico me instruxerunt* Sin. 77, 15, נֵיצְבוּן *posuerunt me* Sin. 39, 19. אוֹתְבוּן *posuerunt me* Dxt. 48, 6. Suff. Sing. 1. c. — שְׁקָאלוּנוּן *portaverunt eos,* נְצָאבוּנֵען *posuerunt eos* Sin. 39, 6 Suff. Plur. 3 m. f. — Expl. Suff. 2 Plur. גֵיטְלוּכוּן sive גֵיטְלוּנָאכוּן *non habeo.* — רַאדְפוּנָאן *persecuti sunt nos* חַאסֵידוּנָאן *contumelia nos affecerunt.* Suff. Plur. 1. c.

3. f. num speciali interdum utatur forma, quae syriacae ܩܰܛܠܽܘܗ̇ responderet, גֵיטְלָאן, nescio, nulla enim deprehendi exempla. — 2. m. כְּסֵאיתּוּנָאן *operuistis nos* Dxt. 157, 14. Plura exempla non habeo. — 1. c. לְגָאטְנָא *sumsimus eum,* צְאַרְנָא *figuravimus eam* 157, 6 Suff. 3. m. f. — יַאקִירְנָאך *honoravimus te* Sin. 73, 23 עֲדְכַארְנָאך *commemoravimus te* Dxt. 157, 6. שַׁאלֵיטְנָאך *dominum te fecimus* Sin. 76, 22, בָאלְאנָאך = ܒܠܰܥܢܳܟ *devoravimus te* 143, 20. Suff. Sing. 2 m. — Formas גְטַאלְנֵינוּן et גְטַאלְנָאכוּן exemplis non possum illustrare. —

Imperfectum. Sing. 3. m. f.; 2. m.; 1 c.; Plur. 1, c. נַאלְבֵישׁ *vestiet eum* נֵינֶטְרָא *observabit eum,* נֵידִיבְרָא Sin. 76, 15 תֵילִיטֵא *maledicet ei* תֵידְלָא *pariet eum* Dxt. 158, 8, תֵיחֵישְׁבֵא *putabis id,* תָאקְמָא *eriges eum,* תָאבְדָא *eum facientem reddes,* עֲחֵישְׁבֵא *putabo eum,* עֲנֵיצְבֵא *ponam eum* 100, 9 עֲטַארְטְלָא *projiciam eum* Sin. 44, 4 עֲשֵׁיבְקָא *relinquam eum* Dxt. 95, 23, עֲבְרָא *transibo eum* עֲיאנְחָא = ܐܰܢܺܝܚܶܗ *tranquillum eum reddam* Sin. 39, 8, נֵיסַאכְרֵיא *occludemus eum,* נֵילִיטֵיא *maledicemus ei* Sin. 57, 17 Suff. Sing. 3 m. — נָאקְמָא *ponet eam* Suff. Sing. 3. f. — עֲשֵׁיבְקָאך *relinquam te* 39, 18 נֵיקַאיְמָאך *ponet te,* נַאנִיחָאך *quietum te reddet* Dxt. 98, 13, נֵירַאוְרְבָאך *exaltabit te,* נֵישַׁאבָאך *laudabit te,* תַיאנְהְרָאך *illuminabit te* Sin. 41, 22 עֲיאפְרֵישָׁאך *docebo te,* qua de forma confer P. 271. עֲצֵיבָאך *baptizabo te* 192, 2, עֲלֵיגְטָאך *sumam te,* עֲיאסְקָאך *ascendere te faciam* Sin. 44, 5, נְיאקְרָאך, נֵעיאקְרָאך *honorabimus te,* נֵיבֵירְכָאך *benedicemus tibi,* נֵיסֵימְכָאך *sustinebimus te* 41, 22, נַאלְבֵּישָׁאך, נֵיצֵיבָאך *vestiemus, baptizabimus te* Dxt. 136, 1, 2. Suff. Sing. 2 m. f. — נַאפְרֵישָׁאן *docebit me,* תֵיכְלָאן *edet me,* נָאדְאן = ܢܰܘܠܦܰܢܝ *docebit me* Suff. Sing. 1. c. — תֵיכְלִינוּן *comedet eos* 154, 24 עֲשֵׁבֵיקִינוּן *relinquam*

eos 171, 7 עֲחַאצְבִינוּן *projiciam eos*, var. lect. עֲחַאצְבִינִין, עֲחַאצְבאנוּן Sin. 44, 3, לָאפָּרְישִׁינוּן *non docebo illos* Dxt. 76, 22, נַאסְקִינוּן *ascendere faciemus eos*, נִינְסֶיבִינוּן *sumemus eos* Sin. 24, 9, נֶיפְתִינוּן *aperiet eos* 145, 23, נַאשְׁמִישׁוּן = ܢܫܡܫ ܐܢܘܢ 73, 6 Suff. Plur. 3. m. — עֲנַאטְרִינְכוֹן עֲשׁאוְזִבִינְכוֹן, עֲפַארְקִינְכוֹן *liberabo, redimam vos* Sin. 24, 4. עֲנַאטְרִינְכוֹן *observabo vos*, עֲיאלְבְשִׁינְכוֹן *vestiam vos* 171, 24, תְאבְרִינְכוֹן *traducet vos*, fem., נִיחַאשְׁבִינָאכוֹן *numerabit vos*, נִישַׁאיְלִינָאכוֹן *interrogabit vos*, עֲיַאפְּקִינָאכוֹן *educam vos* עֲלֵיפִינָאכוֹן *docebo vos*. Suff. Plur. 2. m. f. — תֶישָׁאתְפִינַאן *socios nos habebis*, תֶידִינִינַאן *judicabis nos*. Suff. Plur. 1. c. —

Plur. 3, m. f., 2, m. f; Sing. 2. f. נֶיבַאתְרוּנֵיא *retinebunt eum*, נֶישַׁאיְלוּנֵיא *interrogabunt eum*, נֶיקַאימוּנֵא *erigent eum*, נֵיבוּנֵא = ܢܒܥܘܢܗ̇ *quaerent eum*, תֶיבַאיְרוּנֵא *vituperabitis eum*, תַאפְּקוּנֵא *educetis eum* Suff. Sing. 3 m. — לָא תֶישְׁרוּנָא *non solvetis eam* Suff. Sing. 3. f. — נֶישַׁאבוּנָאך *laudabunt te*, נַאבְטוּנֵיך *affligent te* fem. Sin. 77, 10; juxta formam cum apocopato Nun finali נֶיפְרֶישׁוּך *distinguent te* Dxt. 168, 18 Suff. Sing. 2 m. f., — נֶיטַארְשׁוּנָאן *surdum me facient* Sin. 75, 11 Suff. Sing. 1 c. — תַאחְלֶיפוּנִין *transire facitis eos* נֶינְטְרוּנִין *custodient eos* Suff. Plur. 3 f. — נֶיקַאימוּנָאכוֹן *erigent vos* Suff. Plur. 2. m. — נישַׁאיְלוּנָאן *interrogabunt nos*, נָאחֶיקוּנָאן *angore afficient nos*, תֶידְנִינָאן *judicabit* fem. *nos*. Suff. Plur. 1. c. —

Imperativus Sing. תוּרְצִיא *pone eum* Dxt. 14, 15, כוּפְרֶא *obline eum* נֶיסְבֶא *sume eum* 161, 4, צוּבֵא (Noeld. צֵיבֵא) *baptiza eum* לוּטֵא *maledic ei* Sin. 39, 23, אֲקְמֶא *erige eum* אֵילֶא *introduc eum* Dxt. 135, 12. Suff. Sing. 3 m. — Femininum in fine per אָ— legendum est. — תוּקְלַאן *pondera me*, נוּשְׁקַאן *osculare me* 96, 4, חוּשְׁבַאן *cogita me*, צוּבַאן (al. lect. צְבַאן, Noeld. etiam אַצִיבַאן, צֵיבַאן) *baptiza me* 190, 18, בילַאן *devora me* 143, 20, קַאבְלַאן *recipe me* 190, 17, אַסְקַאן *educas me*, אֶבְרַאן = ܐܥܒܪܝܢܝ *traducas me* Suff. Sing. 1. c. — אַנְדִינוּן *remove eos* 165, 6 לָגְטִינוּן *collige eos* פַארְקִינוּן *libera eos*, אִתֶיבִינוּן *colloca eos*, לוּפִינוּן 304, 4 *doce eos*, Suff. Plur. 3. m. — אָוְרִיֵין, טַארְשִׁיֵין *coecas, surdas fac illas* 151, 17, שַׁאגְשִׁינֵען *perturba eos* 149, 7 אַסְקִינֵין *ascendere facias eas*, שַׁאוְזִבִינֵין *redime eas* Suff. Plur. 3. f. — פַארְקִינָאן *libera*, קַאימִינַאן *erige nos*. Suff. Plur. 1. c. —

Plur. רוּהְמוּיָא *amate eum* 15, 6 קַארְבוּיָא *admittite eum* ib., סוּבְלוּיָא *portate eum* 20, 18, שַׁאבוּיָא *laudate eum* 175, 8, אַשְׁמוּיָא = ܐܫܡܥܘܗܝ 15, 4, סַאבוּיָא = ܣܒܥܘܗܝ *satiate eum* 15, 24, עֲסְרוּיָא *ligate eum*, אֲקְמוּיָא *erigite eum*, 20, 20, צימוּיָא *jejunate id* 16, 23, סוּמוּיָא

Digitized by Google

ponite eum, עִבְרוּיָא *transite id,* עִיקְרוּיָא *eradicate eum* 22, 24. Suff. Sing. 3. m. — Femininum Suff. haud dubie sine יא scriptum est, uti in Perfecto, neque tamen habeo exempla. — Suff. Sing. 1. c. nondum inveni. — אַלְּפוּנוּן *docete eos* 13, 24, אַדְרְאוּנוּן *ire facite eos* 22, 17, סוּמוּנוּן *ponite eos,* at a verbo tertiae ע derivatur עַדְאנוּן *cognoscite eos* in phrasi חֲדוּן וּבְבוּם וְעִתְקַאיאם וְעַדְאנוּן לְאַבָּאהָאתְכוֹן *gaudete et hilares estote et constantes estote et cognoscite patres vestros.* Dxt. 152, 3 Suff. Plur. 3. m. — אַשְׁמוּנֵין, אַפְּרֵישׁוּנֵין *docete eas* 19, 21, נַאטְרוּנֵין, חָאתְמוּנֵין *obsignate, observate eas*, Suff. Plur. 3 f. — Expl. Suff. Plur. 1 c. mihi desunt.

Infinitivi exempla haec habeas מֵישְׁבְּקָאך *relinquere te,* כַּאחוּרָאך *retinere te* Sin. 43, 6.

IV. In Samaritanorum dialecto haec monenda sunt:

1) *Perfectum.* Exstant exempla quaedam suffixi 1*mae* prs. Sing. in ࠉ pro ࠍࠉ, uti Exod. 3, 13, Num. 16, 28 ࠔࠋࠇࠉ *misit me* cf. Gen. 45, 5; 30, 20 ࠎࠏࠃࠉ *juvit me;* 30, 6 ࠃࠏࠍࠉ *judicavit me*, quae si recte edita atque explicata essent, formam Samaritanismo propriam exhiberent. Quod tamen ut concedam, a me non possum impetrare, nam si vera lectio ea est quam dedimus, neque omnibus locis ࠍ inserendum, ࠔࠋࠇࠉ et ࠃࠏࠍࠉ rectius tanquam participia intellegenda videntur, quod tamen in ࠎࠏࠃࠉ Gen. 30, 20, ubi deinde sequitur ࠉࠕࠉ vix potest locum habere. — Itaque forma regularis est ࠐࠒࠃࠍࠉ Deut. 4, 5 ࠀࠔࠁࠏࠍࠉ Gen. 24, 37. Perf. Sing. 3. m. — Exempla 3*tiae* fem. cum hoc suffixo desunt. — ࠊࠕࠓࠕࠍࠉ Gen. 31, 28 *exspectavisti me,* ࠁࠓࠊࠕࠍࠉ *benedixisti mihi* 32, 26, ࠃࠊࠓࠕࠍࠉ *recordatus es mei* 40, 14, Perf. 2. m. Exempla feminini desunt — In Plurali nihil habeo nisi Gen. 26, 27 ࠔࠂࠓࠕࠅࠍࠉ *dimisistis me.*

Suffixum secundae personae est ࠊ, ࠀࠔࠁࠏࠊ Gen. 50, 6 *conjuravit te* 3 Sing.; ࠐࠒࠃࠕࠊ Gen. 3, 11 *jussi te* 1 Sing., in qua forma tamen ࠕ habes insertum ࠀࠂࠓࠕࠕࠊ *emi te* Gen. 30, 16 ࠔࠌࠔࠕࠕࠊ *servivi tibi* Gen. 30, 26; 31, 41, imo ࠉ ante suffixum positum ࠐࠒࠃࠕࠉࠊ Exod. 31, 11, ࠔࠌࠏࠕࠉࠊ Gen. 17, 20 suff. mscl. ࠒࠏࠋࠕࠉࠊ Num. 22, 29 suff. fem. ad ࠀࠕࠍࠄ *asinam* referendum. Cf. ࠀࠐࠒࠕࠉࠊ Exd. 20, 2 Gen. 15, 7. ࠉࠄࠁࠕࠉࠊ Gen. 20, 6. Quae scriptio inde explicanda videtur quod loco aramaici ܩܛܠܬܟ formam hebraizantem קְטַלְתִּיךְ adhibuerunt, cujus cum *a* finale apo-

copatum esset, *i* in fine positum in *e* elatum est Pag. 277, 7[1]). — Cum 1*ma* Prs. Plur. [Samaritan] Gen. 26, 29.

Suffixum 3*tiae* Prs. Sing. msc. est *ê*, [Samaritan] Gen. 5, 1, [Samaritan] 38, 7, [Samaritan] *palpavit eum* Gen. 27, 22, [Samaritan] *eduxit eum* Exd. 4, 6, 7, [Samaritan] *introduxit eum* Gen. 29, 13, interdum etiam [Samaritan] ante [Samaritan] scriptum exstat, [Samaritan] *impulit eum* Num. 35, 22 [Samaritan] Exd. 32, 25. — Ad 3. fem. accedit in [Samaritan] *occultavit eum* Exd. 2, 2. — 2*dae* Prs. exempla in Pentateucho non exstant, tamen cum inserto *in*, de quo cf. supra Pag. 365, 2 habes [Samaritan] *vocasti eum* [Samaritan] *fecisti eum* Gesen. Carm. 1, 7. — Cum prima persona [Samaritan] Gen. 27, 37, [Samaritan] Num. 11, 12, — cum 3*tia* Plur. [Samaritan], [Samaritan], [Samaritan] Gen. 49, 23, — denique cum 1*ma* Plur. Deut. 3, 3 legitur [Samaritan] quod sine dubio in [Samaritan] emendandum est.

Suffixum 3*tiae* Prs. fem. est *â*, [Samaritan] Gen. 16, 7, [Samaritan] 24, 16, [Samaritan] 24, 67, [Samaritan] *numeravit id* 15, 6. — Cum 3*tia* fem. Sing. [Samaritan], [Samaritan], [Samaritan] Exod. 2, 5, Gen. 16, 6 — cum 1 *ma* Sing. [Samaritan] Gen. 48, 7 deinde cum inserto *in* (Pag. 365, 2) [Samaritan] 17, 16, — cum 3*tia* Plur. [Samaritan].

Suffixum 1*mae* Prs. Plur. est [Samaritan] in [Samaritan] Exod. 2, 19, [Samaritan] Gen. 31, 15, deinde etiam *innan* in [Samaritan] *putavit nos* ib.

Suffixa 2*dae* Prs. Plur. [Samaritan] et [Samaritan] cum verbo finito conjuncta non exstant, ad Infinitivum et Participia tantum accedunt teste Uhlemannno P. 81.

Suffixum 3*tiae* Prs. Plur. [Samaritan], [Samaritan] est, rarissime cum *in* inserto [Samaritan] cujus exempla ad 2*dam* Prs. Sing. adnexa habeo. [Samaritan] *fecisti eos* et [Samaritan] = احضرتهم Gesen. Carm. 1, 4, 7. — Cum 3*tia* Prs. Sing. habes [Samaritan] Gen. 37, 17 [Samaritan] Gen. 11, 9, [Samaritan] et [Samaritan] Gesen. Carm. 4, 15, 20 [Samaritan] Gen. 3, 21, [Samaritan] Exod. 4, 20. — Cum 3*tia* fem. Sing. [Samaritan] Gen. 31, 32, — cum 1*ma* [Samaritan] Gen. 37, 17, — cum 3*tia* Plur. [Samaritan] Exod. 2, 17, qua in voce suffixum [Samaritan] ad [Samaritan] accessit, neque de inserto *n* cogitandum videtur; denique quod exstat Deut. 29, 26 [Samaritan] · [Samaritan] · [Samaritan]

1) Hebraice legentes Samaritani pro *iχa* plerumque *êk* pronunciare ושמרתיך *ušamártêk* Petermannus docuit Hebr. Formenlehre nach der Aussprache der heutigen Samaritaner Lpzg. 1868 P. 27.

deos quos non noverunt sive *qui eos non noverunt*, nisi tanquam Inf. Paꜥel cum Suffixo intelligi potest, in [Samaritan] vel fortasse in [Samaritan] emendandum est. — Cum 1*ma* Prs. Plur. Deut. 29, 7 exstat [Samaritan] *interfecimus eos*, quod tamen in [Samaritan] mutandum videtur.[1])

2) *Imperfectum* cum suffixis ad formas accedentibus quae non in [Samaritan] exeunt. — Suff. 1 Sing [Samaritan] Gen. 4, 14; 32, 11 [Samaritan] 30, 20, [Samaritan] 50, 5, [Samaritan] 29, 32; [Samaritan] 29, 19, quae ex analogia Aramaismi judaici *yiqṭelâni* cet. legenda sunt, aut si Nun ephentheticum, ut hoc nomine utamur, adhibetur *yiqṭelinni, yizbalinni* Petermann l. l. P. 29. — Suff. 2 Sing. cum raro tantum ad formam Imperfecti simplicem accedat, uti [Samaritan] Gen. 32, 26, [Samaritan] Gesen. Carm. 2, 13, plerumque ad formas in *inna* adnectitur, itaque habes [Samaritan] Gen. 49, 25, [Samaritan] 32, 17, [Samaritan] Deut. 4, 31, [Samaritan] Gen. 48, 4, [Samaritan] Gen. 27, 21, [Samaritan] Deut. 6, 10. — Suff. Sing. 3 m. ad formas in *inna*[2]) accedit [Samaritan] Num. 35, 19, [Samaritan] Gen. 15, 8, [Samaritan] 42, 38 rad. [Samaritan], [Samaritan] Deut. 12, 18 Gen. 3, 17, [Samaritan] 17, 20, [Samaritan] 49, 9, [Samaritan] 37, 27 — Suff. Sing. 3. f. iisdem consonis scriptum a masculino *inne* proferendo distinguitur vocalismo *inna*. Exempla sunt [Samaritan] Deut. 2, 38 [Samaritan], [Samaritan] Exod. 23, 11, [Samaritan] 21, 9, et ad Imperfectum simplex accedit [Samaritan] in [Samaritan] Gen. 38, 22. — Suff. Plur. 1. c. ad formas in *inna* accedens [Samaritan] Exod. 5, 3 [Samaritan] Gen. 5, 29 et cum [Samaritan] Exod. 34, 9 [Samaritan]. — Suff. Plur. 3 m. [Samaritan] Exd. 29, 30, [Samaritan] 6, 9, [Samaritan] Gen. 49, 7, [Samaritan] Deut. 1, 13. imo cum [Samaritan] habes Exod. 19, 10 [Samaritan] *sanctificabis eos* et Deut. 17, 5 [Samaritan], quae formae utrum pro falsis an pro Plurali habendae sint, dubius haereo. —

Denique formarum in [Samaritan] exeuntium, quae cum suffixis sunt

---

1) Uti in hoc exemplo [Samaritan] et [Samaritan] commutata sunt, ita etiam Gen. 19, 16, ubi pro [Samaritan] et [Samaritan] haud dubie legendum est [Samaritan] et [Samaritan], nam de verbo [Samaritan] sensu *collocandi*, quod Uhlemannus voluit, nihil constat.

2) Quod tamen saepe *anna* pronunciari ex scriptione [Samaritan] Deut. 2, 38 cum [Samaritan] intellegitur.

compositae hic est conspectus: Suff. Sing. 1. c. ࠉࠒࠈࠋࠅࠍࠉ Gen. 12, 12, ࠉࠓࠂࠌࠅࠍࠉ Exod. 17, 4. — Suff. Sing. 2. ࠉࠓࠃࠐࠅࠍࠊ Deut. 28, 22 — Suff. Sing. 3 m. ࠉࠇࠎࠍࠅࠍࠄ Exd. 32, 13, ࠀࠇࠆࠅࠍࠄ 12, 14 — Suff. Sing. 3. f. ࠉࠉࠓࠕࠅࠄ Deut. 1, 39 pro ࠉࠉࠓࠕࠅࠍࠄ Hebraismum sapit. — Suff. Plur. 1. c. ࠉࠓࠂࠌࠅࠍࠍ Exod. 8, 26 — Suff. Plur. 3. m. ࠀࠓࠂࠌࠅࠍࠅࠍ Lev. 20, 27. —

3) *Imperativus Singularis.* Suff. Sing. 1. c. ࠁࠓࠊࠍࠉ *barrekani* Gen. 27, 34, ࠔࠌࠒࠍࠉ 23, 15 ࠌࠇࠒࠍࠉ Exod. 32, 32, ࠄࠇࠊࠌࠍࠉ 33, 13, denique cum ࠉ sine ࠍ legitur ࠔࠋࠇࠉ Gen. 30, 25; 32, 26. — Suff. Sing. 3. m. ࠃࠁࠋࠄ Num. 11, 12 et ࠉࠁࠏࠕࠀ · ࠔࠏࠄࠉ *audi clamorem* Gesen. Carm. 2, 21, = [illegible]. — Suff. Sing. 3. f. ࠃࠁࠄ Gen. 12, 19 — Suff. Plur. 1 c. ad formam in *inna* accedens ࠔࠌࠒࠍࠍ Gen. 23, 6 *šemaqinnan*, et cum forma simplice ࠃࠅࠁࠓࠍ *tolle, ale, nos* Gesen.[1]) Carm. 3, 15, ࠈࠌࠓࠍ *conserva nos* ib. 5, 9. — Suff. Plur. 3 m. ࠄࠐࠒࠅࠍ Gen. 19, 5.

Pluralis Suff. Sing. 1. c. ࠔࠌࠒࠅࠍࠉ Gen. 23, 8 (Polygl. Walton. ࠔࠌࠒࠅ·ࠍࠉ), ࠔࠂࠓࠅࠍࠉ 24, 56. — Suff. Sing. 3. m. ࠀࠏࠕࠅࠕࠄ Gen. 24, 21 *deducite eum* rad. נחת. — Suff. Sing. 3. f. ࠀࠕࠐࠒࠅࠕࠄ Gen. 38, 24 et sine ࠀ Gen. 34, 10 ࠀࠂࠓࠅࠄ —

4) *Participia* et *Infinitivi* suffixa nominalia accipiunt, in Participio cum 1*ma* Prs. Sing. vero, si accusativus suffixo indicandus est, forma ࠍࠉ adhibetur. Itaque ࠒࠈࠋࠍࠉ Exd. 2, 14 ࠌࠔࠒࠏࠍࠉ Gen. 4, 14. — Infinitivi etiam suffixa adnectunt formis incremento *inna* auctis, quod incrementum ex falsa Imperfecti et Imperativi analogia exortum est. Huc pertinet ࠋࠌࠒࠈࠋࠍࠊ Gen. 27, 42 ࠋࠌࠈࠓࠍࠊ Exod. 23, 20, ࠌࠒࠈࠋࠍࠄ Gen. 37, 18, juxta ࠌࠏࠓࠒࠊ Gen. 35, 1[2]) ࠌࠔࠌࠏࠄ 24, 30, quas inter formas id discrimen observatur, quod suffixa cum *inna* Accusativum designant, suffixa simplicia vero Genetivum. Itaque ࠌࠏࠓࠒࠊ est *τὸ φεύγειν σου*, ࠌࠒࠈࠋࠍࠊ *τὸ φονεύειν σε.*

5) Suffixa 2*dae* Prs. Pluralis hucusque cum verbo conjuncta non sunt reperta, neque igitur Syri ܟܘܢ et ܟܝܢ cum verbo componunt, nec Samaritani ࠊࠅࠍ et ࠊࠉࠍ.

---

1) Gesenius perperam Perfect. intellexit vertens *alimur.*

2) Ed. Lond. ࠌࠏࠒࠓࠊ.

§. 71.

Suffixa cum Verbis tertiae Yuδ, Wau, 'Aleφ conjuncta.

Cum leges universales, secundum quas suffixa cum verbis componuntur, praecedente paragrapho uberius tractaverimus, jam hoc loco nihil restat, nisi ut quibus in rebus radicum in ܘ, ܝ, ܐ exeuntium cum suffixis compositio a verbis reliquis recedat, obumbremus. Quae omnia eo redeunt, ut formae harum radicum contractae in fine vocales *å*, *î*, *e* monstrent, quibuscum suffixorum vocales, si in ipsam vocem receptae neque apocopatae sunt, secundum leges P. 353 propositas contrahuntur; eas enim formas quibus incrementa personarum ac numeri accesserunt, a reliquorum verborum analogia non recedere patet. Itaque

I) *formae in å exeuntes* hanc monstrant suffixorum rationem: Perf. Sing. 3. m. *gelån*, ܓܠܳܢܝ ex *galâni; gelåχ*, ܓܠܳܟ ex *galâka; gelåχ*, ܓܠܳܟܝ ex *galâki; gelåih*, ܓܠܳܝܗܝ ex *galâhi; gelåh* ܓܠܳܗ ex *galâhâ; gelån* ܓܠܳܢ ex *galânâ*; denique *gelåχun* et *gelåχen* ܓܠܳܟܘܢ, ܓܠܳܟܝܢ. Hanc analogiam sequuntur Imperativi ܓܠܝ, ܐܬܓܠܝ et Impr. fem. Plur. ܓܠܳܝ, quod ex *gelåyå* quidem decurtatum ante suffixa suum *å* ut decet servavit, ita ut hae exortae sint formae: ܓܠܳܝܢܝ, ܓܠܳܝܗܝ, ܓܠܳܝܗ, ܓܠܳܝܢ.

Porro huc pertinet 3*tia* Prs. fem. Plur. ܓܠܝ̈ quam ex *gelayån* (chaldaice גְּלָאָה) exortam esse Pag. 330 monuimus. Consona *n* finali apocopata restitit *galayå*, unde accedentibus suffixis hae processerunt formae: *gelayån*, ܓܠܝ̈ܳܢܝ ex *galayâni; gelayåχ*, ܓܠܝ̈ܳܟ ex *galayâka; gelayeχ*, ܓܠܝ̈ܳܟܝ ex *galayâki* cf. Pag. 353, V. *gelayåih*, ܓܠܝ̈ܳܝܗܝ ex *galayâhi; gelayåh*, ܓܠܝ̈ܳܗ ex *galayâhâ*; *gelayån*, ܓܠܝ̈ܳܢ ex *galayânâ*, et *gelayåχun*, *gelayåχen*, ܓܠܝ̈ܳܟܘܢ, ܓܠܝ̈ܳܟܝܢ. Altera hujus personae forma ܓܠܝ̈ܝܢ uti ܩܛܠ̈ܝܢ suffixa sibi adnectit.

Denique huc referendus est Infinitivus ܡܓܠܐ ex *maglay* exortus, cujus ad primitivam formam *meglay* accedunt suffixa hocce modo: *megleyan*, ܡܓܠܝܳܢܝ ex *maglayani*, *megleyåχ* ܡܓܠܝܳܟ, *meglеyeχ*, ܡܓܠܝܳܟܝ etc.

II) Formae in *e* exeuntes suam vocalem ubique immutatam retinent, itaque ex *nĕβne* fit *nĕβnen*, ܢܶܒܢܶܢܝ; *nĕβneχ* ܢܶܒܢܶܟ;

nĕβneχ ܢܶܒܢܶܝܟ݂; *nĕβnewh*, ܢܶܒܢܶܝܘܗܝ; *nĕβneh*, ܢܶܒܢܶܝܗ; *nĕβnen* ܢܶܒܢܶܝܢ: *nĕβneχun*, *χen*, ܟ݂ܶܝܢ, ܢܶܒܢܶܝܟ݂ܘܢ.

III) Formarum in *î* duo sunt genera, quorum primum efficiunt Perfecta (3 mscl. Sing.) in Pa3el et 'Aφ3el, alterum Imperativus Sing. msc. Pe3al. Scilicet in Pa3el et Aφ3el ex *gallayani*, *'aglayani* restitit *galleyan*, *'agleyan* ܓܰܠܝܰܢ, ܐܰܓܠܝܰܢ et sic porro, ܓܰܠܝܳܟ݂, ܐܰܓܠܝܳܟ݂, ܓܰܠܝܶܗ, ܐܰܓܠܝܶܗ etc. cum ܟܘܢ et ܟܝܢ vero formatur ܓܰܠܝܟ݂ܘܢ, ܓܰܠܝܟ݂ܝܢ. — Alio modo *î* in Imperativo eam ob caussam se habet, quod alia ejus est origo, *î* enim ex primitivo *iy* resolutum ubique immutatum retinetur aeque ante Suffixa simplicia atque ante formas cum *ai* cf. Pag. 360, XII. Itaque habes, ܓܠܺܝܢܝ ex *gelîni*, ܓܠܺܝܗܝ ex *gelîhiu*, ܓܠܺܝܗ ex *gelîhå*, ܓܠܺܝܢ ex *gelîna*, praeterea vero etiam ܓܠܺܝܝܢ, *gelîyain*, ܓܠܺܝܝܗܝ, ܓܠܺܝܝܗ, ܓܠܺܝܢ.

Addendum tamen est, interdum etiam in Perfectis Pa3el et Aφ3el ܓܰܠܝܰܢ videri pronunciatum esse *galliyan*, id quod in verbo mediae ܐ, ܫܰܐܶܠܝܢ disertis verbis Barhebraeus docet, cum dicat Scholia in Jobum 16, 7: ܫܰܐܶܠܝܢ ܥܠ ܟܠ ܘܡܨܐ ܟܠܗܘܢ ܘܡܢܗܘܢ ܡܢܗ. Deinde verbis ܟܠܗܘܢ ܡܢܗܘܢ ܘܐܡܪܝܢ addit, etiam *'alîn* a quibusdam esse pronunciatum.

IV. Formae in *au*, ܰܘ et *iw* ܶܘ, ex *a-u*, *i-u* contractae, ante suffixa terminationes *awu* et *yu* monstrant, nam ex *gala-uni*, *nassi-uni* levissima mutatione fit *gelawun*, ܓܠܰܘܢܝ, cui subest forma antiquior *gela'un*, quam apud Curetonem Anc. Doc. P. ܣ ita habes ܫܰܐܠܽܘܢܝ, ܫܰܐܠܽܘܗܝ Luc. 2, 44, ܫܰܪܽܘܗܝ Joh. 11, 44, et *nassyun* ܢܰܣܝܽܘܢܝ, ܐܰܢܣܝܽܘܢܝ Job 30, 18. Quibus in formis deinde naturae sonorum convenit inserere ܐ ad indicandum *a*, ita ut saepius scribatur ܩܪܳܐܽܘܢ *vocaverunt nos* Act. 28, 2, ܫܰܐܠܽܘܢܝ *quaesiverunt ex me* Rom. 10, 20. — Praeterea vero in 3*tia* Plur. mscl. suffixa ad formam ܓܰܠܝܽܘܢ adnecti sic: ܓܰܠܝܽܘܢܳܢܝ, ܓܰܠܝܽܘܢܳܟ݂, ܓܰܠܝܽܘܢܳܗܝ cet. per se intellegitur.[1])

V. Seorsim denique de Imperativo Sing. fem. agendum est, ad cujus formam ܓܠܳܝ, ܓܰܠܳܝ, ܐܰܓܠܳܝ Suffixa *ni*, *hihu hå*, quorum vocales in vocem ipsam recipiuntur, aut ut *å* in hå apocopantur

1) Hic quoque ܫܰܐܠܽܘܢܳܗܝ rel. scribitur, quod haud recte Amira Pag. 377 vituperat.

non nisi ita adnecti possunt, ut diphthongus *åi* in *åy* cum vocali transeat. Tali modo procedit ex *gęlåi* + *ni* forma *gęlåyin*, ex *gęlåi* + *iw* (*iuh* ex *hihu*) *gęlåyiw*, ex *gęlåi* + *hå gęlåyih*, et ex *gęlåi* + *na gęlåyin*, quorum *i* finale pro *a* sic non ex analogia verbi firmi ܡܩܛܠܢܗ, ܡܩܛܠܢܝ explicandum videtur. Hisce in formis *y* ex diphthongo procedens modo per ܝ, ܢܟܣܝܢ, ܢܟܣܝܘܗܝ, ܢܟܣܝܢܝ, ܐܫܩܝܢ Gen. 24, 17, modo per ܐ scribitur ܚܘܐܝܢ Cant. 2, 14, ܐܝܬܐܝܘܗܝ 2 Sam. 14, 10. Tamen memorandum est ubi *y* per ܝ scribitur ab Amira, Acurensi, Sciadrensi et Ecchellensi alterum ܝ vocalis *i* signum plerumque omitti ita ut apud eos exstet ܨܒܝܢ, ܨܒܝܢܝ, ܨܒܝܗ (Am. P. 376), alibi vero P. 394 idem praebet ܐܨܒܝܢ, ܐܨܒܝܢܝ, ܐܨܒܝܗ et apud Acurensem P. ܛ juxta ܨܒܝܢܝ etiam legitur ܨܒܝܢܝ, quae scriptio praeferenda est.

Inter formas Suffixi primae personae denique referendae sunt voces ܨܒܝܢܢ et ܨܒܝܢܝ, quas Amira P. 376, Acur. l. l. Sciadr. P. ܪܗ praebent, quibuscum convenit forma ܐܬܨܒܝܢܝ Amira 402—3, de qua conf. P. 362.

VI. Formae verbi ܐܫܬܝ *bibit* sunt ܐܫܬܝܗ, ܐܫܬܝܗ ut ܐܫܩܝܗ ab ܐܫܩܝ; ab Imperativo ܐܫܬܝ procedit ܐܫܬܝܘܗܝ.

VII. Sub finem monendum est in Imperfecto a poetis metri caussa aliquando adhiberi diaeresin, cujus exemplum ex Ephraemo affert Amira:

ܠܐ ܬܬܪܦܝܘܗܝ ܠܚܘܒܐ. ܘܠܐ ܬܫܟܚܘܢ ܬܪܥܐ

ubi ܬܬܪܦܝܘܗܝ positum est pro ܬܬܪܦܘܗܝ, eundemque in modum dici ܬܬܪܦܝܘܗܝ ܬܬܪܝܟܝܘܗܝ, ܬܬܪܦܝܗ al. Sciadreusis P. ܪܗ adjecit.

VIII. Verba tertiae 'Aleφ veri sueto modo vocalem, quae competit huic 'Aleφ ad praecedentem consonam reiciunt §. 60, V. Tali modo procedunt formae ܨܡܐܢ, ܨܡܐܟ etc. Plur. ܨܡܐܘܢ, ܨܡܐܘܟ, fem. ܨܡܬܐܢ, ܨܡܬܐܟ, ܨܡܬܐܘܗܝ cet. Imprf. ܢܨܡܐܢ, ܢܨܡܐܟ, ܢܨܡܐܗ[1]) sive ܢܨܡܐܘܗܝ et sic etiam ܬܨܡܐܘܗܝ, ܐܨܡܐܘܗܝ. deinde in Plur. ܢܨܡܐܘܢܗܝ, ܢܨܡܐܢܘܗܝ et in 2*da* Prs. fem. Sing. ܬܨܡܐܝܢܘܗܝ, ܬܨܡܐܝܢܗ, ܬܨܡܐܝܢܢ, ܬܨܡܐܝܢܝ. Imperativus est in Sing. mscl. ܨܡܐܢ, ܨܡܐܘܗܝ, ܨܡܐܝܗ, ܨܡܐܝ, in Sing. fem. ܨܡܐܝܢ, ܨܡܐܝܘܗܝ, ܨܡܐܝܗ, ܨܡܐܝܢܝ, Plur. msc. ܨܡܐܘܢ, ܨܡܐܘܢܢ; ܨܡܐܘܗܝ, ܨܡܐܘܢܝܗܝ; ܨܡܐܘܗ, ܨܡܐܘܢܗ;

1) Hunc modum suffigendi Amira P. 410 in forma 2*dae* Prs. m. ܬܨܡܐܗ tantum adhibet, tamen non video caussam cur ad hanc personam restringatur.

Digitized by Google

Digitized by Google

ܒܥܐܘܢܝ, ܒܥܐܘܢܢ; fem. ܒܥܝܢܝ, ܒܥܝܢܢ; ܒܥܝܢܗܝ, ܒܥܝܢܢܗܝ; ܒܥܝܢܗ, ܒܥܝܢܢܗ; ܒܥܝܢܝ, ܒܥܝܢ.

Cui formarum catalogo denique addendum est, Nestorianos (quos orientales remotiores apellat Amira) legere ܒܥܘܗܝ, ܒܥܘܗ, ܒܥܘܢܢ, ܒܥܘܢܝ, h. e. Pluralem msc. sine *n* formatum illos quidem cum una vocali *bayyun* proferre, Maronitas vero Libani incolas, (quos viciniores appellat) cum duplici *a* ܒܥܐܘܢܝ *bayya'un*. Recte Amira P. 413 orientalem pronunciationem comprobat, occidentalis enim est neglegens, neque eam vult admittere, nisi ubi metrum diaeresin postulat. — Ceterum Nestorianos in omnibus formis horum verborum *i* legere, ubi occidentales *e* pronunciant, vix hoc loco iterum monendum est, itaque scribitur ܚܙܝܬܗ Urm. Mth. 2, 13 etc.

Schema formationis exhibet Tab. IX et X.

Annotationes.

I. In Aramaismo biblico perpaucae tantum verborum tertiae ו, י formae occurrunt suffixis instructae, quorum exempla, quae exstant haec sunt:

Perfectum בְּנָהִי Ezr. 5, 11 *exstruxit eum* בְּנַיְתַהּ Dan. 4, 26 *exstruxi eam*, שְׁנוֹהִי Dan. 5, 6 *mutabantur ei.*

Imperfectum יְחַוִּנַּנִי Dan. 5, 7 *docebit me*, יְחַוִּנַּהּ Dan. 2, 11 *docuit eam* et a forma plur. תְּהַחֲוֻנַּנִי Dan. 2, 9 *docebitis me.*

Imperativus הַחֲוֹנִי Dan. 2, 6 *docete me.*

Infinitivus מִצְבְּיֵהּ Dan. 4, 32 *voluntas ejus.*

Participium שָׂנְאָיךְ Dan. 4, 16 *osores tui* ubi nota marginalis addit יתיר א'.

II. Schema formarum in seriore Aramaismo judaico usitatarum insequenti verborum catalogo efficitur:

Perfectum Sing. נַסְיֵהּ Exd. 15, 25 *tentavit eum*, מַנְיֵיהּ 2 Sam. 23, 23 *praeposuit eum* אַנְשְׁיֵיהּ Gen. 40, 22 *oblitus est ejus* et cum vocalis mediae radicalis servata[1]) רְמָהִי Exd. 4, 4 *proiecit eum*,

---

1) Cf. P. 336, II.

חֲזָהִי 1 Sam. 23, 23, Jud. 19, 3, *vidit eum* denique cum *a* in *o* depresso מְחוֹהִי Jes. 27, 8 *cecîdit eum.* — Fem. est קְרָהָא Jer. 36, 21 *vocavit eam.* — פְּצָאָנָךְ Job. 36, 15 *liberavit te*, אַטְעֲיָנָךְ vs. 17 *in errorem te induxit* cum Suffixo ab Imperfecto energico desumpto. — מְנָנִן Num. 1, 19 Reg. מְנִנִן Bxt. *numeravit eos*, מְחָנִן Jud. 9, 43 *cecîdit eos*, בְּרָנִן Jon. Gen. 5, 1. בְּרָנִן Jes. 27, 11 *creavit eos* חֲזָנִן *vidit eos* Gen. 32, 2 אַחֲזֵנִן Jes. 38, 1 *monstravit eis* deinde cum ā prioris syllabae שְׁבָנִן Jer. 27, 20. *praedatus est eos.* — Fem. מַנֵּין *ordinavit eas* 2 Sam. 20, 3 —

3 fem. כַּסִּיתֵיה *operuit eum*, אַשְׁקִיתֵיה *potavit eum* Jud. 4, 19. cui subjacet forma כַּסִּיאַת Pag. 337, 2, juxta עַנִּיתָהּ Gen. 16, 6 *oppressit eam* אַשְׁקְיָתֵיה Jud. 5, 25, Gen. 24, 18, et אַיְתִיתֵיה Exod. 2, 10, 1 Sam. 1, 24, et in Pe̥ʒal מַחֲתֵיהּ Jud. 5, 21. *cecidit eum* חֲפָתְנִי Ps. 44, 16 *operuit me.* — Pluralem suff. habes in שַׁוִּיתְנוּן Gen. 31, 34 *posuit eos.*

2 msc. רְמִיתָהִי, מְחִיתָהִי 2 Sam. 18, 11 *cecîdisti, conjecisti eum* (al. lect. מְחִיתוּהִי) מְחִיתַנִי Num. 22, 18 *cecîdisti me*, מַלֵּיתַנִי Jer. 15, 17 *implevisti me*, אַשְׁלִיתַנִי Ps. 42, 10 *oblitus es mei*, Bxtorf אַשְׁלִיתִ' אַחֲוִיתִנּוּן 2 Rg. 20, 15 *demonstrasti eis* בְּרֵיתָנָא Jer. 2, 27 *creasti nos*, אַשְׁקֵיתָנָא Ps. 60, 5 (al. lect. אַשְׁקֵיתָא לָנָא) *potasti nos.*

1. c. חֲזֵיתֵיהּ, סְכִיתֵיהּ Num. 23, 13 *vidi, conspexi eum*, מַנִּיתֵיהּ Ps. 2, 6 *posui eum* רַבִּיתֵיהּ Jes. 48, 15; בְּרֵיתָךְ Ps. 2, 7 *creavi te*, אַלְקֵתִיךְ Jer. 31, 14 *impegi tibi*, אַחֲוֵיתִנּוּן 2 Rg. 20, 15 *monstravi eis*, אַחֲוֵיתִיכוֹן *monstravi vobis.*

Plur. 3 m. חֲזוּהָא Thren. 1,.7 *viderunt eam;* אַגְלְיוּךְ Obadj. 7, *in exilium ducent te*, אַטְעֲיוּךְ Jes. 3, 17 *pellicient te* אַנְשְׁיוּךְ Jer. 31, 14 *obliti sunt tui*; טְמוֹנוּן, מְלוֹנוּן Gen. 26, 15 *obturaverunt, impleverunt eos*, מְחוֹנוּן Num. 14, 45 *profligaverunt eos*, et servata vocali שֵׁיצִיאוּנוּן Thren. 2, 22 *servaverunt eos*

2 m. f?

1. c. מְחֵנָהִי Deut. 3, 3 *profligavimus eum* אַשְׁלֵינָךְ Ps. 44, 18, Buxt. אַשְׁלֵנָךְ *obliti sumus tui* מְחֵינְנוּן Buxt., מְחֵינָנוּן al. Deut. 29, 7 *profligavimus eos.*

Imperfectum. Formae in vocalem exeuntes. Perraro tantum formae verbi non auctae suffixum adsumunt uti אַגְלוֹהִי Jer. 32, 29 quod Buxtorfius filius in grammatica ao 1650 habet, in editione vero pater non praebet. Plerumque formae energicae in *inna* ex *iyanna* cum suffixis conjunguntur, itaque exoritur תּוֹנֵּנֵּיהּ Deut. 23, 16 *affligas*

eum, יְסַכְּנֵיהּ Job 35, 13 *adspiciet eum*, אַחֲמְנֵּיהּ Ps. 91, 16 אֶפְצְנֵיהּ vs. 15, יְפַצְּנָךְ Job 5, 19 *monstrabo ei, servabo eum, liberabit te*; אֲחַוְּנָךְ Job 36, 1 *docebo te*, יְפַצְּנָךְ Ps. 91, 3. *servabit te*, תַּחְפִּנָךְ Obdj. 10 *occultabit te*, אַגְלְנָךְ Jer. 22,. 24 *deportabo te*, אַסֵּינִיךְ Jer. 30, 17 *sanabo te* fem.; תִּמְנִנּוּן Num. 3, 15 *numerabis eos*, אֶמְנִנּוּן Ps. 139, 18 *numerabo eos*, אַסְגִּנּוּן Jer. 30, 19 *augebo eos*, אַתְּנּוּן Jer. 49, 19 *ducam eos* אַסֵּי ־ן Jer. 33, 6 *sanabo eos*, אֲשַׁוִּנּוּן Hos. 2, 12 *ponam eos* אַשְׁרִנּוּן Hos. 2, 19 *habitare eos faciam*. — Pluralis forma est יְבַעֲתוּנֵּיהּ Job 18, 11 *terrebunt eum* etc.

Imperativi formae sunt *Sing*. מְחָהִי 2 Sam. 1, 15 *caede eum*, רְמֵיהִי Exd. 4, 3 *proice eum*, שַׁוְּיָהּ Deut. 31, 19 *pone eam*, מְחֵינִי Exd. 32, 32 *dele me*, Plur. רְמוֹנִי *proicite me*, אַסְטוּנָא Jes. 30, 11 al. אַסְטְיוּנָא *ad declinandum pellicite nos*. Denique cum forma energica verbi habes אַיְתַנֵּיהּ 1 Sam. 20, 31 *duc illum*.

Sub finem addendum est formam suffixi *innaχ* al. desumtam a forma energica per falsam analogiam deinde etiam ad Perfecta sed rarissime accedere, cujus rei exempla haec sint פְּצָאנָךְ Job 36, 16 אַטְעֲיָנָךְ ib vs. 18.

III. Conspectus formarum apud Mandaeos usitatarum hic est:

Perfectum Sing. 3 m. חֶיזְיַאן Sin. 77, 7 *vidit me*, שֶׁיבְיַאן Dxt. 154, 12 *cepit me*, כַּאסְיַאן Sin. 77, 8 *operuit me*, שַׁאוְיַאן Cod. Hunt. 8, 3. רַאבְיַאן *educavit me*, הַאוְיַאן *docuit me*, אַתְיַאן D. 154, 12 *duxit me*, Aφ., סֶנְיַאן *odit me*, מֶיטְיַאן Sin. 73, 3 *pervenit ad me*; juxta formam plane syriacam רְמָאן Sin. 72, 24; 41, 8 *conjecit me*, גְסָאן וְשְׁדָאן D. 143, 21 *evomuit me et conjecit me* קְרָאן *vocavit me* et cum tertia radicali ע D. 166, 11 אַוְדִין *docuit me* Suff. 1 Sing — חֶיזְיָאךְ *conspexit te* Suff. 2. Sing. — קֶירְיֵיא Cod. Hunt. 6, 11; 7, 10, קֶירְיֵא ib. 7, 13 *vocavit eum*, חֶיזְיֵא D. 144, 13 כַּאסְיֵא *operuit eum* אַתְיֵיא Cod. Hunt. 71 P. 59, 10 אַתְיֵא D. 135, 13 *duxit eum* Suff. Sing. 3. m. — Femininum eodem modo scriptum, cum alterum ex duobus Yuδ in masculino plerumque omittatur, ultimam vocalem habet å e. g. רֶימְיָא *conjecit eam*[1]). — Suff. 1. Plur.? — אַסְגִּיבִן 138, 23

---

1) Praeterea vero etiam formam syriacae ܪܡܳܗ̇ respondentem invenisse mihi videor in voce רְמָא *conjecit eam* in hoc enunciato: נֶיסְבָא לְעֶנְגֶירְתָא וְעַל עְדָא דְעַלִיזָאר רְמָא *sumsit epistulam et in manum Elizar tradidit eam* Cod. Hunt. 71 P. 60, 8, cum hic suffixum aegerrime desideretur.

duxit vos. Suff. 2 Plur. — חֲזֵינֵון D. 162, 8 *vidit eos*, אַיְתִינֵון 141, 6 *duxit eos* Suff. 3 Plur. m. — Feminini forma esset חֲזֵינֵין. —

3 fem. חֲאתַאן D. 145, 9, *vidit me*, חַאוִיתַאן D. 145, 2; 152, 18, סְנָאתַאן *odit me* Suff. 1 c. — חֲזָאתֵא 159, 6; 115, 7 *vidit eum* Suff. 3. m. —

2 m. f. קְרַאיְתַאן *vocasti me* Suff. 1. Sgl. — בְנַאוִיתָא Cod. Hunt. 71. P. 9, 9 *aedificasti eum* נְשִׁיתָא *oblitus es ejus* Suff. 3 Sgl. — מְלִיתִינַאן *replevisti nos*, חַאוִיתִינַאן *docuisti nos* Suff. 1 Pl. —

1. c. חֲזַאיְתֵא Dxt. 132, 13 *vidi eum* אַיְתִיתֵא 135, 11 *duxi eum*, חַאוִיתָא et כְּסַאיְתֵא 144, 12, 11 *monstravi illud*, et *operui illud* (diploma פרודקא), שַׁאוִיתֵא, שַׁאנַאיְתֵא *posui eum*, Suff. 3. m. — אֲדִיתָא = ܥܕܝܬܗ̇ D. 180, 23 *transivi eam* (מַאטַארְתָא), אַיְתִיתָא 162, 14 *duxi eam*, חֲזַאיְתָא 145, 3 *vidi eam* Suff. 3. f. — אַסְגִיתִינָאכֵון *auxi vos* et a verbo tertiae ע, אַוְדִיתִינְכֵון *notos vos feci* Suff. 2 Plur. m. — עֲנְשִׁיתִינֵון Sin. 42, 14 *oblitus sum eorum*, חֲזַאיְתִינֵון D. 139, 2 *vidi eos*, al. lect. חזיתינון et חאזית, et sic cum i in stirpibus שַׁאוִיתִינֵון 145, 19, אַיְתִיתִינֵון 157, 18. — Plur. 3. m. סְנְיוּן *oderunt me*, חֲזְיוּן *viderunt me*, כַּאסְיוּן *operuerunt me*, אַתְיוּן Sin. 39, 1 *duxerunt me*, deinde sine י etiam אַשְׁלוּן, rad. שלח, רְמוּן, אַיְתוּן 43, 20, 21 קְרוּן 38, 25 Suff. 1. Sing. — קְרוּךְ *vocaverunt te*, שַׁאוְיוּךְ *posuerunt te* Suff. 2. Sing. — קְרִיוּיא D. 93, 8 *vocaverunt eum*, רְמִיוּיא Cod. Hunt. 71; P. 65, 9, חַאוְיוּיא D. 23, 2 *docuerunt eum* כַּאסִיוּיא 134, 3, *operuerunt eum* var. lect. כאסויא, שַׁאוְיוּיא Cod. Hunt. 71 P. 7, 8, אַתְיוּיא ib. 65, 9. Suff. 3 Sing. m. — Feminini formam conicio שַׁוְאיו cf. P. 371, nec tamen exempla mihi adsunt — דְחוּנַאן *protuderunt nos* Suff. 1. Plur. — קְרוּנֵון D. 138, 16 *vocaverunt nos* Suff. Plur. 3. m. — חֲזוּנֵין *viderunt eas*, a verbo tertiae ע, אַשְׁמוּנֵין 19, 21 *audire fecerunt eas* Suff. Plur. 3. f. —

2. m. כְּסַאיְתוּנָאן D. 157, 14 *operuistis me* Suff. Sing. 1. c. — שַׁאנִיתוּיא *mutavistis eum* Suff. Sing. 3. m.

1. c. עֲנְשַׁאיְנָאךְ 157, 5 *obliti sumus tui* (Norb. *te in animo tulimus*) באינאך = ܒܥܝܢܟ Suff. 2 Sing. — קְרַאיְנֵא *vocavimus eum* חֲזַאיְנֵיא *vidimus eum* Suff. 3 Sing. m. —

Imperfectum. Formae in *e* exeuntes suffixis instructae hae sunt: נֶישֶׁירְיַאן Sin. 75, 6 *habitare me faciet*, תֶישַׁאוְיַאן Dxt. 147, 2 *pones me* Suff. 1. Sing. — נֶישֶׁידְיָאךְ 170, 11 *proiciet te*, עֲחַאוְיָאךְ 161, 1; 134, 19 Suff. 2 Sing. נֶיקֶירְיֵא 5, 6 *vocabimus eum*, al. lect. נִיקֶירְיֵיא, נֶיבֶעְיא 133, 13, *recitabit*, al. lect. נֶיבֶעְנִיא, נֶיכַאסְיֵיא *operiet*

Digitized by Google

eum נֶיחֶיוְיֵא *videbit eum*, עֶרְמֵיֵא 161, 1 *conicium eum*, עֶרִימֵיֵיא, עֶרִימֵיֵא id. Suff. Sing. 3. — נֶיחֱוִינַאן 135, 13, *videbit nos*, al. scriptio נֵיחִיוִינַאן, נְבַאסִינַאן *operiet nos*, תֶּישְׁדִינַאן *proicies nos*, Suff. 1. Plur. — עֶבְנִינָאכוֹן *aedificabo vos*, אַיְתִינְכוֹן *deducam vos*, Suff. 2. Plur. m. — נֶיחֱוִינוּן 152, 4 *videbit eos*, נֶישַׁאנִינוּן *mutabit eos*, נֶיחֱוִינוּן 154, 22 *videbimus eos*.

E reliquis affero נֶיבִיךְ = ܬܶܚܙܝܟ 131, 1 Suff. 2 Sing. — נֶיבִינֵא = ܬܶܚܙܝܢܳܢܝ cf. P. 358, 2. Suff. 3 m. — נֶיחֱווּנָאן *videbunt nos*, נַאוְדוּנָאן *docebunt nos* Suff. 1 Plur. — נֶיסְטוּנוּן 13, 24 *seducent eos*. —

Imperativus Sing. עֶנֵינַאן *responde mihi*, אַסֵינַאן *sana me* חַאוֵינַאן, חַאוֵיין 145, 1; 149, 13 *doce me*, — fem. verbi חַאוֵינַאן, חַאוֵיין 161, 14 id. אַתֵיא 135, 12 *duc eum*; חֲוִינַאן *vide nos* חֲוַאוִינַאן 146, 6 *doce nos* fem. verbi; קְרִינוּן *lege eos*, אַשְׁקִינוּן *pota eos*, אַתִינוּן 150, 5 *duc eos*; שַׁאוִינִין 149, 7 *pone eas*.

Plur. רֶימְיוּיא sive רוּמְיוּיא Cod. Hunt. 71 P. 9, *coniciete eum*, אַמְטוּיא *deducite eum*, כַּאסְיוּיא *operite eum*, אַשְׁקוּיא Dxt. 15, 24 Cod. B. D. *potate eum* et a verbo tertiae ע habes ibidem סַאבְוּיא *satiate eum*¹).

Ex Infinitivis habeo מֶיחֱיוֵנַאן 156, 13 *videre me*, ut מֶישְׁבְקָאךְ Sin. 43, 6 *relinquere te*, מֶיחֱוִינוּן Cod. Hunt. 71 Pag. 18, 13 *videre eos*, forma rara Participii est מַאיְתִינוּן *deducens eos*.

IV. Denique afferenda est formatio in dialecto Samaritanorum, ex qua haec habeo quae proponam:

Perfectum Sing. 3. m. ࠍࠔࠍࠉ Gen. 41, 51 niššani, *oblivisci me fecit*, Suff. Sing. 1. c. — ࠀࠕࠉࠊ Deut. 8, 2 'aityak, *duxit te*, ࠔࠅࠉࠊ 10, 22, šaββyak, *posuit te*, Suff. 2 Sing. — ࠀࠕࠉࠄ Levit. 17, 4 'aitye *duxit eum*, ࠊࠎࠉࠄ Exd. 24, 16 kassye, *operuit eum*, ࠅࠇࠆࠉࠄ Exd. 15, 25 wazye, *et monstravit ei*, Suff. Sing. 3. m. — ࠀࠏࠋࠄ Gen. 24, 67 'anda'a, *introduxit eam* Suff. Sing. 3. f. — ࠀࠇࠆࠉࠍࠍ Exd. 20, 19, Deut. 5, 24 'azyanan, *monstravit nobis* Suff. 1 Plur. — ࠁࠓࠀࠅࠍ Gen. 5, 2 bera'un, *creavit eos*, Suff. Plur. 3 m. —

3 f. ࠀࠔࠒࠕࠄ Gen. 24, 18 'ašqate, *potavit eum*, ubi in Bibl. Loud. quidem ࠀࠔࠒࠕࠄ errore haud infrequenti legitur, Suff. 3 Sing. 3 m. — ࠔࠅࠕࠄࠍ Gen. 31, 34 šaββaten, *posuit eas* Suff. 3 fem. Plural.

1) Quodsi his in formis tertia radicalis modo servatur modo eicitur, idem habes in seriore Chaldaismo Cf. supra P. 383.

Digitized by Google

2 m. ࠓࠌࠉࠕࠍࠉ Gen. 29, 25 rimmitani, *fefellisti me*, ࠌࠄࠉࠕࠍࠉ Num. 22, 28 mitani *cecidisti me* Suff. 1 Sing. — ࠇࠅࠕࠉࠍࠍ Gen. 47, 25 'awwētinnan, *vivificasti nos* = הֶחֱיִתָנוּ, si lectio est sana. Suff. 1 Plur.

1 c. ࠌࠔࠉࠕࠄ Exd. 2, 10 'ẹmšite *traxi eum*[1]), ࠔࠁࠉࠕࠄ Gen. 27, 37 šaββite, *posui eum*, ࠇࠆࠉࠕࠄ 44, 28 'ạzite, *vidi eum*

Plural 3. m. ࠒࠏࠅࠕࠄ Num. 21, 18 'ạqtu'a *foderunt eam* Suff. Sin. 3. f. — ࠌࠇࠅࠍࠅࠍ Num. 14, 45, Gen. 14, 16 munun, *percusserunt eos* Suff. Plur. 3. m.

Adnotatio. Uhlemannus Pag. 87, docuit loco ultimae radicalis in pluribus verbis substitui ࠀ, ac tali modo exortas esse formas ࠌࠇࠕࠄ Num. 35, 21 *percussit* (mascl.) *eum*, ࠇࠆࠕࠄ Gen. 38, 15, ࠑࠋࠕࠄ Exod. 18, 9 Gen. 37, 21 ࠑࠋࠕࠅࠍ Exod. 18, 8, ࠑࠋࠕࠉࠍ, ࠄࠑࠋࠕࠍ 2, 17, 19, ࠌࠏࠕࠅࠍ Gen. 44, 6 ࠀࠓࠌࠕࠄ Exd. 4, 3, ࠄࠐࠓࠕࠉ = הִפְרַנִי Gen. 42, 52[2]), et cum ࠀ inserto ࠔࠍࠀࠕࠄ Deut. 16, 22, ࠔࠁࠀࠕࠉ = יְשִׂמֵנִי Gen. 45, 8[2]). Tamen inaudita haec nullaque dialectorum analogia defendenda forma ex incuria typothetae videtur exorta, qui ࠀ et ࠕ commutavit. Vox ࠑࠋࠕ vero haud scio an admittenda sit juxta صب, qua de re penes eum erit judicium, qui contulerit codices manu scriptos complures. Idem cadit in Imperativi formas, in quibus tale ࠀ cernitur, uti ࠌࠊࠋࠕࠅࠍ Num. 11, 28 *prohibe eos*, ࠄࠑࠋࠉࠕࠉ Gen. 32, 11[2]), ࠀࠓࠌࠉࠕࠄ Exd. 4, 3. De solo ࠉ tanquam suff. 1mae Prs. Sing. uti ࠑࠋࠕࠉ cf. Pag. 374.

Imperfectum. Formae in vocalem exeuntes: ࠀࠓࠉࠍࠉ = הִרְצֵנִי Gen. 33, 10, ubi Walt. praebet ࠀࠓࠉࠍࠉ, quod Uhlemannus tanquam ࠀࠓࠇࠉࠍࠉ interpretatus est, ࠉࠔࠁࠍࠉ Levit. 6, 10 *ponet me*, ࠉࠇࠆࠍࠉ Exd. 33, 20 yazani, *videbit me*. Suff. Sing. 1 c. — ࠉࠐࠓࠉࠍࠊ, ࠉࠎࠂࠉࠍࠊ Gen. 28, 3, yaφrinnak, yasginnak *feracem te reddet, augebit te*, ࠉࠌࠇࠉࠍࠊ Deut. 28, 22 *percutiet te*, ࠉࠓࠐࠉࠍࠊ 4, 31 *relinquet te*, Suff. 2 Sing. — ࠍࠔࠒࠉࠍࠄ Gen. 19, 34 *potabimus eum*, ࠀࠉࠕࠉࠍࠄ Gen. 42, 37 *adducam eum*, ࠀࠇࠆࠉࠍࠄ Gen. 45, 28 *videbo eum* etc. Suff. Sing. 3. m. — ࠉࠍࠈࠉࠍࠄ Lev. 2, 2 *afferet eam* Suff. Sing. 3. f. — ࠉࠎࠍࠉࠍࠍ Gen. 50, 15 *oderit nos* Suff. 1

1) Cod. Goth. 963 praebet ࠔࠇࠕࠄ.

2) In hisce suffixis primae personae legendum erit ࠄࠐࠓࠀࠍࠉ, ࠔࠓࠀࠍࠉ, ࠄࠑࠋࠉࠕࠍࠉ.

Plur. — ࠉࠌࠍࠅࠍ Gen. 13, 16 *numerabit eos*, nisi ࠉࠌࠍࠍࠅࠍ legendum est, ࠕࠓࠕࠉࠍࠅࠍ = תְּחָנֵּם Deut. 7, 2[1]) Suff. 3 Pl.

Formae in *un* exeuntes a schemate verborum aliorum non recedunt ࠉࠇࠆࠅࠍࠄ Num. 14, 23 *videbunt eam*, ࠕࠔࠅࠅࠍࠅࠍ Exod. 3, 22 *ponetis eos*.

Imperativi formas habeo ࠇࠆࠉࠕࠍࠉ Exd. 33, 18 *ostende mihi*, ࠄࠇࠅࠉࠍࠉ Gen. 32, 29 *indica mihi* et ࠀࠔࠒࠉࠍࠉ Gen. 24, 17, 43 *pota* (fem.) *me*.

Variae Infinitivorum formae suffixis ornatae describendae sunt una cum suffixis nominum.

A comparandis inter sese variarum dialectorum formis verborum tertiae Wau et Yuδ suffixis auctarum abstinendum censemus, cum ex praecedentibus catalogis facile constitui possit, quibus in rebus dialectorum discrimina potissimum sint posita.

---

1) Quod nescio an in ࠀࠓࠕࠉࠍࠅࠍ emendandum sit, ut Gen. 33, 11 ࠀࠓࠕࠍࠉ et 43, 29 ࠉࠓࠕࠉࠍࠊ, quod pro ࠓࠇࠄ = رخا scriptum esset, رثى enim quod cum ࠓࠕࠀ contulit Uhlemannus etymon aptum non est. Eodem modo ࠅࠀࠓࠕࠉ·ࠉࠕ·ࠃࠀࠓࠕࠉ Exod. 33, 19 = וְחַנֹּתִי אֶת־אֲשֶׁר אָחֹן transiret in ࠀࠓࠕࠉ.

VA11513570

Digitized by Google

Digitized by Google